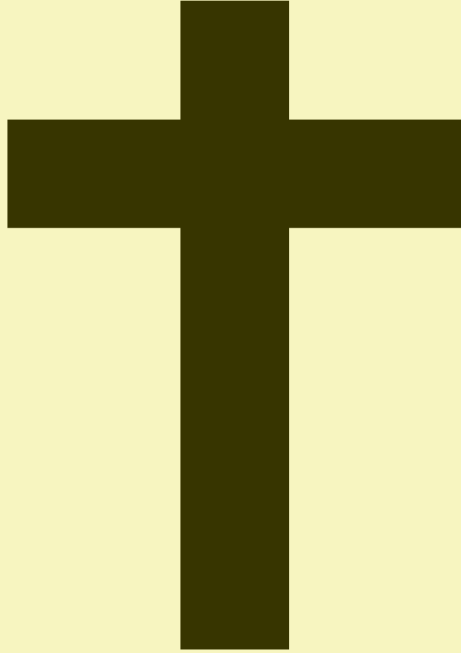

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tųų / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tuu / Nanbí Sedó Jôesiví Tun
New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tuu (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

MARK	1
LUKE	30
JOHN	80
ACTS	116
ROMANS	166
PHILIPPIANS	190
1 THESSALONIANS	196
2 THESSALONIANS	201
1 TIMOTHY	204
2 TIMOTHY	211
TITUS	216
PHILEMON	219
JAMES	221
1 PETER	228
1 JOHN	235
2 JOHN	241
3 JOHN	242

I Híwó?di Tun Jesus Christ-Ví?gedi Mark Ita?nandi?

John i? p'ó?p'oekandi?di Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende?

¹ Nă?i-ân namuu i? híwó?di tun Jesus-ví?gedi, i-á namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, i?bá Jôesi Tádáví ay únmuu. ² Hăn?oe Jôesi Tádáví tukhe?bi?, Isaiah gin nakháwă?i?, ita?nan háa Jôesi Tádá iví ay itu?annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepa?aa?i? uví páadé wínsankhâymáa.

I?dân ugí? in p'ôe wónkhây?amí.

Oe ahkon deedi i? t'ôepa?aa?i? ûntuhkwíntúuní,

“In p'ôe binkhây?an i? shánkí natsonji?igí?.

Hă?i p'ôe?ây-á wá? igí? binta?ge?an.”

⁴ John i? p'ó?p'oekandi-ân i? t'ôepa?aa?i? namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi ovâytumáa, “Unbí t'aywó?di binjoe?an, hedânho Jôesi Tádádí wovây?owójeé-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó?p'oe?amí.” ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú?windá ee naji? iwepiye dimää, hedi in to?wên dívít'aywó?dihăätsi?annin in Jordan p'o?k'ay iwe ovâyp'ó?p'oe?an.

⁶ John-bí aa kamäyo phódi ûnpa?an, hedá napújeba?áamuu, hedi khowi?dá hedá thaawăă ap'o ishaa?i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovâytumáa: “Wí to?wí naví shánkí tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây?owójeé-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó?p'oe?amíkhuu imáa?i naví tí?úgé napowagí?o, hedi naa ihay híwó?di wó?muupí dáy't'ăă-ídí iví anto wänbo dônma?p'ăădi-ídí. ⁸ Naadá p'oeđidă? wâyp'ó?p'oe?o?, hewänbo i?dá i? Yă?dâa?i P'oewăahăa wovâysankhâymáa wí p'ó?p'oekan waagibá.”

Jesus óep'ó?p'oe?an

⁹ Ihayhăăbá Jesus oe Nazareth bú?dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o?k'ay iwe John-di óep'ó?p'oe?an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedi nats'anpee?ă? ihaydi, makówá nakhuudeemändi i? Yă?dâa?i P'oewăahăa wí k'o?wee waagibá nawândi imû?, hedi iví?di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówádí napeedi ginnân natú: “U-á naví ay wísígí?i-ân unmuu. Hânho u?di ohíhchan.”

Penísendi ikhăäde Jesus óehíwóhpíkannamídí

¹² Ihaydi i? Yă?dâa?i P'oewăahăadi Jesus ahkónupiye óeho?. ¹³ Jónántă (40) thaa iwe naji?, hedi Satan i? Penísendi namuu?i? ikhăäde? óehíwóhpíkannamídí. Ihayhăädi wíyá to?wí i-ádí wína?ânpí, in ahkónuwin animáa hăăwênda?mân iwe diji?, hewänbo in makówáwin t'ôepa?aa?indiho óekhăge?nan.

Jesus-di jónu paawó?in ovâytuhkânnan i-ádí dimú-ídí

¹⁴⁻¹⁵ John i? p'ó?p'oekandi? oe Judea óepansóge, hedi tí?úgedí Jesus oe Galilee-piye namää, Jôesi Tádáví híwó?di tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi. Ovâytumáa, “Năă-ânho híwó? diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymmuu wovâysígíhóenídí. Unbí t'aywó?di binjoe?an, hedá nă?i Jôesi Tádáví híwó?di tun bíwăyú.”

¹⁶ Iwáy Galilee p'oekwí kíngé Jesus naphademän dihaydi, Simon-dá iví tí?úu Andrew-ádí dânpa?akanundeđi ovänmû?, indá paawó?in damuudí. ¹⁷ Hedi ovântu?an, “Naa-ádí bákă?ve. Năă dânpaahónde?, hewänbo naagi? dînt'owahóení?in wänhă?amí.” ¹⁸ Wesebo inbí pa?akanu?i dânjoe?andi i-ádí damää.

¹⁹ Wíyá hây namää ihaydi, James-ádí iví tí?úu John-dádí ovänmû?, indá Zebedee-ví ây damuu. Inbí pa?akanu?i dânkodi?o? inbí kophé iwe. ²⁰ Hedi ovänmû?di ovântu?an i-ádí damú-í?in, hedi inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe?indádí ovâyjoe?andi i-ádí damää.

Jesus-di wíyă?dâapi? p'oewăahăa wí senbí?wedi óekhepiye

21 Capernaum bú'ay dipówá, hedi i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyoví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedi in t'owa ovâyhá'an. 22 Háa Jesus-di ovâyhá'o waa ovâyháa'an, gá in sená' in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpídân, hewänbo i'dá ovâyhá'an ta'gendi itsonkhuumáa waagi.

23 Ihaydibá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa, hedi ituwínú, 24 “Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wi'. Ti un'ää dí't'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in. U-á i' t'ähki yä'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádáví wóesandi'.” 25 Jesus-di i' yä'dâapí' p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, “Hânda'dibo', ná'i senbí'wedi ópeeve.” 26 Hedi i' yä'dâapí' p'oewaahâa ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan iví'wedi napee'ädi.

27 T'ähki in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, “Hânnan namuu ná'in? Wên ts'aamin háhkannân imáa, hedá itsonkhuumáa waa i'o'. In yä'dâapí'in p'oewaahâa wänbo ovâytsónmáa, hedi indi óe'a'gindo'.” 28 Hedi oe Galilee nange i'ge t'ähki t'owa iví'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháa'an

29 I' méesate iwedi dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádi inbí tewhá iwepiye namáa. James-ádi John-dá dí wá' damáa. 30 Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwijo úntsáwäp'ídehay'in. 31 Hedi i' kweeví whohte iwepiye namáadi man diwedi óeyä'dí óeshaa. I' tsáwäp'íde wesebo ûnhán, hedi ovâyhúujôn.

32 Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähki hedá in to'wên yä'dâapí'in p'oewaahâadi ovâymaa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. 33 In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähki ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. 34 Hedi báyéki t'owa ovâyhekháa'an, tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhepiye. Hewänbo in p'oewaahâa wí'ovâyhí'mägipi, gá to'wí namuu'in dínhanginnândân.

Jesus wí'bo ijûusu'an

35 Wa'déedi Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe hânda' naná' diwepiye namáa, hedi iwe ijûusu'an. 36 Simon-dá in wé'gen i-ádi diji'indá dí dimáa óenuuwä-ídí. 37 Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, “T'owa t'ähkí dí wóetu'wámáa.” 38 I'dí ovâytu'an, “Jaho gimú-í o'i wé'ge'i bú' náwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jôesi Tádáví tun dovây't'óe'amídi. Hangí'-ânkun o'ää.”

39 T'ähki Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jôesi Tádáví tun ovây't'óekanhon, hedá in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhepiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ónhekháa'an

40 Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-ví'piye na'ää, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, “Dínhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dínjáa'amídi, unda'di.” 41 Jesus iví'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtädi iví mandi óetäge, hedi óetu'an, “Naa oda'áakun wínhekháa'amí'in. Unhekháapúuwí.” 42 Wesebo i' phéetay ûnhándi nahekháapóe. 43-44 Hedi Jesus-di óepunjôn, hewänbo páadé kaygindi óetu'an, “Óet'óeyan, to'wí wänbo ná'i úpóe i'gedi wínáat'óe'amípi. Moses ita'nán Jôesi Tádáví ta'nin diwe, únkây'ä' wí háäwí i' ow'ha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídi, in t'owa ovâyhangin'ánnamídi íhekháapóe'in. Náa ópûn, ha'wâa ó'an.” 45 Hewänbo i' sen iwedi namáadi báyéki ihée'an ní'gedi, hedá háa ûnpóe'indá t'ámäpiye in t'owa ovây't'óe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'únkodipi kee'eedi i' bú' nats'úunídi, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapi iwe iwóyí'. Hewänbo ee na'an diwe in t'owa t'ámäpha'gedi dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipî' ònhèkháa'an

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wiyá oe Capernaum-piye namää, hedi iví' na'ännin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho winajâanâhpí phódi nú' wänbo joe, hedi Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an. ³ Wây-á t'owa di'ää, hedi in diwedi jónu senä'di wí sen ûn'a'yäkankodipî' whohpa' k'éwédi óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi wí dínkodipí Jesus-ví nú' óekánídi, hediho wha'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dâypohkídi, hedi whohpa' wóegé i' sen ûn'a'yäkankodipî' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe t'aywó'di i'owóejé-ídi, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'."

⁸ Wesebo Jesus wí'bo ûnhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wâa uví'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ûn'a'yäkankodipî' dótu'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uví whohpa'ay mänke'di ójyé,' wé'i-an shánki winabâapu'wanpí hedânho bînmúunídi háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Náa háawí dókhâymáa wâykeeyamídi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dínk'óe'in náa oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóejé-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yäkankodipî' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mänke'di uví'piye unmu'-í." ¹² Hedi i' sen wesebo iwínú, hedi iví whohpa' ikê'di napee. T'ähki'dibo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên háawên gi'min wáymúu wänbo wí'âymu'pí," hedi Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'oekwí kíngépiye wiyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedi ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ándí, i-á Alpheus-ví ay unmuu, hedá tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi ókã've," hedi iwínúdi Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádi diji', ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâytumáa t'ôeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádi dívihúujo'. ¹⁶ Hedi wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in senä', indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi Jesus óemú' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujodi. Hedi Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Háadan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in t'ôeyanpí'indádi ihúujo'?" ¹⁷ Jesus nat'oedi ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dítáy, in dihaypí'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'ámídi inbí t'aywó'di dâyjoe'ámídi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan haadä i'gedi

¹⁸ Ihayháäbá John i' p'ó'p'oekandivi khäge'nindádi in Pharisee t'owavi khäge'nindádi dívíhaadä'o', hedi wên t'owa Jesus ûnpówá'indi óetsika'yan, "Háadan John-bí khäge'nindádi in Pharisees-ví'indádi dívíhaadä'o', uvínda joe?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhótsaashánki'eediná' dihaydi, ti i' soyingivi k'ema'in dívíhaadä'o wa'di indádi najidibo'?" Joe, há'to ha'wâa díví'amí wa'di indádi dín'ándí. ²⁰ Hewänbo owáy háädi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymáa, ihaydânho dívíhaadäkhâymáa." *

Jesus-di ovâythayyan in Hudíyoví hay owáydi' khuu-á hedá iví ts'aabi khuu-á wídanwóndepí'in

* **2:20** Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi iví khäge'nindá i' soyingivi k'ema'in waaginbá-á dimuu.

21 “To’wí wänbo wên to khannin deedi wên aa’ay ts’aamin wí’it’i’k’úya’pí. Ha’wâagi i’andá, dâw’owídidí in aa’ay nat’i’k’óe’in nats’úuní, hedá shánkí wänbo-á in to-á n-sivedee-í. 22 Hedi to’wí wänbo wí úuva p’oe ts’aabi wí’ikuudepí wí k’úwá khowa p’oemúu khandi eeje. Ha’wâagi i’andá, i’ úuva p’oe nakaypóedí nasôedí i’ p’oemúu napání, hedá i’ méena-á nacha’dee-í. Úuva p’oe ts’aabi-á p’oemúu ts’aabi eejân ûnkuukhây’ä’.”

Jesus óetsika’yan kaykhanwówá thaa i’gedí

23 Wí thaa, kaykhanwówá thaa naná’dí?, wí táhtân nava i’ge Jesus-ádí iví khäge’nindádí dimän, hedi in khäge’nin dâyták’éthehondi dâykoehon. 24 Hedi in Pharisee t’owadi Jesus óetu’an, “Háadan uví khäge’nin ha’wâa díví’o’? Háa díví’o’in kaykhanwówá thaa naná’ diwe nakhâak’óe.”

25-26 Jesus-di ovâytu’an, “Hewänbo bîntunnanpí’an háa David hân’oe i’annin, Abiathar na’owha’p’ó’dedí’ân dihaydi. David-dá hedá in senä’ i-ádí diji’indádí dihašsêndi wí hääwí dâyk’o’í’in wídwâymáapí, hediho Jôesi Tádáví tewhá ee dits’ú, hedi i’ pává ee nasaa’i David ihógidi ik’oe, hedá in senä’ i-ádí diji’indá wá’ ovâymägi, tobá i’ pává Jôesi Tádágí’ ûnwijesaa wänbo’, hediho in owha’da’man dínk’óe dâyk’o’í’ídí. 27 Jôesi Tádádí t’owa ovâykhíjé i’ kaykhanwówá thaa dâywänpi’a’geenídá joe, hewänbo i’ kaykhanwówá thaa-á t’owa ovâymägi ovâykhäge’namídí. 28 Hediho naa, t’ähkí t’owagi’ o’aypuyä’i’ omuu’i dínk’óe otúunídí háa t’owa kaykhanwówá thaa iwe wänbo dínkodí’in díví’amídí.”

3

Kaykhanwówá thaa iwe Jesus-di wí sen namant’aamuu’i’ õnehkháa’an

1 Jesus i’ Hudíyoví méesate’ay ee wíyá nats’ú, hedi wí sen wáyhángedí namant’aamuu’i’ iwe na’ân. 2 Hedi in t’owadi Jesus áyíngidi óemúnde’, tigúba kaykhanwówá thaa i’ sen õnehkháa’amí, hedi õnehkháa’andá õnt’e’p’êede-í. 3 Jesus-di i’ sen namant’aamuu’i’ óetu’an, “Nä’in t’owaví páadépiye ówínú.”

4 Hedáhá’ Jesus-di ovâytsika’yan, “Kaykhanwówá thaa wé’i-an gínk’óe iví’amídí: Ti wí to’wí âykhäge’namí háa âywa’amí? Ti gínkhây’ä’ wí to’wí iví wówátsi ây’aywoení’in háa âyháyjí’in?” Indá háabo wíditúhpí. 5 Hedi Jesus ibéedí tyíngidi óemúnde’, tigúba k’aygi ovâymúnde’, gá wídisígítaachanpoe’opídân, hedi wídisihkanápóepídí óewa’an. Hedáhá’ i’ sen óetu’an, “Ókhóhtää.” Hedi ikhóhtäädí iví man ûnwówadi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. 6 In Pharisee t’owa dipee, hedi wesebo Herod-ví k’ema’in ovâyhé’e’an wên hi’ dâyk’úuwídí hádídí Jesus óeháyjí’in.

Báyékí t’owa oe p’oekwí kíngépiye Jesus-ádí dimää

7 Jesus-ádí iví khäge’nindádí iwedi dívijâ’an, hedi oe p’oekwíngépiye dimäädi báyékí t’owa dínwóemää. Nä’in t’owa di’ää oe Galilee nangedí, Judea nangedá, 8 Jerusalem bú’dá, Idumea nangedá, Jordan p’o’ p’ânädá, hedá Tyre bú’ Sidon bú’ tsowadá. Nä’in t’owa-á háa i’o’ i’gedí dit’oedí iví’piye dimää. 9 Hedi Jesus iví khäge’nin itu’an wí kophé ûnkhâychaní’in, in báyékí t’owadi wí’óet’äämá’ve-ípídí. 10 Báyékího ovâyhehkháa’an, hediho nää-á t’ähkí in dihay’in iví’piye dívít’ä’t’ä’máa óetäägé-ídí. 11 Hedi in t’owa in yä’dâapí’in p’oewaahâadi ovâymaa’indi óemú’di iví páadépiye dívídege’dikw’ódi, hedi dívítuwínú, “U-á Jôesi Tádáví ay-ân unmuu.” 12 Hewänbo kay’indi in yä’dâapí’in p’oewaahâa ovâykhâak’ú’ wíditú’be-ípídí to’wí namuu’in.

Jesus-di tä’dí wíje senä’ ovâyde’man iví khäge’nin dimúunídí

13 Jesus okú i’piye namää, hedi in to’wên nada’in ovâytuhkánnan, hedi ee naji’ iwepiye dimää. 14 In diwedi tä’dí wíje senä’ ovâyde’man i-ádí dimú-ídí, hedá ovâypunjöenídí iví tun in t’owa ovâytonphaadé-ídí. 15 Hedá inbá ovâyk’ú’ in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owaví’wedi ovâykhepeyé-ídí.

16-19 Ginnân in senä' dikháwä: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhávámägi), James-á John-dá (ná'indá Zebedee-ví ây ûnmuu, hewänbo Jesus-di ovänkháyä' Boanerges gin, hedí ná'in kháwä Boanerges-á Greek-ví tundi "Kwahtaqa" gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedi'i namuwan*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekhpekhâymaa'i-á namuu).

Ditü Penísendi Jesus óekhäge'maa'in

20 Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedí báyéki t'owa wíyá diwé'gepóedí Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymahpi. 21 Hedí iví maatu'in háa ûnpoe'o'in dínhanginpóedí ûnkenmäa. "Hádée iví hangintan wí'imáapi" gin ditü'.

22 Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in oe Jerusalem bú'dí di'ää'in wá' ditü', "Jesus-á Penísendi óemáa. In yä'dâapi'in p'oewaahâavi p'ó'dédí' dínmuu'i', Beelzebul gin nakháwä'i'dân óekhäge'máa in yä'dâapi'in p'oewaahâa t'owaví'wedí ovâykhepeeyé-ídi." 23 Hedí Jesus-di in t'owa iví'we ovâywé'ge'andi ná'i hí' wên ó'gédí'ay waagi'ba namuu'i' ovâytu'an ovâyhá'amídi: "Hádídan Satan i' Penísendi namuu'i' ûnkodí wí'bo ipikhepeeyé-ídi? 24 Ti wí'úhanginnáhpí'an wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbodá, há'to inbí nange dínkáypúuwí. 25 Hedí t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyándedáho', há'to híwó inbí k'aygi dínpuuwí. 26 Hedí hanbá Satan iví khäge'nindáí iyándedá, há'to nakáypúuwí, hewänbo iwebo iví kay ûnháani.

27 "To'wí wänbo wí'ûnkodípi wí sen nakay'iví tewhá ee nats'úunídí iví háäwi ónsänhóenídí, páadé i' sen nakay'i' óewhisógepidíbo'. Óewhisógedída'mânho ónsänhóení iví háäwí.

28 "Ta'gendi wâytumáa, nakodí ovây'owóejé-ídi t'owaví t'aywó'di t'ähki hedá t'ähká inbí hí'dí Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'i-á. 29 Hewänbo to'wí i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'gedí a'ginkhanudí ihí'máadá, Jôesi Tádádí há'to hánhay wänbo ón'owóejé-í. Wên t'aywó'nin i'o há'to hánhay wänbo na'owójeede-i'in." 30 Ha'wâagi Jesus ihée'an gá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditúdan, "I-á wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa."

Jesus-ví jíyá-á tí'ûuwindá ûnpówa

31 Ihayháäbá Jesus-ví jíyá-á iví tí'ûuwindá i' tewhá wáy na'ân diwe dipówa, hedí já'wé dívítsikhawindi wí to'wí Jesus ûntuhkánts'ú. 32 Báyéki t'owa ee na'ân dee dikw'ón, hedí óetu'an, "Uví jíyá-ádi uví tí'ûuwindáí oe já'wé diji' hedí wóetuwämáa." 33 Jesus-di ovâytu'an, "Wây-á t'owa diji' jíyá-á tí'ûuwindá waaginbá dimuu'in naagi'." 34 Hedí in t'owa dibûukw'ó'nin ovâybéepuwämáadi natú, "Ná'in wá' naví jíyá-á naví tí'ûuwindá dínmuu. 35 To'wên háa Jôesi Tádá nada' waa díví'o'innânho naví tí'ûuwindá naví jíyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkangi'in ó'gédí ko'ji i'gedí in t'owa ovâytu'an

4

1 Jesus-di in t'owa oe p'oekwí kíngé wíyá ovâyhá'o', hedí ee nají' iwe báyéki t'owa dívíwé'ge'andi wí kophé na'ân diwe itógidi isóge, hedí t'ähki in t'owa ee nange p'oekwí kíngé dívíwóyí'. 2 Iwe ovây'ó'gédí'an báyéki háäwí ovâyhá'amídi. Wên ó'gédí ovâytu'annin ginnân namuu: 3 "Bít'ôeyan. Wí ko'jikwo'i namáa iví ko'ji wógegé, hedí ee nava i'ge iko'jiwáde. 4 Wáy wí ko'ji in p'óe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedí in tsidé dipówáí t'ähki dâyk'oe. 5 Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deeda najemu, báyéki wínanankw'óhpi iwe, hedí wáhpahde wínanank'aanáhpídi i' nan nasúwáí we-sebo natsijópúpóe. 6 Hewänbo i' than napee ihaydi, t'ähki nat'aadi óephahanú, ihay wínapúutsiyedípidí. 7 Wíyá ko'ji-á wää'i phé'yávi jáa-á najemu, hedí i' phé'yávi nasóedi i'

* 3:16-19 In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhánbo' in Rome-'in ovâykhepeeyé-ídi

koʼji óeʼánhógidi háäbo wínapaapí. ⁸ Hewänbo wíyá koʼji-á híwóʼdi nan diwá najemu, hedi napeedi nasóe, hedi wáy wí koʼji iwedi powintä maʼkwʼanukí shánkí napaa, wíyá iwedi sígintä-á, hedá wíyá iwedá tägintä-á. ⁹ Toʼwên naví híʼ ditʼoeʼindá híwó dítítʼóeyaaníʼin dínkhâyʼäʼ.”

¹⁰ Jesus wíʼbo najiʼ ihaydi, iví täʼdi wíje khägeʼnindá hedá in wéʼgen i-ádí dijiʼindá oet-sikaʼyan hânnan náʼin óʼgédí natundaʼin. ¹¹ Ovâythayyandi natú, “Jôesi Tádádí wovâymägi íkaʼpóewídí hádídí iʼdi náä tʼowa ovâysígihóndeʼ iʼgedi, hewänbo in wéʼgen tʼowa dikaʼpowadaʼpíʼindáho dovâyháʼodi óʼgédídaʼ dovâyümáa hedânho wídikaʼpóewípídí. ¹² Jôesi Tádáví taʼnin diwe ginnân inbíʼgedi nataʼmuu:

Tobáháa háädi wänbo tʼähkí dâymünde wänbo

wídínkeepoeʼopí,

hedá háädi wänbo tʼähkí ditʼoeʼo

hewänbo wídikaʼpóyaʼpí.

Dínkeepoeʼodá hedá dikaʼpóyaʼdá Jôesi Tádávíʼpiye dívíbee-í hedi iʼdi ovâyʼowóje-í.”

Jesus-di ovâythayyan iʼ koʼji iʼgedi

¹³ Hedi Jesus-di ovâytsikaʼyan, “Ti náʼin háhkangíʼin óʼgédí iʼ koʼji iʼgedi wíʼíkaʼpóyaʼpíʼan? Hádídan iʼ wéʼgeʼi háhkangíʼ óʼgédí wâyümáaʼiʼ íkaʼpóewí? ¹⁴ Náʼi koʼji iʼ sen ikoeʼi Jôesi Tádáví tun waagiʼbá namuu. ¹⁵ Wí koʼji in pʼôeʼay iʼgepiye najemu nanankâymuu eedi, hedi wên tʼowa náʼi nan waaginbá dimuu. Náʼi Jôesi Tádáví tun ditʼoedi wesebo i Penísendi Satan naʼäädí inbíʼwedi ovâyhóndeʼ. ¹⁶ Wíyá koʼji-á nakʼuunáʼ deedá najemu, hedi wây-á wên tʼowa-á náʼi wâhphade kʼaapíʼ nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádáví tun ditʼoedi wesebo híhchandi dâysígíʼoʼ. ¹⁷ Hewänbo wídipúumuupí waaginbá dimuu. Pín taʼgedi wídívíwâyundepídí háy tähkídaʼ diyäpoeʼo. Dâytʼôephadendedáháʼ tʼowadá ovâywáʼoʼ náʼi Jôesi Tádáví tun namuudi, hediho wesebo inbí wâyü dínhändeʼ. ¹⁸ Wíyá koʼji-á wäáʼi phéʼyávi jáa-á najemu, hedi wây-á wên tʼowa-á iʼ tun ditʼoedi náʼi nan waaginbá dimuu. ¹⁹ Báyéki háäwí náä oepáa kʼaydiwidi ovâyʼáyîngimäʼ, hedi hânho dâychäʼsígídí in taʼgen namuu iwedi dívíhängeʼoʼ, hedá báyéki wíyá háäwí-á didaʼ, hediho iʼ koʼji óeʼánhógi waagibá dínpoeeʼo, indá Jôesi Tádáví híʼ dâýʼódéʼdedi wên híwó wänbo wíʼovâyʼohpí. ²⁰ Wíyá koʼji-á híwóʼdi nan deedá najemu, hedi wây-á wên tʼowa-á náʼi híwóʼdi nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun ditʼoeʼodi dâysígíʼoʼ, hedi híwóʼdi háäwí dívíʼoʼ. Iʼ koʼji powintä háa sígintä háa tägintä maʼkwʼanukí shánkí napaa waagibá, náʼin tʼowa iwedi wáy wên shánkí híwó dívíʼo wây-á wênbíʼwedi.”

Jesus-di wên phakó iʼgedi ovâytuʼan

²¹ Hedi wáʼ ovâytuʼan, “Ti wên phakó bîntsʼúyaʼ wên tʼún napekicháʼnin phoʼ háa whohte phoʼ bînkênídí? Joe, wên phakóbay-á dâykéeʼí wáy nakohkeetʼôení iwepíʼan. ²² Hedi hanbá tʼähkí háäwí náä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i dívíʼoʼ. Iʼ koʼji powintä háa sígintä háa tägintä maʼkwʼanukí shánkí napaa waagibá, náʼin tʼowa iwedi whedi háäwí náä nakaʼpowamuupí wänbo-á nakaʼpowadee-í. ²³ Toʼwên naví híʼ ditʼoeʼindá dínkhâyʼäʼ híwó dítítʼóeyaaníʼin.

²⁴ “Hewänbo áyîngidí bítʼôeyanbe. Wí híyäwän úvítʼôeyandáhoʼ, wí híyäwän íkaʼpóewí. Hewänbo híwó úvítʼôeyandá híwó wáʼ íkaʼpóewí, hedá shánkí íhâhpúuwí. ²⁵ Toʼwí nakaʼpówáʼi-á shánkí óekaʼpowamääni. Hewänbo toʼwí híwó nakaʼpówáʼiʼ-á, iʼ waagibá, náʼin tʼowa iwedi whíyää nakaʼpówáʼiʼ ónkaayamí.”

Wíyá wí koʼji iʼgedi ovâytuʼan

²⁶ “Naadi wâythayyamí háa Jôesi Tádáví háhkan ûnmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe ikoʼjiwáde. ²⁷ Khun waagi iʼ sen najókháyäʼ, hedá hédén waagá ishaadeʼ. Iʼ koʼji-á natsijópúpuwamändi nasôemän, hewänbo iʼ sen wíʼûnhanginnáhpí háadí

gin napoe'oin. ²⁸ I' nan diwedi napipee. Páadé napee, hedá natútodee, hedá nakâypóe. ²⁹ Hedi nakâypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'â', táhtsaa ihaydi nanândi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naadi wâytuhkankhâymáa háawin Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in. Ná'i háhkanigí' hí' wâytu'amí wâythayyamídi háa ûnwadedee-i'in: ³¹ Únpúuwí háa wí mustard tân ûnpoe'o waagibá. Ná'i tándá shánkí hínchää'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'áhkívi'wedi, ³² hewänbo óekoedi napee ihaydi, shánkí nasôe'o i' wé'ge'i nako'ondivi'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsidé'ây-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dâyyähpa'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkanigí' ó'gedí'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dín'tôeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewänbo wí'bo ivi khäge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di hääwi t'áhkí ovâythayjo'."

Jesus i' waa hânä' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi ivi khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe p'oekwí' p'änäpiye." ³⁶ Hediho t'áhkí in t'owa ovâyjoe'andi in tä'di wije khäge'nin i' kophé iwe dívítógi indádi óeho'. Wây-á kophé wá' iwe dikw'ó. ³⁷ Hedi wí waa hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé tí'úupiye p'ônwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi ivi khäge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi', tí áyíngi wíwóemähpi'an na'in díp'ot'akhänukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwíndá óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándí t'áhkí nahángipóe. ⁴⁰ Hedi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Háadan íkhunwôeda'? Ti in wâyü wíwínmáapi'an?" ⁴¹ In khäge'nin hânho dikhunwôeda', hedi dívítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa'di wänbo p'oedi wänbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yä'dâapi'in p'oewaa'hâa wí senbí'wedi ovâykhepiye

¹ P'oekwí' p'änäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówá. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen peníbégedi napee óejay-ídi. Ná'i sendá wí yä'dâapi' p'oewaa'hâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dâypenikhä'kw'óe'ó iwe. Óewhi'owän, hebo wínawhisogedee'ipí, kadénadi wänbo joe. ⁴ Häyänbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénadá óemanwhi'an, hewänbo i' kadéna itäädi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedi náä to'wí wänbo wí'úknodipí óesaháanú-ídi, íwíwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najidi ituwínunde', hedá k'uudá ipits'ánde'.

⁶ Hedi Jesus kayi' najidi óemú'di ivi'piye i'ää, hedi ivi páadépiye idége'disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yä'dâapi' p'oewaa'hâa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedi kaygi ituwínúdi i' p'oewaa'hâa natú, "Háadan ánpí wídí'ohpi, Jesus, u Jôesi Tádá i' shánkí kw'áye na'ándivi ay unmuu'i'? Naadi Jôesi Tádávi páadépiye wída'máa, wídít'ôephadekannamípi." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Háannan unkháwä'?" "Gá Báyéki gân" gin natú i' sen, "gá na'indá báyéki gijidân." ¹⁰ Hedi kay'indi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yä'dâapi'in p'oewaa'hâa wí'ovâysaanípi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji' ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä'dâapi'in p'oewaa'hâadi Jesus kay'indi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudeví'ge dísân inbí tú' eeje ívítôenídi." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di ovâymägi, hediho in yä'dâapi'in p'oewaa'hâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwí' diwepiye díví'ääwávedí díví'ot'ahánú. Ná'in pehtsude ma'di wije maapaasôn (2,000) ihay diji'.

¹⁴ In dâypehtsude'âyínmáa'in dishavemää, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dâyt'óeho'. Hediho in t'owa dâymúunídi dimää. ¹⁵ Jesus-ví'we dipówá ihaydi

i' sen báyékí yä'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônkhehpiye'i' óemû'. Nää-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dâymû'indi in t'owa dipówá'in ovâytu'an i' senbí'gedi háa óe'annin, hedá háa in pehtsude dínpóe'indá. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'indi Jesus óedaa'an inbí nangedi ijâatää-ídí.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yä'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônkhehpiye'i'di pín ta'gedi óedaa'an, "U-ádí dípunmäa." ¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí'óepunmägipí. Óetu'an, "Uví'piye ópûndi uví t'owa ovây't'óe'amí t'ähkí háa i' shánkí natsonji'i'di ugí' wôn'annin, hedá háa uví'piye nasehkanápóe'indá." ²⁰ Hediho i' sen i' nange Tä Bú'wi Nange gin dâytu'o' iwepiye namää, hedi háa Jesus-di ôn'annin ovây't'óe'an. T'ähkí in t'owa dit'oe'in ovâyhää'an.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápaa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oekwí' p'ânädi nawáy'ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji' iwe báyékí t'owa diwé'gepóe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakháwá'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu. I'di Jesus óemû'di iví páadépiye idége'disóge óekhäge'daa'amídí, ²³ hedi pín ta'gedi óetu'an, "Naví ayúkáy dínchuwamää'ä. Naví k'aygipiye unmú-í hedi uví mandi nâatäägé-í, hedânho nawôewa-í hedá nawówáyêeni." ²⁴ Hediho Jesus i-ádí namää.

Báyékí t'owa dänwóemää, hedi indi Jesus óet'ä't'ä'chänuhon. ²⁵ Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tä'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí. ²⁶ Ikhäge'tuwämäadí iví häawí t'ähkí iku'ch'áadáhá' iví chä'dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánkí óewänpit'ôephadekannan, hedi óekhäge'namíwí'wedi shánká nahaypóe. ²⁷ Nää'i kwee-á Jesus-ví'gedi nat'oe, hediho iví tí'ûuphä'gedi t'owa jáa nats'ú iví k'ewé'in to ôntäägé-ídí. ²⁸ Ginnân i'ánshaamáa: "Jesus-ví k'ewé'in to k'áygedí wän dôntägedibo owôewa-í." ²⁹ Hedi ôntägedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee, hedi iví tú' iwe nataachanpóe iví tawä ûnehkháapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus ûhanginpóe iví pinnándí to'wí nahekháapóe'in, hedi in t'owa jáadi ibéedí natú, "To'dan naví aa dîntäge?" ³¹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nää'in báyékí t'owadi u' wóet'ä't'ä'chänumáadí ovâymundepí'an, hediho háadan untú?, 'To'dan naa dítäge?' gin" ³² Hewänbo Jesus-á ibéemáa, to'dan óetäge'in óemúunídí. ³³ I' kwee ûhanginpóe háa ûnpóe'in, hedi nakhunwôeda'póedáhá' nathathapóe, hedi Jesus-ví'piye namäädi iví páadépiye idége'disóge, hedi óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpídíbo ópûn. Unhekháamúuní-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydibo wên senä' i' méesatewi p'ó'dédí'ví'wedi dipówá, hedi óetu'an, "Janbo Jesus-á ibéemáa, to'dan irus, i' hähkandi ánpí ó'an, uví ayúkáy-á ho úchuu." ³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú' wänbo wí'ovây'áyíngi'anpí, hedi nää'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí, ówänpiwäyü." ³⁷ Hedi Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'ûu ûnmuu'i', indá' i-ádí ovâypunmägi. ³⁸ I' tsondiví tewhá já'wé napówá ihaydi hânho dîntú'di nat'oe. Wáy wên diséjei?, wây-á wëndá dívísihtuwínunde'. ³⁹ Hedi nats'ú' dihaydi ovâytu'an, "Háadan hânho untú?, háadan íséjei'? I' ayúkáy-á wínachuupí, nawänpijókha'wák'óe-á." ⁴⁰ In t'owadi ônwänpip'áhkaa. Hediho Jesus-di t'ähkí ovâykhehpiye, hedi i' ayúkáyví tádá-á jíyá-á in poje khäge'nindá i-ádí ovâyhondi i' wêe íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ônyâ'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talitha kum." (Nää'i hí' ginnân natunda?: "Óshaa ayúkáy gân wítumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tä'di wíje paayo ihay'i namuu), hedi hânho ovâyhää'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ovâykhää'an to'wí wänbo wí'dâyhangin'ânnamípi'in háa napóe'in, hedi ovâytu'an i' ayúkáy óehúujôeni'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejoegi'an

¹ Iwedi Jesus napeedi ivi khäge'nindádi ivi ówîngepiye namää. ² I' kaykhanwówá thaa napówá ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o', hedi in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'óeyannin ovâyháa'an, hedi ditú, "Wähää-an ná'i natú'di t'ähki ûnhanginpóe, hedi to'dan óehangintanmägi? Hádídan ná'i pinnán t'óe i'o'?" ³ Ti i-á i' phé't'óe'i'da' wínamuupí'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in senä? James-á Joses-á Judas-á Simon-dá ivi tí'úuwín wí'ûnmuupí'an? Hedá in kwiyä' ivi tí'úuwín ûnmuu'in wá', ti na'indádi wídjihpí'an?" Gin in t'owa ditú' gá i-ádi híhchan wídínpóepídân.

⁴ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí Jôesi Táaví tukhe'bi-á wähää wänbo t'ähki óe'a'gin, hewänbo ivi nange iwá joe, ivi t'owa-áda joe, hedá ivi k'aygi wänbo-á joe." ⁵ Hedi wên híyäädidá' t'owaví'di imank'ú'di hekháa ovâymägi, hewänbo wíyá pinnán t'óe wänbo wí'ûnkodipí i'amídi. ⁶ Inbí wäyupídi óeháa'an.

Jesus ivi tä'di wíje (12) khäge'nin isan ivi t'óe díví'amídi

Ee bú'ây i'ge Jesus namädi ovâyháhkanhon. ⁷ Hedá in tä'di wíje (12) khäge'nin ivi'piye ovâywé'getu'andi wí'jendi ovâypuwa'an, hedi ivi t'óe díví'amídi ovâysan. Dimääpídibo' i'di ovâyk'ú' in yä'dâapí'in p'oweaahâa ovâyta'anídi. ⁸ Ginnân ovâyjôn: "Ímân dihaydi uduphéda'mân bînhúuwí, wíyá hääbo-á joe – wíkoegi' wänbo joe, hedi háa wí múu bînhääwíkuu-ígí' wänbo joe, hedi háa wí chá' únmúhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bînhúuwí, hedá wíje to-á wíwînhúuwípi." ¹⁰ Ovâytu'an wá', "Wähää ímää wänbo', wí tewhá ee wovâysígi'andi eebo úwíwóyí'ni, i' bú'dí ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wähää wovâysígi'anpída, hedi háa wovây't'óeyanpída, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bînna'jeepéedi-i in t'owa dínhanginnáanídi híwó wídíví'anpí'in."

¹² Hediho ivi khäge'nin iwedi dimäädi in t'owa ovây't'óe'an inbí t'aywó'di dâyjoe'amídi. ¹³ Báyéki yä'dâapí'in p'oweaahâa t'owaví'wedi ovâykhepiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ovây'äyudi hekháa ovâymägi.

John i' p'ó'p'oe kandi óehay

¹⁴ Hedi Herod i' nangewi tsondi namuu'i' ûnhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'ähki Jesus-ví'gedi dívíhí'máadi. Wên ditú', "I-á John i' p'ó'p'oe kandi namuu nawáywówápóe'i', hedân kavêe ná'i pinnán t'óe i'o'?" ¹⁵ Wây-á ditú', "Elijah-ân namuu." Hedá wây-á wéndá ditú', "In wé'gen Jôesi Táaví tukhe'min diwedi'i-ân namuu, in hân'oe'in tukhe'min waagi'ba namuu."

¹⁶ Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, "John i' p'ó'p'oe kandi-ân namuu, i' to otsonpóe óek'é'ts'âa-í'i-ân nawáywówápóe." ¹⁷ Ha'wâa Herod natú gá hânhay natsonpóedân John óepankáyjídi hedá pantewhá ee óewhisóege-ídi. Ivi kwee Herodias-gí' ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí tí'úu ûn'ân, Philip gin nakháwä'i', hedi tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wänbo', Herod-di óekhó'yä'. ¹⁸ Hedi John-di Herod óetumáa, "Híwó wínamuupí uvi tí'úuvi kwee mánkáyjídi." ¹⁹ Hedânho Herodias-di John óet'aydi nada' to'wídi óeháyi'in, hewänbo wí'ûnkodipí, ²⁰ gá Herod-di John óekhunwóeda'dân. Herod-dá ûnhanginná John ivi wówátsi ta'ge ihonnin hedá yä'dâa'i-á namuu, hediho ón'aywonde'. Herod óehí'an John-bí hí' óntóeyaanídi, hewänbo ónt'óeyandedi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaadepí.

²¹ T'óediwän híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnâdi ishánki'eedipaa, hedi in tsonnindá in sundado p'ó'dédi'indá hedá in kodit'owa senä' Galileewindá ovâyhúutu'an. ²² Hedi Herodias-ví a'yú ûnts'ûndi ovâyjáde, hedi Herod-á in ovâyhúutu'annindá ovâyhí'an ivi shaðe. Hediho Herod-di i' a'yú óetu'an, "Dídaa'an naa hääwí unda'i', hedi naadi i' wímääni." ²³ Ivi tun imägi Jôesi Táaví páadépiye ginnân: "Hääwí unda'póe'i', naadáho wímääni, naví nan wänbo píngé haydi wímääni." ²⁴ Hedi

i' a'yú napeedi ivi jiyá óetsika'yan, “Hää-an oda'púuwí?” Ivi jiyádí óetu'an, “Gá John i' p'ó'p'oekandivi p'ónnân unda'púuwí.” ²⁵ I' a'yú iwänaho'di wesebo ee Herod na'an dee nats'ú, hedi óetu'an: “Naa oda' wesebo dímaäní'in wên sã'wé pháagîn diwedi John i' p'ó'p'oekandivi p'ôn.”

²⁶ Herod nat'oedi báyéki nachanpóe, hewänbo in senä' dikw'ó'ninbí páadépiye ivi tun imägi'in namuudibo wínada'pí “joe” gin óetu'amí'in. ²⁷ Hediho wí sundado áyí'di' óepunjôn John óek'é'ts'áa-ídí pan tewhá ee, ivi p'ôn ónkáyjídí. ²⁸ Hedi i' sundado han i'andi John-bí p'ôn wên sã'wé pháagîn diwedi ónmaa. I' a'yú ón'andáhá' i a'yúdá ivi jiyá-á ón'an. ²⁹ John-ví khäge'nin dínhanginpóe ihaydi di'ää i' pení dáykáyjídí, hedi dáykhã'k'û'.

Jesus in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

³⁰ Jesus-ví t'òekhuwa'in Jesus-ví'piye diwáy'ää, hedi t'ähki háa díví'an waa hedá hääwí t'ähki dáyhá'annindá óet'òe'an. ³¹ Báyéki t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á ivi khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymahpí. Hediho Jesus ivi khäge'nin itu'an, “Jaho gimú-í oe hânda' naná' diwepiye wí'bo giyêenídí, hedi owe ívikaykhanwówá'amí.” ³² Hediho kophé iwedi oe hânda' naná' diwepiye dimää.

³³ Hewänbo dívíjää'andi báyéki t'owa i' bú'ây i'ge'indi ovâymu', hedi ovâytaa, hedi oe p'oekwí kíngé nangedibo díví'a'yuu'andi Jesus-ví páadébo dipówá. ³⁴ Jesus i' kophé iwedi nawhave'ädi in báyéki t'owa ovâymu', hedi inbí'piye nasehkanápóe gá wên k'úwá waagibá áyí'dipídíbo dijidân, hediho báyéki hääwí ovâyhá'an. ³⁵ Nakinmân dihaydi ivi khäge'nin ivi'piye di'äädi óetu'an, “Näwe na'ahkonná, hedá nää-á nakinmân. ³⁶ Nä'in t'owa ovâypunjônbe i' nava hää tsowa nanân deejepiye hedá i' bú'ây ee-jepiyá, dáyhääwíkuumä-ídí dívíhúuyamídí.” ³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, “Undidânho bínhúujôení.” Indi óetu'an, “Hádídan äy'amí? Ti unda' gimú-í'in wáygín tägintä (200) thaa t'òe díví'andi wá'áa äyháanú-ídí koegí' äykuumä-ídí, hedá äymääni dáyk'o'ídí?” ³⁸ Jesus-di ovâytsika'yan, “Hâyú-an koegí' bínmáa? Ja binmú'dí.” Hâyú dâymáa'in dínhanginpóe ihaydi ditú, “P'ánú pává'ây hedá wíje pa'ây-á.”

³⁹ Hedi in t'owa t'ähki ovâytu'an ee táa tsáwã eedi dívíboedíkw'ôení. ⁴⁰ Hedi dívíwhaadíkw'ódi tägin tägindá (100's) hedá p'ánán tägindá (50's). ⁴¹ Jesus i' p'ánú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye íbéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' ivi khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ⁴² T'ähki in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, ⁴³ hedi ivi khäge'nin tä'di wíje (12) t'un p'éedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dáywé'ge'an. ⁴⁴ In senä'dã'bo dívíhúuyannin p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus ivi khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítôenídí, hedi ovâytu'an oe p'oekwí' p'änäpiye dipáadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjôenídí. ⁴⁶ Hedi in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áeyepiye namää ijúusu'amídí.

⁴⁷ Nakhunpóe ihaydi i' kophé oe p'oe pinudi namân, hedi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'òekanhondi ovâymu', i' wãädi páadépiye wí'ovâypunmãhpídí. Hédénpiye naná' dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykãanídí, hedi ovâyphadekhâyamáawân. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najídi óemú', hedi wí p'oe wãhãä i' namuu gin di'ândi dívítuwínú dikhunwôeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkídí óemú'di dívípíhãädân. Hewänbo wesebo ovâytu'an, “Unbí pí'nã khó'jé íkaymúuní. Naa Jesus-ân omuu. Wí'ikhunwôeda'ípí.” ⁵¹ Hedi i' kophé iwe indádí ipitógi, hedi i' wãã nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudân. Wa'di wídika'póya'pí ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávádí wí pínán t'òe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhekháa'an

⁵³ Oe p'o' p'änäpiye diphadedi Gennesaret nange dipówá, hedi i' kophé dâwhisóge. ⁵⁴ I' kophé iwedi dipee ihaydi wesebo in t'owadi Jesus óetaa. ⁵⁵ Wáyge naji'in dínhanginpóe ihaydi, in t'owa t'ähki díví'a'yuu'an in dihay'in inbí whohpá' wógege ovâykaanídi. ⁵⁶ Wähää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hediháa bú' já'wé iwe in t'owadi ná'in dihay'in bûu píngé iwe ovâykw'óe'ó, hedá pín ta'gedi óedaa'o' iví to' k'áygédi wän óntääge-ídi, hedi t'ähki in óetäge'in dihehkháapóe.

7

In hân'oe'inbí háhkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädí Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. ² Hedi indi ovâymu' Jesus-ví khäge'nin dívíhúujodi dívíman'owídipídíbo' in Hudíyoví khuu waa.

³ Ná'in Pharisees-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídipídíbo', háa in hân'oe'in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. ⁴ Hedi wáy dâyhäawíku'ch'áade' iwedi di'äädí wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídipídíbo'; hedá báyéki há'bi khuu-á dâya'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sänbáy-á dâyo'owídinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí khuu.

⁵ Hedi ná'in Pharisees-á ná'in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, “Háadan uví khäge'nin in hân'oe'in se'daaví khuu dâya'ginnamíví'wedi, inbí húugi' dâyk'o' wa' dívíman'owídipídíbo háa nakhây'ä' waagi?” ⁶⁻⁷ I'di ovâytu'an, “Un paa waaginbá úvíanúmáa'in ímuu'in, hân'oe híwó Isaiiah-di unbí'gedi ita'nan háawin t'owa ímúuní'in. Ginnân háa Jôesi Tádá natú'in ita'nan:

Ná'in t'owa híwó naví'gedi dívíhée'o sóphogedi,

hewänbo inbí pí'náddá han wídícháapi.

Ditû' naa dí'a'gin, hewänbo wídínchä'muupí,

gá t'owaví hí'da' dâyhá'odân, hedá ditû' inbí hí'-á naví háhkan dínmuu.

⁸ Háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bînjoegi'o', hedi t'owaví khuu-á bínhónde'.

⁹ “Íchanpóe hânho únhanginnân waa, háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínhänge'odi unbí khuu bîn'a'ginnamídi. ¹⁰ Moses natúhpí'an,

Unbí tádá'in jíyá'in bîn'a'ginnamí.

Hedá wá' natú,

To'wí iví tádáví'gedi háa iví jíyáví'gedi híwóhpí ihée'andi, i-á óeháyjí.

¹¹⁻¹² Hewänbo undá ginnân ítû': Wí to'wí ún'ä' iví tádá háa iví jíyá itu'âami'in, ‘Naví hääwí i'gedi otû' Korban gin.’ (Hudíyoví tundá Korban natunda', ‘Ná'i hääwí-áho Jôesi Tádá dómägi' gin.) Hedi tobá i' hääwídi i' tádá háa i' jíyá óekhäge'namí wänbo', ná'i to'wí gin natú'i hääwí wänbo ingí' wíwínkanmäänípi. ¹³ Báyéki hääwí há'wâagi bîn'o', hediho unbí khuu bínhá'odi Jôesi Tádáví hí' wí'unchä'muupí waa bínkanmáa.”

I' hääwí Jôesi Tádá natú'di yä'dâapi' namuu'in

¹⁴ In t'owa wíyá ovâywé'ge'an dihaydi, Jesus-di ovâytu'an, “T'ähkídíbo bít'óeyan, hedânho íka'póewí. ¹⁵ Háawi wí hääwí namuu wänbo t'owa dâyk'o'i'dá yä'dâapi'in wídipoe'opí. Hewänbo hääwí híwóhpí' inbí pí'ná khó'jé iwedi dínpee'i'dáho yä'dâapi'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á únkhây'ä' it'óeyaaní'in.”

¹⁷ In t'owa ovâyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi óetsika'yan ná'i hí' hânnan natunda'in. ¹⁸ Hedi ovâytu'an, “Tí un wá' ka'powapí'in ímuu? Tí wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'dâapi' wínapoe'opí wí hääwí iví já'wédi únts'úndidi, ¹⁹ gá ná'i hääwí wí'únts'úya'pídân iví pí'ná khó'jé, hewänbo iví see iwáho', hedi iví tú' iwedi únwänpiphade'.” (Ná'i ovâytu'andi Jesus-di ovâyhá'an t'ähki koegi'-á híwó'di namuu óek'o'ígí?).

²⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "Häawí wí to'wíwí pí'náđí ûnpee'i'dibâa yä'dâapî' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpí ánskaa wí to'wí iví pí'ná khó'jé imáadí i-á nasánda'; nat'owat'akhanuda'; wínakhóhtsa'ánpí wänbo to'wí-áđí iwihokumáa; háa tobá nakhóhtsa'án wänbo', wíyá to'wíwí kwee-áđí háa sendáđí iwihokumáa; häawí wé'gen t'owa dâymáa'i-á nada'; jänákíandi namuu; nahójo; háa nawänpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owaví'gedi híwóhpí ihée'o'; ichaa'o'; t'óeyanpí' namuu. ²³ Ná'i yä'dâapî' häawí wí to'wíwí pí'ná khó'jé iwedi ûnpeedi, i'dibâa yä'dâapî' óepa'."

Wí kweeví wäyu

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tswapiye namää, hedi wí tewhá ee nats'ú. Wínada'pí to'wí wänbo ûnhanginnáan'in ee na'ánnin, hewänbo wí'ûnkodipí ikaayamí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedi wí kwee Jesus-ví'gedi nat'oedi wesebo ee na'án deepiye namää. Ná'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yä'dâapî' p'oweahâađi ónmáa, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi kaygindi óedaa'an i' yä'dâapî' p'oweahâa iví a'yúví'wedi ónkhepeyé-íđí. ²⁷ Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wíđínkhây'áhpí in wé'gen t'owa dovâykhäge'nami'in, in Hudíyo t'owa dovâykhäge'nanpíđibo'. U' páadé wíkhäge'nandá, in áyyäáví húugi' in tsé'ây dovâymä' waagibá namúuní." ²⁸ I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háa untú waa ta'gen namuu. Hewänbo i' pávátä mäasa pho' in áyyäá dínjemu'i' in tsé'ây wänbo dâyk'o'." ²⁹ Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó untúđího naadi i' yä'dâapî' p'oweahâa uví ayúkáyví'wedi dónkhepiye. Jaho uví'piye ópûn." ³⁰ Hedi i' kwee iví' napówá ihayđi, i' a'yú whohte eedi nak'óedí óemû', hedi i' yä'dâapî' p'oweahâa ho ûnpee.

Jesus-di wí sen tunpî' namuu'i' ónehkháa'an

³¹ Tyre bú'đí Jesus napeedi Sidon bú' i'ge naphade, hedá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymää, i' nange Tä Bú' Nange gin dâytu'o' iwe. ³² Hedi wí sen ojet'aa'i namuu'i' hedá tunpî'-á ónkán, hedi pín ta'gedi óedaa'an i' sen óetääge-íđí ónehkháa'amíđí. ³³ Jesus-di i' sen in t'owaví'wedi wí'bo' óejâ'an, hedi iví mankhú i' senbí oje phóge itógi, hedáhá' imankhúsóp'o'andi i' senbí hán óntäge. ³⁴ Hedi makówápiye ibeedí kaygi ihâa'an, hedi i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Ná'i tun Ephatha-á "nakhuudee-í" gân natunda' Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojepho ûnkhuudee, iví händá ûnjudee, hedi thay'eedi ihée'an. ³⁶ Hedi Jesus-di in t'owa ovâykhâa'an to'wí wänbo wíđây't'óe'amípidí, hewänbo indá shánkí ovâykhâa'andá shánká dâyt'óe'an. ³⁷ In t'owa dit'oedi hânho ovâyhâa'an, hedi ditú, "Häawí t'áhkí híwó i'o'. In ojet'aa'in wänbo dit'oe'o, in tunpí'indá dívíhée'o'."

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâyhúujôn

¹ Ihayhäábá wây-á báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi häawí wänbo dâyk'o'ígí' wíđây'máapí. Jesus iví khäge'nin itu'andi ovâytu'an, ² "Naa ná'in t'owaví'piye osekanápóe. Poje thaa naa-áđí diji', hedi nää-á häawí koegi' wänbo wíđínphade'pí. ³ Hedi dihähséndibo inbí'piye dovâypunjóndá, wáy p'óegebo haadi dikaanú-í, wáy wên kay'đi di'ääđi." ⁴ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Wähää-an nää ahkon deedi wí koegi' áyhóení, ná'in t'owa áyhúujóeníđí?" ⁵ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú pává-an bînmáa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu'an ee nange dívíkw'óení gin. Hedáhá' i' pává ihógidi ikú'daa'an, hedi ihávedi iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-íđí, hedi han díví'an. ⁷ Wên háyú pá'ây wá' in khäge'nin dâymáa, hedi Jesus ikú'daa'andi in khäge'nin ovâytu'an dâyphaadé-í'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, hedi in khäge'nin tsé ihay t'ún p'eedí i' dínphade'i' koegi' dâywé'ge'an. ⁹ Ná'in t'owa dívíhúuyannin mađi jónu maapaasôn (4,000) ihay diji'. ¹⁰ Hedi Jesus-di in t'owa ovâypunjónđi wesebo i' kophé iwe itógi iví khäge'nindáđí, hedi Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pínnán t'ôe i'amídí

11 In Pharisee t'owa di'ää hedi Jesus óetuhänmaa. Óeda'maa wên taa makówádí ovâykeeyamídí, gá óetayi'ni'in dida'dân. 12 Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háadan un nääwin t'owa wên taa bînmúuní'in ída'? Ta'gendi wâytu'máa, un t'owa wí hääwí ha'wâagi'i-á wíwâykeekankhâymaapí." 13 Hedi ovâyjoe'andi wiyá iví kophé iwe itógi, hedi iwáybun oe wáyhánäpiyebá.

Jesus iví khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí háhkan ni'gedí

14 Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypáváhúuwídí — wí wêe pávada' i' kophé iwe indádí dâymaa. 15 I'di ovâytu'an, "Bí'áyíngi'an há'in Pharisee-ví oewáaseedí, hedá Herod-ví'dá." * 16 Hedi in khäge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Háadan gin natú? Gá mađi wí'âypávámaapí'dân." 17 Háa ditú'nin Jesus ûnhanginpóe, hedi ovâytsika'yan, "Háadan ítú' wívînpávámaapí'in? Ti háa otunda'in wa'di wí'únhanginpoe'opí'an, hedi háa wa' wí'íka'póya'pí'an? Ti íka'powakâymuu? 18 Ítséemuu, hedi háadan handi wí'únkeet'óepí? Hedá í'ojemuu, hedi háadan handi wí'ít'oe'opí? 19 Ti wí'ún'ánshaapí'an háa dáy'annin? Ná'i p'ánú pává in p'ánú maapaasôn (5,000) t'owagí' dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Óetu'an, "Tä'di wíje (12) ihay." 20 "Hedá tsé ihay pává in jónu maapaasôngí-á (4,000) dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." 21 Hedi ovâytu'an, "Hedi háadan wa'di wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedí wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' ónhekhâa'an

22 Oe Bethsaida bú'ay dipówá, hedi wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedí indi Jesus óedaa'an ná'i tsí't'aa'i' óetäggé-ídí ónhekhâa'amídí. 23 Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepahké', hedi oe bú'dí já'wépiye óepahó'dí tsée eedí wí só'p'oeđi óe'âyú, hedá iví mandá óetägedí óetsika'yan, "Ti háawí úkeepoe'o?" 24 I' tsí't'aa'i' ipuwäbëedí natú, "T'owa dijiđi dovây múnde', hewänbo háawí wí tay waagibá dínchaa." 25 Hedi wiyá i' senbí tsée Jesus-di óntäge. Nää-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwäkhäđi nawówa, hedi wesebo háä t'ähki kee'eedí ûnkeepóe. 26 Hedi Jesus-di i' sen iví'piye óepunjôndi óetu'an, "Hää bú' wí'unwáyts'úunípi."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

27 Jesus iví khäge'nindádí i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eejepiye namää. Dimän dihaydi iví khäge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditú'?" 28 Óetu'an, "Wên ditú' John i' p'ó'p'oe'kandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditú' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáyje wëndá ditú' wí Jôesi Tádáví tukhe'min diwedí'i-ân unmuu." 29 Hedi ovâytsika'yan, "Hedi undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." 30 Hedi kaygindi ovâykhâak'ú' wiyá to'wí wänbo wíđâyhangin'ánnamípidí to'wí namuu'in.

Jesus ihée'an it'ôephadekhâymaa i'gedí hedá nachuwagí'o i'gedá

31 Hedi ihaydi háa ûnpuwagí'o i'gedí ovâyhée'andi ovâytu'an, "Ná'in nakhây'ä' napúuwí'in: Naa, t'ähki t'owagí' o'aypu'yä'i' omuu'i' báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedi in Hudíyo tsonnindádí in owha' p'ó'déđí'indádí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí wé'ge naa díjoegikhâymaadá wíđísígikaykhâymaapí. Díkhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwe owáywówapuwagí'o." 32 Ná'i háawí thay'eedí ovâytu'an, hedi Peter-di óehänge'andi óetu'an, "Ha'wâa wí'untúunípi." 33 Jesus ibëedí in wé'gen khäge'nin ovây múnde', hedi Peter óet'e'yandi óetu'an, "Satan, Penísendi', naví'wedí óhadi. U-á t'owa waabá bí'ánshaamaa, Jôesi Tádá i'ánshaa'o waagá joe."

* 8:15 Jesus "oewáasee" gin natúđi inbí háhkan ni'gedán ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wíđika'pówápi.

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'amí'in Jesus óeyuuhûuwí'in dida'di

³⁴ Hedáhá' iví khäge'nindá in wé'gen t'owa t'ähká ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wên naa-ádí dikä'äáda'indá wídínkhây'ähpi háa diwänpida' waa díví'amí'in, hewänbo inbí phé'win dâyhûuwí, hedá naa-á díyuuuhûuwí. † ³⁵ To'wên inbí wówátsi dâywänpí'aywoení'in dida'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên inbí wówátsi naagi' hedá Jôesi Tádávi híwó'di tungí'-á dívímägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ³⁶ Tobá wí to'wí hääwí t'ähki náä oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', wé'innan wên híwó óekhâymáa iví wówátsi iwáyo'ndi? ³⁷ Wí to'wí wí'ünkodipi hääwí wänbo imäänídi iví wówátsi nawáy't'anpúuwídi. ³⁸ In nääwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Tádá dâyoegi'an, wí kwee iví sen ijoegi'an wíyá pi'wívi sendádi ithaayé-ídi waagibá. Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i náä oepáa k'aydipiye owáy'ä', naví Tádávi sa'wó'di kohthay wóegé hedá in yä'dâa'in makówáwin t'öepa'aa'in wóegá o'ä'. Hedí to'wên náä naa díwôeda'in hedá naví háhkandá dínwôeda'indá, naadi wá' dovâywôeda'khâymáa owáy i' thaa owáy'ä'i napówá ihaydi.

9

¹ "Ta'gendi wâytumáa, Jôesi Tádádi iví kay únmuu'in wovâykeeyamí hedí bînpuwákhâymáa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa'di wáy wên näwe iji'in íhánpídi'bo'.

Háa Jesus ünchaa waa ün'egópóe

² Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádí ovâyho', hedí wên p'in tuwä'in kw'áyepeye wí'bo dimää, hedí inbí páadépeye Jesus háa ünchaa'in ün'egópóe. ³ Iví aa hânho ts'ä'i ün'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ä'i i'owêedi-í. ⁴ Hedí Moses-ádí Elijah-ádí tsikhagipi dakeepóe, hedí Jesus-ádí dánhí'máa. ⁵ Peter-di Jesus óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu näwe gikw'óndi. Jaho poje ókhun tewhá'ây áyk'wóeni, wêe u'gí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." ⁶ Moses-ádí Elijah-ádí dakeepóedi in khäge'nin hânho ovâyphää, hedânho ha'wâa Peter natú, gá háa natúuní'in wí'ünhanginnáhpídan. ⁷ Hedí wí okhúwá napówádi ovây'ókhunna, hedí ná'in tun okhúwá jáadi napee: "Ná'i-ân naví ay dînmuu donsigí'i'. I' bînt'öeyaaní." ⁸ Wesebo i'ge t'ähki dívibée, hewänbo Jesus-dá'mân dâymú', wíyá hääwí wänbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ä' i'gedi

⁹ Oe p'in kw'áyepeye diwhave'ä' ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "To'wí wänbo hääwí bînmú'in wíwînt'öe'amípi, owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' ochuudi wíyá owáywówápóe píhay." ¹⁰ Iví tun ôn'a'gin, hewänbo wí'ná táye dívítika'yan, "Hânnan namuu ná'in tun, wíyá nawáywówápúuwí i'gedi?" ¹¹ Hedí Jesus óetu'an, "In Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú', i' to'wí Jôesi Tádádi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídi na'äpídi'bo' Elijah-á napowagi'o. Háadan ha'wâa ditú'?" ¹² Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi Elijah páadébo na'ä-í'in nakhây'ä'-áakun, hääwí t'ähki ikhây'amídi. Hedí hânnan nata'muu naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'iví'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'öephadekhâymáa, hedá t'owadá díjoegikhâymáa. ¹³ Hewänbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'ä-áakun, hedí híwóhpi óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi únta'muu háa óekhâymáa'in." *

Jesus-di wíyá'dâapi' p'oweahâq wí enúkáyvî'wedi ónkhehpiye

¹⁴ Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji' iwe tsowa dipówá, hedí báyéki t'owa búuk'úwákí diwíndi dâymú'. Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítuhánmáa. ¹⁵ In t'owadi Jesus óemú'di ovâyháa'an, hedí iví'piye dív'ää óesengitu'âamídi. ¹⁶ Jesus-di ovâytsika'yan, "Háadan úvítuhánmáa?" ¹⁷ Ná'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an,

† 8:34 Ná'in natunda', dikhâymúuni dâyt'öepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'öepade waagibá. * 9:13 "Elijah" gin Jesus natúdi, John i' p'ó'p'oe kandiví'gedi ihí'máa.

“Háhkandi?, naví e'nú wínmaa, i-á wí yä'dâapî? p'oewaahâadi óemáadi wí'ûnhí'kodipí. 18 Hedi hãädi wänbo nã'i p'oewaahâa it'ôe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde?, hedi i' e'nú-á nasó'okhópee'idá iwäpúts'indo?, hedá taasuugi'bo-á napoe'o. Uví khäge'nin dovâydaa'an nã'i p'oewaahâa ônkhehpeeyé-ídi, hewänbo wí'dínkodipí.” 19 Jesus-di ovâytu'an, “Un t'owa-á wäyupî'in ímuu. Hãädi puwahay-an undádi oyêení úwäyü-ídi, hãädi puwahay-an undádi dáyyä'amí? Ja' i' enúkáy navi'piye binmá?” 20 Hedi óemaadi i' p'oewaahâadi Jesus óemû'dibo nã'i enúkáy óethahakannan, hedi i' e'nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyví tádá óetsika'yan, “Hãädi waabo-an gin ûnpoe'o?” I' tádádi óetu'an, “Gá híyää'i namuudibo-ân. 22 Hedá hãän wänbo i' p'oewaahâadi phaa iwe hedá p'oe eewá óechänunde? óeháyjídí. Úkodidáho nanbí'piye dísehkanã'an, háawin wên wänbo wên khäge? dí'an.” 23 Jesus-di óetu'an, “Háadan dítumáa, ‘Úkodidáho?’ To'wí iwâyunde'i-á ûnkoði hãäwí namûuge i'amídí.” 24 Wesebo nã'i enúkáyví tádá kaygindi natú, “Naa dáywâyunde?, díkhäge'nan wíyá shánkí dáywäyü-ídi.”

25 Jesus-di wây-á báyéki t'owa a'yuuigi dívíkhadimá'dí ovâymu?, hedi wesebo nã'i yä'dâapî? p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, “U yä'dâapî? p'oewaahâa, u'di t'owa ovây'ojet'aa'o'i?, tunpí'indá ovâypa'i?, naadi wítumáa, nã'i enúkáyví'wedi ópeeve, hedi wíyá wí'unts'úunípí.” 26 I' p'oewaahâa ituwínúdí nã'i enúkáy óekanudi hânho óethahakannan, hedáhá? iví'wedi ûnpee. I' enúkáy wí pení waabá ûnchaa, hediho in t'owadi óemû'di ditú, “I-áho nachuu.” 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyví man ónyâ'di óekwinukhäge'nandi iwínú. 28 Hedi Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi wí'bo óetsika'yan, “Háadan na'in wígínkodipí i' yä'dâapî? p'oewaahâa äykhehpeeyé-ídi?” 29 Jesus-di ovâytu'an, “Úvíjûusu'odida'mân únkoedi-í wí yä'dâapî? p'oewaahâa gi'bibá bínkhehpeeyé-ídi.”

Jesus nachuwagi'o i'gedi wíyá ihé'an

30 Jesus-ádi iví khäge'nindádi iwedi dimää hedi Galilee nange i'ge diphade. Jesus wínada'pí to'wí wänbo ûnhanginpúuwí'in wãhãä naji'in, gá dimändibo iví khäge'nin ovâyhãhkanhondân. 31 Ovâytumáa, “Naa t'ähkí t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i wây-á t'owaví mangepiye díkáani. Indáho díkhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owáywówapuwagi'o.” 32 In khäge'nin nã'i hãäwí Jesus-di ovâytumáa'i wídika'póya'pí, hewänbo diwôeda? óetsika'yâamídí i'gedi.

To-an i' shánkí hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dipówá, hedi wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khäge'nin ovâytsika'yan, “Oe p'óegé gi'ädi hãä i'gedan úvítuhänmáa?” 34 Indá hãnda? dik'wó, gá oe p'óegé dijidi wé'i-angú in diwedi i' shánkí hay'i namuu i'gedi dívítuhänmá'dân. 35 Jesus isóge, hedi nã'in tä'di wíje (12) khäge'nin ovâywé'ge'andi ovâytu'an, “To'wí i' p'ó'dédi? namúuní'in nada'dá, i-á ûnkây'ä? tí'úuge'i namúuní'in, hedá t'ähkíví khäge'di-á.” 36 Hedi Jesus-di wí ay óepahkê'di inbí páadépiye óeho?, hedáhá? nã'i ay óeba'aa'andi ovâytu'an, 37 “To'wídi naa dída'di wí ay nã'i ay waabá óesígikéndedi, naa wá? dísigikénde waabá i'o?. Hedi to'wí naa dísigikénde'i'dá naada'ba wídísígikéndepí, hewänbo i' to'wí naa dísandí? wá? óesígikénde?”

To'wídi Jesus-ví'piye háa nachaapî-á iví'näpiye napoe'o

38 John-di óetu'an, “Háhkandi?, toéwí sen äymû? yä'dâapî'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpiyendedi uví kháwã natû'di, hedi äytu'an han wí'í'amípí'in, na'in diwedi'i wínamuupídí.” 39 Hewänbo Jesus natú, “To'wí gi'bi wíwínkhãä'amípí. To'wí namuu'i naví kháwã natû'di ipínnánt'ôe'andi-á wesebo híwóhpi naví'gedi wí'ihé'amípí. 40 To'wí nanbí'piye háa wínachaapî-á nanbí'näpiyebá napoe'o. 41 Ta'gendi wâytumáa,

to'wí wí p'oe wänbo wovâysuwäjôndi, naví'in ímuu'in ûnhanginnândi, i-á Jôesi Tádádí óewá'âakhâymáa."

Jesus t'aywó'di i'gedi ihée'an

⁴² "Hedi to'wídí wêe wänbo ná'in hí'innin naví'piye díwíwâyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánkí híwó i' to'wí ûnpúuwíwän wa'di han óehá'annídíbo wí k'uu kháa'i iví k'áy eedi ónwhisôege-i'in hedi mâap'oe iwe óechäänú-i'in. ⁴³ Hedi wéhpêe mandi úvít'aywó'dodá, shánkí híwó namuu bînts'âa-i'in, wíyá indi úvít'aywó'nâamíwí'wedi. Tobá wéhpêeda' ímanmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówátsi nahánde'pí'in bînkáyjídí, péyé'gépiye ímú-íwí'wedi wí'gín ímanmuudi. ⁴⁴ Oe péyé'gá t'owa hânhay wänbo t'âhkí dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁵ Hedi wéhpêe ândi in ta'ge'in p'óegedí wovâyhänge'odá, shánkí híwó namuu bînts'âa-i'in wíyá indi úvít'aywó'nâamíwí'wedi. Tobá wéhpêeda' í'ânmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówátsi nahánde'pí'in bînkáyjídí, péyé'gépiye wovâychäänú-íwí'wedi wí'gín í'ânmuudi. ⁴⁶ Oe péyé'gá t'owa hânhay wänbo t'âhkí dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁷ Hedi wéhpêe tséedí híwóhpí hääwí wovâypuwä'odá, shánkí híwó namuu bînwahkáyjí'in, wíyá indi úvít'aywó'nâamíwí'wedi. Tobá wéhpêeda' ítséemuu wänbo', shánkí híwó namuu oe makówápiye ímú-ídí, péyé'gépiye wovâychäänú-íwí'wedi wí'gín ítséemuu. ⁴⁸ Oe péyé'gá t'owa hânhay wänbo t'âhkí dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa.

⁴⁹ "To'wên t'âhkí phaadi ovây'aayäâkhâymaa. †

⁵⁰ Aayäâ híwó'di namuu, hewänbo i' aayäâ na'âhhándáho', há'to wíyá áhsäâ'i napúuwí. Undá ûnkây'ä' aayäâ na'âhhánde'pí' waaginbá ímúuní'in, hedi tsaa'ginpídíbo wé'ge ítháni."

10

Jesus khótsaawije i'gedi óetsika'yan

¹ Jesus iwedi ijâa'an, hedi Judea nangepiye namäädi Jordan p'o' p'änäpiye naphade. Iwe wây-á báyéki t'owa iví nú' díwíwé'ge'an, hedi häädi waa i'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedi wên Pharisee t'owa ûnpówádí óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhótsaä'ândi' iví kweeví'wedi ithaaweejé-ídí? Hân i' tsontun natû?" Gin ditú Jesus óetayi'nídí, tigúba híwóhpí natuhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" ⁴ Indi óetu'an, "Moses-di ná'in tun dínjoe'an: Wí sen wên khótsaawije ta'nin ita'namí hedi handídi iví kwee ijoe'amí." ⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo Moses-di ha'wáagi wovâyta'k'û' gá t'óeyanpí'in ímuudân, unbí kwiyä' bînwänpijoekanmáadíbo. ⁶ Hewänbo oe ts'anpáadé nanân diwe Jôesi Tádádí sendádí kwee-ádí ovänkhíjé. ⁷ Hedi natú wí sen ikhó'yâ'dáho', iví tádá-á iví jiyá-á ijoe'amí'in ûnkây'ä'?. ⁸ Hediho i' sendá i' kwee-á wêe tûu ûnp'oe'dá' dapoe'o, hediho wíje wídamuupí, wêeda' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jôesi Tádádí ovänwónnindá to'wí wänbo wí'ûnkây'âhpí ovänweejé-i'in."

¹⁰ I' tewhá ee diwáyts'ûndi iví khäge'nindi ná'i hí' i'gedi óetsika'yan. ¹¹ Hedi ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádí ikhó'yâ'dá, iví kweeví'piye t'aywó i'o'. ¹² I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wíyá sendádí ikhó'yâ'dá, iví senbí'piye t'aywó i'o'."

Jesus-di in hí'innin ovâysgíhógi

¹³ Wên t'owa inbí áyää Jesus-ví'we dâykán i'di ovâytaägé-ídí, hedi iví khäge'nindi in t'owa ovây't'e'yandi ovâytu'an ha'wâa wídví'ámípi. ¹⁴ Hedi Jesus-di in khäge'nin

† 9:49 Ná'i hí'-á kây'i namuu gika'póewídi. Wây wên t'owa dí'ände ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudíyo dâyt'anímâahánunde Jôesi Tádá óemâänídí, hedi dínkhây'ä' i' píwí dâyt'aayäâ'amí'in wínaha'dânpuuwípidí. In t'owa Jôesi Tádáví'piye díwípimági'indá dâyt'ôephaadé-í, hääwí phaadi ovâyphahânunde waagibá, hebo ná'i t'ôephade namuudi shánkí híwó'nin dimúuní.

háa díví'ó'in ovâymû'di inbí'piye híhchan wínachaapí, hedi ovâytu'an, "In hí'ínnin áyyää naví'piye binkä'äämäa, wíwínkhâ'amípi, gá to'wên ná'in áyyää waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádávi'in úmuudân. ¹⁵ Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo Jôesi Tádávi' wínapúuwípi wí hínchää'i' ay waagibá iwâyupídí." ¹⁶ Hedáhá' in áyyää ovâyba'aahógidi wí'inbo ovâytagedi ingí' ovâyjûusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'i' Jesus-ví'piye na'ää

¹⁷ P'óegé wíyá Jesus nats'anmân dihaydi wí sen iví'weää naví'piye binkä'ääpiye i'ääkán, hedi idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin dítu'o'? Jôesi Tádáda'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádávi' tsontun ho mântaa. I-á natú wíwínt'owat'aháanú-ípi, wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádi wí'úvíwhohkwomá've-ípi, wí'úvísä'mamípi, t'owaví'gedi wí'úvíhójo'amípi, hójo waagidibo t'owaví háäwí wíwínhóenípi, unbí tádá-á jíyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an i' sendi, "Háhkandi', naa enúkáy omuudibo' t'ähki ná'i tsontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídí ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'di wây-á háawên útáy bi'amí'in. Jaho ópûn, háäwí úkw'ó'di t'ähki mänku'ch'áani, hedi i' chä' mánhógi'i' in t'owa sehkanáwó diwówáji'in ovâymääni, hedânho oe makówa kodit'owa unmuunídí. Hedi náaku'ch'áadá ovâymágidá naa-ádí óká've." ²² Ná'in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'appóe, hedi iví pí'ná khó'jé únkhaapóedí iwedi namáa, gá báyéki háäwí únk'w'óndân hediho wínakuchada'pí.

²³ Jesus ipuwäbéemáa, hedi iví khäge'nin itu'an, "Báyéki kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i' háa Jôesi Tádá natú waa díví'amídí hedânho ovây'aywoenídí." ²⁴ Ná'i hí'dí in khäge'nin ovâyháa'an, hewänbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví ay, ívíwo nabápu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ón'aywoenídí. ²⁵ Nabápu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewänbo shánki nabápu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i' háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ón'aywoenídí." ²⁶ Nábáa shánki ovâyháa'an in khäge'nin, hedi wí'ná táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an únkodi ún'aywondee-ídí?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovâymúndedi ovâytu'an, "To'wí wänbo wí'bo wí'únkodipi. Jôesi Tádáda'mân únkodi t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Tádá-á háäwí t'ähki únkodi i'amídí."

²⁸ Peter-di óetu'an, "Úhanginná háäwí t'ähki áyjo'e'annin ụ-ádí gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádávi' híwó'di tun únmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwíndá pá'dâyíndá, háa iví tádá-á jíyá-á, háa iví áy-á, háa iví nava-á, ³⁰ i-á ta'gendi tágintä (100) ma'kw'anukí shánki ihóení, tewhá-á, tí'úuwíndá pá'dâyí'indá, jíyá'indá, áy-á, nava-á — hedá it'óephadekhâymaa iví wâyü únmuudi. T'ähki ná'i ihóení wa' náä oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá iví wówátsi náä oepáa k'aydi únbo'wan dihaydá wówátsi nahánde'pí'indá ikáyji. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa náä p'ó'dédí'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedi báyéki t'owa-á náä tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédí'indá dipúuwí."

Powíngí' Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagí'o'in

³² In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedi iví khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá wíwínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úugé dimännindá dikhunwóeda'. In tá'di wíje khäge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedi háa únpuwágí'o'in ovâytu'an. ³³ Natú, "Bít'óeyan, náä-á Jerusalem-piye gimän, hedi naa, t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi díkáani in owaha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuuu dáyhá'o'indá inbí mange. Indáho ditúuni naa dínkhây'á' ochuu-í'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owaví mangá díkáani. ³⁴ Ná'indi dínpl'áhkaakhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. Púwhí'dí díwhädikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewänbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádí John-dádí hääwí dada'póe

³⁵ Ihaydibá James-ádí John-dádí Zebedee-ví ây damuu'in Jesus-ví'piye damää, hedí óetu'an, "Háhkandi', na'in hääwí gadapúuwí hedí u'dí dín'amí'in gada'."

³⁶ Ovãntsika'yan, "Hää-an dada' wãn'amí'in?" ³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uvi khóe gamúuní'in gada', wêe ko'díngedí, wêe-á yã'mängedá." ³⁸ Jesus-di ovãntu'an, "Undá wídánhanginnáhpí hääwí dada'in. Ti dãnkođi dãn't'ôephaadé-ídí naa dont'ôephađekhâymáa waabá? Hedí naa hääwí kháa'i donphađekhâymáa waabá, ti dãnkođi dãnphaadé-i'in?" ³⁹ Óetu'an, "Gãnkođi-ákun." Jesus-di ovãntu'an, "Ta'gendi undá wá' dãn't'ôephađekhâymáa, hedá hääwí kháa'i dãnphađekhâymáa, naa dínpuuwí waabá. ⁴⁰ Hewänbo naa wídínk'óepí naví khóe wãnde'mamí'in ko'díngedá yã'mängedá. Jôesi Tádáđa'mân ûnk'óe ovâyde'mamíđi to'wên ha'min dimúuníđi."

⁴¹ In wé'gen tä khäge'nin James-á John-dá inbí hí' i'gedí dínhanginpóe ihaydi inbí'piye dit'ayyaapóe. ⁴² Hedího Jesus t'ähkí iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Únhanginná in Hudíyo dimuupí'in t'owaví tsonnin hânho ditsont'óe, hedá inbí t'owa-á ovâytsónmá've-i'indá diwãnpida'. ⁴³ Hewänbo undá wí'úkhây'ähpí ha'min ímúuní'in. To'wí un diwedí hay'i namúuní'in nada'dá, i-á unbí khäge'díđa' namúuní'in ûnkhây'ä'. ⁴⁴ Hedí to'wí p'ó'déđi' namúuní'in nada'dá, i-á wí pant'óe'i un t'ähkígí' waagi'ba namúuní'in ûnkhây'ä'. ⁴⁵ Naa wänbo', t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i-á o'ää t'owa dovâykhäge'namíđi, indi naa díkhäge'namíđa joe. O'ää ochuu-ídí, hedá naví wówátsi-á dáywá'âa-ídí t'ähkí t'owa dínkoedí-ídí inbí t'aywó'di iwedí dima'p'áníđi."

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' iví keetan óemägi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus iví khäge'nindádí báyéki t'owa-ádí dipówá, hedí iwedí dipeemän dihaydi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'óe hángé wáy nahäda'än, i-á Bartimaeus gin nakháwä, Timaeus-ví ay ûnmuu'i'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wi na'ä'in, hedí ituwínú, "Jesus, u David-ví ây iwedí'i' unmuu'i', naví'piye ósekanäpuwawe." ⁴⁸ Báyéki t'owadi i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hãnda'dibo'." Hewänbo i-á shánkí kaygá ituwínú, "U David-ví ây iwedí'i' unmuu'i', dísekanä'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'dí ovâytu'an, "Bintu'an na'ää-ídí." Indi i' tsí't'aa'i' óetu'an, "Jesus-di wóetuhkánmáa. Ówínú, óhíhchanpuwawe." ⁵⁰ I' sen iví k'éwé'in to ip'äđi, hedí wesebo iwínúđi Jesus-ví'piye namää. ⁵¹ Jesus-di óetsika'yan, "Hãnnan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Gá dínkeepúuwí'innân oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di óetu'an, "Ópûn, uvi wäyü úmuudánkun unwówa." Hedí wesebo i' sen ûnkeepóedí Jesus-ádí namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú' óesígikê'

¹ Jesus-á iví khäge'nindádí Jerusalem bú' tsowa dipówá. Iwe wí okú nak'óe "Olive Okú" gin dáytu'o', hedí ná'i okú iwe nú' wáy ná'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádí Bethany-ádí. Hedí wíje iví khäge'nin ovãnsan dapáadémú-ídí. ² Ovãntu'an, "Jaho bápûn hä'i bú'ây nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ây dãnshaa-í nawhiwíndi, i-á wa' wáymûu wänbo to'wí wänbo wí'i'íhsógepí. Dãnwhisuudi dãnma'í náwe. ³ Hedí to'wíđi wovãntsika'yandáho', 'Háadan ha'wáa dãn'o'?", ginnân dãntu'amí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyđân, hedí hây napóedíbo wônwáymá'í.' "

⁴ Damääđi wí búdu'ây p'óe hángé wên phóđi nú' nawhiwíndi dãnshaa. ⁵ Hedí dãnwhisuudedi in t'owa iwáyge diwinníndi ovãntsika'yan, "Hãnnan dãn'o'?" Háadan hä'i búdu'ây dãnwhisuude'?" ⁶ In khäge'nin háa Jesus-di ovãntu'an waa datú, hedího ovãnmägi. ⁷ I' búdu'ây Jesus ónho', hedí inbí k'éwé'in to dãn'äđidi i' búdu k'éwé' ónpä'k'û', hedí Jesus i'íhsóge. ⁸ Hedí wáy Jesus óe'íhon ni'ge báyéki t'owa inbí k'éwé'i to oe te'p'óegé ónpä'kwohon, hedí wáy-á wé'gendá dáytaykhóepä'kwohon, i'

nava iwe dâyts'â'i? 9 Hedi in to'wên páadé dimännindá hedá in tí'úugé ûnwóe'ä'indá dívítuhkwinuhon, "Wísígikénde?" "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóesan, hediho híwó wóe'âami." 10 "Híwó úpúuwí gá untsondisogedee-ídân, nanbí thehtáy pahpâa David natsondi'ân waagibá." "Jôesi Tádá oe makówá na'ândi-á hay'i namuu."

11 Hedi Jerusalem bú'piye Jesus namäädi i' méesate hay'i ee nats'ú, hedi ibéemáadi háäwí t'ähki imúnde? Hebo nathí'êemändibo in tã'di wíje (12) khäge'nindádi oe Bethany bú'aypiye namää.

In fig tay nabaymuupi'in

12 Wíyá tháwän Bethany-di dipee, hedi Jesus naháhséhpóe. 13 Háy kayi' diwe wên fig tay nachândi imú' nakaamuudi. Iwepiye namää imúunídí tigúba na-fig-muu'in, hewänbo iwe napówá ihaydi fig wänbo wí'ishaapí, wa'di na-fig-púuwí ihaydi wínanáhpídí. 14 Hedi Jesus-di in tay óetu'an, "Uví'wedá to'wí wänbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípi." Iví khäge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dâyhäawíku'cháade'in ovâykhepiye

15 Jerusalem bú'piye wíyá dimää, hedi Jesus i' méesate hay'i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhäawíku'ch'áade'indádi in dâyhäawíkumände'indádi iwedi ovâykhepiye, hedi in dâychä'egó'o'inbí máäsa-á hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovâyjánú. 16 Hedi to'wí wänbo oe-á nää-á ee méesate íve wí'ovâyphademägipi inbí háäwí wóegé. 17 Hedi in t'owa ovâyhá'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá iví ta'nin diwe ginnân natúhpi'an: Naví tewhá-á t'ähki nange'in t'owa dívíjûusu'amígí' namuu, hewänbo undá bîn'egó'andi sänmin dívíkaakw'ôenígí' napóe."

18 In owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá háa natú'in dit'oe, hedi iwedi páadépiye hádídí óeháyí'in dâytuwämáa, hewänbo óekhunwôeda?, iví hí'dí in t'owa ovâyháa'odi.

19 Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindádi ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedi diháhpóe waa

20 Hédéndí napóe ihaydi p'óegé dimändi in fig tay Jesus-di óehée'annindá pú'díbo nat'aadi dâymú? 21 Peter háa Jesus natú'in ûn'ánpówá, hedi óetu'an, "Háhkandi?, in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'ähki nat'aa." 22 Jesus-di ovâytu'an, "Bíwâyú Jôesi Tádá-á háä t'ähki i'amí'in ûnkodi. 23 Ta'gendi wâytumáa, to'wí nã'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe mâap'oe iwe ópichänú, hedi háa natú waa napúuwí gin iwâyundedá, ôn'amí-ákun. Hewänbo pín ta'gedi iwäyü-í'in ûnkhây'ä? 24 Hedân wâytumáa, úvíjûusu'andi i' háäwí bîndaa'andi ta'gendi bînhóení'in úvíwâyundedáho?, hedáho bînhóení-áhe? 25 Hewänbo háädi úvíjûusu'o' ihaydi, to'wíwí'piye híwó wí'íchaapídí, i-á bîn'owóje-í, hedânho unbí Tádá oe makówá na'ândi'di unbí t'aywó'di wá' wovây'owóje-í. 26 Hedi wên t'owa bîn'owójepídá, Jôesi Tádá oe makówá na'ândi'di há'to unbí t'aywó'di wovây'owóje-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'ôe i'amídí

27 Jerusalem bú' diwáypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe naji' ihaydi in owhá' p'ó'dédí'indá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á in Hudíyoví tsonnindá ûnpówá. 28 Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan in ta'gen wônk'û' nã'i háäwí nã'amídí?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpê tsika wâytsika'yamí, hedi dítu'andá, naadá wâytu'âami to'wídí in ta'gen dînk'û'in nã'i háäwí dó'amídí. 30 Dítu'an, to'dan John ônk'û' t'owa ovây'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi ônk'û'?" 31 Hedi wí'nã táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho?, Jesus-di dítikagí'o, 'Hedi háadan handi háa John natú'in wí'úvíwâyupí? 32 Hewänbo wígitúunípi, 'T'owadida' ônk'û' gin." (In t'owa dâykunwôeda'díbo há'wâa ditú, gá t'ähki in t'owa dívíwâyundedân John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ûnmuu'in.) 33 Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídí ônk'û'in." Hedi Jesus-di

ovâytu'an, "Hedáho?, naadi wänbo wá' wíwâytu'amípi to'wídi in ta'gen dínk'û'in dó'amídi ná'i háäwí dó'o'i'."

12

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphä äyí'ninbí'gedi ovâytu'an

¹ Jesus-di in tsonnin ná'i háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedi i' nava iphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá iphoyäá i' úuva ip'omap'ee-ígí', hedi wí tewhá tuwä'i-á ik'û' iví nava i'áyí'namídi. Hedáhá' i' nava wên senä' úuva áaphä äyí'nin dimuu'in ovâypiyémägidi wíyá pi'wí nangepiye namää. ² I' úuva nap'e'yin dihaydiho wí t'ôe'i' i' nava iwepiye óesan hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídi. ³ Hewänbo indi i' t'ôe'i' óeyâ'di óewhädi, hedi manda'dibo óewâybun. ⁴ Hedi i' sendá wíyá t'ôe'i-á óesan. Indi i-á p'ó'dá óewhädi, hedá jänäki-á óe'an. ⁵ Hedá wíyá t'ôe'i-á óesandi-á óehay. Hedá wây-á wên t'ôe'indá ovâysan. Wây wên in ovâywhädi, wây-á wëndá ovâyhanú. ⁶ Hedi iví ayda' ünjoekandee, i' isígí'i'. Ná'ihó t'ä'gediho in dâynavapiyé'anninbí'wepiye óesan. Natú, 'Madân naví ay-á dín'a'geeni.' ⁷ Hewänbo indá wé'ge dívíhee'andi ditú, 'Nä'i-ânkun namuu ná'i háäwí t'ähki ünjoepuwagi'o'i'. Jaho äyhájí, hedi ná'i háäwí nayämu'i-á nanbí-á gínmuuni.' ⁸ Hediho i' ay óeyâ'di óehay, hedi i' nava iwedi óep'égi."

⁹ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân ná'i nava iví' ünmuu'i' i'amí? Gá namäädá in senä' dâynavapiyé'annin ovâyhanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypiyémääní. ¹⁰ Bîntunnapí'an ná'i hí' Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i': I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyjoegi'andi-á,

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹¹ I' shánki natsonji'i gin i'an,
hedi na'in äymû'di díhá'an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hedi dida' óepankáji'in, hewänbo in t'owa dâykhunwôeda'máadi wí'óepankê'pí, hedi iwedi dimää.

Jesus tax wá'âa i'gedi óetsika'yan

¹³ Tí'úugedí in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ovâypunjon háäwí óetsika'yamídi. Dida' óekáji'in híwó wí'ihí'máapídi. ¹⁴ Hedi únpówádí óetu'an, "Háhkandi?, gínhanginná uví hí'-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'ähki t'owa handa'ba ovâymaa, háa t'owa dínwänpichaa waa háabo wí'unmuupí, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá t'owa ovâyhá'o'. Dítu'an, hânnan nanbí tsonnun gíntú'? Ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar äy-tax-wá'âa-ídi háa joe? Ti gínkhây'ä' äywá'âa-í'in háa joí óetsika'yamídi. Dida' é?" ¹⁵ Hebo Jesus ünhanginná gin óetsika'máadi inbí ánsaaho ta'ge wí'dâyamápi'in, hediho ovâytu'an, "Háadan dítayinde'? Wí denarius chá' dínmä' naa dómúunídi." ¹⁶ Önmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'i chá' eedi únk'óe, hedá to'ví kháwä-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, háäwí Caesar-ví' ünmuu'i' Caesar-bá binmäa, hedi wá' háäwí Jôesi Tádávi ünmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmäa." Hedi iví hí'dí báyéki ovâyháa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

¹⁸ Ná'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'äa, háäwí óetsika'yamídi. (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Háhkandi?, Moses-di ná'in tsonnun dín'ta'nan: Wí sen äypídiبو nachuudi iví kwee wa' ünwówájídi, i' senbí tí'úu únkhây'ä' i' kwee-ádi ikhó'yäa-í'in, hedânho dân'âykw'ôenídi i' pá'dâyví kháwä ônhúuwídi. ²⁰ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwín senä' díji'. I' shánki páadé'i' ikhó'yä', hebo äypídiبو nachuu. ²¹ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádi ikhó'yä', hedi ná'i sen wá' äypídiبو-áho nachuu. Hedi i' powage'i-á hanbá únpoé. ²² Hedi handa' t'ähki in

tsedí diji'in tí'úuwín dínpoé, t'ähkí wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yâ'di wêe wänbo wí ay wíðâysógepí. T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Nă'in tsé ihay tí'úuwín i' kwee-ádí dikhóhtsaakw'ônwän, hediho dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an únmuuní?"

²⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Gindidân ípedeekw'ó, wí'úhanginnáhpídí Jôesi Tádáví ta'nin háa úntú'nin, hedá wá' wí'úhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahánnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, senä'dá kwiýä'dá há'to wíyá dívíkhó'yâ-í, gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídân. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi dítsika'máa, hewänbo bîntunnanpí'an háa Moses-ví ta'nin diwe únta'muu'in in wää'i phé'yävi nakoje' ni'gedi ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádádí ginnân Moses óehée'an: Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Nă'in senä' dichuu wänbo ta'gendí diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudân, in dichumuu'inbí'-á joe. Hedânkun t'ähkí ípedeekw'ó úwíwâyundedi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánkí kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedí'i nat'oe dívíhí'máadí, hedi Jesus-di híwó'nin hí' ovâymägi'in úhanginná, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetsika'yan, "Wé'innan t'ähkí Jôesi Tádáví tsontun diwedí in shánkí kay'in únmuu?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Nă'innân in shánkí kay'in namuu:

Un Israel t'owa bít'ôeyan,

Nanbí Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'i' i' wêedá' Jôesi na'ándi' namuu,

³⁰ hedi undá únkhây'ä' nă'i shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i-á pín ta'gedí bînsígí-í'in, unbí pí'nă khó'jé-á, unbí hâa iwá, unbí ánshaadá, hedá unbí kay t'ähkídá.

³¹ Hedi nă'indá in eedí'in tsontundá namuu:

Háa un wí'bo úwípísígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí.

Wây-á tsontun nă'in wíjeví shánkí hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Nă'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'dí Jesus óetu'an, "Hähkandi', híwó bihée'an. In ta'gen namuu untú waa, wêedá' Jôesi na'ân, hedi wíyá Jôesi-á wína'ánpí, i'dá'. ³³ Híwó namuu animáa áyhúuwí'in oe méesate eepiye áyphamá-ídí Jôesi Tádá áymäänídí, hedá wíyá háäwí-á áymääní'in. Hebo shánkí híwó'nin namuu Jôesi áysígí-í'in nanbí pí'nă khó'jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'ähkídá, hedá wá' wây-á t'owa-á áysígíhúuwí'in íwípísígí waabá." ³⁴ Jesus úhanginná nă'i sendi híwó'di hí' óemägi'in hedi óetu'an, "U-á híyäädá' útáy unkhây múunídí Jôesi Tádáví tsonkhuu mânsígíkâyjídí." Hedi iwedi t'ähkídíbo diwôeda'póe Jesus wíyá háäwí óetsika'yâamídí.

I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, to'ví ay-an únmuu?

³⁵ Jesus-di i' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ovâytu'an, "Heháadan in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú, i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví áy iwedi'i'dá' únmuu? ³⁶ I' Yä'dâa'i P'owäqahâadi David óehá'andi David-bo ginnân natú: Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'díngedí ósoge,

hedí uví hânmin dovây't'aaní hedá uví mange wínkáaní.'

³⁷ Nă'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví áy iwedi'i'dá'mân únmuuní?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípí

In báyéki t'owa híhchangidí dívít'ôeyande Jesus-di ovâyhá'odi. ³⁸ Ovâytu'an, "Nă'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedí bí'áyíngi'an. To whaadi'in dito'ondi diji' dâykeeyamídí to'wên dimuu'in, hedá ovâyhi'an t'owadi a'gindi ovâysengitu'âami'in

i' bú' pingé i'ge dijidi, ³⁹ hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánkí'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'óení'in dida'. ⁴⁰ Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähkí dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípidá'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shánkí ovâyuhchänukhâymaa."

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähkí Jôesi Tádáví'piye imägi

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chä' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chä' dâykuudedi ovâymunde'. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychä'kuude'. ⁴² Hedi wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji'i-á napówádí wíje chä' p'í'in itógi, híyääda' i' chä' namuu. ⁴³ Hedi Jesus iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji wänbo i' chä' phébay iwe shánkí itógi t'ähkí in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chä' dínphade iwedi dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnk'óhpi wänbo häyü imáa'i t'ähkí itógi – iví wówátsi i'amígi' t'ähkí imägi."

13

Jesus iví khäge'nin itü'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemän dihaydi, wêe iví khäge'nin diwedi'i'di óetu'an, "Hähkandi', námú'dí ná'i sa'wó'di tewhá näwe nakw'ó'di', hedá i' sa'wó'di k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di óetu'an, "Ná'i tewhá he'endi náä nâamúndep'an. Hewänbo t'ähkí hä'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu hä'i tehpaawedi wínate'deegi'opi."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedi p'ohuuge onä p'änäbo i' méesate hay'i imunde'. Hedi Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á di'äädi óetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'âamí, hânhay-an ná'i hääwí i'gedi dítu'andi napuwagi'o? Hää-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáanídí häädi nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an to'wídí wänbo piháa wíwovâywäyu'amípídí. ⁶ Báyéki t'owa naví kháwä i'gedi dikä'äägi'o, hedi wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Gindidi báyéki t'owa inbí hójo ovâywäyukankhâymaa. ⁷ Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in háa kayi' dithaa'in dívíhänbo' i'gedi it'oe'dá, wíwovây'âyíngimäänípí. Nakhây'ä' ná'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i' thaa wa'di wína'ähpi. ⁸ T'owa wêe nangewin dívíhänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhänkhâymaa. Wáyjé t'ähkí nanan'a'yäpuwagi'o, hedá báyéki dihaapuwagi'o. Hewänbo ná'i hääwí-á wí kwee páadé na'ejehay waagi'ba namuu, wa'di shánkí napuwagi'o.

⁹ Undá wí'bo bí'âyíngi'an. Wovâypankhonkhâymaadá tunjó wháagépiyá wovâyhúuwí, hedi i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí, naví'gedi bînt'ôe'amídí. ¹⁰ Hewänbo wa'di i' t'ä'ge'i' thaa napówápídíbo', Jôesi Tádáví híwó'di tun t'ähkí nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä'. ¹¹ Owáy wovâypanhógidi tunjó wháagé wovâykándí, wa' ípówápídíbo wíwovây'âyíngimäänípí háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jôesi Tádádí wovâte eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'aymági'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úviphí'khâymaapí, i' Yä'dâa'i P'oweahâadân wovâykhäge'khâymaa bînhée'amídí. ¹² T'owa inbí tí'úuwín páadé'in inbí hânminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanú-ídí, hedi in tádá'indá hanbá inbí äy dâykhâymaa, hedá in äy-á inbí tádá'in jiyá'inbí'piye dívíhänsaadi tson diwe ovâykwohkhâymaa ovâyháanú-ídí. ¹³ Báyéki t'owadi wovây't'aykhädédí'inbí'piye hedá wé'ymáa naví'in íwänpimuudi, hewänbo in to'wên dívít'ôephadeyää'annin dichuu píhay, indá ovây'aywoení."

Jesus-di i' Nahá'dānkant'óe'iví'gedi ovāytu'an

14 “Jōesi Tádáví ta'nin diwe Daniel ita'nan i' Nahá'dānkant'óe'iví'gedi, i' Jōesi Tádáđi wānbo óet'ay'i'. (Bīntunnapí'an, hedi únkhây'ä' ika'póewí'in.) Owáy ee únkhây'āhpí'we nawindi bīnmú'di, ihaydáho un Judea nange íkw'ó'nin únkhây'ä' oe okú i'piye íjáanı'in. 15 Hedi wí to'wí iví wha'k'ay iwe naji'i' iwedi nawāndi wí'únkhây'āhpí ihayjêe'amí'in i' tewhá ee nats'úunídí wí hääwí wānbo ikáyjídí. 16 Hedi to'wí nava iwe naji'i-á wí'ibuunípí iví k'éwé'in to wānbo ikáyjídí. 17 Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanā in kwiyā' disāamuu'in hedá in dāy'āytsā'ó'indá, gá ingí-á nakāypúuwídān dijáanıdídí. 18 Úvījūusu'amí nā'i hääwí te'núdí wīnapúuwípí, 19 gá báyékí t'óephade na'ādān. Jōesi Tádá nā'i nan oepáa íkhíjé waabo t'owa dāyt'óephadende', hewānbo owáy i' thaa napówá ihaydá shánkí báyékí dāyt'óephadekhāymāa, hedi há'to wíyá ha'wāa dāyt'óepaadé-í. 20 Hewānbo in to'wēn Nanbí Sedó Jōesi Tádáđi ovāyde'mannin dimuudího', in t'owa báyékí thaa wí'ovāyt'óephadepākhāymāapí, gá imāgidá to'wí wānbo há'to nawówáyēenídān.

21 “Hedi ihaydá t'owa ditúdáho', 'Binmú'dí, nāāwān naji' i' to'wí Jōesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovāy'aywoenídí, hedi hāa wāy-á ditúdá, 'Oe-ān naji', hāa ditú waa wí'úvívāyū-ípí, 22 gá hójo'in t'owa dikā'āāgí'odān hedi wēn ditúuní innānho dimuu i' to'wí Jōesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovāy'aywoenídí, hedá wēndá ditúuní Jōesi Tádáví tukhe'mindá dimuu. Nā'in hójo'indá wēn pīnnān taa-á dāykeeyamí in t'owa ovāyhāa'amídí, hedi inbí hójođibo in Jōesi Tádáđi ovāyde'mannin in ta'gen namuu'in diwedi ovāyhānge'amí, ho nakodídi. 23 Undá bí'áyīngi'an. Wāytumāa hääwí t'āhkí napúuwí i'gedi wa' napóepídíbo'.”

I' to'wí t'āhkí t'owagí' na'aypuyä'i nawáy'ä'

24 “Hedi i' thaa naná' dihayđi hā'in t'óephade nahān dihayđi, i' than nakhunpuwagí'o, i' p'óethay wānbo wīnakeepúuwípí. 25 In agóyó-á makówáđá dijajmú-í, hedá t'āhkí oe makówá nasaa'i-á na'a'yāpúuwí. 26 Hedi ihayđi in t'owadí naa t'āhkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' okhúwá jāa o'āđi dímúuní, báyékí pīnnān kay wóegé hedá sa'wó'di kohthay wóegá o'āā-í. 27 Hedi in makówāwin t'óepā'āq'in dovāypunjōení in dovāyde'mannin ovāywé'ge'amídí p'inpiyedá tsānpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'āhkí nāa oepáa k'ayđi dikw'ó'nin deejedá ovāywé'ge'amí.”

Jesus-di wēn fig tay i'gedi ihée'an hääwí ovāyhá'amídí

28 “Wēn fig tay binmú'dí hääwí íhāhpúuwídí. I' taykhóe'āy na'ohphuupoe'odi nats'antsáwāpuwamān dihayđi, únhanginná nata'ānpowa'ä'inpí'an. 29 Hedi gindidibá owáy nā'i hääwí i'gedi wāyt'óe'an bīnmú' ihaydá únhanginnāanı púnú' naná'nin naa owáy'āā-ídí, phóđi nú' owin waagi namúuní. 30 Ta'gendi wāytumāa, t'āhkí in nāāwin t'owa há'to dihāanıwa'di nā'i hääwí t'āhkí páadé nats'anpoe'opídíbo'. 31 Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'āhkí nakhangí'o, hewānbo naví tundá há'to dīnhāanı.”

Hääđi Jesus nawáy'ä'in to'wí wānbo wí'únhanginnáhpí

32 “Hewānbo hääđi nā'i hääwí napuwagí'o'in to'wí wānbo ta'gendi wí'únhanginnáhpí. In makówāwin t'óepā'āq'in wānbo wídínhanginnáhpí, hedá naa Jōesi Tádáđi ay omuu'i' wānbo-á wídínhanginnáhpí. Jōesi Tádáđi'mān únhanginná. 33 Hediho bíkhây'andá bí'áyīngi'an, hääđi nā'i hääwí napuwagí'o'in wí'únhanginnáhpídí. 34 Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá ijoe'andi wáy kayi'piye namāāđi iví t'óe'in ovāyk'ú' iví hääwí ón'áyīngi'amídí hedá hāa inbí t'óe dāy'amí'indá ovāyjōn, hedi i' phóđi áyí'di' óetu'an nakhāymúunídí. In t'óe'in wídínhanginnáhpí hääđi nā'i sen nawáy'ä'in. 35 Nā'i sen waagi'ba naa omuu, hediho íkhāymúuní, wí'únhanginnáhpí hääđi owáy'ä'in — hádēewáy kindi, hāa khun pinudí, hāa hédēnpiye, hāa nathanpee'ä' ihayđi. 36 Úvív'áyīngi'anpídá wáy tsíkhagipí opówáđi íjó'kw'óndibó wāyshaa-í. 37 Hāa un wāytū'an waa, t'āhkí t'owa-ān hanbá dovāytumāa: Íkhāymúuní'in únkhây'ä'.”

14

Wên hí' dâyk'û' Jesus óekáyídí

¹ Wa' wíje thaa ûntáy in Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytü'o'i dínpóewídí, ihaydi i' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dâytuwámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyí'in óeháyídí. ² Ditú, "Nää-á wa'di ná'in shánkí'eedi napoe'odi wí'íví'amípí. Ha'wáa íví'andá, wáy ná'in t'owadi na'in díyâ-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe ôn'ewe

³ Ihayhäädíba Jesus oe Bethany bú'ay naji', hedí wí sen Simon gin nakháwä'íví' ihúho', ná'i sendá naphéetaymuuwän. Jesus nahúu'än dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uu ts'ä'i'di ûnpa'an hedí wí ka'p'oe "nard" gin dâytü'o'i' ûnku'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachä'muu. Hedí i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé ôn'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâym'û'di dit'ayji', hedí wí'ná táye díví'tumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ipedee'an? ⁵ Powin tãgintã (300) thaa t'ôe díví'andi wá'âadi nakuhchadee-íwän, háa madi shánkí wänbo', hedí i' chã' in sehkanäwó diwówáji'in ovây'määniwän." Hedí i' kwee-á hânho óetunsú'an. ⁶ Jesus-di ovây'tu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bînt'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Häädi wänbo in sehkanäwó diwówáji'in t'owa undádi únkwo'ni, hedího häädi wänbo náwe hääwí híwó bîn'amí'in ída'dá, únkodi bîn'amídí. Hewänbo naa-á náwe hânhay wänbo t'ähkí undádi wí'ochangí'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú ûnkodi ihay i'an. Wa'di in pení ovâykhä'kw'ó'dípídíbo' inbí'di dâyka'p'oe'ewende', hedí hanbá i'di naa dí'an wa'di ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wây'tumáa, wãhää wänbo ná'in Jôesi Tádáví híwó'di tun ônphadende' eeje náa oepáa k'aydi t'ähkí, háa ná'i kwee i'annin ovây't'ôe'amí, iví'gedí díví'ánshaa'âamídí."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyíndí

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tã'di wíje khãge'nin diwedi'i namuu'í', in owha' p'ó'dédí'inbí'wepiye namää Jesus óeku'p'âyíndí. ¹¹ Hedí ná'in owha' dit'oe ihaydi t'ähkí dihíhchanpóe, hedí inbí tun Judas óemãgi chã' óewá'âa-ídí. Hedího iwedi Judas ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáani'in, häädi únkodi ihaydi.

Jesus-ádi iví khãge'nindádi dimän i' Passover shánkí'eedi koegí' dâyk'o'ídí

¹² In Hudíyo dínshánkí'eedipoe'o, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í'. I' páadé'i shánkí'eedi thaa in k'úwá'ây dâyhánunde', Passover koegí' gin dâytü'o'i dâyk'o'ídí. Hedí Jesus-ví khãge'nindi óetsika'yan, "Wãhää-an na'in gimú-í'in unda' hääwí âykhây'amídí i' Passover koegí' âyk'o'ídí?" ¹³ Hedí wíjedi in khãge'nin ovãnsan dân'amídí. Ovântu'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedí wí sen wên p'onbay ihondi'di wovänjay-í. I-ádi bá damú-í. ¹⁴ Hedí wáy i-á nats'ündá i' sen iví tewhá ûnmuu'í' dântu'âamí, 'Nanbí hãhkandi'di dítu'an wítsika'yâamídí, Wé'i íve-an naagí' dínmuu, eewän naví khãge'nindádi ná'i Passover koegí' âyk'o'í?' ¹⁵ Hedí i' sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovänkeeyamí, hää t'ähkí gíntáy'i nakw'ôndi. Ee-áho i' koegí' dânkhây'amí." ¹⁶ Hedího in khãge'nin damäädi i' bú' iwe dats'ú, hedí hääwí t'ähkí háa Jesus natú waagibá dânshaa, hedího i' Passover koegí' dânkhây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á iví khãge'nindádi i' tewhá eepiye dimää. ¹⁸ Dihúukw'ôn dihaydi Jesus-di ovây'tu'an, "Ta'gendi wây'tumáa, wêe un naa-ádi úvíhúujo'in diwedi'i'di naa díkuhpekhây'máa." ¹⁹ In khãge'nin diháachanpóe, hedí wí'inbo óetu'an, "Ti naa-ân gin dá'y'amí? Naa-á há'to'." ²⁰ Jesus-di ovây'tu'an, "Wêe un tã'di wíje iwedi naa-ádi iví pává ná'i sãä iwe ip'ohtôeni'í', i'dân díkuhpekhây'máa. ²¹ Naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' ochuwagi'o, Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewänbo ná'i to'wí díkuhpekhây'máa'i-á t'ôephade ûnpúuwí. Shánkí híwó i' sen ûnpúuwíwän na'aypuyäpídí."

Jesus-ví t'ã'ge'in kindi'in húukan

²² Dívihujuo' ihaydi Jesus wí pává ikê'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ivi khäge'nin ovâymägi, hedí ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'i-á naví tú' dînmuu." ²³ Hedáhá' wên k'édé ikê'di wíyá Jôesi Tádá óekú'daa'andi ovâymägi, hedí t'ähkí'díbo wí dâysuwä. ²⁴ Hedí ovâytu'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dînmuu. Naví ûnp'oe-á t'ähkí t'owagi' doncha'gí'o, hedí owáy gin naa dáy'andiho Jôesi Tádáví tun imägi'i ho ûnpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wâytumáa, há'to wíyá dóméenasuwä-í owáy Jôesi Tádádí naa dítsondisóge píhay, hedí ihaydá wíyá pí'wí méena waagibá dósuwäkhâymáa." ²⁶ Hedí dâyjûusukha'wandi i' tewhá iwedi dipee, hedí oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye dimää.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí'in"

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, "Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedí in k'úwá dívíwädégi'o.

Ha'wâabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khâymáadáhá' undá t'ähkí'dí díjoe'andi úvíwädekhâymáa. ²⁸ Hedí owáy owáywówápóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omän." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'ähkí'dí wóejoe'an wänbo', naadá há'to'." ³⁰ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Ná'in ta'gendi wítu'âamí: Náäaví ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedí in k'úwá dívíwädégi'o.

Ha'wâabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khâymáadáhá' undá t'ähkí'dí ná'i khunbo', wí dee sen wa'di wáygin ikinpí'díbo' u-á powin untúuní naa wídítaapí'in." ³¹ Hewänbo Peter-di shánkí kay'indi óetu'an, "Tobá u-ádi naa díhay wänbo', naa há'to hánhay wänbo otúuní wíwítaapí gin." Hedí t'ähkí in wé'gen khäge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijûusu'an

³² Ná'i tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dâytu'o', hedí Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Náwe bíkw'o'. Naaáadáhá' undá t'ähkí'dí o'äämú-í dâyjûusu'amí'dí." ³³ Hewänbo Peter-á James-á hedá John-dá i-ádi ovâyho'. Ihaydi khunwôeda'di óemáa hedá ivi pí'ná ûnkháapóe. ³⁴ Hedí ovâytu'an, "Naví pí'ná khó'jé hânho otaachanpoe'odi háäwí ochuu-í waa ochaa. Náwebo úvítsíkhakw'ôení hedá áyîngí'di bíkw'o'be." ³⁵ Wíyá háy namäädi iwe nange iseewhaadik'ú', hedí ijûusu'an ná'in nats'anpuwagi'o'in wí'ûnpúuwípi, nakodí'dáho'. ³⁶ Ginnân ijûusu'an: "Naví Tádá, u-á háä t'ähkí úkodi bí'amí'dí. In t'ôephade donkhâymáa'in naa oda' dînjáa'amí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe."

³⁷ Hedí in poje khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymäädi dijókha'wäkw'ôndi ovâymu', hedí ovâyjôhsandi Peter óetu'an, "Simon, háadan unjókha? Ti wí háy tãhkí wänbo wí'úkodípi'an áyîngí'di unchaní'dí? ³⁸ Áyîngí'di bíkw'o'be hedá bíjûusu'an, hedânho wovâytyayinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amí'pi. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypi."

³⁹ Hedáhá' nawáymäädi háa hánhay ijûusu'an waagibá wíyá ijûusu'an. ⁴⁰ Hedí ivi khäge'ninbí'wepiye nawáy'äädi wíyá ovâyjôhshaa, hânho dikayhándí, hedí wídínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

⁴¹ Hedí powingí' ijûusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, "Ti wa'di íjó'kw'ó hedá úvíkaykhanwówá'o'? Hähaydá'dibo'! Ihaydiho naná. Náä-á to'wí'dí in t'aywóhkanninbí mange díkáani naa, t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i'. ⁴² Bíwínú, gimú-ího'. Binmú'dí, i' díku'p'égi'i ho napówá."

Jesus óepankê'

43 Wa'di ihí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tã'di wíje khãge'nin diwedi'i'ba namuu. Báyéki wáy-á t'owa i-ádi diji'. In owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá in Hudíyoví tsonnindá ná'in t'owa ovâysan tsijó phá'-á phé-á wóegé. 44 Dipówápídibo Judas, i' Jesus óeku'p'égi'i'di ho ovâytu'an in t'owa, "I' sen dóp'ohtsãäkhâymáa'i-áho i' namuu. Bînpánkáyji hedi áyîngidi bînhûuwí."

45 Hedi Judas wesebo Jesus-vi'piye namãädi óetu'an, "Hãhkandi'," hedi óep'ohtsãä, 46 hedi in t'owadi Jesus óeyã'di óepanho'. 47 Wí Jesus-vi khãge'di iwe nú' nawindi ivi tsijó phá' iwhahkê'di i' owha' p'ó'dédi'ví t'ôe'i' p'ó'dé óewhãdi, hedi ivi oje he'yinbo ônt'ó'ts'á'. 48 Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hãadan tsijó phá'-ádi phé-ádi ikhehpówá dípankáyjídí wí jãnákikandi' omuu waabá? 49 Thamuwaaagi i' méesate hay'i ee naa undádi oji' wáyhá'odi, hedi wídípankê'pí. Hewänbo náa-á gin úvi'o', háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûntû' waa napúuwídí." 50 Hedi t'ãhki ivi khãge'nindi óejoe'andi dijân.

51-52 Wí e'nú wá' wên aa ts'ã'indá' na'aamuudi Jesus ûnwóejí', hedi in t'owadi óeyã', hewänbo najândi in aada' dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus ivi'gedi óetsika'máa

53 Jesus i' owha' shánkí p'ó'dédi'ví'piye óeho'. Eebá in wé'gen p'ó'dédi'in owha'-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá dívíwé'ge'an. 54 Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didibo-á nawóemän, hedi i' p'ó'dédi' owha'vi tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundadó áyí'nindádi isóge isúwá'amídí ee naphaa iwe. 55 Oe íve in owha'-ádi hedá in tunjowa' dimuu'indádi dáytwãmáa wí to'wí híwóhpí Jesus-vi'gedi ihée'amídí, hedânho Jesus óeháyjídí, hewänbo wídâyshaapí. 56 Báyéki t'owa ivi'gedi dívíhójo'an, hewänbo handa' wídítúhpí.

57-58 Ihaydi wên hójo'in dívíwínúdí ginnân ditú: "Git'oe natúdí, 'Nã'i méesate hay'i t'owa dáytege'i dónayukhâymáa, hedi poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dáyk'ú'pí' naa dótegegi'o.'" 59 Hewänbo ná'in t'owa wänbo wí'inbo handa' wídítú'pí.

60 Hedáhá' i' owha' p'ó'dédi' in t'owa t'ãhkívi páadépiye iwínúdí Jesus óetsika'yan, "Ti háabo wí'untúunípí'an ná'i hãäwí indi wônchänunde' i'gedi?" 61 Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'anpí. Wíyá i' owha' p'ó'dédi'di óetsika'yan, "Ti u-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Ti u-ân i' áy'a'ginmä'ivi ay unmuu?" 62 Jesus natú, "Naa-ânkun omuu, hedi un t'ãhkídí dípuwãkhâymáa naa, t'ãhki t'owagi' o'aypuyã'i' o'ándí i' to'wí t'ãhki kay imáa'ivi ko'díngédí. Hedá makówádi okhúwá jáadi o'ãdi dípuwãkhâymáa."

63 Ha'wãagi Jesus natúdí i' owha' p'ó'dédi' ivi k'léwé'in to isíve, in t'owadi óemúunídí nat'ay'in, hedi natú, "Wáy-á to'wên wígíntáypí ivi'gedi dívíhée'amídí. 64 Háa natú'in ít'oepí'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi'ba namuu. Hãnnan ída' áy'amí'in?" T'ãhkídíbo ditú, "Gá óeháyjí-ân, híwóhpí áyshaadi."

65 Hedi wëndi Jesus óe'ohphay, hedi óetsíwhi'andi óemahpúudí óetu'an, "Dítu'an to'dan wóemahpúu'in." Hedi in méesatewin sundadódi óeyã'di háyänbo óemapháve.

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapí'in

66-67 Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di nají', hedi wí a'yú i' owha' p'ó'dédi'ví t'ôe'i' namuu'i Peter-vi'we napówádi óemú' isúwá'odi, hedi óedamúndédi óetu'an, "U' wá' Jesus Nazareth-wi-ádi unjiwän." 68 Hewänbo Peter natú, "Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hãäwí i'gedi bihí'máa'in." Hedi iwedi napeedi in tehpaá phódi nú'piye namáa. 69 I' a'yúdí wíyá óemú', hedi in iwe diwinnin ovâytu'an, "Nã'i sen in Jesus-vi'in diwedi'i'ba namuu." 70 Hebo Peter wíyá natú, "Naa-á joe." Hây napóe ihaydi in diwin diwedi wí to'wídí Peter óetu'an, "Ta'gendi u-á Galilee-wibá unmuudibo Jesus-ádbá unjiwän." 71 Peter natú, "Jôesi Tádádi dítuwhãänú-í ta'ge dáyhí'máapídí. Hã'i sen ivi'gedi úvihí'máa'i-á wídótaapí." 72 Ihaydibá wesebo wí dee sen ikin. Hedi Peter

ûn'ánpówá háa Jesus-di hánwaa óetu'annin: “Wa' i' dee sen wáygin ikinpídibo', u-á powin untúuní naa wídítaapí'in.” Hedi Peter hânho isihtä.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

¹ Wa'déedí nanân dihaydi in owha' p'ó'déedí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá t'ähki in tunjowa' dimuu'indá dívíwé'ge'an háa díví'amí i'gedí dívíhée'amídí. Hedi Jesus óewhi'andi iwedi óeho'di Pilate-ví mange óekán. ² Pilate-di Jesus óetsika'yan, “Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?” Jesus-di óetu'an, “Háa u'bo untú waa.” ³ Hedi in owha' p'ó'déedí'indi báyéki híwóhpi' Jesus ónchänunde'. ⁴ Hedáhá' Pilate-di wíyá óetsika'yan, “Ti háabo wí'untungí'opí'an? Ti ná'i báyéki híwóhpi' u' wónchänundedi wí'unt'oe'pí'an?” ⁵ Hebo Jesus-á wa'di háabo wínatúhpi, hedi Pilate óeháa'an.

Jesus óeháyyí, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

⁶ Paayo waagi ná'i Passover shánki'eedi dinnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema'p'ädi'nde', to'wí in t'owa dida'i'. ⁷ Wí sen Barabbas gin nakháwä'i-ádi wáy-á sená'dádí dipankw'ó, indá i' bú' iwe'in t'owa ovây'te'ya'nandi in p'ó'déedí'inbí'piye dívíhânsaa, hedi ihaydi dâyt'owat'ahanú. ⁸ In t'owa Pilate-ví nú'piye dívíhádi óedaa'amídí ovây'amídí paayo waa i'waa. ⁹ Pilate-di ovâytsika'yan, “Ti ná'i Jesus wâyma'p'ädi-i'in ida', un Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'?” ¹⁰ Há'wâa Pilate natú gá ûnhanginnândân in owha' p'ó'déedí'indi Jesus óethúumáadi'bo iví'we óemangekánin. ¹¹ Hewänbo in owha' p'ó'déedí'indi in t'owa báyéki ovâyhée'an Pilate óedaa'amídí Barabbas-ân óema'p'ädi-ídi, Jesus-á joe. ¹² Hediho Pilate-di wíyá in t'owa ovâytsika'yan, “Hedi hânnan dó'amí ná'i', i' bínkháyä'de'i Hudíyoví tsondi hay'i gin?” ¹³ In t'owa dívítuwínú, “Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u'!” ¹⁴ Pilate-di ovâytsika'yan, “Háadan gin dó'amí? Háawin t'aywó'ninnan i'an?” Indá shánká dívítuwínú, “Phé'win deedi nát'óhtägek'u'!” ¹⁵ Pilate nada' in t'owa ovâyhíhchannamí'in, hediho Barabbas óema'p'ädi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewhänní'in, hedi in sundado'ví mange óejoe'an phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídi.

In sundado'í Jesus óejänäki'an

¹⁶ Páadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé'gen sundado t'ähki ovâywé'getu'an. ¹⁷ Hedi wên pí tsáawä'in k'éwé'in to óetógi, tsondi hay'iví aa waagi'ba namuu'in, hedá wên wäakhân dâ'ophidé'annindá óep'óhtógi. ¹⁸ Hedi óejänäkísengitu'andi óetu'an, “Hân un'ân, Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'.” ¹⁹ Hedi háyänbo p'ó'dé óewhä' wên phé'dí, hedá óe'ohphayde', hedá dívídege'dikw'óe'ódi óe'a'gin waa-á díví'an. ²⁰ Óesúugímáadi dívíbowa ihaydi, in pí tsáawä'in to óep'ädi'idi ivíndá óewáytógi. Ihaydáhá' iwedi óeho' phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídi.

Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

²¹ Ihaydibá wí sen Simon gin nakháwä'i' oe nava iwedi i' bú' eepiye na'ä'. I-á Cyrene bú'wi namuu, hedi Alexander-ádi Rufus-ádi iví ây unmuu. In sundado'í ná'i sen óekaygi'an Jesus-ví phé'win ónhúuwídi, ²² hedi Jesus in okú Golgotha gin dâyt'u' iwe óeho'. (Ná'in tun Golgotha-á “p'óhkhúbay” ginnân namuu.) ²³ Hedi wí méena-ádi ná'i woe myrrh gin dâyt'u'o'i-ádi dawóemuu'i' óemägi, hewänbo wí'isuwäpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whänu iwe naná phé'win deedi óet'óhtägek'ú' ihaydi. In sundado-á díví'áyan iví aa dívíweejé-ídi. ²⁶ Hedi wên phé'phá'ay phé'win kw'áye dâyt'í'k'ú' eedi häawí dâyta'nân in t'owa dínhanginnáanídí häawí i'gedí óetuhchänunde'in. “In Hudíyoví tsondi hay'i” gin dâyta'nân. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá' i-ádi ovânt'óhtägek'ú', i' wêe ko'díngedí, i' wêe-á yä'mängedá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

“I-á wá’ wí jänäkíkandi-ân namuu” gin t'owa ditúuní.

²⁹ Hedi in t'owa diphade'nin dívíp'ônwádá'o' óeháachannamídí, hedá t'ämägá óetumáa. Ditú, “U-ân ná'i méesate hay'i nânayukhâymáawän, hedi poje thaa iwebo wíyá nâakuhkhâymáawän. ³⁰ Nää-á wí'bo ópi'aywon, hä'in phé'win diwedi ówhanbe.” ³¹ In owha' p'ó'dédí'indádí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí wá' Jesus ónp'áhkaadi ditú', “Wé'gen t'owa-áho i'di ovây'aywonde', hewänbo wí'bo-á ipi'aywoenídí wí'ûnkodipí. ³² Ná'i sendá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí namuudáho', hedá Israel nangewi tsondi hay'i-á namuudáho', i-á ûnkây'ä' hä'in phé'win diwedi nawáani'in âymúunídí, hedânho iví'piye ívíwäyü-ídí.” Hedi in wíje i-ádí phé'win deedi dawhi'k'óe'indá wá' óejänäkítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná' dihaydi i'ge t'ähki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihaydi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” (Ná'i hí'-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadan díjoe'an?) ³⁵ Wên t'owa nú' diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, “Bít'ôeyan, Elijah óekháyä'de’.” ³⁶ Wí to'wí i'ää wên hääwên nap'ohsaadee'in ikáyjídí, hedi wí méena ojohay'i iwe ip'ohtógidi wên poesú hay'in diwedi óntege ip'ohúunídí, hedi natú, “Âymúuní tigú Elijah na'ää-i ná'in phé'win diwedi óewäave-ídí.” ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwínúdí t'ä'gedi ihäa'an.

³⁸ Ihaydibá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i k'ó'jé nawhi'wonnin nasivedee, kw'áyedibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i' sundado p'ó'dédí' Jesus-ví páadépiye nawindi hádídí Jesus nachuu'in imú', hedi natú, “Ta'gendí ná'i sendá Jôesi Tádáví ay ûnmuu.”

⁴⁰ Wên kwiya' wá' iwe diji', indá háy kayi' diwedi dâymunde'. Ná'in poje dikháwä Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú'wi namuu), hedá wíyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i' tí'úugé'i-á inbí jíyá dänmuu). ⁴¹ Ná'in poje kwiya' Jesus-ádí dimändi óekhäge'máa wa'di oe Galilee naji' ihaydi, hedi ná'indá i-ádí wây-á kwiya'dádí Galilee-di Jerusalem-piye wé'ge di'ää.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây'o', gá wíyá tháwändá kaykhanwówá thaa nanáanídän. Hedi nakinpuwamän dihaydi wí sen Joseph gin nakháwä'i napówá, i-á Arimathea bú'wi namuu, in tunjowa' diwedi'í'ba namuu hedá ná'a'ginmuu, hedi natsíkhaji' Jôesi Tádádí óesôege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoeni'í'. Wesebo khunwôeda'ginpídí Pilate-ví'piye namää i' pení óedaa'amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oe'di hânho óeháa'an, hedi in sundadoví p'ó'dédí' óetsika'yan háa ta'gendí Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetu'an nachuu-áku, hediho Joseph i' pení óehúwi'in óemägi. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts'ä'in ikumä, hedi i' pení in phé'win diwedi óewávedi in aadi óe'ánnan. Hedáhá' i' pení wí t'owápho dâykídi iwe óetógi, hedi wí k'uu hay'i' i' pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i' Joses-ví jíyá unmuu'i-á, dänmú' wáyge Jesus óek'ú'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i-á James-ví jíyá ûnmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dâykumä, Jesus óe'äyü-ídí. ² Dumîngu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ä' ihaydi, i' t'owápho epiye dimää. ³ Wa' dimän dihaydi wí'ná táye dívítsika'máa, “To'dän i' k'uu dînhänge'amí i' t'owápho iwedi?” (Ná'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Hedi dívíbédí i' k'uu ho nahângemuudi dâymú'. ⁵ Hediho dits'ú ee t'owápho ee, hedi wí e'nú wên ts'ä'in to'whaadi'in nato'ondi ko'díngédí na'ändí óemú', hedi ovây'píhää. ⁶ Hebo i'di ovây'tu'an, “Wí'íkhunwôeda'ípi. Jesus oe

Nazareth-wi bîntuwämáa, i' phé'win deedi óet'óhtägek'û'i', hebo i-á nää wína'änpi, i-á nawáywówápóe. Bînmú'dí hää óek'û' iwe. ⁷ Bípûn, Peter-á in wé'gen khäge'nindá bîntu'âamí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namän, hedi iwe bînmúuni, háa wovâytu'an waa.' ” ⁸ Hedi i' t'owápho iwedí dipeedi dijân, ovâyphäädí dithathapoe'o. Hânho dikhunwôeda'di to'wí wänbo háabo wíðâytu'anpí. *

Mary Magdalene-di Jesus óemû'

⁹ Dumíngu naná' diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Ná'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yä'dâapí'in p'oewāahāā ōnkhepiye'i'. ¹⁰ Hedi Mary namäädí Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi hedá diséejidi ovâyshaa, hedi háa ūnpóe'in ovây't'ôe'an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedí Mary-di óemû'in dit'oedi wíðívíwâyupí.

Wíjedí Jesus óemû'

¹² Jesus piháa ūnchāādí wēn wíjeví'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'dí i' nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i' bú'piye dānwāybun, hedi háa dānmû' waa in wé'gen Jesus-ví khäge'nin ovây't'ôe'an, hewänbo wíðívíwâyupí.

Jesus-ví tã'dí wēe khäge'nindi óemû'

¹⁴ Tí'úugédí in tã'dí wēe khäge'nin dívíhúujo' ihaydi Jesus inbí'piye wíyá ipikeeyan, hedi wâyupí'indá p'óhkây'indá dimuudi ovây't'e'yan, in to'wēndi nawáywówápóe'in óemû'in wí'ovâywâyundepídí. ¹⁵ Hedáhá' ovâytu'an, "Ja' nää oepáa k'aydi t'ähkí bípûn, hedá t'owa t'ähká Jôesi Tádáví híwó'di tun bîntunphaadé-í. ¹⁶ T'ähkí to'wēn dívíwâyunde'indá hedá ovâyyp'ó'p'oe'annindá ovây'aywoení. Hewänbo to'wēn dívíwâyundepí'indá ovây'tuhchānukhāymáa. ¹⁷ In dívíwâyunde'in naadi dovâyk'úuwí ná'i pinnán t'ôe dāy'amídí: In yä'dâapí'in p'oewāahāā t'owaví'wedí dāykhehpeeyé-í, hedá piháawi tundá dívíhēe'amí. ¹⁸ Dī'ānpídíbo dāypāyuhógidi, háa häāwí nakhe't'ôe'i dāysuwādi, há'to háabo dipúuwí; hedá inbí mandi in t'owa dihay'indá ovây'tagedí, indá dihekhāapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Hedi Jesus i' shánkí natsonji'i'dí ovâyhí'bowa ihaydi, makówápiye napee, hedi Jôesi Tádáví ko'díngédí isóge. ²⁰ Iví khäge'nin iwedí dimää t'owa wāhāā t'ähkí iví tun ovây't'ôekanhūwídí, hedi Jôesi Tádádí ovâykhäge'nan, hedi i' pinnán t'ôe napoe'o'i'dí in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí'máa'in.

* **16:8** Ná'i hí' nää 9-20 nata'muu'i-á i' shánkí hehāāwi Mark-ví ta'dí gínkw'ó' deeje wínata'muupí.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Luke Ita'nandi'

1-2 Híwó'di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dâytanan t'ähki i' hääwi wáy wên nanbí tí'úwin páadé'in páadé iwedibo dâymû'i'. I'gedá na'in dítu'an, hedi áyíngidi háa dâymû' waa dâyta'nan. 3 Naa wá' hääwi páadé iwedibo nakodipóe'i' áyíngidi dónuwä, hedi naa ochanpóe híwó namúuní'in ugí' dóta'namídí ná'i hääwi háa napóe waagi. 4 Naa gin waagi dáy'o' hedânho úkodihanginnánidí i' hääwi Jesus-ví'gedi wóehá'andi' ta'gen namuu'in.

John i'p'ó'p'oekandi na'aypuyägi'o

5 Herod oe Judea nange natsonnän dihaydi, wí owha' Zecharias gin nakháwä'i na'an. I-ádi wây-á owha'-ádi wé'ge dívít'ôemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin ûnkháwä, hedi i' wá' wí owha'ví ay ûnmuu. 6 Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta'ge dânhon háa Jôesi Tádá nada' waagibá. Áyíngidi Jôesi Tádávi tsontun dän'a'gindo' hedá háa Jôesi Tádá natsonpóe waagibá dän'an. 7 Hebo Elizabeth-á äypí' namuudi wídän'ay'änpi, hedá nää-á kwijó-á sedó-á dapaa.

8 In Zechariah-'inbí thaa dínpóe dívít'ôe'amídí, hediho Zechariah-á Jôesi Tádági' iví owha' t'ôe i'o'. 9 In owha' dâykháwäwhahónde' dâyde'mamídí to'wí Nanbí Sedó Jôesivi méesate hay'i pingewi íve iwe nats'úuní'i', i' sa'wó nasundi' hääwi iphaháanú-ídí. Hedi nää Zechariah-ví kháwä ônwahkê', hediho nats'ú. 10 Ee íve i'ëeyäá'o' ihaydibá oe já'wé báyéki t'owa-á dívíjûusu'o'.

11 Tsíkhagipí i' mãäsa ko'díngédí i' ëeyäá nachá' diwe wí makówáwi t'ôepá'aa'i Jôesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi' nakwinudee. 12 Zechariah óepíhää i' makówáwi t'ôepá'aa'i' óemû'di, hedi khunwôeda'di óemáa. 13 Hewänbo i' makówáwi t'ôepá'aa'i'di óetu'an, "Zechariah, wí'unkhunwôeda'ípi. Jôesi Tádádi uví jûusu wónsígi'an. Elizabeth uví kwee úmuu'i wí enúkáy i'ayyamí, hedi John gin nâakháyä'ní. 14 Owáy na'aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví' úmúuní, hedá báyéki wây-á t'owa wá' dihíhchanpúuwí. 15 I-á Jôesi Tádávi he'ennin sená' diwedí'i namúuní. I-á wí'ûnkhây'ähpí iméenasuwwä-í'in háa wíyá hääwi naháapúuwí-i-á, hedi nats'an'aypuyädibo' i' Yä'dâa'i P'oweaahâa pín ta'gedi imá've-í. 16 I'dá báyéki in Israel-win t'owa inbí Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'ivi'piye' ovâywáymá'í. 17 Uví ay-á iví pí'nä khó'jé i' Yä'dâa'i P'oweaahâa imá've-í, Elijah-di iví pí'nä khó'jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natuhkáy-í. I-á Nanbí Sedógi' napáadémú-í Nanbí Sedóvi tun wóegé, hedá tádá'indá ovâykhäge'namí inbí áyyäá-á wíyá dâysígi-ídí, hedá in dit'ôeyanháhpí'indá ánskaa-á ovaymääni hedânho in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin waaginbá dimúunídí. I'di in t'owa ovâykhây'amí hedânho i' shánkí natsonji'i' óesígi'amídí" gin i' makówáwi t'ôepá'aa'i'di Zechariah óetu'an.

18 Zechariah-di i makówáwi t'ôepá'aa'i' óetu'an, "Hebo hândidan ta'gendi dínhanginnáani ná'i untú'i napúuwí'in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá' hânho kwijó dínmuu." 19 I' makówáwi t'ôepá'aa'i'di óetu'an, "Naa Gabriel-ân omuu. Naa häädi wänbo t'ähki Jôesi Tádávi nú' owin. I'dânkun naa dísan wíhée'amídí hedá ná'i híwó'di tun wínmá'ídí. 20 Híwó' ót'ôeyan. Híwó naná' dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo u-á ná'i wítu'andi' wíwíwäyupídího' tunpí' unpuuwí, i' ay na'aypuyä píhay."

21 Oe já'wé in t'owadi Zechariah wa'di óetsíkha'máa, hedi dívítumáa, "Heháadan thaa t'ähki óeho' i' méesate ívedí napee-ídí?" 22 Hedi napee ihaydá wí'ûnhí'kodipí, hediho' in t'owa dínhanginpóe wí hääwi ûnkeepóe'i' i' méesate íve imú'in. Tunpí' najoekandeedi iví mandiho ovâyhée'an.

23 Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owha'wi t'ôe ûnbo'wandi iví'piye iweeho'. 24 Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee ûnsáhpóe, i' makówáwi t'ôepá'aa'i'di

óetu'an waa, hedi p'ánú p'óe iví k'aygidi wínapéepí. ²⁵ Hedi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Tádádí naagí' ná'i dín'an. Nábâa t'ôediwân naa-ádí híwó'di namuu. Naa owôeda'wân wíday'âyjohpídí, hewânbo náa-á naví wôeda' dínjâa'an.”

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuní'indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasâamuu ihaydi Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i Gabriel gin nakháwã'i' óesan i bú'ay Nazareth gin dâytu'o' iwepiye, oe Galilee nange naná' diwe. ²⁷ Wí khóhtsaapí' a'yú Mary gin nakháwã'iví'piye Gabriel óesan. Mary-ádí wí sen Joseph-ádí dakhóhtsaatunpã'ân, hedi Joseph-á David-ví ây iwedi'i'ba namuu. ²⁸ Hedi Gabriel-di ná'i sengitundi Mary óejay: “Híhchandibo unmuuní u Jôesi Tádádí hânho wóesígí'i'. Jôesi Tádá-á u-ádí naji'.”

²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaapí, hedi napitú, “Hângúba ná'i sengitun natunda'?” ³⁰ Hedi i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, “Mary, wí'unkhunwôeda'ípi. Jôesi Tádádí wóesígí'in wônkeekankhâymáa. ³¹ Ót'ôeyan, u-á unsáhpúuwí, hedi wí enúkáy bí'ayyamí, i-á Jesus gin nâakháyã'ni. ³² I-á báyékí hay'i namúuní, hedi i' shánkí kw'áye'i namuu'i'di óetu'âamí 'Naví ay unmuu' gin, hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí tsondi hay'i óesôege-í, iví hehãäwi thehtáy pahpâa David-á tsondi hay'i namuu waagibá. ³³ I'dá hânhay wânbo t'âhkí in Israel t'owaví tsondi dínmuuní. Iví tsonkhuu-á há'to hânhay wânbo ûnhãani.”

³⁴ Mary-di i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óetsika'yan, “Hândidan ná'i napúuwí wa'di wí sendádí wó'thaapídí?” ³⁵ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, “I' Yã'dâa'i P'oweahãã úwãani, hedi i shánkí kw'áye'i namuu'i'di iví pinnándí wóetããgé-í, hediho i ay shánkí yã'dâa'i bí'ayyandi' Jôesi Tádáví ay gin óetu'âamí. ³⁶ Uví maatu'i Elizabeth wá' sí p'óe nasâamuu tobá ho nakwijópaa wânbo', hedi wí enúkáy i'ayyamí, tobáhãa âypí' namuu gin t'owa dí'ân wânbo'. ³⁷ Jôesi Tádá-á hãã t'âhkí ûnkodi.” ³⁸ Mary-di óetu'an, “Naa Nanbí Sedó Jôesi Táaví t'ôe'i' omuu. Oda' hãã t'âhkí untú'i naa dínpuuwí'in.” Ihaydiho' i makówáwi t'ôepa'aa'i'di óejoe'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namãä

³⁹ Wí háyú thaa ihaydi Mary ikhây'andi wí bú'ay iwepiye iwãnáho', i' bú'-á oe Judea nange na'okúná' ní'ge nak'óe. ⁴⁰ Zechariah-ví tewhá iwepiye namãä, hedi nats'ûndi Elizabeth óesengitú'an. ⁴¹ Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa'i' i'a'yã'nán. Elizabeth i' Yã'dâa'i P'oweahãã pín ta'gedi imáadí kaygi natú, ⁴² “Jôesi Tádádá ugí' híwó'di hããwí wôn'an, shánkí híwó wânbo t'âhkí in wé'gen kwiyã'gí'ví'wedi, hedá wá' i' to'wí ú'aypuyãgi'o' híwó'ba ôn'amí. ⁴³ U-á Nanbí Sedóví jíyá unmuu, hediho háadan ná'i hããwí hay'i naa dínpuuwí naví' unpuwã'ããdi? ⁴⁴ Ti úhanginná, unpówádí uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'i ay naví seephoge donmãa'i' nahíhchanpóedí i'a'yã'nán. ⁴⁵ Hedi híhchandi u-á unmuuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemãgi'in úpuwagi'o gin biwãyundedân.”

Mary hânho híhchandi ihé'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedi Mary natú, “Pín ta'gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, hedi naví pí'nã khó'jé-á hânho ohíhchan gá i-á naví aywondi dínmuudân. ⁴⁸ Jôesi Tádádí naa iví t'ôe'i' omuu'i dí'ánshaa'an, tobá kw'áye'i wó'muupí wânbo', hedi náa thaa iwedi páadépiyá t'âhkí t'owa ditúuní i'dá naagí' híwó dín'annin. ⁴⁹ Ta'gendi i' shánkí tsonkhuu imáa'i'dá báyékí naagí' dín'an. I-á yã'dâa'ida' namuu. ⁵⁰ Jôesi Tádá-á in to'wên i' óe'a'ginninbí'piye nasehkanãpoe'o, in ho di'âypuuyã'indá hedá in di'âypuuyãgi'o'indá wá'. ⁵¹ Báyékí nakaydi he'endi hããwí i'o', hedi in to'wên inbí pí'nã khó'jé dijengi'ánshaamuu'in t'ãmãpiye ovâywádénde'. ⁵² In to'wên tsonkhuu dâymãa'in waa dichãã'in áagépiye i'di ovâywãvénde', hewânbo in he'ennin dimuupí'indá shánkí kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In dihãsé'nindá híwó'di hããwí ovâyãmã' dishu'múunídí,

hewänbo in kodit'owa dimuu'indá häawípidíbo-á ovâyjâatäädë? 54-55 Hää nanbí hehäwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa i'o'. Na'in Israel-'in iví t'ôe'in gimuu'in díkhäge'do', hedi wí'ün'ódepíhäädí wänbo t'ähkí Abraham-dádí hedá t'ähkí Abraham-bí äy iwedi'indádí ovâysehkanä'âamídí" gin Mary natú.

56 Hedi Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí', hedáhá' iví'piyá iweeho'.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä

57 I' thaa Elizabeth i'ayyamídí ûnpówá, hedi wí enúkáy i'ayyan. 58 In to'wên iví tsowa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-ádá dívíhíhchanmáa.

59 Wí jáadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídí. Iví tádá Zechariah waabá óekháyä'khâymaa in t'owadi, 60 hewänbo iví jíyá ûntú, "Ha'wâagá joe. John gân âykháyä'ní." 61 Indi óetu'an, "Hewänbo wé'i wí wänbo uví maatu t'owa ha'wâa wínakháwäpí." 62 Hedi inbí mandi i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídí hânnan i ay óekháyä'ní'in nada'. 63 I'di wên häawên ovâydaa'an eedi ita'namídí, hedi wên phéphá'ay ôn'andi ginnân ita'nân: "John gin iví kháwä ûnmuu." T'ähkídíbo ovâyháa'an. 64 Wesebo nahänjudedeedi nahí'dee, hedi natú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in. 65 T'ähkí inbí tsowa dithaa'in di'ánde hânnangú napóe, hedá t'ähkí oe Judea nange na'okúná' ní'ge dithaa'indá i'gedí dívíhí'máa. 66 T'ähkí dit'oe'in ná'i häawí i'gedí díví'ánshaamáa, hedi dívípitsika'máa, "Háawi-angú ná'i ay namúuni?" Hedi ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange i' ay óemáa.

Háawi John namúuni i'gedí Zechariah ihée'o'

67 John-bí tádá Zechariah ûnmuu'i' i' Yä'dâa'i P'oewâahâa pín ta'gedí imáadí wí Jôesi Tádáví tukhe'bi waabá ihée'andi ginnân natú: 68 "Jaho gitúuni Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-ví Jôesi dínmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gín'äädân díkhäge'namídí hedá nanbí hânminbí mangedá díma'p'äädi-ídá. 69 Jôesi Tádádá wí hânho kay'i aywondi na'in dímägi. David-á hân'oe Jôesi Tádáví t'ôe'i ûnmuu, hedá ná'i aywondi-á David-ví äy iwedi'i'ba ûnmuu. 70 Jôesi Tádádí dít'ôe'an gin ikhâymaa'in, hedi i' hí' iví hân'oe'in yä'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi dînsan. 71 Natú na'inbí hânminbí'wedi dîn'aywoeni, in dít'ay'inbí mangedí díjâa'amí. 72 Natú nanbí hehäwin thehtáy pahpá'inbí'piye nasehkanäpúuwí hedá wá' in yä'dâa'in tun Abraham-dádí ik'û'indá há'to ûn'óede-í. 73-74 Jôesi Tádádí iví tun ta'gendi Abraham óemägi nanbí hânminbí mangedí díwhahónídí, hedânho gínkoedí-í khunwôeda'ginpídíbo i' äy'a'ginmäänidí, 75 hedânho gin ívikanhondibo t'ähkí na'inbí wówátsi thaa yä'dâa'in gimúuni, hedá ta'gebo-á nanbí wówátsi-á äyhúuwí" gin Zechariah natú. 76 Ihaydá i ay-á óetu'an, "Naví ay, u-á i' shánkí kw'áye na'ándi namuu'iví tukhe'bi gin wóetu'âamí. Hedá u-á i' shánkí natsonji'iví páadé unmú-í in p'ôe igí' mánkhây'amídí. 77 U'dá iví t'owa ovâyhangin'ânnamí ovây'aywoeni'in inbí t'aywó'di-á dín'owó'yendi. 78 Nanbí Jôesi-á gin i'amí gá hânho nasehkanät'óedân, hediho i' to'wí i' thanbí muwâthay waagi'ba namuu'i' oe kw'áyedi nanbí'piye nakä'äägi'o, 79 hedi in to'wên in chuwa dâykhunwôeda'di khun ní'ge dimännindáho i'di ovâykomääni. I'dáho na'in díkhäge'khâymaa hedânho ánsaaginpídíbo giyênenídí" gin Zechariah natú.

80 John nasôedi iví hangintan wá' únsôe, hedi tí'úugedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-'inbí jáa its'ant'ôe'an píhay.

2

Hää Jesus na'aypuyä waa

1 John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä iwáydíba i' Rome-wi tsondi shánkí hay'i Caesar Augustus gin nakháwä'i'di t'ähkí t'owa i' nange itsonmáa eejewin ovây't'ôephade dívíkháwäta'kwogihúuwídí. 2 Nää páadé in t'owa dívíkháwäta'kw'ódi Quirinius oe Syria

nange natsondimuu ihaydi. ³ Hediho t'ähki t'owa inbí thehtáy pahpá'inbí bú'piye dimää dívíkháwäta'kw'öenídí.

⁴ Joseph wá' ikháwäta'kugiho'. I-á Galilee nange naná' diwedi Nazareth bú'aydi napee, hedi wíyá bú'ay oe Judea nange Bethlehem gin dáytu'o' iwepiye namää. Joseph-á David-ví äy iwedi'i'ba namuu, hedi David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hediho Joseph iwepiye ûnpühpóe. ⁵ Joseph-di Mary i-ádíba óeho'. Indá dakhóhtsaatunpä'an, hedi Mary-á nasáamuu. ⁶ Bethlehem daji' ihayhääbá i' thaa napówa Mary i'ayyamídi. ⁷ Hedi ivi páadé'i' ay i'ayyan, hedi aa'ây iwe óe'ánnankídi i hääpanbí húuphébay iwe óek'û', gá ee dívíwho'kw'óe'ó'i tewhá iwe wínajâanáhpíðân.

In makówáwin t'öepa'aa'indi in k'úwá áyí'nin ovâyhée'an

⁸ Iwáy bú'ay tsowa wáy wên k'úwá áyí'nin dikw'ó, indá khu'déedí oe ahkónu inbí k'úwá dáy'áyínmáa. ⁹ Jöesi Tádádí wí makówáwi t'öepa'aa'i' inbí'piye ovâysan, hedi inbí páadépiye tsíkhagipí dínkwínuðee, hedi Nanbí Sedó Jöesivi kohthaydi ovây'ánhógiði hânho dikhunwôeda'póe. ¹⁰ Hedi i' makówáwi t'öepa'aa'i'ði ovâytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípí. Bít'öeyan, naadá híwó'di tun wâyamá', t'ähki t'owa hânho ovâyhíhchannamídi. ¹¹ Nää thaa oe David-ví bú' wí aywondi ungi' na'aypuyä. I-á i' to'wí namuu Jöesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi, i-á i' shánki natsonji'i namuu. ¹² Hedi ná'in bínmuuni únhanginnáanídi háa wáytu'an waa ta'gen namuu'in: Wí ay bínshaa-í aa'ây iwe na'anmuudi, hääpanbí húuphébay iwe nak'óedí."

¹³ Tsíkhagipí i' makówáwi t'öepa'aa'i-ádi wây-á báyéki makówáwin t'öepa'aa'in di-keepóe. T'ähkiðibo Jöesi Tádáví'gedi híwó dívíhí'máadi ditû', ¹⁴ "Makówa kw'áayé t'ähki ditúuni Jöesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in, hedi nää oepáa k'aydá in to'wên Jöesi Tádá óehíhchanmä'indá ánsaaginpidíbo dikwoní."

In k'úwá áyí'nin Jesus óemúunídi dimää

¹⁵ In makówáwin t'öepa'aa'in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí'nin wí'ná táye dívítumáa, "Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná'in napóe'in áymúunídi, i'gedi Nanbí Sedó Jöesi Tádádí na'in díhangin'ánnan." ¹⁶ Hediho dívíwänáho'ði Mary-á Joseph-á hedá i' ay ee hääpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I' ay óemû' ihaydi háa in makówáwin t'öepa'aa'indi ivi'gedi ovâytu'an waa ditunji'. ¹⁸ T'ähki in iwe diji'in ovâyháa'an i' hääwí in k'úwá áyí'nindi ovây't'öe'andi dit'óedi. ¹⁹ Mary-á ná'i hääwí t'ähki napóe'i wí'ún'ódepí, hedi häädi wänbo t'ähki i'gedi i'ánshaamáa. ²⁰ In k'úwá áyí'nin inbí k'úwá diji' iwepiye diwáymää, hedi Jöesi Tádá-á kw'áayébo' óemáadi ditû' hânho hay'i namuu'in, gá ná'i' hääwí dáymu'i-á dit'oe'i-á namuudân. T'ähki háa i makówáwi t'öepa'aa'i'ði ovâytu'an waagibá napóe.

Jesus i' méesate hay'i eepiye óeho'

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i' ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'an, hedi Jesus gin óekháyä'. Ná'in kháwä-á i' makówáwi t'öepa'aa'i'ði óemägi wa'ði ivi jiyá únsáhpóepíðibo'.

²² Hedi ihaydiho napóe dân'amídi háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuudi dínkhây'ä' díví'amí'in wí ay na'aypuyä ihaydi, hediho' i' ay oe Jerusalem-piye dânho', i' méesate hay'i iwe Jöesi Tádá óetu'áamídi, "Nanbí ay wímääni." ²³ Gin dân'an gá ná'in tsontun Jöesi Tádáví ta'nin diwe ûnk'óedân:

T'ähki in páadé di'áypuyä'in e'nún áyýää-á Jöesi Tádá óemääni.

²⁴ Hedá wá' nata'muu in jiyá'indá wíje k'o'wee háa wíje tsidé'ây ha'wâagi'in dáyhúuwí, hedi ná'in tsidé dáyhaydi Jöesi Tádá óemääni. Hediho Mary-á wá' han ikháymáa.

Háa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwä'i'. Ivi wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jöesi Tádáví khuu-á ôn'a'gin. Natsíkha Jöesi Tádádí in Israel'in inbí t'öephade iwedi ovâywhahóenídi, hedi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa i-ádi naji'. ²⁶ I' Yä'dâa'i

P'oewaahâadibá Simeon óehangin'ânnan wínachuwagí'opí'in i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí óemû'pidíbo'. 27 I' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-ádí tádá-ádí i' wá' óets'úde, hedânho indi igí' òn'amídí háa nakhây'ä'in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. 28 Dits'ú' dihaydi Simeon-di i' ay óekê', hedi Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnân natú: 29 “Nanbí Sedó Jôesi, nábâa hîn naa uví t'ôe'i' omuu'i híhchandi díchuwamää, uví tun bimägi waagibá. 30 Naa ohíhchan, gá nää-á naví tséedí i' aywondi u'di dînsandi' dópimû'dân. 31 Hedi ná'indá bi'an t'ähki nange'in t'owa dâymúunídí. 32 Nää'i aywondi-á wí ko waagibá namúuní uví p'ôe in Hudíyo dimuupí'in ovâykeeyamídí, hedi i' namuudi uví t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí.” 33 Gin Simeon i' ayví'gedi ihée'andi i' tádá-á jiyá-á hânho ovânháa'an. 34 Hedáhá' Simeon-di Jôesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovânmäänídí, hedá Mary-á óetu'an, “Wáy wên in Israel-'in i' óesígikáyjí, hediho ovây'aywoení, hebo wây-á wëndá wí'óesígikáyjípí hediho dipede-i. I'dá t'ähki t'owa háa Jôesi Tádá nada' waagi ovâykeeyamí, hewänbo in t'owadá óejojikhâymaa, 35 hedi báyéki t'owa háa inbí pí'nä khó'jé di'ánshaamuu waa ovâykeeyamí. Hedi u-á báyéki mänt'ôephadekhâymaadi wí to'wídí wí tsijó phá'dí uví pín wônjún waagibá unchaa-i.”

Anna ikú'daa'an

36 Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwä'i wá' naji', i-á wí Jôesi Tádáví tukhe'bibá namuu. Nää'i kwee-á Phanuel-ví a'yú ûnmuu, hedi Asher-á iví hehääwi thehtáy pahpâa ûnmuu. 37 Tsé ihay paayo nakhóhtsaa'änwän, hedi khávéntä'di jónu (84) paayo ûnná iví sen ûnchuu iwedi. Häädi wänbo t'ähki i' méesate hay'i iwe naji', hedi háyänbo' ihaadä'odá ijúusu'odá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. 38 Wa'di Simeon ihí'máa ihaydibá i' kwee nats'ú, hedi i' aygí' Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví'gedá ovây't'ôe'an t'ähki in Jerusalem-win ditsíkhakw'ó'nin Jôesi Tádádí ovâyma'p'äädi-ídi.

Joseph-ádí Mary-ádí oe Nazareth bú'aypiye dänweeho'

39 Joseph-ádí Mary-ádí dän'an háa Nanbí Sedó Jôesiví tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá' inbí bú'ay Nazareth-piye dänweeho', i-á Galilee nangá nak'óe. 40 Hedi i' ay nasô'di nakaypoe'o hedá báyéki hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádádá báyéki óekhäge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhé'an

41 Paayo p'óe waagi i' Passover shánki'eedi dinná' dihaydi, Jesus-ví jiyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damää'ä. 42 Hediho Jesus tä'di wíje (12) paayo'i namuu ihaydi Jerusalem-piye dimää, häädi waa díví'o waagibá. 43 I' shánki'eedi dínk'ewe' dihaydi in t'owa dívíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyí'. Hewänbo iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí iwe iwóyí'nin. 44 Indá da'ánde wây-á t'owa indádíba dimännindádí naji'in, hedi wí thaa t'ähki Jerusalem diwedi damää. Ihaydi inbí k'ema'in deeye hedá inbí maatu'in deejá óenuwä, 45 hewänbo wí'óeshaapídí Jerusalem-piye dänwáybun óenuuwä-ídi. 46 Wíje thaa naphade ihaydi i' méesate hay'i ee in Hudíyoví háhkannindádí óeshaa. Háa dívíhí'máa'in i'di ovây't'ôeyande hedáhá' báyéki hääwí ovâytsika'máa. 47 Iví hangintandá hedá iví hí' in háhkannin ovây'tumáa'i'dá t'ähki t'owa dit'oe'in ovâyháa'an. 48 Iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí háa dän'ánshaa'amí'in. Iví jiyádí óetu'an, “Naví ay, háadan gin na'in dí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an u'di báyéki áyíngi uví tádá-ádí naa-ádí dímägi, hedá t'ämäpiye wítuwämáa?” 49 Jesus-di ovântu'an, “Ti wíðänhanginnáhpí'an naa dínkhây'ä' naví Tádáví tewhá ee ochaní'in?” 50 Hewänbo háa ovântu'annin wídaka'pówápi.

51 Iví tádá-á jiyá-á indádíba oe Nazareth-piye nawáymää, hedi t'ähki háa óetu'an waa i'a'gindo'. Iví jiyá nää'i hääwí t'ähki napóe'i wí'ûn'ódéndepí. 52 Hedi Jesus-á nasôemändi

shánkí báyéki hangintandá ihónde?, shánkí nasenpuwamän, hedi Jôesi Tádá-ádi in t'owa-ádi shánkí wänbo ôesigi.

3

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâyuntunphadende'

¹⁻² Tiberius Caesar t'ähki i' Rome-wi nange tä'di p'anú (15) paayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oekandi' oe ahkónu naji', hedi Jôesi Tádádi óetu'an ivi hí' ónt'ôe'amídi. Ihayhääbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnän, Herod-ví tí'ûu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnän, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnän, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi owha' p'ó'dédi'indá damuu. ³ Hedi John t'ämäpiye Jordan p'o'k'ay tsowa i'ge najidi in t'owa Jôesivi tun ovây't'ôekanhon. Ovây'tumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádi wovây'owóje-ídi, hedá naadá wâyp'ó'p'oe'amí." ⁴ Hedi ná'i háa John i'o waa Jôesi Tádávi tukhe'bi' Isaiah ivi ta'nin diwe ho ita'nän. Ginnän ûnta'muu:

Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwintúuní,

'In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igí'.

Hä'i p'ôe'ây wá' igí' binta'ge'an.

⁵ T'ähki hége'ây napidedee-í.

T'ähki okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namäginá' deejá nata'gepúuwí,

hedi i' p'ôe nabôebôená'di' nata'gepúuwí.

⁶ Hedi t'ähki t'owa dâymúuní Jôesi Tádádi t'owa ovây'aywonde'in.'

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovây'p'ó'p'oe'amídi. I'di ovây'tumáa, "Un pâyü wí phaa iwedi íshavemännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovây'tu'an háa úvi'amí'in, hedânho Jôesi Tádádi wíwovây'tuhcháänú-ípídi? ⁸ Híwó úvi'â'amí hedânho nakeepúuwídi unbí t'aywó'di ta'gendi bínjoe'annin. Wí'íjêngitúunípi, 'Abraham-bí ây iwedi'inbá gimuu.' Ná'in wây'tu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho ûnkodi ná'i k'uu náâyé nak'wó'didi wây-á Abraham-bí ây ovây'pa'ídi. ⁹ Nääho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'âa-ídi. T'ähki i' tay nabaypoe'opi'-á óets'âa-í, hedi phaa iwe óechäänu-í."

¹⁰ Hedi in t'owadi óetsika'yan, "Hân gínkhây'ä' ívi'amí'in háa untú waa wíginpúuwípidí?" ¹¹ I'di ovây'tu'an, "Gá ginnän: Wí to'wí wíje k'éwé'in to ûnk'óedáho', i-á ûnkhây'ä' wéhpêe wí to'wí ûnk'óepí' óemääni'in. Hedi wí to'wí ûnkoegi'ábá'yendi-áho ûnkhây'ä' wí to'wí ûnkoegi'kw'óhpí' óemääni'in." ¹² Wên tax phahsannin ivi'piye dimää ovây'p'ó'p'oe'amídi, hedi ditsikapóe, "Hähkandi', heyâa na'indá, hân ívi'amí?" ¹³ I'di ovây'tu'an, "I' chá' háyú unbí tsonnindi wovây'tu'an ihayda'mân bínwé'ge'amí." ¹⁴ Hedá wên sundado-á ditsikapóe, "Heyâa na'indá, hândá ívi'amí?" I'di ovây'tu'an, "Háyú wovây'wá'âa'i'di bíhíhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípi wíyá shánkí wovây'määnídi, hedi háa in t'owa híwóhpí wídívi'anpídáho', wí'ovây'tu'â'amípi híwóhpí dívi'annin wí chá' inbí'wedi bínhóenídi."

¹⁵ In t'owa dichanpoe'o wí hääwí hay'i napuwagi'o waagibá, hedi John i' p'ó'p'oekandi'gedi báyéki dívi'ánshaamáa, tigúba i-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídi. ¹⁶ Hedi John-di t'ähkídi'bo ovây'tu'an, "Naadi p'oe'dida' wây'p'ó'p'oe'o', hewänbo wí to'wí naví shánkí tsonkhuu imáa'i napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupi ivi anto wänbo dônp'äädi-ídi. I'dá wíyá pi'wí p'ó'p'oekan waagibá wovây'määní. Wáy wên un i' Yä'dâa'i P'oe'wâhâ wovây'määní, wáy wëndá phaadá wovây'tuhcháänú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovây'weeje-ídi, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedi iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hânhay wänbo naphahpaadipi' iwe ich'âani.'" ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovây'hée'an, Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây't'ôe'odi.

19-20 Hedá John-di Herod wá? óetu'an i? kwee Herodias-ádi t'aywó i?annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'úuví kwee ûnmuu wänbo? ônkê?. Báyéki wiyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá? John óepansóge, hedi ná'in in shánki p'ándíki? i?annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

21 John-di t'ähki in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o? ihaydi Jesus wá? óep'ó'p'oe'an. Hedi iwebá Jesus ijûusu'o? ihaydi makówá nakhuudee, 22 hedi i? Yä'dâa'i P'oewaahâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówá'dí napeedi ginnân natú: “U-á naví ay wísígi'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan.”

Jesus-ví páadé kã'ãã'in t'owa ûnmuu'in

23 Jesus-á mađi powintã (30) paayo'i namuu páadé its'anháhkánjáyé ihaydi. T'owa-á di'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay ûnmuu. 24 Heli-á Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-á Levi-ví ay ûnmuu, Levi-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Jannai-ví ay ûnmuu, Jannai-á Joseph-ví ay ûnmuu, 25 Joseph-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Amos-ví ay ûnmuu, Amos-á Nahum-bí ay ûnmuu, Nahum-dá Esli-ví ay ûnmuu, Esli-á Naggai-ví ay ûnmuu, 26 Naggai-á Maath-ví ay ûnmuu, Maath-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Semein-bí ay ûnmuu, Semein-dá Josech-ví ay ûnmuu, Josech-á Joda-ví ay ûnmuu, 27 Joda-á Joanan-bí ay ûnmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay ûnmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay ûnmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay ûnmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay ûnmuu, 28 Neri-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Addi-ví ay ûnmuu, Addi-á Cosam-bí ay ûnmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay ûnmuu, Elmadam-dá Er-ví ay ûnmuu, 29 Er-á Joshua-ví ay ûnmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay ûnmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay ûnmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-dá Levi-ví ay ûnmuu, 30 Levi-á Simeon-bí ay ûnmuu, Simeon-dá Judah-ví ay ûnmuu, Judah-á Joseph-ví ay ûnmuu, Joseph-á Jonam-bí ay ûnmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay ûnmuu, 31 Eliakim-dá Melea-ví ay ûnmuu, Melea-á Menna-ví ay ûnmuu, Menna-á Mattatha-ví ay ûnmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay ûnmuu, Nathan-dá David-ví ay ûnmuu, 32 David-á Jesse-ví ay ûnmuu, Jesse-á Obed-ví ay ûnmuu, Obed-á Boaz-ví ay ûnmuu, Boaz-á Salmon-bí ay ûnmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay ûnmuu, 33 Nahshon-dá Amminadab-ví ay ûnmuu, Amminadab-á Ram-bí ay ûnmuu, Ram-dá Hezron-bí ay ûnmuu, Hezron-dá Perez-ví ay ûnmuu, Perez-á Judah-ví ay ûnmuu, 34 Judah-á Jacob-ví ay ûnmuu, Jacob-á Isaac-ví ay ûnmuu, Isaac-á Abraham-bí ay ûnmuu, Abraham-dá Terah-ví ay ûnmuu, Terah-á Nahor-ví ay ûnmuu, 35 Nahor-á Serug-ví ay ûnmuu, Serug-á Reu-ví ay ûnmuu, Reu-á Peleg-ví ay ûnmuu, Peleg-á Eber-ví ay ûnmuu, Eber-á Shelah-ví ay ûnmuu, 36 Shelah-á Cainan-bí ay ûnmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay ûnmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay ûnmuu, Shem-dá Noah-ví ay ûnmuu, Noah-á Lamech-ví ay ûnmuu, 37 Lamech-á Methuselah-ví ay ûnmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay ûnmuu, Enoch-á Jared-ví ay ûnmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay ûnmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay ûnmuu, 38 Cainan-dá Enos-ví ay ûnmuu, Enos-á Seth-ví ay ûnmuu, Seth-dá Adam-bí ay ûnmuu, Adam-dá Jôesi Tádáví ay ûnmuu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

1 Jesus i? Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadí in Jordan p'o'k'ay naná? diwedi nawáymää, hedi i? Yä'dâa'i P'oewaahâađi ahkónupiye óeho?. 2 Iwe jónántã (40) thaa i? Penísendi ikhãäde? óet'aywóhkannamídí. I? jónántã thaa t'ähki hãäbo wí'ik'oepí, hedi t'ähki i? thaa naphade ihaydi hađi óemáa. 3 Hedi Penísendiđi óetu'an, “Jôesi Tádáví ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di nâajôení napávapa'ídí.” 4 Jesus-di óetu'an, “Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûntû?,

T'owa-á wiyá shánki dántáy páváví'wedi heđânho in kodi wówátsi dâymá've-ídí.”

5 Heđáhá? i? Penísendiđá owáy kw'áyepiye naná? diwe Jesus óepiye, hedi t'ähki nange nää oepáa k'aydi wémûudibo? ônkeeyan, 6 hedi óetu'an, “Naadi t'ähki tsonkhuu t'ähki ná'i nan

deeje wímääni, inbí sa'wó'di háäwí wóegé. Ná'i-á t'ähki naví mange dínkw'ódiho?, hedi to'wí naa oda'i dómääni. ⁷ Hedânho naví páadépiye bidége'disógedi dí'a'ginmäänidí, ná'i t'ähki uví' úmúuni." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûnta'muu:

Jôesi Tádá i' shánkí natsonji'i' bá namuudi bîn'a'ginmääni.

I-á unbí Jôesi únmuu, hediho i'da'mân bîn'a'geeni."

⁹ Ihaydá Penísendiá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, hedi i' méesate hay'i shánkí natu'wân deedi óepiye, hedi óetu'an, "Jôesi Tádáví ay unmuudá näwedi óke't'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe gin nata'muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'ôepa'aa'in itu'amí wóe'áyîngi'amídí.

¹¹ Hedá gin wá' nata'muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâa-i hedânho k'uu eedi wívi'ânchäänú-ípídí."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'amí, gá iví ta'nin diwebá ûntû'dân, Uví Jôesi i' shánkí natsonji'i' namuu'i wínâatayi'nípí nâamúunidí háa in natú'in i'amí'in háa joe."

¹³ T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídí Penísendi ikhää ihaydi Jesus-ví'wedi ijâa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejoegi'an

¹⁴ I' Yä'dâa'i P'oewaahâadá Jesus báyekí pinnán óemägi, hedi Galilee-piye iwáybun. T'ämäpiye i' bú' eeje t'ähki t'owa Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹⁵ hedi t'ähki Hudíyoví méesate eeje i'di ovâyhá'o?, hedi t'ähki t'owadi kw'áayébo' óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú'ay napówá, nasôe iwe'i bú' namuu. I' kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namää, háädi wânbo t'ähki i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádáví ta'nin diwedi in t'owa ovâyunnamídí, ¹⁷ hedi indi in ta'nin Jôesi Tádáví tukhe'bi Isaiiah ita'nannin ôn'an, hedi imahsanusuudi ná'i hí' nata'muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádádí i' Yä'dâa'i P'oewaahâa naa dînsan, hediho i-á naa-ádí naji', gá naa díde'mandân in sehkanäwó diwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'di naa dîsan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpädikhâymaa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáywáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedódí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

²⁰ Hedáhá? Jesus in ta'nin iwáymahsanu, hedi i' méesate iwewi khäge'di' ônwáy'andi isóge. T'ähki ee méesdiwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'di naa dîsan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpädikhâymaa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáywáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâyrate dikw'ó'nindi Jesus hânho óedamúnde?. ²¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i háäwí Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe nää thaa ít'ôeyankw'ôndibo?."

²² T'ähkídíbo dichanpóe híwó ihée'annin. T'ähki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedi ditû?, "Hádídan ná'i háäwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví ayda'mân wí'ûnmuupí'an?" ²³ I'di ovâytu'an, "Mađi undi ná'i tuni,

hedá t'owa-á dovâyt t'owa ditû'di ditû'âamí, 'Woekandi, páadé bipihekháa'amí:

Han ítúdáho unbí hí' ginnân úntunda'í: Un ít'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hediho nää-á nää naví ówíná wá' han waagibá naa dínkhây'ä' dáy'amí'in. ²⁴ Hewânbo naadá ta'gendí wâytu'amí, wí Jôesi Tádáví tukhe'bi-á iví nange iweho wí'óesígi'ohpí. ²⁵⁻²⁶ Naadá wâytu'amí háa báyekí paayo

phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádáví tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá pingé paayo wí'ikwa'nanpí, hediho t'ähki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedi tobá Israel-win kwiyä' inbí senä' dín'tahánnin báyéki diji wänbo', hä'in kwiyä'bi'wepiye Jôesi Tádádí Elijah ósaanívi'wedi oe Sidon bú'piyân óesan, wí bú' Zarephath gin dâytu'o' iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu'i' óekhäge'namídí. ²⁷ Hedá wá' Jôesi Tádáví tukhe'bi' Elisha nawówáji' ihayhää, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedi wénä wänbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwä'ida'mân nawówa, hedi i-á Syria nangewi-ân namuu." ²⁸ In méesate ee dikw'ó'nin ná'i dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipí dívíwínúdí i' bú'dí já'wépiye Jesus óechänupiye. I' bú'-á okú wáhkí nak'óe, hedi oe okú kw'áyepiye óepiye t'owá k'áygédí óeke't'âave-ídí. ³⁰ Hewänbo i-á inbí jáagé i'ge naphadedibo' iwedi namää.

Jesus-di wíyä'dâapí' p'oewaahâa wí senbí'wedi óekhepiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dâytu'o' iwepiye namää, hedi i' Hudíyoví kaykhanwówa thaa dínna' dihaydi in t'owa ovâyhá'o'. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá'annindi ovâyháa'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imáa'i waagibá ihí'maadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'ân wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa'i', hedi ituwínú, "Ívi'wän u Jesus Nazareth-wi', ánpí dí'an. Ti un'ää dít'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in — u-á i' t'ähki yä'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádádí wóesandi'." ³⁵ Jesus-di i' yä'dâapí' p'oewaahâa t'aydi óehée'andi óetu'an, "Hânda'dibo', hä'i senbí'wedi ópeeve." I' p'oewaahâadi i' sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedi i' senbí'wedi napee wí'óewa'anpídibo'. ³⁶ T'ähki dikw'ó'nin ovâyháa'andi dívítumáa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yä'dâapí'in p'oewaahâa to'wênbí'wedi ovâypeejóenídí, hediho dâya'a'gindo'." ³⁷ Hedi t'ämäpiye t'ähki in t'owa iwéngéwin iví'gedí dívíhí'máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháamägi

³⁸ Jesus in Hudíyo-ví méesate iwedi napee, hedi Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'íde', hedi Jesus igí' ônkhä'ge'daa'an. ³⁹ Hediho Jesus namäädi i' kweeví whohte hänge iwínú, hedi i' tsáwäp'íde i' kweeví tú'dí napee-ídí ijôn. Wesebo i' tsáwäp'íde ûnhándí i' kwee ishaa, hedi ovâyhúujôn.

⁴⁰ Nathantsudemän dihaydi i' kaykhanwówa thaa ho naphade, hedi to'wên wây-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dâyo', tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedi iví mandi ovâytägedí t'ähki ovâyhekháamägi. ⁴¹ In yä'dâapí'in p'oewaahâa báyéki t'owaví'wedi dínpee, hedi dipee'ädi dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu." Hewänbo i'dí t'aydi ovâyhée'andi wíyá wí'ovâyhí'mägipí, gá dínhanginnândân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi wa'dí wínada'pí in t'owa dínhanginnánídí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'óe'o'

⁴² Namuwäthay ihaydi Jesus ee bú'dí napee, hedi wähhää tóebo wínathaapí iwepiye namää. In t'owadi óetuwäho', hedi óeshaa ihaydá dívíkhäädé' inbí'wedi wí'ijáa'amípídí. ⁴³ Hewänbo i'dí ovâytu'an, "Naa dínkhây'ä' i' wé'ge'i' bú'ây eeje piye omú-i'in, hedânho dovâyt'óe'amídí ná'i híwó'di tun hádídí Jôesi Tádádí in t'owa ovâysíghónde' i'gedí. Hangí'ânkun naa dísan." ⁴⁴ Hediho Jôesi Tádáví tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'ähki ovâyt'óekanhon.

5

Jesus-di iví páadé'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Wí thaa Jesus i' p'oe kwîn Genessaret gin dâytu'o' iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívichânumáa shánkí iví nú'piye dívihâadi-ídi hedânho shánkí híwó Jôesi Tádávi hí' dit'oe-ídi. ² Wíje kophé owáy p'o' k'áygé wáy da'ándí imû'. In paawó'indá wíyá wáygé diji' inbí pa'akanu'i dâyo'owêedi-ídi. ³ Wí kophé-á Simon-bí' ûnmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ônhâadi-ídi, hedi iwáygé isógedi in t'owa ovâyhá'an.

⁴ Hedi ovâyhí' bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánkí nawä'an diwepiye mänhâdi, hedi unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bînpaawhahóenídi." ⁵ Simon-di óetu'an, "Hâhkandi', khun t'âhkí hânho ívít'ôe'an, hedi wêe wânbo paa wí'âywhakhê'pí. Hewânbo nää-á gin u' untúdiho i' pa'akanu'i dówhaa-jé-í." ⁶ Hedi han díví'an dihaydi báyéki paa dâywahógi, hedi inbí pa'akanu'i dínsivekhâypóe. ⁷ Hediho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhâge'namídi, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'âhkí dînp'ídepóedi báyéki dînpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imû' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedi óhâdi, naa-á t'aywóhkandída' omuu." ⁹ Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyéki paa dâywahógidi, hedi t'âhkí in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhâge'namídi, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'âhkí dînp'ídepóedi báyéki dînpaaku'undi ovây-ádi diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanbá dachanpóe. Nã'in wíje senä'dá Zebedee-ví ây damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dânpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípí. Nää-á paa mänhónde', hewânbo nää iwedi páadépiyá t'owa-ân naagi' dínkhonkhâymáa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kîngépiye dâywâyhâdidi háäwí dínkw'o'di t'âhkí dâyo'oe'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ônhekhâa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji', hedi wí sen iví tú' t'âhkí naphéetaymuu'i' Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'ää, hedi óekhâge'daa'andi óetu'an, "Dînhanginná u-á úkodi'in nã'i phéetay dînjâ'amídi, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóhtâadi iví mandi i' sen óetâgedi óetu'an, "Oda'-ákun wíhekhâamäänídi. Unhekhâapúuwí." Wesebo i' senbí phéetay ûnhán. ¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wânbo háa úpóe'in wínâat'ôe'amípi. Moses-di wovâyjôn wí háäwí i' owha'ví'piye bînhûuwí'in Jôesi Tádá óemäänídi, hedânho in t'owa ovâyhangin'ânnamídi íwówa'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." ¹⁵ Hewânbo nää-á shánká báyéki t'owa Jesus-ví'gedi dînhanginpóe, hedi báyéki t'owa t'âmâphâ'gedi di'äädi dívíwé'ge'an ônt'óeyaanídi hedá i'di ovâyhekhâamäänídi. ¹⁶ Hewânbo i'di ovâyjoe'andi oe ahkónupiye namää ijûusu'amídi.

Jesus-di wí sen ûn'a'yâkankodipí' ônhekhâa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi iví tsowa wáy dikw'ó. Nã'indá di'ää i' bú'ây eejeedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di', hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádi Jesus báyéki kay óemâgi in t'owa hekhâa ovâyamäänídi. ¹⁸ Ihaydibá wên senä' dipówá, indá wí sen ûn'a'yâkankodipí' wên whohpa'ay eedi nak'óedi óekán, hedi dívíkhâä ívepiye óets'ûude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídi. ¹⁹ Hewânbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádidi óets'ûude-í'in wídâyshaapí, hediho oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâyhâdidi dâykhó'jéphokídi, hedi i' sen iví whohpa'ay wóegé in t'owaví jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumáa, "To-an nã'i namuu gân na'ándé'? Jôesi Tádáda'mân ûnkodi t'aywó'di i'owóje-ídi, wíyá to'wí wânbo-á joe. Hediho nã'i sen gin ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'." ²² Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedi ovâytsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bînmáa? ²³ Naa otúdá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúdá, 'Ówínúdá ójýé,' wé'i-an shánkí wínabâpu'wanpi

hedânho bînmúunídí háa ta'gendi dînkodî'in háa joe? ²⁴ Nää hääwí dókhâymáa wâykeeyamídí naa t'owa t'âhkígí' o'aypu'yá'i' dînk'óe'in nää oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóejé-ídí wá'." Hedáhá' i' sen ún'â'yâkankodipî'-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mánke'di uví'piye unmú-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owaví páadépiyebo' iwínú, hedi iví pa'ay iwe únk'óe'i' ikê'di iví'piye iweeho', Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadí namää. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa'an hedá dikhunwôeda'póe. Hedi indi wá' Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadí ditú, "Nää thaa âymû' wí hääwí hânhay wânbo âymû'pî'."

Jesus-di Levi óetu'an i-ádi namú-í'in

²⁷ Nää'i t'âhki napóe ihaydi Jesus i' bú'ay iwedi namáadi wí tax phahsandi Levi gin nakháwä'i' óemû' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i' tehwa'ay ee na'ándí. Jesus-di óetu'an, "Naa-ádi óká've." ²⁸ Levi iwínúdí hääwí t'âhki únkw'ó'di ijoe'andi Jesus-ádi namää.

²⁹ Hedi Levi-di Jesus iví k'aygipiye óeho'di ónshánki'eedipaa. Wây-á báyéki tax phahsannindá hedá wây-á t'owa-á dikw'ó indádi dívihúujodi. ³⁰ In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádi wí'ovâyhí'anpí Jesus-á nã'in t'owa-ádi ihúujo'in, hediho Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Heháadan nã'in tax phahsannindádi hedá nã'in wé'gen t'óeyanpí'in dimuu'indádi úvihúujo'?" ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dîntáy, in dihaypí'indá joe. ³² Naa o'âä in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'âamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus haqädi i'gedi óetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandiví khäge'nin ihayda' dívihäqädi' hedá báyéki dívijúusu'o', in Pharisees-ví khäge'nin wá' hanbá díví'o'. Heháadan uví khäge'nin húukandádi suwä-ádída' díví'o'?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaqshánki'eediná' dihaydi ti únkodi i' soyingiví k'ema'in bînhaqädkannamí'in wa'di i' soyingi indádi najidibo'?" Hedân joe. ³⁵ Hewânbo owáy häädi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymáa, ihaydânho dívihäqädi'amí." *

Jesus-di ovâythayjo' in Hudíyoví hay'owáydi' kuu-á hedá iví ts'aabi kuu-á wíänwóndepí'in

³⁶ Jesus-di nää'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "To'wí wânbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívéndepí wây-á to naphohchá'nin diwe it'i'k'úuwídi. Han waagi i'andá, in to ts'aamin wí pho únchaní, hedá in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'óení. ³⁷ Hedá wá' to'wí wânbo wí méena ts'aabi' k'úwá khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepí. Gin waagi i'andá, i' méena i' múu óephuudi óepáave-í, hedá i' méena nacha'dee-í hedi i' múu-á óepedee'amí. ³⁸ Nakhây'ä' méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. ³⁹ Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwä'dá há'to méena ts'aabi-á disuwäda'í. Ditúuní, 'Nää'i méena kayjee-á shánki híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówa thaa wá' natsonji'

¹ Wí thaa, Hudíyoví kaykhanwówa thaa naná'di', Jesus-ádi iví khäge'nindádi wí táhtân nava i'ge dimän, hedi iví khäge'nin dâyták'éthohon, hedá inbí mandi dâyhúu'andi i' táhtân dâyk'o'. ² Wên Pharisees-di ovâytu'an, "Kaykhanwówa thaa háa úví'o waagá nakhâk'óe. Heháadan ha'wâa úvíkanhon?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Undá bîntunnapí'an háa David hedá in senä' i-ádi diji'indádi hân'oe díví'annin dihähsên dihaydi. ⁴ Jôesi Tádáví tewhá ee David nats'úndi i' pává ee nasaa'i' ihógi hedi ik'oe, hedá in senä'

* **5:35** Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi iví khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

i-ádí diji'indá wá' ovâymägi, tobá i' pává Jôesi Tádági' ûnwijesaa wänbo', hediho in owha'da'mân dínk'óe dâyk'o'ídí." ⁵ Jesus ná'in wá' ovâytu'an: "Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówá thaa dínkodi'in díví'amídí."

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònhekháa'an

⁶ Wíyá kaykhanwówá thaa naná' diwe Jesus wí Hudíyoví méesate'ay ee nats'úndi in t'owa ovâyhá'o'. Wí sen iví ko'díngedí'in man ûnt'aamuu'i' iwe na'ân. ⁷ Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyíngidi óemúnde tigúba kaykhanwówá thaa wí to'wí hekháa óemääní'in, hedi gin i'andáho' ónt'e'p'êede-í. ⁸ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedi i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdí nää páadépiye óká've." ⁹ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in tsika wâytsikakhâymáa: Kaykhanwówá thaa wé'i-an gínk'óe iví'amídí: Ti gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi äy'aywoeni'in háa äyháji'in?" ¹⁰ Hedi ibéedí wí'inbo ovây múnde', hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedi ikhóhtäädi iví man ûnwówadi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó'nin hânho dit'aydi dívítumáa hânngú Jesus dâ'y'amí'in.

Jesus-di tä'di wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹² Ihayhäädihki Jôesi Tádáví'piye ijúusu'an. ¹³ Nathay ihaydi iví khäge'nin iví'piye ituhkännan, hedi in diwedi tä'di wíje ovâyde'mandi ná'iná ovâytu'an, "Undá naví t'òekhuwa'in ímuu." Ginnân dikháwä: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhávämägi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'ûu-á ûnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á "I' Zealot namú'de'i'") gin wá' óetu'o'*, Judas-á (iví tádá-á James gân ûnkháwä), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymáa'i-á namuu).

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháamägi

¹⁷ Okú kw'áyedi t'ähkídi'bo diwá, hedi Jesus nanantayedíná' diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádí diji' hedá báyéki wây-á t'owa-á wá', indá di'ää Jerusalem bú'dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedi, hedá i' mâap'oe p'o' k'áygéwin bú' Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá' di'ää. ¹⁸ Ná'in t'owa-á di'ää Jesus ónt'òeyaánídí hedá inbí hay ovâyjâ'amídí. Hedá in yä'dâapi'in p'oweahâadi ovây't'òephadekando'in wá' di'äädi dihekhâapóe. ¹⁹ T'ähki in t'owa dívíkhäde' óetäägé-ídí, gá wí pínán ûnpee'i'di dihaywówa'dân.

Jesus-di in t'owa ovâytu'an to'wên dimuu dâyhíhchanmá've-i'indá hedá híwóhpi dínpuuwí'indá

²⁰ Jesus ibéedí iví khäge'nin imúndedi ovâytu'an, "Un sehkanäwó íwówáji'in híhchan bínmá've-í, gá Jôesi Tádáví t'owa ímuudân. ²¹ Un nää bínhaphadende'in híhchan bínmá've-í, gá íshupúuwídân. Un nää íséje'i'in híhchan bínmá've-í, gá híhchandi úvíp'áhkaa-ídan. ²² Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuudi t'owadi wovâyt'aydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'ämäge unbí'gedi dívíhí'máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovâytumáadá, híhchan bínmá've-í. ²³ Gin waagi únpóedá íhíhchaa-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây'andibo Jôesi Tádádí báyéki híwó'di háäwí oe makówá wovâymäánídan. Wí'ún'òede-ípi ná'in t'owaví hehääwin thetáy pahpá'indi wá' in Jôesi Tádáví tukhe'min hanbá ovây'an.

²⁴ "Hewänbo un nää íkodit'owamuu'in t'òephade únpúuwí, gá undá unbí híwó'di thaa ho únphadedân. ²⁵ Un nää íshu'muu'in t'òephade únpúuwí, gá undá íhaapúuwídân. Un nää íp'áaji'in t'òephade únpúuwí, gá undá íbo'aapúuwídân hedá íséeyëni. ²⁶ T'ähki t'owa

* **6:14-16** In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhänbo' in Rome-'in ovâykhepeyë-ídí

unbí'gedi híwó dívíhí'máadá t'ôephade únpúuwí. Háadí? Gá ná'in t'owaví hehääwin thehtáy pahpá'in híwó'báho dívíhée'andân in hójo'inbí'gedi ditú'in Jôesi Tádáví tukhe'min dimuu'in."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' inbí hânmin ovâysígí-í'in

27 "Hewänbo un naa dînt'ôeyande'in naadi wâytu'máa, unbí hânmin bînsígí-í, hedá in wovây't'ay'indá híwó'dá bîn'amí. 28 Jôesi Tádá bîndaa'amí wí hääwí híwó'di ovây'amí'in in to'wên híwóhpí' únpúuwí'in dida'in, hedá in to'wên unbí'gedi wovâyjânákíhée'o'ingí' ovâyjûusu'amí. 29 Wí to'wídí wéhángedí wovâyts'emaphávedí, oe wéhángedí wá' bînts'emaphavemääní. Wí to'wídí unbí'k'éwé'in to wovâyké'dí, unbí to wá' wovâykáyjídí wívínkhâ'amípí. 30 Wí to'wídí wí hääwí wovâydaa'andi bînmääní, hedí wí to'wídí wí hääwí únmuu'í wovâyké'dá, wíyá wívíndaa'amípí. 31 Haa t'owadi un wovây'amí'in ída' waagibá, hanbá bîn'amí.

32 "In to'wên wovâysígí'indá'mân bînsígídá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. In t'aywóhkannindi wänbo wá' ovâysígí to'wên in ovâysígí'in. 33 Hedí in to'wên híwó wovây'o'ingí'da'mân híwó bîn'odá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' híwó ovây'o' in to'wên híwó in ovây'o'in. 34 Hedí in to'wên wovâywáywá'âa-í'indá'mân bînchá'píyémädá, ti híwó úví'o gin t'owa ditúuní? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' wây-á t'aywóhkannin dâychä'píyémä', dínhanginnândáho háyü dívípíyémägi ihaybá ovâywáywá'âa-í'in. 35 Ginnân úví'amí: Uví hânmin bînsígí-í, hedá híwó'dá bîn'amí. Bînpíyémääní hääwí, hedí i'gedi wí'úví'ánshaa'amípí háa wíyá bînhóení háa joe. Gin waagi úví'andi, wíyá shánkí híwó bînhóení, hedí ta'gendi i' shánkí kw'áye na'ändiví äy ímuu gin t'owa ovâykeeyamí. I'dá in to'wên dikú'daapoe'o'pí'in wänbo' in dit'aywó't'óe'in wänbo-á híwó ovây'o'. 36 Únkhây'ä' t'owaví'piye ísehkanäpúuwí'in, uví Tádá Jôesi uví'piye nasehkanäpoe'o waagibá."

Jesus-di ovâytu'an wây-á t'owa wí'ovây't'aywó'dichänu'be-ípi

37 "Ihaydá' t'owa wívint'aywó'dichänu'be-ípi, hedânho un wíwovây't'aywó'dichäánú-ípidí. Ihaydá' wí'ítú'be-ípi to'wên dimuu'in ovây'tuhchäánú-í'in, hedânho wíwovây'tuhchäánú-ípi. Wây-á t'owa bîn'owóje-í hedânho wovây'owóje-ídi. 38 In t'owa hääwí bînmääní, hedânho Jôesi Táadí un wá' wovây'määní. Unbí t'ún wovây'p'íde waagibá únpúuwí, hedáhá' in t'ún wovây't'á't'á'nandá wovâywádá'amí shánkí báyéki únsadee-ídi, p'éedí ch'a'kí únsadee-í. Wây-á to'wêngí' bîntaajo waagibáho wovây'taayamí."

39 Jesus-di ná'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "Wí tsí't'aa'i-á wúnkodipí wíyá tsí't'aa'i' óepahúuwídí. Gin i'andá wí'gíndíbo kwí'ónú dake't'áanípí'an. 40 Wí to'wí naháhpoe'o'i-á iví háhkandiví shánkí wínaháhpí, hewänbo ho naháhpoe ihaydá iví háhkandi waagi' bá namúuní.

41 "Heháadan i' phétä wíyá to'wíví tsée únto'ondi bînmúnde', hedí in phé unbí tsée únto'onndá wívín'áyíngi'ohpí? 42 Wí'únkodipí bîntu'â'amídí, 'Ókâ' k'ema, hä'i phétä uví tsí'dí wíwhakáyjí, gá wên phé uví tsí' úto'ondi híwó wí'únkeet'óepídán. Undá paa úvíjánúmaa'in waaginbá ímuu. Páadé hä'in phé unbí tsí'dí binwhahke' hedânho híwó únkeet'óení wíyá to'wíví tsí'dí hä'in phétä bînwhakáyjídí."

I' bay napa'i wên bay tay iwe

43 "Wên bay tay híwó'nin deedi híwóhpí' bay wínapa'pí, hedí wên bay tay híwóhpí'in namuu'in deedi bay híwó'di namuu'i wínapa'pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu'in i' hääwí napayedee iwedi. Figs-á phé'yävi nawäämuu iwedi wí'óetháy'épi, hedá úuva-á wên tsígu iwedi wí'óetháy'épi. 45 Hedí hanbá wí to'wí híwó'di namuu'i-á híwó i'o', gá iví pí'ná khó'jé báyéki híwó'di imáadân, hedí wí to'wí híwóhpí' namuu'i-á híwóhpí' i'o', iví pí'ná khó'jé-á híwóhpí' imáadí. T'ähkí t'owa háa inbí pí'ná khó'jé dâymáa waagibá dívíhée'o'."

Wáy wên in Jesus-ví hí' dit'oe'in ná'i hí' dâysígí'amí, wáy-á wêndá joe

⁴⁶ “Heháadan undi naa ihayda' díkháyá'de ‘Nanbí tsondi p'ó'dédí’ gin, hewänbo háa naadi wáytu'an waa wí'úví'ohpí? ⁴⁷ To'wên naví'piye dí'äädi naví hí' dit'oe'dí dín'a'gindodá naadi wáythayyamí háawin dimuu'in. ⁴⁸ Indá wí sen wí tewhá ik'ú'i waaginbá dimuu, iví tepúgí' báyéki iphoyää hedá k'uudá itepútógi. Hedi nap'ohsôe ihaydi i' p'oe'dí i' tewhá óenán, hewänbo i' sen híwó ik'ú'dího i' tewhá wí'óe'a'yá'nanpí. ⁴⁹ Hewänbo in to'wên naví hí' dit'oe'dí dín'a'gindopí'indá wí sen itewhák'ú'dí tepúpídíbo waaginbá dimuu, hedi i' p'o'k'ay nap'ohsôe ihaydi i' p'oe'dí iví tewhá hânho ónnándí wesebo t'ähkího ónp'onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundađoví t'ôe'i ónhekhháa'an

¹ Ná'i t'ähkí Jesus-di in t'owa únt'óeyanji'in ovâyhí'bowa ihaydiho iwáygedí oe Capernaum bú'aypiye namää. ² Iwe wí sundađo p'ó'dédí' nají, i-á wí t'ôe'i ún'án hânho ida'i?, hedi ná'i t'ôe'i-á nahaydi chuwa k'áygé nak'óe. ³ I' sundađo p'ó'dédí' Jesus-ví'gedí nat'oe ihaydi wên Hudíyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa'amídí na'ää-ídí iví t'ôe'i' óehekhháamäänídí. ⁴ Jesus nají iwe dipówá ihaydi pín ta'gedí óekhäge'daa'an. Óetu'an, “Ná'i sundađo p'ó'dédí'-á ihay híwó'dí namuu ná'i i'gí' mân'amídí, ⁵ gá i'dá t'ähkí nanbí t'owa dînsígídân, hedá nanbí bú'wi méesate'ay dínkú'.”

⁶ Hediho Jesus indádí namää. Owáy i' sundađoví tewhá tsowa wáy dipowamän dihayhää i'dí iví'wedi wên k'ema'in ovâysan Jesus óejay-ídí, hedi indi Jesus óetu'an, “Nanbí Sedó, wíyá áyíngi wí'úyéenípí, naa ihay híwó'dí wó'muupí naví k'aygi unts'úunídí, ⁷ hedá wá' ochanpóe naa ihay híwó'dí wó'muupí'in uví'piye wänbo omú-ídí. Naví t'ôe'i dînehkháapúuwí gin untúdí, nahekhháapúuwí-ákun. ⁸ Ná'indá naa dînhanginná, gá naa wá' hääwí díjõndí dó'a'gindodân, hedi naadi wáy-á sundađo dovâytsommaa, hedi dáy'a'gindo'. Wí sundađo ‘Ópûn’ gin dótu'andi, i-á namää'a, hedi wíyá wêe ‘Ókã've' gin dótu'andá, i-á na'ää'a. Naví pant'ôe'i ‘Ha'wâa ó'an’ gin dótu'andi, háa otú waa i'o'.” ⁹ Jesus óeháa'an ná'in nat'oe'dí, hedi ibeedí in t'owa únwóe'a'in ovâytu'an, “Ná'in wáytu'amí, hânhay wänbo wí to'wí báyéki wäyu ná'i sen waagi imáa'i wídóshaapí, Israel iwe'in wänbo-á joe.” ¹⁰ Hedi i' sundađo p'ó'dédí'ví tewhá iwepiye in iví k'aygi'in dí'ää'in diwáymää, hedi i' t'ôe'i nawówađi óeshaa.

Jesus-di wí e'nú óewáywówápa

¹¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wí bú'ay Nain gin dáytu'o' iwepiye namää. Iví khäge'nindá hedá wáy-á báyéki t'owa-á i-ádíba dimää. ¹² Ee bú' tehpaá phódi tsowa dimän dihayhää wí e'nú nachuu'i' óekhähkugihon. I' e'nú nachuu'i-á wí kweeví wêeda' ay ún'ándí' únmuu, hedi i' kweeví sedó wá' ho únchuu. Báyéki i' bú'in t'owa i' jíyá-ádí diji'. ¹³ Nanbí Sedó Jesus-di i' kwee óemû' ihaydi iví'piye nasehkanápóe, hedi óetu'an, “Wívisíhtää-ípí.” ¹⁴ Hedi iháđidi i' peníphébay itäge, hedi in dáyhonnin dívíwóyí', hedi Jesus natú, “E'nú, óshaa.” ¹⁵ Hedi i' nachuu'i' idaygisógedí únhi'paa, hedi Jesus-di i' jíyá óetu'an, “Nää uví e'nú ú'án.” ¹⁶ T'ähkídíbo díkhunwóeda'póe, hedi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Ditú, “Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi hay'i na'ää na'indádí nachanídí, Jôesi Tádá-á na'ää iví t'owa ikhäge'namídí.” ¹⁷ In Hudíyoví nange t'ähkí hedá i' nange búu k'uwakí nakw'ó'dí-á in t'owa háa Jesus i'annin dit'oe.

John i' p'ó'p'oe'kandi'dí Jesus óetsika'yan to'wí namuu'in

¹⁸ John i' p'ó'p'oe'kandiví khäge'nindi John óetu'an ná'i hääwí t'ähkí napóe i'gedí. ¹⁹ Hedi John-di wíje iví khäge'nin ovântuhkánnan, hedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye ovânsan óetu'amídí, “Hán'oe ditú' wí to'wí Jôesi Tádá'dí dînsankhâymaa'in. Ti u-ân i' unmuu, háa wíyá to'wí áynuuwã-i'?” ²⁰ Jesus nají iwe dapówá ihaydi óetu'an, “John

i' p'ó'p'oekandi'di na'in dísan uví'piye wên háawên wítsika'yamídí," hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. ²¹ Dapówá ihayháädibá Jesus-di in t'owa t'ämäge dihay'in hehkháa ovâymä', hedá yä'dâapí'in p'oewaahâä-á in ovâymáa'inbí'wedi ovâykhehpiyende', hedá ditsi't'aamuu'indá inbí keetandá ovâymä'. ²² Hediho Jesus-di ovântu'an, "Jaho báwáypûn hedi John dântu'âamí háa dänmû' hedá dat'oe waagibá. In tsí't'aa'in inbí keetan dâwâyhónde', in ditsi'dee'ipí'indá ditsi'dee, in diphéetaymuu'indá diwówa', di'ojet'aamuu'indá dit'oe'o, in dichuu'indá diwâywówápoe'o, hedá Jôesi Tádáví híwó'di tundá in sehkanäwó diwówáji'in ovâyt'ôe'o'. ²³ I' to'wí iví wâyü naví'piye' wí'ûnhádepí'-á híhchan imá've-í."

Jesus híwó ihée'o' John i' p'ó'p'oekandiví'gedi

²⁴ In John-bí'wedi da'ää'in dawáymää ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji'in ovâytsika'yan, "Ahkónupiye John ít'oe-ídi ímää ihaydi, háä-an í'ân bînmúni'in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá wädi óepheðemáa'i'? ²⁵ Hedi hangí' wí'ímääpídí, háä-an handi bînmúunídí ímää? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'i'? Ti wí'ûnhanginnáhpí'an iowápoe'o, hedá Jôesi Tádán sa'wó'gí díví'awende'indá hedá háäwí t'ähki dâymáa'indá tsonninbí tewhá he'endi eeje dithaa. ²⁶ Hedi wí to'wí gi'bi' ípuwämääpídí háä-an handi ípuwämää? Ti wí Jôesi Tádáví tukhe'bi gáhân? Naadi wâytu'âamí John-dá wí Jôesi Tádáví tukhe'bi namuu-ákun, hewänbo shánkí wänbo namuu. ²⁷ John-nânkun namuu i' t'ôekhuwa'i Jôesi Tádáví ta'nin diwe iví'gedi nata'muu'i'. Jôesi Tádáví i' to'wí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí óehí'máadi óetu'an, Ót'ôeyan, naadi wí naví t'ôekhuwa'i' uví páadé wînsankhâymaa. I'dân in p'ôe wônkhây'amí unpówápídíbo'."

²⁸ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâytu'máa, to'wí wänbo náä oepáa k'aydi náä puwahay na'aypuyä'i John-bí shánkí kw'áye wínamuupí. Hewänbo náä phaapiyedi in to'wên Jôesi Tádáví tun t'owa ovâyt'ôe'o'indáho John-bí shánkí kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí'in waagin dimuu.

²⁹ "Hedi in tax phahsannindádi hedá wây-á báyéki t'owa-ádi John ónt'ôeyan, hedi John-di ovây'p'ó'p'oe'an. Gin díví'andá dâykeeyan dívíwâyunde'in Jôesi Tádá-á híwó i'o'in. ³⁰ Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá wídhíjepí John-di ovây'p'ó'p'oe'amídí, hediho gindidi dâykeeyan dâyjoegi'annin háa Jôesi Tádá nada' waa ingí' ovây'amí'in.

³¹ "Hânnan otúuní ná'in náä diwówáji'in t'owaví'gedi? Háawin t'owa-an dimuu? Háä waagi'innan dimuu? ³² Gá áyyää dimuu búu pingé dikw'ó'nin waagi'innân dimuu, wây wêndi in wé'gen ovâytuwínúndedi, 'Wâykhóhtsaa'ká'púwhää'andi wí'úvíjádéndepí, hedá wâypeníkha'wandá wí'úvísihtäädepí.' ³³ Ginnân otunda': John i' p'ó'p'oekandi napówá ihaydi ihaadä'an hedá wí'iméenasuwäpí, hediho un ítú, 'Wí yä'dâapí' p'oewaahâädi óemáa.' ³⁴ Hewänbo naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' wé'gen t'owa-ádi dâyhúujo hedá dósuwände', hediho ítú, 'Binmú'dí, i-á nahá't'aa, hedá suwäto'i-ân namuu, hedá há'in tax phahsannindádi in wé'gen t'aywóhkannindádi inbí k'ema dínmuu.' ³⁵ Hebo tobá gin ítú' wänbo', in to'wên Jôesi Tádádi hangintan ovâymägi'indá ditú', 'Ta'gendi Jôesi Tádá báyéki ihangintanmáa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'i Jesus-ví ân deedi ika'p'oe'äyu

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakháwä'i'di Jesus óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namäädi ihúusóge. ³⁷ Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'i nathaa. Ná'i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví'we ihúujo'in ûnhanginpóe ihaydi iwepiye namää. Wên ts'ä'in p'onbay'ay sa'wó nasundi ka'p'oe ûnku'unnin i-ádi iho'. ³⁸ Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedi isíhtääde'. Iví tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi ûnjemuđi iví whândi ónt'awe, hedi óe'ânp'ohtsä', hedi i' ka'p'oe sa'wó nasundidá ân deeda' ón'ewedáhá' óe'äyu. ³⁹ I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' ná'i imú' ihaydi i'ânshaamáa, "Ná'i sen ta'gendi Jôesi Tádávi

tukhe²bi namuudáho², ûnhanginnáaniwän nä²i kwee óetägende²iví²gedi to²wí hedá háawi namuu²in, i-á t'aywóhkandi namuudi.”

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu²an, “Naa u-ádi ohí²da².” Simon-di Jesus óetu²an, “Hedáho háhkandi², háä-an naa dítu²amí²in unda²?” ⁴¹ Jesus-di ginnân óetu²an: “Wíje senä² wí chä² píyépä²i sen dachä²phaamuu. I² wêe p'anän tägintä (500) kwäk'u ts'ä²i naphaamuu, hedi i² wêe-á p'anäntä-á (50). ⁴² Hewänbo wíðänkodipí dänwá²âa-ídí, hediho wí²gíndí i² daphaamuu²i²di ovän²owójé. Wé²idan in wíje senä² diwedi shánkí óesígí? Hân u-á un²ánde²?” ⁴³ Simon-di Jesus óetu²an, “Gá i² shánkí báyékí ôn²owójé²i²dân shánkí óesígí, gin naa o²ánde².” “Ta²ge untú²” gin Jesus-di óetu²an. ⁴⁴ Hedi Jesus ibéedí i² kwee óemünde², hedi Simon óetu²an, “Ti nä²i kwee nâamünde²? Naa uví k'aygi ots'ûndi u²dá wí p'oe wänbo wíðímägipí naa dáy²ân²owêedi-ídí, hewänbo i²dá iví tsí²p'oe²dí dí²ân²p'oe²an, hedá iví whändá dí²p'oe²pídi. ⁴⁵ U²dá wíðíp'ohtsäpí uví k'aygi dí²sígí²amídí, hewänbo i²dá ots'ûn waagibo dí²ân²p'ohtsädi wí²iwóyí²pí. ⁴⁶ U²dá wíðíp'óhkä²anpí dînkeeyamídí uví k'aygi díhéegí²annin, hewänbo i²dá há²i ka²p'oe sa²wó nasundi² naví ân deedi dí²äyu. ⁴⁷ Hediho wítu²âamí, nä²i kwee-á iví báyékí sígí ûnmuudi ikeejo² báyékí t'aywó²di ûn²owó²jennin, hewänbo wí to²wí na²ánde²dí hínchäädä² ûn²owó²jennin, i-á hínchäädä² sígí imáa.” ⁴⁸ Hedáhá² Jesus-di i² kwee óetu²an, “Uví t'aywó²di-á ú²owó²jen.” ⁴⁹ Wây-á i-ádi dívíhújo²in díví²ánshaamáa, “Háawi sennan nä²i namuu? Natû² t'aywó²di i²owójénde wá².” ⁵⁰ Hewänbo Jesus-di i² kwee óetu²an, “Uví wây²u úmuudiho wôn²owójé. Ánshaaginpí²díbo² ópûn.”

8

Wên kwiyä²di Jesus óeyu²uhon

¹ Iwedi wí háyú thaa iwe Jesus báyékí bú²ây eejepiye namää, hedi i² híwó²di tun ovâyt'ôekanhon háa Jôesi Tádá nakhâymmuu waa t'owa ovâysígíhónídí. Iví tä²di wíje (12) khäge²nin wá² i-á²í²bá diji². ²⁻³ Wên kwiyä² wá² Jesus-ádi diji², indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Nä²in kwiyä² dihaywän hedá yä²dâapí²in p'oe²waahâädá óemáawän, hewänbo Jesus-di hekháa ovâymägi. Mary-á t'owadi óekháyä²de² “Magdala bú²wi kwee” gin, hedá Jesus-di tsédí diji²in yä²dâapí²in p'oe²waahâa iví²wedi ônkhepiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i² nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihäawi²áyí²do². Wây-á báyékí kwiyä² wá² Jesus-ádi iví khäge²nindádí dimän, hedi i² háäwí nä²in kwiyä² dínkw'ó²di Jesus-á iví khäge²nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkangí²in ó²gédí ko²ji i²gedi in t'owa ovây²tu²an

⁴ T'owa báyékí bú²ây eejedi Jesus-ví²piye dimää, hedi báyékí dit'owawé²gepóe ihaydi Jesus-di nä²in háhkangí²in ó²gédí ovây²tu²an: ⁵ “Wí ko²jikwo²i namää iví ko²ji wóegé, hedi ee nava i²ge iko²jiwáde. Wáy wí ko²ji in p'ôe²ay nava pínu nak'óe i²ge najemu, hedi t'owa diphademändi i² ko²ji kw'áayé díví²ahsaa, hedi tsídé dívíshunwávedí i² ko²ji dâyk'oe. ⁶ Wíyá ko²ji-á nak'uuná² deedá najemu, hedi natsijópúpóe wänbo wína²omúnáhpídí nat'aa. ⁷ Wíyá ko²ji-á wä²i phé²yävi jâa-á najemu, hedi i² phé²yävi nasôedi óe²ánhógi. ⁸ Hewänbo wíyá ko²ji-á híwó²di nan deedá najemu, hedi tägintä (100) ma²kw'anukí shánkí napaa.” Gin Jesus-di ovây²tu²an hedáhá² kay²indi natú, “To²wên naví hí² dit'oe²indá híwó díví²t'ôeyaani²in dínkhây²ä².”

⁹ Jesus-ví khäge²nindi óetsika²yan hân nä²in ó²gédí natunda²in. ¹⁰ Hedi Jesus-di ovây²tu²an, “Jôesi Tádádí wovây²mägi íka²póewídí hádídí i²di nää t'owa ovâysígíhónde² i²gedí, hewänbo in wé²gendá dovâyhá²odi ó²gédí²ida² dovây²tumáa, hedânho wídika²póewípídí. Jôesi Tádáví ta²nin diwe ginnân inbí²gedí nata²mmuu: Tobáháa dâymünde wänbo wídínkeepoe²opí, hedá dit'oe²o wänbo wídika²póya²pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi ovâythayyan

11 “Nä'i hí' i' ko'ji i'gedi ginnân natunda?: I' ko'ji-á Jôesi Tádávi tun waagi'ba namuu. 12 Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'oe'aymân ni'ge nakâymuu'i waaginbá dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe, hewânbo Penísendi na'äädi i' tun inbí pí'nä khó'jédi ovâywhahónde?, hediho wídíwâyundepídí há'to ovây'aywoeni. 13 Wây-á t'owa-á i' nan nak'uuná'di waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oedi híhchandi dâysí'g'o?, hewânbo wídípúumuupi waagibá dimuu. Hây tãhkídã' dívíwâyunde?, hewânbo ovâytayinde? ihaydá wiyá wídíwâyundepí. 14 Wây-á t'owa-á i' wää'i phé'yãvi nasaa'i nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe, hewânbo báyéki háäwí nää oepáa k'aydiwidi ovây'áyîngimã?, dikodit'owamúuní'indá dida?, hedá háa dihíhchanpúuwí i'gedidã' díví'ánshaa'o?. Hedânho hanbá dínpo'e o' i' ko'ji óe'ánhógi'i waagibá, inbí'wedí háäbo wínapayedee'ipí waagibá napoe'o. 15 Hewânbo wây-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oedi pín ta'gedi inbí pí'nä khó'jé dâyhónde?, hedá híwó'nin ánshaa'in dimuudi wídâyjoe'opí, hedi dívíyää'odíbo híwó'di háäwí díví'o?.”

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

16 “To'wí wânbo wên phakó iko'ankidí wí sä'wedí wí'ikaajopí háa whohte pho' wí'itoe'opí. Hewânbo wên phakóbay iwân ikée'i, hedânho to'wí íve nats'undi i' ko imúunídí. 17 Hedi hanbá háäwí t'ähki nää nakaamuu'i-áho owáy háädibo nakeepúuwí, hedá háäwí nää naka'powamuupí-áho owáy háädibo nathaypúuwí naka'powapúuwídí. 18 Hedânho áyîngidí naví hí' dînt'ôeyanbe. To'wí it'ôeyandedí naví hí' dínka'póya'di-á shánkí wânbo óeka'powamãáni. Hewânbo to'wí naka'póya'pí-á, tobá naka'póya' gin na'ánde wânbo?, i híyää ho naka'pówa'i? ônkaayamí” gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-ví jíyá-á tí'úuwindá ûnpówá

19 Jesus-ví jíyá-ádi iví tí'úuwindádi ee Jesus na'ân diwepiye dimää, hewânbo báyéki dit'owajidi wídínkodípi iví tsowa dívíhãadi-ídí. 20 To'wídí Jesus óetu'an, “Uví jíyá-ádi uví tí'úuwindádi oe já'wé diwin hedi wóemúuní'in dida?.” 21 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, “In to'wên Jôesi Tádávi tun dâyt'ôeyandedí dâya'gindo'innânho naví jíyá-á naví tí'úuwindá dînmuu.”

Jesus i' wãq hãnda' i'an

22 Wí thaa Jesus-ádi iví khãge'nindádi wí kophé iwe dívítógi, hedi Jesus-di ovâytu'an, “Jaho oe p'oe'kwí' p'ãnäpiye gimú-í.” Hediho iwepiye dimää. 23 Wa' p'oe iwéngé dimân dihayháä Jesus najókhã. Ihaydíbá wí wãq hãnho kay'i' i' p'oe'kwíngé napówá, hedi hãnho nap'oe't'úkhúpo'e'odi inbí kophé dín'ohkuudee hedi ovây'ugekhây'an. 24 Jesus nak'oe iwepiye dimäädi óejóhsan, hedi óetu'an, “Nanbí tsondi?, díp'ot'akhanukhây'o?.” Hedi Jesus ishaadi kay'indi i' wãq-á i he'endi p'oe't'úkhú-á ovãnhée'an, hedi i' wãq nawóyí'dee, i' p'oe-á nahángípóe. 25 Ihaydá iví khãge'nin itu'an, “Heháadan wâyupí'in ímuu?” In khãge'nindá dikhunwôeda'dá ovâyháa'an, hedi dívípitumáa, “Háawi sennan nã'i namuu? Wãq-á p'oe-á wânbo ijôndi óe'a'gindo?.”

Jesus-di báyéki yã'dãapí'in p'oe'wãqhã wí senbí'wedí ovâykhepiye

26 Oe p'oe'kwí' p'ãnä ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hãnä p'oe'kwí' p'ãnädá Galilee-á naná. 27 Jesus owáy nange wãpiye i' kophé iwedi nawá' dihaydi, wí sen i' bú'wi namuu'i na'ää óejay-ídí. Nã'i sendá yã'dãapí'in p'oe'wãqhãadi óemáa, hedá báyéki paayo aapídíbo' ijíyénde?, hedi tewhá ee wínathaapí, hewânbo t'owápho eejân nathaa, dâypeníkhã'kw'óe'ó iwe. 28-29 I' yã'dãapí' p'oe'wãqhãadi i' sen háyãnbo óekaygi'an i'amídí háa i' yã'dãapí' p'oe'wãqhãã nada' waagi, hedi tobáhãa t'owadi i' sen wí pan waagibá kadénaði óemanwhi'o hedá óekwãk'ukhúwhi'o wânbo?, ihaydá' iwhi'ts'ã'di nama'p'ãnde?, hedá i' yã'dãapí' p'oe'wãqhããdi oe ahkónupiye óeshavekando?.

Jesus-di i' yä'dâapí' p'oewaahâa óejôn i' senbí'wedi napee-ídí, hedi i' sendi Jesus óemû'di iví páadépiye idége'disóge hedi ituwínú, "Heháadan u'di ánpí wídí'ohpí Jesus, u' Jôesi Tádá i' shánkí kw'áye na'ándiví ay unmuu'i"? Naadi kay'indi wída'máa, wídít'ôephadekannamípi." 30 Jesus-di óetsika'yan, "Hân unkháwá?" Hedi natú, "Gá 'Báyekí' gân." Gin natú gá báyekí yä'dâapí'in p'oewaahâadi óemáadan. 31 In yä'dâapí'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an oe péyégepiye wí'ovâysaanípi. 32 Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyekí pehtsude dihúuji'. In yä'dâapí'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an ovâymaa'nídí in pehtsudeví tú' eeje dívítôenídí, hediho ovâymaagi. 33 In yä'dâapí'in p'oewaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsudeví'ye dívítógi, hedi in báyekí pehtsude i' okú wáhkí oe áagépiye díví'ääwáve, hedi i' p'oekwí' diwe diwândi díví'ot'ahánú.

34 In pehtsude áyí'nin háa napóe'in dâymû'di dijân, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á i'gedi dâyt'ôeho', 35 hediho in t'owa dimää dâymúunídí. Oe Jesus na'ân diwe dipówá ihaydá i' sen iví'wedi in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovâykhehpiye'i Jesus-ví ân nú' na'ándi dâyshaa. Nää-á na'aamu hedá iví hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. 36 Hedi in t'owa háa napóe'in dâymû'indi in wé'gen dipówá'in ovâytu'an hádídí i' sen ônehkháa'annin. 37 Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa dithaa'indá dikhunwôeda'di Jesus óedaa'an inbí nangedi ijâatää-ídí. Hediho i' kophé iwe itógi p'o' p'änäpiye nawáymu-ídí. 38 I' sen in yä'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônjâa'andi'di Jesus pín ta'gedi óedaa'an, "Naa u-ádí dipunmäa." Hewänbo Jesus-di óepunjôndi óetu'an, 39 "Uví'piye ópûn, t'ähkí háa Jôesi Tádádí ugi' wôn'annin ovây't'ôe'amí." Hediho namäädi to'wên t'ähkí ee bú' ovâytu'an háa Jesus-di igí' ôn'annin.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

40 Jesus oe p'oekwí' p'änädi nawáy'ää, hedi napówá ihaydi báyekí t'owa óetsikha'máa'indi óesígekê'. 41 Wí sen Jairus gin nakháwá'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédi' namuu, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi pín ta'gedi Jesus óedaa'an iví tewhá ipiye namú-ídí. 42 Iví wêe a'yú ûn'ándi' ûnchuwamää'ä. I' a'yú-á madi tá'di wíje (12) paayo'i namuu.

Jesus i' tádá-ádí namäädi in t'owa iví nú' dívít'ä't'ä'bóedímáa. 43 Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tá'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí, hedi to'wí wänbo wí'ûnkodipí ônehkháa'amídí. 44 Nää'í kwee-á Jesus-ví tí'ûupha'gedi na'äädi iví k'éwé'in to' k'áygédi ôntäge, hedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee. 45 Jesus natsikapóe, "To'dan naa dítäge?" Hewänbo t'ähkí ditú, "Naa-á joe." Hedá Peter-dá óetu'an, "Hähkandi', báyekí t'owa dijidi nää uví nú'piye dívíkhadímá'dí wóet'ä't'ä'chänumáa." 46 Hewänbo Jesus natú, "To'widáho dítäge-ákun. Naa dínhanginná hehkháa pínán naví'wedi dínpee'in." 47 I' kwee nää ûnhanginná há'to ikaamá've-í'in, hediho nathathapóedí na'äädi Jesus-ví páadépiye idége'disóge, hedi in t'owaví páadépiyebo ithayyan háadí Jesus óetäge'in hedá háa wesebo-á nahewówa'indá. 48 Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo' ópûn."

49 Wa'di ihí'máa ihaydibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'dédi'ví tewhá iwedi napówá hedi natú, "Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. I' háhkandi' ánpí ó'an." 50 Hewänbo Jesus ná'í nat'oe'di Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ipí. Biwänpiwäyü-í-á nawôewa-í'in hediho nawôewa-í-ákun." 51 I tewhá ee dipówá ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-ádí jiyá-ádí Jesus-di ovâytsudemági, wiyá to'wí wänbo-á joe. 52 I' ayúkáy nachuudi t'ähkídíbo dívísíhtuwínúndedá dívípíhkhúmáhpúude', hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wí'úvísíhtää-ípi. Wínachumuupí, nawänpijókhwák'óe-á." 53 Indi ônwänpip'áhkaa, dínhanginnândi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. 54 Hewänbo Jesus-di iví man ônyâ'di kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." 55 I ayúkáy nawáywówápóe, hedi wesebo ishää, hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí hääwí binmäa ik'o'ídi." 56 I' tádá-á i' jiyá-á hânho

ovänháa'an, hewänbo Jesus-di ovänkhâak'û' to'wí wänbo wíðänhangin'ânnamípi'in háa napóe'in.

9

Jesus iví tä'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

¹ Jesus iví tä'di wíje (12) khäge'nin iwé'ge'andi pinnán ovâymägi hedá ovâyk'û' in yä'dâapi'in p'oweahâa t'owavi'wedi ovâykehpeeyé-ídí, hedá inbí hay-á ovâyjáa'amídá. ² Hedáhá' ovâypunjôn in t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádávi'piye dívímäänídí, hedá ovâyhekháa'amídí. ³ Ovâytu'an, "Hääwí wänbo wíwínhûuwípi ímändi, wên uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhääwíkuu-ígí', háa wí koegi', háa wí chä', háa wây-á wéhpêe to wänbo wíwínhûuwípi. ⁴ Wí tewhá iwe wovâysígi'an deebo úwíwóyi'ní, wíyá wáypíye ímää píhay. ⁵ Hewänbo wáygé wíwovâysígi'anpí'we, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi-í in t'owa dínhanginnánídí híwó wíðíví'anpí'in" gin Jesus-di ovâytu'an. ⁶ Hedího iví khäge'nin iwedi dímäädí i' bú'ây i'ge t'ähki dívítsi'hon. Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovây t'ôekanhon, hedá in dihaymuu'indá hekháa ovâypähon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedi nat'oe

⁷ Herod i' Galilee nangewi tsondi namuu'i háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedí wí'ûnhanginnáhpí háa ná'i hääwí i'gedi i'ánshaa'amí'in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví'gedi ditû'dân i-á John i' p'ó'p'oekandi namuu nawáywówápóe'i', ⁸ hedá wây-á ditû' Elijah nawáykeepóe'in, hedá wá' wây-á ditû' wénä wí in Jôesi Tádávi hán'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. ⁹ Herod natú, "Naa otsonpóe John i' p'ó'p'oekandi óek'é'ts'âa-í'in. To-angú ná'i sen namuu, iví'gedi ná'i hääwí ot'oe'o'i'?" Hedího ikhääde Jesus óemúuní'in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

¹⁰ Jesus-ví t'ôekhuwa'in diwáypówá ihaydi Jesus óet'ôe'an háa díví'annin t'ähki. Hedí oe Bethsaida bú'aypiye i-ádí ovâyho' wí'bo dikwonídí. ¹¹ Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wáypíye namää'in, hedího t'ähki díbo ûnwóemää. I'dá t'ähki ovâysígi'an, hedí ovâyhée'an háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysíghóenídí i'gedi, hedá in to'wên dínhekháatáy'indá hekháa-á ovâymägi.

¹² Nakinmän dihaydi iví tä'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ûn'äädi óetu'an, "Ná'in t'owa ovâypunjônbe i' bú'aypiye hedá nava hää tsowa nanân deejepiyá, wáygé dívíwho'kw'óení'in dâynnuuwä-ídí hedá dâykoegi'hóenídá, gá náäwá ahkondá' nanândân." ¹³ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undânho bínhúujóení." Indi óetu'an, "Na'indá p'ánú pává'âyda' hedá wíje pá'âyda'ba äymáa. T'ähki ná'in t'owagi' wígin koegi'saapi, äykoegi'kumädida'mânho'." Gin ditú gá in senä'da'dibo p'ánú maapaasôn (5,000) ihay dijidân. ¹⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Bintu'an in t'owa p'ánán tägin (50's) dívíwé'ge'amí hedá hää nangá dívíkw'óení." ¹⁵ Hedího iví khäge'nin háa ovâytu'an waagi díví'andi t'ähki in t'owa dívíkw'óení gin ovâytu'an. ¹⁶ Hedí Jesus i' p'ánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedí makówápiye ibéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ¹⁷ T'ähki in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, hedí in khäge'nin tä'di wíje (12) t'ún p'éedí i' naphadé'i koegi' dâywé'ge'an.

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

¹⁸ Wí thaa Jesus wí'bo ijûuso'o?. Iví khäge'nin iwáy tsowa diji', hedí ovâytsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditû'?" ¹⁹ Indi óetu'an, "Wên ditû' John i' p'ó'p'oekandi-ân unmuu. Wây-á wëndá ditû' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáy wëndá ditû' wí Jôesi Tádávi hán'oe'i tukhe'bi nawáywówápóe'i-ân unmuu." ²⁰ Hedí ovâytsika'yan, "Hedí undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." ²¹ Hedí kay'indi ovâykhâak'û' wíyá to'wí wänbo wíðâyhangin'ânnamípidí to'wí namuu'in, ²² hedá wá' ovâytu'an, "Naa t'owa t'ähkígi'?"

o'aypuyä'i ta'gendi báyéki dont'ôephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin hedá in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá naa díjoegikhâymaa. Díkhe'khâymaa, hewänbo iwedi poje thaa iwe owáywówápuwagi'o."

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'ami'in Jesus óeyuuhûuwí'in dida'di

²³ Hedáhá' t'ähki in t'owa ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikä'äada'indá wídínkhây'ähpí háa diwänpida' waagi díví'ami'in, hewänbo häädi wänbo t'ähki inbí phé'win dâyhûuwí, hedá naa-á díyuuhûuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoeni'in didin hedá in owha' p'ó'dédá'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên naagi' inbí wówátsi dívimägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí hääwí t'ähki náa oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', iví wówátsi ipede'e'andi tuhchänu iwän napówádá wé'innan wên híwó ná'i hääwídi óekhâymaa? ²⁶ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i sa'wó'di kohthay wóegé owáy'ä'. Ná'in kohthay-á naví-ádi naví Tádávi'-ádi in yä'dâa'in makówáwin t'ôepa'aa'inbí'-ádi gínmuu. Hedi to'wên náa naa díwôeda'in hedá naví háhkan dînwôeda'indá, owáy naa owáy'ä' ihaydi naadi wá' in dovâywôeda'í. ²⁷ Ta'gendi wâytumáa, naa tsondi omuu'in bînpuwâkhâymaa, hedi ná'in napúuwí wa'di wáy wên náwe íji'in íhánpídíbo'."

Jesus háa ûnchaa waa ûn'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'ähki ná'i ovâytu'an diwedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepeye i-ádi ovâyho' ijúusu'amídí. ²⁹ Hedi iwáygé ijúusu'o' ihaydi iví ts'ay háa ûnchaa'in piháa ûnkeepóe, hedi iví aa t'ähki ts'ää ots'á'i' ûnpóe. ³⁰⁻³¹ Tsíkhagipí wíje senä' kohthay jáadidi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedi Jesus-ádi dänhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagi'o i'gedi, Jôesi Tádá i'ánshaamägi waagi. ³² Peter-ádi in wé'gendádá téegíndi dijókhawâkw'ó, hewänbo dijósa'wo, hedi Jesus i' kohthay jáadidi dâymû', in wíje senä' i-ádi dawinnindádi. ³³ In wíje senä' Jesus-ví'wedi dänjáakhâymaa'wän, hedi Peter-di óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu náwe giji'in. Jaho poje ókhunte'ây âykw'ôeni, wêe ugí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." Hewänbo i'ánshaa'anpídíbo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádí ovây'ókhunnan, hedi i' okhúwádí ovây'ánhógidi dikhunwôeda'póe. ³⁵ Hedi ná'i tun okhúwá jáadidi napee: "Ná'i-ân naví ay dînmuu, i-ân dóde'man. I' bînt'ôeyaaní." ³⁶ I' tun nahán dihaydi, Jesus wí'bo naji' iví khäge'nindádi. Ná'in napóe'in iví khäge'nin inbí pí'nábo dâymáa, hedi ihaydi to'wí wänbo wídây't'ôe'anpí háa i' thaa dâymû'in, tí'úugédânho dâyhangin'ânnan.

Jesus-di wí yä'dâapí' p'oweahâa wí enúkáyví'wedi ônkhehpiye

³⁷ Wíyá tháwän oe p'in kw'áyedi diwáywá' dihaydi báyéki t'owa Jesus ûn'ayjaymää, ³⁸ hedi in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu'an, "Háhkandi', kaygindi wída'máa un'ää-ídi naví e'nú dînmúunídi. I'da' dîn'e'nú'än. ³⁹ Ginnân ná'i ûnpoe'o: Wí yä'dâapí' p'oweahâadi óekéndedáhá' tsíkhagipí óetuhkwínkando', hedi tú' t'ähká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee'i, hedi óechänundedi óeteetsáwá'o' tú' t'ähki. Háy t'ähki wänbo ná'i yä'dâapí' p'oweahâadi wí'ójoe'ohpí. ⁴⁰ Naadi uví khäge'nin kaygindi dovâydaa'an ná'i p'oweahâa óekhehpeeyé-ídi, hewänbo wídínkodípí." ⁴¹ Jesus natú, "Un náäwin t'owa-á wâyupí'in ímuu hedá pi'wên p'ôe i'ge ímân. Ti undádí häädi wänbo t'ähki dáyyä'amí gáhân?" Hedáhá' i' tádá óetu'an, "Uví enúkáy náäpiye mänmä'." ⁴² Wa' i' e'nú na'ä' ihaydi i' yä'dâapí' p'oweahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i' p'oweahâa óet'e'yan hedi i' e'nú óehekhámägi, hedi i' e'núví tádá óetu'an, "Náwe uví e'nú ú'än." ⁴³ To'wên t'ähki ná'i Jôesi Tádávi' pinnán dâymû'di ovâyháa'andi ditû', "T'ähki Jesus ikanhondi-á wâyupíwó'di namuu."

* 9:23 Ná'in natunda', dikhâymuuní dâyt'ôepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'ôephade waagibá.

Waʼdi kin dívíhíʼmáadí Jesus iví khägeʼnin ituʼan, ⁴⁴ “Näʼin wâyuhkankhâymaaʼin híwó bitʼôeyan: Naa tʼowa tʼähkígiʼ oʼaypuyäʼiʼ omuuʼi wây-á tʼowaví mangepiye dikáani.” ⁴⁵ Iví khägeʼnin wídnhanginnáhpí háa náʼi tun natundaʼin. Inbíʼwedi waʼdi in tun nakaamuu, hedânho wídikaʼpówápi. Hewänbo diwôedaʼ óetsikaʼyâamídí iʼgedi.

To-an iʼ shánki hayʼi namuu?

⁴⁶ Jesus-ví khägeʼnin dívítuhkanmáa wénä wí in diwedi shánki hayʼi namuu iʼgedi. ⁴⁷ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa diʼánshaamuuʼin, hediho wí ay óekêʼdi iví hangedi óewínú, ⁴⁸ hedi ovâytuʼan, “Toʼwídi naa dídaʼdi náʼi ay óesígekéndedi, naa wáʼ dísigíkende waabá iʼoʼ? Hedi toʼwí naa dísigíkêʼiʼdi iʼ toʼwí naa disandi wáʼ óesígekendeʼ. Wí toʼwí un diwedi shánki híyääʼiʼ ipipaʼi-á taʼgendi hayʼi namuu.”

Toʼwí Jesus-víʼpiye háa nachaapiʼ-á ivíʼnäpiye napoeʼo

⁴⁹ John-di Jesus óetuʼan, “Hähkandiʼ, toéwí sen âymûʼ yäʼdâapiʼin pʼoewaahâa tʼowavíʼwedi ovâykhehpiyendedi uví kháwä natúʼdi, hewänbo âykhâaʼamíʼin gidaʼ, naʼin diwediʼi wínamuupídí.” ⁵⁰ Hewänbo Jesus natú “Toʼwí giʼbi wívínkhâaʼamípí. Toʼwí unbíʼpiye háa nachaapiʼ-á unbíʼnäpiyeʼiʼbá napoeʼo.”

Wên Samariaʼin tʼowadi Jesus wíʼóesígekêʼpi

⁵¹ Iʼ thaa tsowa napowaʼäʼ Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídí, hedi kaygindi iʼánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáymú-ídí. ⁵² Hedi wên senäʼ iví páadé ovâysan wáyge nachangiʼoʼin dâykhyâʼamídí. Wí Samaria-wi búʼay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in tʼowa wídidaʼpi óesígekáyjiʼin, gá oe Jerusalem-piye naʼahchândân. ⁵⁴ Wíje iví khägeʼnin James-ádí John-dádí damuuʼin háa óeʼan niʼgedi datʼoe, hedi óetuʼan, “Nanbí Sedó, ti undaʼ wí phaa äntuhkánnamí makówádí nawaanídí tʼähki náʼin tʼowa ovâyphaháanú-ídí?” ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbíʼpiye ibéedí ovântuʼan, “Haʼwâagi wídanhéeʼamípí.” ⁵⁶ Iwedi wíyá búʼaypiye dimää.

Nabâapuʼwan taʼgendi Jesus óeyuuhúuwídí

⁵⁷ Pʼóege dimän dihaydi wí sendi Jesus óetuʼan, “Wáy unmäa eeje wänboʼ, naa eejepiyebá u-ádí omú-í.” ⁵⁸ Jesus-di óetuʼan, “In déʼây nan deedi dínphohsaa dívíthaayé-ídí, hedá in tsidé-á dínyähsaa, hewänbo naa tʼähki tʼowagiʼ oʼaypuyäʼiʼ omuuʼi wáyge dâykaykhanwówáʼamígiʼ wídninnáhpí.” ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen óetuʼan, “Naa díyuumáʼí.” Hebo iʼ sendi óetuʼan, “U-ádí omääpídíbo díwáypunmäa naví tádá dínchuu píhay hedânho donkhäʼkʼúuwídí.” ⁶⁰ Jesus-di óetuʼan, “In dichumuuʼin waagin dimuuʼindá inbí tʼowa dínchuuʼin ovâykhäʼkwʼôení. U-áho ópûn tʼowa ovâytuʼamídí Jôesi Tádáviʼpiye dívímääniʼin.” ⁶¹ Wíyá toʼwídi óetuʼan, “Nanbí Sedó, naa odaʼ u-ádí omú-íʼin. Hebo u-ádí omääpídíbo dípunmäa naví kʼaygiʼin dovâysengituʼâamídí.” ⁶² Jesus-di óetuʼan, “Han biʼandáho wíʼunchäʼmuupí Jôesi Tádágiʼ bitʼôeʼamídí. Wí toʼwí iwähäädedi ihaydaʼ tíʼúupiye ibéedeʼi waagiʼbá unmuu.”

10

Jesus-di tségingtäʼdi wíje (72) senäʼ ovâysan iví tʼôe dívíʼamídí

¹ Náʼi naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wây-á tségingtäʼdi wíje (72) senäʼdá ovâydeʼman, hedá wíʼjengin ovâysan iví páadé dimú-ídí, iʼ búʼây eeje hedá ówinge eejá wáy namän deepiye tʼähki. ² Iʼdi ovâytuʼan, “Báyekí tʼowa dijiʼ Jôesi Tádágiʼ ovâywéʼgeʼamídí, tʼowa dâyhääwéʼgeʼoʼ waabá, hebo tʼôeʼindá háyú wänbo wídijihpi. In tʼowa-á Jôesi Tádáviʼin ûnmuu, hediho ivíʼpiyeʼ uvíjûusuʼamí wây-á tʼôeʼin ovâysaanídí hedânho báyekí náʼin tʼowa ónwéʼgeʼamídí. ³ Jaho bípûn, nää wên kʼúwáʼây ímuu waaginbá naadi wáysandeʼ in toʼwên khunjó waaginbá dimuuʼin dijiʼ iwepiye. ⁴ Wívínchäʼhúuwípí, wí múu bínhääwíkuu-ígiʼ wänbo-á joe, in íʼantomuuʼindaʼdibo ímú-í. Wíʼúvíhayjêeʼamípí hää pʼóege tʼowa bínjayʼin thaa tʼähki bínhéeʼamídí. ⁵ Hedi wáy

wí tewhá its'ú' deewá, páadé in t'owa bînsengitu'âamídi ginnân ítúuní, 'Jôesi Táadáho wovâykhäge'namí hedânho nää tewhá íthaa'in ânshaaginpidíbo' ikwoní. 6 Wí to'wí háa bîntu'an waa isígí'i na'ándáho', unbí sengitun i-ádi únjoekandee-í, hewänbo to'wí iwe na'ándi' hã'bi namuupídá, unbí hí' wí'unchã'púuwípí. 7 I' tewhá eebo úvíwóyí'ní hedá indádá úvíhúuyamí, gá wí t'ôe'i-á iví wá'âaho it'andân. Nääwá häãwá oe-á wíyá tewhá eeje wí'ímú-ípí wovây'áyîngi'âmídi. 8 Hedí wí bú' iwe its'ûndi wovâysígí'andi, häãwí wovâysaa'i bînk'o'í. 9 In dihay'in i' bú' ee dikw'ó'nin bînhekháamääni, hedí ovâytu'âamí, 'Nää-á Jôesi Tádadí wovâytumáa iví t'owa ímúunídi.' 10 Hebo wí bú' ee its'ûndi wovâysígí'anpídá, ee bú'wi p'óegé i'ge ímú-í hedí ovâytu'âamí, 11 'I' na'jee unbí bú'wi nanbí anto eeje dîntsîndi wänbo ívípêedi-í wâykeeyamídi híwó wí'úví'ohpi'in ídá'pídí Jôesi Táadávi t'owa ímúunídi.' 12 Naadi wâytumáa, owáy i' thaa Jôesi Tádadí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâytu'an dihaydi, gi'bi bú'win t'owa shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Sodom bú'win t'owaví'wedí."

Háa in bú'ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dínpuuwí'in

13 Hedí Jesus nã'in wá' natú, "In t'owa i' bú'ay Chorazin gin dâytu'o' iwe'in t'ôephade dínpuuwí. In t'owa i' bú'ay Bethsaida gin dâytu'o' iwe'indá wá' t'ôephade dínpuuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jáa ovây'an, hebo inbí t'aywó'di wídívijâa'anpí. Nã'i pínnán t'ôebá in bú' Tyre-ádi Sidon-dádi gin dâytu'o' eeje hã'oe ovây'andáho', in Tyre-'indá in Sidon-'indá wídívihayjêe'amípiwän k'oe'i aa díví'aawé-ídi, hedá nûu ee-á dívíkw'ôeniwän, dâykeeyamídi inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. 14 Hedânho in Chorazin-windá in Bethsaida-windá shánká dâyt'ôephadekhâymaa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí'wedí owáy Jôesi Tádadí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâykeekw'ôe'ó ihaydi. 15 Mađi in t'owa Capernaum bú'aywin dí'ánde' oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewänbo indá oe péyégépiyânho diwhavemän."

16 Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "To'wên wovây't'ôeyande'indáho naa wá' dînt'ôeyande waagibá díví'o'. Hedí to'wên un wovâyjoegi'annindáho naa wá' díjoegi'o', hedí to'wêndi naa díjoegi'odá gindídi i' to'wí naa dísendi wá' óejoegi'o'."

In tségingtä'di wíje (72) Jesus-ví t'ôe'in diwáy'ää

17 Tí'úugédi in tségingtä'di wíje (72) senã' híhchangídi diwáy'ää, hedí ditú, "Nanbí Sedó, in yã'dâapi'in p'oweahhãadi wänbo na'in dí'a'gin, uví khãwã wínkháyã'di." 18 Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wá' dómú' Satan i' Penísendi oe makówádi tsíkhagipí nake't'ândi, tsígówänú nawândi waabá. 19 Bít'ôeyan, naadi wâyk'ú' yã'dâapi'in p'oweahhãa bînt'aanídi, wí pãäyü háa wí tse'k'ãavi'di úví'ahsaa waagibá, hedá shánkí kay-á wâymägi in kay i' Penísendi unbí hãnbi' únmuu imáa'iví'wedí, hedího há'to häãwídi wänbo wovâywa'amí. 20 Hewänbo tobá in yã'dâapi'in p'oweahhãadi wovây'a'ginnandi íhíhchan wänbo', únkhây'ã' shánkí íhíhchã-í'in unbí khãwã oe makówá únta'muudi."

21 Ihaydibá i' Yã'dãa'i P'oweahhãadi báyéki híhchan Jesus óemägi, hedí Jesus natú, "Naví Táadá, u-á oe makówá-ádi hedá nää oepáa k'aydá shánkí untsonji'i' unmuu. Hedí nã'i häãwí naví khäge'nin dâymú'i-á in báyéki dínhanginná'ninbí'wedá in dihá'inbí'wedá nãakaayan hedânho wídâymúunípidí, hedí nã'in namuudi naadi wíkú'daa'o'. Naví Táadá, gin bí'amídi wóehíhchanmägi." 22 Hedáhá' in t'owa ovâytu'an, "Naví Tádadí häãwí t'ãhki naví mange dínjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'únhanginnáhpí to'wí omuu'in, naví Tádadá'mân ûnhanginná. Hedá tóebo-á wá' wí'únta'gendihanginnáhpí to'wí naví Táadá dínmuu'in, naa iví ay omuu'i'da'mân dínhanginná. Hedá wáy wëndidáho óetaa-í, to'wí namuu'in naadi dovâykeeyandáho'."

23 Hedí iví khäge'ninbí'piye ibéedí Jesus-di ovâytu'an indá' dit'oe-ídi, "Undá híhchan bînmá've-í nã'i häãwí napóe'i bînmúndedi. 24 Wâytu'âamí, báyéki in hã'oe'in tsonnindá in Jôesi Táadávi tukhe'mindá dida' dâymúuní'in i' häãwí nää bînmúnde'i', hewänbo wídâymú'pí, hedá i' häãwí un ít'oe'o'indá dida' dit'oe-í'in, hewänbo wídít'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedi'i namuu'i Jesus-ví'we napówá óetayi'nídí, hedi óetsika'yan, "Háhkandi?, hân dáy'amí in wówátsi nahándepl'in donkáyjídí?" ²⁶ Jesus-di óetsika'yan, "Hân natú? i' tsontun Moses ita'nandi'? Hää-an iwe náatunnan?" ²⁷ I' sendi Jesus óetu'an, "Gá ginnân:

I' shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i' undá únkhây'ä? pín ta'gedi bînsígí-í'in, unbí pí'nä khó'jé-á, unbi hää iwá, unbí kay t'ähkídá, hedá unbi ánsaadá."

Hedá wá' natú,

"Háa un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí."

²⁸ Jesus-di óetu'an, "Híwó bihé'e'an, hediho háa untú waa bi'âamí, hedânho wówátsi wóemääni."

²⁹ Hewänbo in Hudíyoví háhkandi nada' ipikeeyamí'in híwó'di namuu waagibá, hediho Jesus óetsika'yan, "Wé'in t'owa dovâysígí-í?" ³⁰ Jesus-di ônthayyamídí ginnân óetu'an: "Wí sen oe Jerusalem bú' iwedi i' bú' Jericho iwepiye namän, hedi wên sänmindi óeyâ'di iví aa óep'ädi hedi hânho óemahpúudí chu'i waagibá óejoe'an. ³¹ Hedi ihaydibá wí Hudíyo owhá-á ee p'óegá namän, hedi i' sen óemû' iwe nak'óedí, hedi p'ôe p'änäpiye naphadedi iwedi namää. ³² Háy napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na'ää, i-á i' méesate hay'iwi khäge'di namuu, hewänbo i' wá' p'ôe p'änäpiye naphadedi iwedi namää.

³³ Hedi wí sen oe Samaria nangewi namuu'i' oe p'óegé namän, hedi i' sen nak'óe iwe nú' napówá, hedi óemû'di iví'piye nasehkanäpóe. ³⁴ Hediho ee nak'óe iwepiye namäädi iví tsa eeje olive ka'p'oe-ádi méena-ádi ôn'ewedi aa'âydi ônwhi'an, hedáhá? iví búdu eedi óe'i'k'û'di wí whohkwo tewhá iwepiye óeho?, hedi iwe óe'âyîngi'an. ³⁵ I' tháwändá wíje thaa t'ôe'i' chä? iví chä? múu iwedi iwahógidi i' whohkwo tewháwi p'ó'dédí? ôn'andi óetu'an, 'Nä'i sen nâa'âyîngi'amí, hedi wíyá shánkí úchá'muudáho' owáy owáy'ää ihaydi wíwá'âa-í.' " ³⁶ Hedi Jesus-di i' háhkandi óetsika'yan, "Hân un'ân, wé'idan in poje iwedi i' sen in sänmindi óeyâ'i' ta'gendi óeseegí?" ³⁷ I' háhkandi'di Jesus óetu'an, "Gá i' nasehkanäpóe'i'dân." Jesus-di óetu'an, "Ja? ópûn, háa i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dâaji'

³⁸ Jesus-ádi iví khäge'nindádi iwedi dimäädi wí bú'ay iwe dipówá, hedi wí kwee Martha gin nakháwä'i'di ovâysígí'andi iví tewhá eepiye ovâyts'úde. ³⁹ Martha-á wí tí'ûu Mary gin nakháwä'i-á ûn'ân, hedi i-á ee nange Jesus-ví ân nú' isóge iví háhkan ônt'ôeyaanídi. ⁴⁰ Martha hânho najashapoe'o báyéki t'ôe ûnjidi ovâyhúujôenídi, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, "Nanbí Sedó, ti áyîngi wíwóemähpi'an naví tí'ûudi wí'bo díjoe'andi i' koegi' dókhây'amídi? Natú'an díkhäge'nami'in." ⁴¹ Jesus-di óetu'an, "Sehkanä Martha, u-á hääwí t'ähki i'gedi báyéki áyîngidi wóemáa, ⁴² hebo wí hääwída'mânho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedi ná'i shánkí híwó'di namuu'i' ide'mandi-á iví'wedi há'to óekwee-í."

11

Jesus-di iví khäge'nin jûusu i'gedi ovâyhá'o'

¹ Jesus-á wíyá wáhää ijûusu'o', hedi ibowa ihaydá wêe iví khäge'di'di óetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá' díjûusuhá'an, John iví khäge'nin ijûusuhá'an waabá." ² Jesus-di ovâytu'an, "Úvíjûusu'andá gin waagi ítúuní: Tádá, uví kháwä wín'a'ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na'in dítsonnámídi. ³ Thamuwaagi i' húugi' gíntáy'i dí máä. ⁴ Nanbí t'aywó'di dîn'owójé, in na'inbí'piye dívít'aywó'nannin ây'owójénde waagibá. Hedi wígínpuuwípi wähphade dítayi'nídí."

⁵ Hedáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Heyâagú khunpinudi wí k'emaví tewhá eepiye ímäädi bîntu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyé máä. ⁶ Wíyá k'ema nängé naphademändi náä naví' napówá, hebo naa hääbo wídînsaapi dókoejôenídi.' ⁷ Heyâagú i'di oe ívedi wovâytu'andi,

‘Ánpí dí’an, in phódi-áho naphéhto’on hedi naví áyyäá-ádí naa-ádí giwho’kw’ó, hediho naa wíwíndkodipí dáyshaa-ídí hääwí wímäänídídí.’ ⁸ Naadi wâytu’âamí, tobá hääwí wíwovâymmäänípí wänbo unbí k’ema únwänpimuudibo’, ihayda’ bînda’máadáho’ ishaa-í, hedi hääwí úntáy’í wovâymmääní. ⁹ Hedi hanbá namuu úvíjúusu’andi: Bînda’má’ve-í hääwí, hediho bînhóení. Bîntuwámá’ve-í hääwí, hediho bînshaa-í. Bînpópó’âamí, hediho in phódi-áho ungi’ wovâyhuu-í. ¹⁰ To’wên ihayda’ dáyda’máa’indáho dáyhóení, to’wên ihayda’ dáytwámáa’indáho dáyshaa-í, hedi to’wên ihayda’ dáywópó’o’indáho in phódi ingí’ ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² “Un tádá’in ímuu’in, unbí e’núdí wí paa wovâydaa’andi ik’o’ídí, ti wí pääyu bînmääní? Hediháa wí wáa wovâydaa’andi ti wí ts’e’k’âa bînmääní? Joe, há’to’? ¹³ Tobá híwóhpi’in ímuu wänbo undá únhanginná hádídí híwó’dí hääwí unbí áyyäá bînmääní’in. Hediho shánkí wänbo i’ Tádá oe makówá na’ándi’dí in to’wên óedaa’annin i’ Yä’dâa’í P’oewaahâa ovâymmääní.”

Dítú Penísendi Jesús óekhäge’máa’in

¹⁴ Jesús-di wí sen tunpí’ví’wedi wí yä’dâapí’ p’oewaahâa ônkhepiye. I’ yä’dâapí’ p’oewaahâa napee ihaydi i’ sen únhi’kodi, hedi in t’owa ovâyháa’an. ¹⁵ Hewänbo wáy wëndáho dítú, “I’ Penísendi Beelzebul gin nakháwä’í, i’ yä’dâapí’in p’oewaahâa wí p’ó’dédí’ dínmuu’í’dân Jesús óekhäge’do ná’in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owaví’wedi ovâykhepeyé-ídí.” ¹⁶ Hedá wây-á wëndá dida’ Jesús óetayi’ní’in, hediho óedaa’an wên pínnán taa makówádí ovâykeeyamídí, hedânho dínhanginnáanídí háa Jôesi Tádadí óesandi’ namuu’in háa joe. ¹⁷ Hewänbo háa díví’ánshaamáa’in Jesús-á únhanginná, hediho ovâytu’an, “Wí nangewin t’owa wí’bo dívípihánbodáho’ inbí nangeho dáyphá’dännamí. Hedi t’owa inbí k’aygi ee wí’bo dívípiyádedáho’, i’ k’aygá há’to nakâypúuwí. ¹⁸ Hedi hanbá Penísendi wí’bo ipiyádedáho’ há’to häädi wänbo natsonyêení. Undi dítu’an Penísendiânho naa díkhäge’máa, hedânho in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owaví’wedi dovâykhepiyende’. ¹⁹ Hewänbo handídi dovâykhepiyendedáho’, hádídan unbí t’owa’indi ovâykhepiyende’? Unbí t’owaho dítuuní in ta’gen wí’úvíhée’opí’in. ²⁰ Hewänbo Jôesi Táadáví pínnándânho in yä’dâapí’in p’oewaahâa dovâykhepiyende’, hedi ná’indiho únhanginná Jôesi Tádadí naa dítsondisóge’in. ²¹ Wí sen kay’i t’ähkí iví k’uuphé hääwídí iví tewhá i’áyíngi’odi, t’ähkí i’ hääwí iví’ únmuu’í’ híwó únk’w’ó. ²² Hewänbo wí to’wí iví shánkí kay’i namuu’i na’äädá i’ sendádí iyâa-ídí, i’ sen óet’aaní, hedi tobá i’ sen kwäk’u hán aa nato’on wänbo’, hedá na’ánde’ ná’i kwäk’u aadi óekhäge’namí’in, ná’i wêe sen shánkí kay’i namuu’i’dí i’ senbí hääwí ônhóení, hedi iví k’ema’indádí dívíweejé-í. ²³ To’wí naví’näpiye namuupí’-á naví’piye háa nachâa, hedi to’wí in t’owa naví’piye ovâymayä’pí’-áho’ ovâykhepiyende waagibá i’o’.

²⁴ “Wí yä’dâapí’ p’oewaahâa wí t’owaví’wedi napeedi oe ahkónupiye namändi wáy ithaayé-í iwe ituwámáa, hedi ishaapídáho wí’bo natú’, ‘Wáy dójoe’an diwepiyebá owáymú-í, i’ to’wíwí’piye naví tewhá waagi’bá dínmu’de’i’? ²⁵ Hedi nawáymää ihaydá ná’i to’wíwí’piye óeshaade’, wí tewhá na’aanándá napi’dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá’ wíyá napeedi tsé ihay wây-á yä’dâapí’in p’oewaahâa iví shánkí yä’dâapí’in dimuu’in ovâyamá’, hedi ná’i to’wíwí’piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-ídí, hediho ná’i to’wí-á shánkí p’ándíkí’-á napoe’o páadédí namuu’iví’wedi.”

Háa ta’gendi gihhchanpúuwí’in

²⁷ Gin Jesús natú ihaydá wí kwee oe t’owa jáadá kaygá natú, “I’ kwee wóe’ayyandi’ hedá wóetsäa’andi-á hihchan imáa.” ²⁸ Jesús natú, “Hebo shánkí dihíhchan in to’wên Jôesi Táadáví hí’ dáy’t’ôeyande’in hedá dáy’a’gindo’indá.”

In t’owa dida’ Jesús wí pínnán t’ôe i’qmí’in

29 In t'owa Jesus-ví'we shánkí diwé'gepoe'o, hedi ovâytu'an, "Un nääwin t'owa-á yä'dâapí unbí wówátsi bînnon. Ihaydá' wí pinnán taa bînmúunídí Ída'poe'o, hewänbo wêeda' pinnán bînmúuní, i-á Jonah ikeeyandi' waagi'ba namúuní. 30 Haa Jonah ûnpóe'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí óesannin, hedi hanbá nää naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i haa dînpúuwí'in namuudi in nääwin t'owa dínhanginnáani ta'gendi Jôesi Tádádí dísannin. 31 Hedânho owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa haa híwó haa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'dédí' namú'de'i' i'ah TUYEDI un nääwin t'owaví wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe i-á kayí' wähäawi nangedá na'ää häyú Solomon ûnhanginná'dí' ônt'ôeyaanídí, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay'i omuu wänbo hedá näwe undádí oji wänbo?, undi naa wíðint'ôeyandepí. 32 Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa haa híwó haa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win díví'ah TUYEDI un nääwin t'owaví wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádáví tun ovây't'ôe'odi hä'in Ninevah-win t'owa dit'oe'di indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'i omuu wänbo hedá näwe undádí oji wänbo?, unbí t'aywó'di wíwîn'joe'ohpí."

Jesus-di ovâytu'an iví hí' ônjoe'gi'odáho', wên ko wên t'un pho' dâykée'í waagibá díví'o'

33 "To'wí wänbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, haa wên t'un napekichá'nin pho' wí'ikée'ípi, hewänbo wên phakóki eedân ikée'í hedânho to'wên dits'úya'nin i' kó dâymúunídí. 34 T'owaví tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedi híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'ähkí ovâyko'. Hewänbo híwóhpí'in tsée dínmuudáho' t'ähkí ovâyphahkhunjo' waagi'ba dín'poe'o. 35 Hedânho úví'âyîngi'amí unbí tséedí in ko óetsudemääni'in, khun ni'ge wí'iyêenípídí. 36 Wí to'wí ta'gendi ûnkonândá hedá wáygé wänbo wí'ûnphahkhunáhpídá, t'ähkího ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-ádí in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí ovâytu'an t'ôephade dînpúuwí'in

37 Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'ûndi Jesus ihúusóge. 38 I' Pharisee óeháa'an Jesus óemú'di ihúusógedi wa'di iman'owíðipídíbo' in Hudíyoví khuu waagibá. 39 Hediho Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dînt'ôeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugi' k'édé-á sã'wé woegi'-á já'wédída' dâyo'owíðinde'in. Undá ída' híwó ikeet'ôeni'in, hewänbo unbí pí'nã khó'jé nakeet'óepí iwá ha't'aa'inda' hedá yä'dâapí'inda' ímuu. 40 Un ánshaapí'in, Jôesi Tádá-á häawí nakeet'óe'i' ipaa. Ti i'ba häawí nakeet'óepí' wá' wí'ipaapí'an? 41 Únkhây'ä' häawí unbí sã'wé únsaa'i' in sehkanäwó diwówáji'in bînmääni'in, handidibo yä'dâa'in wówátsi bînhúuwí.

42 "T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígí'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'i' häawí ha'wâagi'i' bînpaye iwedi tä taa únkwl'ôndi Jôesi Tádá wêe bînmä', hewänbo t'owa-áho ta'ge wíwîn'ohpí hedá Jôesi Tádá-á wíwînsígípi. Häawí bînt'andedi ta'gendi únkhây'ä' tä taa únkwl'ôn diwedi Jôesi Tádá wêe bînmääni'in, hewänbo wí'ûn'ôede-ípi ná'i wé'ge'i' híwó'di häawí wá' úví'âamídí. 43 T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' méesate páadépiye úvíkw'ôeni'in wovâyhí'an, hedá oe bûu pingé wovâyhí'an t'owadi a'gindi wovâysengitü'âamí'in. 44 T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä'kw'ódi eeje nataamuupí' waaginbá ímuudân, t'owa díví'ahsahondi wíðínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

45 Wí Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'di óetu'an, "Háhkandi', in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihé'e'odi ná'inbí'gedi wá' jänákí bihé'e'o'." 46 Jesus natú, "T'ôephade un Hudíyoví khuu bînhá'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kâyi' häawí díví'amí'in bîntü'o', hewänbo undá háy wänbo wíwînkhäge'dopí dâyo'âamídí. 47-48 T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâykhä'kw'ódi eeje bînkodi'odân, inbá unbí hehääwin thehtáy pahpá'indi

* 11:44 In Hudíyo wí penípho iwe díví'ahsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'úuní'in páadé dívíkhây'anpídíbo' inbí khuu dínmuu waa.

ovâyhánú. Hewänbo han bîn'andi nakeepoe'o únchanpóe'in háa unbí páadé kã'ää'in díví'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú wänbo undá inbí penípho bînwänpikodi'odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Tádá báyékí hangintan imáadí ginnân natú, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'òekhuwa'indá in t'owaví'piye donsaaní, hedi in t'owadi wáy wên in dovâysannin jänákí ovây'amí, wáy wëndá ovâyhánú-í. ⁵⁰ Hediho un t'owa nääwin wovâychänukhâymaa in Jôesi Tádáví tukhe'min nää oepáa k'aydi nakhí'jen dihaydibo' ovâyhánúdí. ⁵¹ I' páadé óehay'i-á Abel namuu, hedi i' tí'úugé óehay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antáa já'wé nak'óe'i-á inbí pinudi óehay. Naadi wâytu'âamí, undáho in t'ähkí ovâyhánúdí ta'gendi wovâyguhchänukhâymaa. ⁵² Un Hudíyoví khuu bínhá'o'in t'òephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bínkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídháhpuuwípídí. Undáho wí'íháhpoépí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wíwîn máhpi diháhpúuwídí."

⁵³ Jesus ná'i Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedi i' thaa iwedi páadépiye in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-á dí dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhäädé' t'ämäge i'gedi óetsika'yamídí. ⁵⁴ Wên phay igí' nawhêe-ídí ònk'úya' waabá muu'in bínkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídháhpuuwípídí. Undáho wí'íháhpoépí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwídí'andi ditsíkha wên háawên híwóhpi'in natuhpee-ídí.

12

Jesus iví khäge'nin itu'an díví'áyíngi'amí'in

¹⁻² Ihaydi báyékí maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji', hedi hânho dibá'yendi dívídachänu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhé'e'an, hebo iví khäge'nin páadé itu'an, "Úví'áyíngi'amí há'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípídí, indá paa dívíjánúmáa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpi' díví'o'i-áho dínsòe-í oewáasee ná'i oewáa iwe nato'ondi nasó' waagibá. Hedi hanbá t'ähkí nää nakumuk'óe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähkí nää nakaak'óe wänbo óepeeyé-í napu'wäänídí. ³ Hediho wên háawên phakhun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedi wên háawên to'wíwí oje phóge bínsänhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéenu-í, t'ähkí dit'oe-ídí."

Jôesi Tádáda'mân âykhunwôeda'í

⁴ "Naví k'ema'in, wâytu'âamí, wíwínkhunwôeda'ípi in to'wên unbí tú' dáyhánú-ídí dínkodi wänbo shánkí wovây'amídí wídínkodípi. ⁵ Naadi wâythayyamí to'wí namuu'in i' bínkhunwôeda'í'i: Jôesi Tádá-ânho bínkhunwôeda'í. I-á únkodi wovâyhánú-ídí hedá wá' únk'óe péyégepiye wovâysaanídí. ⁶ P'anú ts'í' tsídé'ây wíje thígí'didibo ovâyku'ch'áade'pí'an. Hewänbo tobá wähphade dichä'muupí wänbo Jôesi Tádáda wêe wänbo in diwedi wí'óe'ódéndepí. ⁷ Hewänbo undá Jôesi Tádági' báyékí tsídé'ví shánkí íchä'muu. I-á ûhanginná háyú phó unbí p'ó'dé únsaa'in wänbo', hediho wí'íkhunwôeda'ípi."

Jesus-ví'piye íwíwâyundedáho gínkhây'ä' han gitúuní'in

⁸ "Naadi wâytu'âamí, to'wên in t'owaví páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'òepa'aa'inbí páadépiye otúuní innân naví'in dínmuu'in. ⁹ Hewänbo to'wên in t'owaví páadépiyebo ditú'in naví'in wídimuupí'in, naa wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'òepa'aa'inbí páadépiye otúuní naví'in wídimuupí'in. ¹⁰ Nakodi t'ähkí t'owa dín'owó'jaynídí háawí híwóhpi dívíhée'annin naví'gedi, naa t'owa t'ähkígi' o'aypuyä'i omuu'i', hewänbo to'wên jänákí i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'gedi dívíhée'annindáho há'to dín'owó'jayní.

¹¹ "Ówáy in méesate eeje'in p'ó'dédí'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovâyjunjónamídí wovâyho' ihaydi, wí'í'áyíngi-ípi háa ítúuní'in úví'aywoenídí, háa úvíhée'amí'in wíwovây'áyíngimäänípi, ¹² gá ihaydáho i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hí' wovâyäänídan hedânho híwó úvíhée'amídí" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapí' namuu'iví'gedi ovâytu'an

13 Wí sen in t'owaví jáa naji'í'di Jesus óetu'an, "Háhkandi', naví pá'dây dîntu'an i' háäwí nanbí tádádí na'in dînjo'e'andi naa-á'dí iweejé-í." 14 Hebo Jesus-di i' sen óetu'an, "To'wídí wänbo naa wídînk'û'pí otúunídí háa unbí háäwí dänweejé-í'in." 15 Hedáhá' Jesus-di t'ähki in t'owa ovâytu'an, "Häädí wänbo t'ähki úví'áyîngi'amí hedânho ha't'aa'inda' wí'ímúunípidí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'imáapí báyéki háäwí ûnwänpikw'ôndibo'."

16 Hedáhá' ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen ûnnavakw'ó, hedí báyéki ûnpayedee. 17 Hedího ginnân na'ân: "Wähhä naví háäwí dînpaa'i donkw'ôení wídînnáhpí. Hân hîn dáy'amí? 18 Ma' ginnân dáy'amí: Naví denkw'o'i tewhá donts'ávedí wiyá shánki he'endi donkw'ôení, hedího ee naví táhtándá naví wé'ge'i háäwí-á dondenkw'ôení. 19 Hedáhá' gindá opitúuní: 'Nää-áho báyéki híwó'di háäwí híwó hay paayogí' dîndenkw'óho', nää-áho wiyá wídáy't'ôe'amí. Húukandá suwä-á'dá dáy'amí, hedá naví wówátsi-á híhchandi donhúuwí.' 20 Hewänbo Jôesi Táadá'í i' sen óetu'an, 'U' ánsaapí', nää khunbo uvi wówátsi wínkekhâymaa. Ihaydáho to-an há'i háäwí ugí' mändenk'ódi'í' ikhonkhâymaa?' " 21 Hedí Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Ha'wáagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki háäwí dáydenkw'óe'ó'in hewänbo Jôesi Táadá-á natú' ta'gendí kodit'owa wídîmuupí'in."

Jesus-di ovâytu'an háäwí i'gedi wídí'áyîngi-ípi

22 Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "Hedânkun wâytumáa, wähpade wí'úví'ánshaamá've-ípi i' koegí' úntáy'dí íwówáyêenídí, háa i' aa úntáy'dí unbí tú'gí'. 23 Unbí wówátsi-á shánki únchä'muu koegí'da'bí'wedí, hedá unbí tú'-á aada'bí shánki únchä'muu. 24 In odoví'gedí úví'ánshaa'amí. Indá wídâyko'jikopí, hedá wídâyhäwé'ge'opí, hedá wähhä dáyhäwídenkw'ôení'i wänbo wídînnáhpí, hewänbo Jôesi Táadáho ovâyhúujómá'. Hedí undá shánki íchä'muu ná'in tsídévi'wedí. 25 Wéná wí wänbo há'to unbí wówátsi wiyá wêe thaa wänbo bîntä-í íwänpí'áyîngidibo'. 26 Háäwí híyää'i ha'wáagi'i wänbo há'to úví'amí, hedího háadan wiyá háäwí i'gedí úví'áyîngimá'? 27 Úví'ánshaa'amí há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wídívít'ôe'opí wídâypa'p'ánde'pí wänbo', Jôesi Táadá sa'wó'di aa waagi ovâyamá'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'í'awepí. 28 Jôesi Táa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yävigí' ônpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wêe thaada' nasaa wänbo hedá wiyá tháwändáho t'owa dáypha'kw'ôení dáyhäähá'amídí, hedího un wá' shánki híwó wänbo wovây'aawé-ípi'an. Undá únkhây'ä' ná'in úwíwäyú-í'in, hewänbo híyääda' wäyu bînmáa'in ímuu. 29 Ihayda' wí'ítú'be-ípi, 'Hä-angú äy'lo'í, háä-angú äysuuwä-í?' Wähpade wí'úví'ánshaamá've-ípi'gedí. 30 T'ähki t'owa Jôesi Táadá óetaapí'indá hânho díwänpikhäde ná'i háäwí dáyhóení, hebo unbí Táadá oe makówa na'ândi-á ho ûnhanginná undá úntáy'in. 31 Undá shánkidí únkhây'ä' Jôesi Táadávi tsonkhuu i'piye úvíkhä-í'in, hedí gin úví'andáho ná'i háäwí úntáy'i bînhóení.

32 "Wí'ikhunwôeda'ípi tobá híyäädi wên k'úwá waa íji wänbo'. Unbí Táadá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovâyhúuwídí. 33 Háäwí únk'ó'dí' bînk'ch'âaní, hedí i' chä'dá in sehkanáwó diwówáji'indá bînmääní. Gindíháho wí chä'múu há'to únwhéepúuwí'i' waagibá bînmá've-í, hedânho i' háäwí únchä'muu'i-á oe makówá úndenkwodee-í. Iwá háäwí unbí' únmuu'i há'to únháaní, háa wên sänmin wänbo há'to dáytäägé-í, háa wên khä'nin wänbo há'to dáyhá'ní. 34 Wähhä unbí háäwí únchä'muu'i' únk'ôn diwebá unbí pí'ná khó'jé ída'í íkwoní'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an dikhây múuní'in

35-36 "Wên t'ôe'in waabá únkhây'ä' ímúuní'in, inbí p'ó'dédí' wên khóhtsaá shánki'eedi iwedí iweemá'ídí dáytsíkha'máa'in. Indá dívít'ôe'amígí' dí'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówá ihaydi oe phódi ipópó'andi wese igí' dáyhuu-í. 37 Ná'in

t'ôe'in inbí p'ó'dédí' dínpówá ihaydi áyîngidi dikw'ó'nin ovâysaadá híhchan dâymá've-í. Wâytu'âamí, i-á ipi'aawé-í ovâyhúukhâysaa-ídi, hedi ovâytu'âamí dívíkw'ôení dívíhúuyamídi, hedi háäwí ovâysaa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánkí háädanho nanân wänbo na'ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho híhchan dâymá've-í. ³⁹ Ná'in ta'gendi úhanginnáani: Wí to'wí ûntewhák'óe'i háädi wí sänbi' i' tewhá eepiye na'ä'in ûhanginnândáho', há'to óemääni in phódi ithâani'in háa wháphódi ihâave-í'in nats'úunídi. ⁴⁰ Hedi un wá' íkhây múuni, gá naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wá' háädi nanân wänbo' owáy'ädân, dítsíkha'máapí ihaydi o'ä'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'inda'mân ná'i hí' dítumáa, háa t'ähkí in wé'gen t'owa wá' ovâytumáa?" ⁴² Jesus-di óetu'an, "Wí t'ôe'i háäwí nawó'ná'di' híwó i'o'i hedá híwó'di hangintan imáa'i-á waaginbá únkhây'ä' ímúuní'in. Gi'bi t'ôe'i-ânho iví p'ó'dédí'di óesôege-í i' tewhá ee in wé'gen t'ôe'inbí tsondi dínmúunídi, hedi inbí koegí' háäwí ovâymaßân, dítsíkha'máaäänídi háädi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Híhchan i' t'ôe'i imá've-í iví p'ó'dédí'di gin i'odi óeshaadi iví' iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wâytu'âamí, i' tewhá p'ó'dédí'di gi'bi t'ôe'i óesôege-í t'ähkí iví háäwí ôn'âyînmá've-ídi. ⁴⁵ Hebo i' t'ôe'i híwó i'amíwí'wedí wí'bo natúdáho', 'Návi tsondi-á nahayjêepóe na'ää-ídi, hediho in wé'gen t'ôe'in kwiyä'dá senä'dá ovâymahpúovâymaßân, dítsíkha'máauchânumáadá, hedi i-á húukangí'-á suwägí'-ádída'ba-á namuudá, hedá naháapoe'odá, ⁴⁶ gin i'andáho' iví p'ó'dédí' ûnwáy'ää-í óetsíkha'máapídi, háädi i' t'ôe'i' ûhanginnáhpí ihaydi, hedi i' p'ó'dédí'-á natsonpúuwí i' t'ôe'i hânho óetuhchäânú-í'in, hedá óesaani in wé'gen t'owa t'ôeyanpí'inda' dimuu'in dikw'ôn diwepiye. ⁴⁷ Wí t'ôe'i-á háa iví p'ó'dédí' ûnda' waa ûhanginnân wänbo háäbo wí'i'andídi, i-áho báyéki whädidi óetuhchäânú-í. ⁴⁸ Hewänbo wí t'ôe'i híwóhpí i'andi gindidi únkhây'ä' whädidi óetuhchäânú-í'in, hewänbo háa iví p'ó'dédí' ûnda'in ta'gendi wí'ûhanginnáhpídi, i-áho wähpade wí'óetuhchäânú-ípi. To'wên t'ähkí báyéki ovâymagi'indáho báyéki bá dínkhây'ä' dâywâymaßâni'in, hedi to'wên inbí mange báyéki ovâykw'ódi'indáho báyéki bá dínkhây'ä' iwedi díví'amí'in."

Jesus natú i' namuudi t'owa dívíwijekhâymaa

⁴⁹ "Naa náä oepáa k'aydipiye o'ää wí phaa waabá namuu'i dómá'ídi, hedi hânho oda' ho nakoje'ní'in. ⁵⁰ Naa dínkhây'ä' dont'ôepaadé-í'in, hedi navi pí'ná khó'jé hânho ochanpúuwí gin dínpóe píhay. ⁵¹ Hân í'ände'? Ti t'owa dívíwóení naa náä oepáa k'aydipiye o'äädibo'? Joe, t'owa-á dívíweejé-í. ⁵² Náä iwedáho gin waagi namúuní: Mađi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedi diwijedeedi wêege'in dipúuwí, wíjedího wé'ge, pojedá wé'gá, hedi in wíjedího in pojeví'piye háa dichaa-í, hedá in pojedá in wíjeví'piyá. ⁵³ I' tádá-áho iví e'núví'piye háa nachaa-í hedi i' e'nú-áho iví tádáví'piyá. I' jíyá-áho iví a'yúví'piye háa nachaa-í, hedi i' a'yú-á iví jíyáví'piyá. I' jahkwíjo iví sâa'iví'piye háa nachaa-í, hedi i' sâa'i-á iví jahkwíjoví'piyá."

Jesus-di ovâytu'an híwó'di hangintan dâymá've-í t'ähkí háäwí i'gedí

⁵⁴ Hedáhá' in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin ovâytu'an, "Wí okhúwá oe tsânpiyedi na'ädi bînmú'di, wese ítú' ikwahkhâymaa'in, hedi híwó ítú' gá han napúuwíđân. ⁵⁵ Hedi oe aakonpha'gedí wovâywaanámá'di, ítú' hânho itsáwâkhâymaa'in, hedi híwó ítú', gá han napúuwíđân. ⁵⁶ Undá paa dívíjánúmáa'in waaginbá ímuu. Náä oepáa k'aydá hedá makówá-á háa i' okhúwá-á waa-á nakeet'óe waa bînmúndedi úhanginná háa nanáani'in, hedi háadan handi wí'únkeepoe'opí háa natunda'in i' wé'ge'i háäwí náä ná'i thaa eeje Jôesi Táda i'o'i'?"

Jôesi-áđi híwó'gí ó'an wa'di úkodidibo'

⁵⁷ "Hedi háadan unbo wí'úvípi'ánshaa'ohpí úhanginnáani'di wé'i wí háäwí híwó'di namuu'in úví'amídi? ⁵⁸ Heyâagú wí to'wídi háawên wovâychânunderi hedá wovâytonjó'diwéhondá, wa' ímändibo' i-áđi úvíkodi'amí hedânho i'di wovâyma'p'äädi-ídi

hedá i' tsondiví páadépiye wíwovâyhûuwípi. Eepiye wovâyho'dáho mađi i' tsondidáho i' pan áyí'diví mangá wovâyjoe'amí hedá i'dáho wovâypanhûuwí. ⁵⁹ Wâytu'ámí, gin únpóedáho há'to wovâyma'p'áđi-í háyú íphaamuu t'áhkí úvíwá'áa píhay" gin Jesus-di ovâytu'an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpídá dichuu-í

¹ Ihayhääbá wên t'owa iwe diji'indá Jesus-á óetu'an háa wên Galilee nangewin dínpo'e'in. Ditú i' méesate hay'i ee Pilate-di ná'in Galilee'in ovâyhánú wa' dâj'anímáahánúndedibo Jôesi Tádá óemääníđi. ² Jesus-di ovâytsika'yan, "Hedi hân í'ánde"? Ti há'in Galilee'in ha'wáa dínpoedíbo shánkí t'aywóhkannin dimuu in wé'gen Galilee-winbí'wedí? ³ Joe, há'to?. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpídá íchuu-í. ⁴ Hedi in tá'di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhánú'in i' tewhá tu'wändi dínkanuđi, hândá inbí'gedi í'ánde"? Ti indá shánkí híwóhpí díví'o'indá dimuwan in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? ⁵ Joe, há'to?. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpídá íchuu-í."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ovâyhée'an háäwí ovâyhá'amíđi

⁶ Hedáhá' ná'in háhkangí'in ó'gedí ovâytu'an: "Wên fig tay wí senbí nava iwe únchá, hedi i' sen namáa ihäap'aynuuwá-íđi, hebo háäbo wí'ishaapí. ⁷ Hediho iví nava t'ôe'i itu'an, 'Ót'ôeyan, náa-áđiho poje paayoho o'ää donhääp'aynuuwá-íđi ná'in tay iwe, hewänbo wa'di háäbo wídonshaapí. Náts'a', nawänpidáchá.' ⁸ Hebo i' nava t'ôe'i'di óetu'an, 'Naví tsonđi', wiyá wêe paayowän náasóemääní, hedi ee napúuji' i'ge dónahpaa-í hedá dósá'kw'ôení. ⁹ Hediho náa wiyá paayo nahäap'aypóedáho', híwó, hebo napaapídáho natsaadee-í. "

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ónhékháa'an

¹⁰ Wí kaykhanwówa thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. ¹¹ Wí kwee wí yá'dáapí' p'oewaaháđi óemáa'i' iwe naji', hedi tá'di kháve (18) paayo óehay'an, hedi nadapháygípóedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee óemú'di óetu'an, "Kó'ôe, ná'i hay wóemáa'i wínjáa'amí." ¹³ Hedi i' kwee óetágedi wesebo nata'gepóe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa.

¹⁴ Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'déđi' nat'ayji', kaykhanwówa thaa Jesus-di i' kwee óehékháamágidi, hediho in t'owa ovâytu'an, "Sí t'ôe thaa naná jáadi waa, hedi iwedi wé'i wí thaa wänbo í'ää-í wovâyhekháamääníđi, i' kaykhanwówa thaa-á joe." ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvíjánúmáa'in ímuu'in, ti kaykhanwówa thaa nanân wänbo to'wíđi wänbo un diwedi unbí wásí háa búdu wívínwhisuudepí'an hedânho phékháa iwedi napee-í bínp'oemääníđi? ¹⁶ Hedi náwe ná'i kwee Abraham-bí áy iwedi'í'bá namuu'i naji', i-á i' Penísendi Satan-di tá'di kháve (18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupí'an óema'p'áđi-íđi kaykhanwówa thaa nanân wänbo?" ¹⁷ Hediho t'áhkí in óetunsúmáa'in diwóeda'póe, hedá t'áhkí in wé'gen t'owa-á dihíchanpóe, t'áhkí háäwí he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhée'an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádáví háhkan ní'gedi ovâyhá'amíđi

¹⁸ Jesus-di wiyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Hân wâytu'amí únhanginnáanıđi háawin Jôesi Tádáví háhkan únmuu waa. Háđidan wáythayyamí háä waagi namuu'in? Gá ginnân: ¹⁹ Wí hínchää'i mustard ko'ji wí sen iké'di iví nava iwe ikoe'i waagi'ba namuu. Natsijópúpóedí nasóedá wên tay napaa, hedi in tsíde dívíshunwáve i' wa'jáy khóe eeje dáyyáhpá'íđi."

20 Hedá wiyá ovâytu'an, "Hân wâytu'âamí wâythayyamídí hää waagi Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in? 21 Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khändádí iwóndi' waagi' bá namuu, hedi nasôedi hanwaapíðibo' i' oewáa t'áhkí napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

22 Jesus oe Jerusalem bú'piye namän, hedi i' bú'ây eeje ówinge eejá namändi t'owa ovâyhâhkanhon. 23 Hedi wí to'wídí óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owaðá' ovây'aywoeni?" 24 Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'indá' namuu, hediho hânho úvíkhää-i iwe its'úunídí. Wâytu'âamí, báyéki un itsudeda'í, hebo há'to únkoedí-í. 25 Jôesi Tádá i' iwe'i' p'ó'dédí' namuu'i-áho in phódi it'êedi-í, hedi un ho its'úhpi'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bînpópó'odi ítúuní, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dînhuu hedânho gits'úunídí.' Hewänbo i-á natúuní, 'Tó'wên ímuu'in naa wídînhanginnáhpí.' 26 Hedi undi bîntu'âamí, 'U-ádi ívîhúuyan, hedi nanbí bú' iwe u'di díhá'an.' 27 Hewänbo i-á natúuní, 'Wâytu'anpí'an, to'wên ímuu'in naa wídînhanginnáhpí. Un yä'dâapí tsiyekannin ímuu'in, naví'wedi bíjâatää.' 28 Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'áhkí in Jôesi Tádávi tukhe'mindá oe makówá bînpuwâkhâymaa, hebo undá já'wébo-á wovâyjoe'amí. Ihaydiho ít'aydi úvisihtääkhâymaaadáhá' úvíwä'ts'eekhâymaa. 29 Iwe t'owa-áho p'inpha'gedá tsânpha'gedá aakonpha'gedá thanpha'gedá diwe'gepóewí, hedi dínshánki'eedinân waabá dînpúuwí. 30 Hedi ihaydi wên to'wên nää tí'úugé'in waa dínchaa'indá p'ó'dédí'in dipúuwí, hedi wên to'wên p'ó'dédí'in dimuu gin di'ánde'indáho tí'úugé'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-'indá óejoegi'an

31 Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na'ân diwá dipówádí óetu'an, "Shánki híwó nâwedi unmu-í, gá Herod i' p'ó'dédí' namuu'i wóeháyji'in nada'dân." 32 Jesus-di ovâytu'an, "Ja' bintu'an há'i p'óséwhâa, wí háyú thaawän t'owa dovâyhehkháamá've-í, in yä'dâapí'in p'oewâhâa-á dovâykehpiye'be-í, hedi ihaydânho naa naví t'ôe donboewá-í. 33 Hewänbo nää ná'i thaa eeje wa'ði oe Jerusalem bú'piye omän. Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi óehaydá, nakhây'ä' oe Jerusalem diwedá'mânho ûnpúuwí'in.

34 "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádávi tukhe'min bîndahánunde', hedá in t'ôepa'aa'in Jôesi Tádávi unbí'piye wovâysannindá bînk'usâyunde'. Hâyännanho oda' wâyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewänbo undi wídímáhpí. 35 Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'âamí, há'to wiyá undi dímúuní owáy i' thaa napówá píhay naví'gedi ítú ihaydi, 'Jôesi Tádávi híwó óe'âamí i' to'wí ônk'û'i' na'ää-ídi.' "

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú' ûnteemuu'i' ônehkháa'an

1 Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó'dédí' Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamídí, hedi in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyîngidi óemunde'. 2 Wí sen iví nú' na'ân, i-á iví tú' t'áhkí hânho ûnteemuu. 3 Jesus-di in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá in Pharisees-á ovâytsika'yan, "Ti i' tsontundi na'in dímä' wí to'wí kaykhanwówá thaa nanân wänbo âyhehkháamäänidí háa joe?" 4 Hewänbo indá háabo wídítúhpi. Hediho Jesus-di i' sen óetägedi óehekhámáagi, hedi iwedi óesan. 5 Hedáhá' ovâytu'an, "Wênä wí un wí e'nú háa wí wásí ú'ändi' wí p'obú' iwe nake't'ândi, ti wesebo wímänwhahkáyjípí'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo?" 6 Hebo háawin wên wänbo wídînhanginnáhpí óetu'amídí.

Jesus-di ovâytu'máa wídívípitaygé-ípi

7 Hedi Jesus-di ovâymu' wáy wên ovâyhúutu'annin in shánki kw'áye'inbí soge eeje dívíkw'óe'ódi, hediho ná'i tumakhe ovâytu'an: 8 "Wí to'wídí wí khóhtsaa shánki'eepiye

wovâytu'andá, in kw'áye'in dimuu'inbí soge eejá wí'úvíkw'ôenípí. Madi wây to'wên unbí shánkí kw'áye'in dimuu'in wá' ovâyhúutu'an, ⁹ hediho i' to'wí in wé'gendáđi undáđi un t'âhkí ihúutu'andi'di wovâytu'âamí, 'Un bíhadi, ná'in wé'gen sená' nâwe dívíkw'ôení, hedi iwôeda'póedí úvíkw'ôení wáy in shánkí áagé'in dívíkw'óe'ó eeje. ¹⁰ Hewänbo wovâyhúutu'andá gin úví'amí: In shánkí he'ennin dimuupí'inbí soge eeje úvíuní, 'Hä'indá hîn kw'áye'innânkun dimuu.' ¹¹ To'wên t'âhkí he'ennin dívípípa'indáho hí'innin ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípípa'indáho he'enniná ovâypa'í."

¹² Hedáhá' Jesus-di ná'i sen i' óehúutu'andi' óetu'an, "Wên shánkí'eedi mänpaadi tobá hãädi nanân wänbo', wímänhúutu'âamípi uví k'ema'inda', háa uví pá'dây'indá tí'úuwíndá inda', háa uví maatu'inda', háa uví ówínn dimuupí'inbí soge eeje úvíä'in kodit'owa dimuu'inda'. Indáho wóewáyhúutu'âamí, hedi gindidiho wóewa'âa-í. ¹³ Hewänbo wên shánkí'eedi mänpaadá ovâyhúutu'âamí in sehkanäwó diwówáji'indá, in dikhóhaymuu'indá, in ditsi'dee'ipí'indá, hedá ditsi't'aamuu'indá. ¹⁴ Gin bí'andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há'to dínkoedí-í wóewáywá'âa-íđi, hewänbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin diwáywówápóe ihayđi Jôesi Táadáho wóewáywá'âa-í."

Jesus-di wên shánkí'eedi i'gedi ovâytumáadi hãäwí ovâyhá'an

¹⁵ Wí to'wí i' mãäsa na'ändi' ná'i nat'oedi Jesus óetu'an, "In to'wên oe makówa dikwoní'in híhchan dâymá've-í. Indá wí shánkí'eedi naná' diwe dikw'ôn waabá dínpuuwí." ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu'an, "Wí sen wí hay'i shánkí'eedi ipaa hedi báyéki t'owa ovâyhúutu'an. ¹⁷ Nahãäwíkhâymuu ihayđi iví t'ôe'i' itu'an, 'In t'owa ovâytu'âamí, Bíkã've, hãäwí t'âhkí nakhâymuu.' ¹⁸ Hedi t'âhkíđibo wí'inbo di'owójeda'póe. Wí wêe natú, 'Naa wí nava donts'ankumä hediho omän donmúuníđi. Nâatu'âamí dîn'owóejé-íđi i' shánkí'eedipiye wíđinpukodipíđi. ¹⁹ Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu'wa'in wéyu donts'ankumä hedi omän dovâyjâyé-íđi, hediho nâatu'âamí dîn'owóejé-í i' shánkí'eedipiye wíđinpukodipíđi.' ²⁰ Hedá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáyts'ankhó'yâ', hediho wíđínkodipí omú-íđi.' ²¹ I' t'ôe'i' nawáymäädi iví p'ó'dédí' itu'an háa ditú'in, hedi i' p'ó'dédí' nat'ayjaapóedí i' t'ôe'i' óetu'an, 'Ówänäki' i' bú'wi p'óegé eeje i' p'ôe'ây eejá ópûn, in sehkanäwó diwówáji'indá in dikhóhaymuu'indá ditsi't'aamuu'indá hedá in ditsi'dee'ipí'indá ovâyamá'í.' ²² Hediho i' t'ôe'i' namää, hedi nawáy'ãädi óetu'an, 'Naví tsondi', háa untú waa naa dáy'an, hewänbo wa' wây-á t'owagí' najâaná.' ²³ Hediho iví t'ôe'i' itu'an, 'Ópûn oe p'óegé he'endi-á hí'indi-á oe bú' já'wé eeje, hedi kay'indi in t'owa ovâytu'âamí naví tewhá eepiye di'ãä-í hedânho dit'owabá'yayníđi. ²⁴ Wítumáa, in páadéđi ovâyhúutu'annin diwedi tóebo naví shánkí'eedi koegi' há'to ik'o'í.' "

Jesus-di ovâytu'an nabâapu'wan ta'gendi iví khãge'nin dipúuwíđi

²⁵ Hedi Jesus iwedi namäädi wây-á báyéki t'owadi óeyuho', hedi ibeedí ovâytu'an, ²⁶ "Wí to'wí naví'piye na'ãäđáho naví khãge'di dînmúuníđi, hewänbo naaho shánkí wíđísígipíđi iví tãdá-á jíyá-á inbí'wedi, háa iví kwee-á áyyãä-á pá'dây'indá tí'úuwíndá inbí'wedi, hedá iví wówátsiví'wedi wänbo-á, há'to ta'gendi naví khãge'di napúuwí. ²⁷ Wí to'wí iví phé'win ihonpíđi hedá naa díyuhonpíđi, há'to naví khãge'di napúuwí. *

²⁸ "Wí to'wí wí tewhá hay'i ik'úuwí'in nada'dá, háyú chã' ûntáy'in páadé imaapa'í hedânho ûhanginnáanıđi háa ihay chã' imáa'in iboewá-íđi háa joe. ²⁹ Hedi páadé imaapaapíđi madi iví tepúđá'mân iboewá-í, hedi i' tewhá-á há'to ûnkoedí-í iboewá-íđi, hedi in to'wên gin ûnpoe'odi dâymû'indáho õnp'âhká've-í, ³⁰ hedi ditúuní, 'Ná'i sendá wí tewhá its'anpáadékúya', hewänbo há'to iboewá-í.' ³¹ Hedá wí nangewi p'ó'dédí'-á wétã maapaasôn (20,000) sundado ûnkw'ó'di wíyá nangewi p'ó'dédí' óeyãa-íđi namäädá, hedi ná'i-á tã maapaasõnda'ba (10,000) ûnkw'ó, wa'di dívíyã'píđibo' i' tã maapaasõnda' ûnkw'ó'di-áho páadé i'ánshaa'amí hedi ipitsika'yãamí háa nat'anpúuwí'in háa joe. ³² Hedi

* **14:27** Ná'in natunda', dikhâymuuní dâyt'õephaadé-íđi, Jesus in phé'win deedi it'õephade waagíba.

nat'anpúuwípidáho? wa? in wé?gen kayi? deedi di?ädibo? ivi t'ôekhuwa?in isaaní i? wêe p'ó?dédi? óetsika?yamídi háa dân?amí?in hedânho dányäa-ípidí. ³³ Hediho un wá? hanbá híwó úví?ánshaa?amí. Unbí hääwí ijoekanda?pidáho há?to naví khäge?nin ípúuwí."

Jesus natú ivi khäge?nindá aayäa waaginbá dimuu

³⁴ "Aayäa-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wíyá áhsäa?i napúuwí. ³⁵ Nã?i aayäa na?áhhándá winachä?muupí. Híwó winamuupí óewóenídi nandádi háa nasátäböedi?ändi-ádi wänbo?, i-á dâywänpich'áade?. T'ähki naví hí? dit'oe?in dínkhây?ä? híwó dînt'ôeyaani?in" gin Jesus-di ovâytu?an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji?ivi?gedi ovâytu?an

¹ Báyéki tax phahsannindádi hedá wé?gen t'owa t'ôeyanpí?in gin ovâytumáa?indádi di?äa?ä Jesus-ví hí? ont'ôeyaanídi. ² In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indádi háa napoe?o?in wí?ovâyhí?anpí, hediho ditú, "Nã?i sendá hä?in t'aywóhkannin ovâysígi?o hedá indádá ihújo?."

³ Hediho Jesus-di in Pharisees nã?i háhkangí? hí? ovâytu?an: ⁴ "Wí sen tägintä (100) k'úwá ipamáadi, wí wêe ûnpedeedi hân i?amí? Gá in whägintä?di whänu (99) ee p'ohtsaa búge diji?in ovâyjoe?ankídi namú-ípi?an i? wêe napedee?i? óenuuwä-ídi ishaa píhay. ⁵ Hedi ishaa ihaydi hânho nahíhchanpóedi ivi k'uuwoe eedi ik'úuwí, ⁶ hedi ivi?piye iho?di t'ähki ivi k'ema?indá ivi ówínä?indá ivi k'aygipiye ituhkännamí, hedi ovâytu?amí, 'Naa-ádi úvíhíhchannamí, gá nää-á naví k'úwá dînpede?i donshaadân.' " ⁷ Hedáhá? Jesus natú, "Naadi wâytumáa, oe makówa wá? ginbá namuu. Oe makówa dívíhíhchando wêe wänbo t'aywóhkandi namuu?i? ivi t'aywó?di ijoe?an dihaydi, hewänbo whägintä?di whänu (99) t'owa di?ände?in inbí wówátsi ta?ge dâyhonninbí?gedá oe makówa wídívíhíhchandopí."

Wí kwee wí chä? wáy iho?ivi?gedi Jesus-di ovâytu?an

⁸ "Hedi wí kwee tä ihay kwäk'u ts'ä?i chä? ûnjidi wêe wáy iho?di, iko?amípi?an, hedá ivi tewhá ee t'ämäpiye i?aa?amí i? chä? inuuwä-ídi ishaa píhay. ⁹ Hedi ishaa ihaydá ivi k'ema?indádi hedá ivi ówínä?indádi ivi k'aygipiye ituhkännamí hedi ovâytu?amí, 'Naa-ádi úvíhíhchannamí, nää-á naví kwäk'u ts'ä?i donwáyho?i donshaa.' " ¹⁰ Hedáhá? Jesus natú, "Naadi wâytumáa, hanbá oe makówa napoe?o. Wêe wänbo t'aywóhkandi? ivi t'aywó?di ijoe?andá Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa?äa?in dívíhíhchando?."

Jesus-di wí e'nú napedeeji?ivi?gedi ovâytu?an

¹¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu?an, "Wí sen wíje e'nún ûn?än. ¹² I? tí?úuge?i? e'nú ivi tádá itú?an, 'Táa, nää naa dí máá uví hääwí iwedi i? dîn?ä?i?' Hediho i? tádá i? hääwí ûnkw'ó?di? ivi wíje e'nún ovänwíje. ¹³ Wíyá häyú thaa naphade ihaydi nã?i tí?úuge?i? e'nú ivi hääwí ikú'ch'áakídi ivi tádávi k'aygidi napee i? chä? wógegé, hedi wí nange kayi? naná? diwepiye namää, hedi háa nawänpida? waagi ivi wówátsi ihondi ivi chä? t'ähki iwänpíhánú. ¹⁴ Ivi chä? t'ähki ihánú ihayhääbá i? nange iwáygá hânho dihaapóe, hediho hääwídi ivi wówátsi i?amí?in wí?ûnkw'óhpí. ¹⁵ Hediho it'ôenuuwä-ídi namää, hedi wí sendi óet'ôemägídi owáy ivi nava iwáygépiye óesan ivi pehtsude ovâyhúujóenídi. ¹⁶ Hânho nada? i? hääwí pehtsude dâyk'o?i wänbo ik'o?i?in nashu?múunídi, khúnkhowa hääwí namuu wänbo?, hebo to?wídi wänbo koegi? wänbo wí?óemägípi. ¹⁷ Hedáhá? wí thaa ivi hangintan iwáyké?di gin i?ánshaa?an: Naví tádávi t'ôe?in wänbo häyú dívíshiví wówátsi i?amí?in wí?û?amí?in koegi? dínkw'ó, hedá shánki wänbo-á dínkw'ó, hedi nääwá naa-á ohähchuwamää?ädá o?än. ¹⁸ Naví tádávi?piye omú-í hedi dótu?âamí, Táa, naa dáy't'aywó?nan i? makówa na?ändivi?piye, hedá uvi?piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó?di wó?muupí uvi ay gin wíyá dítu?âamídi, hewänbo uvi t'ôe?i waagibá dí má?ve-í."

20 “Hediho iví tádávi’piye namää, hewänbo wa’ kayi’di na’ädibo’ iví tádádí óemû’, hedi i’ tádá iví e’núvi’piye nasehkanápóedí i’ e’núvi’piye i’ää hedi óeba’aa’andá óesígí’ohtsä. 21 Hedi i’ e’nú iví tádá itu’an, ‘Táa, naa dáy’taywó’nan i’ makówa na’ändiví’piye hedá uví’piyá. Naa ihay híwó’di wó’muupí uví ay gin wíyá dítu’âamídí.’ 22 Hewänbo i’ tádá iví t’ôe’in itu’an, ‘Bíwänäsadi wên sa’wó’nin k’léwé’in to binmá’, hedi binto’, hedá iví mankhú eedá binmankhúto’an, hedá iví ân deedá bin’anto’an. 23 Hedá i’ wáasí’ay âytûu’o’i binmá’ âyháyjídí, hedi âyshánki’eedipa’í. 24 Nã’i naví e’nú-á nachuu waagibá ûnpóe, hewänbo nää nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewänbo nää-á donwáyshaa.’ Hediho dâyshánki’eedipaa.

25 “Nã’i t’ähki napuwamän dihaydi i’ páadé’i e’nú owáy nava iwáygé naji’, hedi iwedi na’ädi owáy tewhá tsowa wáy napowa’ä’ ihaydi dâykha’wodá dâypúwhä’odá hedá dívíjadédedá nat’oe. 26 Hediho wí t’ôe’i óetuhkännandi óetsika’yan, ‘Hännan napoe’o?’ 27 I’ t’ôe’i’di óetu’an, ‘Uví tí’û-ân iwáyweekán, hediho unbí tádá natsónpóe i’ wáasí’ay âytûu’o’i dâyháyjí’in, gá iví e’nú bahpíbo ûnwáyppówadân.’ 28 I’ páadé’i e’nú nã’i nat’oedi nat’ayjaapóe, hedi owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Iví tádá ûnpeedí óedaa’an nats’úunídí. 29 Hewänbo iví tádá itu’an, ‘Ot’ôeyan tádá, naa báyéki paayo hânho ugí’ dáy’t’ôemáa, häädi wänbo t’ähki háa untsonpóe waagi dáy’a’gindo’, hewänbo wí k’úwá’ay sí’jaa’i wänbo wídímägipí naví k’ema’indádí donshánki’eedipa’ídí. 30 Hewänbo nã’i wêe e’nú uví’ úmuu’i-á hääwí t’ähki nâamägi’i’ ipedee’an. Iví chä’dá t’ähká ihánú a’yûn t’aywóhkannin dimuu’indádí iwho’k’úwídí, hedi nää iweekándá i’ wáasí’ay âytûu’o’i-á i’gí’-á mânhay.’ 31 I’ tádádí óetu’an, ‘Naví ay, u häädi wänbo t’ähki naa-ádi un’ân, hedi hääwí naa dínkw’ó’di-á uví’ wá’ úmuu. 32 Hewänbo gínkhây’ä’ âyshánki’eepe’í’in hedá gihíhchä-í’in. Nã’i uví tí’û úmuu’i nachuu waagibá, hewänbo nää-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwän, hewänbo nää-á âywáyshaa.’ ”

16

Jesus-di chä’ i’gedi ovayhé’an

1 Jesus-di iví t’ôe’in gin wá’ ovâytu’an, “Wí kodit’owa sen wí t’ôe’i’ ûn’ân, hedi i’ sendi hääwí ûnkw’ó’di t’ähki i’ t’ôe’i’ óe’âyínjoe’an. Hedi wí to’wídí i’ sen óetu’an, ‘Hä’i t’ôe’i’ ú’ändidá uví hääwí wônwänpipedee’o.’ 2 Hediho i’ kodit’owa sen iví t’ôe’i’ ituhkännandi óetu’an, ‘Háa bí’o’in naa dínhanginpóe. Náta’nan háyú chä’ in t’owaví’wedi nâahógi’in hedá háyú-á nâahánú’indá. Nää iwedi naví hääwí dín’âyínmáa’i wíyá wú’múunípí.’ 3 I’ t’ôe’i-á ginnân i’ánshaa’an: ‘Naví tsondidá nää naví t’ôe dínjáakankhâyímáa. Hândá naa dáy’amí? Naa ihay wó’kaypí nava t’ôe dáy’amídí, hedá owóeda’ ohääda’yêenídí. 4 Nää-á dínhanginná háa dáy’amí’in, hedânho owáy nã’i t’ôe dó’o’i dínjáa’an dihaydi há’in t’owadi inbí k’aygi eeje dísigí’amídí.’ 5 Hediho wí’in wí’ingin in t’owa iví tsondi ûnphaamuu’in ovâytu’hkännan, hedi i’ páadé’i napówa’i’ óetsika’yan, ‘Hâyú-an naví tsondi unphaamuu?’ 6 I’ sendi óetu’an, ‘Gá tägintä (100) kwääbay olive ka’p’oe-ân.’ I’ t’ôe’i’di óetu’an, ‘Nää uví phahsan ta’nin. Ówänäki’, ósoge hedi ná’egó’an p’ánántä (50) kwääbay gin nat’úunídí.’ 7 Wíyá wêe sen napówa’i-á óetu’an, ‘Heyâa u-á, háyú-á unphaamuu?’ I’ sen natú, ‘Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.’ I’ t’ôe’i’di i’ sen óetu’an, ‘Nää uví phahsan ta’nin. Ná’egó’an khávén tägintä (800) gin nat’úunídí.’ 8 I’ t’ôe’iví tsondi natú nã’i hójo’i t’ôe’i híwó’nin nap’ônbaymuu, gá híwó ipi’âyíngi’andân. Ta’gendi wâytumáa, in to’wên Jôesi Tádá dâytaapi’in ívíwo dihá in wé’gen t’owa in waaginbá dimuu’indádí híwó dívíkanhúwídí hedânho híwó dívípi’âyíngi’amídí, hebo Jôesi Tádávi ây ûnmuu’indá wáyjédi ihay wídiháhpí.

9 “Hediho unho naadi wâytumáa, tobá wáy wên t’owa híwóhpí’di dâychä’hónde wänbo’, undá ûnkhây’ä’ t’owa bínkhä’ge’nandi unbí chä’dibo bínk’emahóeni’in, hedânho owáy i’ chä’ wíyá wínachä’muupí ihaydá, wí whágé nahándepí iwe oe makówa

wovâysígíhóení. ¹⁰ Wí to'wí chãäda' ònjoe'andi híwó i'áyîngikanhondi-á hãäwí hehãyú'i wá' híwó i'áyîngikhâymáa, hedi wí to'wí chãäda' ònjoe'andi isãbo'i-á hãäwí shánkí hehãyú'i wá' isã'mamí. ¹¹ Hediho ná'i chã' nãä oepáa k'aydiwi nawãnpimuu'i híwó wíwîn'áyîngi'anpídá, há'to i' hãäwí ta'gendi nachã'muu'i' unbí mange wovâyjoe'amí. ¹² Hedi híwó i' hãäwí wíyá to'wíwí' únmuu'i bîn'áyîngi'anpídá, há'to wovâymaßãní i' hãäwí wovâyphãkhâymáawän.

¹³ "Wí t'òe'i-á wí'únkodipí wíje tsonningí' híwó it'òemá've-ídí. I' wêe óet'ay-í hedá óejoe'gí'amí, i' wêe-á óesígí-í hedá óe'a'geení. Chã'gí'đá' úvít'òemáđáho' wí'únkodipí Jòesi Tádágí'-á wá' úvít'òe'amídí."

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhã'an

¹⁴ In Pharisees ná'i hí' t'ãhkí dit'oe'o, hedi indi Jesus t'ãmãge óetumáa, gá indá dichã'hã't'aadãn. ¹⁵ Hediho Jesus-di ovâytu'an, "Undá ída' t'owa di'ãaní'in unbí wówátsi ta'ge bînhonnin, hewänbo Jòesi Tádá-á ûnhanginná háa unbí pí'nã khó'jé bînmáa'in. Wáy wí hãäwí in t'owa di'ánde shánkí híwó'di namuu, inbí ánskaa piháa dínmuudi, hebo Jòesi Tádágí'-á ná'i hãäwí-á wí'únchã'muupí.

¹⁶ "John i' p'ó'p'oekandi napówa pihay i' tsontun Moses ita'nandádí hedá i' hãäwí Jòesi Tádáví tukhe'min dáyta'nandádí únk'w'ó wovâyhã'amídí. Hewänbo John napówa iwedi i' híwó'di tun makówa i'gedi t'owa ovây't'òe'o', hedi hânho báyéki t'owa i'piye dívikhãäde'. ¹⁷ Shánkí wínabãpu'wanpí makówa-á ná'i oepáa k'aydá nahãanídí, in shánkí hínchã'ín hí'ay Jòesi Tádáví ta'nin diwe nak'óe'in nahãaníví'wedi. ¹⁸ Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-áđí ikhó'yã'đá it'aywó'do', hedi wí sen wá' i' kwee óejoe'andi-áđí ikhó'yã'đá it'aywó'do'."

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedí wí sehkanãwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

¹⁹ "Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachã'muu'i'í'dí, hedá thamu waagá hânho híwó'dá ihúju'. ²⁰⁻²¹ Iví tewháwin phódi wáy wí sen sehkanãwó nawówáji'i nahãape'k'óe, i-á Lazarus gin nakhãwã. Nada' i' koegí'tã i' kodit'owa senbí mãäsa iwedi najemu'i'đí ihãwówa'amí'in. Tú' t'ãhkí naphéemuudi in tsédí i' phée ònhã't'aade'. ²² Ná'i sen sehkanãwó nawówáji'i-á nachuu hedi in makówáwin t'òepã'aa'indi makówápiye óepiye, hedi Abraham-bí hãngébá óesóge. I' kodit'owa sen wá' nachuu, hedi óekhã'k'ú'. ²³ I' kodit'owa sendá oe péyége na'ándí it'òephadende', hedi ibéedí kayí' diwe Abraham na'ándí óemú' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hãngébá na'án. ²⁴ Hedi kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye ósekanãpuwave. Lazarus natú'an imankhúp'ohtógikídí naví'piye na'ää-í, hedi naví hân dînp'oe'amí dîn'oet'êepúuwídí. Naa nãä phaa iwe hânho dont'òephadende'. ²⁵ Hewänbo Abraham-di óetu'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaapí'an wa' unwówáji' ihaydi hânho híwó'di hãäwí úkw'ó'nin, hewänbo Lazarus-á híwóhpí-á únk'w'ó. Hewänbo nãä-á nãwe híwó iphadende', hedi ù-á mãnt'òephadende'. ²⁶ Hedá wá' wên he'yin kôndá hãä pinudi nak'óe, in to'wên nãwe dikw'ó'nin wídínkodipídí nãnädi hãnäpiye diphaadé-ídí, tobá dida' wänbo', hedá wá' wínakodipí hãnädi nãnäpiye diphaadé-ídí. ²⁷ I' kodit'owa sen natú, 'Hedá nãä kay'indi wída'máa tádá Abraham, Lazarus nãasaaní naví tádáví tewhá iwepiye. ²⁸ P'ánú tí'úuwín naa dínkw'ó, hedi Lazarus-di ovâytu'ãamí naa dáy'an waagi wídíví'amípí, hedãhno nãwe naa dont'òephadende' iwebá wídipóewípídí. ²⁹ Hewänbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindádí in Jòesi Tádáví tukhe'min dáyta'nannindádí dínkw'ó. Háa hã'in dáyta'nã waa uví tí'úuwín dínkhã'yã' dáy'a'ginnamí'in.' ³⁰ I' kodit'owa sen natú, 'Joe, Tádá Abraham, há'to han díví'amí. Hewänbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedi inbí'piye namãäđáho', indá dívíwãyuudi inbí t'aywó'di dáyjoe'amí. ³¹ Abraham-di óetu'an, 'Moses-áđí in Jòesi Tádáví tukhe'mindádí ovây't'òeyanpídá, há'to to'wídí wänbo ovâywãyukannamí, tobá chuwa iwedi nawáywówápóe wänbo'."

17

Jesus-di t'aywóhkan ni'gedi ovâyhé'an

¹ Jesus iví khäge'nin itu'an, "Ta'gendi tobá häädi nanân wänbo hääwídi wänbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovâytóe'ó, hewänbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykeejo'i' t'ôephade ûnpuwagi'o. ² Wí to'wí gin ovâykeejo'i-á shánkí híwó ûnpúuwí wí k'uu kháa'i' iví k'áy eedi ônwhisógedi mâap'oe iwe óechäänú-ídi, wêe wänbo ná'in hí'innin diwedi óet'aywóhá'amívi'wedi. ³ Úví'áyíngi'amí háa úví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhâ'amí wiyá wí'it'aywó'namípídi. Hewänbo iví t'aywó'digi' na'owójéda'póedá bín'owóje-í. ⁴ Tobáháa uví'piye tségín wí thaa it'aywó'nan wänbo', tségín na'owójéda'äädi mân'owóje-í."

Jesus-di wäyü i'gedi ovâyhé'an

⁵ Jesus-ví t'ôekhuwa'indi óetu'an, "Díkhäge'nan hedânho wiyá shánkí uví'piye ívíwäyü-ídi." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Unbí wäyü-á wí hânho hínchää'i tân'ayví hay'ida' únmúuní wänbo', únkoedí-í ná'in tay hay'in náwe nachá'nin bîntu'amídi, 'Púu iwedi ópúwhahke'di oe p'oekwíngé ókhähto', hedi háa ítú waagi i'amí."

Háa wí pant'ôe'i' ûnkhây'ä' waa i'amí'in

⁷ "Wí to'wí wí pant'ôe'i' ûn'ándí iwhäädedi háa ônk'úwá'áyínmáadi, nava iwedi iweets'údedi, ti óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúuyan' gin? Hedân joe. ⁸ Ha'wâa óetu'amívi'wedi ginnân óetu'âmí: 'Dínhúukhây'an, hedá uví aa ó'egó'andá dí'áyíngi'an naa dáyhúubowa píhay, ihaydânho bits'anhúuyamí u'.' ⁹ Hedi i' pant'ôe'i' háa óejôn waa i'an dihaydi, ti óekú'daa'o'? Hedân joe, i-á panda' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. I' hääwí wovâyjôndi bînbowa ihaydá ítúuní, 'Wídíkú'daa'âamípi. Háa gínkhây'ä' waagida'mân ívitsiye'an.' "

Jesus-di tä ihay senä' diphéetaymuu'in inbí phée dínmuu'i ovâyjâ'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namän, hedi Samaria-ádi Galilee-ádi inbí nantaa kíngé namän. ¹² Wí bú' tsowa napowamän dihaydi tä senä' diphéetaymuu'indi óemü', hedi iví'wedi kayi' diwebo dívíwóyi', ¹³ hedi Jesus kaygi óetu'an, "Jesus, háhkandi', na'inbí'piye óeshkanäpuwawe." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'di ovâytu'an, "Ja' bípûn i' méesate ipiye in owhá'di wovâymuunídi íwówa'in." Hediho iwedi dimää, hedi wa' p'óegé dimändibo diwówa. ¹⁵ Hedi in senä' diwówa'in diwedi wêe iwáybun Jesus óekú'daa'amídi nawówadi, hedi kaygi ihí'máadi Jôesi Táda-á kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-ví ân nú' idége'disógedi ip'ó't'äädi óekú'daa'an. Ná'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Ti tä ihay wí'íwówapí'an? Wáyho in wé'gen whänu? ¹⁸ Ná'i pi'wí nangewi senda'mân ibun Jôesi Táda óekú'daa'amídi." ¹⁹ Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ówínúdi ópûn, uví wäyü úmuudiho unwówa."

Jesus iví khäge'nin itu'an nawáy'ä' i'gedi

²⁰ Wên Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Häädan Jôesi Táadi t'owa ovâytsónkhâymaa?" Jesus-di ovâytu'an, "I' hääwí bînmunde'i'dida' há'to únhanginpúuwí Jôesi Táadi t'owa ovâytsónmaa'in. ²¹ Hedi to'wí wänbo wí'únkhây'ähpi natúuní'in oweda' háa wiyá wáygeda' Jôesi Táadi t'owa ovâytsónmaa'in, gá unbí jáa iwebo t'owa ovâytsónmáadân."

²² Ihaydáhá' iví khäge'nin itu'an, "Owáy wí thaa na'ná' dihaydi un hânho ída'i dímúuní'in naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i wí háy tähki wänbo otsonjidi, hewänbo ihaydi há'to únkoedí-í. ²³ T'owadi naví'gedi wovâytu'amí, 'Häwe hîn naji', háa 'Näwe hîn naji'. Hewänbo indádi wí'ímú-ípi. ²⁴ Owáy naví thaa owáy'ää-ídi dînpówá ihaydi, tsigówänú hää makówá näwedá onähay namuwäpoe'o waagibá naa opóewí. ²⁵ Hewänbo owáypówápídiibo páadé báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedá in t'owa náa diwówáji'indá díjogikhâymaa."

26 “Hedi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' owáy'ää ihaydibá t'owa díví'âami háa hân'o'ami, 'Häwe hîn naji,' háa 'Näwe hîn naji.' Hewänboe in t'owa díví'o waagibá Noah nawówáji' ihaydi. 27 I' thaa Noah i' kophé hay'i ipaa-ídi ikhây'an diwedi i' wêe thaa ibowadi itógi píhay, in t'owa húukandádi suwä-ádi dívíwänpi'o hedá dívíkhó'yánde'. Ihayhääbá i' kwä'p'oe napówádi t'ähki in wé'gen t'owa ovây'ot'ahánú. 28 Hedi hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihaydi. T'owa dívíwänpihújo', dâysuwände', dâyhääwíkwumände' hedá dâyhääwíku'ch'áade', dâyko', hedá dâytewhák'w'óe'ó. 29 Hewänbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí phaa makówádi najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedi t'ähki t'owa ovây'hánú. 30 Ha'wäagibá dívíkanhúuwí owáy i' thaa naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' owáykeepóe ihaydi.

31 “Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawândi wí'ünkhây'ähpí iví tewhá ee nats'üuní'in iví hääwí ee ünkw'ó'di' ihóenídi. Hedi wí to'wí nava iwe naji'i-á wí'ünkhây'ähpí iví tewhá iwepiye ibuunídi. 32 Wí'ún'óede-ípi háa Lot-ví kwee ünpo'e'in Sodom bú'piye iwáybuunídi ibée ihaydi. 33 Wí to'wí iví wówátsi i'gí'da' nada'di, iví wówátsibá iwänpipede'e'ami. Hewänbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengí' imägi'i-á iví wówátsibá i'aywonde'. 34 Wâytu'ami, owáy i' thaa naa owáy'ää-ídi napówá ihaydá wíje senä' wí íve dajó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádádi wêe óekehâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekanhâymaa. 35 Wíje kwiyä' dân'o't'a'in diwedi wêe óekehâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekanhâymaa. 36 Wíje senä'dá nava iwá daji'in diwedi wêe óekehâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekanhâymaa” gin Jesus-di ovâytu'an.

37 Iví khäge'nindi óetsika'yan, “Nanbí Sedó, wáygan ná'i napuwagi'o?” Jesus-di ovâytu'an, “Wáygé i' pení nak'óe iwânho in oekawä dívíwé'gekhâymaa.”

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o'

1 Jesus-di wên háhkangi'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amidí dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki dívíjûusu'âami'in hedi wídívíjûusuwóyí'nípi. 2 Ginnân ovâytu'an: “Wí sen tson diwe na'ándi' wí bú' iwe nathaa, hewänbo Jôesi Tádá wí'óe'a'ginmähpí, in t'owa wänbo-á wí'ovây'a'ginpi. 3 Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen ünchuu'i nathaa, hedi ihaydá' ná'i tsondiví'piye nakhäge'da'mää'ädi óetu'o', 'Díkhäge'nän hedânho i' to'wí naa díhääwíkwede'i wídít'aanípídi.' 4-5 Thamuwaagi i' tsondiví'wepiye nakhäge'da'mää'ä, hewänbo wí'önt'óeyandepí. T'óediwän i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a'ginmähpí wänbo', hedá t'owa wá' dovây'a'ginpi wänbo', ná'i kwee dókhäge'namí, gá dókhäge'nanpídi ihaydá' na'ää'ädi naa báyéki díkayháanú-ídan.' ”

6 Ihaydi Jesus-di ovâytu'an, “Ít'oe háa ná'i híwóhpí' tsondi natú'in. Tobá híwóhpí namuu wänbo i' kwee óekhäge'nän. 7 Hewänbo Jôesi Táadi shánki wänbo in to'wên unde'muu'in ovâykhäge'namípi'an, khuu-á thaa-á pín ta'gedi iví'piye dívíjûusu'odi. Ti thaa t'ähki i'di ovâytsíkhakannamí? Joe, há'to'. 8 Naadi wâytumáa, i'dá wesebo ovâykhäge'namí. Hewänbo owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i omuu'i náa oepáa k'aydipiye owáy'ää ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa' naví'piye dívíwâyunde'in?”

Jesus-di wí Pharisee-ví'gedi hedá wí tax phahsandiv'gedá ovâytu'an

9 Wên t'owa di'ánde' inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin hediho wé'gen t'owavi shánki híwó'nin dimuu. Hediho Jesus-di ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: 10 “Wíje senä' i' méesate hay'i ee dats'ú dânjûusu'amidí, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i' wêe-á tax phahsandi-á. 11 I' Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijûusu'an: 'Jôesi Táa, naadi wíku'daa'o' naa t'aywóhkandi' wó'muupídi wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídínmuupí, hedá pi'wênbí kwiyä'dadá dívíwhokwomáa. Hedá wíku'daa'o wá' hä'i tax phahsandi' owe nawindi waagi'ba

wänbo wó?muupi?in. ¹² Jáadi waa wáygin dáyhaadä'o?, hedá t'ähki tä hääwí dont'an diwedá wêe-á wímä?'. ¹³ Hewänbo i? tax phahsandi-á háy kayi? diwe wí?bo nawindi nawôeda? makówápiye ibée-ídí. Ipíhkhúmáhpúude nataachanpóedí it'aywó?nandi, hedí natú, 'Jôesi Táa, naví?piye ósehanäpuwawe. Naa wí t'aywóhkandida?mân omuu.' ¹⁴ Hedí wí?gín dänweeho?. Naadi wâytu?amí, Jôesi Tádádí ná?i tax phahsandiví t'aywó?di ôñ'owójé, i? Pharisee-ví?á joe. To?wên t'ähki he?ennin dívípipa?indáho hí?inninda?bá ovâypa?í, hedá to?wên hí?innin dívípipa?indáho he?ennindá ovâypa?í."

Jesus-di in áyyäã ovâysíghógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí?innin áyyäã Jesus-ví?we dáykan i?di ovâytaägé-ídí. Iví khäge?nindi gin dáymu?di in t'owa-á ovâyte?yandi ovâytu?an ha?wáa wídíví?amípí. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá?in jiyá?in ovâytu?an inbí áyyäã iví nú?piye dáyamá?í, hedí iví khäge?nin itu?an, "In áyyäã naví?piye binkä?äãmää, wíwínkhäa?amípí. To?wên ná?in áyyäã waaginbá dimuu?indá Jôesi Tádáví?in ûnmuu. ¹⁷ Ta?gendi wâytu?máa, to?wí Jôesi Tádáví? wínapúuwípí wí hínchäã?i? ay waaginbá iwâyupídí."

Wí sen kodit'owa namuu?i Jesus-ví?piye na?äã

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu?i?di Jesus óetsika?yan, "Híwó?di háhkandi?, hân dáy?amí hedânho in wówátsi nahándeplí?in donkáyjídí?" ¹⁹ Jesus-di óetsika?yan, "Ti úhanginná háa untú?nin naa híwó?di gin dítu?odi? Jôesida?mân híwó?di namuu, wiyá to?wí-á joe. ²⁰ Jôesi Tádáví tsontun ho mântaa. I-á natú wiyá to?wíwí kwee-ádí háa sendádí wí?úvíwhokwomá?ve-ípí, wíwínt'owat'aháanú-ípí, wí?úvísä?mamípí, t'owaví?gedí wí?úvímá?amípí, unbí tádá-á jiyá-á bín'a?ginmá?ve-í." ²¹ I? sendi Jesus óetu?an, "Ná?i tsontun t'ähki dó?a?gin enúkáy omuudibo?." ²² Jesus ná?in nat'oe ihaydá i? sen óetu?an, "Wá?di wáy-á háawên bí?amí?in útáy. Háýú úkw'ó?di t'ähki mánku?ch'âaní, hedí i? chä? mánhógi?i? in t'owa sehkanäwó diwówáji?in ovâymääni, hedânho kodit'owa unmúuní oe makówá. Hedí nâaku?ch'áadá ovâymägídá naa-ádí okä?ve." ²³ Ná?in nat'oe ihaydi i? sen iví pí?ná khó?jé báyéki nataachanpóe, gá báyéki hääwí ûnk'ôndân, hedí wínakuchada?pí. ²⁴ Jesus-di i? sen háa nachaa waagi óemúndedí natú, "Báyéki káy?in namuu wí to?wí nakodit'owamuu?i háa Jôesi Tádá natú waa i?amídí hedânho ôñ'aywoenídí. ²⁵ Nabâapu?wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i?ge nats'úunídí, hewänbo shánki nabâapu?wan wí to?wí kodit'owa namuu?i háa Jôesi Tádá natú waa i?amídí hedânho ôñ'aywoenídí." ²⁶ In to?wên ná?i hí? dit'oe?indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûñ'aywondee-ídí?" ²⁷ Hedí Jesus-di ovâytu?an, "Háa t'owa dínkodipí?indá Jôesi Tádá-áho ûnkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu?an, "Na?indá hääwí t'ähki gínkw'ó?di? áyjoe?an u-ádí gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu?an, "Naadi ta?gendi wâytu?máa, háa Jôesi Tádá natú waa ôñ'a?ginnamídí wí to?wí iví tewhá ijoe?andi, háa iví kwee, háa iví tí?úuwindá pá?dây?indá, iví jiyá-á tádá-á, háa iví áy-á ijoe?andá, ³⁰ i-á ta?gendi báyéki shánki ma?kw'anukí ihóeni wa? náa oepáa k'aydi naji? ihaydi, hedá iví wówátsi náa oepáa k'aydi ûnbo?wan di?an, "Na?indá hääwí t'ähaydá in wówátsi nahándeplí?indá imá?ve-í."

Powíngí? Jesus iví khäge?nin itu?an nachuwagi?o?in

³¹ Jesus iví tä?di wíje khäge?nin wéhánäpiye iho?, hedí ovâytu?an, "Bít'ôeyan, náa-á Jerusalem-piye gimán, hedí eewá naa t'ähki t'owagi? o?aypuyä?i? omuu?i dñpúuwí háa in Jôesi Tádáví tukhe?min naví?gedí dáyta?nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupi?inbí mange díkání, hedá indá dñp'áhkaakhây máa, hedá díjånákíkhây máa, hedá dí?ohphaykhây máa. ³³ Púwhí?dí díwhädíkhây máa, hedá díkhe?khây máa. Hewänbo iwedi i? powage?i thaa iwe owáywówápúuwí." ³⁴ Hewänbo Jesus-ví khäge?nin ná?i natú?i hääbo wídika?pówápí. Háa ovâytu?andi-á wídínthaypóepí, hedího hääwí i?gedí ihí?máa?in wídika?pówápí."

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' iví keetan óemägi

³⁵ Jericho bú' tsowa Jesus napowamän dihayhää, wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'òe hángé wáy nahäada'än. ³⁶ I' sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí natsikapóe, "Hân napoe'o?" ³⁷ Indi óetu'an, "Jesus Nazareth-wi-ân na'ä?" ³⁸ Hedí i' sen ituwínú, "Jesus, u David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósekanäpuwawe." ³⁹ In ton Jesus-ví páadé dimännindá i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hânda'dibo?" Hewänbo i' sendá shánki kaygá ituwínú, "U David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósekanäpuwawe." ⁴⁰ Jesus iwóyí, hedí ovâytu'an i' sen iví'piye óemá'í'in, hedí Jesus-ví'we napówá ihaydi Jesus-di óetsika'yan, ⁴¹ "Hânnan wîn'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda' dînkeepúuwí'in." ⁴² Jesus-di óetu'an, "Uví keetan mänke? Uví wäyü úmuudân unwówa." ⁴³ Wesebo i' sen ûnkeepóe, hedí Jesus-ádi namändi Jôesi Tádá kw'âyébo' óemáa. Hedí t'ähki in t'owa dâymû'in ditû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví'piye na'ádâamää

¹ Jesus oe Jericho bú'piye namää, hedí i'ge naphademän dihaydi ² wí sen Zaccheus gin nakháwä'i' iwáygé na'än. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dédi'-ân namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikhääde' Jesus óemúunídí ûnhanginpúuwídí to'wí namuu'in, hewänbo hínchää'ida' Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji', hedího wí'ûnkeet'óepí. ⁴ Hedího in t'owaví páadé i'äädi wên sycamore tay ee nachá'nin kw'áye ituye, hedânho Jesus naphademändi óemúunídí. ⁵ Jesus in tay iwe napówádí kw'áye ibéedí Zaccheus óetu'an, "Zaccheus, ówänäkidi ówhanbe, nää thaa uví k'aygi dáywóyí'khâymaa." ⁶ Zaccheus tay kw'áyedi iwänawáve, hedí híchangidi Jesus iví k'aygi piye óeho'. ⁷ In t'owa ná'in dâymû' ihaydá t'aydi ditû', "Nä'i sendá wí t'aywóhkandiví tewhá iwepiye na'ádâamää." ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúdí Nanbí Sedó Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, i' hääwí naa dínkw'ó' diwedi pingé hay dówijekhâymaadáhá' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa dovâypäkhâymaa, hedí wí to'wí dósá'mandi-á jónän ma'kw'anukí dópäkhâymaa." ⁹ Jesus natú, "Nää thaa nää k'aygiwí' òn'aywon. Nä'i sendá wá' Abraham-bí ây iwedi'i'ba' namuu. ¹⁰ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' o'ää in dipedeji'in dovâynuuwä-ídi hedá dovây'aywoenídí."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' i' hääwí ovâymägi'i' di híwó dív'ami'in

¹¹ Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa di'ánde wesebo natsondisogedee-í'in, hedího Jesus-di wáy-á háhkangi'in ó'gédí ovâytu'an ovâythayyamídí han wínapúuwípi'in. ¹² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen kw'áyewi namuu'i' ipikhây'owän wí nange kayi' wáhää iwepiye namú-ídi. Iwe i' tsondi shánki p'ó'dédi'di ná'i sen óetsondipakhâymaa hedânho iví nangepiyebá nawáymú-ídi natsonsogedee-ídi. ¹³ Hewänbo wa' i' wêe nangepiye namääpidíbo tä ihay iví t'òe'in ituhkännandi wí'inbo wí chä' ovây'an, hedí ovâytu'an, 'Nä'i chä'di wí hääwí bínkuumä-í, hedáhá' i-á bínku'ch'âní, hedânho wíyá shánki chä' dînt'aanídí. Hedáhá' namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa iví nange'indá ná'i sen óet'ay, hedí wên t'òekhuwa'in i' namää iwepiye dâysan, i' tsondi p'ó'dédi' óetu'amídí, 'Nä'i sendá wígida'pí nanbí tsondi gínmúuní'in."

¹⁵ "Hewänbo óetsondisóge, hedáhá' iví nangepiyebá nawáymää. Hedí iví t'òe'in ituhkännan, in ton ovâychä'annin, hedânho imúunídí háyü ònchä't'annin. ¹⁶ Wí napówádí óetu'an, 'Naví tsondi', naa tägin ma'kw'anukí chä' dót'an u'di dîn'an diwedi.' ¹⁷ I' t'òe'i óetu'an, 'Híwó bi'an, u-á híwó'di t'òe'i unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây'ä' waa bi'an hínchää hääwídíbo'. Hedího nää-á tä bú' eeje ovâytsónmá've-ídi wísòege-í. ¹⁸ Wíyá wêe t'òe'i nats'ú'di-á natú, 'Naví tsondi', i' chä' naa dîn'an diwedi p'ánú ma'kw'anukí chä' dót'an.' ¹⁹ I' tsondidi óetu'an, 'U-á p'ánú bú' eeje wí tsondi wísòege-í. ²⁰ Ihaydá wíyá t'òe'i-á nats'ú, hedí natú, 'Naví tsondi', uví chä' dîn'andi-á wên aa iwe dó'ánnan. Námú'dí,

näwe dómáa. ²¹ Wíkhunwôeda?, jänäkí? unmuudi. U-á hääwí uví? úmuupí? nâahónde?, hedi wáy pí?wên t'owa dâykoe iwe nâahääwé?ge?o?.' ²² I' tsondidi óetu'an, 'U-á wí t'ôe?i háagí? wänbo unchä?muupí? unmuu. Nää-á háa naví?gedi untú waagi omúuní, hedi wítuhchänukhâymaa. Unchanpoe?o naa jänäkí? sen omuu?in, hedân hääwí dínmuupí? dóhónde?. ²³ Háadan handi hä?i chä? wínâaho?pí wâhää dívichä?piyéma? iwepiye? Ha?wâa bi?andáho indá naví chä? dínpiyémaäníwän, hedi iwediho wíyá shankí dînt'aaníwän, hediho owáy?ää ihaydá shánkí báyéki dínchä?kwoníwän.' ²⁴ Hedáhá? i' tsondidi in iwáygé diwinnindá ovâytu?an, 'I' chä? bínkwee-í ná?i sen, hedi i' sen i' tãgin ma?kw'anukí chä? it'andi bínmääní.' ²⁵ Hebo indi i' tsondi óetu'an, 'Nanbí tsondi?, i-áho tã ihay chä? ho imáa.' ²⁶ I'dá ovâytu?an, 'Naadi wâytumáa, wí to?wí anbo to?wí báyéki imáapí?-á, i' hínchää imáa?i wänbo óekwee-í. ²⁷ Hedi nää näwe binmá? in t'owa naa dít'aydi inbí tsondi omúuní?in wídida?pí?in, hedi nää naví páadépiyebo bint'aháanú-í.' "

Jesus oe Jerusalem bú? nats'ú, hedi in t'owadi óesígi'an

²⁸ Jesus ihí?bowa ihaydi oe Jerusalem shánkí tsowapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dâytu?o? iwe nú? wáy ná?in wíje bú?ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tsowa wáy napowamän dihayhää wíje iví khäge?nin ovânsan dapáadémú-ídi. ³⁰ Ovântu?an, "Jaho bápûn hä?i bú?ây nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú? dihaydá wí búdu?ay ts'aabi namuu?i nawhiwindi dänshaa-í, i-á wa? wáymûu wänbo to?wí wänbo wí?i?íhsógepi. Dänwhihsuudi näwe dänmá?í. ³¹ Hedi to?wídi wovântsika?yandáho?, 'Háadan dänwhihsuude??', ginnân dântu?âamí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyðân.' " ³² Hediho in wíje damäädi dänshaa háa Jesus-di ovântu?an waagibá. ³³ Hedi i' búdu?ay dänwhihsuude? ihaydi in t'owa inbí búdu?ay dínmuu?indi ovântsika?yan, "Héháadan dänwhihsuude??" ³⁴ Ovâytu?an, "Gá Nanbí Sedó i' ûntáyðân."

³⁵ Hedi i' búdu?ay Jesus ônhó?, hedáhá? inbí k'éwé?in to dänp'âdidá i' búdu k'éwé ônpa?k'û?, hedi Jesus óetege i'íhsógege-ídi. ³⁶ Hedi iwáy p'óegé wáy óe?íhlon dihaydá in t'owa inbí k'éwé?i to dívípâdihondá oe te?p'óegá ônpa?kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamän dihaydi in p'ôe owáy Olive Okú áagé wáypiye? nawánde? iwáygé báyéki in t'owa Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in diji?, hedi híchhandi dívítu?wínúndedi ditû? Jôesi Tádá-á hay?i namuu?in, i' báyéki pinnán t'ôe ho dâymû?i namuudi. ³⁸ Jesus-ví?gedi kaygi ditû?, "U-á tsondi hay?i? unmuu." "Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wóesan hediho híwó wóe?âamí." "Hää t'âhkí sa?wó namuu oe makówa, hedá oe kw'áye bá ditúuní Jôesi Tádá-á hay?i namuu?in." ³⁹ Hewänbo wên Pharisees in t'owa-ádi diji?indi Jesus óetu?an, "Hâhkandi?, uví khäge?nin ovâytu?an dituháaní?in." ⁴⁰ Jesus-di ovâytu?an, "Naadi wâytumáa, hä?in hândá?dibo dijidá, háa ditû? waa hä?i k'uu iwe nakw'ó?di wänbo hanbá dívítu?wéenú-í."

Jesus Jerusalem imúndedi isíhtää

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú? shánkí tsowa namän dihaydi, i' bú? imû?dibo isíhtää, ⁴² hedi natú, "Jerusalem, nääho háy uví t'owa wá? dínhanginnândi híchhandi inbí wówátsi dínmuuní?in, hewänbo nää-á há?to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná? dihaydi in wóehänbo?indi uví tehpa nuuge wônnanbóedíkwokhâymaa, dívítuuyé-ídi oe búgepiye dits'úunídi, hedá wóebúge?andá t'âmäpâ?gedá wóehänkhâymaa. ⁴⁴ Uví tewhá t'âhkí wônnyukhâymaa, hedá in t'owa uví?we dithaa?indá ovâykhänukhâymaa. Há?to wí k'uu wänbo natehpaa?andí wônjoekankhâymaa. Ná?i t'âhkí úpúuwí gá Jôesi uví?we napówádân wôn?aywoenídi, hebo wí?úhanginnâhpí na?ää?in."

Jesus i' méesate hay?i iwedi in dâyhääwíku?ch'áade?in ovaykhehiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay?i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhääwíku?ch'áade?in iwedi ovâykhehiye. ⁴⁶ Ovâytu?an, "Jôesi Tádávi ta?nin deewá ná?in háa natú?in nata?muu: Naví tewhá-á jûusugí?-ân namuu, hewänbo undá i' bín?egó?an sänmin dívíwé?ge?ámígi? namúunídi."

47 Thamuwaagi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o'. In owha' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá, hedá wây-á Hudíyo p'ó'dédí'indá dâytuwämáa hádídí óháyjí'in. 48 Hewänbo háa díví'amí'in wíðâyshaadepí, in t'owa háa natú'in t'âhkí hânho dívít'óeyandedi.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' ivi t'ôe i'amídí

1 Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ovâyhá'o' hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ôe'o'. In owha' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á Hudíyo tsonnindá ûnpówá, 2 hedi óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan ná'in ta'gen wônk'û'?" 3 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' wí hääwí wâtsika'yamí un. 4 Dítu'âamí, to'dan John ônk'û' t'owa ovâyp'ó'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadí?" 5 Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedi háadan handi wí'úvíwäyupí háa John natú'in?' 6 Hewänbo t'owadida' ônk'û' gin gitúdá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dik'usäyü-í diháyjídí, gá John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ûnmuu'in dívíwâyundedân." 7 Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhaginnáhpí to'wídí ônk'û'in." 8 Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípi to'wídí naa dínk'û'in dó'amídí ná'i hääwí dó'o'i'."

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphää áyi'ninbí'gedi ovâytu'an

9 Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangi'in ó'gédí in t'owa ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wên senä' úuva áaphää áyi'nin dimuu'in ovâypíyémägi, hedáhá' wíyá pi'wí nangepiyá namää, hedi báyéki p'óe iwe iwóyí'. 10 I' úuva nap'e'yin dihaydi wí t'ôe'i' óesan i' nava iwepiye hedânho in senä' dâynavapíyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídí. Hewänbo indi i' t'ôe'i' óewhädídhá' mandá'dibo-á óewáybun. 11 Hedi i' sendá wíyá t'ôe'i'-á óesan, hewänbo indi i' wá' óewhädí hedá jänäki-á óe'an, hedi i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. 12 Ihaydá i' powage'i t'ôe'i'-á óesan. I' wá' óewa'an, hedá nava iwedá óechänu. 13 Hediho i' sen i' nava ûnmuu'i' ginnân i'ánshaa'an: 'Hân hân dáy'amí? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsígí'i donsaaní. I-áho madânho óe'a'geeni.' 14 Hewänbo in dâynavapíyé'annindi i' senbí e'nú ûn'ädi óemú' ihaydá wé'ge dívíhéé'andi ditú, 'Nä'i-ânkun namuu ná'i hääwí t'âhkí ûnjoepuwagí'o'i'. Jaho áyháyjí hedânho ná'i hääwí nayämu'i'-á gínmúunídí.' 15 Hediho i' nava iwedi óep'égídi óehay'."

Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava ûnmuu'i'di in senä' dâynavapíyé'annin ovây'amí? 16 Gá namäädá i'dá ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypíyémääní." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'âhpí napúuwí'in." 17 Jesus-di tsíhtáye ovây múndedi ovâytu'an, "Hedi hân handi ná'i Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu'i' natunda'?:

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyoegi'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaa bé'dí napóe.

18 Hä'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'ânchänudi nakaanú-í'i waagi'ba' namuu, hedi ná'i to'wí nakanudi ivi tú' ikhoejée-í hedá ipóe'amí. Hedi i' k'uubá ivi'di ûnke't'ândáho óet'äá-í."

19 In Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí hedá in owha' p'ó'dédí'indádí dínhanginná Jesus ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hediho dida' wesebo Jesus óepankáyjí'in, hewänbo in t'owa dâykhuwôeda'máadí wí'óepankê'pí.

Tax wá'âa i'gedi Jesus óetsika'yan

20 In Hudíyo tsonnindi áyîngídi Jesus óemúndedi dida' óekáyjí'in híwó wí'ihí'máapídí, hedânho in Rome-'inbí tunjó óemangekáanídí, ná'i tunjó-á shánki tsonkhuu imáadí. Hediho wên senä' kaadibo ovâywá'âa Jesus hääwí óetsika'yâ'amídí. Ná'in senä'dá

hójo'inda' dimuu, hewänbo híwó'nin dimuu waa dívíkhâymaa. ²¹ Hedi ná'in hójo'in senä'di Jesus óetu'an, "Háhkandi', na'indá gínhanginná u-á ta'gedá' bihéé'o hedá ovâyhá'o, u'dá t'ähki t'owa-á handa'ba ovâymaa, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi kuu i'gedá ovâyhá'o". ²² Dítu'an, hânnan nanbí tsontun gíntú', ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídí háa joe?" ²³ Hewänbo Jesus-á wesebo ûnhanginná háa inbí hójo'i ánskaa dínmuu'in, hediho ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwä-á eedi ûnk'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmäa, hedi wá' háäwí Jôesi Tádávi' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmäa." ²⁶ Wídínkodipí wên piháawin hí' óetuhkannamídí in t'oa dit'oe-ídí, hedi iví hí'dí ovâyháa'andi wíyá háabo wí'óetu'anpí.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedí

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'ää háäwí óetsika'yamídí (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwáywówápúuwí'in.) Indi óetu'an, ²⁸ "Háhkandi', Moses ná'in tsontun dínna'n: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájidá, i senbí tí'úu ûnkây'ä' i' kwee-ádí ikhó'yä-i'in hedânho dân'âykw'ónedí, i' pá'dâyví kháwä ônhúuwídí. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwín senä' diji'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yä', hebo âypídíbo nachuu. ³⁰ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádí ikhó'yä', hedá ná'i sen wá' âypídíbo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá ûnpóe. Hedi handa' t'ähki in tsédí diji'in tí'úuwín dínpóe, t'ähki wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yä'dí dichuu dâ'y'âykw'ódipídíbo'. ³² T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ³³ Ná'in tsé ihay tí'úuwínho i-ádí dikhótsaakw'ónwân, hediho náa na'in dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Kwiyä'dádí senä'dádí dívíkhó'yände' wa' náa oepáa k'aydi diwówáji' ihaydibo'. ³⁵ Hewänbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimännindá, in chuwa iwedi ovâywáywówápakhâymaa hediho há'to wíyá dichuu-í, hedânho ihaydi senä'dá kwiyä'dá wíyá wídívíkhótsaakhâymaapí, ³⁶ gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídan. Hedi Jôesi Tádávi'ây dimuu gá i'dá wíyá ovâywáywówápakhâymaadân. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádádí t'ähki t'owa iví'in ûnmuu'in ovâymunde diwówáji'in dimuu waagibá. Moses wänbo ná'in híwó ithayyan i' wää'i' phé'yävi nakoje' ní'gedí ita'nán dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví'-á hedá Jacob-ví'-á, tobá ná'in ho dichuu wänbo'. Hediho dichuu wänbo ta'gendí diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumu'u'inbí-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví kuu dâyhá'o'indi óetu'an, "Háhkandi', híwó bihéé'an." ⁴⁰ Hedi diwóeda' wíyá háäwí óetsika'yamídí.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí?

⁴¹ Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan t'owa ditú' i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví'ây iwedi'i'dá' ûnmuu? ⁴²⁻⁴³ I' Psalms nata'muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay'i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an,

'Naví ko'díngédí ósoge,

hedi uví hânmin dovâyt'aaní hedá uví mangá wínkáaní.'

⁴⁴ Ná'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví'ây iwedi'i'dá' ûnmúuní?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in waaginbá wídímúunípi

⁴⁵ Wa'di t'ähki in t'owadi Jesus ónt'ôeyande' ihaydi iví khäge'nin itu'an, ⁴⁶ "Ná'in t'owa Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'âyíngi'an. To whaadi'indi dito'ondi diji' dâykeeyamídí to'wên dimuu'in, hedá hânho-á ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovâysengitü'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá

nashánkí'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôení'in dida'. 47 Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähkí dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâyguhchänukhâymaa."

21

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähkí imägi

1 Jesus ipuwäbéede' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedi in kodit'owa dimuu'in inbí chä' dâykuededi i' chä' phébay iwe ovâymunde'. 2 Hedá wí kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanäwó nawówáji'i wá' wíje chä' p'í'in itógiđi óemû'. 3 Hedi natú, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanäwó nawówáji'i-á shánkí itógi t'ähkí in wé'gen dâykú'inbí'wedí. 4 In wé'gendáho inbí chä' dínphade iwedi dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnk'w'óhpí wänbo t'ähkí iví wówátsi i'amígi' imáa'i' itógi."

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

5 Wáy wên iví khäge'nin i' méesate hay'i i'gedi dívíhí'máa, hedi ditû', "Sa'wó naná sa'wó'di k'uudi napa'andi' namuudi hedá i' hääwí ee nakw'ó'di' in t'owadi Jôesi Tádá óemägi'i namuudá." 6 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-áho ná'i sa'wó'di hääwí bînmunde', hewänbo wáy wí thaa naná' dihaydi ná'i méesate-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu hä'i tehpaawedi wínate'deegi'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

7 Indi óetsika'yan, "Hähkandi', hánhay-an ná'i hääwí i'gedi ditû'andi' napuwagi'o? Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáníđi häädi nats'anpúuwí'in?" 8 Jesus-di ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an to'wíđi wänbo piháa wíwovâywâyukannamípidí. Báyéki t'owa navi kháwä i'gedi dikä'äagi'o, hedi wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi. Hedá wá' ditúuní i' t'ä'ge thaa tsowa nanânho'. Hewänbo inbí'näpiyá wí'ímú-ípi. 9 Hedi t'owa-á inbí tsonnindáđi háa wíyá nangewin t'owa-áđi dívíhänbo' i'gedi ít'oadá, báyéki wí'úví'âyíngi'amípi. Nakhây'ä' ná'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge thaa wesebo wína'ähpi."

10 Hedáhá' ovâytu'an, "T'owa wêe nangewin dívíhänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindáđi, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhänkhâymaa. 11 Wáyje t'ähkí nanan'a'yäpuwagi'o hedá báyéki dihaapuawagi'o, hedá báyéki t'owa-á ihaydidá'ba dihaypóedá dichuwagi'o, hedá t'owa-á dâypuwäkhâymaa wí taa he'endi oe makówa nakeepoe'odi báyéki ovâykhunwóeda'amí'i'. 12 Hewänbo gin napóepíđibo wovâypanhóení, hedá unbí wâyü únmuudibo jänáká wovây'amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p'ó'déđi'inbí mangá wovâyjoe'amí wovâytsondiwekáaníđi, hedá wovâypankw'óení, hedá in nangewin p'ó'déđi'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí. Ná'i t'ähkí wovây'amí navi'in ímuudibo'. 13 Hewänbo ná'i hääwí únpuuwí'i namuudi únkoedí-í navi'gedi bînt'ôe'amíđi. 14 Hediho wa' napóepíđibo bí'ánshaamää wí'úvíjâyye-ípi'in háa ítúuní'in úvípi'aywoeníđi. 15 Naadi i' hí-á i' hangintandá wâymaa'ní, hedânho to'wên wänbo wovây't'e'p'íđénde'in há'to dínkoedí-í dâykéyamíđi háa ítú waa ta'gen wínamuupí'in, hedá wíyá hääwí wänbo wíđây'má've-ípi ditúuníđi. 16 Unbí hânminbí mangepiye unbí jíyá'indi tádá'indi wänbo wovâykáaní, háa unbí tí'úuwíndá pá'dây'indá han wovây'amí, háa unbí maatu'indi háa unbí k'ema'indi wänbo', hedi wáy wên un wovâyháanú-í. 17 Hedi báyéki t'owadáho wovây't'aykhâymaa navi'in ímuudi. 18 Hewänbo Jôesi Tádádí wovây'âyíngimá've-í, wí hây t'ähkí wänbo há'to i'đi wovâyjoe'amí. 19 Úvít'ôephadeyää'andáho' in ta'gen wówátsi ít'anpuuwí."

Jesus-di ovâytu'an Jerusalem bú'-á nandá' dâyjoekankhâymaa'in

20 "Hewänbo báyéki sundado Jerusalem bú' já'wé búu k'úwákí diji'in bînmû' ihaydi, únhanginnání hanwaapíđibo' i' bú' nandá' dâyjoekankhâymaa'in. 21 Hedi ihaydá in Judea

nange dikw'ó'nin dínkhây'ä' oe okú eepiye dijáani'in, hedá in to'wên oe Jerusalem bú' iwe diji'indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji'indáho oe bú'piyá wídimú-ípí, ²² gá ihayhääbáho Jôesi Tádádí in t'owa Jerusalem-win ovâytuhchänukhâymaađân, hedi t'ähki háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'in i' thaa i'gedi napúuwí. ²³ Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanä in kwiyä' disâamuu'in hedá in dâyt'âytsä'ä'o'indá, gá ingí-á nakâypúuwíđân dijáanídí. T'owa dâyt'ôephadegi'o ná'i nange i'ge t'ähki, hedi Jôesi Tádádáho in t'owa ovâytuhchänugi'o, indádí nat'aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá'dí ovâyháanú-í, wây-á wëndá ovâypanhógidá báyéki wiyá pi'wáy nan deepiyá ovâyhúuwí. In Hudíyo dimuupí'in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovâytsonmá've-í owáy inbí thaa gin díví'amídí dínphade píhay."

I' to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i na'ä'

²⁵ "Nä'i taa-áho oe makówa gin nakeet'ôeni: I' thandá p'óe-á agóyó-á piháa na-keepúuwí, hedá nää oepáa k'aydá t'ähki nangewin t'owa-á háa díví'amí'in hedá háa díví'ánshaa'amí'in há'to dínhanginnáani, i' mâap'oe hânho nasaatü'di hedá i' he'endi p'oet'úkhú namuudá. ²⁶ T'owa-á hânho dikhunwôeda'puwagi'odi dinagokhangí'o, háa nää oepáa k'aydi t'ähki napuwagi'o i'gedi díví'ánshaamaadı. T'ähki oe makówa nasaa'i-á na'a'yäpúuwí. ²⁷ Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dímúuní okhúwá jáa o'ädi, pínnán kay wógegé hedá kohthay wógegá o'ä'. ²⁸ Owáy ná'i hääwí nats'anpuwamän dihaydá wiyá wí'úvípl'óhwháye'bé-ípí, kw'áyepeye úvíbée-í, gá tsowa wovây'aywoenídí napuwamändân."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihée'an hääwí ovâyhá'amídí

²⁹ Hedáhá' Jesus-di ginnân ovâytu'an wiyá ovâythayyamídí: "I' fig tay i'gedi hedá wé'ge'i tay i'gedá bí'ánshaa'an. ³⁰ Nats'antsáwäpuwamän dihaydi unbo bînmúndedi únhanginná nata'ánpowa'ä'inpí'an. ³¹ Hedi gindidibá owáy ná'i hääwí i'gedi naadi wâyt'ôe'an bînmú' ihaydá únhanginnáani ho púnú' naná naa owáy'ä-í'in otsondis-ogedee-í. ³² Ta'gendi wâytumáa, t'ähki in nääwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i hääwí t'ähki páadé nats'anpoe'opídíbo'. ³³ Makówa-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangí'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Jesus-di ovâytu'an díví'áyîngi'amí'in

³⁴ Úví'áyîngi'amí hääwí i'gedi úví'ánshaahondi'. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí'úví'äämípi, hedi wâhphade wí'úví'ánshaamá've-ípí háa unbí wówátsigí' úví'amí'in. Wáy i' thaa nat'ôephadepúuwí'i' únpóewí wa'di únhanginpóepídíbo'. ³⁵ Ihaydibá t'ämäpiye in nää oepáa k'aydi dithaa'in wên phay iwe diwêegi'o waagibá dínpuuwí. ³⁶ Hediho häädi wänbo t'ähki íkhây múuní'in únkhây'ä', hedá úvíjûusumá've-í hedânho ná'i hääwí t'ähki napuwagi'o'i-á úvíyää'amí, hedá owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'ivi páadépiye íwin dihaydi híwó únpúuwí" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷⁻³⁸ Ihayhääbá thamuwaa hédéndí hé'díbo t'owa dipóya' ee hay'i méesate iwe Jesus-ví hí' ônt'ôeyaanídí. Thaadá i'di in t'owa iwe ovâyhá'o', hedá nakin dihaydá i' bú' iwedi napee'i oe Olive Okú gin dâytü'o' iwebo' iwihonwóyí'nídí khú'déedí.

22

Wên hí' dâyk'ú' Jesus óekáyjídí

¹ I shánki'eedi Passover gin dâytü'o'i púnú' naná, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'i'. ² In owhá' p'ó'déedí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hádídí Jesus óeháyjí'in dâytüwämáa, hewänbo kaadibo díví'amí'in dida', gá in t'owa-á dâykunwôeda'dân.

³ Hedá Satan i' Penísendi-á Judas-ví pí'ná khó'jé-á ûnts'ú. Judas-á Iscariot gin wá' óetu'o', hedi Jesus-ví tã'di wíje khäge'nin diwedí'i'bá namuu. ⁴ Hedáhá' namää in owhá' p'ó'déedí'indá hedá in sundado i' hay'i méesate dâyt'áyí'do'inbí tsonnindá inbí'piye.

Nada' ovâyhée'amí'in hádídí Jesus óeku'p'âyní i'gedi, hedânho inbí mange óekáanídí. ⁵ Indá dihíhchanpóedí Judas óetu'an chà' óewá'âa-í'in, ⁶ hedi i-á nahíjedího ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáaní'in in t'owa dínhanginnáhpídíbo'.

Jesus-ádí iví khäge'nindádí dimän i' Passover shánki'eedi koegi' dâyk'o'ídí

⁷ In Hudíyoví shánki'eedi dínpówá i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í', hedi ihay thaa-á naná in k'úwá'ây-á dâyhánúnde', Passover koegi' gin dâytu'o'í dâyk'o'ídí. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádí John-dádí ovântu'an, "Jaho i' hääwí binkhây'an i' Passover koegi' âyk'o'ídí." ⁹ Indíá óetsika'yan, "Wähää-an unda' gamú-í'in änkhây'amídí?" ¹⁰ I'dí ovântu'an, "Gá ginnân: Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedi iwe dats'úndi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovänjay-í. I-ádíba damú-í hedá i' tewhá ee nats'úndibá dats'úuní, ¹¹ hedi i' sen iví tewhá ûnmuu'í dântu'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâamídí, Wé'í íve eewan naví khäge'nindádí ná'í Passover koegi' âyk'o'í?' ¹² Hedi i sendi wí wha'k'ay íve hay'í wovänkeeyamí, hää t'ähkí gíntáy'í nakw'ó'dí'. Ee-áho i' koegi'-á dänkhây'amí." ¹³ Hediho damáadi hääwí t'ähkí dänshaa Jesus natú waagibá, hediho i Passover koegi' dänkhây'an.

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

¹⁴ Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádí iví khäge'nindádí i' máasa iwe dívíhúukw'ódi, ¹⁵ hedi ovâytu'an, "Hânho ná'í Passover koegi' undádí okoeda', wa' ochuupídíbo'." ¹⁶ Naadá wâytumáa, há'to Passover koegi' wiyá dók'o'í i ta'gendi Passover shánki'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedee ihaydi." ¹⁷ Ihaydáhá' in k'édé méena nasaa'in iké'di ikú'daa'andi ovâytu'an, "Ná'in binke'di wí binsúwá wí'ínbo'. ¹⁸ Naadi wâytumáa, náa-á wiyá wídóméenasuúwá-ípi hebo Jôesi Tádádí dítsondisóge ihaydáho wiyá méena waagibá dósuwákhâyamá." ¹⁹ Hedáhá' wí pává-á iké'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ovâymägi, hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví tú' dínmuu, hedi naví tú'-á ungí' dáypäkhâyamá. Ná'í pává-á bñk'o'í naví'gedi úví'ánshaamá've-ídí." ²⁰ Hedi dívíkindihúubowadá in k'ede-á wiyá ovâyphade hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dínmuu. Ungí' naví ûnp'oe doncha'gí'o, hedi owáy gin dáy'andiho Jôesi Tádáví ts'aabi tun imägi'í ho ûnpúuwí. ²¹ Náa bit'óeyan, i' to'wí naa díkuhpekhâyamá'i-á náa naví nú' na'än, hedi i' máasa eedi namank'óe. ²² Naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'í' ochuwagí'o, Jôesi Tádá hân'oe natú waagi, hewänbo ná'í to'wí díkuhpekhâyamá'i-á t'öephade ûnpúuwí." ²³ Hedáhá' iví khäge'nin dívítsika'máa, "Wé'í-angú na'in diwedi ná'in natú'in ikhâyamá?"

Jesus-ví khäge'nin dívítuhänbo wé'i-an in diwedi shánki hay'í namuu i'gedi

²⁴ Ihaydáhá' in khäge'nin dívítuhkando' wé'i-an in diwedi shánki hay'í namuu i'gedi. ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo dimupí'inbí tsonnindi ovâytsommáa, hedá dida' t'owa ditúuní'in inbí'gedi, 'I'dá híwó na'in dí'o'." ²⁶ Hewänbo há'mindá wí'ímúunípi. Ginnân únkhây'ä' ímúuní'in: I' shánki hay'í namuu'i-áho ûnkhây'ä' híyää'i-áho ipipa'í'in, hedi i' to'wí itsonmáa'i-áho khäge'dida'báho ipipa'í. ²⁷ Wé'i-an i' shánki hay'í namuu, ti i' máasa iwe nahúu'ändi' háa i' t'öe'í' önkoe'ímáyä'di'? I' máasa nahúu'ändi-á i' shánki hay'í namupí'an. Hewänbo naa undádí wa' oji' ihaydibo wí t'öe'í waagi'ba omuu.

²⁸ "Undá naa-ádí úvíwóyí' tobáháa dont'öephadende wänbo', ²⁹ hediho naadá wâyku'úuwí tsonnin ímúunídí, naví Tádádí naa otsonyëenídí dñk'ú' waagibá. ³⁰ Hediho owáy otsonji' ihaydi undáho naví máasa iwe naa-ádí úvíhúuyamí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'öení, hedi in Israel-'in tä'di wêege'in t'owa ovâytu'âamí háa híwó háa híwóhpi díví'annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí'in."

³¹ Hedáhá' Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ót'óeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'ähkí wovâyhóenídí hedânho wovâytoyí'nídí, hedi wí to'wí itáhêejo waagibá wovâykhâyamá. ³² Hewänbo naadi wñjûusu'an, hedânho uví wäyü wí'úháanípídí.

Hediho' owáy navi'piye biwáybun dihaydi ná'in uví tí'úuwin páadé'in úmuu'in ovâykhäge'nami hedânho inbí wäyü navi'piye shánki dínkaypúuwídi." 33 Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansôege-ídi hedá diháyjída." 34 Jesus-di óetu'an, "Peter, ná'in wítu'âamí: Ná'i khun wa' wí dee sen ikinpídi'bo' u-á powin untúuní naa wídi'taapi'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an tsijó phá' dâykuumä-ídi

35 Ihaydi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Hänhay wâysan dihaydi navi hí' in t'owa ovây't'ôe'amídi, chä'dá hedá wí múu unbí hääwí bínkuu-ígí'-á hedá wây-á anto-á wíwínho'pí. Ihaydi ti wí hääwí úntáywän?" Hedi óetu'an, "Joe, hääbo joe." 36 Hedáhá' ovâytu'an, "Nää-á to'wí ûnchä'kw'ó'di-áho iví chä' ihúuwí, hedá wí múu-á ihääwíkuu-ígí' wá', hedi to'wí wên tsijó phá' ûnk'óepí'-á iví k'éwé'in to-á iku'p'âyni wên tsijó phá' ikuumä-ídi. 37 Naadi wây'tumáa nakhây'ä' ná'i tun Jôesi Tádáví ta'nin diwe navi'gedi nata'muu'i napúuwí'in:

T'owa ditúuní i-á wá' wí jänäkíkandi-ân namuu gin.

Hääwí t'ähki navi'gedi nata'muu'i-áho napuwagí'o-áakun." 38 Iví khäge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, náwe wíje tsijó phá'." I'di ovâytu'an, "Hähay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijúusu'an

39 Ihaydáhá' Jesus i' bú'dí napee hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namää hedá iví khäge'nindá ûnwóemää. Iwáho häyän wänbo najiwän. 40 Iwe dipówá ihaydá ovâytu'an, "Úvíjúusu'amí hedânho wovây'tayinde' ihaydi híwóhpí wí'úví'amípidí." 41 Hedi ovâyjoe'andi wí háy namää, wí k'uu bínsäyü-í iwéhaybá, hedi idége'disógedi ginnân ijúusu'an: 42 "Tádá, unda'dáho in t'ôephade donkhây'máa'in naa dínjää'amí. Hewänbo háa u-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe." 43 Hedi wí makówáwi t'ôepä'aa'i-á iví'we ûnkwinudee hedi kay óemägi. 44 Hedi hânho it'ôephadededi shánki kay'indi ijúusu'an, hedi hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ûnp'oetä he'endi waag-ibá nange ûntände'. 45 Hedáhá' wáy ijúusu'o' iwedi iwínúdi iví khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymää. Indá hânho dik'áykhaáda dikaykhanmuu, hediho dijókhá. 46 Hedi ovâyjósandi ovâytu'an, "Heháadan ijókhá? Bíshaadi úvíjúusu'amí hedânho wovây'tayinde' ihaydi híwóhpí wí'úví'amípi."

Jesus óepankê'

47 Wa'di ihí'maadíbo báyéki t'owa dipówá. Judas-di ovây'páadémá', i-á wêe in tä'di wíje khäge'nin diwedi'i'ba namuu, hedi Jesus nawin diwepiye namää óep'ohsää-ídi. 48 Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i díp'ohsää ná'in t'owaví mange dikáanídí?" 49 Háa Jesus óekhây'máa'in iví khäge'nin i-ádi diji'in dâymû', hedi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó phá'dí hä'in t'owa äyyäa-í?" 50 Wí wêe iví khäge'nin diwedi iví tsijó phá'dí i' owaha' p'ó'dédí'ví t'ôe'i p'ó'dé óewhádi, hedi iví ko'díngédíwin oje he'yinbo' ônt'ó'ts'á'. 51 Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wíyá ha'wâa wí'úví'amípi," hedi i' senbí oje ônwáykidídi ûnwówa. 52 Ná'in di'ää'in Jesus óekáyjídí in owaha' p'ó'dédí'indá hedá i' hay'i méesatewin sunda'oví tsonnindá hedá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan unbí tsijó phá' wóegé unbí phé wóegá í'ää naa díyää-ídi wí jänäkíkandi' omuu waagibá? 53 Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undádí oji', hedi wídi'pankê'pí. Hewänbo nää-á ihaydiho' un únná ná'in úví'amídi, hedá i' Penísendi-á ihaydiho' únná iví kay ikey'amídi, i-á wáy t'owa dínkhunná' diwe natsonji'i-á namuu."

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapi'in

54 Jesus óepankê'di i' owaha' shánki p'ó'dédí'ví tewhá eepiye' óeho', hedi óets'úde. Wa' óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didíbo-á nawóemän. 55 I' tewhávi tehpaá búge wáy ho naphahte'en, hedi i'ge wên t'owa dívíkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge. 56 Iwe na'ändí phaadi

óekonámá? hedi wí t'òe'i a'yúdí óedamúndedi natú, “Ná'i sennânkun Jesus-ádíba najiwän.”⁵⁷ Hewänbo Peter natú, “Joe, naadá wíðotaapí.”⁵⁸ Hây napóe ihaydá wiyá to'wídá Peter-á óemû'dá óetu'an, “In Jesus-ví'in diwedi unmuu-ákun.” Hewänbo Peter-di óetu'an, “Joe, naa-á joe.”⁵⁹ Hedi ma' wí óda naphade ihaydá wiyá wêe-á kay'indi natú, “Ná'i sendá Galilee-wíba namuudi ta'gendi Jesus-ádíba najiwän.”⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetu'an, “Naa wíðinhanginnáhpí hääwí i'gedi bihí'máa'in.” Wa'di ihí'máa ihaydibo wí dee sen ikin.⁶¹ Ihaydíba tewhá ivedi Nanbí Sedó Jesus ibeedi Peter óedamû', hedi Peter ûn'ánpówa háa Jesus-di óetu'an waa: “Tha'di hédéndi wa' i' dee sen ikinpíðibo', powin untúuní naa wíðitaapí'in” gin ho óetu'an.⁶² Hedi Peter i' tehpaá já'wépiye napeedi hânho isíhtäa.

In sundado di Jesus óejänäki'an

⁶³ In senä? Jesus óe'áyînmáa'indi t'ämäge óetumáa hedá óemahpúude? ⁶⁴ Hedá óetsíwhi'andi óetu'an, “U-á úhanginná háa napuwagí'o'in wa' napóepíðibo'. Dítu'an, to'dan wóemahpúu?” ⁶⁵ Hedá wiyá shánkílee-wíba namuudi ta'gendi Je t'ämäge háa óetumáa.

In Hudíyo tunjowa di Jesus iví'gedi óetsika'máa

⁶⁶ Wa'deedí nanân dihaydi in Hudíyo tsonnindá in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá díwíwé'ge'an, indá in Hudíyoví tunjowa' dimuu, hedi Jesus in tunjowa' wháagépiye óeho', ⁶⁷ hedi óetsika'yan, “Ti ta'gendi u-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Dítu'an.” I'di ovâytu'an, “Wâytu'an wänbo há'to dînwäyü-i, ⁶⁸ hedi naadá undá hääwí wâytsika'yandá há'to hääbo dí't'òe'amí. ⁶⁹ Hewänbo nää iwedi páadépiye naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i Jôesi Tádáví ko'díngedí ochangi'o, i-á t'ähki kay imáa'i namuu.” ⁷⁰ Hedáhá' t'ähkíðibo óetsika'yan, “Ti untunda' u-ân Jôesi Tádáví ay unmuu'in?” I'di ovâytu'an, “Háa unbo ítú waa.” ⁷¹ Hedáhá' dívítu'an, “Wây-á to'wên wígintáypí iví'gedi dítu'âamídí. Iví sópho iwedibo ná'i tun gip it'oe.”

23

Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'

¹ Hedi in tunjowa' t'ähki díwíwínú, hedi indiho Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'.
² Hedi Pilate-ví'we óekándí ònt'aywó'dichänundedi dítu, “Ná'i sendá nanbí t'owa ovây't'e'ya'do', hedá i'di ovâytu'an Caesar wí'òe-tax-wá'âa-ípí, hedá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda' wí tsondi hay'ibá namuu'in.”
³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, “Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?” Jesus-di óetu'an, “Háa u'bo untú waa.”
⁴ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'in hedá in báyéki t'owa iwe diwinnindá ovâytu'an, “Ná'i sendá naadi wên t'aywó'nin wänbo wíðônshaapí.”
⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, “I'dá iví hâhkan ûnmuu'i'di nanbí t'owa ovây't'e'ya'do'. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'ähká, hedá nää-á nääwá napówa hanbá i'amídí.”

Jesus oe Herod-ví'piye óeho'

⁶ Pilate ná'in nat'oedi ovâytsika'yan, “Ti ná'i sendá Galilee-wi namuu?”
⁷ Hedi “hoi” gin dítu ihaydi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'dédí' namuudân, hedi nää-á oe Jerusalem-dá na'ân.
⁸ Herod nahíhchanpóe Jesus óemû'di. Gáhääðibo napuwäda', iví'gediho nat'oedi, hediho nada' Jesus-di wên pínnán òn'amídí imúuní'in.
⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí.
¹⁰ In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá iwe diwíndi kaygindi Jesus ònhíwóhpíchänunde? ¹¹ Hedi Herod-dádí in sundado-ádí t'ämäge Jesus óe'o', hedáân,

hedí jänákí-á i-ádá dimuu. Herod-dá ovâytu'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá' Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádí Pilate-ádí hánmindá damuwan, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

¹³ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'dédí'indádí wây-á t'owa-ádí ovâywé'getu'an, ¹⁴ hedí ovâytu'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dínmaa, hedí ditú'an t'owa ovâyte'ya'do'in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedí dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchänunde wänbo wíðónshaapí. ¹⁵ Herod-di wänbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ðónshaapí, hedího nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá hääwí híwóhpí wí'i'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hedího otsonpúuwí púwhí'dí óewhääní'in hedáhá' dóma'p'ädi-í."

¹⁷ Paayo p'óe waa i' Passover shánkí'eedi naná' dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'ädi'nde', hedänho gin natú. ¹⁸ Hewänbo t'ähkí in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe', hedí Barabbas-á na'ingí' nâama'p'ädi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú' iwe'in p'ó'dédí'indádí ovâytsaakannandân, hedá i'dá ovây't'owat'ahánú.) ²⁰ Hewänbo Pilate nada' Jesus óema'p'ädi-í'in, hedího in t'owa wíyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihaydä' dívítuwínúnde', "Wên phé'win deedi ná't'óhtägek'u'!" ²² Pilate-di powingedí ovâytu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yä'däapí'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wänbo wíðónshaapí óeháyjídí. Hedího otsonpúuwí púwhí'dí óewhääní'in hedá dóma'p'ädi-í." ²³ Hewänbo kaygindi ihe'jidida' ditú' Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in, hedí hânho dívítuwínúnde' diho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahíje háa óedaa'an waa i'amídí, ²⁵ hedího Barabbas, i' sen in tsonnin ovâyây'i' hedá ovây't'owat'ahánú'i' namuu'i' óema'p'ädi, hewänbo natsonpóe Jesus óe'amí'in háa dida' waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho'

²⁶ Hedáhá' Jesus iwedí óeho'. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'i', Simon gin nakháwä'i', oe nava iwedí i' bú' eepiye na'ädi óejay, hedí in sundado' di in phé'win iví'dí òn'í'k'ú'dí Jesus-ví t'úugé óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá' Jesus únwóemän, hedá wên kwiyä' dimännindá hânho ditaachanpóedá dívípíkhúmáhpúude', hedá háa iphadende'in namuudi diséje'. ²⁸ Jesus ibéedí ovâytu'an, "Un kwiyä' Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvísíhtä-ípi, hewänbo ungi'-á unbí áyyägi'-á úvísíhtä-í. ²⁹ Wáy wí thaa naná' dihaydi t'owa ditúuní 'Híhchan dâymá've-í in dínkodipí'in díví'áyyamídí, hedá in hánhay wänbo díví'ayyanpí'indá wí ay wänbo dâ'y'âytsä' anpí'indá wá' híhchan dâymá've-í. ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem'in t'owa dida'í i' p'in inbî'dí nakaanú-í'in hedá i' okúdá ovâykhä'kw'òen'indá. ³¹ Naa wên tay wówá'in waagi'ba omuu'i' híwóhpí dínpo'e'o. Hewänbo indá tay t'aa'i waaginbá dimuudi shánkí p'ändíkí dínpuwagi'o."

³² Hedá wây-á wíje senä'dá Jesus-ádíba ovänhon ovänháyjídí. Ná'in senä'dá jänákíkaninnân damuu.

Jesus wên wíje sänminbí pinudi phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

³³ Hedí wên okú iwe dipówá, "In p'ókhúbay" gin dâytú'o', hedí Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú', hedá in wíje jänákíkanindá wá' hanbá ovän'an. Wêe Jesus-ví yä'mängedí óewínú hedá i' wêe-á iví ko'díngedá. ³⁴ Hedí Jesus natú, "Táda, ovây'owóje-í, háa díví'o'in wídínhanginnáhpídí." In sundado-á díví'áywan iví aa dívíweeje-í. ³⁵ In t'owa iví nú' iwe diwindi óemunde', hedá in Hudíyo p'ó'dédí'indá t'ämägá óetumáa. Ditú', "Pí'wëndá i'dí ovây'aywon, hedí i-á i' to'wí Jóesi Tádadí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i' namuudá, wí'bo ipi'aywoení'in únkhây'ä'." ³⁶ Hedí in sundado' di wá' t'ämäge háa óe'o'. Iví'piye dimäädi wí méena ojohay'i-á ònpähtuye, ³⁷ hedí óetu'an, "In Hudíyoví tsondi hay'i unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wên phéphá'ay iví phé'win kw'áye nat'i'k'óe eedi ginnân nata'muu: "Ná'i-á in Hudíyoví tsondi hay'i namuu."

39 Wêe t'aywóhkandi' phé'win deedi nawhi'wondi'di óejänäkítumáadí, óetu'an, "Untúhpí'an u-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá' dín'aywoení." 40 Hebo i' wêe natú, "Ha'wâa wívhée'amipí. Ti Jôesi Tádá oe makówá na'ándi' wínâa'a'ginpí'an? Nă'i sen óetuhchänunde waagibá u wá' wóetuhchänunde", 41 hedi u-ádi naa-ádi dítuhchänundedi híwó namuu, gá híwóhpí án'andi nanbí tuhchänu-á gän'äädân. Hebo nă'i sendá háabo híwóhpí' wí'i'anpí." 42 Hedáhá' Jesus óetu'an, "Jesus, owáy unp'ó'dédí'sogedeedi unwáy'ää ihaydi naa wídí'ódé'nípi." 43 Jesus-di óetu'an, "Nă'in wítu'âamí, năa thaa-á owáy t'ähki sa'wó naná' diwe naa-ádi unchaní."

Jesus nachuu

44 Taagepiye iwáypiye naná, hebo i' than namuwähán, hedi i'ge t'ähki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. 45 Ihayhääbá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnindá pínu-á nasivedee. 46 Hedáhá' Jesus kaygi natú, "Tádá, naa uví mange dáymä', naví p'oewaahâa dínke'." Hedi gin natú ihaydiho t'ä'gedi ihâa'an. 47 I' sundado p'ó'dedi' iwe nawindi háa napóe'in imû'di Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, hedi natú, "Ta'gendi nă'i sendá iví wówátsi ta'ge ihon." 48 In báyéki t'owa iwe dik'aapuwäwinnin háa napóe'in dâymû'di inbí'piye dívíweeho', hedi inbí pihkhú dâymahpúude ditaachanpóedí. 49 Hebo wáy wên kwiyä' Galilee nange iwedi Jesus-ádi di'ää'in, hedá wây-á t'owa iví k'ema'in ûnmuu'indá, kayi' diwebo diwin dâymündedi.

Jesus óekhâ'k'û'

50-51 Wí sen Joseph gin nakháwä'i wá' iwebá naji', oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-ân namuu, Arimathea gin dâytu'o'i'. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedi natsikhaji' Jôesi Tádádí óesóege-ídi i' to'wí t'owa ovây'aywoení'i'. I-á wínachanpóepí híwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa' díví'ánshaamägi'indá hedá díví'annindá Jesus óeháyjí gin dítu' ihaydi. 52 Hediho Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-ví'piye namää óedaa'amídí i' pení óemäänídi óekhâ'k'úuwídi. 53 Hedi óemägi'di in phé'win diwedi óewáve, hedá wên híwó'nin aa iwá óe'ánk'û', hedi wí khähkugi' pho ee óek'û', i' t'owáwi k'uu iwe dâys'tâ'i', iwá wa'di tóebo wí'óekhâ'k'û'pí. 54 I' thaa-á in Hudíyo dívíhääwíkhây'o' kaykhanwówa thaagi', hedi i' kaykhanwówa thaa-á ho napowa'ä'. 55 In kwiyä' Jesus-ádi oe Galilee nangedi di'ää'indá Joseph-á ûnwóemää, hedi háa Jesus oe t'owápho ee óek'û' waa dâymû'. 56 Hedi inbí'piye diwáymää, hedi wí sa'wó nasundi woe-ádi ka'p'oe-ádi dâykhây'an i' pení óe'äyú-ídi. Hebo wíyá tháwän i' kaykhanwówa thaa nanândi wídívít'ôe'anpí in Hudíyoví khuu dínmuudi.

24

Jesus wówá'i napee

1 Wíyá tháwändá Dumíngu naná, hedi nathamupuwa'ä' ihaydi in kwiyä' i penípho iwepiye diwáymää i sa'wó nasundi woe dâykhây'andi wóegé. 2 Iwe i' k'uu i' t'owápho iwedi ho nahângemuudi dâymû', 3 hediho ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahándi wídâyshaapí. 4 Iwe diwänpiwíndi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsíkhagipí wíje senä' waabá dänchaa'in inbí nú' dakwinudee, hânho ots'á'ida' da'a'wennin. 5 In kwiyä' hânho dikhunwóeda'di dívíwänpip'ó't'ää, hedi in senä'di ovâytu'an, "Heháadan wí nawówáji'i' in pení ovâykhâ'kw'óe'ó ee bîntuwämáa? 6 Jesus-á năwe wínak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Ti wí'ún'ánshaapí'an háa wovâytu'annin wa' oe Galilee naji' ihaydi? 7 Ginnân natú: 'Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i-á in yä'dâapí'in t'owaví mange dikáani. Hedá phé'win deeda' díkhe'khây'máa, hewänbo iwedi i' powage'i' thaa iwe owáywówápuwagi'o.' "

8 Ihaydi in kwiyä' dín'ánpówá háa Jesus-di ovâytu'annin, 9 hedi iwedi dimäädi in tã'di wêe Jesus-ví khäge'nindá hedá wây-á iví k'ema'indá háa napóe'in ovây't'ôe'an.

10 Nä'innân dimuu in kwiya': Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-ví jíyá ûnmuu'i', hedá wây-á kwiya'dá wá' indádí diji'. 11 Hewänbo Jesus-ví khäge'nin di'ân háa in kwiya'di ovâytu'an waa wäyupí' hí'da'mân namuu'in, hediho háa ditú'in wíwíwäyupí. 12 Hewänbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'ää, hedi it'äädí itsíhkídi, hedi wí aada' Jesus na'anmú'de'i' imû', hedi ivi'piye nawáymäädi na'ánde', "Hân hîn napóe?"

In wíje oe Emmaus bú'aypiye damänninbí'piye Jesus ipikeeyan

13 I' thaabá-á wíje Jesus-ví k'ema'in wí bú'aypiye damän, iwá Emmaus gin dâytu'o', i-á maði tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. 14-15 In wíje ná'i háa napóe i'gedi wí'bo dänhí'máa, hedi dantsika'máa "Háadangú ná'i t'ähkí gin napóe?" Jesus-di ovänkáa, hedi indádí bá namää. 16 Hewänbo indá wí'óetaapí, inbí tsée iwedi dänkaapóedí. 17 Hedi Jesus-di oväntsika'yan, "Hää i'gedan hânho jashawó' dänhí'máa damändi?" In wíje dantsi'wóyí' hedi dabo'aats'aymuu, 18 hedi i' wêe Cleophas gin nakháwä'i'di óetu'an, "U'da'mân kavêe t'ähkí in oe Jerusalem di'ádâaji'in diwedi wí'úhanginnáhpí háa ná'i phade thaa eeje napoe'o'in." 19 Jesus-di oväntsika'yan, "Hân handi napoe'o?" Óetu'an, "Gá Jesus oe Nazareth-wi háa ûnpóe'innân. I-á Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu, hedi Jôesi Tádá-ádi hedá in t'owa-ádi dâymû' iví hí'-á iví tsiyekandá ûnkay'in. 20 Nanbí owha' p'ó'dédí'indá hedá wây-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedânho indá óetuhchänuði óeháyjídi, hediho phé'win deedi óet'óhtägek'ú'. 21 Hewänbo na'indá gi'ân i-ân i' namuu na'in Israel-'in dímahpädikhâymaa'i'. Hedi náa thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iwedi. 22 Hedá wá' wên kwiya' na'inbí'wedi dimuu'indi ditú'an wên háawên na'in díháa'annin. Hédéndí hé'dibo ee Jesus óekhä'k'û' iwáyge diji', 23 hewänbo wí'óeshaapí. Diwáy'äädi ditú wên makówáwin t'óepa'aa'in inbí'piye dakeepóedí ovâytu'an Jesus-á nawówáji'in. 24 Wáy wên na'indádí diji'in i' penípho iwepiye dimää, hedi háa in kwiya' ditú waa dâymû', hewänbo Jesus-á wíwíwäyupí' gin in wíjedi Jesus óetu'an.

25 Ihaydáhá' Jesus-di ovântu'an, "Undá ánshaapí'in damuu, hedá dawäyukâymuuði t'ähkí háa in Jôesi Tádávi tukhe'min ditú waa wíwíwäyundepí. 26 Ditúhpí'an i' to'wí Jôesi Tádávi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi ná'i háawí it'óephadekhâymaa'in, hedáhá' ên na'in díháa'annin. Hédéshánkí tsondi hay'i-á óepa'í." 27 Hedi Jesus-di háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi natú'nin t'ähkí ovänthayyan. Háa Moses natú'in páadé ovântu'an, iwedáhá' in Jôesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa ditú'indá.

28 I' bú'ay dimän diwe tsowa dipowamän, hedi Jesus-á wa'di wíyá wáypíye namän waagibá i'an. 29 Hewänbo óepunmääni'in wíwíwäyupí, hediho' óetu'an, "Na'indádí ówóyí'. Häädanho napuwamän, nathaaphademänho'." Hediho indádí i' tewhá ee nats'ûndi iwóyí'. 30 Indádí nahúu'ân dihaydi i' pává iké'di ikú'daa'an, hedá iháve, hedá ovänmägi. 31 Ihaydí bá datsíwaadee waa dapóe, hediho to'wí namuu'in dántaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. 32 Hedi dântumáa, "Oe p'óegé gimän dihaydi, Jôesi Tádávi hí' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gän'a'yäpóepí'an."

33 Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymää, hedi Jesus-ví tä'di wêe khäge'nindádí hedá wây-á wên diwé'gekw'óndádí dänshaa. 34 Ná'in diwé'gekw'ó'nindi ovântu'an, "Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawáywówápóe, hedi Simon Peter-bí'piye nakeepóe." 35 Ihaydáhá' in wíjedi ovâytu'an háa napóe'in ee p'óegé damän dihaydi, hedá hádídi Nanbí Sedó Jesus dántaa'indá i' pává iháve ihaydi.

Jesus iví khäge'ninbí'piye ipikeeyan

36 Wa'di dänhí'máa ihaydibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, hedi ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwoní." 37 Hânho ovâyphäädí di'ân wí p'owäqähäq-ân dínkeepóe'in. 38 Hewänbo Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan íkhunwóeda'? Háadan i'ánde' maði naa

ta'gendi wó'muupí'in? ³⁹ Naví mandá naví ândá dînmú'dí. Naa-ânkun omuu. Dítäägé-í, hedânho únhanginnáani wí p'oewâhâa wó'muupí'in. Naa tûu-á phékhû-á omuu. Wí p'oewâhâa-á ha'wâa'i wínamuupí." ⁴⁰ Hedi ha'wâa natú ihaydá iví mandá iví ândá ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihíhchan wânbo ovâyháa'an, hedá kây'indá dînpoe'o dívíwäyü-ídí háa natú'in. I'di ovâytsika'yan, "Ti koegî' hääwí nää únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Hediho wí paa natseemuu'i' óemägi, hedi inbí páadépiyebo ik'oe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undádíbo wa' oji' ihaydi naadi wâytu'an hääwí Jôesi Tádávi ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ä' napúuwí'in, t'âhkí háa Moses ita'nandi-á, Jôesi Tádávi tukhe'min ditú'i-á, hedá i' Psalms gin dâytu'o' iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Hedi ovâykhäge'nan híwó dika'póewídí háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Nä'i tundáho nata'muu: I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephaadé-í nachuu píhay, hedi iwedá i' powage'i' thaa iwá nawáywówápúuwí, ⁴⁷ hedi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win hedá iwedá wéngé t'âhkí'in t'owa-á ovâytu'âamí inbí t'aywó'di dâyjoe'ámí hedânho ovây'owóje-ídí, gin nata'muu. ⁴⁸ Hedi undá nää'i hääwí bînmû' i'gedi t'owa bînt'ôe'ámí. ⁴⁹ Hedi nää i' Yä'dâa'i P'oewâhâa unbí'piye wâysaaní, i-á naví Tádádí wovâytu'an wovâymäni'in. Hewânbo nää Jerusalem-bo úvíwóyí'ní unbí kay oe makówádí wovâymägi píhay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedi ovâypiyedi i' bú'ay Bethany gin dâytu'o' iwehay ovâyho', hedi ikhóhtegedi Jôesi Tádá óedaa'an híwó ovây'amídí. ⁵¹ Wa' gin i'odibo' inbí'wedi iwijedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídege'dikw'odi óe'a'ginmäniídí, hedáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymää. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihayda' dimää'ä hedá ditú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i nawówátsipäyi', i-á Jesus-ân namuu

¹ Hǎn'oe ts'anpáadé nanân diwe i to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i nayiho'. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi', hedi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáadé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi'. ³ Hǎäwí t'ǎhkí ikhíyé, hedi i-á wí'ikhíyépidá hǎäbo wínakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyi', hedi ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagí' waagi'ba namuu. ⁵ Ná'i ko nakhuná' dee nakeepo', hedi hǎädi wänbo t'ǎhkí nakeepo' tobáháa nakhunân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwǎ'i Yôesi Tádádí óesan ná'i ko i'gedi t'owa ovâytu'âamídi, hedânho John-bí hí' dit'oedi to'wên t'ǎhkí dívíwhäyú-ídi i to'wí i ko namuu'iví'piye'. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewänbo i na'äq t'owa ovâytu'âamídi to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'i to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i i ta'gendi ko namuu, hedi náä oepáa k'aydipiye' na'äqdi t'ǎhkí t'owa ovâykothayyo'.

¹⁰ Náä oepáa k'aydi i nayi', hebo tobáháa ná'i oepáa ho ikhíyé wänbo', in t'owa náädi diyí'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hǎäwí ikhíyé' i iví' ûnmuu, hedi ipiye' na'äq, hewänbo iví' t'owadi wänbo wí'óeséegí'anpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséegí'andá iví'piye' dívíwhäyü, hedi ná'in t'ǎhkí idi ovâymagi Yôesi Tádáví äy dipúwídi. ¹³ Hedi Yôesi Tádáví äy dipóe ihaydi wíyá di'âypuyä waa dínpoé, hewänbo t'owa di'âypuyä náä oepáa k'aydi waagibá wídi'âypuyäpí, hedi hǎa i tádá-ádí i yíyá-ádí dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hedi hǎa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádân ná'in wówátsi ovâymagi.

¹⁴ I to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i wí t'owa napaa, hedi wí háy tǎhkí na'indádí nayi'. Báyéki hay'i namuu'in äymû', gá Yôesi Tádáví wí' ayda' ûn'ändi' namuudân. I-á báyéki séegísehkanä imáa, hedi hǎa i natú waa t'ǎhkí ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovâytumáa, "Naadi wâytu'an naví tí'úugéba wí to'wí napowagít'óe'in, hedi i-á naví shánki kw'áye namuu, gá naa o'aypuyäpídi'bo i-á hǎädi wänbo t'ǎhkí nawówáyidân. Ná'i-ânkun i namuu iví'gedi wâyhí'máa'i'."

¹⁶ Báyéki séegísehkanä imáadi, ihayda' híwó'di hǎäwí iví'wedí gín'ä'. ¹⁷ Yôesi Tádádí Moses óetu'an iví' tsontu na'in dímäni'in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkanä-á hedá in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídi. ¹⁸ To'wídi wänbo hǎnhay wänbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí. Hewänbo háawi i namuu'in iví' wí'da' ay ûnmuu'i' iví' nú' na'ändidân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oekandi in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wǎhǎädi in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wên owha'-á hedá wên méesate'in khǎge'nindá ovâysan John i p'ó'p'oekandi' óetsikáyí'nídi, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi wó'muupí." Kaaginpidíbo thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedi óetsikáyin, "Hedi to-an unmuu? Ti Elijah-ân unmuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupí." Hedáhá' óetsikáyin, "Ti Yôesi Tádáví tukhe'bi' i äytsíkha'máa'i-ân unmuu?" ²² Hedi ovâytu'an, "Yoe." Hedáhá' óetu'an, "Dítu'an to-an unmuu, hedânho in to'wên na'in dísannin äyt'ôe'amídi hǎa untú'in. Uví'gedi dít'ôe'an." ²³ John-di ovâyhée'an hedânho dín'ánpówa-ídi hǎa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah hǎn'oebo natú'in, hedi ná'i-á Isaiah-ví hí' ûnmuu: Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúni,

'In p'ôe binta'ge'an i shánki natsonyi'igí'.

"Ná'i to'wí han natú'i waagi'ba naa omuu" gin John-di ovâytu'an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyí'nídi Pharisees dimuu, ²⁵ hedi indi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi wí'unmuupí, Elijah wänbo-á yoe,

háa Yôesi Tádáví tukhe⁷bi âytsíkha⁷máa⁷i wänbo-á yoe. Hedi háadan handi ná⁷in t'owa ovâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷o⁷?" 26-27 John-di ovâytu⁷an, "Naadá p⁷oedida⁷ dovâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷o⁷, hewänbo unbí yâadi wáydí wí to⁷wí bîntaapí⁷ nayi⁷, hedi tobá naví tí⁷úugé napówá wänbo⁷, naa ihay híwó⁷di wó⁷muupí iví anto wänbo dônma⁷p⁷á⁷di-ídi."

28 T'ähkí ná⁷i owáy Bethany búu⁷ú⁷ay wăhăă napóe, oe Jordan p⁷o⁷ p⁷änädi John nayidi in t'owa ovâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷o⁷ iwe.

Jesus-á wí k'úwá⁷ay Yôesi Tádádi óesandi⁷ waagi⁷bá namuu

29 Wíyá tháwän John-di Jesus óemû⁷ ee nayi⁷ iwepiye⁷ na⁷ädi, hedi iví⁷gedi natú, "Binmú⁷dí i na⁷ä⁷i. I-á Yôesi Tádádi óesan wí k'úwá⁷ay waagi⁷bá nachúu-ídi, t'ähkí t'owavi t'aywó⁷di ovâyâa⁷amídi. 30 Ná⁷ibá i namuu iví⁷gedi wâyhée⁷an. Naa otú, 'Naví tí⁷úugé bá wí sen napówá-í, hedi i-á naví shánkí kw'áye namuu, gá naa o⁷aypuyäpídíbo⁷ i-á hăädi wänbo t'ähkí nawówayidân.' 31 Tobá to⁷wí namúni⁷in naa wíđinhanginnáhpí wänbo⁷, naa o⁷ä-á p⁷oedi wây⁷ó⁷p⁷oe⁷amídi, hedânho un Israel-⁷in t'owa i bîntáa-ídi."

32-33 John-di háa imû⁷in ovâytu⁷an. Natú, "Páadedí naa wíđinhanginnáhpí to⁷wí Jesus namuu⁷in, hewänbo Yôesi Tádádi dísan p⁷oedi wây⁷ó⁷p⁷oe⁷amídi, hedá idá dítu⁷an, 'I Yä⁷dâa⁷i P⁷oewaahâa nawhândi nâapuwăkhây⁷máa, hedi wí to⁷wíwí⁷di isogekhây⁷máa. Hedi ná⁷i to⁷wíđân i Yä⁷dâa⁷i P⁷oewaahâa t'owa ovây⁷määni wí p⁷ó⁷p⁷oekan waagibá⁷ kin Yôesi Tádádi dítu⁷an. Hediho⁷ i Yä⁷dâa⁷i P⁷oewaahâa makówádi nawhândi wí k'o⁷wee waagibá dómû⁷-ákun, hedi Jesus-ví⁷di isóge. 34 Naa kin napóedi dómû⁷, hedânho naadi wây⁷tumáa Jesus-á Yôesi Tádávi ay ûnmuu."

Jesus-ví páadé⁷in khäge⁷nin

35-36 Wíyá tháwän John-dádi hedá wíye iví⁷ khäge⁷nindádi Jesus naphademändi óemû⁷, hedi Jesus-ví⁷gedi John natú, "Binmú⁷dí i Yôesi Tádádi óesandi⁷ namuu⁷i⁷. Wí k'úwá⁷ay waagi⁷bá nachúu-í."

37 John-bí wíye khäge⁷nin háa John natú⁷in dat'oe, hedi Jesus-ví tí⁷úugé dawóemää.

38 Jesus ibeedí ûnwóe⁷ädi ovänmû⁷, hedi oväntsikáyin, "Hăă-an dada⁷?" Óetsikáyin, "Rabbi, wăhăă-an unthaa⁷?" (Rabbi-á "hăhkandi" gin natú⁷da⁷.) 39 Idi ovântu⁷an, "Naa-ádi bákă⁷ve, hedânho wänkeeyamídi." Hediho⁷ i-ádi damäädi wáyge⁷ nathaa⁷in dânmû⁷. Dipówá ihaydáho thé⁷êedi yôenu iwepiye⁷ naná, hediho⁷ i-ádi⁷bo dânwóyí⁷.

40 Andrew-á Simon Peter-ví tí⁷úu ûnmuu, hedi i-á in wíye in John-bí hí⁷ dat'oedi Jesus-ádi damää⁷in diwedi⁷ibá namuu. 41 Wesebo Andrew iví pá⁷dây Simon ituwăho⁷, hedi óeshaa ihaydi óetu⁷an, "Na⁷indi i Messiah âyshaa." (In hí⁷ Messiah-á natú⁷da⁷ "i to⁷wí Yôesi Tádádi óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídi" gin.) 42 Hedi Andrew-di Simon Jesus-ví⁷piye⁷ óeho⁷.

Jesus-di Simon óemû⁷ ihaydi óetu⁷an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo nää iwedi páadépiye⁷ Cephas gin unkhăwă-í. (Nă⁷in khăwă Cephas-á Peter-ân namuu, hedi natú⁷da⁷ "wí k'uu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-ádi ovântu⁷an i-ádi damú-í⁷in

43 Wíyá tháwän Jesus i⁷ánshaamăgi oe Galilee nangepiye⁷ namú-ídi, hedi Philip óemû⁷di óetu⁷an, "Naa-ádi ókă⁷ve." 44 Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu⁷ú⁷ay Andrew-ádi Peter-ádi dathá⁷de iwébá. 45 Philip-di Nathanael óetu⁷wăho⁷, hedi óeshaa ihaydi óetu⁷an, "I to⁷wí Yôesi Tádádi óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídi âyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví⁷gedân Moses ita⁷nan iví ta⁷nin diwe, hedá in Yôesi Tádávi tukhe⁷min wá⁷ iví⁷gedi dâytă⁷nan." 46 Nathanael-di Philip óetu⁷an, "Naa wó⁷ânpí hăăwí wänbo Nazareth-wi-á híwó⁷di namuu⁷in." Philip-di Nathanael óetu⁷an, "Ókă⁷ve naa-ádi hediho⁷ wí⁷bo nâapimúni⁷."

47 Jesus-di Nathanael iví⁷piye⁷ na⁷ädi óemû⁷, hedi iví⁷gedi natú, "Hăwebâa wí na⁷ä⁷ in Israel-wi khuu ta⁷gendi ihondi⁷, i-á wínahóeyóhăhpí." 48 Nathanael-di óetsikáyin,

“Hádídan naa dítaa?” Jesus-di óetu’an, “I fig tay óhkhũ nú’ un’ân dihaydi naadi wímû’, Philip-di wóetukánnanpídíbo?” ⁴⁹ Nathanael-di óetu’an, “Háhkandi’, nábâa dínhanginná u-á Yôesi Tádávi ay-ân unmuu’in, u-á in Israel t’owavi tsondi hay’i unmuu.” ⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu’an, “Nää navi’piye’ biwhäyunde’ gá wítu’andân in fig tay nú’ naadi wímû’in, hewänbo hä’i wíts’antu’andivi shánkí he’endi hääwí nâapuwäkhâymaa. ⁵¹ Ta’gendi wítumáa, makówá nakhuudeedi bînpuwägít’óe, hedá naa t’owa t’ähkígí’ o’aypuyä’ivi’we in Yôesi Tádávi t’ôepa’aa’in diwhádedá diwáypi’dá bînpuwäkhâymaa.”

2

Oe Cana búu’ú’ay dínkhóhtsaaná

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wáhãä dínkhóhtsaashánkí’diná, i búu’ú’ay Cana gin dâytu’o’ iwe. Jesus-ví yíyá páadebo namäädího’ iwe na’ân, ² hedá Jesus-á iví khäge’nindá dá wá’ ovâyhúutu’andího dimää. ³ T’ähkí i méena dínhán dihaydi Jesus-ví yíyá dí óetu’an, “Wíyá wídínméenasapi.” ⁴ Jesus-di óetu’an, “Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa’di ihaydi wídínnáhpí navi t’ôe don’amídí.” ⁵ Iví yíyá dí in húukhâysa’in ovâytu’an, “Háa idi wovâytu’an waa úvi’amí.”

⁶ Iwe sí p’onbay k’uudi napa’andi nasaa, t’owa dipówá’in díví’owídi-ídí in Hudíyoví kuu dínmuu waagi. Nää’i p’onbay eeye wétã háa powintã galôn dihay nasadi’. ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysaa’in ovâytu’an, “Nää’i p’onbay bînp’ide,” hediho p’eedí taye dâyp’ide. ⁸ Hedáhá’ ovâytu’an, “Häwediho wí binwhahó’gí, hedi unbí tsondiví’we bínhũ.” Hediho háa ovâytu’an waa díví’an. ⁹ I p’oe dâyhó’i naméenapaa, hedi in húukhâysa’inbí tsondi idää, hebo wí’ûnhanginnáhpí wáyge dâyhógi’in. In wé’ge’in dâyhúukhâysande’indã’mân dínhanginná. Hediho’ idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetu’an, “Wây-á t’owa i shánkí híwó’di méena páade dâykhâysande’, hedi t’owa díví’ihay’an dihaydânho i shánkí nak’ägipi’ dâykhâysande’. Hewänbo u-á han wívi’anpí, u-á bitsíkha’an i shánkí híwó’di tí’úuge ovâykhâysaa-ídí.”

¹¹ Nää’in Jesus ee Cana búu’ú’ay Galilee nange wáhãä i’annin in páade’in pínán t’ôe ovâykeeyannin namuu, hedi indího in t’owa ikeeyan i-ân hay’i namuu’in, hedi iví khäge’nin shánkí wänbo iví’piye’ dívíwhäyü.

¹² T’ähkí nää’i naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tí’úuwíndá hedá iví khäge’nindá dí Capernaum búu’ú’aypiye’ dimää, hedi iweho wí hâyü thaa dívíwóyí’.

Jesus-di in dâyhäwíku’ch’áade’in i méesate hay’i iwedi ovâykhēpiye

¹³ In Hudíyoví shánkí’dí púnú’ naná, Passover gin dâytu’o’i’, hedi Jesus oe Jerusalem-piye’ namää. ¹⁴ I méesate hay’i tehpaá búge in t’owa dâyhäwênku’ch’áadedí ovâymu’, wéyu-á k’úwá-á k’o’wee-á dâyk’ch’áade’, hedá wá’ in dâychä’egó’o’in inbí määsa eeye dikw’õndi ovâymu’. ¹⁵ Wên púwhí’ whihkannindi ipaa, hedi t’ähkí i méesate hay’i iwedi ovâykhēpiye inbí k’úwá-á inbí wéyu-á wóege, hedi in dâychä’egó’o’indá inbí chä’ t’ämäpiye’ ovâych’áa hedi inbí määsa ovâyánú. ¹⁶ Hedá in dâyk’o’weeku’ch’áade’indá ovâytu’an, “Binyâ’an nää’i hääwí nãwedi. Nää’i méesate-á navi Tádávi wháage’unná. Wí kuhte’i waagibá wíyá wíwînpáa-ípí.” ¹⁷ Hediho’ iví khäge’nin dín’ánpówá háa to’wí Yôesi Tádávi tã’nin diwe natú’in kin:

Hânho uví wháagedí dí’áyîngimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymaa waagibá ochanpo’,

hedi dâymû’ Jesus hanbá nachaa’in.

¹⁸ In Hudíyoví p’ó’dédí’in iwáyge diyí’indi Jesus óetsikáyin, “Háawin wên pínán úkoedi dínkeeyamídí, hedânho gínhanginnánídí u’úk’óe’in nää’in t’owa ovâykhēpiyé-ídí?” ¹⁹ Jesus-di ovâytu’an, “Nää’i méesate bînnayüdi poeye thaa iwebo naa wíyá dótege-í.” ²⁰ Indi óetu’an, “Yónántã’di sí (46) paayo ovâyho’ nää’i méesate dâytege-ídí, hedi hádídan poeye thaa iwebo wíyá nãatege-í?”

21 Hewänbo Jesus-á iví túu'ú i'gedân ovâyhí'máa, i méesate hay'i i'gedá yoe. 22 Hediho chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedi Yôesi Tádávi tã'nin diwe háa nata'muu'in hedá ná'i tuu Jesus ihée'andi-á dívíwhäyu.

Jesus ûnhanginná t'ähki t'owa háawin dimuu'in

23 Wa'di Jesus oe Jerusalem búu'ú nayi' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'di thaa Passover gin dâytu'o naná' dihaydi, báyéki t'owa i pinnán ovâykeeyandi dâymû'di iví'piye' dívíwhäyu. 24-25 Hewänbo Jesus wí'ipimägipi inbí mange. I-á wí'üntáypi wí to'wídi t'owavi'gedi óetu'âamídi, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé di'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-vi'piye' namää

1-2 Wí sen Nicodemus gin nakháwã'i Jesus-vi'piye' khu'déedi namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedi'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Háhkandi', gínhanginná Yôesi Tádávi wóesan na'in díhã'amídi. Wí to'wí Yôesi Tádávi óekhäge'máa'idã'mân ûnkoedi ikeeyamídi i pinnán udi dínkeeyo waagibá."

3 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên wíyídi."

4 Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídan wí to'wí nasówébo'wandi' wíyá nawáy'aypuyã-í? Wí'únkoedipi iví yíyávi aymúu iwe nawáyts'únídi wíyá na'aypuyã-ídi."

5 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedi hedá i Yã'dãa'i P'oewaahãavi'wedá di'aypuyã'indã'mân dínkoedi makówápiye' dimú-ídi. 6 To'wên t'owavi'wedi di'aypuyã'in t'owada'mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wíyó to'wên i Yã'dãa'i P'oewaahãavi'wedi di'aypuyã'indá i Yã'dãa'i P'oewaahãa dâymáa. 7 Wíwóeháa'amípi naadi wítu'andi, wíyá í'aypuyã-í'in únkháy'ã'. 8 Oepiyá náäpiyá iwãã'o', hedi i wãã it'o', hewänbo wí'ûnhanginnáhpí wãhããphã'gedi na'ã'in háa wáypiyé' namännin. Hedi hanbá wí'íka'póya'pí hádídi wí to'wí i Yã'dãa'i P'oewaahãavi'wedi na'aypuyã'in."

9 Nicodemus-di óetsikáyin, "Ti nakoedi-í ná'i háãwí untú'di' napúwídi? Hándídan napúwí?"

10 Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel-'inbí háhkandi unmuu, hedi háãdan ná'i háãwí i'gedi wí'unka'póya'pí? 11 Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedi ívíhée'o', hedá i háãwí âymû' i'gedá wâytu'o', hewänbo undá háa gitú'nin wídínséegi'opí. 12 Ná'i oepáa k'aydiwi háãwí i'gedi naadi wâytu'an, hedi un wí'úvíwhäyunde'pí, hediho hádídan úvíwhäyú-í makówáwi háãwí i'gedi wâytu'andi? 13 Makówápiye' wíyá to'wí wänbo wínapeepí, i makówá iwedi nawhá'didã'mân, hedi naa-ân i omuu, t'ähki t'owagi' o'aypuyã'i'."

14 Moses owáy ahkónu wáy i pääyu kwãk'udi napa'andi' wên phé eedi iwhí'k'ú'di itege waagibá, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i' wá' phé eedi dítege-í. Kin nakhây'ã' napúwí'in 15 hediho to'wên t'ähki naví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. 16 Yôesi Tádávi t'ähki t'owa hânho ovâyséegi'di iví wí' ayda' ûn'ãndi' imãgi, hediho to'wên t'ähki iví ayví'piye' dívíwhäyu'in há'to dipedée-í hewänbo wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. 17 Yôesi Tádá iví ay isan náä oepáa k'aydi'piye' in t'owa ovây'aywoenídi, dínkhây'ã' ovây'tuchãnú-í'in ovây'tu'âamídá yoe.

18 To'wên t'ähki Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhäyunde'in há'to ovây'tu'amí ovây'tuchãnú-í'in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhäyupí'indá ovây'tuchãnukháymáa'in, gá iví wí' ayda' ûn'ãndiví'piye' wídívíwhäyupí'dân. 19 Yôesi Tádávi ay náä oepáa k'aydi'piye' na'ãã wí kohthay waagibá namúnídi hedãnho t'owa dínkeepúwídi, hewänbo t'owa yã'dãapí dívítsiyekanhondi khuu eeyebo diyëen'in shánkí ovâyhí'an i kohthay ipiye' dimú-ívi'wedi. Hedãnho Yôesi Tádávi ná'in t'owabá ovây'tuchãnukháymáa. 20 To'wên t'ähki yã'dãapí dívítsiyekanhonnindá i kohthay dâyt'ay,

hedihō ipiye' wídimānpí, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí'in wídida'pídí. ²¹ Hewänbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimän, hedânho nakeepúwídí hääwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovâykhäge'dodi díví'amídí."

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

²² Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindádí oe Judea nangepiye' dimää, hedi iwáy wähää diyí' ihaydi wên t'owa ovâyp'ó'p'oe'an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oekandi wa' wí'óepansógepí, hedi idi wá' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aenon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayidi, hedi t'owa iví'piye' dimä' ovâyp'ó'p'oe'amídí.

²⁵ Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádí p'ó'p'oekan ni'gedi dívítuhänbo'. ²⁶ Hedihō John-bí'piye' dimäädi óetu'an, "Háhkandi', i to sen oe Jordan p'o' p'änä hánhay u-ádí nayí'i hedá iví'gedi in t'owa udi ovâytu'andi', nää báyéki t'owa iví'piye' dimän idi ovâyp'ó'p'oe'amídí."

²⁷ John-di ovâytu'an, "Hääwí i to'wí oe makówá na'ändidi dímägi'ida'mân áyhónde'. ²⁸ Häädankänbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo iví páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedi undá háa otú waa ít'oe. ²⁹ Häädi dínkhóhtsaaná' dihaydi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedi i soyingi ihí'máadi nat'oeđi ná'i k'ema báyéki nahíchanpóe, hedi i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhçaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye'bá dimändân iví'in ûnmúnídí. ³⁰ Nakhây'ä' Jesus-á shánki kw'áye'piye' ótege-í'in, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

³¹ "Jesus-á oe makówádí na'ää, hediho t'ähkiví shánki hay'i namuu. Naa nää oepáa k'aydiwí' omuu, hediho wí náadiwi waagibá dáyhée'o' náadi'ida' omuudi, hewänbo i-á makówádí na'äädi t'ähkiví shánki hay'i namuu. ³² Hääwí imú' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewänbo wên háyúhaydi' t'owa háa natú'nin ônséegi'o'. ³³ Hewänbo to'wên iví hí' dâyséegi'odi handidi dâykeeyo' dívíwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. ³⁴ Yôesi Tádáví ay isandi-á Yôesi Tádáví hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khâagipí i Yä'dâa'i P'oewahâa ho óemägidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegídí t'ähki tsonkhuu óemägi hääwí t'ähki i'gedi natsonyêenídí. ³⁶ To'wên t'ähki Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymáa, hewänbo to'wên iví ay ônt'óyandepí'indá ná'in wówátsi wíðâyamá've-ípí, indá Yôesi Tádádí hánhay wänbo t'ähki ovâyutuchänu'bé-í."

4

Jesus-ádí wí Samaria-wi kwee-ádí dänhé'an

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in, hedá John i p'ó'p'oekandiví shánki Jesus-di ovâyp'ó'p'oe'o'. (Hewänbo Jesus-ví khäge'nindida' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o', ida' yoe.) Hedi ná'i hääwí i'gedi in Pharisees dit'oe'in Jesus ûnhanginpóe ihaydi, i-ádí iví khäge'nindádí Judea nangedi dipee hedi oe Galilee nangepiye' dimää. ⁴ Galilee-piye' namän dihaydi oe Samaria nange i'gedi ûnpuhpo'. ⁵⁻⁶ Taage púnú' naná' dihaydi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dâytu'o' iwe napówá. Sychar-á kayí' wínanáhpí wí nava iwedi hân'o'oebo Jacob-di iví ay Joseph óemägi'i'. Ee dâyp'oewhahónde' iwe Jacob ishää'i naná, hedi Jesus kayí' wähäädi na'äädiho nakaykhanmuudi ee hänge isóge ikaykhanwówá'amídí.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oewhahónídí napówá, hedi Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dímää donsüwä-ídí." ⁸ Jesus-ví khäge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoe'gi'kunmäa, hediho i-á wí'bo na'än. ⁹ Hudíyo-ádí Samaria-'indádí wídívíwóndepí, hediho i kweedi óetu'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedi naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedi háadan udi díp'oesüwägi'da'máa?" ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "Wí'úhanginnáhpí hääwí Yôesi Tádá napäyi'in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oeda'máa'i' omuu'in wí'úhanginnáhpí. Úhanginnándáho' uđá naa díp'oesüwädaa'amíwän, hedi naada' p'oe nawówátsipäyi'i wímääníwän." ¹¹ I

kweedi óetu'an, "Mă'măä, hääwi wänbo wínâamáapí p'oewhakhongi'in, hedi näwe dâyp'oewhahónde' iwá nawä'än. Hedi hândidan ná'i p'oe nawówátsipäyi'i nâawhahóní? 12 Na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Jacob-di nää dâyp'oewhahónde' iwe na'in dînyoe'an. I-ádí iví e'nündádí hedá iví hääpan hääwëndádí i p'oe näwedi dâywahógi'i dâysuwände'. Ti un'ánde' u-á Jacob-ví shánkí hay'i unmuu'in gáhân?" 13 Jesus-di óetu'an, "To'wên t'ähkí näwedi dâyp'oesuwände'in wiyá dip'oesá'aapúwí, 14 hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i'-á dâysuwädá, há'to wiyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i-á wí p'ohpee inbí pí'ná waagibá napúwí, hedi iwediho in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí." 15 I kweedi óetu'an, "Mă'măä, ná'i p'oe i'gedi bihí'máa'i dímăä, wiyá wí'op'oesá'aapúwípídí, hedânho ihaydá' näwe wí'op'ohkhonná'be-ípídí."

16 Jesus-di óetu'an, "Ya' ópûn, uví sedó mánkéyí hedá nääpiye' nâamá'í." "Wídînsennänpí" gin i kweedi óetu'an. 17 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennänpí'in. 18 P'ánän khóhtsaa'i unmuu, hedi ná'i sen nää unthaa'i-ádí uví sedó ta'gendi wí'úmuupí."

19 I kweedi óetu'an, "Mă'măä, nää naa dînkeeyan wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' unmuu'in. 20 Na'in Samaria-'in t'owa gimuu'inbí páadé kâ'ää'indi Yôesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítû' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'ä' Yôesi Tádá óe'a'ginmääní'in." 21 Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhâyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yôesi Tádá óe'a'ginmääní ná'i p'in diwedá'ba yoe háa oe Jerusalem diwedá'ba yoe. 22 Un Samaria-'in ta'gendi wí'unhanginnáhpí to'wí bîn'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí ây'a'ginmä'in, gá Yôesi Tádádí na'in Hudíyo díde'mandân hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-ân namuu. 23 Hedi nää iwedi páadépiye' in to'wên Yôesi Tádá dâya'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpâkhâymaa. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmääní'in. 24 Yôesi Tádá-á p'oe'wâhâada' namuu, hedi in óe'a'ginmä'in dínkhây'ä' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmääní'in."

25 I kweedi óetu'an, "Naa dînhanginná i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ä', Christ gin óetu'o'i'. Napówá ihaydi hääwi t'ähkí dînthaykankhâymaa na'in." 26 Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu."

27 Ihaydibá Jesus-ví khäge'nin diwáypówá, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-ádí ihí'máadí, hewänbo to'wídí wänbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Häa-an unda'?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Háadan i kwee-ádí bihí'máa'?"

28-29 Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namäa, hedi in t'owa ovâytu'an, "Bikä've bînmúnídí wí sen t'ähkí háa naa dáy'annin dítu'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí." 30 Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimäa.

31 Wa'di in t'owa búu'údí di'ädibá Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Hähkandi', shánkí yänbedi nääbo bihúuyamí." 32 Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'unhanginnáhpí." 33 Iví khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídí ónkoegi'kán, gáhân?" 34 Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandi' nada' waagibo naa dáy'o', hedi in t'oe idi naa dikanyônnin dóbowakhâymaa. Ná'i hääwi dó'o'i' navi koegi' waagi'ba dînmuu.

35-36 Kin t'owa dítu'pí'an: Dâyko'yiko' iwedi dâyhäawiwé'ge'o pu'wahay yôenu p'oe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí bînmú'dí in t'owa hää nava i'ge di'ä'in. Hä'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí hääwi napaa'i waagibá, hedi undá hääwi wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi hä'in t'owa-á bînwé'ge'amí Yôesi Tádáví'piye' bînhúuwídí. Hedi kin uví'an dihaydá Yôesi Tádádí wovâywá'âa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí. Wây-á wëndá ho Yôesi Tádáví hí' ovâykoe inbí pí'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvihíhchannamí hä'in t'owa bînwé'ge'an dihaydi. 37 T'owa dítu'pí'an: Wí to'wí iko', wiyá to'wí-á ihäawé'ge'o'. Hedi

háa ditú? waa náa ta?gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvít'ôe?anpí'yepiye? naadi wâysangít'ôe in t'owa Yôesi Tádágí? bînwé?ge'amídí. Unbí páadébo wáy-á to?wên dívít'ôe?an, hedí in t'ôe díví?annin namuudi undáho in t'owa bînwé?gekhâymáa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyéki t'owa Jesus-ví?piye? ho dívíwhäyü gá i kweedi ovâytu?andân, "Jesus-di háa dáy?annin t'âhkí naa ditú?an." ⁴⁰ Hediho ná?in t'owa Jesus-ví?we dipówá ihaydi óedaa?an indádí nacha?nídí, hedího wíye thaa iwe iwóyí?.

⁴¹ Tí'úugédí wáy-á shánki báyéki t'owa iwe?in Jesus-ví hí? dit'oedi iví?piye? dívíwhäyü, ⁴² hedí ná?in t'owadi i kwee óetu?an, "Nábáha? iví?piye? na?in ívíwhäyü, hewänbo u untúdída?bá yoe, na?in wí?bo iví hí? git'oe, hedá gínhanginná ta?gendi ná?i-ân t'âhkí t'owagí? i aywondi namuu?in."

Jesus-di wí sen hay?iví e?nú ônehkháa?an

⁴³ In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygedí iyâa?odi oe Galilee nangepiye? namää. ⁴⁴ I-á wí?bo ho natú, "Wí Yôesi Tádáví tuki?we dipówá ihaydi óedaa?anhe?bi? iví nangebo wíðây?a?ginpí," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówá ihaydi in Galilee-windi óeséegiké?, gá oe Jerusalem dínshánkí?díná? dihaydi in wá? iwebá diyidân, hedí t'âhkí i?andi? óemû?.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú?ay Cana gin dâytu?o iwepiye? Jesus nawáymää. Iwânkun naná händídí p'oedi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay?i nayi?, hedí iví e?nú oe Capernaum búu'ú?ay iwe ûnhayk'ôe. ⁴⁷ Ná?i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedí na?âädi Galilee nange napówá?in, hedího Jesus na?ân diwepiye? namäädi óetsikáyin, "Ti navi?piye? unmu-í navi ay dínhekháamäänídí? I-á chuwa k'áygé nak'ôe." ⁴⁸ Jesus-di óetu?an, "Un t'owa t'âmägí? pinnán t'ôe bînmúndepídá há?to navi?piye? úvíwhäyü-í." ⁴⁹ I sendi Jesus óetu?an, "Na?inbí Sedó, naa-ádí óká?ve navi ay hehkháa dînmäänídí wíðínchúu-ípídí." ⁵⁰ Jesus-di óetu?an, "Uví?piye? ópûn, uví ay úwówaho?." I sen háa Jesus-di óetu?an waa iwähäyü, hedího? iwedí namää. ⁵¹ Wa?di namän dihaydibo? iví t'ôe?indi óeyaydi óetu?an iví ay ûnwówa?in. ⁵² Idi ovâytsikáyin, "Häyü ihaydan naná ûnehkháapóe ihaydi?" Óetu?an, "Tsá?di thé?êedi wí? iwe i tsáwäp'íde ûnhán." ⁵³ I tádá ûn?ánpówá wí? ihaydibá naná?nin Jesus-di óetu?an dihaydi, "Uví ay úwówa," hedího? i-ádí iví k'aygi?indádí Jesus-ví?piye? dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa? nayi? ihaydi, ná?inho in wáygingí?in pinnán ovâykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú?ay iwe óehkháamägi

¹ Wíyá häädi naná? diwe in Hudíyo dínshánkí?díná, hedí Jesus oe Jerusalem-piye? nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú?ay nak'ôe, i-á Hebrew tuudi "Bethesda" gin dâytu?o?. P'o kíngé p'áanú pohtaa?ây nawhaadikw'ó, hedí iwe nú? wên phódi nachá i búu'ú?in tehpaá iwe, "K'úwágí?in Phódi" gin dâytu?o?. ³⁻⁵ Ná?i pohtaa phoe?o eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí?t'aamuu, wáy wéndá pówhá?nin dimuu, hedá wáy-á wíðín?á?yâkankoedipí. Iwe wí sen powintä?di khâave paayo nahay?i? nak'ôe. ⁶ Jesus-di ná?i sen iwe nak'óedi óemû?, hedí ûnhanginná báyéki paayo nahay?in, hedího? óetsikáyin, "Ti úhehkháapúwí?in unda??" ⁷ I nahay?idi Jesus óetu?an, "Má?mää, naa to?wí wänbo wíðín?ânpí díp'osóge-ídí nap'o?á?yâpo? ihaydi. Wa?di ots'únídí dáysó?dinde? ihaydibo?, wíyá to?wí-á navi páadébo-á nats'úya?." ⁸ Jesus-di óetu?an, "Ówínú, uví whöhpä?ay mänke?di óyíyé." ⁹ Wesebo i sen nawówadi iwínú, hedí iví whöhpä?ay iké?di natsiyedee.

I thaa ná?in napóe ihaydi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná. ¹⁰ In p'ó?dédí?in Hudíyodi i sen óetu?an, "Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâak'ôe uví whöhpä?ay wóge? unyêenídí." ¹¹ Idi ovâytu?an, "I sen dínhekháa?andidân ditú?an, 'Uví whöhpä?ay mänke?di óyíyé.'" ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu ha?wâa wóetu?andi??" Hewänbo

i sen nawówa'i? wí'ûnhanginnáhpí to'wí namuu'in, gá báyékí t'owa iwe diyidân, hedí Jesus-á óemû'pídibo iwedi iyâa'an.

14 Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay'i iwe óeyay, hedí óetu'an, "Ót'óyan, úhehkháapóe, hedího náa-á wíyá wívit'aywó'nâamípi, háawí shánkí p'ándíkí wí'úpúwípídí." 15 I sen iwáygedí namáadi in Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâytu'an Jesus-dânho hehkháa óemági'in.

16 Hedího ná'indi Jesus óeyanákímáa, gá kí'bi háawí ikanhondân kaykhanwówá thaa eeye wânbo?. 17 Jesus-di ovâytu'an, "Naví Tádá háadi wânbo t'ähkí it'óemáa, hedí naa-á hanbá, hedânho ná'i háawí dókanhon." 18 Ná'in natú ihaydi in Hudíyoví p'ó'dédí'in shánkí wânbo dida' óedahéyí'in, i kaykhanwówá thaa i'a'ginhánúndedida' bá yoe, hewânbo wá' natú'dân Yóesi Tádá-á iví tádá ûnmuu, hedí kindidiho? háawí i-ádi Yóesi Tádá-ádi handa? damuu waagibá i'o'.

Yóesi Tádádí Jesus tsonkhuu óemági

19 Jesus-di ovâytu'an, "Háa i Tádá i'o'in naa dómúnde?, hedí inbá naa dáyo'o?. Naa i ay omuu'i wí'dínkoedípi háawí wí'bo dáyo'amídí. Háawí i Tádá i'o'i naa hanbá dáyo'o?. 20 I Tádádí naa díseegi, hedího háawí t'ähkí i'o'i dínkeeyo?, hedí idá háawí shánkí he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekankhâymáa, hedânho un wovâyháa'amídí. 21 I Tádádí t'owa dichuu'in ovâywáywówápa?, hedí handidibá naa i ay omuu'idi in to'wên naa oda'in wówátsi dovâymaáni. 22-23 I Tádá wânbo wínatúnípi t'owaví'gedí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. Idi naa i ay omuu'i dínk'ú' han dó'amídí, hedânho t'ähkí t'owadi naa dí'a'geenídí, i Tádá óe'a'gin waabá. To'wêndi naa i ay omuu'i' wídí'a'ginpídí i Tádá naa dísandí' wânbo-á wí'dây'a'ginpí.

24 "Ta'gendi wâytumáa, to'wên naví hí' dín'tóyandedí hedá i naa dísandíví'piye? dívíwhâyundedá wówátsi nahánde'pí'in dâymáa, hedí wí'ovây'tuchânú-ípi. Chu'in waagi'inbá náa wídimuupí, gá wówátsi dâykê'dân. 25 Ta'gendi wâytumáa, náa iwedi páadépiye? in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví tuu dit'óe-í, naa Yóesi Tádáví ay omuu'i?, hedí in dívít'óyande'indá wówátsi dâykéyí. 26 I Tádá in wówátsi napâyí?, hedí handidibá naa i ay omuu'i dínk'ú' t'owa dovâywówátsimáanídí. 27 Hedá idá naa dínk'ú' t'owa dovâykeekw'óenídí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, gá naa wá' t'owabá opóedân. 28 Ná'in naví hí' wâytumáa'indi wíwovâyháa'amípi. Owáy wí thaa naná' diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví tuu dit'óe-í, 29 hedí ee dikhä'kw'ó' deeyedi dipeegít'óe. In to'wên híwó' dívít'siye'annin chuwa iwedi ovâypiyegít'óe wówátsi dâykéyídí, hedí in to'wên yä'dáapí dívít'siye'annindá chuwa iwedi wá' ovâypiyekhâymáa inbí tuchânu dâykéyídí.

30 "Naa wí'bo háabo wí'dínkoedípi dáyo'amídí, hewânbo naa t'owaví'gedí otú' háawin dimuu'in Yóesi Tádádí dítu'an waabá, hedânho háa otú' waa inbí'gedí ta'gen namuu, gá dáyo'odân háa i Tádá naa dísandí' nada' waagi, háa naa owänpida' waagá yoe."

Hádídan gínhanginná to'wí Jesus namuu'in?

31 "Naa wí'bo naví'gedí dáyhí'máadi ma'dân un ítúní naví hí' ta'gen wí'dínmuupí'in. 32 Hewânbo wíyá to'wí naví'gedí ihée'o'i nayí?, hedí naa dínhanginná háa naví'gedí ihée'o'in ta'gen namuu'in. 33 Undá John i p'ó'p'oekandíví'piye? t'owa bînsan óehée'amídí, hedí i-á in ta'gen naví'gedí natú. 34 Háa t'owa naví'gedí dítu' waa naa-á wí'díntáypí, hewânbo John-bí hí' i'gedí wâytumáa hedânho háa natú'in úvíwhâyú-ídi hedá wovây'aywoenídí. 35 John-dá wên phakó nakomuudi nakohkeepäyí'in waagibá namú'de, hedí wí hây tähkí ho iví kohthaydi wovâyhíhchannan. 36 Hewânbo wí háawí shánkí hay'i namuu John-bí hí'víwedi, hedí ná'i háawí dákanhondi? to'wí omuu'in. Kinnân namuu: Háa i Tádádí díyôn waa dákanhon, hedí ná'i háawí dákanhondi? bînmú'di wovâykeeyo? i Tádádí naa dísanin. 37 Hedá i Tádá dísandí' wá' naví'gedí ihée'an. Hewânbo undá hânhay wânbo iví tuu wí'ít'oe'pí, hedí háawi i namuu'in wí'vînmú'pí, 38 hedí iví hí' unbí pí'ná khó'yé wí'vînmáapí, gá naví'piye? wí'úvíwhâyundepídan, tobá idi

dísan wänbo? ³⁹ Yôesi Tádávi ta'nin áyîngidi bîntu'u'o', gá í'ándedân iwe únhanginpúwí'in hádídí wówátsi nahádepí'in bînkéyí'in, hedi ná'in ta'nin diwebá naví'gedi natû'. ⁴⁰ Hewänbo naví'piyá wí'íkä'äädá'pí ná'in wówátsi bînkéyídí.

⁴¹ "T'owa naví'gedi híwó' dívíhée'amí'in naa wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dînhanginná. Unbi pí'ná khó'yé Yôesi Tádá wívînséegípi. ⁴³ Naví Tádádí dísandibo o'ää hedi undi wídíséegíkê'pí. Hewänbo wíyá to'wí wí'bo nawänpi'äädá, i-á ma' bînséegíkéyí. ⁴⁴ Háa i wí'dá' Yôesi na'ándi' unbí'gedi natû'nin áyîngi wíwovâyâmáhpí, háa híwó'gí natû' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó' unbí'gedi dívíhée'odá inbí tuu híhchandi bînhónde'. Hedânho wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhäyú-ídí. ⁴⁵ Hewänbo wí'í'âanípí naadân unbí t'aywó'di i'gedi i Tádá dót'ehpidekhâymaa'in. Í'ände' ná'i hí' Moses ita'nandidi wovây'aywonkhâymaa'in, hewänbo iví hí'díba unbí t'aywó'di únkeepúwí, hediho idân wovây't'ehpidekhâymaa. ⁴⁶ Moses naví'gedi ita'nan, hediho iví hí' ta'gendi bînhwäyudáho naví'piye' wá' úvíwhäyú-íwän. ⁴⁷ Hewänbo háa ita'nannin wívînhwäyundepí, hedânho hádídan naví hí' dînhwäyú-í?" kin Jesus-di ovâytu'an.

6

Jesus-di in p'áanú maapaasôn senä'dá in wé'ge'in t'owa-á ovâyhúuyôn

¹ Wíyá háädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'änäpiye' namää. (Ná'i p'oekwíndá Tiberias wá' gin dâytu'o'.) ² Báyéki t'owadi iví pinnán ovâykeeyandi in dihay'in ovâyhehkhâamädi dâymû'di óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytu'o'í púnú' naná. Jesus-á iví khäge'nindádi oe p'in kw'áyepiye' dipee hedi iwe dívíkw'ódi. ⁵ Jesus ibeedí báyéki t'owa iví'piye' di'ädi ovâymu', hediho Philip óetsikáyin, "Wähä-an ihay koegi' äykumä-í t'ähki ná'in t'owa dâyk'óe-ígi'?" ⁶ Jesus-á wí'bo únhanginná háa ikhâymaa'in, hewänbo ná'in Philip óetsikáyin óetayí'nídí hânangúbá natúní'in. ⁷ Philip-di óetu'an, "Wáygin tägintä (200) thaa t'ôe díví'andi wá'âa ihay wa' wînayipí ovâykoegi'kumä-ídi, tobá t'ähki díbo hí'índa' diyämu wänbo'."

⁸⁻⁹ Wíyá khäge'di' Andrew gin nakháwä'i', i-á Simon Peter-ví tí'ûu únmuu'ídi Jesus óetu'an, "Náwe wí enúkáy nayi', i-á p'áanú táhtá phó'í pává'ây hedá wíye paa-á imáa, hewänbo hä'i-á ihay wînayipí t'ähki ná'in t'owa ovâyhúuyôenídí." ¹⁰ Íwáyge báyéki nataasaa, hediho Jesus iví khäge'nin itü'an in t'owa nangebo' ovâykwoyôení, hedi han díví'an. In senä'dá'dibo p'áanú maapaasôn (5,000) ihay diyí'. ¹¹ Jesus i pává ihógidi Yôesi Tádá óekú'daa'an, hedi iví khäge'nin ovây'andi ovâytu'an in t'owa iwáyge dikw'ó'nin wí'ínbo' ovâymaßánídi, hedi hanbá in paa-á ovâymägi. Häyú in t'owa dida' ihay dâyk'oe, ¹² hedi dívíshu'an dihaydi Jesus iví khäge'nin itü'an, "Bînwé'ge'an hä'i dînhade'i', hedânho háäwí wänbo wînapedée-ípidí." ¹³ Hediho t'ähki dâywé'ge'an dihaydi, tä'di wíye t'ún dâyp'íde i naphade'i pává iwedi, in t'owa i p'áanú pává'ây dâyk'oe ihaydi.

¹⁴ In t'owa ná'in pinnán ovâykeeyannin dâymû'di ditú, "Ta'gendi ná'i-ân i Yôesi Tádávi tukhe'bi' namuu, iví'gedi nata'muu náä oepáa k'aydipiye' na'ä'." ¹⁵ Jesus únhanginná dida' óekayikhâymaa'in inbí tsondi hay'i' óesóge-ídi, hediho' iwáygedí wíyá oe p'in kw'áyepiye'ba wí'bo namää.

Jesus p'oe kw'áayé nayi'

¹⁶ Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge'nin oe p'oekwíngépiye' diwhá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí' p'änäpiye' oe Capernaum-piye' diwâymu-ídi. Wa' dimän dihaydibo' nakhuupóe, hedi Jesus inbí'we wa'di wînapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwaa'an hedi hânho nap'oet'úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dâ'yosande'i phédí dâysayde', hedi ma'di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayidi i kophênbay tso'wapiye' na'ädi óemû', hedi dikhuwôeda'póe. ²⁰ Hebo idá ovâytu'an, "Naa Jesus-ân omuu, wí'íkhuwôeda'ípi." ²¹ Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p'oe kí'ge dimänninnäpiye' wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwámáa

²² In báyékí t'owa wa'di oe p'o' p'änäbo diyí'indi Jesus-ví khäge'nin ho ovâymû' i kophênbay iwe wí'bo dívítógidi iwedi dimú-ídí, hedího dínhanginná Jesus indádí wínamäpí'in. Wí'da' wí kophênbay iwe na'änwän, hedího dí'än Jesus-á wa'di iwebo na'ännin. ²³ Wíyá tháwändá wây-á kophênbay hí'innin oe Tiberias búu'údí dí'ää, hedí iwáy Jesus i pávágí' ikú'daamägidi in t'owa dâyk'oe iwe tso'wa diwhi'kw'ó. ²⁴ Hedí Jesus-á iví khäge'nindá iwe wídiyipi'in in t'owa dâymû' ihaydi, in kophênbay eeye dívítógikídi oe Capernaum búu'ú'aypiye' dimää óenuwä-ídí.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi'i namuu'in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p'o' p'änä óeshaadi óetsikáyin, “Hähkandi', häädan unpówa náwe?” ²⁶ Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, i pínán naadi wâykeeyandibo nakeepo' naa Yôesi Tádávi'wedi o'ää'in, hewänbo hä'i bînmû'di naa ví khäge'nindá iwe wídiyiwídítuwämäapí, i pává bînk'oedi ishuhpóedíbo dítuwämäa. ²⁷ I koegi' wówátsi nahándeipí'in napäyi'ipiye' úvíkhä-í, i koegi' nahá'dänpo'ipiyeda'ba yoe. Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'idi kí'bi koegi' wâymäáni, gá Yôesi Tádádí kee'eedi dínk'û'dän kin dáy'amídi” kin ovâytu'an. ²⁸ Hedího óetsikáyin, “Hännan ív'amí Yôesi Tádá äyhíhchanmäänídi?” ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádádí dísandiví'piye' úvíwhäyú-í. Ná'innân Yôesi Tádá nada' úv'amí'in.” ³⁰ Indi óetsikáyin, “Háawin pínännan udi dínkeeyamí hedânho wínwhäyú-ídí? Hännan bikhâymaa? ³¹ Na'inbí hehäwin thehtáy pahpá'in gínmuu'in owáy ahkónu iwéngé diyí' ihaydi ná'i koegi' manna gin dâytu'o'í dâyk'oe. Yôesi Tádávi' ta'nin diwe kinnân nata'muu:

Pává makówádí ovâymägi dâyk'óe-ídí.

³² Ti hääwí ihaybá úkoedi?” Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, Moses-á hä'i pává wí'imägipi, naví Tádá-än imägi. Hedí hä'i pává-á kodí'di makówáwi pává wínamuupi, hewänbo nää-á naví Tádádá ta'gendi makówáwi pává wovâymä'. ³³ Hedí ná'i pává Yôesi Tádá napäyi'i-á makówádí na'ää'i namuu, hedí t'ähki t'owa wówátsi ovâymä'.”

³⁴ Indi óetu'an, “Na'inbí Sedó, häädi wänbo t'ähki kí'bi pává dímá've-í.” ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Naa-än pává waagi'ba omuu, t'owa wówátsi napäyi'i'. To'wí naví'piye' na'ää'i-á há'to naháhsení, hedí to'wí naví'piye' iwhäyü'i-á há'to nap'oesá'aapúwí.

³⁶ “Hewänbo ho wâytu'an waa, tobáháa dímû' wänbo', naa wídnwhäyundeipí. ³⁷ To'wên naví Tádádí naa dímá'in naví'piye' dí'ää-í, hedí to'wí wänbo naví'piye' na'ää'i-á naadi há'to dóyoe'gi'amí. ³⁸ Naa oe makówádí owhá dáy'amídi háa idi dísandi' nada' waagi, háa naa oda' waagá yoe. ³⁹ I dísandi' nada' in t'owa naa dímägi'in naadi dovây'áyngi'amí'in hedânho wí' wänbo in diwedi wínapedé-ípi, hewänbo i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadi in t'ähki wíyá dovâywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada' dáy'amí'in, gá nada'dän t'ähki in dínhanginná'nin naa iví ay omuu'in, hedá naví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahándeipí'in dâymá've-í'in. Hedí i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápaa-í” kin Jesus-di ovâytu'an.

⁴¹ In Hudíyoví p'ó'dédi'in iví'gedi dívít'ayhí'máa, gá natú'dän, “Naa-á i pává makówádí owhá'di-än omuu.” ⁴² Kinnân ditû': “Ná'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupi'an. Iví tádá-á iví yíyá-á äytaa. Hedí háadan nää-á natû' makówádí nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovâytu'an, “Ha'wâagi wí'úvít'ayhí'má've-ípi. ⁴⁴ To'wí wänbo wí'ünkoedipi naví'piye' na'ää-ídí, naví Tádá i dísandidi naví'piye' óemaadida'mânho'. Hedí in naví'piye' dí'ää'indá dovâywáywówápaa-í i t'ä'gi thaa naná' dihaydi. ⁴⁵ Wí Yôesi Tádávi' tukhe'bi' hân'oe kinnân itä'nan:

Yôesi Tádádän t'ähki t'owa ovâyhá'amí.

Hedího nää to'wên naví Tádá ónt'óyannindi iví'wedi diháhpóe'in naví'piye' dí'ää-í.

⁴⁶ Naa wó'tû'pí to'wídi i Tádá óemû'in. Naadida'mân Yôesi Tádá dómû', gá ee na'än diwedi o'ää'dän.

47 “Ta’gendi wâytumáa, to’wí wänbo navi’piye’ iwhäyunde’i wówátsi nahánde’pí’in imáa. 48 Naa pává in t’owa nawówátsipäyi’i waagi’bá omuu. 49 Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá’in oe ahkónu wéngé diyí’ ihaydi i koegi’ manna kin dâytú’o’ídi ovâykhóekhúumägi wänbo’, tí’úugédi dit’ahán. 50 Hewänbo náa naadá pává makówádí nawhân ni’gedi wâytumáa, hedi wí to’wí ná’ídi óekhóekhúumägi’i há’to naháani. 51 Naa-ân i pává makówádí na’äädi wówátsi napäyi’i waagi’bá omuu. To’wên ná’i pávadí ovâykhóekhúumägi’in hânhay wänbo t’ähki dâywówátsimá’ve-í. Ná’i pává navi túu’ú dînmuu t’ähki t’owa dovâypägít’óe’i dâywówátsikéyídi” kin Jesus-di ovâytú’an.

52 Ihaydiho in Hudíyoví p’ó’dédi’in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, “Hândidan ná’i sendi iví túu’ú dípägít’óe díkhóekhúumäänídi?” 53 Jesus-di ovâytú’an, “Ta’gendi wâytumáa, naa t’ähki t’owagi’ o’aypuyä’iví túu ûnp’oedi wíwovâykhóekhúumägipídáho’, wówátsi wänbo wíwînmaapí. 54 To’wên t’ähki navi túu ûnp’oedi ovâykhóekhúumägi’indá wówátsi nahánde’pí’in dâymáa, hedá naadá i t’ä’gi thaa naná’ dihaydi dovâywáywópaa-í. 55 Navi túu’ú ta’gendi koegi’ waagi’bá namuu, hedá navi ûnp’oe-á ta’gendi sūwägi’ waagi’bá-á. 56 To’wí navi túu ûnp’oedi óekhóekhúumägi’i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-á. 57 Navi Tádádí naa dísandi-á i häädi wänbo t’ähki nawówayi’i namuu, hedi i-á nawówayidi naa-á owówayi’. Handidibá to’wí naadi dókhóekhúumägi’i navi’wedi íwówátsikéyí. 58 Hediho naa-ân i pává makówádí na’ää’i’ omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá’in dâyk’oe’i’ waagi’bá wí’omuupí. Hää’i pává dâyk’oe wänbo tí’úugédi dit’ahán. Hewänbo to’wên i pává naa omuu’i’ dâyk’oe’indá hânhay wänbo t’ähki dâywówátsimá’ve-í.”

59 Jesus ná’in natú oe Capernaum búu’ú’ay, i Hudíyoví méesate’ay iwe in t’owa ovâyhá’o’ ihaydi.

Wáy wên t’owadi Jesus óeyoe’an

60 Báyéki i-ádi dimä’nin dit’oedi ditú, “Ná’i hí’-á nakâymuu âyhónídi. To-an iséegi’ami?” 61 Hewänbo to’wídi wänbo óetu’anpídi Jesus ûnhanginná ná’i ovâytú’an ni’gedi dívít’ayhí’máa’in, hediho’ ovâytsikáyin, “Ti ná’i naadi wâytú’andi’ wíwovâyhi’anpídi naa-ádi wíyá wí’ípunda’pí? 62 Hân í’âani undi naa t’ähki t’owagi’ o’aypuyä’i dímu’di kw’áyepiye owáypeedi páadé o’ân diwepiye’bá? 63 I Yä’dâa’i P’oewaahâa nawówátsipäyi’, t’owa-á wí’bo wídínkoedipí. I hí’ naadi wâytumáa’i’ i Yä’dâa’i P’oewaahâavi’wedi na’ä’ hedi ná’i hí’-áho nawówátsipäyi’. 64 Hewänbo wáy wên un wí’úwíwhäyunde’pí.” Jesus-di ha’wâa ovâytú’an gá páadédíbo ho ûnhanginnândân to’wên iví’piye’ wídíwíwhäyukhâymaapí’in dimuu’in, hedá ûnhanginnân wá’ to’wídi óekuhpegít’óe’i namuu’in. 65 Hedá wá’ ovâytú’an, “Kindidânkun wâytú’an, to’wí wänbo navi’piye’ wí’ûnkä’ääkoedipí navi Tádádí óemägidida’mân.”

66 Iví hí’ ûnmuudi báyéki in óeyuhonnin i-ádi wíyá wídípunda’pí, hediho óeyoe’an. 67 Hedi Jesus iví tã’di wíye khäge’nin itu’an, “Heyâa un, ti undi wá’ díyoe’ami’in ída?” 68 Simon Peter-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, toví’piyanho gimú-í? Udidã’mân dítumáa hádídi ná’in wówátsi nahánde’pí’in âykéyí’in. 69 Na’in íwíwhäyümägiho hedá gínhanginnânho u i shánki yä’dâa’i unmuu’in, i Yóesi Tádádí wóesandi’.” 70 Jesus-di ovâytú’an, “Naadi wí’bo un tã’di wíye wâyde’manpí’an, hewänbo wí’ unbí’wedi Penísendi waagi’bá namuu.” 71 Simon Iscariot-ví ayví’gedi ihí’máa, i-á Judas gin nakháwã, hedi Penísendi waagi’bá namuu gin Jesus-di óetu’an gá tobá in tã’di wíye khäge’ninbí’wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâymaadân.

7

Jesus-ádi iví tí’úuwindádi

1 Ná’i hääwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange í’ge t’ähki nayi’. Judea nangepiye’ wínamääpí, in Hudíyoví p’ó’dédi’in hádídidã’mân dítumáa hádídi óehéyí’in

dâytuwämäadí. ² In Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, dáy'óhkhũute'âykw'óe'ó'i shánkí'di gin dáytu'o'. ³ Hedího Jesus-ví tí'úuwíndi óetu'an, "Náwedí ópùn hedí oe Judea nangepiye' unmu-í, hedânho in t'owa uví'piye' dívíwhâyunde'in iwe diyí'indi i pínán t'óe bí'o'in wóemúnídí. ⁴ To'wí in t'owadi kee'eedí óetaa-í'in nada'di kaadibo háawên wí'i'opí. Hedânho kí'bi háäwí bikanhondi, úkhây'ä' to'wên t'ähkíví páadépiye' bí'äämí'in." ⁵ Há'wâa óetu'an, gá tobá iví tí'úuwíndi dimuu wänbo' iví'piye' wídívíwhâyundepídân. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naagí' ihaydi wa' wídinnáhpí, hewänbo ungi'-á háädi wänbo t'ähkí híwó' dihaydi úná. ⁷ In t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'in dimuu'in há'to wovây'táy-í, hewänbo naa-ân dít'ay, gá dovây'tumáadân inbí yä'dâapí tsiyekan ni'gedí. ⁸ Unnân wáy dínshánkí'diná' diwepiye' bípún. Naa-á wa'di wó'mänpí híwó' dihaydi naagi' wínanáhpídí" kin ovâytu'an. ⁹ Hedího' oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'úpiye' namää

¹⁰ Iví tí'úuwíndi oe dínshánkí'diná' diwepiye' dimää ihaydi tí'úugedí i wá' namää, hewänbo kaadibo-ân namää, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánkí'diná' diwe óetuwámáa, hedí dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" ¹² In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa iví'gedí. Wên ditú', "Híwó'di sen namuu" gin. Wáy-á ditú', "Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwedí ovây'áa'o'." ¹³ Hewänbo t'ähkí in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dáykhuwóeda'máadi kaadibo iví'gedí dívíhí'máa.

¹⁴ I shánkí'di píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedí in t'owa ovâyhá'o'. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú, "Hândidángú ná'i sen hânho ûnhanginná, to'wídí óehá'anpí wänbo'?" ¹⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naví háhkan naví'inda' wídínmuupí, hewänbo i disandiví'in wá' únmuu. ¹⁷ In to'wên háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedí, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedí, háa Yôesi Tádáví'wedí dín'ää'in hedíháa naví ánshaa i'gedíbo dáypihí'máa'in. ¹⁸ In to'wên inbí ánshaa dínmuu'ida' dívíhée'o'indá dívípítegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâysandi' kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívíhée'o', hedá inbí pí'ná khó'yé-á hõeyó wänbo wídây'máapí. ¹⁹ Moses-di Yôesi Tádáví tsontuu wovâyta'nanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo un iví ta'kan wívín'a'gindopí. Háadan naa díhéyí'in ída'?" ²⁰ To'wídí in t'owa yâadi óetu'an, "Háadan untú, to'wí nada' wóehéyí'in? U-á wí yä'dâapí' p'oweahháadi wóemáa, hedânho há'wâa untú." ²¹ Jesus-di ovâytu'an, "Wên pínán t'óe kaykhanwówa thaa iwe dáy'andibo un t'ähkí wovâyháa'an, ²² hewänbo undá unbí e'nún áyyäá in Hudíyoví k'ewe' taadi bîntaa'o' inbí thaa dinná' dihaydi tobá kaykhanwówa thaa nanân wänbo', gá hân'oe Moses-di han wovây'õndân. (Moses-á i páadé'i wínamuupí ná'in khuu i'andi', hewänbo in shánkí hân'oe'indáho hanho díví'an.) ²³ Náa wí enúkáy ná'in k'ewe' taadi óetaa'o' kaykhanwówa thaa nanân wänbo', hedânho Moses-ví tsontuu wívín'a'gínhanú-ípídí. Hedí háadan handi naa-ádi í'tay wí sen túu'ú t'ähkíbo dónhekháa'andi kaykhanwówa thaa nanân wänbo'?" ²⁴ Wí háäwí háa puwädi nakeet'óe'in bínwänpimú'dibo' wesebo wí'ítúnípí, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áy'ingidi bínnuwä'í-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í í'túnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yôesi Tádádi óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídí?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óehéyí'in dida'i wínamuupí'an? ²⁶ Binmú'dí, há'in t'owa t'ähkíví páadépiye' ihí'máa, hedí to'wí wänbo háabo wínatú'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnin dívíwhâyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yôesi Tádádi óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídí. ²⁷ Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yôesi Tádádi óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'ûnhanginnánípí wähäawi namuu'in, hewänbo t'ähkídíbo gínhanginná wähäawi ná'i sen namuu'in."

²⁸ Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, "Ítû' úhanginná to'wí omuu'in hedá wăhăäwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedíbo wó'ääpí. I to'wí naa dísandi' ta'gendi nawówáyi', hedí undi wíwíntaapí, ²⁹ hewänbo naadá dótaa, gá iví'wedí o'äädân, hedá idá dísan." ³⁰ Jesus-ví hí' únmuudi óepankéyi'in dida', hewänbo óekéyi' ihaydi wa' wí'únnáhpídí to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí. ³¹ Hewänbo báyéki' t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyü. Kin ditû': "I-ânkun i namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ää-í shánki báyéki' pínán ikeeyamídí ná'i senbí'wedí."

Jesus óepankéyi'in dida'

³² In Pharisees dit'oe in t'owa ná'i hăäwí Jesus-ví'gedí dívíkaahí'máadi, hedího indádí hedá in owhá' p'ó'dédí'indádí wên sundado i méesate hay'i dâý'áyí'do'in ovâysan óepankéyídí. ³³ Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây tăhkída' undádí dáywóyí'ní, hedáhá' owáymän i dísandiví'wepiye'. ³⁴ Hedáhá' undá dínuwă-í, hewänbo há'to díshaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'únpühkoedí-ípí." ³⁵ In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypiyan ná'i sen namän? Natû' há'to âyshaa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owaví yâa natháa-ídí, hă'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídí? ³⁶ Idi dítu'an, 'Undi dínuwă-í hewänbo há'to díshaa-í. Wáy ochangít'óe iwepiye' wí'únpühkoedí-ípí. Hännangú iví hí' úntu'da'?"

P'oe nawówátsipäyi' i'gedí Jesus-di ovâytumáa

³⁷ I t'ä'gi shánki'dí thaa-á shánki hay'i thaa namuu, hedí Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi naví'piye' na'ää-í isuwă-ídí. ³⁸ Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên naví'piye' dívíwhäyunde'inbí pí'ná khó'yé wí p'o'k'ay waagibá dâymáa, hedí i p'oe-á nawówátsipäyi'i namuu." ³⁹ I p'oe i'gedí ihée'andi-á i Yă'dâa'i P'oewăhăa-ân namuu, hedí to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'in i Yă'dâa'i P'oewăhăa dáykéyi'. Hewänbo ná'i Yă'dâa'i P'oewăhăa-á wa'dí wí'ovâymagípí, Jesus wa'dí makówápiye' wínapéepídí.

In t'owa wêege'in dipóe

⁴⁰ In t'owa ná'in ovâytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendi ná'i-á Yôesi Tádáví tukhe'bi' âytsíkha'máa'i namuu." ⁴¹ Hewänbo wáy-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wáy-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí Galilee-wi wínamúní. ⁴² Ti Yôesi Tádáví ta'nin diwe wínatúhpi'an, i to'wí idi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na'aypuyăgít'óe, i búu'ú'ay David na'aypuyă iwebá." ⁴³ Hedího in t'owa Jesus-ví'gedí handa' wídíví'ánshaamaapídí wêege'in dipóe. ⁴⁴ Wáy wêndi óepankéyi'in dida', hewänbo to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívíwhäyundepí

⁴⁵ In méesate'in sundado diwáymäa in owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedí in sundado ovâytsikáyin, "Hedí háadan i sen wíwínmaapí?" ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu'an, "Hänhay wänbo wí to'wí wí'ihée'anpí hă'i sen ihée'o waagibá." ⁴⁷ In Pharisees-di ovâytsikáyin, "Ti un wá' in ta'gen namuu iwedí idi wovâyya'an? ⁴⁸ Ti wí'úhanginnáhpí'an wí' wänbo na'in tsonnindá hedá na'in Pharisees-á iví'piye' wí'ívíwhäyundepí'in? ⁴⁹ Yôesi Tádádí ná'in t'owa iví'piye' dívíwhäyunde'in ovâytechänukhâymáa, indá i tsontu Moses ita'nandi wídäytaapí." ⁵⁰ Wí sen in diwedí Nicodemus gin nakhăwă'idi ovâyhée'an, i-á hänhaybo Jesus-ví'piye' namäa'i' namuu. ⁵¹ Kinnân ovâytu'an: "Wígínkoedípí gitúnídí háa wí to'wí híwó' háa híwó'pí i'annin páadé iví tu' git'oepídíbo', hedá háawên i'annindá gínhanginpóepídíbo'. Na'inbí tsontu kî'min gínmuupí'an." ⁵² Indi óetu'an, "Háadan igí' bikhăge'hée'o"? Ti u wá' Galilee iwe'ibá unmuu gáhân? Áyíngídi Yôesi Tádáví ta'nin mântu'amí, hedân úhanginpúwí wí' wänbo wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' Galilee-wi wínamuupí'in."

I kwee wíyá kweeví sendáđí it'aywó'nandi?

⁵³ T'ăhkídíbo inbí'piye' dívíweeho'.

8

¹ Hewänbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye' namää. ² Wíyá tháwän hé'dibo' i' méesate hay'i eepiye' nawáymää. Báyéki t'owa ûnpówáđí indáđí isóge hedí ovâyhá'an. ³ Hedí in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indáđí in Pharisees-áđí wí kwee Jesus na'än diwepiye' óeho'. Nă'i kwee-á wíyá kweeví sendáđí dânt'aywó'dodi óekê'. In t'owaví páadépiye' óekwínu'an, ⁴ hedí indi Jesus óetu'an, "Hăhkandi', nă'i kwee-á wíyá kweeví sendáđí dânt'aywó'dodibo' óekê'. ⁵ I tsontu Moses ita'nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i'o'i'âyk'usâyuhéyí'in gínkhây'ă'. Heyâa u, hân úchanpo'?" ⁶ Nă'in Jesus óetu'an óetayi'nídí wên háawên híwó'pí'in natuhpée-ídí hedânho ónt'aywó'dichänú-ídí. Jesus it'ăđí oe nange iví mankhúđí hăäwí ita'nan. ⁷ Hewänbo ihayda' óetsikáyinde', hedího' idaygi'andi ovâytu'an, "Wênâ wí unbí'wedí wí't'aywó'nani'pí'dí, idân i kwee páadé óek'usâyú-í." ⁸⁻⁹ Hedí wíyá it'ăđí oe nange iwáyta'nan. In senă' i kwee óets'úde'in nă'in dit'oedi wí'ingin t'ăhkí iwedi dipee, in shánki saydôe páadé, hedí Jesus-áđí i kwee-áđí wí'bo iwe dawindi oványoe'an. ¹⁰ Jesus wíyá idaygi'andi i kwee óetsikáyin, "Wáyho in ton? Ti wí' wänbo wínatúhpi'an wóetuchänú-í'in úkhây'ă'?" ¹¹ I kweedi óetu'an, "Mă'mää, to'wí wänbo háabo wínatúhpi." Jesus-di óetu'an, "Naa wänbo-á yoe. Hedího ópún, năa iwedi páadépiye' wíyá wívit'aywó'namípi."

Jesus natú wí kohthay waagi'ba namuu'in

¹² Jesus wíyá ihée'andi in t'owa ovâytu'an, "Naa wí kohthay waagi'ba omuu t'owa t'ăhkígí'. To'wí naa-áđí nayi'i há'to khuu i'ge nayêení, hewänbo i kohthay nawówátsipäyí'i' imá've-í." ¹³ In Pharisees-di óetu'an, "U-á wí'bo uvi'gedí bipihí'maa, hedânho háa untú'nin to'wí wänbo wí'úkhây'ăhpi'iwâyú-í'in." ¹⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Tobá wí'bo naví'gedí wâytu'an wänbo', háa naadi wâytu'an waa ta'gen namuu, gá naa dínhanginnândân wăhăđí o'ăđí'in hedá wăhăđípiye' omännindá. Hewänbo undá wăhăđí o'ăđí'in háa wăhăđípiye' omännin wí'úhanginnáhpí. ¹⁵ Undi t'owa bînwânpimúndedibo bînt'aywó'dichänunde'. Naadá to'wí wänbo wíđônchänundepí. ¹⁶ Hewänbo wí to'wí dônchänudáho', híwó' dáy'amí, gá wí'bo wíđáy'opíđân, hewänbo i dísandi-áđí naa-áđí handa' gatú'. ¹⁷ Unbí tsontu ta'nin diwe wänbo kinnân nata'muu: Wí to'wí óetsondiwekân dihaydi wên wiyedi handa' iví'gedí datú'dáho', úkhây'ă' úvíwâyú-í'in háa datú waa ta'gen namuu'in. ¹⁸ Naa i wí' omuu naví'gedí dáypihée'o'i', hedá naví Tádá dísandi' wá' naví'gedí ihée'o'." ¹⁹ Indi óetsikáyin, "Wáyho' uvi' tádá?" Jesus-di ovâytu'an, "Undíđá naa wíđítaapí, naví Tádá wänbo-á wíđíntaapí. Naa dítaadáho', naví Tádá wá' dîntáa-íwän."

²⁰ T'ăhkí nă'in Jesus natú i méesate hay'i ee ovâyhá'o' ihaydi, i chă' nate'kw'ó'di íve nú' naná' diwe. Hedí to'wíđí wänbo wí'óepankê'pí, ihaydi wa'dí wí'únpóepíđí óekéyíđí.

Jesus natú wáy namän dipiye' in t'owa wíđínkoedí-ípi dimú-í'in

²¹ Jesus wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Naa năwedi omän, hedí undi dítu'wăkhây'maa, hewänbo unbí t'aywó'di wa'dí bînmáadíbo' íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye'ba wí'úenkoedí-ípi ímu-í'in." ²² Hedího in Hudíyoví p'ó'déđí'in dívítu'an, "I natú wáy i namän deepiye'ba wígínkoedí-ípi gimú-í'in. Háadan kin natú? Ti wí'bo ikhe'khây'maa gáhân?" ²³ Idi ovâytu'an, "Undá năa áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá năa oepáa k'aydiwinda' ímuu, naa-á yoe. ²⁴ Hedánkun naadi wâytu'an, unbí t'aywó'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe, hedí to'wí naa omuu'in úvíwâyundepíđáho ta'gendi unbí t'aywó'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe'in únpúwí. ²⁵ Hedí óetsikáyin, "To-an unmuu?" Jesus-di ovâytu'an, "Naadi páadéđíbo wâytu'maa to'wí omuu'in. ²⁶ Wíyá báyéki hăäwí unbí'gedí otúní'i naa dómáa, hedá báyéki híwó'pí' úví'andi namuudi naa dínkoedi wây't'e'p'íde-ídí.

Hewänbo háa i dísandiví'wedi ot'oe'inda? t'ähki t'owa dovâytu'o?, hedi i-á in ta'genda? ihée'o?."

²⁷ Hewänbo nä'in Hudíyoví p'ó'dedí'in wídika'pówápí i óesandi-á Yôesi Tádá namuu'in. ²⁸ Hediho Jesus-di ovâytu'an, "Owáy naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i? undi dít'óhtägetege ihaydáho? únhanginnáni to'wí naa omuu'in, hedá únhanginpúwí naa wí'bo háawên wídáy'opí'in, hewänbo háa naví Tádádí díhá'andida? dáyhée'o?. ²⁹ I dísandi? naa-ádí nayí? Wí'bo wídíyoe'anpí, gá naa-á häädi wänbo t'ähki i óehíhchando'ida? dáy'odân." ³⁰ Hedi kin ovâyhí'máa ihaydi báyéki t'owa iví'piye? dívíwhäyu.

To'innan ta'gendi Abraham-bí äy dimuu?

³¹⁻³² Jesus-di nä'in Hudíyo iví'piye? dívíts'anwhäyu'in ovâytu'an, "Naví hí? häädi waa dîn'a'ginhondáho?, ta'gendi naví'wedi íháhpúwí'in ímuu, hedá únhanginnáni hääwí in ta'gen namuu'in, hedi pan waagi'nbá wíyá wí'ímúnípí." ³³ Hedi óetu'an, "Ná'indá Abraham-bí äy iwedi'innân gimuu. Ná'indá hánhay wänbo to'wênbí pan wíginuupí. Hedi háadan untú pan waagi'nbá wíyá wíginúnípí gin?"

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, to'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá, t'aywó'didi ovâyamádi pant'ôe'in waagi'in dimuu. ³⁵ Wí to'wí pant'ôe'i namuu'i-á iví tsondiví k'aygi iwe häädi wänbo t'ähki wínachá'nípí, hewänbo i tsondiví ay únmuu'i-áho hánhay wänbo t'ähki k'aygiwi-ân namuu. ³⁶ Hedi naa Yôesi Tádáví ay omuu'idi unbí t'aywó'di iwedi wâywhima'p'ädidáho?, ihaydibâa ta'gendi íwhima'p'äní. ³⁷ Naa dínhanginná un Abraham-bí äy iwedi'in ímuu'in, hewänbo undá ida? díhéyí'in, gá naví hí? unbí pí'ná khó'yé wíwîn máapídan. ³⁸ Háa naví Tádádí dínkeeyannin naadi wâytu'an, hewänbo undá háa unbí tádáví'wedi ít'oe waagibá úvíkanhon" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Hediho indi óetu'an, "Abraham-dá na'nbí hán'oe'i? tádá gínmuu." Jesus-dá ovâytu'an, "Abraham-bí äy ta'gendi ímuudáho?, háa Abraham i'an waabá úví'âamíwän. ⁴⁰ Hewänbo náa undidá díhéyí'in ída?, tobáháa in ta'gen naví Tádáví'wedi ot'oe'inda? wâytu'an wänbo?. Abraham-dá ha'wâa wí'i'anpí. ⁴¹ Undá háa unbí tádá i'o waabá úví'o?." Hedi óetu'an, "Tádápí'in äy wíginuupí. Wí'da? wí tádá gín'ân, i-á Yôesi Tádá namuu." ⁴² Jesus-di ovâytu'an, "Yôesi Tádá ta'gendi unbí tádá únmuudáho?, naa díseegi-íwän, gá iví'wedi o'äädân, hedânho náa-á náwe oyi?. Naa opichanpóedíbo wó'äápí, idân naa dísan. ⁴³ Háadan wí'íka'póya'pí háa wâytumáa'in? Gá naví hí? wí'ít'óyanda'pídân. ⁴⁴ Penísendi-ân unbí tádá únmuu, hedi undá íkanda? háa unbí tádá nada? waa. Páadedí waabo náa iwehay Penísendi-á t'owa t'akhanu'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'ná wí'ihonpídí iwedi ihänge'o?. Häädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuu'in ipikeeyo?, gá wí hôeyó'i namuudân, hedá in dihôeyó'nbí tádá-á dínmuu. ⁴⁵ Hewänbo naadá in ta'gen wâytu'o?, hedânho wídínwhäyundepí. ⁴⁶ Wéná wí-an un ta'gendi ítúní naa dáy'taywó'nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta'genda? wâytumáa, hediho háadan wídínwhäyundepí? ⁴⁷ Wí to'wí Yôesi Tádáví? únmuu'idá iví hí? ónt'óyande?. Hewänbo undá Yôesi Tádáví'in ímuupídânkun wíwînt'óyandepí" kin Jesus-di ovâytu'an.

Hän'oe Abraham-di Jesus óemû?

⁴⁸ In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "In ta'gen gitúhpí'an, u-á Samaria-wi waagi'ba únmuu, na'nbí khuu wínâa'a'ginpídí, hedá wí yä'dâapí? p'oewaahâadi wóemáa." ⁴⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí yä'dâapí? p'oewaahâadi wídímáapí. Naa naví Tádáví'gedí híwó'da? dáyhée'o?, hewänbo undá naví'gedí híwó'pí úvíhí'máa. ⁵⁰ Wí'bo wó'da'pí otúní'in naa hay'i omuu'in. Yôesi Tádá-ânho namuu i nada'i kin natúní'in, i-áho natú? háa undá in ta'gen bînmáa'in hediháa naa-á. ⁵¹ Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí naví hí? dîn'a'gindo'i-á chuwa iwe há'to napówa-í." ⁵² In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "Nábáha? gínhanginná wí yä'dâapí? p'oewaahâadi wóemáa'in. Abraham nachuu, hedá t'ähki in Yôesi Tádáví hán'oe'in tukhe'mindá wá? dít'ahán. Hebo u-á untú? wí to'wí uví hí? i'a'gindo'i há'to hánhay wänbo chuwa iwe napówa-í. ⁵³ Ti na'nbí hehääwi thehtáy

pahpâa Abraham-bí shánkí hay'i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádáví tukhe'mindá dit'ahán. To-an ù' unmuu gân un'ánde?" 54 Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí'bo hay'i dáypipaadáho' háagí' wânbo wínachä'muupí. Hewânbo naví Tádádân naa hay'i dípaá, hedí ítú' i-ân unbí Yôesi únmuu. 55 Undidá hânhay wânbo wíwîntaapí, hewânbo naadá i dótáa. Wídótaapí gin otúdáho naa wí hôeyó'i' omúní, un waagibá. Hewânbo naadá ta'gendi dótáa, hedí iví hí' dôn'a'gindo'. 56 Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o'ää'i' ipuwäkhâymaadân, hedí imú' ihaydiho nahíhchanpóe." 57 In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "P'ánántä paayo'i wânbo wa'di wú'muupí. Hândidan Abraham nâamú'?" 58 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, wa' Abraham na'aypuyäpídíbo naa oyího'." 59 Hedího dâyk'uuwóehógi óek'usâyuhéyídí, hewânbo i meesate ívedí kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemägi

1 Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemú', i-á tsít'aa'ibo na'aypuyä. 2 Jesus-ví khäge'nindi óetsikáyin, "Háhkandi', ti ná'i sen wên t'aywó'nin i'andân, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi tsít'aa'i na'aypuyä?" 3 Jesus-di ovâytu'an, "Wên t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ûnpóepí, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi wânbo-á yoe. Ná'indá ûnpóe hedânho Yôesi Tádádí wên háawên ón'amídí, hedí kindídi nakeepúwídí Yôesi Tádá-á nakay'in. 4 Thaađi t'owa dívít'ôe'amígí' naná, khu'déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t'ôe ívít'ôe'amídí wa'di gínkoedidibo', gá owáy wí thaa naná' diwe na'in wíyá há'to gínkoedí-í ívít'ôe'amídí. * 5 Wa' nää oepáa k'aydi oyidibo naa wí kohthay t'áhkí t'owagí' waagi'ba omuu." 6 Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedí iví só'p'oedi wí nap'o'ay ipaadi i sen natsít'aamuu'i tsée eedi óe'äyü. 7 Hedáhá' óetu'an, "Ya' ópûn oe p'obú'ay iwepiye', Siloam kin dâytü'o'i', hedí uví tsée män'owídí-í. (Ná'in kháwá Siloam-dá natú'da' "óesandi'" gin.) Hedího i sen namäädi i'owewä, hedí iwáybun dihaydiho' iví keetan imáa.

8 In to'wên i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wên ihäada'sógéndedi óemú'in dívítsika'máa, "Ti ná'i i to sen ihäada'sógénde'i wínamuupí'an?" 9 Wên ditú, "I-ânkun namuu." Wây-á wëndá ditú, "Yoe" gin, "i waagibá ûnwânpichaa." Hewânbo i sendá natú, "Naa-ânkun i omuu." 10 Hedího óetsikáyin, "Hândidan handi uví keetan mánkê'?" 11 Idí ovâytu'an, "Wí sen Jesus gin nakháwá'i wí nap'o'ay ipaa, hedí naví tsée eedi dí'äyü, hedí dítü'an oe p'obú'ay Siloam gin dâytü'o' iwe dáy'owídí-í. Hedího' omäädi dáy'owewä, hedí naví keetan donkê'." 12 Óetsikáyin, "Wáyho i'?" "Gáwáy" gin ovâytu'an.

In Pharisees-di i sen natsít'aamú'de'i' óehí'máa

13-14 I thaa Jesus i nap'o' ipaadi i sen natsít'aamú'de'iví keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hedího to'wëndi in Pharisees-ví'piye' i sen óeho' indi óehé'amídí. 15 In Pharisees-di wá' óetsikáyin hádídan iví keetan ikê'in. Idá ovâytu'an, "Wí sendi nää tsée eedi dínap'o'äyü, hedá dáy'owewä, hedí nää dínkeepóe." 16 Wáy wên in Pharisees ditú, "I sen kin i'andi-á Yôesi Tádádí wí'ônk'ú'pí, gá ná'i kaykhanwówá thaa wí'i'a'ginpídân." Hewânbo wây-á wëndá ditú, "Wí to'wí t'aywó'to'i namuu'i kí'bi pínán há'to ikeeyamí." Hedího wêege'in dipóe.

17 Hedí wíyá in Pharisees-di i sen natsít'aamú'de'i' óetsikáyin, "Heyâa ù, hân iví'gedí úchanpo'?" Ù-ân unmuu uví keetan mánkê'i'." I sendi ovâytu'an, "I-á Yôesi Tádáví tukhe'bi namuu." 18 Hewânbo in Hudíyoví p'ó'dédí'in wídívihwäyupí ná'i sen ta'gendi natsít'aamuwân hebo nää ûnkeepóe, hedího' iví tádá'in ovântükánnan iví'gedí ovântsikáyí'nídí. 19 Hedí ovântsikáyin, "Ti unbí ay ná'i dánmuu? Ti

* 9:4 Kin natú ihaydi Jesus natú'da', wáyyéđi t'óegí' naná, wáyyéđá wíngínkoedípi ívít'ôe'amídí, hedí wa'di naná i-á it'ôe'amídí, gá óehéyí ihaydi wa'di wínanáhpídân.

tsí't'aa'i na'aypuyä'in datúni? Hádídan handi nää ûnkeená?" 20 I senbí tádá'indi ovâytu'an, "Gânhanginnândákun na'inbí ay gånmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyä'indá. 21 Hewänbo háadí nää ûnkeená'nin wíngânhanginnáhpí, hedá wá' wíngânhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyi'be i'. Senho namuu. Igí' wí'bo ipihée'amí." 22 I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédí'in dånkhuwôeda'máa, gá dáywéhpe'e'andân i méesate ee ovâytsudekhâ'amídí to'wên ditû'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. 23 Handidânkunho datú, "Senho namuu, hedího bintsikáyi'be i'."

24 Hedího wáygingí' i sen natsí't'aamú'de'i' óets'údeđi óetu'an, "Yôesi Tádávi páadépiye' uví tuu bimääní in ta'gen untúnídí. Gínhanginná nã'i sen iví'gedi bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in." 25 Idi ovâytu'an, "Naa wíđínhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo nã'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídí otsí't'aamú'de wänbo', nää-á dínkeená." 26 Hedího óetsikáyin, "Hännan wóe'an? Hândídan wóekeetanmägi?" 27 Hedí ovâytu'an, "Wâytu'anho', hewänbo wí'úvit'óyanpí. Háadan wíyá ít'oe-í'in ida'? Ti ida' gáhân un wá' idi wovâyhá'amí'in hedânho iví'piye' úvíwhäyú-ídí?" 28 Indi i sen hääwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "U-ân hä'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Na'indá Moses-ví hí'dí díhá'anninnân gimuu. 29 Yôesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo hä'i sendá, wígínhanginnáhpí to'wídí óesannin." 30 I sendi ovâytu'an, "Whäyupíwó'nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímägi wänbo' un wí'únhanginnáhpí to'wídí óesannin. 31 Gínhanginná Yôesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopi'in híwó' díví'amídí, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa díví'o'indá, innânho idi ovâykhäge'do'. 32 I nan oepáa nakhí'yen dihayđi waagibo nää pu'wahayđi to'wí wänbo wí'únkoedípí wí tsí't'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemäänídí. 33 Hä'i sen Yôesi Tádádí óesanpídáho há'to únkoedí-í háawên wänbo i'amídí." 34 Indi óetu'an, "U-á t'aywó'to'ida' un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân u úkoedí'in na'in díhá'amídí?" Hedí iwáygedí óekhehpiyedi óekhâ'an i méesate ee wíyá nats'únídí.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'iná dimuu'inbí'gedi Jesus ihée'an

35 Jesus ûnhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedí óenuwäđi óeshaa, hedí óetsikáyin, "Ti i to'wí t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'iví'piye' biwhäyunde'?" 36 I sendi Jesus óetsikáyin, "Mä'mää, to-an nã'i to'wí namuu, t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i'? Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhäyú-ídí." 37 Jesus-di óetu'an, "Uđi nãamú'ho'. Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu." 38 I sendi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa uví'piye' dáywhäyunde'," hedí Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

39 Jesus natú, "Naa nää oepáa k'ayđipiye' o'ää hedânho nakeepúwídí to'wên híwó' dívíkanhonnin dimuu'in hedá to'wên híwó'pí dívíkanhonnin dimuu'indá. Naa o'ää in to'wên wíđây múndepí'in dínhanginná'nin dínkeepúwídí, hedá in to'wên dínkeet'óe gin di'ánde'indá ditsí't'aamuu waagibá dipúwí."

40 Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, "Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'iná gimuu?" 41 Jesus-di ovâytu'an, "Ítsí't'aamuu gin únhanginnándáho', t'aywó'di wíwínmá've-ípí. Hewänbo nää ítú' únkeet'óe gin, hedího wa'đi unbí t'aywó'di wíwovâyâyâ'anpí."

10

I k'úwá áyi'di-áđi iví k'úwá-áđi inbí'gedi Jesus-di ovâytu'an

1 "Naadi ta'gendi wâytu'máa, wí to'wí kw'áayedí oe k'úwá phékhkaa búge nats'ú'di i phékhkaa phóđi i'gedi nats'úníví'wedí, i-á wí sãnbíđá' namuu. 2 Hewänbo i to'wí khaa phóđi i'gedi nats'úyá'di-á i k'úwá áyi'di namuu. 3 I to'wí in khaa phóđi i'áyínmáa'idi i k'úwá áyi'digí' ónhuude', hedí i k'úwá áyi'didi in k'úwá ovâykháyä'dedi iví tuu dit'oedi in khaa phóđi i'gedá ovâyphapiyende'. 4 T'ähkí iví k'úwá i khaa búgedi ovâypiye ihayđi inbí

páadépiye? namä?, hedi indá iví tuu òntaadi ûnwóemä?. ⁵ Indá wiyá to?wí dâytaapî?ví?di há?to diwóemu-í, hewänbo iví?wedî dishání, gá wiyá pi?wívi tuu wí?òntaapidân.”

⁶ Kin Jesus-di k'úwávi?gedi in Pharisees ovâyhée?an hääwí ovâyhá?amídi, hewänbo wídika?póya?pi háa natu?da?in.

Jesus-á i híwó?di k'úwá áyi?di namuu

⁷ Hediho wiyá ovâyhée?andi kinnân ovâythayyan: “Ta?gendi wâytumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwági? ⁸ Báyéki in naví páadé di?ä?in sänmin waagi?inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi?inbá dimuu?indi wí?ovây?óyanpi. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi?inbá omuu, hedá in naví?piye? dívíwhâyunde?in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú?nin waagi?inbá-á dimuu. Hedi k'úwá dipi? inbí koegi? dâysháa-ídi hedá wiyá dits'úya? waagibá, in naví?piye? dívíwhâyunde?in ovây?aywoeni hedá hääwí dítáy?i-á dâymá?ve-í. ¹⁰ Wí sänbi?-á na?ä? in k'úwá ovâysänhónídi hedá ovây?ahánú-ídi, hedá ovâyhá?dännamídi. Hewänbo naa-á o?ä? t'owa dovâywówátsimäänídi, hedi ná?in wówátsi dovâymä?i-á shánki híwó?nin namuu.

¹¹ “Naa-á híwó?di k'úwá áyi?di waagi?bá omuu. Wí híwó?di k'úwá áyi?di-á nakhâymuu iví wówátsi iví k'úwági?in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to?wí ik'úwá?áyi?namídi óewá?ánde?i-á i kodí?di k'úwá áyi?di wínamuupi, hedi in k'úwá-á iví?indá wí?ünmuupi. Hediho wí khuyyó na?ä?di imúndedi nashánde?, gá wá?áadida? it'òe?odân, hediho in k'úwádi ta?gendi wâhphade wí?óe?áyîngimâhpi. Hediho i khuyyó na?ä?di in k'úwá ovâykhugihónde hedá ovâywádeyiyénde?. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó?di k'úwá áyi?di waagi?bá omuu. Naví Tádádí naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedi hanbá in naví?in dínmuu?in dontaa, hedá indídi naa-á dítaa, hedi in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymääní. ¹⁶ Wây-á t'owa nâwewin dimuupi?in diyí?, indá wá? naví k'úwá waagi?inbá dimuu, hedi naa dínkhây?ä? in wá? dovâywé?ge?amí?in. Indá naví tuu dînt'óyaani, hedi in wé?ge?indádi wí?da? dipúwí, hedá wí?da? wí áyi?di dínchâ?ní.

¹⁷ “Naví wówátsi dáymääní hedá donwáykéyí. Handidânkun naví Tádádí naa díséegi. ¹⁸ To?wídi wänbo naví wówátsi wídíkwee-ípi. Naví wówátsi-á wí?bo dáypâkhâymaa. Naa dínk'óe naví wówátsi dáymäänídi hedá donwáykéyídi, gá naví Tádádí díyòndân kin dáya?amídi.”

¹⁹ Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí ánshaa iwe wêege?in dipóe. ²⁰ Báyéki kin ditú, “Wí yä?dâapi? p'oewaahâadi óemáa hedá bondoe?i-á namuu. Heháadan bînt'óyande?” ²¹ Hewänbo wây-á wëndá ditú, “Wí to?wí wí yä?dâapi? p'oewaahâadi óemáa?i há?to ihée?amí ná?i sen ihée?o waagi. Hedá wá? ti wí yä?dâapi? p'oewaahâa ûnkoedi wí natsí?t'aamuu?ivi keetan óewáymäänídi? Hedân yoe.”

In Hudíyodi Jesus óeyoegi?an

²² Te?núdi naná? dihaydi oe Jerusalem búu?ú dínshánki?dipóe, háa i méesate hay?i hân?oe dâywáytege waa dín?ánshaa-ídi. ²³ Jesus ná?i méesate iwe nayí?, ee Solomon-bí pohtâa gin dâytu?o?i?ge. ²⁴ In Hudíyovi p'ó?dédí?indi óebûukê?di óetu?an, “Hä?di pu?wahayan na?in dítíkhakankhâymaa dítu?âamídi to?wí unmuu?in? I to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoeni?indi unmuudáho?, náäbo thay?eedi dítu?an.” ²⁵ Jesus-di ovâytu?an, “Naadi wâytu?anho?, hewänbo wí?úvíwhâyundepí. T'âhki pínán t'òe dókanhondi-á naa dáyo?o? gá naví Tádádí dínk'ú?dân, hediho háa naa dáyo?o?indibo wovâykeeyo? to?wí omuu?in. ²⁶ Hewänbo naví k'úwá waagi?inbá wí?ímuupídiho wí?úvíwhâyundepí. ²⁷ In to?wên naví k'úwá waagi?inbá dimuu?indi naví tuu dînt'óyande?, hedi naadá in dovâytaa, hedi naa díyuumá?, ²⁸ hedi wówátsi nahánde?i?in dovâymä?, hedi há?to hânhay wänbo diháani, hedá há?to-á to?wídi wänbo naví mangedi ovâyhóní. ²⁹ Naví Tádádí in dímägi, hedi i-á t'âhkívi shánki hay?i-ân namuu, hedi to?wí wänbo wí?ünkoedipi? naví Tádávi mangedi ovâyhónídi. ³⁰ Naa-ádi naví Tádá-ádi wí?da? gamuu.”

³¹ Wíyá in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâyk'uuwóehógi óek'usäyuhéyídí. ³² Jesus-di ovâytu'an, "Báyékí híwó'di háäwí bînmúnígí' naa dó'an, naví Tádádí ditú'an waagi. Hedí wé'in háäwên dáy'annin namuudan nää naa dík'usäyukhâymaa?" ³³ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "Na'indá wên háawên híwó'nin bi'annin namuudi wíwík'usäyukhâymaapí, hewänbo a'ginháhpíwó'di Yôesiví'gedi bihi'máadânho wík'usäyukhâymaa. U-á t'owada'mân unmuu, hewänboänbo untú Yôesi unmuu gin." ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'iná dimuu. Há'in t'owa Yôesidi hân'oe iví tuu ovâymaagi'in han ovâytu'an, hedí iví hí' hânhay wänbo t'ähkí ta'gen ünmuu, ³⁶ hedí háadan handi nää ítú' naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhánúnde'in iví ay omuu'in otúdí? Naa-ânkun naví Tádádí díde'man iví t'ôe dön'amídí, hedá nää oepáa k'aydipiya dísan. ³⁷ Naa naví Tádávi t'ôe dáy'opídáho', wídnwhäyú-ípi. ³⁸ Hewänbo naa iví t'ôe dáy'o-âkun, hedího in dáy'o'in namuudi únkhây'ä' naví'piye úvíwhäyú-í'in, tobáháa in otú'nin bînwhäyundepí wänbo'. Handidânho ta'gendi únhanginpúwí naví Tádá naa-ádí namuu'in hedá naa-á naví Tádá-ádí omuu'indá" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wíyá óepankéyí'in dida', hewänbo inbí'wedí namap'ä.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'änäpiye' nawáymää, John-di páadédí in t'owa ovây'p'oe'an diwepiye'ba, hedí iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyékí t'owa iví'piye' dimää. Ditú, "John háäwí wänbo pínán wí'ikeeyanpí, hewänbo háäwí t'ähkí ná'i senbí'gedí natú'i ta'gen namuu." ⁴² Hedí iwáyge báyékí t'owa iví'piye' dívíwhäyü.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwä'i nahaypóe. I-ádí Mary-ádí hedá Martha-ádí dití'úuwinnmuu, hedí Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i ka'p'o sawó' nasu'í Jesus-ví ân deedi óekäyukhâymaa'i hedáhá' iví phódá óepidikhâymaa'i namuu. ³ Mary-ádí Martha-ádí Jesus ônt'ôesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i nâaséegí'i nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wänbo nawówayêeni, hedího háa ûnpúwí'in namuudi in t'owa dâymú'di Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá naa iví ay omuu'i wá' kw'áayébo díamá've-í."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovâyséegí wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygebo' itsíkha'andi wí'ûnpuwämääpi. ⁷ Ihaydáho' iví khäge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymu-í." ⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', hânhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usäyuhéyí'in dida'pí'an. Hedí háadan eepiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tá'di wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyiyénde'i wínakanundepí, gá i ko nää oepáa k'aydigí' namuu'idi nakeenândân hedího wáy namän ni'ge imúnde'. ¹⁰ Hewänbo wí to'wí khüüdi iyiyénde'i-á nakanunde wí'ûnkohtaynáhpídi."

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedí naa omän dóyóhsaanídi." ¹² Iví khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', Lazarus nayókhândáho handidi nahewówa-í." ¹³ Indá di'ánde Jesus natú'da'in Lazarus ta'gendi nayókháwák'óe'in, hewänbo ho nachuu'in natú'da'-á. ¹⁴ Hedího thay'eedi ovâytu'an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedí ungi' shánkí híwó' namuu naa iwe wó'yipídi i nachuu ihaydi, gá bînpuwäkhâymaadân háa dönkhâymaa'in, hedí handidi shánkí naví'piye' úvíwhäyümääni. Nää yaho' iví'piye' gimú-í." ¹⁶ Thomas i kwâati gin dâykhây'ä'de'idi in wé'ge'in khäge'nin ovâytu'an, "Yaho gimú-í, hedí Jesus óehaydáho' i-ádíbá gíchúu-í."

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa'i hedá wówátsi nahánde'pi'in ovâyma'i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu'ú'ay tso'wa napowa'ä' ihaydi óetu'an Lazarus óekhä'k'ú' iwedi yöenu thaahonaphade'in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi' wínanáhpí,

wíye míya ihayhäyú, ¹⁹ hedi Mary-á Martha-á inbí'we báyéki Hudíyo dipówa ovãnsiwówá'amídi, inbí tí'úu dânmäädi.

²⁰ Jesus na'ä'in Martha ûnhanginpóe ihaydi na'ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí'. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'úu nahay ihaydi háy näwe unyidi há'to naháaniwän. ²² Hebo naa dínhanginná náäbo háäwí Yôesi Tádá nâadaa'andi' idi wóemääni." ²³ Jesus-di óetu'an, "Uví tí'úu úwáywówápúwí." ²⁴ Martha-di óetu'an, "Naa dínhanginná i t'ä'gi thaa naná' diwe t'ähki t'owa ovâywaywówápaa ihaydi nawáywówápuwagít'óe'in." ²⁵ Jesus-di óetu'an, "Naa-ân i omuu t'owa dovâywaywówápá'i?, naadi dovâywówátsimä?. To'wí naví'piye' iwhäyü'i? iwówátsimá've-í tobá nachuu wänbo?. ²⁶ Hedi wí to'wí wa'di nawówayi' naví'piye' iwhäyüdi há'to nachúu-í. Ti biwhäyunde ná'in?" ²⁷ Martha-di óetu'an, "Hedân haä, Na'inbí Sedó, naa dáywähäyunde' u-ân unmuu i Yôesi Tádádí wóesóge'i? t'owa ovây'aywoenídi, Yôesi Tádávi ay-ân unmuu. Ívitsíkha'máawän náä oepáa k'aydipiye' un'ää-ídi."

Jesus isíhtää

²⁸ Kin natú ihaydiho Martha iweeho?, hedi iví tí'úu Mary itu'an i'äähänge'amídi hedi óesántu'an, "I háhkandi ho napówa hedi u-ádi nahí'da?" ²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi wesebo? iwínú hedi ee Jesus nayi' iwepiye' namää. ³⁰ Jesus i búu'ú'ay iwe wa' wínapówápí, hewänbo wa'di Martha-di óeyay iwáygebo nayi'. ³¹ In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó'nin Mary óesiwówá'o'indi óemû? wese iwínúdi yá'wépiye' napeedi, hedi di'ân Lazarus nakhä'k'óe iwepiye' namännin isíhtää-ídi, hediho ûnwóemää.

³² Mary oe Jesus nayi' iwe napówa, hedi óemû' ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'úu nahay ihaydi háy näwe unyidi há'to naháaniwän." ³³ Mary-á in Hudíyo ûnwóe'ää'indá dívísíhtuwinúndedi Jesus-di ovâymu' ihaydi, iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe, ³⁴ hedi ovâytsikáyin, "Wáygan Lazarus óekhä'k'ú'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indádi ókã'vedi nâamúnídi." ³⁵ Jesus isíhtää. ³⁶ Hediho in Hudíyo ditú, "Binmú'dí, ta'gendi Lazarus óeséegi." ³⁷ Hewänbo wáy wên ditú, "I to sen natsí't'aamuu'ivi keetan óemägi. Ti wá' wí'ünkoedipi'an Lazarus ônehkháa'amídi wa' nachuupídiibo hedânho wínachúu-ípídi?"

Lazarus óewáywówápaa

³⁸ Jesus wíyá iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe, hedi wí t'ovápho nachá' diwe i pení nak'óe iwe napówa. Wí k'uu pháagi' nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Hä'i k'uu wéhánäpiye' binhänge'an." I nachuu'ivi pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, náä-áho nasuhkay, náä-á yôenu thaa nahán diwedi ûnná." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítu'anpi'an, biwhäyundedáho nâamúní Yôesi Tádá hânho nakay'in." ⁴¹ Hedi i k'uu wéhánäpiye' dâyhänge'an, hedi Jesus oe makówápiye' ibéedi natú, "Tádá, naadi wíkú'daa'o naví yûusu dînt'óyandi. ⁴² Hedá dínhanginná háädi wänbo t'ähki dînt'óyande'in, hewänbo naa ná'i tuu otú ná'in t'owa näwe diyí'in dít'óe-ídi udi naa dísannin dívíwhäyümääni." ⁴³ Ihaydáhá' kaygi natú, "Lazarus, ópive." ⁴⁴ Hedi i sen nachu'k'óe'i napee. Wa'di aa saygi'didi na'anmuu, iví ândá mandá wänbo?, hedá iví ts'ay-á wá' aadi ûn'anmuu. Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Bin'ánsuu hedânho iví'piye' namú-ídi."

In Hudíyovi p'ó'dédí'in dida' Jesus óehéy'in

⁴⁵ Báyéki in Hudíyo Mary-ví'piye' di'ádâapóya'nin háa Jesus i'annin dâymû?, hedi iví'piye' dívíwhäyü. ⁴⁶ Hewänbo wây-á in Pharisees-ví'piye' dimää ovâytu'âamídi háa Jesus i'annin. ⁴⁷ Hediho in owha' p'ó'dédí'indádi hedá in Pharisees-ádi in Hudíyovi tuyowa' ovâywé'ge'an, hedi ovâytsikáyin, "Hânnan ívî'amí? Ná'i sendá báyéki ípínnánt'óe'o?. ⁴⁸ Kin ikanhondi âymägidáho?, to'wên t'ähki iví'piye' dívíwhäyü-í, hedá in Rome-win sundado di'ää-í hedi na'inbí méesate hay'i dînnayü-í hedá na'inbí t'owa-á dînwáde-í."

49 Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha'p'ó'dédí'ân, i-á Caiaphas kin nakháwä, hedi idá ovâytu'an, "Undá hääwí wänbo wí'únhanginnáhpí. 50 Ti wí'únhanginnáhpí'an shánki yänbedi híwó' namúni'in ungi' wí'da' wí to'wí t'ähki na'inbí t'owagi' ivi wówátsi imäänídi, hedi handidi na'inbí t'owa t'ähki wí'ovâyhánú-ípi." 51 I-á ivi ánsaa iwedibo ná'i hí' wínatúhpí, hewänbo wí Yôesi Tádávi tukhe'bi namuu waagibá ihée'andânho háa napuwagít'óe'in natú, gá i paayo owha' p'ó'dédí' namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t'ähki in Israel t'owagi' nachuwagít'óe'in. 52 Hewänbo ingi'da' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yôesi Tádávi áy únmuu'in wéngé t'ähki diwadekw'ó'ningí'-ân wá' nachuwagít'óe, hedânho ovâywé'ge'amídi, hedá wí'da' dipúwí.

53 I thaa iwedi paadépiye' in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívihí'máa hádídí óehéyí i'gedi. 54 Hediho Jesus wiyá kee'eedi wí'iyiyéndepí, in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wí'óemúnípidí, hewänbo iwedi iyâatäädí oe ahkónu nú' naná' diwepiye' namää, wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o' iwepiye', hedi iwáygé ivi khäge'nindádí iwóyí'.

55 Ihayhääbá in Hudíyoví shánki'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'i'. Wa' i shánki'di thaa napówápídi'bo báyéki t'owa Jerusalem búu'ú'dí yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívípkhây'amídi in Hudíyoví kuu dínmuu waa. 56 Jesus óetuwämáa, hedi iwáygé méesate hay'i íve diyidi dívítumáa, "Tigúba i nashánki'di'ää-i?" 57 In owha' p'ó'dédí'indádí hedá in Pharisees-ádi in t'owa ovâyýôn Jesus wáygé nayi'in dínhanginpóedí ovây't'óe'amí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasu'u'i' ón'ewe

1 Wa'di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánki'di Passover gin dâytu'o'i' dínánídi, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwänkun Lazarus na'ân, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa'ibá namuu. 2 Iweho Jesus ónkidihúukhây'an. Martha-di ovâyssäsande', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádí nahúu'ân. 3 Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasu'u'i' nard kin dâytu'o'i' imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakháa hedá hânho nachä'muu. Hedáhá' Jesus-ví ân deedi ón'ewe, hedá ivi phódá Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka'p'oe'di ee íve i'ge t'ähki sa'wó' nasu'p'íde. 4-6 Hewänbo wí' ivi khäge'ninbí'wedi natsikapóe, "Háadan ná'i ka'p'oe sa'wó' nasu'u'i' wí'iku'ch'áapí poewin tågintä (300) thaa t'óe díví'andi wá'âadi, i chä' in sehkanäwó' diwówayi'in ovây'määnídi?" Ná'i sen kin natú'i-á nakháwä Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhây'máa'i-ân namuu, hedi ná'in natú sänbi' namuudi, in sehkanäwó' diwówayi'indi óe'áyíngimädá yoe. Idá in khäge'ninbí chä' ovây'áyínmáa, hedi iwedibo' isänhónde'. 7 Hewänbo Jesus-di Judas óetu'an, "I kwee ánpí ná'an. Tobá hä'i ka'p'oe imá've-í. I thaa díkhä'k'úwígí' namuu. 8 Häädi wänbo t'ähki in sehkanäwó' diwówayi'in t'owa undádí diyëni bínhääwímäänídi, hewänbo náwe naa-á hánhay wänbo t'ähki há'to undádí ochä'ní."

In owha' p'ó'dédí'in dida' Lazarus óehéyí'in

9 Báyéki Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayi'in, hediho iwepiye' dimää Jesus nayidida'ba' yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa'i' óemúnídi wá'. 10-11 Jesus-di Lazarus óewáywówápaa' ihaydi báyéki Hudíyodi inbí p'ó'dédí'in ovâyyoekanhondi Jesus-ví'piyeda' dívíwhäyuhon, hediho in owha' p'ó'dédí'in dâywéhpé'an Lazarus wá' óehéyídi.

Jesus wí búndu iwe na'i'ándí oe Jerusalem búu'ú nats'ú

12 Wiyá tháwän in báyéki t'owa in Passover shánki'di'piye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye' na'ä'in, 13 hedi palm taykhóe dâyts'â'di ún'ayyaymää, hedi kinnân dívítuhkwínuhon: "Wíseégíkénde'." "Na'inbí Sedó Yôesi Tádádí wóesan, hediho híwó' wóe'âamí." "U-á Israel-ví tsondi hay'i unmuu." 14-15 Jesus wí búndu'ay ho ónké'di iwe na'i'ân, hediho Yôesi Tádávi ta'nin diwe háa ûntú' waagibá napóe. Kinnân nata'muu:

Un t'owa Zion-wín wíyá wí'íkhuwôeda'ípi.

Binmú'dí, unbí tsondi hay'i wí búndu'ay k'éwédí ún'ä? *

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví khäge'nin nä'i hääwí napo'i' wídika'póya'pi, hewänbo tí'úugédí Jesus wíyá oe makówápiye' nawáypee ihaydânho nä'in iví'gedí nata'muu'in dín'ánpówá, hedá dínhanginná háa nata'muu waabá óe'annin.)

¹⁷ Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádi diyi' i thaa idi Lazarus óewáywówápaadi penípho iwedí napée-í kin óetu'an, hedi náä nä'in t'owadibá in wé'ge'in t'owa ovâytumáa háa iwe i'annin. ¹⁸ Hediho nä'in wé'ge'in t'owa dínhanginpóe Jesus-á nä'in pínán t'óe i'annin, hedânkunho ún'ayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wí'ná táye dívíchänu'odi ditú?, “Ti wíwínmúndepí'an háa ída' waagi wí'únpuwamänpí'in. Binmú'dí, báyéki t'owa i-áidá'dá dimän.”

Wên Greek t'owa Jesus-ádi dihi'da?

²⁰ Wên Greeks dimuu'in in wé'ge'in t'owa-ádi diyi', in oe Jerusalem dínshánkí'diná diwepiye' di'ää'in Yôesi Tádá óe'a'ginmäänidí. ²¹ Indá Philip-ví'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu'an, “K'ema, Jesus-ádi gihí'da?” ²² Philip namää Andrew óetu'âamídi, hedáhá' Philip-á Andrew-áda Jesus-ví'piye' damää óetu'âamídi háa ditú'in. ²³ Jesus natú, “Ihaydi púnú' nanânho nakeepúwídi hay'i omuu'in, naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i'. ²⁴ Hebo ta'gendi wâytumáa, wí táhtá ko'yi óekoedi iví wówátsi imä' waagibá únpo' hedânho shánkí báyéki iwedí natáhpaa-ídi, hedi iví wówátsi imähpída iwedí hääbo wínapa'pi, iwebo wí'bo nawänpik'óe. † ²⁵ To'wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedée-í, hewänbo to'wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí'da' wídínmuupí'indá, inbí wówátsi hánhay wänbo t'ähki dâymá've-í. ²⁶ To'wên naagi' dívít'óe'amí'in dida'di naa díyuumá've-í'in dínkhây'ä', hediho' iwáyge' naa oyi' iwe, naví t'óe'in iwáygebá diyëeni. To'wên naagi' dívít'óe'o'in naví Tádádi ovâytu'âamí híwó' dívítsiye'annin.”

Jesus iví chuwa i'gedí ihée'an

²⁷ “Näähö naví pí'ná khó'yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa'amí nä'in dínpuwagít'óe'in diwedí dín'aywoenídi? Hedân yoe, nä'in dínpuwagít'óe'in namuudânkun náä oepáa k'aydipiye' o'ää. ²⁸ Hedânho nä'in wída'máa naví Tádá, ovâykeeyamí u-á hay'i unmuu'in” kin Jesus natú. Ihaydi nä'i tuu makówádi nat'oet'óe: “Han dáy'anho?, hedá wa' wíyá hanbá dáykhây'máa.”

²⁹ In t'owa iwáyge' diwinnin i tuu dit'oe, hedi wáy wên ditú, “Ikwahta'an” gin, hedá wây-á ditú, “Wí makówáwi t'óepa'aa'idi óehée'an.” ³⁰ Jesus-di ovâytu'an, “Nä'i tuu-á naagi'da' wínamuupí, hewänbo ungi' wá' namuu. ³¹ Ihaydi púnú' naná Yôesi Tádádi in óetaapí'in ovâykeekw'óenídi híwó'pi díví'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu'i-á óet'aanída. ³² Hewänbo naa náä nangedí dít'óhtägek'úwídi dítege ihaydi naadi t'ähki t'owa dovâytukánnamí naví'piye' di'ää-ídi.” ³³ Nä'in natú ovâythayyamídi háawin chuwa únpuwagít'óe'in. ³⁴ Ee t'owa yágedí to'wídi óetu'an, “Yôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu i to'wí idi óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídi hánhay wänbo tähki nawówáyëeni'in. Heháadan untú' i to'wí t'ähki t'owagí' na'aypuyä'i' óetegé-í óet'óhtägek'úwídi? To-an namuu nä'i to'wí t'ähki t'owagí' na'aypuyä'i'? Ti i-á namuu i to'wí Yôesi Tádádi óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídi?” ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Wí kohthay waagi'bá omuu, hewänbo undádi wí háy tähkída' ochangít'óe. Naa oyi' iwe nakeená, hediho wa'di náä undádi oyidibo' unbí wówátsi naa-ádi binhûu, hedânho nakhuuná' ni'ge wí'iyëenípídi. To'wí khuy i'ge namändi-á wáy namän ni'ge wí'únhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu'iví'piye' bíwhâyú wa' undádi oyidibo', hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídi.”

* **12:14-15** Zion-dá Jerusalem búu'ú' namuu. † **12:24** Jesus näwe wí'bo' iví'gedí ihí'máa. Natú'da', i ko'yi iví wówátsi imä' hääwí iwedí napáa-ídi waagibá, i-á wá' únkhây'ä' iví wówátsi imääni'in hedânho t'owa in wówátsi nahändepí'in dâykéyídi.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídíwihäyundepí

Nä'in Jesus natú ihaydiho' iwáygedí namäädi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewänbo tobá báyéki pínán inbí páadépiye' ikeeyan wänbo', wa'di iví'piye' wídíwihäyundepí.

³⁸ Hedího háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah ita'nan waagi napóe. I-á hán'oe natú, Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i' wídíwihäyupí.

Hedi unkay'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hedího wídínkoedípí dívíwhäyú-ídí, gá dínpoédân háa wíyá wáygé Isaiah ita'nan waa: Yôesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo'pí waagibá dínpuwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyya'an,

hedânho wídika'pówa-ípídí,

hedi naví'piye' wídí'ä'pí dovây'owóyé-ídí.

⁴¹ Isaiah nä'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'óe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun iví'gedí ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídíwihäyupí wänbo', báyéki in Hudíyo p'ó'dédí'in wänbo iví'piye' dívíwhäyümägi, hewänbo kee'eedí wídítúhpí dívíwhäyü'in gá in Pharisees-di i méesate eepiye' ovâytsudekhâ'ámídí dikhuwôeda'dân, ⁴³ hedi nä'in Hudíyo p'ó'dédí'in shánki dida' t'owa híwó' inbí'gedí dívíhée'amí'in Yôesi Tádá híwó' inbí'gedí dívíhée'amí'wedi.

Jesus-ví hí' ovâytu'annin dâyyoegi'an, hedânho ovâytechänukhâymáa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu'an, "To'wí naví'piye' iwhäyunde'i-á naví'piyeda' wí'iwihäyundepí, hewänbo i naa dísandíví'piyân wá' iwhäyunde'. ⁴⁵ Hedi to'wídí naa dímúndedí i naa dísandi' wá' óemúnde'. ⁴⁶ Naa náa oepáa k'aydipiye' o'ää wí kohthay waagi'ba omúnídí, hedânho to'wên naví'piye' dívíwhäyunde'in khuu i'ge wídiyênenípidí.

⁴⁷ Naa wó'tú'pí in to'wên naví hí' dit'oeđi hewänbo wídây'a'gindopídí dínkhây'ä' ovâytechänú-í'in. Naa o'ää t'owa dovây'aywoenídí, dínkhây'ä' ovâytechänú-í'in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'ä'gi thaa naná' diwe ná'i naví hí' ho dovâytu'andi' namuudânkun in to'wên naa díyoegi'annin hedá háa otú waa wídínséegi'anpí'in ovâytechänukhâymáa, ⁴⁹ gá naa háa naví Tádádí dísandídá naa díyôn waagida' dáyhée'o', háa owânpida' waagá yoe. ⁵⁰ Hedi dínhanginná i tsontuu naví Tádá imägi'i wówátsi nahândepí'in napäyi'in. Hedânho háa naví Tádádí dítu'anninda' naa otú' hedá ha'wâa dáyhée'o'."

13

Jesus-di iví khäge'ninbí ân ovây'owídi

¹ Wí' thaa wa' natáy i Passover shánki'di thaagi'. Jesus ûnhanginná i thaa napowa'ä'in náa oepáa k'aydi iwedi iví Tádáví'piye' namú-ídí. Häädi wänbo t'ähki in iví'in ûnmuu'in ovâyséegi' wa' náadi nayi' ihaydi, hedi náa ovâykeekankhâymáa hânho ovâyséegi'in.

² Wé'ge dívíkindihúuyo' ihaydi, Penísendiđi Simon-bí ay Judas Iscariot i ánskaa ho óemägi Jesus óeku'p'âyínídí. ³ Jesus ûnhanginná iví Tádádí t'ähki kay óemägi'in, hedá ûnhanginná Yôesi Tádáví'wedi na'ää'in hedi iví'piye'ba nawáymännin, ⁴ hediho' ee nahúu'ân diwedi iwínúdí iví k'éwé'in to ip'äđi, hedi wên p'oepidí'in aadi iseeba'áa'an.

⁵ Hedáhá' wên oewääbay iwe ip'oesaadi iví khäge'nin i'ân'owídíhon hedá in p'oepidí'in aa naseeba'áamuu'indídá ovây'ânpídí. ⁶ Peter-ví'we napówa' ihaydi Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, ti uđi naa dí'ân'owídíkhâymáa?" ⁷ Jesus-di óetu'an, "Nää wí'unhanginnáhpí háadí kin dáyo'in, hewänbo wáy wí thaa úhanginpúwí." ⁸ Peter-di óetu'an, "Há'to dí'ân'owídi-í'in wímääní." Jesus-di óetu'an, "Naadi wí'owídípidá naví' wú'muupího'." ⁹ Simon Peter-di óetu'an, "Hedáho', Na'inbí Sedó, naví man dîn'owídi hedá naví p'ondá, naví ânda'ba yoe." ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "To'wí i'oe'iví túu'ú t'ähki

kháapí? ûnmuu, iví ânda? ûn'owídítáy. Hedí undá kháapí'in ímuu, hewänbo un t'ähkídíbo-á yoe." ¹¹ Jesus ûnhanginná to'wídí óekuhpegít'óe'i namuu'in, hedänho natú, "T'ähkídíbo kháapí'in wí'ímuupí" gin. *

¹² T'ähkí inbí ân ovây'owídíbowa ihaydi iví k'éwé'in to iwáytoگی, hedí indádí iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, "Ti ûnhanginná háadí kin wây'annin? ¹³ Undi naa dítu'ó háhkandi-áadí p'ó'dédí-áadí, hedí híwó? kin ítú?, ha'bi-ânkun omuudi. ¹⁴ Hedího? undá ûnkây'ä? wí'ná táye bîn'ân'owídi-í'in, gá naa unbí háhkandi? hedá p'ó'dédí? omuu'idi wây'ân'owídídân. ¹⁵ Ná?i háa dáy'annin naadi wâykeeyan hedänho háa naadi wây'an waagibá un wá? wí'ná táye úvíkanhúuwí. ¹⁶ Ta'gendi wâytumáa, wí t'óe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí, hedá wí t'óekhuwa'i-á i óeyôndiví shánki hay'i wínamuupí. ¹⁷ Háa wâytu'an waa íka'póya'dáho?, naví hí? bîn'a'ginnamí hedího íhíhçaa-í.

¹⁸ "Hewänbo naa wó'tú'pí un t'ähkídíbo háa wâytu'an waa úvíkhây'máa'in. Naa dínhanginná to'wên in dovâyde'mannin dimuu'in. Hewänbo ná'in háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe natú? waa ûnkây'ä? napúwí'in:

I to'wí naa-áadí ihúuyandi wänbo híwó'pí? naa díkhây'máa.

¹⁹ Náa wâytumáa háa napuwagít'óe'in wa? napóepídíbo?, hedänho napóe ihaydá úvíwhâyú-í naa i omuu hân'oedíbo? oyi'i? ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, to'wêndi wí naadi dósandi? óeséegí'odi, indi naa wá? díséegí'o waagibá díví'o?, hedí to'wêndi naa díséegí'odá, i naa dísandí? wá? óeséegí'o waagibá díví'o?."

Jesus natú wí to'wídí óekuhpekhây'máa'in

²¹ Jesus-di ná'in ovâytu'an dihaydiho? iví pí'ná ûnkháapóe, hedí thay'eedí ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, un diwedí wí'dí naa díkuhpekhây'máa." ²² Iví khäge'nin dívíwänpipuwä'o?, to'wíwí'gedí ihí'máa'in wídínhanginnáhpídí. ²³ I khäge'dí Jesus-di óeséegí'i? iví nú'bá na'ân. ²⁴ Hedího Simon Peter imannan ná'i khäge'dídi óemúnídí, hedí óetu'an, "Jesus nátsikáyin toví'gedan ihí'máa'in." ²⁵ Hedího? i khäge'dí Jesus-ví shánki nú? ihádídi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhây'máa'i?" ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sää iwe dóp'ohtôení, hedí wí to'wí dópägít'óe. Iví'gedân dáyhí'máa." Hedí wí pává ikê'dí ip'ohtógídi Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. ²⁷ Judas i pává ikê? ihaydi wesebo? i Penísendi iví pí'ná ûnts'ú, hedí Jesus-di óetu'an, "Hääwí háa bikhây'máa'i wesebo ná'an." ²⁸ Hewänbo to'wí wänbo? in dihúukw'ó'nin diwedí wí'ûnhanginnáhpí háadí Jesus-di kin óetu'annin. ²⁹ Judas-á i chä? múu imáa, hedího wên dí'ân Jesus-di óetu'an hääwí i shánki'digí? dántáy'i? ikumä-í'in, hedá wây-á wéndá dí'ân in sehkanäwó? diwówayi'in wí hääwí ovây'määni gân óetu'an. ³⁰ Hedího Judas i pává ikê'dí wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aamin tsontuú imägi

³¹ Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanänho t'owa dínhanginpúwídí naa t'ähkí t'owagí? o'aypuyä'i? hay'i? omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá? hay'i namuu'in. ³² Hedího Yôesi Tádádí hay'i naa dípaa-í iví haybá omúnídí, hedá ná'in ikhây'máa wesebo?. ³³ Naví áyyää, wí háyú thaada? undádí ochangít'óe, hedí náa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dovâytu'an waagibá un wá? wâytumáa, undi dítuwäkhây'máa, hewänbo wáy omän diwepiye? wí'únkoedí-ípí náa ímu-í'in. ³⁴ Naadi wên ts'aamin tsontuú náa wây'pähây'máa, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí. Naadi wáyséegí waagibá, hanbá wí'ná táye úvíséegíhúuwí. ³⁵ Úvíséegíhondáho to'wên t'ähkí dínhanginnání naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapí'in"

* **13:11** Páadé ihaydi Jesus in hí? "khäa" kin natú'dí inbí túu'ú i'gedí ihí'máa, hewänbo tí'úugé ihaydá Judas-ví t'aywó'dí i'gedân ihé'an.

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, wépiyan unmán?” Jesus-di óetu’an, “Nää-á wí’úkoedipí wáy omän deepiye’ diyuhúuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye’bá unmú-í.” ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, háadan wídínkoedipí wíyuhúuwídí nää? Naa okhâymuu naví wówátsi ugí’ dáymäänídí.” ³⁸ Jesus-di óetu’an, “Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimäänídí? Ná’in ta’gendi wítu’âamí: Wí dee sen wa’ ikinpídíbo’ u-á poewin untúní wídítaapí’in.”

14

Yôesi Tádáví’piye’ gipunda’dá, iví ay Jesus-ví’piye’ páadé gimú-í’in gínkhây’ä’

¹ Hedáhá’ Jesus t’ähkí iví khäge’nin itü’an, “Ánshaa iwe wí’ikwo’nípí. Yôesi Tádáví’piye’ úvíwhâyuhúuwí hedá naví’piyá. ² Naví Tádáví k’aygi únná’ diwe báyékí ún’ívená. Ná’in ta’gen namuupídáho há’to wâytu’âamíwän ta’gen namuu’in. Hedího nää omän wí íve wí’inbo wâykhây’amídí. ³ Hedí wí íve wâykhây’amídí omäädá wíyá owáy’ää-í un wâyhúuwídí naa-ádí, hedânho wáy o’ân diwebá un wá’ ikwo’ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye’ omännin, hedá in p’ôe naa omän deepiye’ wá’ únhanginná.” ⁵ Thomas-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, wígínhanginnáhpí wáypiye’ unmännin wänbo’. Hedí hádídan in p’ôe unmän deepiye’ gínhanginnání?” ⁶ Jesus-di óetu’an, “Naa-á in p’ôe omuu, hedá in ta’gendá, hedá in wówátsi-á. To’wí wänbo wúnkoedipí naví Tádáví’piye’ namú-ídí, naví’piye’ páadé na’äädída’manho’. ⁷ To’wí naa omuu’in ta’gendi únhanginnándáho naví Tádá wá’ dîntáa-íwän. Nää iwediho bîntaa hedá bînmû’.”

⁸ Philip-di Jesus óetu’an, “Na’inbí Sedó, i Tádá na’in dînkeeyamí. Hähayda’ gíntáy.” ⁹ Jesus-di óetu’an, “Philip, gáhánhay waabo’ undádí oyihó’, hebo wa’di wí’úhanginnáhpí to’wí omuu’in. To’wên naa dímû’indá i Tádá wá’ dâymû’. Hedí háadan dítumáa i Tádá wâykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíviwhâyundepí i Tádá-ádí omuu’in hedí i Tádá-á naa-á dá omuu’indá? Ná’i hí’ wâytu’o’i naví’da’ wídínmuupí, hewänbo naa dáyhí’máa ihaydi naví Tádá naa-ádí namuu’i’ iví t’ôe i’o’. ¹¹ Ná’i naadi wâytumáa’i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádí omuu, hedá i Tádá-á naa-á dá namuu. Hewänbo naví hí’ dînwhâyundepídáho’, i hääwí dáyo’i namuudi bíwhâyú wé’ge gamuu’in. ¹² Ta’gendi wâytumáa, to’wên naví’piye’ dívíwhâyunde’indá, naa dáyo’an waabá in wá’ dívíkankhâyamá, hedá wa’di shánkí he’endi hääwí-á dívíkankhâyamá, gá naa naví Tádáví’piye’ omändân. ¹³ Úvíwhâyundedáho naa dínk’ôe’in wây’amídí i ída’po’i’, naadi wây’amí-ákun, hedí hääwí naa Yôesi Tádáví ay omuu’i dó’o’ídi t’owa dínhanginnání i Tádá hay’i namuu’in. ¹⁴ Hääwí namúní wänbo ída’po’dí, naa dínk’ôe’in wây’amídí úvíwhâyundedá, naa dó’amí-ákun.”

Jesus-di i Yä’dâa’i P’oewaahâa iví khäge’ninbí’piye’ óesankhâyamá

¹⁵ “Undí díséegídáho’ i tsontu wâymagí’i dín’a’ginnamí. ¹⁶ Hedí naadi naví Tádá dódaa’amí wíyá to’wí wovâykhäge’namí’i wovâysaanídí, hedí han i Tádá i’amí. Ná’i wovâykhäge’khâyamá’i-á häädi wänbo t’ähkí undádí nayêení, i-á i Yä’dâa’i P’oewaahâa namuu, hedí in ta’gen naháhkanyi’. ¹⁷ In to’wên Yôesi Tádá dâytaapí’indá ná’i Yä’dâa’i P’oewaahâa wí’óemündepídí hedá wí’óetaapídí há’to daykéyí. Hewänbo undidân bîntaa, undádí nayídi, hedá unbí pí’ná khó’yé i bînmá’ve-í.

¹⁸ “Naadi wên tádápí’in yíyápí’in waagi’inbá wíwâyyoekankhâyamáapí, naa-á unbí’piye’ owáy’ä’. ¹⁹ Hây napóe ihaydi in t’owa Yôesi Tádá dâytaapí’indi naa wiya wídímúnípí, hewänbo undáho dímúní, hedá íwówayêení gá naa owówayídan. ²⁰ Hedí i thaa napówa ihaydá únhanginnání naa naví Tádá-ádí omuu’in, hedá undádí naa-ádí wé’ge gimuu’indá wá’ únhanginnání.

²¹ “To’wên naví tsontu dínhógi’in hedá dín’a’gindo’indá, indânho naa díséegí, hedí to’wên naa díséegí’indá naví Tádádí ovâyséegí, hedá naadi wá’ dovâyséegí, hedí dovâykhäge’namí shánkí híwó’ dítáa-ídí” kin Jesus natú. ²² Wí khäge’di’ Judas gin nakháwä’i’, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, “Na’inbí Sedó,

heháadan na'inda' díkhäge'khâymaa shánki híwó' wítaa-ídí, hedi hä'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá yoe?" ²³ Jesus-di óetu'an, "To'wên naa díséegí'indá naví hí' dîn'a'gindo', hedi naví Tádádáho ovâyséegímá've-í, hedi naví Tádá-ádí naa-ádí inbí pí'ná khó'yé änthayé-í. ²⁴ To'wên naa díséegí'indá naví hí' wíðîn'a'gindopí. Hedi i hí' naadi wâytu'andi-á naví'ða' wíðînmuupí, naví Tádádí dísandiví hí'-ân ûnmuu.

²⁵ "Nä'i hääwí naadi wâytumáa wa'di nää undádí oyidibo'. ²⁶ Hewänbo i to'wí wovâykhäge'namí'idá t'ähki úntáy'i wovâyhá'amí, hedá t'ähká naadi wâytu'andi-á wovây'anshaakannamí. I-á i Yä'ðâa'i P'oewaahâa-ân namuu, hedi naví Tádádí i wovâysaaní gá han dódaa'andân.

²⁷ "Naadi wâykhäge'namí hedânho ánskaa iwe wí'íkwo'nípídí. Naada' dínkoedi han wây'amí'in, in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'indá wíðínkoedipí. Unbí pí'ná khó'yé wí'í'âyíngi-ípí hedá wí'íkhuwôeda'ípí. ²⁸ Naví Tádáví'piye' omän hedá unbí'piyá owáy'ä' gin wâytu'andi í't'oe. Naví Tádá-á naví shánki hay'i namuu hedi ta'gendi undi naa díséegídáho' íhíhchaa-í iví'piye' omändi. ²⁹ Nä'i t'ähki nää wâytumáa wa'di napóepídíbo', hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí' dínwhäyú-ídí. ³⁰ Wíyá shánki naadi wíwâytu'amí'pí, gá i Penísendi na'ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu. Idá naa wíðítsonmáapí. ³¹ Hewänbo nää naví Tádádí naa díyôn waa dáykâymaa, t'ähki t'owa dínhanginnání i-ân dóséegí'in.

"Bíwínú, yaho nãwedi gimú-í."

15

Jesus wên úuva áaphäa waagi'ba namuu

¹ "Naa wên híwó'nin úuva áaphäa waagi'ba omuu, hedi naví Tádá-á i áaphäa áyí'di waagi'ba-á namuu. ² In t'owa naví'in dínmuu'in áaphäa wa'yáy khóe waagi'inba dimuu. T'ähki wa'yáy khóe na'úuvapaapí' naví Tádá its'ándedi iyâa'o', hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'índi híwó'pí' namuu'i-á iyâa'o' shánki báyéki híwó' napáa-ídí. ³ Undá i híwó'pí' ho únyâamuu i hí' naadi wâytu'andi bín'tóyandi. ⁴ Häädi wänbo t'ähki naa-ádí ímúní'in únkây'ä', hedi naa-á häädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahääpa'pí, nã'in wa'yáy khóe in áaphäa eedi nachândíða'mân nahääpa', hedi hanbá un naa-ádí häädi wänbo t'ähki ímuupídáho', há'to únkoedi-í híwó'di hääwí úví'amí'dí.

⁵ "To'wên häädi wänbo t'ähki naa-ádí dimuu'in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyéki híwó' díví'amí. Naa-ádí ímuupídí hääwí wänbo há'to bín'amí. ⁶ In to'wên naa-ádí häädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dâyts'â'i' waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dâych'áadí nat'a', hedi dâywé'ge'andi dâyphamääde'. ⁷ Naa-ádí häädi wänbo t'ähki íkw'ondá naví hí'-á unbí pí'ná khó'yé bínmáadá, únkoedi hääwí wänbo ída'i Yôesi Tádá bínmaa'amí'dí, hedi idá wovâymääní, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnáni naví Tádá hay'i namuu'in, hediho' undá báyéki híwó' úví'â'amí, hedi kindídiho ta'gendi naví khäge'nin ímúní.

⁹ "Naví Tádádí naa díséegí waagibá naadi wâyséegí. Naví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹⁰ Naa naví Tádáví tsontu dôn'a'gindo'di iví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá naví tsontu dîn'a'ginhondáho', naví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹¹ Nä'i t'ähki wâytu'an hedânho' i híhchan dómáa waagibá un wá' unbí pí'ná khó'yé bínmá've-ídí, hedá t'ähki híhchanda' bínmá've-í. ¹² Nä'in tsontu naadi wâytumáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí naadi wâyséegí waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí' dívimägi'indá shánki hay'in séegí namúní'in dâymáa. ¹⁴ Hedi undá hääwí naadi wâyôn waagi bínkanhondáho naví k'ema'in ímuu. ¹⁵ Nää iwedi páadépiye' naví t'ôe'in ginda' naadi wíwâytukankhâymaa'pí, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa íkhâymaa'in wí'itú'opídân, hewänbo naví k'ema'innân gin wâytu'â'amí, gá hääwí naví Tádádí dítu'andi' naadi wâyhangin'ännandân.

16 Undi naa wídíde?manpí, naadá un wâyde?man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó? úví?amídí, hedi i híwó? úví?o?i-á nakâypúwí. Naví Tádádí naa dínk'ú? háäwí ida?póe?i? wây?amídí, hediho úvíwhâyundedáho? idi wovâymaáni. 17 Kinnân naadi wâytsomáa: Wí?ná táye úvíséegíhúwí.”

In Yôesi Tádá dâytaapí?indi Jesus-ví khäge?nin ovâyt'áy-í

18 “In t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indi wovây't'aydáho wí?ún?óde-ípi unbí páadébo naa dít'ay?in. 19 In Yôesi Tádá dâytaapí?in t'owa waagi?inbá ímuudáho?, indi wovây'séegí-í, inbí?in dínmuu?in dâyséegí waagibá. Hewänbo in waagi?inbá wí?ímuupí. Naadi wâyde?man Yôesi Tádá bîntáa-ídí, hedânkun indihó wovây't'ay. 20 Wí?ún?óde-ípi háa wâytu?annin: Wí t'ôe?i-á iví tsondiví shánki hay?i wínamuupí. Hediho to?wên naa dít'ôephadekannannindi un wá? wovây't'ôephadekannamí, hedi to?wên naví hí? dín?a?ginnannindi unbí? wá? wovây?a?ginnamí. 21 Naví?in ímuudíbo t'ähki ná?i híwó?pí? háäwí t'owadi wovây?amí. Háadí? Gá i naa dísandí? wí?dâytaapídân. 22 Naadi naví hí? dovâytu?âamídí o?âäpídáho ná?i t'aywó?di wí?dínmuupíwän. Hewänbo o?âä-áku, hedânho náä wí? wänbo wí?únkoedípi natúnídí, 'Naa wí?dínhanginnáhpí dáy't'aywó?nannin.' 23 To?wên naa dít'ay?indá naví Tádá wá?ho dín't'ay. 24 Wa?di indádí oyi? ihaydi báyéki háäwí dáy'an wiyá to?wí wänbo hânhay wänbo i?anpí?. Kí?bi t'ôe dáy'anpídáho ná?i t'aywó?di wí?dínmuupíwän. Hewänbo háa naa dáy?annin dâymû?-áku, hedi naa-ádi naví Tádá-ádi wí?gíndíbo dít'ay. 25 Hedi kin díví?andi naa háa inbí tã?kan naví?gedi nata?muu waa dínpóe, kinnân:

Wên híwó?pí?in wí?dáy?anpí wänbo naa dít'ay.

26 “Owáy naví Tádáví?we opówá ihaydi i to?wí wovâykhäge?khâymaa?i-á naadi wâysangít'ôe. Ná?i naví Tádáví?wedi unbí?piye? nakä?âägít'ôe?i-á i Yä?dâa?i P'oweaqahâa namuu. Hedi napówá ihaydi naví?gedi ihée?amí. 27 Hedá undá wá? t'owa naví?gedi bîntu?âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an?an diwedíbo? un naa-ádi íyidân.

16

1 “Ná?i háäwí naadi wâytu?an hedânho unbí whâyü wí?únháanípídí. 2 In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa?amí, hedá wá? shánki wänbo únpúwí, wáy wí thaa naná? diwe wovây't'ahánúdáho dí?âaní Yôesi Tádá?gí? díví't'ôemáa?in. 3 Háadan kin dívíkhâymaa? Gá Yôesi naví Tádá dínmuu?i wí?dín'taapídân, hedá naa wá? wänbo wí?dítaapí. 4 Ná?i napuwagít'ôe?i wây'tumáa wa? napóepídíbo?, hedânho napóe ihaydá naadi wâytu?an ni?gedi ún?ánpowagít'ôe. Naadi ná?i háäwí wí?wâytu?anpí páadé naví t'ôe donts'an?an dihaydi, gá wa?di undádí oydân.”

Háa i Yä?dâa?i P'oweaqahâa ikhâymaa?in

5 “Náä tobá i naa dísandíví?piye? omän wänbo?, wénä wí wänbo undi wí?dít'sika?máapí wâhâäpiye? omännin. 6 Ná?i háäwí wâytu?andídiho? unbí pí?ná khó?yé náä báyéki únkháapo?. 7 Hewänbo in ta?gen wây'tumáa: Ungí? shánki yänbedí híwó? namuu naa omú-ídí, gá naa omäapídáho? i to?wí wovâykhäge?khâymaa?i wína?âä-ípidân, hewänbo omäädáho? i dósaaní unbí?piye?. 8 Hedi owáy napówá ihaydá t'owa ovâythayyamí piháa dí?ánshaamuudi wí?dika?póya?pí?in inbí t'aywó?di i?gedi, hedá i híwó?di namuu i?gedá, hedá Yôesi Tádádí t'owa ovây'tuchänukhâymaa i?gedá. 9 Idi ovâythayyamí díví't'aywó?nannin, naví?piye? wí?dívíwhâyundepídí. 10 Naa híwó?di? omuu i?gedi ovâythayyamí, gá naa i híwó?di? omuu?i naví Tádáví?piye? omändân, hedi wiyá wí?dímúnípi. 11 Yôesi Tádádí t'owa ovây'tuchänukhâymaa i?gedi ovâythayyamí, gá ho natúidân idi i Penísendi óetuchänukhâymaa, i-á in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?inbí tsondi dínmuu.

12 “Naa wa?di báyéki wâytu?âamí?in oda?, hewänbo náä wí?únkoedípi ihay bínhónídí. 13 Hewänbo owáy i Yä?dâa?i P'oweaqahâa napówá ihaydi, i-á in ta?gen t'ähki naháhkanyí?i? namuu, idi wovâykhäge?khâymaa in ta?gen namuu?in naví?gedi ta?gendi únhanginpúwídí,

gá iví ánskaa ûnmuu'ida' wí'ihí'khâymaa'pídân, hewânbo háa Yôesi Tádádí óetu'an waagi natúni, hedá háa napuwagít'óe'in wovâytu'âamí. ¹⁴ Háa natúni'in naví'wedi ihóní hedi wovâytu'âamí. Handidi wovâyhangin'ânnamí naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Naví Tádáví háhkan ûnmuu'i-á naví' wá' dînmuu. Hedânho naa otú, i Yä'dâa'i P'oewahâa háa wovâytu'âamí'in naví'wedi ihóní."

Jesus-ví khäge'nin inbí pí'nä khó'yé dikháapúwí, hewânbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymúní." ¹⁷ Wên iví khäge'nin wí'nä táye dívítu'an, "Hânnan hêe nã'in dítu'annin natu'da"? Natú, 'Hanwaapídíbo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymúní' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omândân.' ¹⁸ Hedi hânngú iví hí' 'hanwaapídíbo' ûntu'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wígínhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus ûnhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho' ovâytsikáyin, "Ti úvitsika'máa háa otu'da'in wâytu'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymúní'? ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, undá íséeyêení hedá úvísíhtuwínú-í, hewânbo in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ík'áykháapo'e wânbo nã'i-á únphadé-í hedi híhchan bînmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhâyí'i hânho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanândi. Hewânbo iví ay ûn'aypuyä ihaydá, iví hay i'gedi wíyá wí'ûn'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedân iví ay ûn'aypuyädi. ²² Hedi hanbá undá nää únpo'. Un ík'áykháapo' naa wáypíye' omândi, hewânbo owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pí'nä khó'yé íhíhchaa-í, hedi to'wí wânbo wí'ûnkoedí-ípí unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídí.

²³ "Hedi ihaydi wí'úntáynípi hääwí wânbo ditsikáyí'nídí. Ta'gendi wâytumáa, hääwí naví Tádá bîndaa'andi', naví'piye' úvíwhâyundedi, idi wovâymaa'ní. ²⁴ Nää pu'wahay wa'di hääwí wânbo wí'ida'póepí naví'piye' úvíwhâyunde wânbo'. Nää bindaa'an, hedânho bînhóní, hedá báyéki híhchan bînmá've-í.

²⁵ Nã'i hääwí wâytu'andi wâyhá'amídí ûnthaykantáy, hewânbo owáy wí' thaa naná' diwe kindidi wíyá wíwâyhée'amípi, thay'eedân naví Tádáví'gedi wâytu'âamí. ²⁶ Hedi ihaydi shánki híwó' bîntaadi un íhääwída'púwí naví'piye' úvíwhâyundedi, hedi wíyá wínatáynípi naa naví Tádáví'piye' wâyúusu'amídí, hewânbo idi wovâyséegídí unnânho iví'piye' úvíyúusu'amí. ²⁷ Hedi idi wovâyséegí gá undi naa díséegídân hedá úvíwhâyundedá naa iví'wedi o'ää'in. ²⁸ Nää oepáa k'aydipiye' naví Tádáví'wedân o'ää-ákun. Hedi nää-á nãwedi naví Tádáví'piyebá ováymân."

²⁹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nábáha' thay'eedi bihí'máa, nää-á uví hí'-á ûnthaykantáy'i' wí'úmuupi. ³⁰ Nää gínhanginpóe u' hääwí t'ähki úhanginná'nin, hedá hääwí to'wídí wóetsikáyí'ní'in nada'i' u' úhanginnânho wa' wóetsikáyí'pídíbo'. Hedânho ívíwhâyunde Yôesi Tádáví'wedi un'ää'in." ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á ítu' naví'piye' úvíwhâyunde'in, ³² hewânbo nää iwedi un t'ähki íwadedée-í, hedi wí'inbo' unbí p'óegé bînkéyí hedi naa wí'bo díyoe'amí. Hewânbo naví Tádá naa-ádí nayidi ta'gendi wí'bo há'to oyêení. ³³ Naadi t'ähki nã'i wâytu'an hedânho naa-ádí ímuudi ánskaa iwe wí'íkwo'nípidí. In Yôesi Tádá dâytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihaydibo bînt'óephadékhâymaa, hewânbo kay'indi úvíwínú-í, naa i yä'dâapí' nää oepáa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khäge'ningí' iyúusu'an

¹ Jesus iví khäge'nin nã'i t'ähki itu'an dihaydi makówápiye' ibéedí kinnân iyúusu'an: "Tádá, ihaydiho dînná. Nää ovâykeeyan naa uví ay omuu'i hay'i omuu'in, hedânho u-á hay'i unmuu'in naadi dovâykeeyamí. ² Udi dísóge t'ähki t'owaví tsondi omúnídí, hedânho naadi t'ähki in udi dímägi'in in wówátsi nahándepí'in dovâymaa'nídí. ³ Uda' i ta'gendi Yôesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i udi dísandí' t'owa dovây'aywoenídí, hedi in to'wên u-ádí naa-ádí dítaa'indáho wówátsi nahándepí'in dâymáa. ⁴ Wa'di nää oepáa

k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan ʉ-á hay'i unmuu'in, gá in t'ôe ʉdi díkanyônnin t'âhki dóbowadân. ⁵ Tádá, naa hay'i omuu wa'di ʉ-ádí oyi' ihaydibo', wa' hääwí wänbo nakhi'yenpi ihaydibo'. Nää uvi'piye' owáymän, hedihó ovâykeeyami naa hay'i omuu'in, háa omú'de waagibá.

⁶ “In to'wên nää oepáa k'aydi ʉdi naa dímägi'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadébo' uvi'in úmuu, hedá ʉdá indá dímägi, hedí uvi hí' wôn'a'ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpóe hääwí t'âhki ʉdi dímägi'i ta'gendi uvi'wedi na'ä'in, ⁸ gá hääwí ʉdi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andân, hedí dâyséegi'an. In dínhanginná ta'gendi uvi'wedi o'ä'in, hedá dívíwhâyunde' ʉdi dísanin.

⁹ “Naadi ingi' dovâyúusu'o'. Nää t'âhki t'owagi'in wídáyyúusu'opí, hewänbo in ʉdi dímägi'ingi'inda'mân dáyyúusu'o', indá uvi'in úmuudi. ¹⁰ T'âhki navi'in dínmuu'in uvi'in wá' úmuu, hedí uvi'in úmuu'indá navi'inbá dínmuu. Hedí háa inbí wówátsi dâyhon waagidibo nakeepo' naa hay'i omuu'in. ¹¹ Nää uvi'piye' omän, hedí nää oepáa k'aydi wó'yëenipi, hewänbo ná'indá näädibo wa'di diyi'. Navi Tádá, ʉ shánki yä'dâa'i unmuu'i', uvi kay úmuu'idi áyngidibo' ovâymá've-í, i kay ʉdi dímägi'idibá, hedânho wí'da' waagibá dimúnídi, naa-ádí ʉ-ádí wí'da' gamuu waagibá. ¹² Wa'di indádi oyi' ihaydi áyngidi híwó' dovâymáa uvi kay úmuu'idi, i kay dímägi'idibá, hedá dovây'áyngimáadi wí'da'mân in diwedi napedee, i-á i ha'bi namuu napedeegit'óe'i', hedihó háa uvi ta'nin diwe ivi'gedi nata'muu waa únpóe.

¹³ “Hedí nää uvi'piye' omän, hedí dáyyúusu'odi ná'i t'âhki otú' wa'di nää oepáa k'aydi oydibo', hedânho inbí pí'ná khó'yé t'âhki híhchan dâymá've-í, naa dómáa waagibá. ¹⁴ Naadi uvi hí' dovâymági, hedí in t'owa wóetaapi'indi ovây'tay, há'in t'owa waagi'in wídimuupídi, naa wänbo wá' in waagi wó'muupí waagibá. ¹⁵ Naadi wíwída'máapi nää oepáa k'aydi iwedi ovâyáa'amídi, hewänbo wída'máa ʉdi áyngidibo' ovâymá've-ídan, hedânho i Penísendidi wí'ovâyhónipídi. ¹⁶ In wóetaapi'in waagi'inbá wídimuupí, naa wänbo wá'-á yoe. ¹⁷ In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uvi'piye' dívímäänídi. Uvi hí'-á in ta'gen namuu. ¹⁸ ʉdi naa nää oepáa k'aydipiye' dísan waagibá, naadi ná'in navi'in dínmuu'in wá' t'ámäpiye' nää oepaa k'aydi dovâysankháymáa. ¹⁹ In navi'in dínmuudi naa uvi'piye' dáymä' hedânho in wá' ta'gendi uvi'piye' dívímäänídi.

²⁰ “Naadi ná'ingi'inda' wídáyyúusu'opí, hewänbo wé'ge'in t'owagi' wá' dáyyúusu'o', in to'wên ná'inbí hí' dínmuu'idi navi'piye' dívíwhâyukháymáa'in, hedihó wí'da' waagibá dipúwídi. ²¹ Navi Tádá, ʉ-á naa-ádí unmuu, hedá naa-á ʉ-ádá omuu, hedí hanbá innân wá' na'indádi dimúní'in naa oda'. Hedí kin naa dáyyúusu'o' hedânho t'âhki t'owa dívíwhâyú-ídi ʉdi naa dísanin. ²² Naadi he'ennin dovâypáa-í, ʉdi naa hay'i dípaa waagibá, hedânho wí'da' dipúwídi, ʉ-ádí naa-ádí wí'da' gamuu waagibá. ²³ Naa indádi omuu, hedí ʉ-á naa-ádá unmuu, hedihó ta'gendi wí'da' dipúwí, hedí handidi t'âhki t'owa dínhanginnání ʉdi naa dísanin, hedá dínhanginnání wá' ʉdi ná'in naa-ádí dimuu'in ovâyséegi'in, ʉdi naa díséegi waagibá.

²⁴ “Navi Tádá, naa oda' in ʉdi dímägi'in naa-ádí dikwo'ni'in wáy naa ochangit'óe iwebá, hedânho ʉdi naa hay'i dípaa'in dâymúnídi. ʉdi naa hay'i dípaa gá ho wa'di ná'i nan oepáa nâakhíyepídi' naa díséegídan. ²⁵ Tádá, ʉ ta'geda' bi'o'i' unmuu'i', tobá báyéki t'owadi wíwóetaapi wänbo', naadi wítaa, hedí ná'in navi'in dínmuu'in dínhanginná ʉdi naa dísanin. ²⁶ Háawi unmuu'in naadi dovâyhangin'annan, hedá shánki híwó' dovâyhangin'ânkháymáa, hedânho ʉdi naa díséegi waagibá ha'bi séegibá inbí pí'ná khó'yé dâymá've-ídi, hedá naa-á indáda omúní.”

1 Jesus iyûsubowa ihaydi iví khäge'nindádí iwedi dimää, hedi owáy Kidron kó' p'änäpiye' dimää. Iwáyge wí nava'ay na-olive-taysaa'i nak'óe, hedi Jesus-ádí iví khäge'nindádí i nava'ay iwe dits'ú. 2 Judas i Jesus óeku'p'égi'i' ûhanginná wáyge iwe naná'nin, háyän wänbo Jesus iví khäge'nindádí iwepiye' namäädí. 3 Hediho Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay'i dâý'áyí'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedi phakó-á kohséephé naphaamuu'i-á inbí k'uuphé-á dínmahkänmuu'i wóegé iwe dipówá. 4 Jesus ûhanginná hääwí t'ähki háa ûnpuwagít'óe'in, hediho i'ah TUYEDI inbí páadépiye' iwínú, hedi ovâytsikáyin, "To-an bintuwámáa?" 5 "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu'an. Idá ovâytu'an, "Naa-ân i omuu." Judas i óeku'p'égi'i' iwebá indádí nayi'.

6 "Naa-ân i omuu" gin ovâytu'an dihaydi tí'ûupiye' dívihádidí dikanu. 7 Hedáhá' wíyá ovâytsikáyin, "To-an bintuwámáa?" Indi óetu'an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." 8 Jesus-di ovâytu'an, "Wâytu'anho naa-ân i omuu. Hediho naada' dítuwámáadá, ná'in wé'ge'in binpunmäa." 9 Ha'wâagi ovâytu'an dihaydi háa häädankánbo' iyûusu'an waa napóe. Kinnânho iyûusu'an: "Wí' wänbo in dímagi'in diwedi wíðinpedée-ípl." 10 Simon Peter wí tsiyó phá' imáa, hedi iwahakê'dí i owha' p'ó'dédí'ví t'óe'i Malchus gin nakháwá'i' óewhádidí iví kó'dingédí'in oeyay he'yinbo ónt'ó'ts'á'. 11 Jesus-di Peter óetu'an, "Uví tsiyó phá' há'i súde iwebá mänwáyto'. Ná'in t'óephade naví Tádádí naa dînsannindá dínkhây'ä' donphadé-í'in."

Jesus oe Annas-ví'piye' óeho'

12 In sundado-ádí inbí tsondi-ádí in hay'i méesatewin áyí'nindádí Jesus óepankê'dí óekhówhi'an. 13 Iwedi oe Annas-ví'piye' páadé óeho'. Ihay paayo-á Caiaphas na'owha'p'ó'dédí'än, hedi Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. 14 Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó'dédí'in häädankánbo ovâytsikáyin'odi ovâytu'an, "Shánkí yänbedí híwó' namúní wí'da' wí to'wí t'ähki in t'owagí' nachúu-ídl."

Peter natú idá Jesus óetaapí'in

15-16 Simon Peter-ádí wíyá khäge'di-ádí Jesus-ví tí'úuge damän. I owha' p'ó'dédí'dí ná'i khäge'dí' óetaa, hediho i khäge'dí' ûnkoedi nats'únídí i tewhá tehpaá búge i owha' p'ó'dédí' nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá'wébo-á phódi nú' óeyoe'an, hediho i khäge'dí' nawáypee ná'i a'yú iphódi'áyinmáa'i' óehée'amídí, hedi Peter oe tehpaá búgepiye' óets'úde. 17 I a'yúdí Peter óetu'an, "Hä'i sen óepankê'iví khäge'dibá unmuupí'an." Peter natú, "Naa-á yoe."

18 Nat'êediho in t'óe'indá in hay'i méesatewin sundado-á phaa'uudi dâýpha't'égi, hedi phaa nú' disúwáwin. Peter wá' iwebá iwínú.

I owha' p'ó'dédí'dí Jesus óetsika'máa iví háhkan ni'gedí

19 I tewhá íve i owha' p'ó'dédí'dí Jesus óetsika'máa iví khäge'ninbí'gedí hedá iví hí' in t'owa ovâyhá'o' i'gedá. 20 Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkíví páadépiye' dáyhée'owän, hedi häädi wänbo t'ähki dovâyhá'owän inbí méesate hí'índí' eeye hedá inbí méesate hay'i' ee-á, wáyge t'ähki in Hudíyo dívíwé'ge'o' eeye. Hääwí wänbo kaadibo wó'túhpí. 21 Heháadan ná'i hääwí naa dítsika'máa? In to'wên dîntóyannin ovâytsikáyí'ní háa dovâytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'in." 22 Jesus ná'in natú ihaydi, wí méesatewin sundado iwe nú' nawindídi Jesus óets'emapháve, hedi óetu'an, "Ha'wâagá i owha' p'ó'dédí' wínâhée'amípl." 23 Jesus-di óetu'an, "Wên háawên híwó'pí'in naa otúdáho', úkhây'ä' ovâytu'ä'amí'in hääwí namuu'in. Hewänbo háa otú waa in ta'gen namuu-ákun, hedânho wí'úk'óepí dits'emapháve-í'in."

24 Hedáhá' Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuudi i owha' p'ó'dédí' Caiaphas-ví'piye' óesaanídí.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí'in

²⁵ Oe yá'wé Peter wa'di nasúwáwin, hedi in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti u wá' há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupí'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." ²⁶ Wí sen i owha' p'ó'dé'dí'ví t'óe'ibá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'á'ivi maatu'i' ûnmuu, hedi idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-á'dí oe na-olive-taysaa iwe wíwímû'pí'an?" ²⁷ Peter wíyá natú "yoe" gin, hedi wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví'piye' óeho'

²⁸ Wa'déedíbo naná, hedi Jesus-á Caiaphas-ví'wedi óeho' i Rome-wi tuuyônbi tewhá hay'i iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tuuyônbi tewhá ee wídits'úhpí, gá inbí khuu dínmuudi dínkhâk'óedân dits'úní'in, hediho dits'úndáho' wídín'âhpí ná'i Passover shánkí'di koegi' dâyk'óe-í'in. * ²⁹ Hediho Pilate oe yá'wépiye' napee, hedi in t'owa ovâytsikáyin, "Háawin t'ehpide-an ná'i senbí'gedi dínmá'?" ³⁰ In Hudíyodi óetu'an, "Ná'i sen wên t'aywó'nin i'apidá há'to uvi'piye' âymá'iwän." ³¹ Pilate-di ovâytu'an, "Un wí'bo bínpihûu i', hedá bintuyó'nandi bin'an unbí tsontuú untû' waagibá." In Hudíyodá óetu'an, "Hewänbo un Rome-'indá na'in Hudíyo wídínk'úya'pí wí to'wí âyhéyí'in, yä'dâapí i'andi âyshaa wänbo'." ³² Ná'in ditú' dihaydi Jesus-ví hi' háa nachuwagít'óe i'gedi ta'gen napee. †

³³ Pilate ivi tuuyôn tewhá ee nawáyts'ú, hedi Jesus óetukánnandi óetsikáyin, "Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i-ân unmuu?" ³⁴ Jesus-di óetsikáyin, "Ti u-ân wí'bo unhangin'ânda', háa in Hudíyodi naví'gedi wóetu'andibo dítika'máa?" ³⁵ Pilate-di óetu'an, "Ti naa-ân Hudíyo omuu gin un'ânde gáhân? Uvi t'owaqibo hedá in owha' p'ó'dé'dí'indádí naví mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?" ³⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in náä oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Há'bi tsondi omuudáho' in to'wên dovâytsónmáa'in dívihänsaa-íwän naa in Hudíyoví mange wídíkáanípídí. Hewänbo otú waa, náädíwin tsonnin waagi wó'muupí." ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, "Hedáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, há'bi' omuu. Hedi náä oepáa k'aydipiye' o'ää hedá o'aypuyä, in ta'gen namuu i'gedi dáyhée'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dín'tóyande'." ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, "Händidan to'wí unhanginnání häawí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'khâymáa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

Pilate ná'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyí' iwepiye' nawáypeedi ovâytu'an, "Naadi wên t'aywó'nin ná'i sen i'annin wänbo wídônshaapí. ³⁹ Hewänbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánkí'di naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wâyma'p'ädi-í'dí. Ti náä ná'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma'p'ädi-í'in ída'?" ⁴⁰ Dívituwínú, "Hä'i-á yoe. Barabbas-ân gida' nâama'p'ädi-í'in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

¹ Hediho Pilate natsonpóe waa in sundado'di Jesus óepiye hedi púwhí'dí óewhähwhä'nän. ² In sundado wên wäakhän dây'ophidé'andi óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawä'in k'éwé'in to-á óetógi, tsondi hay'ívi aa waagi'inbá namuu'in, ³ hedi wí'in wí'ingin in sundado ivi páadépiye' diphademändi óeyanákítumáa, "Hännan un'ân, u Hudíyoví tsondi hay'i' unmuu'i'," hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ovâytu'an, "Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bínmúnídí, hedänho unhanginnánídí naadi wên t'aywó'nin i'annin wänbo wídônshaapí'in." ⁵ Hediho Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wäakhän ön'ophidé'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawä'in k'éwé'in to-á nato'on. Hedi Pilate-di in t'owa ovâytu'an, "Bínmú'dí, náwe i sen nawin." ⁶ In owha' p'ó'dé'dí'indádí hedá in hay'i méesate'in sundado-á'dí óemû' ihaydi háyän

* **18:28** I tuuyôndá Hudíyo wínamuupí, hedi in Hudíyo-á dínkhâk'óe ná'in Hudíyo dimuupí'inbí häawí dâytägé-í'dí.

† **18:32** Jesus ho natú wên phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handidi in Rome-'indi in yanäkikannin ovâyhanúnde', hewänbo in Hudíyodá ná'in yanäkikannin dimuu'in ovâyk'usâyunde' ovâyhanú-í'dí.

wänbo dívítuwínú, “Wên phé’wan deedi nát’óhtägek’u’.” Pilate-di ovâytu’an, “Unnân binhûu bînt’óhtägek’úwídí. Naadá wên háawên t’aywó’nin i’annin wänbo wíðónshaapí.”
 7 In Hudíyodi Pilate óetu’an, “I-á natú Yôesi Tádáví ay namuu’in, hedi wên tsontuú gínk’óe’in natú’, wí to’wí kin ihée’o’i-á nachúu-í’in ûnkhây’ä’.”

8 Pilate nã’i hí’ nat’oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwôeda’póe, 9 hediho’ iví tųuyôn tewhá ívepiye’ nawáyts’ú, hedi Jesus óetsikáyin, “Ta’gendi wãhãäwi-an unmuu?” Hewänbo Jesus-di háabo wí’óetu’anpí. 10 Pilate-di oetsikáyin, “Ti wíðíhée’amípí’an? Ti wí’úhanginnáhpí’an naada’mân dínk’óe háa wíma’p’ãdi-í’in hediháa u dovâymãání’in phé’wan deedi wóet’óhtägek’úwídí?” 11 Jesus-di óetu’an, “Yôesi Tádádí wíwônk’ú’pídáho há’to úku’níwän háa wänbo naa dí’amídí. Hediho i sen uví mange naa díkándi-áho uví shánkí it’aywó’nan.”

12 Pilate nã’in nat’oe ihaydi shánkí wänbo nada’ Jesus óema’p’ãdi-í’in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, “Nã’i sen nâama’p’ãdidá, u i tsondi Caesar-ví’nãpiye’ wí’unmuupí. Wí to’wí wí tsondi hay’i namuu gin natú’di-á Caesar-ví hãnbi’ namuu.” 13 Háa ditú waa Pilate nat’oe ihaydi Jesus oe yá’wépiye’ óepiye, hedi in t’owa ovâytu’ódo’ iwe Pilate isóge. Iwáho dâytu’o nak’uupháagíkw’ó’ diwe gin, hedi Hebrew tųudáho “Gabbatha” gin dâytu’o’.

14 Wa’di Passover shánkí’di yãadi naná. Ihay thaa-á dâyhãäwíkhây’o wíyá tháwängí’, kaykhanwówá thaa nanání’i’. Nãä taage iwáypiye’ naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu’an, “Binmú’dí, nãwe unbí tsondi hay’i únwin.” 15 Dívítuwínú, “Nãwedi náyãa’an, phé’wan deedi nát’óhtägek’u’.” Pilate-di ovâytsikáyin, “Ti unbí tsondi hay’i wâyt’óhtägek’úwí?” In owha’ p’ó’dédí’indi óetu’an, “I-á na’inbí tsondi hay’i wíginmuupí. Na’indá wí’da’ tsondi hay’i gín’ãn, i-á Caesar-ãn namuu.” 16 Hediho Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe’an phé’wan deedi óet’óhtägek’úwídí.

Jesus phé’wan deedi óet’óhtägek’ú’

17 Hedáhá’ Jesus óeho’di iwedi napee wên phé’wan igí’in ipí’íhondi, hedi in okú “P’óhkhúbay” gin dâytu’o’ iwe dipówá, Hebrew tųudá ditú’ “Golgotha” gin. 18 Iweho in sundadodi Jesus in phé’wan deedi óet’óhtägek’ú’, hedá wá’ wây-á wíye senã’dá Jesus-ví wí’nã kíngedí hanbá ovãn’an, hedi Jesus-ví phé’wan pinudi ònkídi. 19 Pilate natsonpóe wên phéphá’ eedi nã’i tųu dâytã’namí gin: “Nã’i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay’i’,” hedi kin dâytã’nandi in phéphá’-á ee phé’wã’ kw’áye dâyt’óhtägek’ú’. 20 Jesus phé’wan deedi óet’óhtägek’ú’ iwe oe Jerusalem búu’ú tso’wa naná, hediho báyéki Hudíyo iwe diyí’, hedi in phéphá’ ee háa nata’muu’in dâytų’an. Hebrew tųudá, Latin tųudá, hedá Greek tųudá nata’muu. 21 In Hudíyo owha’ p’ó’dédí’indi Pilate óetu’an, “Wí’úkhây’ãhpí nãata’namí’in nã’i hí’ ‘Hudíyoví tsondi hay’i’ gin, hewänbo kinnân nãata’namí: ‘Nã’i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay’i omuu.’ ” 22 Pilate-di ovâytu’an, “Háa otsonpóe waa dâytã’namí’in wíðó’egókhâyãmáapí.”

23 In yôenu sundadodi Jesus phé’wan deedi óet’óhtägek’ú’ ihaydi iví aa dívíwiye, hedi pí’dinbo wí’íngí dâyhógi. Hewänbo iví k’éwé’in to he’yinbo namuudi wáygé wänbo wí’únpãnye’enpí. 24 Hediho ditú, “Hã’in k’éwé’in to-á wí’âysíve-ípi, hewänbo ív’áywãmí âymúnídí to-angú in nat’anpúwí’in.” Hedi han díví’andi nã’in Yôesi Tádáví tã’nin diwe ho nata’muu’in napóe:

Naví aa dívíwiyedi pí’dinbo wí’íngí dâyhógi,

hedá naví k’éwé’in togí’in díví’áywan.

25 Jesus-ví phé’wan nú’ nã’in yôenu kwiyã’ diwin: Jesus-ví yíyá-á, hedá Jesus-ví yíyávi tí’úu-á, hedá Clopas-ví kwiyó Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. 26 Jesus iví yíyá iwe nawindi imú’, hedá iví khãge’dí iséegí’i wá’ imú’, hediho iví yíyá itu’an, “Yíyá, nãä iwedi hã’i sen uví ay waagi’bá úmúní.” 27 Hedáhá’ iví khãge’dí itu’an, “Nã’i-á uví yíyá waagi’bá úmuu nãä.” Hediho i khãge’dídi iví whãagépiye’ Mary óeho’ óe’áyíngí’amídí.

Jesus nachuu

²⁸ Jesus-áho ûnhanginná ná'i t'ähkí iphade'in hedânho háa Yôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi nata'muu waagibá napúwídi. Ihaydáhá' natú, "Naa op'oesá'aa." ²⁹ Iwe nú' wên sä'áwé whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, hediho wên háäwên nap'ohsaadee'in i méena iwe dâyp'ohtógi, hedi wên poesú hyssop kin dâytú'o' eedi dâyt'i'k'ú'di Jesus-ví sóe iwepiye' ôntegedi, ³⁰ i méena ip'ohún. Ihaydáhá' natú, "Naví t'ôe dînbo'wanho'," hedi ip'ôhwhayedibo' ipichuwamági.

Jesus oe wa'määgé óeyún

³¹ I thaa in Hudíyo dâyhääwíkhây'o'i kaykhanwówá thaagí' naná, hedi ná'i kaykhanwówá thaa na'ä'i shánki hay'i thaa dínmuudi wídida'pí in chu'in ee phé'wan deedi ovâyoye'amí'in. Hediho Pilate óedaa'an natsónpúwídi in dit'óhtägekw'ó'nin ovâyópóthâaní'in shánki a'yugi dichúu-ídi, hedá phé'wan deeyedá ovâywháve-í. ³² Hediho'in sundado dimäädi in sená' Jesus-ádibá phé'wan deeyebá ovânt'óhtägek'ú'in wí'gíndíbo' ovânpotháa. ³³ Hewänbo Jesus-ví'we dipówádi óemû' ho nachuu'in, hediho' iví pó wí'ontháapí. ³⁴ Wí sundado iví yún phédí Jesus wa'määgé óeyún, hedi p'oe-ádi ûndádi wónkí ûnpee.

³⁵ (Kin napóe'in naa ná'in dóta'do'i dómû', hediho i'gediho dóta'do', hedânho un wá' ná'i háäwí úvíwhâyú-ídi. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa dínhanginná in ta'gen otú'in.)

³⁶ Há'wáa Jesus óe'an dihaydi ná'i Yôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waa napóe: Wéhpêe wänbo iví phékhúu wí'onthâanípí.

³⁷ Hedá wá' wíyá wáygé Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muu: In t'owadi i to'wí óeyúndi' óemúní.

Jesus óekhâ'k'ú'

³⁸ Wí sen Joseph gin nakháwá oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, hedi Jesus-ví'piye' iwhâyunde', hewänbo in Hudíyovi p'ó'dédi'in ovâykhuwóeda'di náähaydi wínada'pí t'owa dínhanginnání'in iwhâyunde'in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamäänídi, hediho Pilate-di óemägidi óeho'. ³⁹ Hedá Nicodemus wá' napówá wí woe sa'wó' nasuu'i tágintä (100) taa nakháa'i' ikándí, ná'i woe-á myrrh-ádi aloe-ádi nawóemuu. (Nicodemus-á hânhay Jesus-ví'piye' khu'déedi namää'i-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-ádi Nicodemus-ádi i pení óeho'di híwó'di aa ts'ä'i iwe óe'ánnan i sa'wó' nasuu'i woe wóégé. Kindidân in Hudíyodi wí pení óekhâkukhâymaa'i óekhây'o'. ⁴¹ Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'i nak'óe, hedi iwe wí khâhkugí' t'ovápho ts'aabi nachá, iwe to'wí wänbo wa'di wí'óekhâ'k'ú'pí. ⁴² Hediho tso'wabo nanândi, hedá ihay tháwándá in Hudíyovi kaykhanwówá thaa dínândi dívíkhây'amí'in dínkhây'ädi, Jesus iwe óekhâ'k'ú'.

20

Wáy Jesus óekhâ'k'ú' iwe wí'óeshaapí

¹ Dumíngu naná' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhâ'k'ú' iwepiye' namää. Hé'déndí hé'díbo wa'di nakhuunândibo namää. Napówádi i k'uu pháagí' dâyt'ídi'i wéhánäpiye' nahângewindi imû'. ² Hediho Mary iwedí i'äädi Simon Peter-ádi i wí' khäge'di Jesus-di óeséegí'i-ádi ovânshaa, hedi ovântu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyáa'an, hedi wáygé óewáyk'ú'in wíginhanginnáhpí."

³ Hediho Peter-ádi i wí' khäge'di-ádi Jerusalem búu'údi dapeedi i t'ovápho iwepiye' damää dänmúnídi háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dän'äähon, hewänbo i wí' khäge'di shánki nasháadi Peter-ví páadé i'äähondi páadébo napówá. ⁵ It'ää itsíhkênídi, hedi i aa Jesus óe'ánnandi' oe íve nange nakw'óndi imû', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpí. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówá, hedi i-á ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'óndi imû', hedá in aa Jesus nap'ó'ánnmuu'indá

wá' imû'. Nă'indá na'ihpa'andi oe wéhánäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-ádá wínak'óepí. ⁸ Hediho' i wí' khäge'di páadé napówá'i wá' t'ovápho ee nats'ú, hedi ná'i aa nakw'ôndiho' imû'di Jesus nawáywówápóe'in iwihäyü. ⁹ (Yôesi Tádávi tã'nin diwe natû' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di ná'i hääwí j'gedi wídika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dänweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedi wa'di naséeyidi it'äädí i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Hedi wíye makówáwin t'ôepa'aa'in da'aats'ä'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ándí ovänmû', i wí' iví p'ôn ûnk'óewän diwe na'än, hedi i wí'-á iví ân ûnk'óewän diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'?" Ovântu'an, "Gá naví tsondi dînpiyedân, hedi wáyge' óek'û'in wídînhanginnáhpí." ¹⁴ Kin natú ihaydibá ibée, hedi Jesus iwe nawindi óemû', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'ûnhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'? To-an nâatuwämáa?" Mary-á na'ân Jesus-á i nava áyí'di namuu'in hediho' óetu'an, "Mă'măä, wáyge'piye' nâaho'dáho', dítu'âamí wáyge' nâak'û'in hedânho' omú-í dókéyídi." ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekháyă', "Mary." Mary-á wíyá ibéedí Jesus-ví'di itsaakídi hedi óetu'an, "Rabboni." (Rabboni-á Hebrew tuudi natu'da' "háhkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Naví'di wíwitsaakêenípí, wa'di i Tádávi'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópûn, in to'wên naví tí'úuwîn páadé'in waagi'inbá dînmuu'in ovâytu'an naví Tádávi'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yôesi dînmuu hedá unbí Yôesibá únmuu." ¹⁸ Hediho Mary Magdalene iwedí namäädí in khäge'nin ovâytu'an, "Na'inbí Sedó Jesus dómû'," hedi ovây't'óe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Wa'di Dumîngu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khäge'nin wí tewhá íve diwé'gekw'ó. In Huđiyoví p'ó'dédí'in ovâykhuwôeda'di t'ähkí i phódi dínphéhti'din. Ihaydi Jesus inbí páadépiye' nakeepóedí ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní." ²⁰ Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví wa'mäágé-á háa únmuu'in ovâykeeyan hedânho óetaa-ídi. Iví khäge'nin báyéki dihíhchanpóe Na'inbí Sedó Jesus óemû'di. ²¹ Hedáhá' wíyá ovâyhéé'andi ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní. Naadi naví t'óe dîn'amídi wâysankhâymáa, naví Tádádí iví t'óe dôn'amídi dísan waagibá." ²² Kin natú ihaydi iví hâadi ovâysiphaydi, hedi ovâytu'an, "I Yă'dâa'i P'oweahhâa unbí pí'nă khó'yé únts'úní. ²³ To'wênbí t'aywó'di dín'owó'yennin ítúdáho', ho dín'owó'yen. Hewänbo wídín'owó'yenpí gin ítúdáho', wa' wídín'owó'yenpí."

Jesus-di Thomas óehé'an

²⁴ Hewänbo wí' in tã'di wíye iwedí in wé'ge'indádí wína'änpíwän Jesus dínpówá ihaydi. Ná'i khäge'di-á Thomas gin nakháwă, hedi Kwâati wá' gin óetu'o'. ²⁵ Hediho' in wé'ge'in khäge'nindi Thomas óetumáa, "Na'indá Na'inbí Sedó Jesus äymû'." Hewänbo Thomas natú, "Naada i kwăk'u ônkähkídi iwe dómû'pídá, hedi namanphohchân deedi naví mankhúdi dótägepidá, hedá oe wa'mäágé únphohchân diwe wá' naví mandí dótägepidá, há'to dáywhäyü-í nawówáyí'in."

²⁶ Wí yâadi naphade ihaydi iví khäge'nin tewhá íve wíyá dikw'ó, hedi Thomas-á indádí nää na'än. T'ähkí i phódi naphéhti'din, hewänbo Jesus inbí páadépiye' nakwínudeedi ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní." ²⁷ Hedi Jesus-di Thomas óetu'an, "Năwe uví mankhúdi dítägé-í. Naví man dînmú'dí. Ómanki' naví wa'mäágé iwe. Whäyupí' wíyá wí'unmúnípi, hewänbo biwhäyü-í-á." ²⁸ Thomas-di Jesus óetu'an, "U-ân naví tsondi dînmuu, naví Yôesi-á." ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Ti năbáha' biwhäyü dímû'di? Hewänbo in dívíwhäyunde'indá shánkí dihíhchâa tobá dímû'pí wänbo'."

Háadi ná'in tã'nin óeta'nannin

³⁰ Jesus-ví khäge'nindi báyéki wíyá pínán t'òe i'andi' óemû', hewänbo nä'in ta'nin deeda t'ähki i pínán t'òe i'an ni'gedi wínatá'muupi. ³¹ Hewänbo nä'i hí-á natá'muu hedänho úvíwhäyú-ídi Jesus-áho namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi, hedá wá' úvíwhäyú-ídi Yôesi Tádávi ay-á namuu, hedänho han úvíwhäyundedi in wówátsi nahándeipi'in imä'in bînmá've-í.

21

Jesus-á tsédi diyí'in khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi, Jesus iví khäge'ninbí'piye' wíyá ipikeeyan oe Tiberias p'oekwíngé. Kinnán napóe: ² Nä'inho wé'ge diyí': Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwáati gin óetu'o'), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu'ú'ay Cana gin dáytu'o iwe'i namuu), hedá Zebedee-ví e'núnda, hedá wây-á wíye Jesus-ví khäge'nindádi. ³ Simon Peter-di in wé'ge'in ovâytu'an, "Naa opaap'okumän," hedi óetu'an, "Na'in wá' u-ádi gimän." Hediho dimáadi wí kophênbay iwe dívítogi, hewänbo khuu t'ähki wídiséegípóepí. ⁴ Nathay'ä' ihaydi Jesus oe p'oekwí' k'áygé nawin, hewänbo iví khäge'nindá wídinginnáhpí i namuu'in. ⁵ Hedi Jesus-di ovâytsikáyin, "K'ema'in, ti háäbo wí'iséegípóepí'an?" Óetu'an "yoe" gin. ⁶ Idi ovâytu'an, "Unbí paap'oku'in há'i kophênbay ko'dínápiye' p'oe iwe bínchänú-í, hedi iwe bínhóní wên." Hediho háa natú waa díví'an, hedi báyéki in ton paa dáywhahógidi wídingkoedipi in paap'oku'in dáytege-ídi.

⁷ I khäge'di Jesus-di óeséegí'idi Peter óetu'an, "I-á Na'inbí Sedó Jesus namuu." Simon Peter iví k'éwé'in to napá'din it'òe'amídi, hedi ná'in óetu'annin nat'oe ihaydi iwáyto'gikídi ipip'ohke't'áve oe p'o' k'áygépiye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'o' k'áygédi kayí' diwe wína'ánpí, ma' hádi poewintá (30) kwi'óhpa taa iwehaydida', hediho' in wé'ge'in khäge'nindá i kophênbay iwedi eepiye dimáa, in paap'oku'in napaapi'dendi dáytäähondi.

⁹ P'o' k'áygé dipówa ihaydi i kophênbay iwedi dipee, hedi wí phaa'uu phaa iwe dipaakho'kw'óni dáywú', hedá wí pává-á nakhákw'ó. ¹⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Bínmá' wên paa há'in bínwhahógi'in diwedi." ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógidi in paap'oku'in oe p'o' k'áygé iwhaapiye. Tägingí' p'ánántá'di poeye (153) paa gáhá'ánnin dito'on, hewänbo tobá báyéki dipaato'on wänbo' in paap'oku'indá wáydi wänbo wínasi'venpi. ¹² Jesus-di ovâytu'an, "Bíkä've, bíhé'déndihúuyan." T'ähkídi'bo diwóeda' óetsikáyí'ndí "To-an unmuu" gin, i-á Na'inbí Sedó Jesus namuu'in dínhanginná. ¹³ Hedi Jesus i húugi' nasaa iwepiye' namáadi i pává ihógi hedi ovâymägi, hedá i paa wá' ovâymägi.

¹⁴ (Nää poewingí' Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan nawáywówápóe iwedi.)

Jesus-di Peter óehé'an

¹⁵ Dívíhúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti udi naa díseegi ná'in wé'ge'indivi shánki?" Peter-di óetu'an, "Hoi, Na'inbí Sedó, u-ân úhanginná naadi wíseegi'in." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá'ây waagi'inbá dínmuu'in ovâyhúuyóeni." ¹⁶ Wáygingí' óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti naa díseegi?" Peter-di óetu'an, "Hoi, Na'inbí Sedó, u-ân úhanginná wíseegi'in." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá' waagi'inbá dínmuu'in ovây'áyíngi'amí." ¹⁷ Poewingí'we Jesus-di Peter óehé'andi óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti naa díseegi?" Peter naháachanpóe nää poewingí' Jesus-di óetsikáyindi, "Ti naa díseegi" gin, hediho' óetu'an, "Na'inbí Sedó, háäwí t'ähki úhanginná, naadi wíseegi'in úhanginná." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá' waagi'inbá dínmuu'in ovâyhúuyóeni. ¹⁸ Ta'gendi wítumáa, shánki ts'aabi' unmuu ihaydi wí'bo bipi'awende' hedá biyíyende' wéngé unda' i'ge t'ähki. Hewänbo owáy unsedópaa ihaydá bikhóhtäähâymaa hedi wíyá to'wídi wónwhi'amí hedá wóepahkekhâymaa hedá wáy unpunda'pi'wepiye' wóehúwí." ¹⁹ Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'ú' háawin chuwa

ûnpuwagít'óe'in, hewänbo nä'in iví chuwa ûnmuu'indá t'owa dínhanginnání Yôesi Tádá hay'i namuu'in. Hedá Peter óetu'an, "Naa-ádí ókã've."

²⁰ Peter ibéedí i khäge'di Jesus-di óeséegí'i dânwóe'ädi óemû?. Häädankánbo? i khüú dívíkindihúuyo' ihaydi nä'i-ânkun namuu i khäge'di Jesus-ví nú' na'ándí óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wé'i-an namuu i wóekuhpegít'óe'i?" ²¹ Hedi nää Peter-di i óemû'di Jesus óetsikáyin, "Heyâa nä'i sen, Na'inbí Sedó?" ²² Jesus-di Peter óetu'an, "Owáy naa owáy'ää píhay i nawówáyêení'in oda'dáho?, naví áyîngi-ân dînmuu, uvî'-á yoe. U-ân naa-ádí ókã've." ²³ Hedi in Jesus-ví khäge'nin ditû' nä'i khäge'di há'to nachúu-í'in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khäge'di wínachuwagít'óepí'in, hewänbo nawänpitú-á, "Owáy naa owáy'ää píhay i nawówáyêení'in oda'dáho?, naví áyîngi-ân dînmuu, uvî'-á yoe."

²⁴ Nä'i Jesus-ví khäge'di-ân namuu nä'i hääwí itã'nandi?, hedi ibá natû' ta'gendi napóe'in. Hedi na'in gínhanginná háa i natú'in in ta'gen namuu'in.

²⁵ Jesus wíyá báyéki hääwí i'an nä'in ta'nin diwe nata'muupí?, hedi hääwí t'ähkí i'gedi nata'muudáho?, o'ánde t'ähkí náä oepáa k'aydi há'to nayâanání'in i ta'di dâytã'nami'igí'.

Háa Jesus-ví T'ôekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wínta'nannin diwe wítu'antí'an t'áhkí ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'ôe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'ôekhuwa'in hándídíbo ovâyde'manninbí'piye háyänbo ipikeeyan. Jónántä (40) thaa t'áhkí báyéki háäwí i'an ovâykeeyamídí ta'gendi wíyá nawáywówápóe'in, hedá Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâytu'máa. Napeepídíbo', wa'di indádí najidibo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa óekaymágidí ovâytu'an, "Nää Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâytu'an naví makówáwi Tádá iví tun imági wí to'wí wovâysangí'o'in. Hediho náä úvítíkha'amí ná'i na'ää píhay. ⁵ John i' p'ó'p'oekandidá ho wovâyp'óp'p'oe'an p'oedida', hewänbo náä iwedi báyéki thaa naphadepídíbo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa bínkáyji wí p'ó'p'oekan bínkê' waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'ôekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti náä-ân ihaydi naná untsondisogedee-i'in hedânho na'in Israel'in t'owa díma'p'áädi-ídi in Rome-'inbí'wedi?" ⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Wíwovâymágipi ná'i háäwí i'gedi úhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'óe úhanginnáani'in háädi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagí'o'in. ⁸ Hewänbo ginnân undá únpuwagí'o: I' Yä'dâa'i P'oewaahâa únwáani hedi ihaydá in kay bínkaykhâymáa, hedi t'owa t'áhkí naví'gedi bintu'áamí náä Jerusalem bú', hedá t'áhkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'amápiye náä oepáa k'aydi i'ge t'áhká."

⁹ Jesus-di ovâyhi'bowa ihaydi, wa'di óemúndedibo makówápiye Jôesi Tádádí óepiye, hedi okhúwá jáa nats'úndi wíyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewänbo wa'di kw'áyepiye napeemáandi óemúnde' ihaydibo', tsíkhagipi wíje sená' waagi'inbá däncháa'in, ts'á'i da'aamuu'in, inbí hänge dakwinudee. ¹¹ Ná'in wíjedi ovâytu'an, "Un Galilee'in sená', kw'áyepiye íbéesaadi wí'íweenípi. Tobá Jesus makówápiye napee wänbo', i'bo háa náä namää'in bínmú' waagibá nawáy'ä'."

Matthias óede'man Judas-ví t'ôe ôn'amídí

¹² Hediho Jesus-ví t'ôekhuwa'in okú kw'áyeedi diwândi oe Jerusalem bú'piye dimää. In okú-á "Olive okú" gin dâytu'o', hedi Jerusalem tsowa naná, mađi píngé míyada' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówá ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dipee. Ginnân dikháwä: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Simon-dá (i-á páadédí Zealot t'owa iwe nato'onwän*), hedá Judas-á (i-á wíyá wêe James ginbá nakháwä'iví ay únmuu). ¹⁴ Ná'in sená'dá hedá wên kwiyä'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úuwindáđi háyänbo dívíwé'ge'o' dívíjûusu'amídí.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tägintädáhá' wétä (120) ihay diji', hedi Peter iwínú ovâyhée'amídí. ¹⁶ Ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, hán'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâađi David óetu'an háa Judas Iscariot únpuwagí'o'in, hedi David háa óetu'an waa ita'nan. Hedi ná'in David ita'nannindá únkháy'ä' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan wáyge Jesus naji'in, indi óepankáyjídí. ¹⁷ Judas-á nanbí'wedi'i'ba namuu, gá óede'mandân na'in íví'o'inbá i'amídí" gin Peter-di ovâytu'an.

¹⁸ (Ná'i Judas-á in Hudíyo p'ó'dédí'indi óewá'áa yä'dâapí háäwí i'amídí hedáhá' i' chá' ihógi'i'di wí nava ônkumä, hedi iwebá páadépiye nake't'ândi nange nawoe, hedi nasihpândi iví see t'áhkí únpee. ¹⁹ T'áhkí in t'owa Jerusalem dithaa'in dínhanginpóe ná'in

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígídí dida' in Rome-'in t'owa ovâykhepeeyé-i'in, hedi dikhâymuu indádí dívíhánmamídí.

ûnpóe'in, hediho inbí tundi i' nava dâytu'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'ûnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedi gin wá' Peter natú, ²⁰ "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedi gin nata'muu:

Iví whágé ònjoe'amí,

hedi tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá ná'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídí iví t'òe òn'amí.

²¹⁻²² "Hedânkun gínkhây'ä' wíyá sen âysòege-í'in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi âytumáa waagibá. Nakhây'ä' ná'i âyde'mamí'i-á namúuni'in wí to'wí na'indádí bá namää'i' t'âhkí i' thaa wa'di Jesus na'indádí naji' ihaydibo', John i' p'ó'p'oekandidi in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ovâytu'an.

²³ Hediho' in iwe dikw'ó'nindi wíje senä' ovânde'man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwä, Justus gin wá' óetu'o', hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. ²⁴⁻²⁵ Hedi ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, ù-á úhanginná t'owa t'âhkíví pí'ná khó'jé háa di'ánshaamuu'in. Judas uví t'òekhuwa'i' úmuuwän, hewänbo iví t'òe ijoe'andi in tuhchänu ûn'ä'in ûnpóe. Náa na'in dínkeeyamí wé'i-an ná'in wíje iwedí âysòege-ídí Judas-ví t'òe òn'amídí." ²⁶ Hedi wíje k'u'ây eedi in senä'bí kháwä ovânta'k'û', hedi wêe k'uu dâykê' Matthias-ví kháwä ûnk'óe'i'. Hediho Matthias-á wí Jesus-ví t'òekhuwa'i-á napóedí in wé'gen t'òekhuwa'indádí bá iwón.

2

I' Yä'dâa'i P'oewaahâa napówá

¹ In Hudíyoví shánkí'eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytu'o', hedi t'âhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem bú' diji'in i' tewhá ee diwé'gekw'o. ² Tsíkhagipí háäwí dit'oe wí wäa hânho kaygi waagibá makówádí nawândi, hedi i' wäa íve t'âhkí naji'. ³ Hedi báyéki pha'ây waagibá nakeet'óe'i dâymû', hân'ây waagibá namuu'i', hedi ná'i nawadedeedi wí'inbo ovâytäge. ⁴ Hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedí dâymáadí ovâykhäge'nán báyéki wíyá pí'wí tundi dínhí'koedí-ídí.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówá'in, indá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'in dimuu. ⁶ Ná'in t'owa háäwí wí wäa waagi'ba namuu'i' dit'oe ihaydi, báyéki i' tewhá eepiye dimää. Wídínhanginnáhpí háa napoe'o'in, gá t'âhkí inbí tundi wí'inbo dipit'oeđân in Jesus-ví t'òekhuwa'in dívíhí'máadí. ⁷ Hediho dit'oeđi hânho ovâyháa'an, hedi ditú, "Ná'in t'owa dívíhí'máa'indá, ti t'âhkí Galilee nange'indá' wídímuupi'an? ⁸ Hedi háadán handi nanbí nange'i hí' dívíhí'máadí git'oe'o? ⁹⁻¹¹ Na'indá Parthia-windá gimuu, hedá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedá Libya-windá oe Cyrene bú' tsowa, hedá wáy wên na'indá Rome bú'dá gi'áđâapówá. Wáy wên na'in Hudíyo gimuu, hedá wáy wëndá Hudíyo gimuuپی wänbo ná'in Hudíyoví khuu áyhon. Hewänbo tobá wähhäwin gimuu wänbo', ná'in senä' nanbí tundi dívíhí'máadí git'oe'o, hedi dítumáa i' báyéki he'endi Jôesi Tádá i'an ni'gedí." ¹² T'âhkí in t'owa ovâyháa'andi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hediho wí'ná táye dívítsika'máa, "Hännangú napoe'o náwe?"

¹³ Hewänbo wáy wëndi in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâywänpip'âamáadí ditú, "Ná'indá báyéki diméenamuu."

Peter-di in t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'òe'o'

¹⁴ In tä'di wíje (12) Jesus-ví t'òekhuwa'in in t'owaví páadépiye dimää, hedi Peter-di kaygi ovâytu'an, "Un t'owa na'in waagin Hudíyobá ímuu'in, un kayi' wähhädi í'ää'in hedá náa Jerusalem íthaa'indá, ná'i háäwí wâythkankhây'máa'in naa oda' únhanginpúuwí'in,

hedihó áyîngidi bítôeyanbe. ¹⁵ Un í'ánde na'in giháapoe'o, hewänbo wígi-poe'opí, hédéndí whänu iwe nats'annândi. ¹⁶ Nã'i hääwí nää bînmünde'i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi Joel hân'oe natú napuwagi'o'in. Ginnân ita'nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

I' t'ä'ge'i thaa púnú' napuwamän dihaydi gin naa dáykhâymaa:

Navi Yä'dâa'i P'oewaahâa khâagipídíbo dovâymaa'ní t'ähkí nange'in t'owa.

Ihaydá unbí äy dívíhée'amí naví tukhe'min waagibá,

in e'nündá hääwí dovâykeeyandi' dâymúuní waagibá dínpuuwí,

hedá in saydôe-á inbí ää iwebo-á dovâyhée'amí.

¹⁸ Owáy i' thaa napówá ihaydi

t'ähkí in naagi'in dívít'ôemaa'in naví P'oewaahâa khâagipídíbo dovâymaa'ní,

kwiya'dá senä'dá i' dovâymaa'ní,

hedânho in wá' naví tukhe'min waagibá dívíhée'amí.

¹⁹ Hedí makówá-á hedá nää oepáa k'aydá i'ge t'ähkí

wí taa wâykeeyamí wovâyhá'amí'i':

Ûnp'oe hääwí waagi'ba bînpuwâkhâymaa,

hedá phaa-á, hedá eeyää khunwi-á.

²⁰ I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'ôe-á p'í'-á napúuwí ûnp'oe waagibá.

Nã'i t'ähkí napuwagi'o i' shánkí hay'i thaa naa dóde'mandi' napówápídíbo'.

²¹ Hebo to'wên t'ähkí naa díkháyä'dedi díkhäge'daa'annin dovây'aywoeni',

gin Jôesi Tádáví hí' ûnmuu Joel ita'nandi'."

²² Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "Un t'owa Israel-win, bít'ôeyan háa wâytuhkankhâymaa'in. Jesus Nazareth-wi t'ämäge'i pinnán t'ôe i'an. Jôesi Tádádí Jesus in kay óemägi nã'i hääwí i'amídí hedí handidi wovâykeeyan ta'gendi óesannin. Unbo ûnhanginná háa napóe'in, hääwí Jesus i'andi bînpimû'di. ²³ Hân'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamägi hedá ûnhanginná háa ikhâymaa'in, hedího Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên in tsontun dâya'ginpí'inbí mangá bînkán wên

phé'win deedi óet'óhtääge-ídí, hedânkun undi bînhay. ²⁴ Hewänbo nã'i t'ôephade iphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádádí ónjâ'an, hedá óewáywówápaa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídân i' óet'aanídí. ²⁵ Hân'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dînhanginná u-á hânhay wänbo t'ähkí naa-ádi unji'in,

naví páadépiyá naví ko'dínäpiyá naa-ádi unji',

hedânho kay'indi dáywínúnde' áns Haaginpídíbo'.

²⁶ Hedího naví pí'ná khó'jé ohíhchan,

hedí naví híhchan ni'gedi dáyhée'amí.

Tobá naví tú' dînhuu wänbo',

naa dînhanginná hedá dótsíkha'máa owáywówápúuwí'in.

²⁷ Jôesi Tádá, naa uví yä'dâa'i t'ôe'i omuudi u'di há'to naví háä dînjoe'amí in chu'indádí,

owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dînsijemää'ní.

²⁸ U'dá naa dînkeeyan in p'ôe i'ge dáy'ahtuyehûuwí'in wówátsi donkáyjídí,

hedá naa-ádi unjidi u'di báyéki díhíhchanmää'ní,

gin David ita'nan Jesus-ví'gedi."

²⁹ Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "Tí'ûuwín páadé'in, nää thay'eedi wâytuhkankhâymaa nanbí hehäwí thehtáy pahpâa David-ví'gedi háa ûnpóe'in. I-á nachuu hedá óekhã'k'û', hedí wa'di gínhanginná wáy nakhã'k'ôe iwe, nãwáy wáydí tsowa naná. ³⁰ David-á Jôesi Tádáví tukhe'bi namuu, hedí David ûnhanginná Jôesi Tádá iví tun ta'gendi imägi'in iví thehtáy pahpá'ây iwedi wí wêe óntsondisogekhâymaa'in, David natsondi'ân waagibá. ³¹ Háa napuwagi'o'in David ho imû' waagibá

napóe, hedí ûnhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí

nawáywówápuwagí'o'in, hediho David ná'i to'wíwí'gedi ihée'andi natú, in chu'indádí wí'óejoekankhâymáapí, iví tú' wänbo wí'ünsijegí'opí. ³² I to'wí Jôesi Tádádí óewáywówápaá'i-á Jesus-ân namuu, hedi na'in iví t'òekhuwa'in gimuu'indiho âymû'dí gínhanginná nawáywówápóe'in. ³³ Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngédí óesóge. Jôesi Tádá iví tun imägi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Jesus óemäänídí, hedi háa natú waa i'an. Hediho i' hääwí nää näwe í't'oe'o'i' hedá bînmunde'i-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-ân i'o'. ³⁴⁻³⁵ David-á iví'gedi wí'bo wí'ihí'máapí makówápiye napee-i'in, hewänbo Jesus-ví'gedân ihí'máa. Ginnân David natú:

Naví tsondi hay'i' óetu'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

'Naví ko'díngédí ósoge,

hedí uví hânmindá dovâyt'aaní hedá uví mangá wînmá'í.'

³⁶ "Un Israel t'owa t'ähki únkhây'ä' ná'in ta'gendi únhanginnáan'in: Tobá Jôesi Tádá natú wänbo Jesus-ân namuu i' shánki natsonji'i-á hedá i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i-á, undá ída'póe wên phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in" gin Peter-di ovâytu'an.

³⁷ In t'owa háa Peter-di ovâytu'an waa dit'oe ihaydi pí'nä khó'jé ditaachanpóe, hedi indi Peter-á hedá in wé'gen Jesus-ví t'òekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'úuwín páadé'in, hânna nää gínkhây'ä' iví'amí'in?"

³⁸ Peter-di ovâytu'an, "Un t'ähki unbí t'aywó'di binjoe'an hedá íp'ó'p'oepúuwí bînkeeyamídí Jesus Christ-ví'piye úwíwâyunde'in, hediho unbí t'aywó'di wovây'owóejé-ídí, hedá Jôesi Tádádá ná'i wovây'pägí'o'i bînkáyjí, i-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa namuu, ³⁹ gá Jôesi Tádá iví tun imägidân i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á ovây'pähkhây'máa'in to'wên t'ähki iví'piye ovây'tuhkánkhây'máa'in – undádí, unbí tí'úugé kâ'ä'ä'indádí, hedá wé'gen t'owa owáy kayi' ni'gedi dithaa'indádí."

⁴⁰ Báyéki wiyá hâ'bibá Peter-di kay'indi ovâytu'an, hedá háa díví'amí'in ovây'tumakhe'andi ovâytu'an: "Úntáy wovây'aywoení'in hedânho wíwovây'tuhchâänú-ípídí ná'in híwóhpí'in t'owa näwe dithaa'in ovây'tuhchâ'nukhây'máa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwâyü'in háa dithaa waa

⁴¹ Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígikê'in ovây'p'ó'p'oe'an, hedi i' thaa madi poje maa-paasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwâyü'indádí dívíwón. ⁴² Hedi ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa'inbí háhkan t'ähki dâyt'òeyandedá dâysígíhónde', hedá in wé'gen dívíwâyü'indádí híhchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíjûusu'o'.

⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâykhäge'nan báyéki t'ämäge'i pínna t'òe dâ'y'amídí, hediho in t'owa ná'i hääwí dâymündedi ovâyháa'an. ⁴⁴ T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in wêe k'aygi'indá' waagi'inbá dimuu, hedá hääwí t'ähki dínkw'ó'di-á dívíwijende'. ⁴⁵ Häädi inbí tewhá-á nava-á hedá wiyá hääwí dínkw'ó'di-á dâykü'ch'áa ginhay-á, in dítáy'indádí i' chä' dâyhógi'i dívíwijende'. ⁴⁶ Thamu waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedi wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo', wiyá thaa-á wiyá to'wíwí'wá. Híhchandá khâagipídíbo-á wé'ge dívíhúujo'. ⁴⁷ Ihayda' ditü' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedi t'ähki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichaa.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánki dit'owasôemän.

3

Wí sen ûntsi'kodipí' ònhekháa'an

¹ Wí thaa Peter-ádí John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'eedi poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', hedi ihaydibá dapówá. ² In méesate phódi, "Sa'wó'nin Phódi" gin dâytü'o' iwe wí sen na'än. Ná'i sendá iví wówátsi thaa t'ähki na'aypuyä ihaydi waabo wûntsi'kodipí, hedi iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye

thamuwaa óemáyä?, in t'owa ditsudemännin ovâychä?daa?amídí. ³ Peter-á John-dá i' méesate eepiye datsudemändi i' sendi ovänmû?, hedi ovänchä?daa?an.

⁴ Indi ta?gebo óemúndedi Peter-di óetu?an, “Hín na?in dí mú?dí.” ⁵ I' sen inbí?piye ibéedí itsíkha?an háäwí óemäänídí. ⁶ Hebo Peter-di óetu?an, “Chä? wänbo wídómáapí, hewänbo háäwí dómáa?i?á wípägi?o. Jesus Christ Nazareth-widi dínk'û? wítu?âamídí, ówínúdí ójýé.” ⁷ Hedi Peter-di i' senbí ko?díngedí?in man ónyâ?di óekwínukhäge?nan. Wesebo iví ánda ánápênda ûnkaypóe. ⁸⁻⁹ Kw'áye piye ichänudi iwínú, hedi wesebo natsi?dee, hedi in wíje-ádí i' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá náäpiyá nají? hedá ichänumáa, hedi natú? Jôesi Tádá-á hânho hay?i namuu?in. In t'owa t'ähkí ee diji?indi i' óemû?, hedá háa natú?nindá dit'oe. ¹⁰ Hedi óemû?di óetaa to? namuu?in – ná?i-ânkun in sa?wó?nin méesate phódi iwe ichä?da?sógénde?i namuu. Hediho náä nawówadi hânho báyéki ovâyháa?an.

Háa Peter-di in t'owa i' méesate hay?i? ee ovâytu?an waa

¹¹ I' sen Peter-ádí John-dádi inbí?di natsaachá owáy i' méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Ná?i pohtâa-á “Solomon-bí pohtâa” gin dâytu?o?) In t'owa t'ähkí hânho ovâyháa?andi in poje sená?bí?piye díwíwänáho?. ¹² Háa díwí?o?in Peter imû? ihaydi ovâytu?an, “Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa?an ná?i sen nawówadi, hedi háadan na?in dídamúnde?? Ti í?ánde? ná?i sen ónhékháa?annin na?innân kay ánmáadíbo?, hedi háa Jôesi Tádá ánwänpi?a?gindibo?? Handá wínapóepí. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehäwin thehtáy pahpá?in gínmuu?indi Jôesi Tádá óe?a?ginmägi, hedi i-ânkun iví ay Jesus shánkí kw'áye isóge. Ná?i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedi Pilate-di óemahpádikhây máawän, hebo undá wí?ihíjepí. ¹⁴ Jesus-á yä?dáa?ida? namuu hedá iví wówátsi ta?ge ihon, hewänbo undi bínjoegi?andi Pilate bínndaa?an wí to?wí t'owa t'akhánu?i namuu?i? óema?p'äädi-ídí, hedá Jesus i' nawówátsipäji?i namuu?i-á bínhay. ¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádádi i' óewâywówápaa, hedi na?indibo? i' wiyá nawówáji?i áypimû?. ¹⁶ Na?in Jesus-ví?piye ánwâyunde?, hedi i?dânkun ná?i sen náwe bínmúnde?i hedá bínntaa?i? óekaymägi. Jesus-di in wâyü dí mági?di ná?i sen unbí páadépiye nahékháapóe.

¹⁷ “Hediho náä gin wâyutuhkankhây máa, tí?úuwín páadé?in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví?annin háa Jesus bín?an waa wí?únhanginnáhpídi ta?gendi to?wí namuu?in. ¹⁸ Hân?oebo Jôesi Tádá iví tukhe?min itu?an ná?i háäwí háa napuwagi?o?in, hediho indá dâyta?nan i' to?wí i?di óesogekhây máa?i t'owa ovây?aywoenídí it'ôephadekhây máa?in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. ¹⁹ Hediho náä unbí t'aywó?di binjoe?andi Jôesi Tádávi?piye bípimää, ihaydá i?di unbí t'aywó?di únmuu?i wovâyjáa?amí, hedânho shánkí híwó?di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódi wovây mááni, ²⁰ hedá wá? Jesus unbí?piye wovâywáysaaní, i-ân i' namuu Jôesi Tádádi óede?mandi? t'owavi aywondi? óesóege-ídí. ²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówa wähhä nachangi?o owáy Jôesi Tádá háäwí t'ähkí ts'aabi? iwáypa?ídi nakhâymuupíhay. Hân?oebo Jôesi Tádádi iví yä?dáa?in tukhe?minbí sóphogedi dítu?an gin ikhây máa?in. ²² Hediho Moses-di nanbí hehäwin thehtáy pahpá?in ginnân ovâytu?an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wí tukhe?bí? unbí t'owa iwedi?i?bo namuu?i wovâysangi?o,
naa dísan waagibá,

Undá t'ähkí i?di wovâyutuhkankhây máa?i bín?a?ginnamí,

²³ hedi wí to?wí iví hí? ónt'ôeyanpídi,

i-áho iví t'owa iwedi óeweejé-í hedá óeháyjí.

²⁴ “Samuel wá?, hedá t'ähkí in wé?gen Jôesi Tádávi? tukhe?min Samuel-ví wówátsi thaa iwedi páadépiye diwówáji?indá, indi dí?ôe?an háa náä ná?i thaa eeje napuwagi?o?in.

²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádávi? tukhe?min dítu? waa ungi?-ânkun dítu?, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kã?ää?indádi iwéhpêe?an waa, undádi wá? inbá iwéhpêe?an. Ginnân Abraham óetu?an:

Wí uví ay iwedi?i?di

t'owa t'ähkí nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.
 26 Hediho Jôesi Tádádí Jesus-á óede'man iví t'ôe'i namúunídí, hedi unbí'piye páadé óesan wovâyhíwó'namídí unbí t'aywó'di únmuu iwedi wovâyjáa'ámídí.”

4

Peter-á John-dá ovântunjó'diwekán

1 Wa'di Peter-ádí John-dádí in t'owa dänhí'máa ihaydi, wên Hudíyo owha'-á Saducee t'owa-á hedá i' méesate áyí'di sundado p'ó'dédí'-ádí in dawin diwepiye dimää.

2 Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá'o'in wí'ovâyhí'anpí, gá Jesus nawáywówápóe i'gedi ovâytumáadân, hedi ná'i natunda' wé'gen t'owa ho dichuu'in wá' diwáywówápuwagí'o. *

3 Hediho ovânpansóge, hedi kindi nanândiho wíyá tháwán puwahaydi pan tewhá eebo' ovânjoe'an. 4 Hewänbo báyéki t'owa inbí hí' dit'oe'in Jesus-ví'piye dívíwäyü, hedi nää t'ähkí in t'owa dívíwäyü'in diwedibo hádée ma' p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji' in senä'da'.

5 Wíyá tháwán in Hudíyo p'ó'dédí'indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkídíbo ee Jerusalem dívíwé'ge'an. 6 Annas i' owha' p'ó'dédí' namuu'i' iwebá na'an, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwä'i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa'indá dikw'ó. 7 Peter-á John-dá ovântsu'ude in t'owaví páadépiye ovânwéenú-ídí, hedi ovântsika'yan, “To'dan in kay wovänmägi ná'i sen hekháa dänmäänídí? To'dan wovänk'û' han dän'ámídí?”

8 Hedi Peter pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oweahâa imáadí ovâytu'an, “Un Hudíyo p'ó'dédí'indádí tsonnindádí, 9 nää thaa undi dítika'máa wên háawin híwó'nin háa wí sen nahaywän ûnpóe i'gedi, hedá hádídí ûnhekháapóe'indá. 10 Hedânho un t'owa t'ähkí hedá t'ähkí in wé'gen Israel-'indá únkhây'ä' ná'in únhanginpúuwí'in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na'in dínk'û' ná'i sen unbí páadépiye nawindi' änhekháa'ámídí. Hedi Jesus-bá phé'win deedi bînt'óhtägek'û', hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. 11 Jesus-ví'gedi ginnân nata'muu:

I-ânkun wí k'uu waagi'ba' namuu

hedi undá tewhátehpaa'in waaginbá-á ímuu.

Hedi tobá bînjoegi'an wänbo'

i-á i' k'uu shánkí natáy'i waagibá napóe tehpaá bé'dí.

12 I'da'mân ûnkodi t'owa ovây'aywoenídí. Nää oepáa k'aydi t'ähkí wíyá to'wí wänbo wí'ônk'û'pí dîn'aywoenídí, ná'i Jesus gin nakháwä'idá'mân” gin Peter-di ovâytu'an.

13 In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'an Peter-ádí John-dádí wôeda'ginpídíbo dänhée'andi dit'oe'di, dínhanginnândi ná'in wíjedá t'owa he'ennin háa ta'dihá'in wídamuupí'in. Hedi ihaydi dín'ánpówá Jesus-ádí dänjáyénde'in damuu'in. 14 Hedi i' sen ônhekháa'andi' iwebá nawindi dâymû'diho wíyá háa wänbo wídínk'óepí ovântu'âámídí. 15 Hediho ovântu'an in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwedi já'wépiye dapee-í'in wí'bo dívíhée'ámídí. 16 Hedi wí'ná táye dívítsika'yan, “Hânnan ná'in senä' áy'amí? Báyéki in t'owa nää Jerusalem-'in dínhanginná ná'in pínán t'ôe hay'in dän'annin, hediho na'indá wígínkodipí gitúunídí wídän'anpí'in. 17 Nää ná'in wíje senä' áy'âamí Jesus-ví'gedi wíyá dänhée'andáho áytuhchänukhây'máa, hedânho wây-á shánkí t'owa ná'i hääwí i'gedi wídít'oe-ípídí.”

18 Hediho wíyá ovântsu'dejôndi ovântu'an wíyá wänbo Jesus-ví'gedi wídänhée'ámípí hedá wídänhá'ámípí. 19 Hewänbo Peter-ádí John-dádí ovâytu'an, “Wé'innan än'amí? Ti undi dítu'an waa háa Jôesi Tádádí dítu'an waa na'in än'a'ginnamí? Undá únkhây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jôesi Tádá natúuní'in shánkí híwó'nin namuu'in. 20 Hebo

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwäyü in chu'indá há'to diwáywówápúuwí'in.

na'indá wíḡánkodipí hânda'dibo gachanídí. Gánkhây'ä? t'owa äntu'âamí'in hâa änmû'indá gat'oe'indá."

21-22 Hedáhá? in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánkí kay'indi ovântu'an ovântuhchänukhâymaa'in, hewänbo ovänma'p'ädi. Wên t'aywó'nin wänbo ovântuhchäänú-í'in wí'ovänshaapí, hedi ovântuhchänudáho in t'owa há'to ovâyí'amí. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo? óemáa, iví pínándí nã'i sen ûnehkhâapóedí. I' sendá jónäntä (40) paayo'ivi shánkí? namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'o' shánkí kay'in dimúunídí

23 Ovänma'p'ädi ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damää, hedi ovâytu'an hâa in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin ditú'in t'ähkí. 24 Inbí k'ema'in nã'in dit'oe ihaydi Jôesi Tádá'í'piye t'ähkídíbo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Tâa, u-ân hääwí t'ähkí nâakhíjé. Makówá-ä, nää oepáa k'aydi i'gá, mâap'oe-á, hedá hää t'ähkí iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á nâakhíjé. 25-26 Hân'oebu'í? Yä'dâa'i P'owäahhâadi na'in dihée'an nanbí hehâäwi thehtáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'i úmuu, hedi ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?

Háadan in Hudíyo dimuu'in hääwí nachä'muupí i'gedi díví'ánshaamáa?

In tsonnin t'ähkí nangewin dívít'aywínú,

hedi dívíwé'ge'an dívíhãnsa'ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádá'í'piye

hedá i' to'wí'wí'piyá i'di óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

27 Hediho ta'gendi han napóe. Nã'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-ádi t'ähkí dívíwé'ge'an uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus óehänmamídí, i-á u'di nãasóge t'owa ovây'aywoenídí. 28 U-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadi untú nã'i t'ähkí ûnkhây'ä? napúuwí'in, hedi t'ähkí hâa untú waa napóe. 29 Nanbí Sedó Jôesi Tâa, nää-á inbí hí? hâa ditú'nin ót'ôeyanbe. Ditú? indi jänäki na'in díkhâymaa'in, hewänbo na'in uví t'ôe'in gimuudi u'dá kay dímäáni uví hí? khunwôeda'ginpidíbo wínhée'amídí. 30 Wída'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'óe'in ovâyhekhâa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus-ví kaydi t'ämäge'i pínán t'ôe-á nakodí'in."

31 Dívíjûusubowa ihaydi ee diwé'gekw'ó? diwe t'ähkí na'a'yäpóe, pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'owäahhâa dâymáa, hedi khunwôeda'ginpidíbo Jôesi Tádá'í tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in inbí hääwí wí'nã táye dívíyãmúnde?

32 T'ähkí in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in handa' di'ánshaapóe, hedá wêeda' dimuu waa dichäa inbí pí'nã khó'jé. To'wí wänbo wínatúhpí, "Nã'i naa dómáa'i? naví'da' dínmuu," hewänbo t'ähkídíbo inbí hääwí t'ähkí dívíyãmúnde?. 33 Jôesi Tádá'í in Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyéki ovâykaymägi in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i'gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähkí indáda hânho híwó'di-á namuu. 34-35 Hediho tóebo hääwí wänbo wí'üntáypí. To'wí wänbo wí nava hâa wí tewhá ûnmuu'i? iku'p'égidá, i' chã? ihógi'i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ihúja? ovây'aanídí, hedá indá in shánkí dántáy'inbí'piye ovâywijende'.

36-37 Wí sen Joseph gin nakháwã'i ginbá i'an. Wí nava iví? ûnmuu'i? iku'p'égi, hedi i' chã? in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho'di ovây'an. Nã'i sendá wí Levi-ví äy iwedi'i'ba namuu, oe Cyprus na'aypuyã'i?, hedi in t'ôekhuwa'indi óekháyã? "Barnabas" gin. (Nã'in kháwã-á Hudíyóví tundi natunda? "Wí to'wí t'owa ovâykhäge'do'i? kwee waa sen waa di'ãanídí" gin.)

5

Ananias-ádi Sapphira-ádi hâa dänpóe'in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwǎ'i-á iví kwee Sapphira-áđi inbí nava dǎnku'p'égi, ² hedi i' chá' dǎnhógi iwedi wí háyú Ananias ikaakw'óđi ingí', hedi i' naphade'i chá' in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye iho' ovây'aanídí. Iví kwee ûnhanginná háa i'annin t'ǎhki. ³ Peter-di óetu'an, "Ananias, Satan i' Penísendi uví pí'nǎ khó'jépiye nâatsudemägipi'an. I'dá wóetu'an i' Yǎ'dâa'i P'oewaahâavi'piye bihójo'amí'in, hediho t'ǎhki i' chá' i' nava dǎnku'p'égi iwedi'i' wínâamaapí. ⁴ I' nava mǎnku'p'égipídíbo', ti uví' wí'úmuupi'an? Hedá mǎnku'p'égi ihaydá, ti háa unda' waagi i' chá'di bí'amí'in wí'úkodipí'an? Hebo ná'in yǎ'dâapí'in ánsaadi wóekê'di Jôesi Tádáví'piye bihójo'an, t'owaví'piyeda' bá joe."

⁵ Ananias ná'in hí' nat'oe ihaydi nachuhkanu, hedi in t'owa háa napóe'in dínhanginpóe ihaydi báyéki dikhunwóeda'póe. ⁶ In e'nún iwe diji'in i' pení wên aa iwe dây'ánk'ú', hedi iwedi óepiyedi óekhǎ'k'ú'.

⁷ Mađi poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówa, hewánbo wa'di wí'ûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóe'in. ⁸ Peter-di óetu'an, "Dítu'an, ti náhayda'mân i' chá' wovánwá'âa i' nava dǎnku'p'égi ihaydi?" I-á natú, "Hedi háa, háhayda'mánkun."

⁹ Peter-di óetsika'yan, "Háadan wí'gíndíbo dǎnwéhpê'an Nanbí Sedóví P'oewaahâa dǎntayi'nídí dǎnshaa-ídí tigúba wovántuhcháänú-í iví'piye dǎnhójo'andi? Ót'òeyan, háa phódi já'wé in uví sen óets'ankhǎ'k'ú'in dín'ǎhsaatú', hedi indibá chu'i wóepiyegí'o."

¹⁰ Wesebo i' kwee Peter-ví ân nú' nachuhkanu. In e'nún dits'úndi óechuhshaadá iwedi óepiyé, hedi iví senbí nú' bá óekhǎ'k'ú'. ¹¹ T'ǎhki in méesate'in t'owa hedá t'ǎhká in wé'gen t'owa ná'in háa napóe'in dínhanginpóedí khunwóeda'di ovây'hógi.

Jesus-ví t'òekhuwa'in dívípínnánt'òe'o'

¹² In Jesus-ví t'òekhuwa'in báyéki t'ámäge'i pínnán t'òe dây'o' in t'owa dâymúunídí. T'ǎhki in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dívíwé'ge'o' i' méesate hay'iwi pohtâa iwe, "Solomon-bí pohtâa" gin dâytu'o'i'. ¹³ In wé'gen t'owa híwó dívíhée'an in Jesus-ví'in dimuu'inbí'gedi, tobá indádí dívíwé'ge'amídí dikhunwóeda' wánbo'. ¹⁴ Hewánbo shánki wánbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyú, sená'dádí kwiyá'dádí, hedi in wé'gen ho dívíwâyú'indádí dívíwón. ¹⁵ Háa napoe'o'in in t'owa dâymú'di báyéki in dihay'in oe p'óegépiye ovâyho', hedi inbí whohpa' eeje ahkhây eejá ovâykw'óđi, hedáho madán Peter naphademándi iví ókhundi wánbo ovây'náani, hedi handidi wáy wên ovâyhekháa'amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú'ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó' deejedá in dihay'in ovâymayá', hedá in to'wên in yǎ'dâapí'in p'oewaahâadi ovâyt'òephadekando'in wá' ovâymayá', hedi t'ǎhki ovâyhekháa'an.

Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâyt'òephadekando'

¹⁷ Hediho' i' Hudíyo owha' p'ó'dédí' hedá in i-áđi diji'indá, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupóe. ¹⁸ Hediho in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye dikhenmáadi in yǎ'dâapí tsiyekannin dipankw'ó' diwebá ovâypankw'óđi. ¹⁹ Hewánbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepa'aa'i' óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídí, hedi i' makówáwi t'òepa'aa'i'di ovâypiyedi ovâytu'an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiyé, hedi owe úvíwéénú-í, hedi in t'owa ná'in wówátsi ts'aamin ni'gedi bînt'òe'amí." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay'ǎ' ihaydi i' méesate hay'i eepiyé dits'ú, hedi in t'owa ovâyháhkanhon. Wa' han díví'odíbo' i' owha' p'ó'dédí' hedá in i-áđi diji'indá inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâytu'hkannan, hedi wên sundado oe pan tewhá eepiyé dâysan in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâyamá'ídí. ²² Hewánbo i' pan tewhá iwe dipówa ihaydi wí'ovâyshaapí, hediho dívíwâybundi inbí tsonnin ovâyt'òe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymú' i' pan tewhá phódi téegít'aa nati'dinnin, hedá in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi áyhuudi gits'ú' dihaydi wéná wí wánbo in sená' wí'âyshaapí." ²⁴ I' méesate áyí'di p'ó'dédí' hedá in owha' p'ó'dédí'indá ná'in dit'oe ihaydi

wídínhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'ná táye dívíwänpitsika'máa, “Hännangú dínpóe? Hännan wíyá napuwagi'o?”

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'undi ovâytu'an, “Bít'ôeyan, in senä' bînpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o?” ²⁶ Hediho i' méesatewin sundadoví p'ó'dédi' iví khäge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwôeda'dân in t'owadi ovâyk'uhsäyü-í'in.

²⁷ Hedi in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye nä'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywinú, hedi i' owha' p'ó'dédi'di ovâyte'p'íde gin: ²⁸ “Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âamípi ná'i Jesus gin nakháwä'ívi'gedi, hebo nää-á undá nää Jerusalem i'ge t'ähki in t'owa shánkí wänbo bínhá'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa ünmuudi na'in dínchäñnú-í'in ída?”

²⁹ Peter-ádi in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi óetu'an, “Shánkí gínkhây'ä' Jôesi Táadá háa dítu'an waa äy'a'ginnâamí'in t'owaví tun äy'a'ginnamívi'wedi. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bînt'óhtagedi bînhay, hewänbo Jôesi Táadá, i' to'wí nanbí páadé kã'ã'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewâywówápaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Táadí iví ko'díngédi óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídí, nä'in Israel t'owa ovâykhäge'namídí inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí hedânho ovây'owóejé-ídi. ³² Na'in gínhanginná ná'i t'ähki napóe'in, hedânho i'gedi wâytumáa, hedá i' Yä'dâa'i P'oweahhâädá hanbá wovâytumáa, ná'i P'oweahhâ-á Jôesi Táadá in to'wên óe'a'ginmä'in ovâymägi.”

³³ In Hudíyo p'ó'dédi'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyta'háanú-í'in dida'. ³⁴ Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwä'i' iwínú in tunjowa' ovâyhée'amídí. I-á Hudíyoví kuu háhkandi namuu, hedi t'ähki in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên senä' ovâytu'an in Jesus-ví t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-í'in, iwe wí háy tähki dívítsikha'amídí.

³⁵ Hedi Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, “Naví t'owa Israel-win, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in senä' háawên bîn'anpídíbo'. ³⁶ Ti wí'ún'ánshaapí'an wí sen Theudas gin nakháwä'i' wí háyü paayo phade nängé naji', hedi ná'i Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i' omuu,' hedi mađi jónán tägintä (400) senä' i-ádi dívíwón. Hewänbo wên sundadodi óehay, hedáhá' in óeyumáa'in t'ämäpiye diwijedee, hedi hääwí t'ähki dây'andi' háagi' wänbo wídínchä'póepí. ³⁷ Hedáhá' wíyá háyü paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykháwähónde'i paayo naná' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'ää, hedi báyéki t'owa ovâyhée'andi i-ádi dívíwón. Hedi háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá' ûnpóe. I-á óehaydá t'ähki in óeyumáa'in diwijedee.

³⁸ “Hedânho nää wâytumáa, háa ná'in senä' bîn'o'in úvíwóyi'ní. Ánpí bin'an. Háa dikanda'in hedá inbí t'ôe-á inbí ánshaadä' dínpiuudáho', háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibá dínpuuwí, hediho há'to háa díví'o waa dínkáypúuwí. ³⁹ Hewänbo Jôesi Táadáânho inbí t'ôe iwe ovâykhäge'maadáho', ná'in senä'dá há'to bînt'aaní, hedá wá' mađi Jôesi Táadá'piyeda' úvíwänpihãnsa'í.”

⁴⁰ Hediho in Hudíyo p'ó'dédi'indi Gamaliel-ví tumakhe ônt'ôeyan. In Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywâytsudejôn, hedi ditsonpóe in sundadodi púwhí'dí ovâywhãñí'in, hedi Jesus-ví'gedi wíyá wídívíhée'amípi gin ovâytu'andiho ovâyma'p'ädi. ⁴¹ Hediho tunjówhágedí dipee. Hânho dihíhchanpóe, gá Jôesi Táadá indádi báyéki nahíhchandi i'di ovâymägidân ná'in wôeda' iwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedi thamuwaaagi i' méesate hay'i ee hedá tewhá i'ge t'ähká dívíjýéndedá t'owa Jesus-ví'gedi ovâyta'ôekanhon, hedi ovâyhá'o' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Táadá' óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

6

In tsédi diji'in méesate'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Ihayhääbá shánkí wänbo t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyunde', hedi in Israel nangedi já'wédí di'ää'in Hudíyo in kodi Israel-'inbí'piye' dit'ayyaapóe. Ditú' in kwiya' inbí senä' dín't'ahánnin thamuwaagi ovâykoegí'hääwímá' dihaydi ná'in já'wédí di'ää'in kwiya' shánkí hí'indá' ovâykoegi'má' in kodi Hudíyo kwiya'ví'wedi. ² Hediho in tä'di wíje Jesus-ví t'òekhuwa'indi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in t'ähkí ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "Na'indá gínwó'ná Jôesi Tádáví hí' âyt'òe'odi, hediho híwó wínamúunípi nanbí t'òe âyjo'e'amídí âywänpikoegí'phaadé-ídí. ³ Hedânho tí'úuwin páadé'in, tsedí wên senä' unbí'wedi binde'man âykw'òenídí ná'i koegí' ovâymäänídí. Ná'in senä' gi'min dimúuní'in dínkhây'á': T'owa ditú' híwó'nin senä' dimuu'in, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymáa'indá híwó'di hangintan dâymáa'indá dimúuní. ⁴ Hedi ná'in Jesus-ví t'òekhuwa'in gimuu'indáho ívíjûusu'amí hedá Jôesi Tádáví hí' âyhá'amí, hedi ná'indáho nanbí t'òe-á gínmúuní."

⁵ T'ähkí in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'òekhuwa'in ditú'in ovâyhí'an, hediho Stephen óede'man, i-á báyéki wäyü imáa'i' namuu, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen senä' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wänbo in waagibá iwäyunde'i' namuu). ⁶ Hedi ná'in senä' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye ovâykán, hedi inbí'di in t'òekhuwa'in dívímankw'ódi ingí' ovâyjûusu'an.

⁷ Shánkí wänbo t'owa Jôesi Tádáví hí' dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in disòemän. Báyéki in Hudíyo owha' wänbo ná'i hí' dâya'gindi dívíwäyü.

Stephen óepankê'

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádáví sígísehkanä imáa, hedi Jôesi Tádádí kay óemägi, hediho t'ámäge'i pínán t'òe he'endi i'o' in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wên senä' Stephen-dádí dívítuhkando'. Indá ná'i Hudíyoví méesatewin dimuu, "Ovâyma'p'ä'di'in Pant'òe'inbí Méesate" gin dâytu'o', hedi Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi Stephen báyéki híwó'di hangintan óemägi ihée'amídí, hediho in senä' wídínkodípi óet'aanídí.

¹¹ Hediho indi wên senä' ovâywá'áa iví'gedi dívíhójo'amídí, hedi ná'in ditú, "Na'in git'oe a'gínpí waagi ihée'andi Moses-ví'gedi hedá Jôesi Tádáví'gedá." ¹² Gindídiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkí ovây't'e'ya'nan, hediho Stephen-bí'piye dikhenmäadi óeyâ', hedi khóhkaydi in tunjowa'ví'piye óeho'. ¹³ Hedi wên senä' ovâyts'úde iví'gedi dívíhójo'amídí. Ginnân ditú: "Ná'i sendá häädi wänbo t'ähkí híwóhpí ihée'o ná'i Jôesi Tádáví méesate i'gedi hedá i' tsontun Moses ita'nan ni'gedá. ¹⁴ Hedi git'oe natúdí, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayukhâymaa'in hedá ná'i khuu Moses-di dímgí'i-á t'ähkí i'egókhâymaa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedi iví ts'ay wí makówáwi t'òepa'aa'iví'in waagibá ünkeepóe'in dâymû'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhí'máa

¹ I' owha' p'ó'dédí'di Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditú'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovâytu'an, "Mä'mää'indá tí'úuwin páadé'indá, naa dín't'òeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpâa Abraham-bí'piye ipi-keeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wähhä nathaa ihaydibo', oe Haran bú'piye wa' namäapídibo', ³ hedi Jôesi Tádádí óetu'an, 'Uví maatu t'owa mänjo'e'amí hedá uví nangá, hedi unmú-í ná'i nange wínkeekankhâymaa iwepiye.'

4 Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wãhãäpiye ithayegiho?. Ivi tãdá ûnchuu ihaydá Jôesi Tãdádí ôetu'an iwedá namú-í'in, hedi nãä nange nãä githaa iwe napówá. 5 Jôesi Tãdádí Abraham hãäwí wãnbo nã'i nange iwe wí'óemãgipí ivi' ûnmúunídí, wí nan i'ãhkëení'i wãnbo joe. Hewãnbo Jôesi Tãdá ivi tun imãgi wáy wí thaa nã'i nan óepãkhâymaa'in ivi' ûnmúunídí, hedá owáy nachuu ihaydá ivi tí'úugé kã'ää'indá inbî' dínpuwagí'o. Hedi nã'i t'ãhkí Jôesi Tãdádí Abraham ôetu'an wa'di ivi páadé'i ay ûnpuyãpídíbo?. 6 Ôetu'an wá' ivi tí'úugé kã'ää'in wiyá nange inbî' dínmuupí'we dívíthayekhâymaa'in, hedi ee nange'in t'owadi jónãn tãgintã (400) paayo t'ãhkí ovâypankhônkhâymaa'dá ovây'tôephadekankhâymaa. 7 Hebo ôetu'an wá', 'Naadá in t'owa uví tí'úugé kã'ää'in ovâypanhógi'in dovâyguhchãnukhâymaa, hedá hã'in t'owavi nangedi uví tí'úugé kã'ää'in dipeegi'o, hedi nã'i nangepiye di'ãä-í, hedi nãwe naa dí'a'ginmãáni. 8 Hediho Jôesi Tãdá gin iwéhpêe'andi Abraham ôetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeeyamidí nahije'in. Hedi Abraham wí e'nú ûnpuyã, i-á Isaac gin nakhãwã, hedi khãve thaa naphade ihaydi nã'in k'ewe taadibá óetaa'an. Hedá Isaac wá' ivi e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á ivi tã'di wije (12) e'nûn hanbá-á, indá nanbí hehãäwin thehtáy pahpã'in gínmuu.

9 "Nã'indá inbî tí'ûu Joseph-ví'piye dithúupóedí óeku'p'égi, hedi wãy-á senã' oe Egypt-piye dimãnnindi óekumãdi indádí óeho?. 10 Hewãnbo Jôesi Tãdá wá' i-ádí namãä, hedi t'ãhkí ivi t'ôephade iwedi óejãa'an. Jôesi Tãdádí Joseph óekhãge'nandiho i' Egypt-wi tsondi p'ó'dédí' Pharaoh gin ôetu'o'i'di báyéki óehí, hedá óemû' híwó'di hangintan imãa'in, hediho i'di Joseph óesóge in Egypt'inbî tunjó dínmuunídí hedá ivi hãäwí t'ãhkí òn'áyîngi'amídá.

11 "Ihayhãäbã oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'ãhkí dihaapóe, hediho báyéki t'owa dâyt'ôephadende?. Nanbí thehtáy pahpã'in wãnbo wídâykoegi'shaadepí. 12 Hedi oe Egypt dínkoegi'bã'yennin Jacob ûnhanginpóe, hediho ivi e'nûn nanbí thehtáy pahpã'in gínmuu'in iwepiye isan dâykoegi'kuumã-ídi. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmãä. 13 Hedi wiyá dimãä ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbî tí'ûu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á ûnts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa ûnmuu'in. 14 Hedi Joseph-di ivi maatu t'owa-á hedá ivi tãdá Jacob-á ovây'tôesan ivi'piye oe Egypt di'ãä-í'in. Indá tségintã'di p'ánú (75) ihay diji?. 15 Hediho gindi Jacob-ádí nanbí wé'gen thehtáy pahpã'indádí oe Egypt-piye dimãä, hedi iwe dívíthaye dichuu píhay. 16 Tíúugédí i' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dâyhó' hedi iwe wí t'owãpho iwe wiyá dâywãkhã'kw'ódi. Báyéki paayo phade nã'i hãäwí napóepídíbo nã'i t'owãpho-á Abraham wí chã'di ho ikumã Hamor-ví e'nûnbí'wedi.

17 "Iwedi báyéki paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wãhãä báyéki di'ãyt'owasôe, hedi i' thaa tsowa na'ã' Jôesi Tãdá i'amídí háa i'di Abraham ôetu'an waa óekhâymaa'in. 18 Hedi ihaydi wiyá tsondi p'ó'dédí' ts'aabi' Egypt nange nasogedee, i-á hãäwí wãnbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnãhpí' namuu. 19 I-á wên háawên jãnakí'in nanbí t'owavi'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpã'in ovâykaygi'an inbî ây hí'innin já'wébo dâyjoe'amídí dínchuu-ídi.

20 "Ihaydibã Moses na'aypuyã, hedi hãnho sa'wó'di-á na'aymuu. Ivi jiyá-ádí ivi tãdá-ádí poje p'óe t'ãhkí inbî k'aygibo óe'áyîngi'an. 21 Ihaydãhá' oe já'wépiye óepiye óejoe'amídí, hebo Pharaoh-ví a'yú ûn'ãädi óeshaadi ivi'piye óeho', hedi ivi' ûnmuu waabá óesówé. 22 Moses-á nã'in Egypt-winbî háhkan t'ãhkí nahãhpóe, hedi ivi hí'-á hedá t'ãhkí i'annindá ûnkay.

23 "Moses-á jónãntã (40) paayo'i napuwamãn dihaydi i'ãnshaamãgi ivi t'owa in Israel-'in napuwãmú-ídi. 24 Hedi namãä ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-'i' sen óewa'odi óemû', hediho Moses-di nã'i Israel-'i' òn'aywoenídí namãä, hedi háa i' Egypt-widi i' Israel-'i' óe'an waabá Moses-di i' Egypt-wi óe'an óedahay píhay. 25 Moses na'ãnde' ivi

t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádádí óesóge'in inbí t'ôephade iwedi ovâyma'p'ãädi-ídi, hewänbo indá wídínhanginnáhpí.

26 “Wíyá tháwän nawáy'ää ihaydi wíje Israel'in dányándedi ovänmû', hedi ovänk'emakannamídi ikhää. Ovântu'an, 'Bát'ôeyanbe un senä', undá tí'úuwín waaginbá damuu, hedi háadan wí'ná táye dänwá'o'?' 27 Hewänbo i' sendi i' wêe sen óewa'o'i'di Moses óewänpichänudi óetu'an, 'To'dan wônk'ú' na'in dítsonmá've-ídi háa dítu'âamídi híwóhpí ä'n'o'in? 28 Ti naa wá' díháyjí'in unda', tsá'di i' Egypt-wi náa'an waabá?' 29 Moses ná'in nat'oeđi Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namääđi iwe wí já'wéđi'i waagibá ithaye. Iwáy wãhãho wíje e'nûn ûnpuyä.

30 “Wíyá jónántä (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihaydi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i wên wää'i phé'yävi nakoje'nin jáage nawindi óemû'. 31 Moses ná'i imú'di óeháa'an, hedi shánki nú'piye iháđi híwó imúunídi, hedi Nanbí Sedó Jôesi Taa ihée'andi nat'oe. Gin Moses óetu'an: 32 'Naa-á Jôesi Tádá omuu, uví thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmägi'i'. Moses nakhunwôeda'póedí nathathapóe, hedi wíyá imúuní'in wínada'pí. 33 Hebo Nanbí Sedó Jôesi Tádá óetu'an, 'Ó'antop'ädi, há'i nan unwin diwe báyekí na'a'ginmuu, naví' dínmuudi. 34 Ta'gendi naa dómû' háa in Egypt-windi naví t'owa ovây't'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwínda ot'oe, hediho dovâyma'p'ãädi-ídi owá. Náa-á u-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymáa ovâykhâge'namídi.

35 “Hediho Jôesi Tádádí Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dínmuunídi hedá ovâyma'p'ãädi-ídi, tobá händídi indi óejoegi'andi óetu'an wänbo', 'To'dan wônk'ú' nanbí tsondi gínmuunídi hedá dítu'âamídi háa híwó háa híwóhpí íví'o'in?' Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namää ihaydi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' in wää'i phé'yävi nakoje'nin jáagé nawindi óehée'andi'bá i-áđi namää óekhâge'namídi. 36 Ná'i Moses-á t'âmäge ipínnánt'ôe'an oe Egypt nange wãhää, hedá i' p'í' mâap'oe gin dâytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handídiho i'di in Israel t'owa Egypt nangedi ovâypiye. 37 Ná'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangí'o, naa dísan waagibá.' 38 Ná'i Moses-á in Israel-'indáđi naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indáđi naji', i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di wíyá óehée'an dihaydi, hedi i' t'ôepa'aa'i'di óehée'andi wí hí' nahánde'p' ihógi na'in dítu'âamídi.

39 “Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ônt'ôeyaaní'in, hediho óewänpijoegi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'di dibo'aakwó. Hediho Aaron dâytu'an, 40 'Wí háäwí ä'y'a'ginmäänígí' hedá dínpaadéhúuwígí'-á dínpa'í. Ná'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa ûnpóe'in.' 41 Ihayhääđi wí háäwí wí wáasí'ay waa ûnchaa'i dâypaa, i-á inbí jôesi dínmuu waa dâychaa, hedá dâ'y'animâat'ahánú inbí a'gin dívimäänídi, hedi ná'i háäwí inbí mandibo dâypaa'i'di báyekí ovâyhíhchanmägi.

42 “Hediho Jôesi Tádádí ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'indá dâ'y'a'ginmäänídi. Hân'oebo wí Jôesi Tádáví tukhe'bi ita'nán háa Jôesi Tádá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji' ihaydi,
bîn'animâat'ahánúndedi unbí a'gin bînmäänídi,
ta'gendi naagi' wí'úví'anpí.

43 Naa dí'a'ginmääníví'wedi
wí híyää'i te'aa'ay pho' Moloch bînsóge bîn'húuwídi,
hedá wí háäwí wí agóyó waabá ûnchaa'i' Rephan gin dâytu'o'i-á bîn'hon.
Ná'in wíjedi mandibo bînpaa'in bîn'a'ginmägi.

Hedânho wên t'owa dovâysankhâymáa wovâyhúuwídi kayi' wãhãäpiye oe Babylon-wí shánki onädi.

44 “Jôesi Tádádí Moses óhéé’an nanbí thehtáy pahpá’in ovâytu’amídí wí te’aa gáhâyú’i dâypa’í’in, hedi Moses ônkeeyan háa nakeet’ôení waa. Nă’i te’aa gáhâyú’i-á íve í’ k’uu pháagîn dak’óe Jôesi Tádáví tsontun eedi nata’muu’i’, hedi í’ te’aa dâykée’í oe ahkónu í’ge diji’ ihaydi. 45 Hedi nanbí thehtáy pahpá’indá í’ te’aa gáhâyú’i-á inbí ây ovâyjoe’an, hedáhá’ inbí ây-á í’ te’aa dâymaa Joshua-di năa nange ovâyts’úde ihaydi. Ihaydibá in t’owa nă’i nan diwewin dimú’de’in Jôesi Tádádí ovâykhehpiye. Hedi nă’i te’aa dínk’óe inbí tsondi hay’i David-ví thaa puwahay. 46 David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedi gin ijûusu’an: ‘Nanbí Sedó Jôesi Táa, Ƴ Jacob-di hăn’oe wóe’a’ginmă’i’, wí wháagé ugí’ wínk’úuwí’in naa dímăa.’ 47 Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádágí’ ontewhák’ú’, David-dá joe.

48 “Hewânbo Jôesi Tádá í’ shánkí kw’áyewi namuu’i’ í’ tewhá t’owa inbí mandi dâyk’ódi eejedá’bá wínathaapí, í-á t’âmăpiye nathaa. Hăn’oe wí iví tukhe’bi’ gin ita’nan:

49 Jôesi Táa natú,

‘Makówá t’âhkí naví soge’i waagi’bá dînmuu,

hedá năa oepáa k’aydá wí ân kaykhanwówákandi waagibá-á naagí’ namuu.

Wí wháagé dítôenídí wânbo wí’únkodipí bîn’úuwídi,

hedi wáyge dáykaykhanwówá’amí’in wídîntáypí.

50 Ti naví mandibo hăa t’âhkí wídókhjépi’an?’ gin Jôesi Táa natú.

51 “Un t’owa p’óhkây’inda’ ímuu, hedi wâyupí’in ímuudi Jôesi Tádáví hí’ pí’nă khó’jé wí’únts’úya’pí hedá wí’ít’oe’opí. Í’ Yă’đăa’i P’oewaahăa hăădi wânbo t’âhkí bînjoegimăa. Háa unbí hehăăwin thehtáy pahpá’in díví’an waagibá úvíkanhon. 52 Indá Jôesi Tádáví tukhe’min t’âhkí ovây’t’ôephadekannanpí’an. Ovây’t’ahánú in t’ôepa’ăă’in hăn’oe dítú’in nă’i to’wí iví wówátsi ta’ge ihondi namuu’i nakă’ăăgi’o’in. Hedi í’ napówá ihaydá undidá tunjówháagé bînmengekan, hedi handidi undibo bînhay. 53 Tobá Jôesi Tádádí in makówáwin t’ôepa’ăă’in ovâysan wânbo iví tsontun wovâymăänídi, nă’i tsontundá wívín’a’ginnanpí.”

Stephen óek’usăyu

54 Wa’di Stephen-di ovâyhí’măadí in Hudíyo p’ó’đéđí’in hânho dit’ayyaapóedí ôndawă’ts’inde’. 55 Hewânbo Stephen-dá í’ Yă’đăa’i P’oewaahăa pín ta’gedí imăadí oe kw’áyepiye íbéé, hedi oe makówá Jôesi Tádáví sa’wó’di kohthay ônmú’, hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko’đíngedí nawindi óemú’. 56 Hedi Stephen natú, “Binmú’dí, makówá nakhuudeedi dómunde’, hedá í’ t’owa t’âhkígi’ na’aypuyă’i-á Jôesi Tádáví ko’đíngedá nawin.”

57 In iwe diwinnin díví’ojemankw’ódidí dívítuwínú, hedá t’âhkídíbo wé’ge iví’piye dikhenmăa. 58 Hedi khóhkaydi oe bú’ já’wépiye óeho’, hedi in ônt’e’p’íde’in inbí k’éwé’i to díví’p’ăđidí wí e’nú Saul gin nakhăwă’iví nú’ dâyjoe’an í’âyíngi’amídí, hedáhá’ Stephen óek’usăyu óehâyjídí. 59 Wa’di óek’usăyunde’ ihaydibo ijûusu’an gin: “Nanbí Sedó Jesus, naví hăa dínke’.” 60 Hedi idége’disógedí gin kaygi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t’aywó’nin nă’in t’owa díví’o’in wí’ovâychăănú-ípí.” Gin natúđího’ iví wówátsi ibowa ijó’k’ú’ waagibá.

8

Saul-di in méesate’in t’owa ovây’t’ôephadekando’

1-2 Stephen óehaydi Saul-dá óehí’an. Hebo wây-á senă’ Jôesi Tádá óe’a’gindo’indidá báyékí dívísíhtăădi Stephen óekhă’k’ú’. Í’ thaa iwedí páadépiye t’âhkí in Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in oe Jerusalem dikw’ó’nin báyékí ovây’t’ôephadekando’, hedi in t’âhkí dijândí t’âmăpiye diwadédee oe Judea nange Samaria nangá í’ge t’âhkí. In Jesus-ví t’ôekhuwa’indă’ Jerusalem-bo dívíwóyí’.

³ Saul-di in méesate'in t'owa báyéki ovâyjänäki'o'. Tewhá ee t'ähki ijíyéndedi kwiyä'dá senä'dá inbí'jedibo ovâywhaapiyende', hedá ovâypankw'óe'ó.

Oe Samaria nange Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'óe'o'

⁴ Hedího in t'ämäpiye dishavepee'in wéngé t'ähki dívíjýéndedi Jôesi Tádávi hí' ònt'òekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú'piye namäädi Jesus-ví'gedi ovâyt'óe'o'. Ovâytumáa Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Báyéki t'owa dívíwé'ge'an hedá háa Philip-di ovâytumáa'in áyîngidi dívít'òeyande', i' pínán t'òe i'andi dâymû'di. ⁷ Báyéki yä'dâapi'in p'oewahâa dívítuwínúndedi in t'owa ovâymáa'in diwedi dipee, hedá báyéki in dín'a'yäkankodipí'indá dipóhay'indá ovâyhekháa'an. ⁸ Hedânho in bú'win hânho dihíhchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú' wí sen Simon gin nakháwä'i wí'bo natû' i-á hay'i namuu'in, hedí ichuget'óe'odi báyéki paayo in Samaria nange'in t'owa ovâyháa'o'. Hedího gin i'odi t'ähki t'owa he'ennin dimuu'indá he'ennin dimupí'indá ònt'òeyande', hedí ditû', "Nä'i sendá i' namuu Jôesi Tádávi óepínánkaymági'i'." ¹² Hebo Philip-á i' híwó'di tun Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâyt'óe'o' hedá ovâytumáa Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedí in t'owa dívíwäyüdi ovâyp'ó'p'oe'an, kwiyä'dá senä'dá. ¹³ Simon wänbo wá' iwäyu, hedí óep'ó'p'oe'an dihaydi Philip-ádi wé'ge dänjýénde', hedí hânho óeháa'o' t'ämäge'i pínán t'òe Philip i'o'i' imû'di.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'òekhuwa'in dit'oe in Samaria-in t'owa Jôesi Tádávi tun ònkê'in, hedího Peter-á John-dá inbí'piye ovânsan. ¹⁵⁻¹⁶ Nä'in wíje dapówá ihaydi in dívít'anwäyu'ingí' ovâyjüusu'an i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykájídí, gá i' Yä'dâa'i P'oewahâa wa'di inbí'piye wídín'äpídân. Ovâywänpip'ó'p'oe'an Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyüdi. ¹⁷ Hedáhá' inbí'di wí'íngin dänmank'û'di i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykê'.

¹⁸ Hedí nä'in Jesus-ví t'òekhuwa'in in t'owaví'di dänmank'û'di i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykê'in Simon imû'di ovänchä'määní'in nada', ¹⁹ hedí ovântu'an, "Naa wá' dínk'u' hedânho t'ähki naa inbí'di dâymank'û'in i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykájídí."

²⁰ Hebo Peter-di óetu'an, "Uví chä' wógebo péyégepiye unmu-í, gá un'ándedân i' hääwí Jôesi Tádá imä'i chä'di nâakuumä-í'in. ²¹ Jôesi Tádávi wóemünde pí'nä khó'jé ta'ge wí'unmuupí'in hedího nä'in t'òe há'to úkoedí-í bí'amídí. ²² Nää-á nä'i yä'dâapíkan unkanda'i nájo'e'an, hedí pín ta'gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye bijüusu'amí hádeebá nakodidi nä'i gin un'ánshaamuu'i' wôn'owóje-í. ²³ Naa-á dínhanginná hânho un-thúut'óe'in, hedá uví t'aywó'didi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovântu'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye dínjüusu'amí hedânho nä'i dítu'andi naa wídínpuuwípídí."

²⁵ Hedí Peter-ádi John-dádi hääwí Jesus-ví'gedi dänhanginná'di' in t'owa ovâytu'an dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun ovâyt'óe'an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymää. Dänweehon dihaydi báyéki Samaria nangewi bú'ây i'gedi daphade, hedí Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'òekanhon.

Philip-ádi i' Ethiopia nangewi tsondi-ádi

²⁶ Ihayhäädibá wí makówáwi t'òepa'aa'i'di Philip óetu'an, "Ókhây'andi nä'in aakon-piye'in p'òe i'ge unmu-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namän." (Iwe wí ahkónu naná.)

²⁷ Hedího ikhây'andi namää. P'óege iwéngé namän dihaydi wí sen óemû'. Nä'i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'dédí' kweeví chä' t'ähki òn'áyînmáa'i namuu, i' kwee-á Candace gin nakháwä. Nä'i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Tádá óe'a'ginmäänídí, ²⁸ hedí nää iví'piye iweehon dihaydi iví te phoge na'ándí in ta'nin Jôesi Tádávi tukhe'bi Isaiiah ita'nannin itundo'. ²⁹ I' Yä'dâa'i P'oewahâadi Philip óetu'an, "Ja' unmu-í hä'i te nâakäänídí."

³⁰ Hediho Philip iwänäkídidí óekáa, hedi i' sen itundodi nat'oe, hedi óetsika'yan, "Ti unka'póya' hä'i náatundo'i'?" ³¹ Óetu'an Philip, "Hândidan oka'póewí wí to'wídí wídínthayyohpídí? Han unchanpóedí ti nää te phoge bitôení naa-ádí bisôege-ídí?"

³² Jôesi Tádáví ta'nin diwe itundo'i ginnân natû':
Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho',
hedi wí k'úwá'ay óephó'k'owandedí sígínpídíbo hânda'dibo nawänpik'óe waagibá,
i'ba wá' háabo wínatúhpí.

³³ Óewôeda'iwekán, hedá híwó'dá wí'ôntunjó'nanpí.
To'wí wänbo háabo wí'ûnkodipí natúunídí iví tí'úugé kâ'ää'inbí'gedí
gá iví wówátsi nää oepáa k'aydi ûnbowadeedân.

³⁴ Hedi i' Ethiopia-wi tsondidí Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'máa? Ti wí'bo iví'gedí háa wíyá to'wíwí'gedí ita'nán? Ti u'di dítu'amí?" ³⁵ Hediho Philip-di ônthayyan ná'i hí' Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhá' i' híwó'di tun Jesus-ví'gedí shánká ônthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damändi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedi i' tsondidí Philip óetu'an, "Hín námú'dí, häwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipí'an díp'ó'p'oe'amídí?" ³⁷ Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-á kun unp'ó'p'oe'púuwídí, pín ta'gedí biwäyundedi." Hedi óetu'an Philip "Naa dáywäyunde-á kun Jesus Christ-á Jôesi Tádáví ay namuu'in."

³⁸ Hediho' i' tsondidí i' sen isanhondi' óetu'an i' te iwóyí'ní gin, hedi Philip-ádí i' tsondi-ádí ee nap'o'k'óe iwe dawá, hedi Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jôesi Táaví P'oe'wäähâadi tsíkhagipí Philip iwedi óeho', hedi i' tsondidí wíyá wí'óemû'pí, hebo iví'piye namän dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedi iwediho' i' bú'ây i'ge t'ähki Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'ôekanhon oe Caesarea bú' napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimägi

¹ Ihayhääbá Saul ívíwo jänákí in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'gedí ihí'máa. Natû' i'di ovây't'akhanukhây máa'in. ² Hediho in Hudíyoví owhá' p'ó'dédí'ví'piye namää wí ta'di óedaa'amídí. Ná'i ta'di ihondiho in ta'ge óemägi i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídí, hediho wên t'owa, háa kwiyä' háa senä' dimuu'in Jesus-ví p'ôe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmá'í ovâypankw'ôenídí.

³ In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamändi, tsíkhagipí wí ko makówádí nawá, hedi óe'ánkê'. ⁴ Hedi nange nakanu, hedi wí to'wídí óehée'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan u'di naa dít'ôephadekando'?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an unmuu?" Hedi óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, u'di naa dít'ôephadekando'i'?" ⁶ Ówínú, hedi i' bú'piye unmu-í. Iwânho wóetu'amí háa bí'amí'in."

⁷ In senä' i-ádí dimännin diwänpikwínudeedi háabo wídítundeepí. Diwänpit'oe hewänbo hääbo wídây'mû'pí. ⁸ Saul iwínú, hewänbo itsíwaa ihaydá hääbo wí'ûnkeet'óepí, hediho Damascus-piye óepaho'. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wänbo suwä wänbo wí'i'ohpí.

¹⁰ Ná'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwäyunde'i' Ananias gin nakháwä'í nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyä'dedi waagibá ûnt'oe'póe, hedi Ananias natú, "Nanbí Sedó, hää-an unda'?"

¹¹ Hedi Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmu-í. Iví tewhá-á nää bú'win p'ôe iwe na'än, Ta'ge'in P'ôe gin dáytu'o'. Eedi wí sen Saul gin nakháwä'í'gedí untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu. ¹² Nääbo ijúusu'o', hedi i'

tewhá ee naʼán diwe untsudemändi wóemünde waagibá nääho ûnts'anpuwamän, hedá wáʼ wóemündeʼ uví mandá náatägedá iví keetan wíyá ikáyjídí.”

¹³ Hewänbo Ananias natú, “Nanbí Sedó, báyéki t'owađi náʼi senbíʼgedi dít'óeʼan. Dítú uví t'owa Jerusalem-windá iʼđi hânho ovâjjanákiʼan. ¹⁴ Hedá in Hudíyoví owháʼ p'óʼdédíʼindi ônk'ûʼ náwe wáʼ in t'owa t'âhki wóekháyǎʼdeʼin dívíjûusuʼodí ovâypankw'ôeníđí.”

¹⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetuʼan, “Ópûn, naadân wíʼbo dódeʼman naví t'óe dînʼamíđí. Iʼdá in Israel t'owa-á hedá in wéʼgen t'owa wáʼ inbí tsonnin wóegé ovâyt'óeʼamí toʼwí omuuʼin naa. ¹⁶ Naadân wíʼbo dônthayyamí báyéki it'ôephadekhâymáaʼin naví t'óe dînʼamíđí.”

¹⁷ Hediho Ananias iʼ tewhá óetuʼan deepiye namää, hedi nats'ú. Hedi iví mandi Saul óetägedí óetuʼan, “Tíʼûu páadéʼi Saul, háʼin p'óegé nää Damascus búʼpiye unʼǎʼ ihayđi Nanbí Sedó Jesus uvíʼpiye ipikeeyan. Hedi iʼđibá naa dísan wíyá úkeepúuwíđí, hedá iʼ Yǎʼđâaʼi P'oweaahâđi pín taʼgedi mänmáʼve-íđí.” ¹⁸ Wesebo wí háäwí paa okhowa waagiʼbá namuuʼiʼ Saul-ví tsée iwedi ûnjâapóe, hedi wíyá ûnkeepóedí iwínú. ¹⁹ Ihayđiho óep'óʼp'oeʼan, hedi ihúuyandi iví kay iwáykéʼ.

Oe Damascus Saul-di Jesus-víʼgedi ovâyt'óeʼoʼ

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyíʼ in t'owa Jesus-víʼpiye dívíwäyundeʼindáđí. ²⁰ Hedi wesebo iʼ Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjoʼ Jesus-á Jôesi Táavi ay-ân ûnmuuʼin. ²¹ In t'owa iví híʼ dit'oeʼin t'âhki ovâyháaʼandi dívípítumáa, “Ti náʼi-ân wínamuupíʼan iʼ toʼwíđí oe Jerusalem ovâyhánundeʼiʼ t'âhki in Jesus óekháyǎʼdeʼin dívíjûusuʼodí? Ti náäpiye wínaʼǎäpíʼan haʼmin t'owa ovâywânpipanhóeníđí, in Hudíyoví owháʼ p'óʼdédíʼinbíʼpiye ovâyhûuwíđí?”

²² Hebo Saul-ví híʼ-á shánki wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho taʼgendi namuu iʼ toʼwí Jôesi Táđáđí óesógeʼiʼ t'owa ovâyt'aywoeníđí, hediho in Damascusʼin Hudíyo háäbo wíđâyshaapí óetuʼâamíđí.

²³ Báyéki thaa naphade ihayđi in Hudíyo dívíwéʼgeʼan háawin wên ánskaa dâyk'úuwíđí háđíđí Saul óeháyjídí waagi. ²⁴ Khuu-á thaa-á iʼ búʼ tehpa phóđi iwe óetsíkhaʼmáa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhâymáaʼin, ²⁵ hedi wí khun wên iví híʼ iwe dívíwäyundeʼindi iʼ búʼwi tehpa iwepiye óehoʼ, hedi naphohcháʼ diwe wên t'únbay hayʼin diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem búʼnajiʼ

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wéʼgen Jesus-víʼpiye dívíwäyundeʼindáđí iwóeníʼin nadaʼ. Hewänbo t'âhkíđibo iʼ dâykunwôedaʼ, wíđiʼânpíđi taʼgendi Jesus-víʼpiye iwäyundeʼin. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'ôekhuwaʼinbíʼpiye óehoʼ indi óetaa-íđí, hedi ovâytúʼan háa Saul ûnpóeʼin in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemûʼ waagi hedá Jesus-dá óehéeʼan waagá ovâytúʼan. Ovâytúʼan wáʼ háa Saul khunwôedaʼginpíđiboʼ in t'owa oe Damascus Jesus-víʼgedi ovâyt'óeʼannin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwaʼindi Saul óesígikéʼ, hedi i-á oe Jerusalem iʼge t'âhki indáđí najiʼ. Iwe wáʼ khunwôedaʼginpíđiboʼ in t'owa Nanbí Sedó Jesus-víʼgedi ovâyt'óeʼan. ²⁹ Wên t'owa iwe dijiʼ, Hudíyobá dimuu hebo Israel nange jáʼwédí diʼǎä. Indáđí wáʼ ihíʼmáadáháʼ ituhkannan, hedi dit'aypóedí háđíđí óeháyjíʼin dâytuwämáa. ³⁰ Hewänbo in tíʼûuwín páadéʼin háa óekhâymáaʼin dínhanginpóe ihayđi, oe Caesarea búʼpiye óeshavehoʼ, hedá iwedáháʼ wíyá búʼ Tarsus-piye óesan.

³¹ Náʼi naphade ihayháä in méesateʼin t'owa dívíwéʼgeʼoʼin iʼ nange Judea-á Galilee-á Samaria-á toʼwíđí wänbo wíʼovâjjanákiʼohpí, hedi shánki dikaypóe. Hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa báyéki dâyaʼginmäʼ hedá iʼ Yǎʼđâaʼi P'oweaahâđi ovâykhägeʼmáa, hedânkun shánki wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'ôe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydibá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádávi t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwápówá. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwǎ'i' óejay. Ná'i sendá wí'ún'a'yákankodipídí kháve paayo wí'únkodipí ishāa-ídí. ³⁴ Peter-di óetu'an, “Aeneas, náā-á Jesus Christ-di wóehekhāamāgi. Óshāa, mänpa'shāa.” Hedí wesebo han i'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ähkí hedá o'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa únpo'e'in dāymû', hedí báyéki in diwedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydibá wí kwee Tabitha gin nakháwǎ'i', Jesus-ví'piye iwäyunde'i', ee Joppa bú' nathaa. (Iví kháwǎ-á Greek tundi “Dorcas” únmuu, hedí ná'in hí' Dorcas-á “Pǎǎ” gin natunda'.) Ná'i kweedá hǎǎdi wänbo t'ähkí t'owa híwó ovây'o', hedá in sehkanāwó diwówáji'indá ovâykhäge'māa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedí i' pení óe'owídi inbí khuu dínmuu waagibá, hedí oe wha'k'ay íve óek'ú'. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kayi' wínanáhpí, hedí ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedí wíje senä' iví'piye ovānsan óetu'ǎǎmídí, “Ti wesebo na'indádí wí'un'ǎǎ-ípi'an, hedí a'yuuǎgi giwáymú-i'.”

³⁹ Hedího Peter wesebo ikhây'andi indádí namāa. I' tewhá ee dipówá ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ähkí in kwiyǎ' dikw'ó'nin inbí senä' dín't'ahánnin Peter-ví nú' diwindi diséje', hedí ónkeejo' i' báyéki to-á k'ewé'i aa-á Dorcas ipaa'i' wa' nawówáji' ihaydibo'. ⁴⁰ Peter-di t'ähkí ovâypeejôndi idége'disóge ijúusu'ámídí, hedí ibéedí i' pení óemúndedi natú, “Tabitha, óshāa.” I' kwee itsíwaadi Peter óemú'di ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyǎ'di óekwínukhäge'nandá in kwiyǎ'dádí in wé'gen Jôesiví t'owa-ádí ovâytuhkánnan dits'úunídí, hedí i' kwee wíyá nawówápóe'in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedí báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü.

⁴³ Peter ee Joppa ná'i sen Simon gin nakháwǎ'iví'webo híwó hay thaa iwóyí'. Simon-á púje távikandi'-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetu'khánnan iví'piye na'ǎǎ-i'in

¹ Oe Caesarea bú' wí sen Cornelius gin nakháwǎ'i' nathaa. I-á tǎgintǎ (10) sundadóvi tsondi namuu, hedí iví sundadó-á “Italy-win” gin ovâytu'o'in diwedi'in dimuu. ² I-ádí iví k'aygi'indádí hǎǎdi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä' tobá Hudíyo dimuupí wänbo', hedí in sehkanāwó diwówáji'in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychǎ'mǎ' ovâykhäge'namídí, hedá hǎǎdi waa Jôesi Tádávi'piye ijúusu'o'.

³ Wí thaa thí'êedi poje iwáypiye nanāndi, wí makówáwi t'ôepǎ'ǎǎ'i' Cornelius únpo'wádí kee'eedí óemú' waagibá únpo'e, hedí óekháyǎ'.

⁴ Cornelius hânho óepíhǎǎ, hedí i' makówáwi t'ôepǎ'ǎǎ'i' óedamúndedi óetu'an, “Nanbí Sedó, háadan un'ǎǎ?”

Hedí i' t'ôepǎ'ǎǎ'i'di óetu'an, “Jôesi Tádá uví júusu nat'oe, hedá wóemú' in sehkanāwó diwówáji'in t'owa ovâychǎ'mǎgi'in hedího háa bí'annin wí'ún'ôede-ípi. ⁵ Náā-á wên senä' Joppa bú'piye u'di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwǎ'i' óenuuwǎ-í nāwepiye óemá'ídí, i' sendá Peter gin wá' nakháwǎ. ⁶ I-á iwóyinde' wí púje távikandi' Simon ginbá nakháwǎ'iví tewhá ee, ná'i tewhá-á mǎap'oe nú' nak'óe.” ⁷ I' makówáwi t'ôepǎ'ǎǎ'i'di Cornelius óehí'bowa ihaydi ijāa'an, hedí Cornelius-di wíje iví tewhá'in t'ôe'indá hedá wí sundadó-á ovâytuhkánnan, ná'i sundadóda hǎǎdi waa Cornelius óekhäge'do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ⁸ Háa i' makówáwi t'ôepǎ'ǎǎ'i'di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá' Joppa-piye ovānsan.

⁹ Wíyá tháwǎn taagepiye wa'di in senä' p'óegé dimāndi, i' bú' tsowa dipowamān dihaydibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijúusu'ámídí. ¹⁰⁻¹¹ Nahǎshéhpóedí ihúuyami'in nada', hebo wa' dāyhǎǎhá'odibo na'ǎǎk'óe waagibá únpo'e, hedí makówá nakhuudee'in

ûnkeepóe, hedi wí hääwí nangepiye nawhave'ädi imû?, i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedi jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'ämäge'in animâa hääwên dikw'ôn, hääpandá p'oekanu-á pääyu-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedi to'wídi óehí'máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhánú hää'in hedá ovâyk'ôe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hânhay wänbo wídók'oe'pí hääwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i?, gi'bi hääwí khâa'i gin âytumâa'i?."

¹⁵ Hedá wiyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhây'âhpi untúuní'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedi ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i'ánshaamáa hää-angú i' hääwí ûnkeepóe'i? namuu'in, hedi ihaydibá in senä? Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'óe'in dâyshaa, hedi oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedi dituhkwínpóedí ditsikapóe, "Ti náwe Simon Peter iwóyí?"

¹⁹ Wa'di Peter i' hääwí ûnkeepóe i'gedi i'ánshaamáadi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi óetu'an, "Ót'ôeyanbe, poje senä'di wóetu'wámâa. Nää-áho ówhanbe, hedi ánshaaginpidíbo' indádi ópûn. ²⁰ Naadân dovâytu'an náäpiye di'ää-i'in." ²¹ Hedi Peter in senä' diji' iwepiye nawân hedi ovâytu'an, "Naa-ân i' omuu undi dítu'wámâa'i?. Háadan í'ää?"

²² In senä'di óetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundáđoví tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá óe'a'gin, hedi iví'gedi in Hudíyo t'ähki híwó dívíhée'o?. Wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an u wóetu'âamídi iví tewhá eepiye unmu-ídi, hedânho wí hí' uví'wedí nat'oe-ídi." ²³ Hediho Peter-di ovâytu'an dits'úuní gin, iwebo dívíwho'kw'ôenídi i' khun.

Hedi i' tháwändá hé'dibo Peter ishaadi ipikhây'an, hedi indádi namää, hedá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá wá' dimää. ²⁴ Wiyá tháwändá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'ân, iví ây-á maatu'indá k'ema'indá ovâywé'ge'annin wóegé. ²⁵ In Peter-'in t'ähki i' tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitu'an, hedi Peter-ví páadépiye idége'disóge óe'a'geenídi. ²⁶ Hebo Peter-di óekwinukhäge'nan, hedi óetu'an, "Ówínú, u' waagibá naa wí t'owada'mân omuu."

²⁷ Hedi dánhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymu?, ²⁸ hedi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo ûnkhâak'óe'in iví khuu ûnmuudi pi'wên t'owa-ádi iwóeni'in hedá inbi'piye na'ádâamú-i'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in díhá'an: Naa wídínkhây'âhpi otúuní'in wây-á t'owa híwó'nin wídimuupi'in háa naa dínkhâak'óe'in indádi dáywóenídi. ²⁹ Hedânkun náwepiye o'ää-ídi dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpi. Hedi náa-á dítu'âamí háadi u'di dítuhkännannin."

³⁰ Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí'eedi, náa waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjúusu'odi o'ân, hedi tsíkhagipi wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, hedi naví hânge nakwinudee. ³¹ I'di naa dítu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uví júusu nat'oe, hedá i' hääwí u'di in sehkanäwó diwówáji'in ovâymagi'i? imû?, hedi háa bi'o'in há'to ûn'óede-í. ³² Nää-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu'âamídi uví'piye na'ää-ídi, i-á Peter gin wá' nakháwá. Wí púje távikandi'ví'we na'ân, i-á Simon ginbá nakháwá, hedi mâap'oe nú' nathaa.' ³³ Hediho wesebo wên senä' dovâysan wóetu'hkännamídi, hedi u-á wesebo un'äädi híwó bi'an. Nää-á náwe t'ähki gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá' náwe na'indádi ná'ân. Nää gikw'ó ívít'ôeyaanídi hääwí t'ähki háa Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wóetu'an waa na'in dít'oe'amídi."

Peter-di in Cornelius-'in Jôesi Tádávi hí' ovây't'ôe'o'

³⁴ Hedi ginnân Peter natú: "Nää naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádi t'owa t'ähki handá' ovâyamá'in. ³⁵ T'ähki to'wên i' dâya'a'ginnin hedá híwó díví'o'indá i'di ovâysígíhónde?, tobá wáhääwin dimuu wänbo?. ³⁶ I'di iví tun in Israel t'owa ovâymagi, hedi ovâytu'an dínkodi i-ádi dívíwóenídi Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'ähkigi' shánki natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná háa tí'úugédi napóe'in oe

Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John i' p'ó'p'oekandi'di in t'owa dip'ó'p'oepúuwí'in ovâytu'an dihaydi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádí iví Yä'dâa'i P'oewaahâa ônsannin Jesus Nazareth-wi', hedânho Jesus-áho óesóge'in ikeeyamídi hedá in pínnándá óemäänídá, hedi Jôesi Tádá i-ádí najidi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wänbo', hedá háyú i' Penísendidi ovây't'ôephadekannannin hekháa ovâymägi.

³⁹ “Hääwí Jesus-ví'gedi gínhanginná'di na'indi t'owa âyt'ôe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' hedá i' wé'ge'i bú'ây in Hudíyoví nange t'ähká naná'di'. I-á óet'óhtägek'ú'di óehay. ⁴⁰ I-ânkun i' namuu Jôesi Tádádí óewáywówápaa'i', hedi dínkeeyan i' powage'i thaa nachuu iwedi wíyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'ähkí t'owadá wi'óemû'pí, hebo na'in iví'gedi ívíhée'amídi páadébo díde'mannindânho i' âymû'. Wíyá nawówápóe ihaydi i-ádí ívíhúuyan. ⁴² Hedi i'di na'in díjôn Jôesi Tádáví tun in t'owa âytunphaadé-ídi, hedá âytú'âamídi ta'gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'ähkí t'owa ovâykeekw'ôenídi háa híwó háa híwóhpí díví'annin, wí'gíngí in ho dichuu'indá in wa' diwówáji'indá. ⁴³ T'ähkí Jôesi Tádáví tukhe'mindi dítu'an, t'ähkí to'wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí t'aywó'di dín'owó'jen. Jesus-ânkun ônk'ú' gin dín'amídi.”

In Hudíyo dimuupí'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê'

⁴⁴ Wa'di Peter-di gin ovâytumáadi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa nawá t'ähkí in iví hí' ónt'ôeyande'inbí'wepiye. ⁴⁵ Hedi in Hudíyo Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in Peter-ádí di'ää'in hânho ovâyháa'an, i' Yä'dâa'i P'oewaahâa in Hudíyo dimuupí'in wá' báyékíbo ovâymägidi. ⁴⁶ Dínhanginpóe ovâymägi'in inbí hí' ho dit'oe'di, gá pí'wí tundi dívíhée'odân, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay'i namuu gin ditú'dá.

⁴⁷ Hedi Peter-di in i-ádí di'ää'in ovâytu'an, “Ná'in t'owa-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê', na'in i' âykê' waabá. Hedânkun tóebo wí'ûnk'óepí ovâykhâa'amídi p'oe'di ovây'p'ó'p'oe'amí'in, hewä.” ⁴⁸ Hediho in Cornelius'in ovâytu'an dínkhây'ä' dip'ó'p'oepúuwí'in, dâykéeyamídi Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí háyú thaa indádi iwóyí'nídi.

11

Peter-di ovâytumáa in Jerusalem-in méesate'in háa napóe'in

¹ In Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Judea t'ähkí dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíwâyú'in. ²⁻³ Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ähkí t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dínkhây'ä' in Hudíyoví khuu wá' dâyhúuwí'in. Hediho Peter Jerusalem-piye namää ihaydi indi óetu'an, “Hääwí gínkhâak'óe'i bí'an. Heháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâymáapí'in t'owaví'we unji', hedá indádá bihúuyan?” ⁴ Hedi Peter-di ovâythayyan t'ähkí háa páadé iwedibo napóe'in.

⁵ Ginnân natú: “Oe Joppa bú' o'ân dihaydi naa dáyjûusu'o', hedi o'ääk'óe waagibá dínpóedí wí hääwí dínkeepóe. Wên aa pháagîn waaginbá namuu'in makówádí nawândi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dínpówá. ⁶ Hedi híwó in aa phoge dómû', hedi t'ämäge'in hääpandá p'oekanu-á páäyü-á tsídé-á dovây'mû'. ⁷ Hedi to'wídi díhí'máadi ot'oe. Ginnân dítu'an: ‘Peter, ówínúdi ovâyhanú hä'in hedá ovâyk'ôe.’

⁸ “Hebo naa-á otú, ‘Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídotógipí wí hääwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi hääwí khâa'i gin âytumáa'i’.

⁹ “Hebo oe makówádí wíyá i' hí' ot'oe, gin: ‘Wí'úkhây'ä'hpí untúuní'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.’ ¹⁰ Powin gin napóe, hedá hää t'ähkí makówápiye óewáytege.

¹¹ “Ihaydibáho poje senä' Caesarea bú' iwedi ovâysannin i' tewhá ee o'ân diwe dipówá. ¹² Hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an, ‘Ánshaaginpídi'bo' indádi ópûn.' Wên sí tí'úuwin páadé'indá wá' naa-ádí dimää, hedi i' sen dítu'kännandiví tewhá ee gits'ú. ¹³ I'dân

na'in dítu'an wí makówáwi t'ôepa'aa'i' iví tewhá íve nawindi óemû', hedi i' t'ôepa'aa'i'di ginnân óetu'an: 'Wên senä' oe Joppa-piye ovâysân nã'i Simon nãwe óemá'ídí, i-á Peter gin wá' nakháwã. ¹⁴ I'dibá wovâyt'ôekankhâymáa hádídí u-á hedá háyú uví k'aygi'indá wovây'aywoeni'in.'

¹⁵ "Cornelius-di naa díhí'bowa ihaydáhá' naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpídíbo i' Yã'dâa'i P'oewaahâa inbí'wepiye nawân, páadé na'in gínpoé waagibá. ¹⁶ Hedi dín'ánpówá i' to hí' Nanbí Sedó Jesus háãdi wânbo natú'di', gin: 'John-di t'owa p'oedida' ovâyp'ó'p'oe'an, hebo undá i' Yã'dâa'i P'oewaahâa-á bínkáyji wí p'ó'p'oekan waagibá.' ¹⁷ Jôesi Tádádí i' Yã'dâa'i P'oewaahâa ovâymãgi, hedá hanbá na'in dímãgi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye íwâyü ihaydi. Hediho háã-an naa omuu, ti naa dínk'óe Jôesi Tádá dówóy'ínidí? Naa-á joe."

¹⁸ Hediho in t'owa háa Peter-di ovâytu'annin dit'oe ihaydi wiyá wíditúhpí híwóhpí i'annin. Dítú, "Jôesi Tádá hânho hay'i namuu. I'di in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovâykhãge'nan inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, wówátsi nahándepe'i'in dâymá've-ídí."

Oe Antioch bú' Jôesi Tádáví tun dâywâyunde'

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâyjänäkí'o' hediho t'ãmäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Hudíyo t'owada'mânho Jesus-ví'gedi ovâytu'an, in Hudíyo dimuupí'in t'owa-á joe. ²⁰ Hewânbo wáy wên in dijá'nin senä'dáho oe Antioch bú'piyebá dimää'indá in Hudíyo dimuupí'in wá' Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovây't'ôe'o'. Nã'in senä'dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí nã'in senä' íwiwo ovâykaymãgidi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyüdi iví'piyá dívímãgi.

²² Oe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó'di sen namuu, hedi pín ta'gedi i' Yã'dâa'i P'oewaahâa-á imáa, hedi íwiwo Jesus-ví'piye iwâyü. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imû' hânho híwó'di Jôesi Tádádí ovây'o'in, hediho nahíhchanpóe, hedi ovâytumakhe'an pín ta'gedi Nanbí Sedó Jesus-ádí dimúunídí. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíts'anwâyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá' Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú' naná' diwepiye namää Saul óenuuwã-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwânho indá hedá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'ähki dívíwé'ge'o', hedi in wíjedi báyéki t'owa ovâyhá'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in páadé ovâyts'ankháyã' "Christian" gin.

²⁷ Ihaydibá wên Jôesi Tádáví tukhe'min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakháwã'i' iwínú, hedi in méesate'in t'owa ovâytu'an, "I' Yã'dâa'i P'oewaahâa naa dínhangin'ánnan dihaapuwigí'o'in wãhãã t'ähki." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in t'ähki dâywéhpê'an háyü dínkodi ihay inbí chã' dâywé'ge'amí'in, in tí'úuwín páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídí. ³⁰ Hediho han díví'andi Barnabas-ádí Saul-ádí i' chã' ovã'n'an, hedi indá in Jerusalem méesate'in tsonninbí'wepiye dãnho'.

12

In Jesus-ví'piye' dívíwâyunde'in wiyá ovây't'ôephãdekannan

¹ Ihayháã han napoe'o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänäkí'amídí natsónpóe. ² Hedá wá' natsónpóe James wí tsijó phá'dí óeháyjídí, i-á John-bí pá'dây únmuu. ³ Herod únhanginpóe háa i'annindi in Hudíyo ovâyhíhchannannin, hediho Peter wá' óepankáyjídí natsónpóe. Gin i'an nã'i Hudíyoví shánkí'eedi dinná' dihaydi, "Oewáaseepí' pává koe shánkí'eedi" gin dâytu'o'. ⁴ Peter óeyã'di óepansóge,

hedi tä'di sí (16) sundadodi óe'áyînmáa, jó'nängin díví'egó'o'. Iwedânho i' Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytü'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâymáawän in t'owaví páadépiye ôntunjó'namídí. ⁵ Hebo wa'di Peter napannän dihaydi, in méesate'indi ihayda' ônjûusu'o' Jôesi Tádádí óekhâge'namídí.

Peter i' pan tewhá iwedi óema'p'âûnwhihssuu.

⁶ Khu'déedi naná, hedi wiyá tháwän hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâymáawän. Perer-á nakadénawhimuu wije sundadoví jáagé, hedi handidi najó'k'óe. In wây-á wije sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'áyîwin. ⁷ Tsíkhagipí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' iwe nakwînudee, hedi pan tewhá íve nakohkeepóe. I' makówási t'ôepa'a'ídi Peter k'uuwoe eedi óewádá'andi óekhehshaa, hedi óetu'an, "Ówänäki', óshaa." Hedi i' kadéna khóe eeje nawhimuu'i' ûnwhihssuu. ⁸ Hedi Peter óetu'an, "Uví siba'áa-ádí uví anto-ádí óto'." Hediho Peter han i'an. Hedáhá' óetu'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá' óto', hedi naví tí'úuge unwóe'ää-í."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádí napee, hebo wí'ûnhanginnáhpí háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i' i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádéewáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háäwí imúnde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyîwin diwe daphade, hedá wiyá wêe-á, hedáhá' in kwäk'u phódi iwe dapówa, i' bú' p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedi dapee, hedi wêhpêe p'óe daphade, ihaydáhá' i' makówáwi t'ôepa'aa'i' wáypiye napóedí Peter wí'bo óejoe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i háäwí ta'gendi ûnpóe'in, ääda' wínamuupí, hedi ginnân i'ánshaa'an: "Nábâa dînhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'ôepa'aa'i' isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owaví'wedá dîn'aywoenídí, hedânho háawên jänäki'in dikanda'in wídí'amípidí."

¹² Ihaydáhá' John Mark-ví jiyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyü-anho t'owa dívíjûusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówa ihaydi in já'wé'in tehpa phódi iwe ipópó'an, hedi wí tewhá t'óe'i' a'yú, Rhoda gin nakháwä'i' namää imúunídí to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'oe'dí i' a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedí in phódi ihuu-ívi'wedi oe ívepiye i'ääts'úde in t'owa ovâyt'óe'amídí, "Peter oe já'wé tehpa phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetu'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo i' a'yú-á ihe'jidida' natü', "Háa wâytü'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'ôepa'aa'i' namuu, Peter óe'áyînmáa'i'."

¹⁶ Wa'di dívíhí'máadibo Peter-á ihe'jidida' ipópó'o', hedi in phódi dâyhoo ihaydi to'wí namuu'in dâymû'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháanídí, hedi ovâyt'óe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Tâa iví makówáwi t'ôepa'aa'i' isan waa i' pan tewhá iwedi óepeeyé-ídí. Hedáhá' ovâytü'an, "James-á hedá in wé'gen tí'ûuwin páadé'indá bint'óe'an háa dînpóe'in." Hedi iwedi wiyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dîntü'. ¹⁹ "Wáyo Peter?" gin dívítsika'máa. Herod natsonpóe dâynuuwä-ídí, hebo wí'óeshaapí. Hediho Herod-di in áyí'nin ovâysika'yan háa napóe'in, hedi in wídínhanginnáhpídi natsonpóe ovâyháanú-ídí.

Ihaydáhá' Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedi wí háyü thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wije bú'win Herod-ví nange iwedi inbí húugi' dín'ää'ä, hedânho dívíwé'ge'an dívíhée'amídí, hedáhá' wên senä' iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'dé'dí' t'óe'i-ádí dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwä, hedi i' óetu'an Herod óedaa'amídí wiyá indá'dí wínat'ay-ípidí.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá' i' tsondi púwédé eedi isóge, hedi thaa t'ähki in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân

dívítuwinúnde?, “Jôesidân díhí?máa waagibá nat'oet'óe, wí sendida?bá joe.” ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa?aa?i? óesan Herod óehay?ámídí, hedi pubádí iví see ônk'oediho nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu?anpídí Jôesi Tádáda?mân hay?i namuu?in.

²⁴ Hewänbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun shánki wänbo dit'oe'o, hedá báyéki ônsígihónde?.

²⁵ Ihayhãäbá Barnabas-á Saul-ádi inbí t'ôe oe Jerusalem dânbowa, i? chã? in méesate?in tsonnin ovâymgidi, hedi iwedi oe Antioch-piye dawáymää. John wá? indádi dânho?, i-á Mark gin wá? nakháwã.

13

Barnabas-á Saul-á ovände?mandá ovänsan Jôesi Tádávi hí? t'owa ovây't'ôe?ámídí

¹ Oe Antioch bú? iwe in wé?gen méesate?indádi wên Jôesi Tádávi tukhe?mindá hedá wên iví hí? ovâyhá?o?indá diji?. Ginnân dikháwã: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á “Phéndi Sen” gin óetu'o?), Lucius-á (i-á Cyrene nange?i namuu), Manaen-dá (i-ádi hedá i? tsondi Herod-ádi wé?ge dasôe). ² Wí thaa diwé?gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá óe?a?ginmäänídí hedá dívíhãä?ámídá, hedi i? Yã?dãa?i P'oweahãädi ovâytu?an, “Naadi Barnabas-á Saul-ádi dovände?man wí t'ôe hãäwí dîn?ámídí. Nää-á undá in wíjebá bînsôege-í han dân?ámídí.” ³ Hediho wíyá dívíhãä?an, hedi in wíjevî?di dívímankw'ódidí ovänjûusu?an, hedi ovänsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji?

⁴⁻⁵ Hediho Barnabas-á Saul-ádi damää, i? Yã?dãa?i P'oweahãädi ovântu?an waa. John Mark wá? indádi naji? ovänkhãge?namídí. Oe Seleucia bú?piye dimää, iwedáhá? kophé iwedi wí p'ojãädi Cyprus gin dâytu'o? iwepiye dimää. Hedi Salamis bú?-á dipówá, hedi iwe Jôesi Tádávi tun in Hudíyoví méesate eeje ovây't'ôe'o?.

⁶ In poje senã? nã?i p'ojãädi i?ge t'ãhkí diji?, ihaydáhá? oe Paphos bú? dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemû?, Bar-Jesus gin nakháwã?i? (Greek tundi “Elymas” gin nakháwã). I-á pínnándi namuu hedi natû? i-á Jôesi Tádávi tukhe?bi-ân namuu, hewänbo ihójomáa. ⁷ Nã?i sendá i? nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hânho há?i sen namuu, hedi Jôesi Tádávi hí? nat'ôeyanda?di Barnabas-á Saul-á ovântuhkännan. ⁸ Hebo nã?i pínnándi nada? ovänkhãä?ámídí, hedânho i? tsondi? óetumáa, “Wíwíwãäyü-ípi háa wóetumáa?in.” ⁹ Hedi Saul (nää Paul gin wá? óekháyã?de?) i? Yã?dãa?i P'oweahãädi pín ta?gedi imáa, hedi tsíhtáye Elymas óedamúnde?, ¹⁰ hedi óetu?an, “Û-á Penísendiví ay-ân kavêe unmuu, ù-á wí hójo?ida? unmuu, hãäwí bi'o?i-á yã?dãapí?da? namuu, hãäwí híwó?di namuu?i-á nãat'ay, ù-á Jôesi Tádávi ta?ge?in p'ôe mânmäägi?ámí?in unda?. ¹¹ Nää-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Tádáda wóetuhchãnukhãymáa, hedânho untsí?t'apúuwí, hedá ívíwo hay thaa i? than wänbo wí hýãä wänbo wínãmúunípi.”

Paul ihí?bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhãädedi t'ãhkí ûnkhunpóe, hedi oepiyá nãäpiyá najidi wí to?wí óetuwãmáa óepaamá?ve-ídí. ¹² Háa Elymas ûnpóe?in i? tsondidí óemû? ihaydi Jôesi Tádávi tun iwäyü. I? hãäwí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi?gedi nahãhpóe?i?di óeháa?an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú? Pisidia nange naná? diwe daji?

¹³ Paul-ádi iví k'ema?indádi Paphos-di kophé iwedi dimää, hedi oe Pamphylia nange iwe Perga bú? dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovänjoe?an hedáhá? i-á Jerusalem-piye nawáymää. ¹⁴ Perga iwedi in wíje damää, hedáhá? Antioch bú? oe Pisidia nange dapówá. Hedi kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate?ay ee dats'ü Jôesi dân?a?ginmäänídí. ¹⁵ Wí to?wí wí háyü háa Moses ita?nan diwedi itunnan,

hedá wíyá to'wí-á háyú-á in Jôesi Tádáví hán'oe'in tukhe'min dâyta'nan diwedá itunan. Dântunkanbowa ihaydi in méesate p'ó'dédí'indi to'wí óetu'an Barnabas-á Saul-ádí ovântu'ámí, "Tí'úuwín páadé'in, ti wên tumakhe wänbo ná'in t'owa ovâymääní? Dada'dáho náä ovâyhée'ámí." ¹⁶ Hedího Paul iwínúdí imannan dívít'óeyaaní, hedí ginnân ovâytu'an:

"Un Israel t'owa, hedá un wé'gen t'owa Jôesi bîn'a'ginmä'indá, bít'óeyanbe. ¹⁷ Na'in Israel t'owa Jôesi Tádáví'piye ívíwâyunde', hedí hán'oebo' i'dân nanbí thehtáy pahpá'in dінде'man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge'nán díví'ây't'owasóewé-ídí, tobá iwewin wídimuupí wänbo', hedáhá' iví kaydi há'i nange iwedi ovâypiye. ¹⁸ Hedí jónántä paayo ahkon ni'ge diji' ihaydi ovây'âyíngi'an. ¹⁹ Hedí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nán tsé ihay háäge'in t'owa ná'i nange Canaan gin dâytu'an diwe ovâyháanú-ídí, hedáhá' i'dí in Israel t'owa Canaan ovâywije. ²⁰ Jónän tägintädáhá' p'ánántä (450) paayo óeho' ná'i t'ähki napúuwídi.

"Iwedáho Jôesi Tádádí ovâytsonninkw'óe'ó, iví tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Hedí in t'owadi Samuel óedaa'an wí kw'áye'i tsondi ovâysóege-ídí, i' wé'ge'i nange'in t'owa dín'än waagibá, hedího Jôesi Tádádí Saul ovâymägi, i-á Kish-ví ay únmuu, hedí in Benjamin-bí ay iwedi'í'váho namuu. Saul-á jónántä (40) paayo inbí kw'áye'i tsondi dínmuu. ²² Ihaydiho híwóhpí i'andi Jôesi Tádádí óejäa'an, hedí David óesóge inbí kw'áye'i tsondi dínmuuní, i-á Jesse-ví ay únmuu. Jôesi Tádá natú, 'Naa dínhanginná David-ví ánskaa-á naví' waagibá únmuu'in, hedá i-á háäwí t'ähki háa naa otú waa ikanhúuwí.' ²³ Jôesi Tádá iví tun imägi David-ví thehtáy pahpá'ây iwedi wí na'ä'in ná'in Israel-win t'owa ovây'aywoení, hedí i-áho náä napówa, i-á Jesus-ânho namuu.

²⁴ "Hewänbo wa'di Jesus iví t'óe its'an'ánpídíbo', John i' p'ó'p'oe'kandi'di in Israel-win t'owa t'ähki ovâytumáa, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydânho wâyp'ó'p'oe'ámí.' ²⁵ Hedí John iví t'óe ibowakhây'o' ihaydi, ihayda' ovâytumáa, 'Ti naa-ân i' bintsíkha'máa'i' omuu gin í'ánde'? Naa-á joe. Bít'óeyanbe, naví shánkí tí'úugá wíyá to'wí napowagí'o, i-á naví shánkí itsonmáa'i' namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dönpl'äädí-ídí, ginnânho John natú.

²⁶ "Tí'úuwín páadé'in, un Abraham-bí ay iwedi'in ímuu'indá hedá un wé'gen t'owa Jôesi Tádá bîn'a'ginmä'indá, undádí na'indádí Jôesi Tádádí dítu'an hádídi in t'owa ovây'aywonde'in. ²⁷ Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa'in hedá inbí tsonnindá ta'gendi wídnhanginnáhpí to' Jesus namuu'in, hedá i' hí' Jôesi Tádáví tukhe'min Jesus-ví'gedí dâyta'nandi wídika'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówa thaa waa ná'i hí' dâytundo wänbo', híwó wídika'póya'pí. Hedânho ditú Jesus óeháyj'i' in únkhây'ä', hedího háa in Jôesi Tádáví hán'oe'in tukhe'min dâyta'nán waa ta'gendi napóe. ²⁸⁻²⁹ Háäwí t'ähki Jesus óe'andi Jôesi Tádáví ta'nin diwe ho nata'muu. Ná'in t'owadi Pilate óedaa'an natsonpúuwídi Jesus óeháyjídí, tobá wên t'aywó'nin wí'ónshaapí wänbo'. Hedí han óe'andá nachuudá in phé'win diwedi óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'ú'.

³⁰⁻³¹ "Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. Háyan wänbo wên t'owaví'piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to'wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa' nachuupídíbo'. Hedí ná'in t'owadá wé'gen t'owa ovâytumáa nawáywówápóe'in dâymú'.

³²⁻³³ "Hedí náä-á na'indá wá' ná'i' híwó'di tun wâyt'óe'o': Jôesi Tádá nanbí heháäwi thehtáy pahpá'in iví tun imägi Jesus óewáywówápakhây'ímáa'in, hedí háa ovâytu'an waa na'in inbí ay iwedi'in gimuu'ingí' i'an. In eedí'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

³⁴ Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhây'ímáa'in,
hedí un wá' hanbá wâykhây'ímáa.

Hedi ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseejé-ípi gá óewáywówápkhâymáadân, hedi há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wây-á wéhpêe Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yâ'dâa'i ayví tú' wínâasijepâkhâyamáapi.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedi wí'ihí'máapi. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu'an waa iví t'owagî' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedi iví páadé kâ'ââ'in ovâykhâ'kw'ódi iwebá óekhâ'k'û', hediho iví tú'ho únsije. ³⁷ Hewânbo Jesus-ví tú'-á wí'ûnsijepí, i-á i' Jôesi Tádádí óewáywówápaai namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'ûuwin páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in náa wâythkankhâyamá'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bîn'a'ginnamídí úvíkhâäde wânbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjáa'amí, hewânbo Jesus-ví'piye úvíwâyundedáho wovâyjáa'amí-ákun. ⁴⁰ Náa undá bí'âyîngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádáví hí' iví tukhe'min dâyta'nannin wí'ûnpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wí'dînchâ'muupí'in bít'ôeyan.

Unbí thaa eeje wí hääwí wâyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhâyamá, hedi wí'úvíwâyukhâyamáapi tobá wí to'wídi wovâythayjo wânbo'.

Hediho wovâyháa'amí, hewânbo wí'úvíwâyü-ípi, hedânho íchuuwí'.

⁴² Paul ihí'bowa, hedi i-ádí Barnabas-ádí i' Hudíyoví méesate iwedi dapeemän dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'i hääwí dit'oe i'gedibá shánkí ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedi dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádí Barnabas-ádí dimää, hedi in wíjedi ovâytumakhe'an Jôesi Tádáví sigísehkanä iwe dívíwâyuhúuwídi. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wây-á wëndá Hudíyo dimuupí wânbo in Hudíyoví khuubá dâyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'ähki waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'i Jôesi Tádáví tun Paul-ádí Barnabas-ádí dânt'ôe'odi dit'oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi ná'in báyéki t'owa in wíjeví'piye dimändi ovâyümü' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedi ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'ûnmuupí, hedá iví'gedá híwóhpi dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádí Barnabas-ádí khunwóeda'ginpídíbo' ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'ä' Jôesi Tádáví hí' un Hudíyo páadé wây't'ôe'amí'in, hediho han än'an. Hebo bînjoegi'andi úvíkeejo' undá in wówátsi nahándepí'in bínkáyjí'in wí'ímuupí'in, hedânho náa ná'indi wâyjoekankhâyamá, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví ta'nin diwe ná'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmuunídi,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmu-ídi,

in t'owa t'ähki náa oepáa k'aydi hádídi ovây'aywoení'in ovâytu'âamídi."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí' dit'oe'di hânho dihíhchanpóe, hedi dítu, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' híwó'di unmuu." Hedi t'ähki in to'wên Jôesi Tádádí ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándepí'in dâykáyjídí iví'piye dívíwâyü.

⁴⁹ Hedi shánkí wânbo t'owa i' nange t'ähki dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun dit'oemän. ⁵⁰ Hewânbo in Hudíyodi in bú'win kwiyä' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nán, hedá in senä' kw'áye'in dimuu'in wá', hediho ná'indá Paul-á Barnabas-á ovânjänäki'an hedá inbí nan diwedi ovânkhepiye. ⁵¹ Hediho inbí anto iwedi dânná'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídi kodi wí'díví'anpí'in, hedáhá' ná'i wêe bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedi in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta'gedá i' Yâ'dâa'i P'oweahâa-á dâymáa.

14

Paul-ádí Barnabas-ádí Jôesi Tádáví tun oe Iconium bú' ovây't'ôe'o'

1 Haa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dānpóe waabá oe Iconium wá' dānpóe. I' Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedi hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye dívíwäyü. 2 Hewänbo wên Hudíyo inbí hí' dívíwäyunde'indá wäy-á Hudíyo dimuupí'in ovâyt'e'ya'nān, hediho ná'in Hudíyo dimuupí'in in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'piye háa dichaa. 3 Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dānwóyí', hedi khunwôeda'ginpídibo Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi dānhí'máa. Hedi i'dá ovānkaymägi pinnān t'ôe dān'amídí, hedânho in t'owa ovâykeeyamídí i' hí' iví sígísehkanā ūnmuu i'gedá ta'gen namuu'in. 4 Hebo in t'owa i' bú'windá dit'oedi handa' wídi'ānshaamuupí. Wëndá in Hudíyo-ádi dipóe, wëndá in wíje Jesus-ví t'ôekhuwa'indáá.

5 Hediho wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupí'indá in bú'win p'ó'dédí'in wóegé díví'ānshaamägi ovānwā'amídí hedá ovānk'usäyü-ídá. 6-7 Hebo háa ovānk'hâymáa'in Paul-á Barnabas-á dānhanginpóe, hediho oe Lycaonia nangepiye dajān, hedi wíje bú' Lystra-á Derbe-á iwe hedá i'ge t'āhká Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovâyt'ôekanhon.

Paul oe Lystra bú' óek'usäyü

8 Ná'i bú' Lystra iwe wí sen natsi'dee'ipí' na'ān. Na'aypuyädibo ha'bi namuu, hediho wáymûu wänbo wí'ijiyépi. 9 Paul ihí'máadi ná'i sendá nat'ôeyannān. Paul-dá ta'gebo óemû'di ūnhanginná i' sen in wäyü ūnehkháapúuwídi imáa'in, 10 hediho kaygi óetu'an, "Óta'gewínú." Hedi i' sen ichānuwínúdi natsi'dee.

11 In báyéki t'owa iwe diji'in háa Paul i'annin dāymû'di di'ānde wên wíje inbí jôesi damuu'in, hediho kaygi ditú inbí tundi, "Wên jôesi damuu'in makówádi nanbí'wepiye dawān hedi na'in t'owa waaginbá dapaa." 12 Ditú Barnabas-á Zeus-ān namuu, hedi Paul-á Hermes gân óekháyǎ', gá Paul shánki ihí'máadān. * 13 Wí méesate hay'i oe bú'dí já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dāy'a'ginmä'. I' méesatewi owha' wên tôedo-á hedá póvi ophidé'i-á i' bú' tehpaá phódi iwepiye imaa, hedi i-ádi in t'owa-ádi in tôedo dāyt'ahāanú-i'in dida' ovān'a'ginmānídí.

14 Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívíkhâymáa'in dānhanginpóe ihaydi inbí k'éwé'in to dānwhée'an ovâykeeyamídí háa díví'o waa wí'ovānhí'anpí'in, hedá in t'owaví jáa dān'āāts'údedi dāntuwínú, 15 "Háadan gin úví'o? Na'indá t'owada' gamuu un waaginbá. Na'indá ga'āā Jôesi Tádávi híwó'di tun wāyt'ôe'amídí, hedânho ná'i hāāwí nachā'muupí' úví'o'i bīnjoe'amídí, hedá i' nawówájí'i Jôesiví'piye úvíwäyü-ídá. I-ān makówá-á nandá māap'oe-á hedá hāāwí t'āhkí eeje nakw'ó'di-á ikhíjé. 16 Hedi tobá hān'oebo nāā puwahay wáyjé t'āhkí'in t'owa háa díví'amí'in dida' waa Jôesi Tádádi ovâykanmägi wänbo', 17 thay'eedi ovâykeeyan háawi i' namuu'in hânho híwó ovây'andi. I'dān in kwan makówádi wovâyjemu, i'dibá hāāwí i' nan diwedi napaa'i wovâypaye. I'dān koegi' wovâymä' hedá wíyá hāāwí unbí pí'nā wovâyhíhchannamígi'-á," gin Paul-di ovâytü'an. 18 Hebo tobá t'āhkí ná'i ovâytümáa wänbo', báyéki t'ôe dānpóe in t'owa ovâywóyí'nídí in tôedo wídi'ānshānū-ípídí in ovān'a'ginmānídí.

19 Ihaydibá wên Hudíyo Antioch bú'win hedá Iconium bú'windá dipówá, hedi Paul-á Barnabas-á ovāntunsúumáadi in Lystra-win t'owa háa ná'in dipówá'in ditú waagida' dívíwäyü. Hediho Paul óek'usäyü hedi óehay gin dichanpóedi ee bú'dí já'wépiye óewhaapiye. 20 Hewänbo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Paul-ví'wepiye di'āā, hedi wa'di iví'ge dibūuwīn dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwāndá i-ádi Barnabas-ádi oe Derbe bú'piye damāā.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawāymāā

* 14:12 In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudi báyéki jôesi dínkw'ó. I' shánki p'ó'dédí'-á "Zeus" gin óekháyānde', hedá wí t'ôekhuwa'i-á "Hermes" gân nakhāwǎ.

21 Oe Derbe bú? Jôesi Tádávi híwó?di tun ovâyt'ôe'an, hedi báyéki t'owa Jesus-ví?piye dívíwäyü. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú? Antioch-piyá dawáymää. 22 Nã'i bú? eeje in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'nann shánki kay'indi dívíwäyü-ídi, hedá dântumakhe'an ta'gendi dívíwäyühúuwí'in. Ovâytü'an, "T'ähki na'in âyt'ôephaadé-i'in gínpúuwí oe makówá gipówápídíbo?" 23 Hedi t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'ódi, hedáhá? dänjûusu'andá dänhaadä'andá t'ähki in dívíwäyü'in ovâytü'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wovâypahúuwí."

24 Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwá dapówá. 25 Iwe in Perga bú?win t'owa Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an, hedá iwedá wiyá wêe bú? Attalia-piye damää. 26 Iwedáhá? kophé iwedá i' wêe Antioch bú? iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadédi wáypiye damää hedi damäpídíbo in méesate iwe'in t'owadi ovänjûusu'an Jôesi Tádávi sígíshkanädi ovän'âyíngi'amídi, iví t'ôe dän'amídi. Hedi nää-á inbí t'ôe-á dänbowadi dawáy'ää.

27 Oe Antioch dapówá ihaydi t'ähki in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâytü'an háa Jôesi Tádádi ovänkhäge'nannin i' t'ôe dän'andi t'ähki, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá? Jôesi Tádádi ovâymagi'in dívíwäyü-ídi. 28 Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'indádi dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

1 Wên senä? oe Antioch dipówá Judea nange iwedi, hedi indi in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in ovâyhá'o?. Gin ovâytü'an: "In Hudíyo waaginbá ik'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to? oe makówápiye ímú-í." 2 Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovänhí'anpí háa in senä? dipówá'in ditü'nin, hedi indádi báyéki dívítuhkannan. Hediho Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídi, iwe ovâyhée'amídi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádi ná'i hääwí napóe i'gedi.

3 Hediho ná'in senä? Antioch iwedi ovâysandi ná'in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i'ge diphade. Eeje in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in ovâytü'an hääwí t'ähki háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi khuu dâyjoe'andi Jesus-ví?piye dívímägi. Hedi ná'i hí? dit'oedi hânho dihíhchanpóe. 4 Jerusalem bú? in senä? dipówá ihaydi, in méesate'in t'owa-ádi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi hedá in méesate iwe'in tsonnindádi in ovâysígíhógi. Ihaydiho Paul-ádi Barnabas-ádi ovâytü'an t'ähki i' hääwí Jôesi Tádádi ovâykhäge'nandi díví'amídi i'gedi.

5 Hebo wên Jesus-ví?piye dívíwäyunde'indá Pharisee t'owa-ân dimuu, hedi dívíwínúdi ginnân ditú, "In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dínkhây'ä? in Hudíyoví k'ewe taadi ovâytaa'amí'in, hedá wá? nakhây'ä? ovâytü'âamí'in t'ähki i' tsontun Moses ita'nandi? dâya'ginnamí." 6 Hediho indádi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi in méesate iwe'in tsonnindádi dívíwé'ge'an ná'i hääwí i'gedi dívíhée'amídi.

7 Híwó hayho dívíhée'an, ihaydiho Peter iwínúdi ovâytü'an, "Tí'úuwín páadé'in, úhanginná háyü hay paayo phade Jôesi Tádádi naa díde'mannin in Hudíyo dimuupí'in dovâyhée'amídi iví híwó?di tun dit'oe-ídi hedá i'piye dívíwäyü-ídi. 8 Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánshaa úhanginná, hedi na'in dínkeeyan i'dá in Hudíyo dimuupí'in wá? ovâysígíhógi'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa ovâymagídi. Na'in dímagi waabá in ovâymagi. 9 Hedá ikeyan t'ähki indádi na'indádi handá? dímaa'in, gá indi iví hí? ónwäyüdi i'dá inbí t'aywó?di inbí pí'nádi ovâyjáa'andân. 10 Heháadanho nää un ída? Jôesi Tádá bînt'ayjaa'amí'in? Undá ítsonpoe'o in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví?piye dívíwäyü'in wên hääwên kây'in díví'amí'in, hewânbo háa bîntsonmää'indá na'in wígínkodipí íví'amídi, nanbí thehtáy pahpá'in wá? wânbo wídínkodipí. Wí hääwí kháa'i inbí t'ú'k'eegi bîn'í'k'úya? waagibá úví'o?. Ha'wâa wí'úví'amípi. 11 Na'indá ívíwäyunde Nanbí Sedó

Jesus-ví sígísehkanä ûnmuudibo dîn'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá'handidibá ovây'aywoení."

¹² Ihaydáhá' Barnabas-ádí Paul-ádí ovâyhée'an. In t'owa t'ähki diwé'gekw'ó'nin hânda' dikwodee ovânt'öeyandedi in wíjedi ovâytumáadí háa Jöesi Tádádí ovânkhäge'nannin t'ämäge'i pinnán t'öe dän'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-ádí daji' ihaydi. ¹³ Dänhí'bowa, ihaydáhá' James-dá ginnân ihée'an: "Tí'úuwín páadé'in, nää-á naa-áhá' dînt'öeyan. ¹⁴ Simon Peter-di na'in dítu'an Jöesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovây'âyíngimáa'in, hedí handidi dínkeeyan wên in diwedi ovâyhógi'in iví'in ûnmúunídí. ¹⁵ In Jöesi Tádáví tukhe'min hân'oebó hanbá dítu, hedí háa Nanbí Sedó Jöesi Tádá natú'in ginnân dâyta'nan:

¹⁶⁻¹⁸ 'I' tsondi David-ví ây iwedi'inbí tsonkhuu dínhándí wí tewhá nakanu'i waagi'inbá dipóe,

hewänbo wáy wí thaa naa owáy'ä' hedá inbí tsonkhuu dovâywáymääni.

Háa dimú'de waagibá dovâywáykwohkhâymaa.

Naa han dáykhâymaa hedânho t'ähki in wé'gen t'owa dida'ídí dítaa-í'in,

hâyú in Hudíyo dimuupí'in dovâyhógi'in navi'in dînmúunídí.'

Ginho Nanbí Sedó Jöesi natú, i'dá hân'oe ná'i hääwí t'owa ovâyhangin'ânnan."

¹⁹ Hedá James gin wá' natú, "Nä'i hí' Jöesi Tádá natú'i namuudi, ginnân naa dînchanpoe'o: Wígínkhây'ähpí in Hudíyo dimuupí'in Jöesiví'piye dívíts'anwâyü'in âytu'âamí'in háawin kây'in dâyt'amídí. ²⁰ Han iví'amíví'wedi, âyta'namí ginnân âytu'âamídí: Wídâyk'o'ípí i' koegi' nakoekhâk'óe'i gá in wé'gen t'owa inbí jöesi dâymägidân, * hedá wiyá to'wíwí kwee-áadí háa sendáadí wídívíwho'kw'öenípí, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí píví i' ûnp'oe napeepí'-á wídâyk'o'ípí, hedá i' ûnp'oe wänbo-á wídâyk'o'ípí. † ²¹ Gin naa otú' gá ná'i hääwí i'gedi Moses ita'nandân, hedí kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dâytundo', hedá iví hí'-á t'ähki bú' naná' deeje önt'öe'o'."

In Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in wên ta'nin ovâysan

²² Hediho in Jesus-ví t'öekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'ähki in wé'gen méesate'indá ginnân dítu, "Wên senä' na'inbí'wedibá dimuu'in âyde'mamí, hedí Antioch-piye âysaaní Paul-á Barnabas-á indáadí." Hediho Silas-á Judas-á ovânkê', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwä. In méesate'in t'owadi ná'in senä' báyéki ovân'a'gin. ²³ Hedí wên ta'nin indáadí dâyho' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupí'in hebo nanbí tí'úuwín páadé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'öekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá unbí tí'úuwín páadé'in gimuu'indi wâysengitumáa. ²⁴ Na'in gínhanginpóe wên t'owa nâwedi dimää'indi piháawi hääwí wovâytu'annin, hediho inbí hí' dînmuudi wí'úhanginnáhpí háa úví'amí'in, hedá t'ähki únbéede. Hebo na'indá hä'in t'owa wí'âytu'anpí ha'wâa díví'amí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedânho íwíwé'ge'an hedí âywéhpê'andi gitú híwó namúuní'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wâysaanídí. Indá senä' âysígí'in damuu, hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí' dänmäänídí. Hedá wá' gitú híwó namúuní'in wây-á wên senä' âyde'mamídí indáadí damú-ídí, ²⁷ hediho Judas-á Silas-á âysan. Háa ná'in ta'nin diwe âyta'nan waa indibo hanbá wovâytu'hkankhâymaa. ²⁸⁻²⁹ I' Yä'dâa'i P'oweahâa natú híwó winamuupí'in wí hääwí kây'i wâytu'âamídí úví'amídí hedá na'in wá' hanbá gichâa. Hebo ná'i hí'-áho únkhây'ä' bîn'a'ginnamí'in: Wíwînk'o'ípí

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dâyhääwíkhíjé inbí jöesi dînmúunídí, hedí koegi'-áadí wiyá hääwí-áadí ná'i jöesiví'piye dâyhúja' dâyt'a'ginmäänídí, hedáhá' i' koegi' bá dâyk'ch'áade' in t'owa dâyk'o'ídí. In Hudíyo dîchanpoe'o ná'i koegi' dâyk'oe'dá, in wé'gen t'owavi jöesi dâyt'a'ginmä' waagibá díví'amí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâk'óe ná'i píví na'ûnp'oepeepí' dâyk'o'ídí, hediho in Jesus-ví t'öekhuwa'in wídida'pí in Hudíyo dimuu'in gi'bi píví dâyk'o'í'in in Hudíyo dimuu'in wí'ovâyháachannamípídí.

i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägi'i', hedá wíwîn'ûnp'oek'o'ípi, hedá in animâa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepi' wíwînk'o'ípi, hedá wíyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwho'kw'ôenípi. Nă'i hăäwí wí'úví'anjípi híwó únpúuwí. Sndgidiho'."

³⁰ Hediho Judas-á Silas-á Barnabas-ä hada Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówá ihaydi in méesate'in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an hedi in ta'nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihihchanpóe in híwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádi Silas-ádi Jôesi Tádávi tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in báyéki ovâyhée'andi ovâytu'an kwee waa sen waa di'âanídí, hedi inbí hí'dí ovâykhäge'nán shánki kay'indi dívíwäyú-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay hâyú thaa iwe da'ân, ihaydáhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedibáho páadé ovânpunjôn. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Antioch-'in dimuu'indi ovântu'an, "Jôesi Tádávi wovân'áyîngihúuwí hăä p'óegé damändi," hedi damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádi oe Antioch-bo dänwóyí'. Eewân indá hedá báyéki wáy-á dikw'ó'nindádi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' in t'owa ovâyt'ôe'o'.

Paul-ádi Barnabas-ádi dänwije

³⁶ Wí hâyú thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetu'an, "Jaho gawáymú-í t'ähki bú' eeje, hăä Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun äntunphade eeje, hedá hă'in méesate'in tí'úuwín páadé'in änmúuni, gänhanginpúuwídí tigú híwó'gí dimän." ³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádíba dänhúuwí'in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe'jidída' natú' Mark-á indádi wí'dänhúuwípi, gá oe Pamphylia nange diji' ihaydi ovânjoe'andân, hedi iwe Mark wíyá wínada'pí indádi in t'ôe i'amí'in. ³⁹ Hedi íviwo dântuhkannandi dänwije. Barnabas-di Mark óekê' i-ádi damú-ídí, hedi kophé iwedí oe Cyprus-piye damää. Hewänbo Paul-dá Silas-á óede'man. ⁴⁰ In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'an Jôesi Tádávi ovânsígi'áyînhúuwí'in, hedi damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i'ge damää, hedi in méesate'in t'owa ovâykhäge'nán shánki kay'indi dívíwäyú-ídí.

16

Paul-ádi Silas-ádi Timothy namää ovänkhäge'namídi

¹ Cilicia nange iwedí Paul-á Silas-á nă'i bú' Derbe-piye damää, hedá wíyá bú' Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwă'i' nathaa, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu. Iví jíyá Hudíyo-ân ûnmuu, hedi i' wá' Jesus-ví'piye iwäyú, hebo iví tádá-á Greek-ân ûnmuu. ² In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa'in ditú' Timothy-á híwó'dí sen namuu'in. ³ Paul nada' Timothy-di oványuhúuwí'in, hewänbo páadé óeho' i' Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídi, gá ee dimän ni'ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedi indá t'ähki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek ûnmuu'in. ⁴ Iwáy bú' iwéngé dimän dihaydi in méesate'in t'owa ovâyhangin'ânnan háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá oe Jerusalem ditú'in, hedá ovâytu'an nă'i hí' dâya'ginnamí'in. ⁵ Hedi in méesate'in t'owa shánki kay'indi dívíwäyú, hedá shánki wänbo t'owa-á dívíwäyuhon.

Háa Paul oe Troas imû'in

⁶ Oe Asia i' Yă'dâa'i P'oewaahâadi Jôesi Tádávi hí' i'gedi wí'ovâyhi'mägipi, hediho in nange Phrygia-á Galatia-á i'ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi nă'i nange Bythinia ditsudeda', hewänbo i' Yă'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhâ'an. ⁸ Hediho Mysia nange i'ge wá' daphade, hedi Troas bú' iwá dapówá.

⁹ I' khun Paul wí hăäwí ûnkeepóedí imû' waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Năä Macedonia-piye ókă've na'in díkhäge'namídi." ¹⁰ Hedi Paul nă'i ûnkeepóe i'gedi dítu'an dihaydi wesebo na'in

ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnândi ta'gendi Jôesi Tádá nada' iví híwó'di tun in t'owa iwe'in âyt'ôe'amí'in. *

Oe Philippi bú' Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyu

11 Troas-di kophé iwedi gimäädí i' p'ojâadi Samothrace-piye gipówá, hedá wíyá tháwándá iwedáhá' ná'i bú' Neapolis-piyá gimää. 12 Iwe i' kophé iwedi giwá, hedi nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay'i bú' namuu Macedonia nange iwe, hedi báyéki Rome-in t'owa iwe dithaa. Hâyú thaa iwebo ívíwóyí'.

13 I' kaykhanwówá thaa-á i' bú' tehpaá phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá' p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimää'ä dívíjûusu'amídí. Iwá wên kwiyä' diwé'gekw'ó, hedi nange ívíkw'ódidí âyhée'an. 14 Wí kwee in diwedi nakháwä Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, hedi i' aa p'í tsáawä'i' ívíwo nachä'muu'i kühcha'i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe'a'ginmä', hedi Paul-ví hí' ônt'ôeyandedí Nanbí Sedó Jôesidi óekháge'nán háa natú'in isígíkáyjídí. 15 Lydia-á hedá iví k'aygi'indá dívíwäyüdi ovâyp'ó'p'oe'an. Ihaydiho i'di na'in dítu'an, "Nää-á úhnginpóe naa ta'gendi Nanbí Sedóví'piye dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye bíkã've, hedi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítumáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovânpansóge

16 Wí thaa ee dívíjûusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdí díjay. Ná'i a'yú-á wên t'owadi óekumä, hedi wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa. Ná'i p'oewaahâadi hää t'ähki hí' óetu'o' natúunídí háa t'owa dínpuwagi'o'in. Iví tsonnin háyü-anho dâychä'hónde' i' i'o'i'di. 17 Hedi Paul-á na'indá i' a'yú gínwóejí'di ituwínunde' ginnân: "Ná'in senä'dá Jôesigí' dívít'óemáa, i-á i' shánkí kw'áyewi namuu. Indá wovâytu'âamí hádídí wovây'aywoení'in." 18 Hâyú thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, hediho ibeedí i' yä'dâapí' p'oewaahâa óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú' wíjôenídí, hä'i a'yúví'wedi ópeeve." Hedi i' p'oewaahâa wesebo ûnpee.

19 I' a'yúví tsonnin dínhanginná i' a'yúdí wíyá wí'ovâychä't'ankhâymáapí'in, hediho indi Paul-á Silas-á ovânyâ'di ovânkhóhkay'an i' bú'win p'ó'dedí'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pingé, 20 hedá ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo senä'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovây't'e'ya'do". 21 Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedi na'in gínkhâak'óe ná'in khuu âykáyjí'in háa ây'a'ginnamí'in, na'indá Rome t'owa gimuu'di."

22 Hediho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovânyâ', hedi in bú'win tsonnindi inbí aa ovânwhée'an, hedi ditsonpóe ovânwhäñí'in. 23 Báyéki ovânwhädi ihaydáhá' ovânpansóge, hedi i' pan tewhá áyí'di óetu'an híwó ovân'áyíngi'amí'in. 24 Gin óetu'an dihaydi i'dá pan tewhá pingé ovânsóge, hedi ovânpó't'äak'ú'.

25 Khun pinu'di häädi Paul-á Silas-á dänjûusu'o' hedá dänkha'wo' Jôesi Tádá óekú'daa'amídí. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovânt'ôeyande'. 26 Ihaydi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yäpóe, hedi i' pan tewhá tepú wänbo na'a'yäpóe. Wesebo i' pan tewhá phódi nakhuudee, hedi i' kadéna in pan ovâywhi'kw'ódi'i dínwhisuudee. 27 I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedi i' pan tewhá phódi nakhu'undi imû', hediho na'ân t'ähki in pan dishavepee'in, hediho iví tsijó phá' iwahakê' hedi ipikhe'khâymáawän. 28 Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwíwä'amípí. Na'indá t'ähki wa'di náäbo gikw'ôn."

29 I' pan tewhá áyí'di wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dînmá'," hedi ônmaadi i' pan tewhá ee iwänäts'úde. Hânho nathathapoe'o nakhunwôeda'di, hedi wesebo Paul-ádi Silas-ádi inbí páadépiye idége'disóge. 30 Hedi iwínúdi oe já'wépiye ovânpiye hedi ovântu'an, "Naví sedó'in, hânnaa dá'y'amí naa dín'aywoenídí?" 31 Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwäyú, ù-ádi uvi k'aygi'indádi, handidânho wovây'aywoení."

* 16:10 Luke náä indádi nají, i' to ná'i hääwí ita'nandi'.

³² Hedi Paul-ádí Silas-ádí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á hedá t'ähkí iví k'aygi'indá ovâytu'an, ³³ hedi wese i' khun i' pan áyí'didi ovânho' ovân'owèedi-ídi ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovâytp'ó'p'oe'an. ³⁴ Hedáhá' Paul-á Silas-ádí iví tewhá eepiye ovânpiye hedá ovân'húujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ähkí ivíwo dihíhchanpóe, nää-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwäyüdi.

³⁵ Wíyá tháwän hédéndí in bú'win tsonnindi wên áyí'nin senä' ovâysan i' pan áyí'di óetu'âamídi Paul-á Silas-á ovânma'p'âädi-í'in. ³⁶ I' pan áyí'didi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wänma'p'âädi-í'in. Nää-áho damú-í. Jôesi Táadáho wovän'áyíngihúuwí." ³⁷ Hebo Paul-dá in áyí'nin senä' dipówá'in ovâytu'an, "Tobá wí t'aywó'di wíðinshaapí wänbo', hedá tobá oe Rome gänkháwäta'k'óe wänbo', in bú'win tsonnin ditsonpóe na'in díwhäñí'in in t'owa t'ähkí dímuuní iwe, hedáhá' dípansóge. Hedá nää-á kaadibo wáypiye dísaaní'in dida'. Hebo há'to han dí'amí. Ja' ovâytu'an näwe wí'bo dí'ä-í hedi indän dípeemääni."

³⁸ Hediho in áyí'nin senä'di in bú'win tsonnin ovâyt'ôe'an háa Paul natú'in. In wíje Rome-'in damuu'in in tsonnin dínhanginpóe ihaydi hânho dikhunwôeda'póe, ³⁹ hediho i' pan tewhá eepiye dimää hedi kay'indi ovântu'an, "Dín'owójé undi." Hedáhá' iwedi ovânpiye hedi ovândaa'an i' bú'dí dapee-í'in. ⁴⁰ Hediho pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví'piye damää. Iwe in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykweewaasenwaatu'andi ee bú'dí dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovâyt'ôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á nää'in wíje bú' Amphipolis-á Apollonia-á i'ge daphade, ihaydáhá' Thessalonica bú' dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate'ay dínk'óe. ² Hedi Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihaydá' i'o waabá wähää namää wänbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádáví ta'nin ovâyttundo', hedi i-ádí indádí dívíhée'an itunnan ni'gedi. ³ Háa Jôesi Tádáví ta'nin natunda'in ovâythayyan, hedá ovâykeeyan nää'in ta'nin ta'gendi natú'nin i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi it'ôephadekhâymaadáhá' nachuwagi'o, hebo wíyá nawáywówápuwagi'o. Hedá ovâytu'an wá', "Nää'i Jesus, iví'gedi naadi wâyttumää'i', i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji'indá hedá báyéki Hudíyo dimuupí'in Jôesi Tádá dáy'a'ginmä'indá, hedá báyéki p'ó'dédi'in kwiyä' wá', indá dívíwäyü ta'gen namuu'in háa Paul natú'nin, hedi Paul-ádí Silas-ádí dívíwón.

⁵ Hewänbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwäyüdi, hediho wên senä' dichä'muupí'in häädi waa ee bú' pingé dívíkwinumää'in ovâyhógidáhá' báyéki wây-á t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâyte'ya'nandi ee bú' t'ähkí dínwänpitü. Ihaydáhá' in Hudíyo-ádí in senä'dádí wí sen Jason gin nakháwä'iví tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu, hedi in phódi ònthâaní'in dívíkhäädé'. Paul-á Silas-á ovântuwämáa oe já'wé ovânpeeyé-ídi in t'owaví páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wí'ovânshaapí, hediho in senä'di ovâypiye Jason-dá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí. Khóhkaydi in bú' tsonninbí'piye ovâyho', hedi dívítuwínúndedi dítü', "Nää'in senä'di wähää dimää wänbo t'owa ovâyte'ya'do', hedi nää-á nääwá dipówá. ⁷ Hedi nää'i Jason-dá ovâysíghógi. T'ähkí nää'in t'owa i' tsondi Caesar-ví tsontun dáy'a'ginhánúnde'. Dítü' wí to'wí Jesus gin nakháwä'i' i' kodi tsondi namuu." ⁸ Hediho in t'owa t'ähkí hedá in bú'win tsonnindá dit'oe ihaydi dit'ayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-ádí diji'indádí ovâychä'wá'âakannan ovâyma'p'âädi-ídi.

Oe Berea bú' báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü

¹⁰ Wesebo i' khun in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú'piye ovânsan, Berea gin dâytu'o'i'. Iwe dapówá ihaydi i' Hudíyoví méesate'ay eepiye damää.

11 In t'owa iwe'indá in Thessalonica-winbí shánkí dikhâymuu ovânt'ôeyaanídí. Háa datú'in dit'ôeyanda', hedi thamuwaagi Jôesi Tádáví ta'nin dâytundo' dínhanginpúuwídí tigúba háa ovâytú'an waa ta'gen namuu'in. 12 Báyékí t'owa inbí hí' ovânwäyü, in diwedi wên p'ó'dédí'in Greek senä'dá kwiyä'dá diji'.

13 Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádáví hí' oe Berea wá' ovâyt'ôe'o', hediho iwepiye dimäädi báyékí t'owa hânho ovâyt'e'ya'nán. 14 Wesebo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul oe mâap'oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dänwóyí'. 15 Wên t'owa-ádi Paul namää, hedi indi Athens bú'piye óeho'. Iwe i'di ovâytú'an oe Berea-piye diwáymú-í'in, Silas-á Timothy-ádi ovântú'âamídí häädi dänkodi ihaydi ivi'piye da'ää-í'in. Hediho han díví'an.

Paul-di in Athens-'in t'owa ovâyhée'an

16 Wa'di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovântsíka'máadibo kodi wínachanpóepí imúndedi báyékí hääwí dínkw'ó'dí' in t'owa dâykhijédi inbí jôesi dínmuu waa dâychaa'í'. 17 Hediho in Hudíyoví méesate'ay ee báyékí ovâyhée'an Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá, to'wên Jôesi Tádá dâya'ginmä'in. Hedá wá' thamuwaa-á bú' pingé dâyhääwíku'ch'áade' iwe in to'wên diphademännindá ovâyhée'o'.

18 Hedá wëndá senä' wá' iwe diji', indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu'in dívíhá'o'. * Nää'in senä' Paul-ádi dívítuhkandodi wên ditsikapóe, "Hännan nää'i hähsó'yó natunji'?" Hedá wëndá ditú, "Hädéewáy pi'wên t'owavi jôesivi'gedi ihí'máa." Gin ditú' gá Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'odân, hedi ovâytumáa nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá.

19 Hediho in tunjowa'ví'piye óeho', ee okú eedi Areopagus gin dâytú'o'í', hedi óetú'an, "Na'indá gihangin'ánda' nää'i ts'aabi' hääwí i'gedi ú'di t'owa ovâyhá'o'í'. Ti na'in dít'ôe'amí i'gedi? 20 Báyékí hääwí nâwe bihée'andi wémûu wänbo wígit'oepí, hedânho háa natunda'in gínhanginnáani'in gida'." 21 (In Athens-windádi hedá in já'wé'in t'owa iwe dithaa'indádi häädi wänbo t'ähkí hääwí wänbo ts'aabi' namuu i'gedida' dívíhí'máa hedá dit'oe'o. Hedânkun han óetú'an Paul.)

22 Hediho Paul in tunjowa'ví páadépiye iwínú hedi ovâytú'an, "Un Athens-'in t'owa, naadi wáymúnde' un báyékí únääwíkw'ó'nin bîn'a'ginmä'in. 23 Unbí bú' i'ge ojidi wáyyé unbí jôesi bîn'a'ginmä'i dómú', hedá wá' wí antáa-á dómú', iwe bínääwíkw'óe'ó i' bîn'a'ginmä'igí', hedi eedi gin nata'muu: Wí jôesigí' nää'i antáa âypaa, tobá i' âytaapí wänbo'. Nää'i maði bîn'a'ginmä' tobá bîntaapí wänbo', hediho nää-á ivi'gedá naadá wâyt'ôekankhâymáa. 24 "I-á Jôesi Tádá namuu, i-á nää'i nan oepáa-á hedá i' hääwí t'ähkí iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówa-á nää nangá shánkí natsonji'. Hedânkun i' méesate t'owa dâykw'ódi eejedá'mân wínathaapí. 25 Hediho t'owavi'wedi khäge' wänbo wí'úntáypí, gá hääwí wänbo t'owa dâypa'i wí'úntáypídân. I'dânkun t'owa t'ähkí inbí wówátsi-á inbí hää-á hedá hääwí dínáy'i t'ähká ovâymä'. 26 Jôesi Tádádi wêe sen ikhíjé, hedi iwediho t'ähkí nange'in t'owa dipuyä nää oepáa k'aydi t'ähkí dívíthaayé-ídi. Hewänbo in dipuyäpídíbo' Jôesi Tádá i'ánshaa'an häädi hedá wéngé dívíthaayé-í'in. 27 Jôesi Tádádi in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwá-ídi, hedi hädéebá óeshaa-í óetuwämáadi. Hewänbo ta'gendi na'in t'owavi'wedi kayi' wínajihpí, wêeví'wedi wänbo-á joe. 28 Jôesi Tádá namuudânkun na'in giwówáji', hedá ivi'ä'yänmáa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo ivi'ây gimuu.' 29 Hediho Jôesi Tádáviây gimuudi wíginhây'ähpí gi'âani'in i-á wí hääwí waagi'ba' namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ánshaapóedí inbí mandibo dâypaa'í' óedodi háa kwák'u ts'ä'í'di háa k'uudi. 30 Jôesivi'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'di wí'ovâytú'anpí ihaydiho naná

* 17:18 In Epicureans dívíwäyunde'í' shánkí híwó'di hääwí in t'owagi' namuu dihíhchaanídí nää oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanji' ta'gendi gihíhchaanídí wíginhây'ähpí hääwí wänbo gida'í-in hediháa wáydi wänbo wíghaytaachaapí.

ovâytuhchäânú-í'in, hewänbo nää t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji'in ovâytumáa inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí wí'ovâyтуhchäânú-ípidí, ³¹ gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'ôení t'ähki t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin, hedí wí senho óesóge gin ovâyту'амídí, hedí ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâyту'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmäge Paul óetumáa, hewänbo wây-á wéndá ditú, "Owáy wíyá hãädi ná'i bihée'andi' wíyá git'oe-í'in gida'." ³³ Hedí Paul iwediho namää. ³⁴ Wên senä' iví hí' ónwâyуdi i-ádí dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwã, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'í' bá namuu. Wí kwee wá' iwâyу, Damaris gin nakháwã'í'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwâyу.

18

Paul-di Jôesi Tádávi híwó'di tun oe Corinth bú' ovâyт'ôe'an

¹ Ná'i naphade ihaydi Paul Athens-di namää, hedí Corinth bú' napówá. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwã'í' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuyã. Iví kwijó Priscilla-ádí Italy nange wãhãädi dats'anpówá, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédí' Claudius-di t'ähki in Hudíyo oe Rome-di ovâykhepiyedân. ³ Paul-á ná'in wije'inbí'piye namää hedí indádí iwóyí'. I-ádí indádí te'aapa'in dimuudi wé'ge dívít'ôe'an. ⁴ Kaykhanwówá thaa eeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ã, hedí kay'indi ovâyhée'o'. Ikhãäde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupí'indá iví hí' ónsígí'amídí.

⁵ Silas-ádí Timothy-ádí Macedonia-di dapówá ihaydiho Paul wíyá wí'ite'aapaapí, hebo thaa t'ähki Jôesi Tádávi hí' in t'owa ovâyт'ôe'o', hedí thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o' Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Hewänbo wí'ónsígí'anpídí iví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpí'da' iví'gedi dívíhée'an. Hedího iví aa iwedi ina'jeepídi ovâykeeyamídí ovâyjoekankhâymáa'in. Ovâyту'an, "Jôesi Tádávi'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wí'dínchäânú-ípi. Nää iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí'innân ná'i hí' dovâyт'ôekankhâymáa."

⁷ Hedího ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwã'iví'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedí Jôesi Tádá báyéki óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédí' nakháwã Crispus gin. I-ádí iví k'aygi'indádí t'ähki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyу, hedá báyéki wây-á ná'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádávi tun dit'oeedi dívíwâyуdãhá' ovâyp'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagibá ûnpóe, hedí Paul óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi ovâyт'ôe'âamídí navi'gedi, wíwíwóyí'nípi. ¹⁰ Naadi wí'áyîngimáa, hedího wí to'wídí wóeyã'dá há'to wóewã'amí, gá náä bú' báyéki t'owa navi'in dînpúuwí'in dithaadân." ¹¹ Hedího Paul wí paayodá píngé ee bú' iwóyí' Jôesi Tádávi hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wãhãä Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhãädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedí oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Ná'i sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmäänídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymáawän hebo Gallio-di in Hudíyo ovâyту'an, "Ná'i sen wên háawin t'aywó'nin hedíháa wên háawin wãhphade yã'dãapí'in namuu'in i'andáho', ihaydânho híwó namúuní naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wâyт'ôeyaanídí. ¹⁵ Hewänbo náä úvíwänpítuhânbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwã namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ã' ná'i hãäwí bînkodí'amí'in. Naa wó'da'pí otúuní'in gi'bi hãäwí háa híwó'di háa híwóhpí' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâyту'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykhepiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyã', i-á Sosthenes gin nakháwã, hedí Gallio-ví páadépiyebo óewhã', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'áyîngimãgípi.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wiyá háyú thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjoe'andi i-ádí Priscilla-ádí hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádí oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamidí i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imägi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipówápídíbo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedí Aquila-ádí Priscilla-ádí ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovänjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedí iwe in Hudíyo-ádí báyéki ihée'an. ²⁰ Wëndi óedaa'an báyéki thaa indádí iwóyí'nídí, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúdáho naa wiyá unbí'piye owáy'ää-í." Hedí iwedi kophé iwedi namää.

²² Oe Caesarea bú' napówá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitu'âamidí. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wáhää báyéki thaa na'än, hedí iwedi oe Galatia nange i'ge t'ähki hedá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'namídí shánki kay'indi dívíwäyú-ídí.

Apollos-di Jôesi Tádáví híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovâyt'ôe'an

²⁴ Ihayhäädíbá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyä'i' Apollos gin nakháwä'i' oe Ephesus-bá napówá. Nã'i sendá nahí'magan, hedá Jôesi Tádáví ta'nindá híwó'dá ôntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedi ûnhanginná, hedího pín ta'gedi wây-á t'owa i'gedi ovâyhí'máa, hedá áyîngidá Jesus-ví'gedi ovâyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oekandiví háhkan ní'gedidá' ûnhanginnân wänbo'. ²⁶ Khunwôeda'ginpídíbo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhée'an. Priscilla-ádí Aquila-ádí dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedí Jôesi Tádáví khuu shánki thay'eedi ônthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedí in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídí, hedího indi in Achaia-win Jesus-ví'inbá ûnmuu'in ovâyta'nán Apollos óesígikáyí'in. Apollos-á oe Achaia napówá ihaydi báyéki ovâykhäge'nán in to'wên Jôesi Tádáví sígísehkanä ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwäyú'in. ²⁸ Iví tun ûnkay, hedí in t'owa t'ähkiví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwäyunde'in, hedí Jôesi Tádáví ta'nin ovâytundođi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhée'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy naji' ihaydi, Paul i' nange i'gedi na'äädi Ephesus bú' napówá, hedí wên t'owa John i' p'ó'p'oekandiví hí' ónwäyú'in ovâymu'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yä'dâa'i p'oewaahâa bînkê' úvíväyü ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yä'dâa'i P'oewaahâa wänbo naji'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovâyp'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oekandiví háhkan äywäyudân." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovâyp'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dâyjoe'andân, hedí ovâytumáa, 'Naví tí'úugé wí napowagi'o'iví'piye úvíväyü-í.' Hedí há'i-á Jesus-ân namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovâyp'ó'p'oe'an dâykeeyamidí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyú'in. ⁶ Hedí Paul iví'di imank'ú'di i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dínwân, hedí wiyá pí'wí tundi dívíhí'máa, hedá Jôesi Tádáví tukhe'min waabá dívíhée'an. ⁷ Mađi tã'di wíje senä' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'ähki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ä, hedí khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa ovâyhí'máa. Ovâythayjo' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedí ikhääde' iví hí' ónsígí'amídí. ⁹ Hebo wáy wên dívíp'óhkây'andi

* **18:18** Wáyjéđi in Hudíyo senä' inbí tun dívímä' Jôesigí' dívít'ôe'amídí, hedí inbí phó dâysôemä' inbí t'ôe dâybowa píhay.

wídíwáyupí, hedá Jesus-ví p'ôe i'gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhée'an. Hedânho Paul-di ná'in ovâyjoe'andi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in i-ádí ovâyho', hedí wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwá'i'ídi t'owa ovâyhá'o' iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi hí' ovâythayjo'. ¹⁰ Wíje paayo t'áhkí Paul gin i'an, hedí handídi in t'owa Asia iwéngé dithaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedí dit'oe, Hudíyo dimuu'indádí Hudíyo dimuupí'indádí.

Sceva-ví e'nûn dida' in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovaykehpeeyé-i'in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádádí Paul óekháge'nan pínán t'ôe i'amídí, gi'bi háäwí in t'owa wémû wänbo dâymû'pí', hedího aa'ây háäwí dedantâa háäwí itäge'i' in dihaykw'ó'ninbí'piye ovâyho', hedí dihekháapóe, hedá yä'dâapí'in p'oewaahâa-á in t'owa ovâymaa'in dínpee.

¹³ Ihayháäbá wên Hudíyo wá' wéngé t'áhkí dívíjyénde ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedí ovâykehpeeyé-ídí. Náa-á indá dívíkhäde hanbá díví'amídí Jesus-ví kháwá ónkháyá'dedí. Ginnân ovâytmâa in p'oewaahâa: "Ná'i Jesus-ví kháwá dónkháyá'de', iví'gedí Paul-di in t'owa ovây't'ôe'o', hedího naadi wítsonmâa náäbo ópeeve ná'i t'owaví'wedí." ¹⁴ Wí Hudíyo owhá' p'ó'dédí' Sceva gin nakháwá'i tsé ihay e'nûn gin díví'o'in únk'w'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i' yä'dâapí' p'oewaahâadi ovây't'an, "Jesus dótaa, hedá to'wí Paul namuu'indá dínhanginná. Hebo undá – to'innan ímuu?" ¹⁶ Hedí i' sen i' yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa'i'ídi ovâytsaachänudi hânho ovâymahpúu ovây't'an píhay, hedí aawhéé buugi'nin diwahkanmuu'in i' tewhá iwedí dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú' dithaa'in Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá dínhanginpóe háa dínpóe'in, hedího dikhunwôeda'póe, hedí ditú' Nanbí Sedó Jesus hânho hay'i namuu'in. ¹⁸ Hedí báyéki in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in Paul-ví'we dipówá, hedí dívít'aywó'dihäätsi'andá dâykeekw'ódi háa dívít'siyekanhonin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá'indá inbí chuge háhkan ta'dí dâykán, hedí dâyphahánú in t'owa t'áhkí dâymúunídí. I' ta'dí háyú nachä'muu'in dâymaapaa ihaydi p'ánántä maapaasôn (50,000) kwák'u ts'ä'i chá' napóe. ²⁰ Handídiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' dit'oe'o hedá i'piyá dívíwâyunde'.

Háa Paul nakanda' waa

²¹ Ná'i háäwí napóe'i naphade ihaydi, Paul i'ánshaamägi namú-ídí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá' oe Jerusalem bú'piyá. Natú, "Owáy eepiye omää ihaydáhá' dínkhây'ä' oe Rome-piye wá' omú-i'in." ²² Oe Macedonia-piye wíje iví khäge'nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy tähkí oe Asia nangebo iwóyí'.

Demetrius-di in t'owa ovây't'e'ya'nan hedânho híwóhpi díví'amídí

²³ Ihayháädi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'ôe i'ge dimänninbí'wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwá'i' iwe na'án, i-á kwák'u ts'ä'i'ídi ihääwípa'i namuu, hedí méesate hí'índi ipa', ná'i méesate-á i' kwee Diana dây'a'ginmä' iwe'i méesate hay'i waagibá nakeet'ôe'i'. Demetrius-á hedá in wé'gen i-ádí dívít'ôemáa'indá híwó hay chá' dints'úya' inbí t'ôe iwedí. ²⁵ Hedího Demetrius-di iví t'ôe'in hedá wây-á wéndá há'bi t'ôebá díví'o'indá ovâywé'ge'an, hedí ovây't'an, "K'ema'in, únhanginná báyéki chá' nanbí t'ôe iwedí gints'úya'nin. ²⁶ Unbo bínmû' hedá ít'oe háa ná'i sen Paul ikanhonin. I' natú' in jôesi t'owa dâypa'in dây'a'ginmäänídí ta'gennin jôesi wídimuupí, hedí wí'gíngí náä Ephesus-á hedá ná'i Asia nange t'áhká t'owa iví hí' ovâywâyukannan, hedá iví hí' únmuudi báyéki t'owa Diana-ví'wedí dívíjâa'an. ²⁷ Hádeé nanbí t'ôe i'gedí t'owa híwóhpi díví'ánshaa'amí'in napúuwí. Hedá iwedá madi wá' napúuwí t'owa dí'áaní'in i' hay'i kwee Diana i' to'wí ná'indi áy'a'ginmä'iví méesate wí'únchá'muupí'in. Hedá tobáháa t'áhkí t'owa náä Asia-windádí hedá in wé'gen háwéngé t'áhkí dithaa'indádí náä óe'a'ginmä' wänbo', madi náä iwedí páadépiye dí'áaní hay'i wínamuupí'in."

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi dívítuwínunde gin, “Diana náa Ephesus-wi namuu'i báyéki hay'i namuu.” ²⁹ Hedi shánki báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi dívít'ehtuwínunde', hedi wên wíje senä' oványâ'di ovânkhóhkay'an oe bú' pinge t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In senä'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwǎ, indá Macedonia nangewin damuu, hedi Paul-ádi wéngé t'ähki dänjýénde'. ³⁰ Paul in t'owa dikw'ó' diwepiye natsudeda' ovâyhée'amídí, hewänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óekhâ'ân. ³¹ Hedá wên Asia-wín p'ó'dédí'in senä' Paul-ví k'ema'in ûnmuu'indi Paul ônt'ôesan óetu'â'amídí in t'owaví páadépiye wí'ikeehûuwí'ín.

³² In t'owa t'ähki wé'ge shánki dínthkwíntú'. Wênho wên háawên dívítuwínunde', hedá wâ-á shánki piháa wänbo-á. Wên háyúhaydída' t'owa dínhanginná háadi diwé'gepóe'in. ³³ Hedi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwǎ'i' oe páadépiye óewínúdi óetu'an háa natúuní'in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'ôeyaanídi. Nada' in t'owa ovâytu'âami'in in Hudíyo wí'ovâyhíwóhpíchäänú-ípídi ná'i napuwamän ni'gedi. ³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu'in in t'owa dínhanginpóe ihaydi t'ähkídíbo mađi wíje óeda t'ähki shánki kaygi wänbo dívítuwínunde', “Ná'i Ephesus-wínbi Diana hânho hay'i namuu” gin.

³⁵ T'ôediwän i' bú'wi ta'kandidi hânda' ovâykannan in t'owa, hedi ovâytu'an, “Un Ephesus-wín ímuu'in, t'ähki t'owa wéngé t'ähki dikw'ó'nin dínhanginnáhpí'an na'in Ephesus bú'win t'owa ná'i hay'i Diana-ví méesate ûnmuu'i'ây'âyîngimáa'in, hedá i' k'uu Diana waagibá ûncháa'i' oe makówádi ûnke't'á'di-á wá'ây'a'gindo'. ³⁶ Tóebo wûnkodipí natúunídi ná'i háäwi ta'gen wínamuupí'in. Hedânho ánpí ikwo'ní, hedi wíyá háawên wí'úví'amípi híwó úví'ánshaapídíbo'. ³⁷ Undi ná'in wíje senä' náäpiye bínmaa tobá háäwi wänbo méesate iwedi wíđänsä'manpí wänbo', hediháa nanbí Dianaây'a'ginmä'iví'gedi háawin t'aywó'nin wídatúhpí wänbo'. ³⁸ Hediho Demetrius-ádi in i-ádi dívít'ôemáa'indádi wí to'wí ônt'e'p'êede-í'in dida'dá, dínkhây'ä' óetsondiwekáaní'in. In tsonnin dívíwé'gekw'óe'ó t'owa ovâytonj'ó'namídí, hedi in t'owaví t'ehpide tun ovây't'ôeyande'. ³⁹ Hebo wíyá háäwi i'gedi íhéeda'dá, hedân úntsíkhakanpoe'o in bú'win p'ó'dédí'indi in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an píhay. ⁴⁰ Ná'i gin otú, gá mađi in Rome-wín tsonnin ditúuníđân un nâwewin t'owa unbí p'ó'dédí'indádibo úvípíhánmáa'in. Háa náa thaa napóe waa wínakhây'ähpi napúuwí'in, hedi tóebo wí'ûnkodipí ovâytu'â'amídí háadi un t'owa úví'aywé'ge'andi.”

⁴¹ Hedi han natú ihaydi ovâytu'an t'ähkídíbo' inbí'piye dimú-í'in.

20

Paul-á iví k'ema'indádi oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

¹ T'ähki hânda' napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâywé'ge'an, hedi ovâytu'an kwee waa sen waa di'á'be-ídi. Hedáhá' ovâysengitu'andi ovâyjoe'an oe Macedonia nangepiye namú-ídi. ² Ee Macedonia iwéngé t'ähki ijýéndeđi in dívíwäyunde'in iwe dikw'ó'nin wá'hanbá ovâyhée'an, hedáhá' oe Greece-piyá namää. ³ Iwáy wǎhǎa poje p'óe na'ân. Ihaydáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iwedi namú-ídi, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyji i'gedi dívíhí'máadi, hediho iví ánshaa i'egó'andi oe Macedonia nange i'ge nawáymää.

⁴ Ná'in senä' i-ádi dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-ví e'nú ûnmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádi Trophimus-ádi oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná'in senä' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedi Paul-ádi naa-ádi oe Philippi bú'bo änwóyí', in Hudíyoví shánki'eedi dínphade píhay, ná'i shánki'eedi dâytu'o' “Owáasepi' Pává Dâyk'o'i

Thaa” gin. * Ihaydá iwedá kophé iwedi gamää, hedi p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítsíkha'máa iwe, hedi wí jâadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápa

⁷ Dumingu iwe íwíwé'ge'an i' méesa buwá âyk'o'ídí, hedi Paul-di díhí'máa. Khunpinu puwahaydi ihée'an gá wiyá tháwän iwedi ijâakankhâymáadân. ⁸ T'âhkídíbo oe wha'k'ayíve giwé'gekw'ó, hedi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e'nú Eutychus gin nakháwä'i nawháphódikhuchá' deedi na'än, hedi hânho najôeda'puwamän Paul thaa t'âhkí ihí'máadi. Téegîndi najókhândi, na'än diwedi oe já'wépiye najóke't'á, hedi óedaygi'an dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedi idége'disógedi i' e'nú óeba'aakê', hedi ovâytu'an, “Íwíwo'gi wí'ítaachanpúuwípí. Nã'i-á nãa nawówámuu.” ¹¹ Hediho wiyá oe wha'k'aypiye napee, hedi indádi ipáváhávedi ihúuyan, hedá shánkí ovâyhée'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú íwí'piye indi wówá'i óeho', hedi báyéki dihíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu'an kophé iwedi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' âytsíkha'amídí, hebo i-á nangedibo namú-í hedi iwe i' wá' i' kophé itokhâymáa. Hediho han íwí'an, hedáhá' Assos iwedá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iwedá wa'di kophé iwedi Chios-piye gimää, i-á p'ojâadi namuu, hedá wiyá tháwändá wiyá p'ojâadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' íwíwóyí', hedá wiyá tháwändá oe Miletus bú' gipówá. ¹⁶ Paul i'ánshaamägi oe Ephesus wí'iwóyí'nípídí, báyéki thaa oe Asia nange i'ge wínyâenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánkí'eedi thaa Pentecost gin dâytu'o dínnáhpídíbo', hádéeho ûnkodídi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédí'in ovâytumakhe'an

¹⁷ Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'ôesan, in méesate'in tsonnin ovâytu'amídí íwí'piye dí'ää-ídí. ¹⁸ In dipówá ihaydi ovâytu'an, “Un t'âhkí únhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo nãa puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dâyt'ôe'andi wídáypitegendepí. Hãyan wänbo dáysíhtää in t'owaví'gedi o'âyîngipóedí. Báyéki t'ôephade dínpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. ²⁰ Un únhanginná naa wídáywóyí'pí'in háawí wänbo úntáy'i wâytu'odi wâykhäge'namídí, hedá íwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé i'gá wâyhá'o'. ²¹ Kay'indi naadi wâytu'an wí'gín Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bînjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvibée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvívääyú-í.

²² “Nã-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yã'dâa'i P'oweahâadi dítu'andi. Naa wídînhanginnáhpí háa owáy wáhää dínpuwagí'o'in, hewänbo nã'indáho dînhanginná: ²³ Nãa bú' i'ge ots'ú eeje t'âhkí, i' Yã'dâa'i P'oweahâadi dînthayyan ta'gendi dípansogekhâymáa'in hedá dont'ôephadekhâymáa'indá. ²⁴ Hewänbo háa dînpóe wänbo háäbo wídînmuupí, tobáháa díháyjí háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'ôe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedi nã'in t'ôe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sigísehkanä i'gedi pín ta'gedi in t'owa dovây't'ôe'amí.

²⁵ “Undádi naa oji' Jôesi Tádáví khuu i'gedi wây't'ôe'odi. Hewänbo nãa dînhanginná wêedi wänbo un diwedi há'to wiyá dímuuní'in. ²⁶ Hedânho nã-á naadi ta'gendi wâytu'âamí nã'in: Wí to'wí Jôesi Tádáví'wedi napedeedáho', tóebo wí'ûnkodipí naa dînhäänú-ídí, ²⁷ gá wó'khunwôeda'pídân wâytu'âamídí háawí t'âhkí Jôesi Tádá ikhâymáa'in. ²⁸ Wí'bo bípi'âyîngi'an, hedá t'âhkí há'in t'owa Jôesi Tádáví'in ûnmuu'indá bî'âyîngi'an, wí k'úwá áyí'di' ívî k'úwá i'âyí'do waagibá. I' Yã'dâa'i P'oweahâadi un wovây'tsonninkw'ódi, wên k'úwá áyí'nin waaginbá ímuunídí. In t'owa Jôesi Tádáví méesate eeje'in dimuu'in ívî'in ûnmuu, ingí' ívî ay imägidi ívî ûnp'oe ich'âanídí. ²⁹ Naa dînhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho', wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagí'o,

* 20:5-6 Luke wiyá Paul-ádi naji'.

wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyháanú-ídí di'ää'ä waagibá, ³⁰ hedi wáy wên unbí jáa diji'indi wänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in ovâyhójo'amí, indádí dâypuhkannamídí. ³¹ Hedânho bí'âyîngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'öede-ípí naadi poje paayo t'ähki khü-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'áa.

³² “Nää wâytumáa, Jôesi Tádádí wovây'âyîngi'amí hedá wovâysígísehkanä'o'in wovâyhangin'annamí. I' ûnkodi wovâykhäge'namídí kay'in ípaa-ídí hedânho shánki iví'piye úvíwäyü-ídí, hedá wá' ûnkodi i' kã'ää únmuu'i wovâydenkw'ódi'i wovâymäáni'in. Hedá to'wên t'ähki i'di ovâyde'mannin wá' ná'i híwó'di háawíba diyämu-í. ³³ Wíyá to'wívi chã'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandi dáy't'öe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádí diji'in dîntáy'i wá' ingi' dovâyhógi. Un t'ähki ná'in únhanginná. ³⁵ Naa háädi wänbo t'ähki ha'wâa dáy'an wâykeeyamídí háa únkhây'ä'in úví'amí'in. Hânho úvíkhä-í to'wên dîntáy'in bínkhäge'namídí. Wí'ún'öede-ípí ná'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natú'in: “To'wí imá'i-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedi.”

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'disóge hedi t'ähki in wé'gendádí dívíjûusu'an. ³⁷ T'ähkidíbo hânho dívísíhtäädí Paul óeba'aakê' hedi hânho óesígísegitü'an. ³⁸ Dik'âykháapóe i'di ovâytu'andi, “Undi wíyá há'to dímuuní” gin. Hedáhá' t'ähkidíbo na'indádí i' kophé iwepiye dimää dísegitü'ämídí.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa äyjo'e'an dihaydi i' p'ojáadi Cos gin dâytü'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwän oe p'ojáadi Rhodes gin dâytü'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namändi na'än, hedi ívítógidi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojáadi nanbí yã'mängedí nak'öe, hedi i' giphademändi äymû'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedi Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhâymáa. ⁴ Wa' gin díví'odi wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in äynuwa, hedi äyshaadi wí jáadi indádí ívíwóyí'. Indi Paul óetu'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yã'dâa'i P'oweahâadi ovâytu'andân háa ûnpuwagi'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídí napóe ihaydi, t'ähki in senä' inbí kwiyä' hedá inbí äyyä wóegé oe bú' já'wépiye dípaho', hedi mâap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídege'dikw'ódi di dívíjûusu'an. ⁶ Ívísengituhkanbowa ihaydi na'in gimännin i' kophé iwe ívítógi, hedi in Tyre-windá dívíweeho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedi oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in iwe dithaa'in äysengitü'an, hedi wí thaa indádí ívíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwän iwedi gipee, hedi oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip gin nakháwã'iví'piye gimää, i-á Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'öe'o'i namuu, hedi i-ádí ívíwóyí'. I-á wêe namuu in tsédí diji'in senä' diwedi, in oe Jerusalem ovâyde'mannin in Jesus-ví' t'öekhuwa'in ovâykhäge'namídí. ⁹ Philip-á jónu a'yün khóhtsaapí'in ûnkw'ó, indá Jôesi Tádáví tukhe'minnân únmuu. ¹⁰ Hâyü thaa iwe gikw'ón dihaydi wí sen Agabus gin nakháwã'i' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jôesi Tádáví tukhe'bibá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'ää, hedi Paul-ví ba'áa ónké'di wí'bo iví ándádí iví mandádí ipiwhi'an, hedi natú, “I' Yã'dâa'i P'oweahâa natú, ginbá in Jerusalem-win Hudíyodi óewhíhkanhâymáa to'wí ná'in ba'áa iví'in únmuu'i', hedá in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymáa.”

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádí kay'indi Paul äytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípí gin. ¹³ Hebo Paul natú, “Hännan úví'o'? Háadan íséjei'? Háadan dík'âykháa'o'?' Naa okhâymuu t'owadi díwhi'amídída'ba' joe, okhâymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-ídí.” ¹⁴ Wígínkodipí äyhíjekannamídí, hediho giwänpitú, “Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí,” hedi wíyá wí'äytü'anpí.

¹⁵ Wíyá hâyü thaa naphade ihaydi nanbí háäwí äykhây'an hedi Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in na'indádí dimää. Oe Jerusalem

gipówádí Mnason-bí tewhá eepiye dího⁷ iwe gikwonídí. Nǎ⁷i sendá Cyprus-wi namuu, hedi wí in páadé⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwâyunde⁷inbí⁷wedi⁷i⁷bá namuu.

Paul-di James-á in méesate⁷in tsonnindá ovâytu⁷an háa ûnpóe⁷in

17 In Jerusalem-win Jesus-ví⁷piye dívíwâyunde⁷indi híhchandi dísigíhógi. 18 Wíyá tháwǎn Paul-ádi na⁷indádi James-ví⁷piye gipuwámää. T'ǎhkí in méesate⁷in tsonnin wá⁷ iwe dikw'ó. 19 Paul-di ovâysengitu⁷an, hedáhá⁷ t'ǎhkí háa napóe waabá ovâytu⁷an, háa Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí⁷in ovây⁷an waa in t'ôe Paul i⁷annin namuudi. 20 Ovây⁷t'ôe⁷andi dit'oe ihaydi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá⁷ Paul-á óetu⁷an, “Tí⁷ûu páadé⁷i⁷, úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá⁷ Jesus-ví⁷piye dívíwâyumági⁷in, hedi indá i⁷ tsonnun Moses ita⁷nan deepiye hânho dívíkay⁷o⁷. 21 Nǎ⁷in Hudíyo uvi⁷gedi ginnân ovâytu⁷an: U⁷di t'ǎhkí Hudíyo in Hudíyo dimuupí⁷inbí nange eeje dithaa⁷in ovâyhá⁷o⁷ Moses-ví hí⁷ dâý⁷a⁷ginnamí⁷in, hedá inbí áyyǎä in Hudíyoví k'ewe taadi wí⁷ovâytaa⁷amí⁷in, hedá in Hudíyoví kuu-á wídâý⁷áyíngí⁷amí⁷indá. 22 Nǎ⁷in Hudíyo dimuu⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwâyú⁷in ta⁷gendi dínhanginpúuwí u náwe unpówá⁷in. Hedího ívítsika⁷yan háa gínkhây⁷ǎ⁷ íví⁷amí⁷in. 23 Gá ginnân: U-á ná⁷in wítuhkankhâymáa⁷in ó⁷an. Nanbí jáa jónu sená⁷ diji⁷, inbí tun Jôesi Tádá dâymági⁷in háa igí⁷ dívíkhâymáa⁷in. 24 Indádi ópûn, hedi háa ditú waa dívíbowá⁷in dâýkeeyan dihaydi, u-á háa díví⁷o waa hanbá bi⁷amí, hedá ingí⁷ ovâywá⁷âa-í t'ǎhkí ovây⁷k'oewá-ídi. * Gin bi⁷andáho t'ǎhkí t'owa dínhanginnáani ná⁷i Moses-ví tsonnun mân⁷a⁷gindo⁷in, hediho háäwí uvi⁷gedi ditú⁷di-á ta⁷gen wínamuupí⁷in. 25 Hewänbo in Hudíyo dimuupí⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwâyunde⁷in na⁷indi áyta⁷nan áytu⁷âamí⁷di ná⁷in na⁷in áywéhpê⁷annin: Wídâýk'o⁷í⁷í⁷ koegí⁷ in wé⁷gen t'owa inbí jôesi dâymági⁷i⁷, † hedá wídâý⁷ûnp'oek'o⁷í⁷í⁷, hedá in animáa ovây⁷k'éwhihánú⁷inbí píví i⁷ ûnp'oe napeepí⁷ wá⁷ wídâýk'o⁷í⁷í⁷, hedá wíyá to⁷wíví kwee-ádi háa sendádi wídívíwho⁷kw'ôení⁷í.”

26 Hedího Paul-di in jónu sená⁷ i-ádi ovâyho⁷, hedi wíyá tháwǎn indádi háa dínkhây⁷ǎ⁷ waa díví⁷an inbí kuu dâý⁷a⁷ginnamí⁷di, hedi i⁷ méesate hay⁷i ee dits'ú in owhá⁷ ovâytu⁷âamí⁷di háyú thaa ovâyhúuwí⁷in ná⁷i t'ǎhkí dâýboewá-ídi. Ihaydânho dâýk'úwákhanugí⁷o wí⁷íngí⁷ Jôesi Tádá óemǎánídi.

Paul i⁷ méesate hay⁷i⁷ iwe óepankê⁷

27 Hedi i⁷ jáadi naphademán dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay⁷i⁷ iwe óemú⁷, hedi indi in t'owa iwáyge⁷ diji⁷in Paul-ví⁷piye ovây⁷t'ayjaa⁷andáhá⁷ óeyâ⁷. 28 Ginnân dívítuwínúnde⁷: “Un t'owa Israel-win, díkhäge⁷nan. Nǎ⁷i-ân namuu i⁷ sen wéngé t'ǎhkí t'owa ovây⁷tumáa⁷i nanbí kuu gínmuu⁷i hedá nanbí t'owa-á hedá ná⁷i méesate hay⁷i-á háagí⁷ wänbo wígínchä⁷muupí⁷in, hedá wá⁷ ná⁷in Hudíyo dimuupí⁷in wänbo ná⁷i méesate ee i⁷di ovâyts'úde, hedânho ná⁷i tewhá Jôesi Tádáví⁷ ûnmuu⁷i⁷ ôn⁷a⁷ginhánú.” 29 Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemú⁷dân Paul-ádi oe bú⁷ i⁷ge dajidi, hediho di⁷ân Paul-di i⁷ méesate ee óets'úde⁷in.

30 In t'owa ee bú⁷ i⁷ge t'ǎhkí dit'ayjaapóe, hedi wáy Paul nawin diwepiye dívíwǎnâho⁷di óeyâ⁷di i⁷ méesate eedi já⁷wépiye khóhkaydi óeho⁷, hedi in phódi dâyt'ídi. 31 Paul óeháyí⁷in dida⁷, hediho to⁷wí i⁷ Rome-win sundadóvi p'ó⁷dédí⁷ tsondiví⁷piye namää óet'ôe⁷mídi in Jerusalem-win t'owa t'ǎhkí báyéki dit'ayjaapóe⁷in. 32 Wesebo i⁷di wên sundado inbí tsonnin wóegé ovâywé⁷ge⁷an, hedi indá owáy in t'owa diji⁷ iwepiye díví⁷ǎäho⁷. Iví sundado wóegé dipówádí in t'owadi ovây⁷mú⁷ ihaydi wesebo Paul óewhǎdidi dívíwóyí⁷. 33 I⁷ sundadóvi p'ó⁷dédí⁷ Paul-ví⁷piye namäädi iví khóe ônyâ⁷, hedi in sundado ovâytu⁷an kadéna⁷di óewhi⁷amí gin, hedá in t'owa ovâytsika⁷yan, “To-an ná⁷i sen namuu? Hännan i⁷an?” 34 Wên t'owa wí háäwí dívítuwínúnde⁷, wây-á wëndá háäwí piháa-á, hedânho hânho dín⁷tuhkwíntú⁷di wí⁷ûnkodipí ûnhanginpúuwí⁷in ta⁷gendi háa napóe⁷in. Hedího in

* 21:24 Wa⁷ in sená⁷ ovây⁷k'owapí⁷díbo dínkhây⁷ǎ⁷ wên animáa dâýkuumá⁷-í⁷in dâýhǎnú-ídi Jôesi Tádá óemǎánídi.

† 21:25 Námú⁷di 15:20.

sundado ovâytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bînts'ûude-í" gin. ³⁵ In sundadodi iwáy she'áy iwepiye óeho', hedi iwedáhá' óetegekê'di kw'áye piye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa'odân, ³⁶ hedi Paul ûnwóemândi dívítuwínunde' "Ja' áyháji" gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudíyo ovâyhée'an

³⁷ In sundadodi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'dédí' óetu'an, "Ti wên háawên wítu'âamí?" I'di Paul óetu'an, "Naa wíðinhanginnáhpíwän Greek tundi bihée'o'in. ³⁸ Hediho u-á wí'unmuupí i' to Egypt-wi', wên t'owa i' nangewin tsonnindadi ovâyhánkannandi', hedáhá' i'di in jónu maapaasôn (4,000) senä' oe ahkónupiye ovâyho', t'owa t'akhanu'in gin ovâytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, há'i-á wí bú' hay'i' oe Cilicia nange iwe'i namuu, hedi iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'määni?" ⁴⁰ Hediho in t'owa ovâyhée'amídi óemägi di Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, hedi imannan dívít'óeyaanídi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ "Mä'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, bít'óeyan. Naadi wáytuhkankhâymaa naa háawên wänbo híwóhpí'in wíday'anpí'in." ² Hebrew tundi ovâyhí'máadi dit'oe ihaydi shánki wänbo hânda' dínpoé.

³ Hedáhá' ovâytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypuyä, hewänbo nää Jerusalem osôe. Gamaliel naví háhkandi dînmuu, hedi i'di áyîngidi nanbí thehtáy pahpá'inbí kuu naa díhá'an. Háa Jôesi Táda nada' waagi naa pín ta'gedi oda' dáy'amí'in, nää thaa un ikanda' waagibá, ⁴ hedânho naa osôedi o'ân híwó namúuni'in há'in Jesus-ví p'óegé di'ahsaa'in báyéki t'ôephade iwe dovâykánídi ovâyt'aháanu-ídi, hedi naa otsonpóedi kwiyä'dá senä'dá ovâywhi'ankidáhá' ovâypankw'ódi. ⁵ I' owhá' p'ó'dédí'-ádi hedá in tunjowa'-ádi dínkodi wovâytu'âamídi naadi in ta'gen wáytumáa'in. Indá wí ta'di naa dímagi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dovâymäánídi, hedi naa omää in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in owáy wáhää dikw'ó'nin dovâypanhóenídi hedá nää Jerusalem-piye dovâywáymá'ídi ovâytuhcháanu-ídi."

Paul-di ovâytu'an hádidi Jesus-ví'piye iwäyu'in

⁶ "Naa p'óegé omândi oe Damascus bú' opowamän dihaydi taage púnú'di naná. Tsíkhagipi wí ko makowádi nawá hedi di'ánkê'. ⁷ Nangepiye okanu, hedi wí to'wídi naa díhí'máadi ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u'di naa dí'tôephadekando?' ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'dá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí'tôephadekando'i-ân omuu.' ⁹ In to'wên naa-ádi diji'in i' ko dâymû', hebo i' to'wídi díhí'máa'ivi tun wídika'pówápi. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hânnan dáy'amí?' I'di dítu'an, 'Ówínúdi oe Damascus-piye ópûn, hedi iwe wóetu'amí háa úkhây'ä' bi'amí'in.' ¹¹ I' ko hânho nakaydi naa otsí't'aapóe, hediho in naa-ádi diji'indi naa dípahtsaakê', hedi handidi oe Damascus opówa.

¹² "Wí sen Ananias gin nakháwä'i' iwe nathaa. Ná'i sendá ta'gendi Jôesi Táda óe'a'gin, hedá in Hudíyoví kuu-á t'ähki ihon, hedi t'ähki in Hudíyo Damascus dithaa'in dítu' híwó'di sen namuu'in. ¹³ Naví'piye na'äädi naví nú' iwínú, hedi dítu'an, 'Tí'úu páadé'i Saul, uví keetan mänke?'. Wesebo naví keetan donkê'di i' dómû'. ¹⁴ I'di naa ginnân dítu'an: 'Jôesi Táda nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'i'dân wóede'man háa nakanda'in úhanginnáanídi, hedá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nâamúunídi, hedá i' tun wóetuhkankhâymaa'i' unt'oe-ídi. ¹⁵ Ta'gendân u' i'gí'bihée'amí, hedi u'di t'owa t'ähki háäwí nâamú'i hedá unt'oe'i-á ovâytu'âamí. ¹⁶ Hediho nää wíyá shánki wíwítsíkha'amípi. Ópûn, unp'ó'p'oepúuwí, hedá Jesus nádaa'an uví t'aywó'di wônjáa'amídi, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jôesi Tádádí óetu'annin in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye namú-í'in

17 “Jerusalem-piye owáymää ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ããji' waabá dînpóe. 18 I' ãã iwe Nanbí Sedó Jesus dómú', hedí dítu'an, 'Oe Jerusalem háawí naví'gedí ovâytuhkankhâymáa'i há'to wónsígí'amí, hedího ówänäki', iwedí ópeeve.' 19 Hedí naa otú, 'Hewänbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'ähki i' Hudíyoví méesate eeje dáyjíyéndewän in uví'piye dívíwäyunde'in dovâypanhóenídí hedá dovâywhãänídá. 20 Hedí Stephen i' uví'gedí ovây't'óe'andiví ûnp'oe ónch'áa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú'. In to'wëndi óehéyi'ninbí k'léwé'i aa dovây'áyînmáa, hedí híwó díví'o' gin naa o'ân.' 21 Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópûn, naadi kayi' wãhãäpiye wísankhâymáa, in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye.' ”

22 In t'owadi Paul ónt'óeyande', hewänbo ná'i hí' in Hudíyo dimuupí'inbí'gedí natú ihaydi dívít'ehtuwínú, “Binhe', wínachä'muupí nawówayêenídí.” 23 Wídítuhándepídí shánki dívítuwínúnde', hedí inbí k'léwé'i aa dâythathã'o' hedá kw'áyepiye dâynahchänunde dâykeeyamídí dit'ay'in. 24 I' Rome sundado p'ó'dédí'di in sundado ovâytu'an Paul inbí'piye óets'úude-í'in óewhãhwhã'namídí hedânho ûnhanginpúuwídí háadí in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwínúnde'. 25 Hedího óewhiwínú púwhí'dí óewhãänídí, hebo Paul-di óetu'an in tãgintã (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawindi', “Ti i' tsonnun natú' úk'óe'in naa dívíwãänídí? Naa-á oe Rome dínkhãwãta'k'óe, hedí wa'di wíwínkeek'ú'pí háa naa híwóhpí dá'y'annin háa joe.”

26 Ná'in nat'oe ihaydi in sundadoví shánki p'ó'dédí'v'piye namää hedí óetu'an, “Ti úhanginná háa bitsiyekhã'o'in? Ná'i sendá oe Rome ûnkhãwãta'k'óe.” 27 I' sundadoví shánki p'ó'dédí' Paul-ví'piye namäädi óetu'an, “Dítu'an, tí oe Rome úkhãwãta'k'óe?” “Hedân hoi” gin Paul natú. 28 Óetu'an Paul, “Naa oe Rome dínkhãwãta'k'úwídí báyéki chã' dáywá'áa.” Paul-di óetu'an, “Naví tádá'in Rome-win t'owa damuudího naa wá' Rome-wibá omuu.” 29 Wesebo in to'wên Paul óetsikakhâymáa'in iví'wedí dívíjãatãã. I' sundado tsondi p'ó'dédí' wänbo nakhunwôeda'póe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuu'in, gá i'báho natsónpóedân kadénađi Paul óewhi'amí'in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhí'máa

30 I' sundado tsondi p'ó'dédí' nahangin'ânda' ta'gendi háawin híwóhpí'in in Hudíyodí Paul ónchänunde'in, hedího wíyá tháwän óewhihsuu hedí in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in wé'gen Hudíyo p'ó'dédí'indá dívíwé'ge'amí'in ovâytu'an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéenu-ídí.

23

1 Paul-di in tunjowa' ta'ge ovây múndeđi ovâytu'an, “Tí'úuwín páadé'in, Jôesi Tádáví páadépiye ná'in naadi wâytu'ãamí: Naví pí'nã khó'jé dínhanginná naví wówátsi thaa t'ähki híwó'nin wówátsi donhonnin.” 2 Ná'in nat'oeđi Ananias i' owha' p'ó'dédí' namuu'i'di in Paul-ví nú' diwinnin ovâytu'an sóe eedí óemaphãave-í'in. 3 Paul-di óetu'an, “U-ân Jôesi Tádádí wóemaphavekhâymáa. Wí paa ijánúmáa'i waagi'ba unmuu. Úkhã'ã' úhanginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dá'y'annin háa joe, ná'i tsonnun namuu'i natú' waagi, hewänbo u wí'bo há'i tsonnunbá wínãa'a'ginpí, ná'in t'owa dísómaphãave-í'in ovâytu'andi.” 4 In iwe diwinnindi Paul óetu'an, “Háadan Jôesi Tádáví owha' p'ó'dédí' uví hí'dí mân'a'ginhánunde'?” 5 Paul-di ovâytu'an, “Tí'úuwín páadé'in, naa wídínhanginnáhpí owha' p'ó'dédí' namuu'in. Dínhanginnãdáho há'to han otúuníwän, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân nata'muudân: Wígínkhã'ãhpí wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedí gitúuní'in.”

6 Hedí Paul-di ovây mú' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in hedá wëndá Pharisee t'owa-á. Hedího kaygi in tunjowa' ovâytu'an, “Tí'úuwín páadé'in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dínmuu. Náwe dítsondiwekán gá in

dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywäyundedân." 7 Han ovâytu'an dihaydi in Pharisees-ádi in Sadducees-ádi dívítuhkannan, hedi diwijedeedi wêege'in dipóe. 8 Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wídívíwäyundepídân in dichuu'in wíyá diwáywówápúuwí'in, hedá p'oewaaahâa-á makówáwin t'ôepa'aa'indá diji'in wídívíwäyundepí; hewänbo in Pharisee t'owa-á dívíwäyunde diji-ákun. 9 In t'owa t'ähkí shánkí kaygi dívítuwínunde', hedi wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúdí kay'indi ditú, "Ná'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wänbo wí'âyshaadebí. Mađi hádeewáy wí p'oewaaahâadi háa wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di ta'gendi óehée'an."

10 Hânho dívítuhkandodi dívítsaakhây'o', hediho i' sundado tsondi p'ó'déđí' nakhunwôeda'póe. Na'ánde Paul hânho óewa'amí'in, hediho in sundado ovâyjôn, "Ja' bípûn, Paul bînkê'di hä'in Hudíyoví'wedi bînjâa'amí, hedi unbí'piyebo bints'ude."

11 I' khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwînuđeedi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí. U' oe Jerusalem naví'gedi ho bihée'an, hedá oe Rome hanbá bikhâymaa."

Paul óeháyjí'in dida'

12-13 Wíyá tháwän hédéndí wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhée'amídí wên ánskaa dâyk'úuwídí. Ditú, "Ívíhaadâkhâymaa, hedi wí'ívíhúukankhâymaa'apí Paul áyhay píhay. Han íví'anpídá, tobá Jôesi Tádáđí dítuhcháänú-í." Ná'in gin ditú'in jónántä'diví (40) shánkí diji'. 14 Hedi dimää in owha' p'ó'déđí'indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, hedi háa dâywêhpêe'annin ovâytu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâythayyan dihaydiho ovâytu'an, 15 "Nää undáđí hedá in tunjowa'dáđá i' sundadoví tsondi p'ó'déđí' bint'ôesân. Bintu'an Paul nää unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánkí íhangin'ânda' háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymuuní áyháyjídí nää tsowa napówápídíbo'."

16 Hebo Paul-ví määmä'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyjídí, hediho in sundadoví'piye nats'úndi i'gedi Paul óetu'an. 17 Paul-di wí tãgintã (100) sundadoví tsondi óetuhkännandi óetu'an, "Ná'i e'nú i' sundado tsondi p'ó'déđí'ví'piye náhúu. I' e'núdí wên háawên óetu'amí'in nada'." 18 Hediho i' e'nú i' sundadoví tsondi p'ó'déđí'ví'piye óeho', hedi óetu'an, "Paul i' to gínpannándi'di naa dítuhkännandi dítu'an ná'i e'nú uvi'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'âamí'in nada'di."

19 I' sundadoví tsondi p'ó'déđí'di i' e'nú oe hângepiye óepahtsaakê' wí'bo dayêenídí, hedi óetsika'yan, "Hää-an naa dít'ôe'amí'in unda'?" 20 I' e'núdí óetu'an, "In Hudíyo dâywêhpêe'an wóedaa'amídí tha'di Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa i'annin shánkí dihangin'ânda' waagibá. 21 Hebo wíwóewäyukannamí. Jónántä'diví (40) shánkí senä' dívíkhakw'ó óeháyjídí. Jôesi Tádáví páadépiye dívítunmägi wídívíhúuyamí'í'in wídây'p'oesuüwã-ípí'in Paul óehay píhay. Nää dikhâymuu hedi ditsíkha u' untúunídí i' náasaaní'in." 22 Óetu'an i' e'nú, "To'wí wänbo wínaatu'âamí'í ná'i dít'ôe'andi'." Hedi iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho'

23 Hedi i' sundadoví tsondi p'ó'déđí'di wây-á wíje senä' ovântuhkännan, indá tãgintã (100) sundado dântsonmää'in damuu, hedi ovântu'an, "Wíje tãgintã (200) sundado nangedí'indá, hedá tségintã (70) kwääjêe k'éwéđí'in sundado-á, hedá wây-á wíje tãgintã (200) júnphé wóegé'in sundado-á ovâytu'an dívíkhây'amí'in, nää khun whänu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. 24 Hedá wíje wên kwääjêe Paul i'íhsôege-ígí' bînpútesoge, hedi oe Felix i' tunjóví'wepiye bî'áyînhúu." 25 Hedi wên ta'nin ita'nandi gin natú:

26 "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wísengitu'an. 27 Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwã'i' óeyã'di óekhe'khâymaa'wän, hewänbo naa dînhanginpóe i-á oe Rome ûnkháwãta'k'oe'in, hediho in sundado-ádi omää inbí mangedí dójää'amídí. 28 Háawin híwóhpi'in ônchänunde'in naa ohangin'ânda', hediho inbí

tunjówháagépiye naadi dóho?. ²⁹ Naa dînhanginpóe in híwóhpi'in ônt'e'p'idénde'indá wên háawin kâý'in wânbo óepansóege-ídí háa óeháyídí wínamuupí'in. In Hudíyo wên háawên inbí kuu i'gedída' dívíwânpihí'máa. ³⁰ Ihaydáhá' to'wídí naa dí't'óe'an dáywéhpe'e'annin ná'i sen óekhegi'o'in, hedího wesebo uvi'piye i' dósan, hedí in to'wên in híwóhpi'in ônt'e'p'idénde'in dovâytu'an uvi'piyân dimú-i'in wóetu'âamídí háadí iví'piye dit'ay'in" gin ita'nan.

³¹ Hedího in sundado háa ovâyjôn waagi díví'an. Khu'déedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho?. ³² Wíyá tháwân in sundado kwâájêe k'éwédí'indída' Paul óehon, hedí in wé'gen sundado inbí'wepiye dívíweeho?. ³³ Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihaydi i' tunjó in ta'nin ôn'an hedí Paul iwebo óejoe'an. ³⁴ In ta'nin i' tunjó itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjó ná'in nat'oedi Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wônt'e'p'idénde'in dipówá ihaydânho naadi wíntunjó'namí." Ihaydá in áyí'nin ovâyjôn Paul híwó óe'áyíngi'amí'in i' tewhá hay'i Herod ik'û' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ônt'e'p'idénde'

¹ P'anú thaa naphade ihaydi, Ananias i' owha' p'ó'déedí' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwã'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indádí dáykán, hedí i' tunjóví'piye dimää i' tunjó óetu'âamídí háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, hedí Tertullus-di i' tunjó óehée'an Paul ônt'e'p'êede-ídí. Ginnân natú:

"Nanbí tunjó Felix, u' báyékí wí'a'gindi', báyékí gikú'daapóe t'ähki na'ingí' wéngé t'ähki bi'andi namuudi. U' unmuudânkunho hânpídíbo báyékí paayo githaa, hedá uvi hangintandi báyékí híwóhpi' nanbí nan diwedi dînjâ'an. ⁴ Náa naa wó'da'pí hânho wíjâap'íde'amí'in, hedího unsehkanät'óedí wí háy t'ähkiwân dînt'óeyaaní, han unchanpóedí. ⁵ Ginnân hîn napóe: Na'indi ná'i sen ovây't'owat'e'ya'dodi âymû'. Ná'in Hudíyo wéngé t'ähki ovây'pitsaakando', hedá i-á p'ó'déedí' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí háhkan deepiye dívíwâyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'i wânbo i'a'ginhánú, hedânkun âypankê'. Gida'wân âytunjó'namí'in âynuuwã-ídí háa ta'gendi nanbí kuu i'a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i' sundadoví tsondi p'ó'déedí' napówá, hedí kay'indi nanbí man diwedi óejâ'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ônt'e'p'íde'in uvi páadépiye di'ää-ídí. U'di wí'bo híwó ná'i sen nâatsika'yandáho úhanginpúuwí t'ähki ná'i iví'gedí wít'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytu'an.

⁹ T'ähki ná'i Tertullus Paul-ví'gedí natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpide tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedí ihí'máadi i' tunjó Felix óetu'an híwóhpi wí'i'ansi'in

¹⁰ I' tunjó imannan Paul óehí'määnídí, hedího ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dînhanginná báyékí paayo ná'in t'owagí'in tunjówháagé un'ännin, hedânho báyékí ohíhchan dáyhée'amídí wí'bo dáy'aywoenídí. ¹¹ Madi tá'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omää Jôesi Tádá dó'a'ginmäänídí. ¹² T'ôepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádí wídaytuhânbopí, hedá wídivây't'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo méesate hay'i' iwe, háa inbí méesate hí'indi eeje wânbo joe, hedíháa i' bú' i'ge wânbo joe. ¹³ Indá wídinkeekankodipí ná'i naví'gedí dînt'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴ "Hebo ná'innân naa otúuní: In p'óegé iwe naa dáy'ahtuyende'indá ná'in t'owa ditú' pi'wên p'óegé namuu'in, hewânbo i'ge dáy'ahtuyendedí Jôesi Tádágí' dáy't'ôemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'. T'ähki ná'i kuu Moses ita'nandi' hedá in Jôesi Tádáví tukhe'min dáyta'nandi-á naa dáywâyunde'. ¹⁵ Háa ná'in t'owa dívíwâyunde'in napuwagí'o'iná naa wá' dáywâyunde', hedí ginnân namuu: Jôesi Tádádí t'ähki in dichuu'in ovâywówâpakhâymáa, híwó'nindá híwóhpi'indá. ¹⁶ Hedí gin dáywâyundedí,

häädi wänbo t'ähki dáykhäde Jôesi Tádávi páadépiye hedá t'owavi páadépiyá híwó dáytsiye'amídí, hedânho naví pí'ná khó'jé dínhanginnáanídí híwó dáykanhonnin.

17 “Báyékí paayo Jerusalem bú' iwe wó'ánpíwän, hedáhá' dáywáybun wí chä' in naví t'owa dikäkw'ó'nin dovâymaa'nídí, hedá wí naví hääwi dínmuuni'i-á Jôesi Tádá-á dómää'nídá. 18 I' méesate hay'i ee gin dáy'o' ihaydi in t'owadi naa dímu'. Naa dáykhây'anho' Jôesi Tádá dó'a'ginmaa'nídí, nanbí khuu gínmuu waabá. Báyékí t'owa iwe wídijihpí, hedi t'ähki hânda' naná. 19 Wên Asia-win Hudíyo wá' iwe diji'. Indáho dínkhây'ä' wóetu'âamí'in háawin wên t'aywó'nin naa dáy'annin, naví'gedi wóet'e'p'êede-í'in dida'di. 20 Hewänbo náä náwe wídijihpídí, tobá ná'in diji'indân wóetu'âamí háawin t'aywó'nin dáy'annin dínhanginpóe'in in Hudíyoví tunjówháagépiye dikán dihaydi. 21 Ná'in wéhpêeda'mân dáy'an iwe owin dihaydi: Dáytuwínúdí dovâytu'an, 'Naa dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywâyundedân' ” gin Paul-di óetu'an.

22 Felix Jesus-ví p'ôe i'gedi híwó ûnhanginná, hediho in iwe diji'in ovâytu'an, “Nää-á wíyá wí'ívíhée'amípí. Oway Lysias i' sundadóvi tsondi p'ó'dédi' napówá ihaydânho naadi wâytu'âamí háa unbí hí' i'gedi o'ánde'in.” 23 Hediho wí sundadóvi tsondi gin óetu'an, “Ná'i sen ná'áyíngi'an, hewänbo napannän waagidá joe. Iví k'ema'in i' ovâypuwämääni, i' hääwi úntáy'i' ónkáanídí.”

Felix-ádi Drusilla-ádi Paul ónt'ôeyan

24 Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets'údedi dánt'ôeyansóge, hedi Paul-di ovánthayk'ú' hádídí to'wí Christ Jesus-ví'piye iwääyú-í'in. 25 I'di ovánhí'máa hádídí inbí wówátsi ta'ge dänhúuwí i'gedi, hedá háa dawänpida' waa dänkanhúuwí'in wídänkhây'ähpí i'gedá, hedá i' thaa Jôesidi t'owa ovâykeekw'ôeni háa híwó háa híwóhpí díví'an ni'gedá. Han ihí'máadi Felix nakhunwôeda'póedi óetu'an, “Náwedi ópeeve wíyá wítuhkännan píhay, häädi naa dínpóe ihaydi.” 26 Hebo Felix natsíkha Paul-di óechä'mää'nídí, hedânho óewá'âadá óema'p'äädi-í, hediho ihayda' óetuhkándó' i-ádi ihée'amídí.

27 Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjó'jaa'an hedi Porcius Festus natunjósogede. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe'an, in Hudíyo-ádi nak'emamúuni'in nada'di.

25

Paul nada' Caesar-di óntsonnamí'in

1 Festus i' tunjó ts'aabi namuu'i' oe Caesarea bú' napówá, hedi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú'piyá namää. 2-3 Oe Jerusalem napówá ihaydi in owaha' p'ó'dédi'indádi hedá in wé'gen Hudíyo senä' he'ennindádi Paul wíyá ónt'e'p'íde, hedi kay'indi Festus dida'póe wên hääwên ovây'amídí. Dida' Paul oe Jerusalem-piye óemá'í'in, gá dínwéhpêemuudân dívíkhakw'ôeni'in óeháyjídí wa' p'óegé namändibo'. 4-5 Felix-di ovâytu'an, “Paul-á oe Caesarea napannän. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymän. Hedáho wên unbí senä' he'ennin bintu'âamí naa-ádi dímu-í, hedi wên híwóhpí'in Paul i'andáho', indi óetunjó'diwékáani'.”

6 Festus mađi wíyá kháve háa tä thaa iwebo iwóyí', hedáhá' Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwän ovâytsionnamídí isóge, hedi in sundadó ovâytu'an Paul dikenmú-í'in. 7 Paul óekán, hedi nats'ú' dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di dí'ää'in iví nú' iwéngé diwíndi ónt'e'p'ídededi dítu' báyékí kây'i hääwi híwóhpí' i'andi, hewänbo wídínkodipí ta'gendi dáythayyamídí ná'i dítu'di ta'gen namuu'in. 8 Paul wí'bo i'aywoenídí ihée'andi gin natú: “Naadi in Hudíyoví khuu wídovây'a'ginhánúpí, hedá ná'i Hudíyoví méesate hay'i ee a'ginkhanugi' wó'ts'úhpí, hedá wên háawin t'aywó'nin wänbo in Rome-'inbí tsondi Caesar-ví'piye wídáy'anpí.”

9 Hebo Festus in Hudíyo ovâyhíwó'namí'in nada', hediho Paul óetsika'yan, “Ti oe Jerusalem-piye unpunda' iwe naví páadépiye wíntsonnamídí ná'i wónt'e'p'ídede' i'gedi?”

¹⁰ Paul-di óetu'an, "Joe, näwebânkun dîntsonnamí'in oda'. Nää uvi páadépiye owindi i' tsondi Caesar-ví páadépiye owin dîntsonnamídí waagibá namuu. Hedá wá' u-á wí'bo híwó úhanginná wên háawên t'aywó'nin wânbo in Hudíyoví'piye wídáy'anpí'in. ¹¹ Wáy wên háawên t'aywó'nin dáy'andáho', hedi ná'in t'aywó'nin namuudi ochuu-í'in dínkhây'ädáho', há'to otúuní wídíháyjí'ín. Hebo nää hääwí ná'in t'owadi dînt'e'p'ídénde'i ta'gen namuupídá, to'wí wânbo wí'ûnk'óepí inbí mängepiye díkáaní'in. Hediho oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'námí'in oda'" gin Paul-di óetu'an.

¹² Festus-di in óetumakhemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá' Paul-ví'piyá ibeedí óetu'an, "Caesar-ví tunjówháagé iwe wôntunjó'námí'in unda'diho iví'piye wísaaní."

Paul-di Agrippa-ádí Bernice-ádí ovânhée'an

¹³ Häyú thaa naphade ihaydi i' tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádí oe Caesarea dapówá Festus óesengitu'amídí. ¹⁴ Wí häyú thaa da'ân dihaydi Festus-di Paul-ví'gedí Agrippa óet'óe'an. Ginnân óetu'an:

"Nää pan diwe wí sen na'ân Felix i' tunjó phade'i'dí óejoe'andi'. ¹⁵ Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owaha' p'ó'dédí'indi hedá in tsonnindá hä'iví'gedí dít'e'p'íde, hedi in dida' otúuní'in hä'i t'ehpíde tun ta'gen namuu'in. ¹⁶ Hewânbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hânhay wânbo wí to'wí wí'óekádepí in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí mange. Páadé nakhây'ä' in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí páadépiye iwéenu-í'in, hedân wí'bo i'aywoenídí ihée'amí ná'i hääwí ônt'e'p'ídénde' i'gedí.'

¹⁷ "Hediho näwe diwé'gepóe ihaydi wídáytsíkha'anpí. Wíyá tháwânho dovâytsionnamídí dáysóge, hedi in sundado dovâytu'an i' sen óets'úude-í'in. ¹⁸ Iví'gedí dít'e'p'íede-ídí dívíwínú ihaydi, naa o'ân wên háawin kây'in i'annin dítuhkankhây'ímáa'in, hebo han wídíví'anpí. ¹⁹ Ná'i sen Paul gin nakháwä'i-ádí dívíwânpi'uhkando' inbí wäyü dínmuu i'gedí hedá wí sen Jesus gin nakháwä'iví'gedá, i-á nachuu wânbo Paul natú nawówáji' gin. ²⁰ Naa wídîhanginnáhpí hádídí dóshaa-í'in ná'i hääwí háawin namuu'in, hediho dótsika'yan, 'Ti oe Jerusalem-piye unpunda', iwe ná'i hääwí wônt'e'p'ídénde' i'gedí wîntunjó'námídí?' ²¹ Hebo Paul nada'póe nää pan diwebo nachaní'in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di ôntunjó'námídí. Hediho in sundado dovâytu'an óe'áyí'námí'in Caesar-ví'piye dósan píhay" gin Festus-di Agrippa óetu'an. ²² Hedi Agrippa natú, "Naa wá' ná'i sen háa natú'nin ot'oe-í'in oda'." Festus-di óetu'an, "Tha'dibo unt'oe-í-áhay."

²³ Wíyá tháwân Agrippa-ádí Bernice-ádí ná'i íve hay'i dats'ú, wên sundado tsonnin he'ennin wóegé hedá wáy-á bú'win tsonnin wóegá. Sa'wó da'aamuu, hedá hääwí t'ähkí hânho sa'wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'úude-í'in. ²⁴ Hedi Festus-di ovâytu'an, "Tsondi Agrippa hedá un t'owa näwe íji'in t'ähkí, binmú'dí ná'i sen. Iví'gedí t'ähkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windá'dí hedá näwe diji'indá'dí naa díhée'an. Dívítu'wínúndedi naa dítu'an ná'i sen óeháyí'in ûnkhây'ä'. ²⁵ Naadi wên háawin wânbo wídônshaapí óeháyí'dí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di ôntunjó'námí'in, hediho naa dáy'ánshaamági Caesar-ví'piye dósaaní'in. ²⁶ Hebo hääwí wânbo wídîhanginnáhpí ná'i senbí'gedí naví tsondi p'ó'dédí' Caesar dônta'námí'in. Hedânho un t'ähkí'ví páadépiye dómaa bînhée'amídí, hedi shánkídí uvi páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedi bîntsikabowa ihaydi shánkí dînhanginpúuwí hääwí i'gedí Caesar dônta'námí'in. ²⁷ Han dáy'an, gá dînchanpóedân bondoe'i namúuní'in wí pan dósaaní'dí páadé wídovâythayyanpídí hää i'gedí ônt'e'p'ídénde'in."

1 Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadi wînk'úya' uvi'gedi bipihée'amídí." Hedi Paul imanandi ihée'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

2 "Tsondi Agrippa, náa naadi wítuhkankhâymáa naví'gedi hedá ná'i háäwí ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde' i'gedá, hedi naa ohíhchan u-ân i' unmuu'in uvi páadépiye owindi. 3 Hedi shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyoví kuu dínmuu i'gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygehâä handa' wídíví'ánshaa'opí'in. Hediho pín ta'gedi wída'máa dînt'ôeyaaní'in.

4 "T'ähki in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydi waagibo', wí'gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. 5 Hedi in dida'dáho wóetu'âamí ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu'in, hedi ná'in Pharisee t'owa-á nanbí kuu shánkí kay'in dâyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedi. 6 Náa naa dítunjó'diwékán gá dáywâyundédân Jôesi Tádá i'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovâymagi'in. 7 T'ähki in tá'dí wíje Israel-ví e'nûnbí ây iwedi'in wá' ná'in in Jôesi Tádá natú'in ikhâymáa'iná dívíwâyunde', hediho kuu-á thaa-á i' óe'a'ginmä'. Hedi náa, naví tsondi unmuu'i', naa wá' hanbá dáywâyundédibo' in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde'. 8 Heháadan un Hudíyo wí'únkodipí úvíváäyú-ídí Jôesi Tádádí in dichuu'in ovâywâywówápa'in?

9 "Naa-ân o'ânwân báyéki dînjänäkíkanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwä'ivi'piye. 10 Hediho oe Jerusalem han dáy'an. In owhá' p'ó'dédí'indi naa dînk'ú' báyéki t'owa Jesus-ví'in ûnmuu'in dovâypankw'ôeni'in, hedá ovây't'akhanukhâymáa ihaydi naví tun wá' eepiyebá dáymági. 11 Häyänbo naa omää in Hudíyoví méesate eejepiye otsonpúuwídí ovâywhähwhä'namídí, hedá dáykhää dovâykaygi'amídí dítúunídí Jesus-ví'piye wídívíwâyundepí'in. Naa hânho inbí'piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí'wi bú' i'ge dáykhenjýénde dovâyhóenídí."

Paul-di Agrippa óetu'an háa ûnpóe'in hediho Jesus-ví'piye iwâyunde'in

12 "Hediho han dáy'amídí naa oe Damascus bú'piye omänwân. In owhá' p'ó'dédí'indi wên ta'nin ho dîn'an dóhúuwídí dînk'úuwídí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídí. 13 Naví tsondi unmuu'i', taagedi oe p'óegé omän dihaydi wí ko oe makówádí nawândi dómú', i' thanbí shánkí nakohkay'i namuu, hedi ná'i kodí na'in gimännin t'ähki dí'ánhógi. 14 T'ähkídíbo nange gikanu. Ihaydi wí to'wídí Hebrew tundi díhéé'andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dít'ôephadekando'? U wí'bo biwänpiwá'o', wí búdu in phék'e'indi óesanhonnin i'a'ts'ádíndedí ipiwá'o' waagibá. 15 Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' I'dí dítu'an, 'Jesus-ân omuu, u'dí dít'ôephadekando'i'. 16 Náa ówínú. Naa uvi'piye dáykeeyan gá wíde'mandân naví t'ôe dîn'amídí, hedi u'dí t'owa ovây't'ôekankhâymáa náa thaa dímu'in, hewänbo ná'idá'ba joe, owáy wíyá uvi'piye dáykeeyandi háäwí wítuhkangi'o'i wá' ovây't'ôekankhâymáa. 17 Naadi wísankhâymáa wí'gín in Hudíyo dimuu'inbí'piye hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piyá, hedi inbí'wedi naadi wín'aywoení. 18 Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewänbo u'dí ovâykhäge'khâymáa dínkeepúuwídí hedá Jôesi Tádáví ko i'ge dívíhúuwídí. Hedá Satan i' Penísendíví mangedi ovâyjâa'andi Jôesi Tádáví mange ovâykwohkhâymáa. Hediho naví'piye dívíwâyundedi inbí t'aywó'di ovây'owóje-i, hedá in wé'gen naví'piye dívíwâyundedi naví'in dínmuu'indádí dívíwóení gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an iví t'ôe i'gedi

19 "Hediho tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu'an waa makówádí dínkeepóedí díhéé'andi naa dáy'a'ginnan. 20 Páadé in Damascus bú'win dovâyhéé'an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i'ge'in t'ähká, hedá in Hudíyo dimuupí'in wänbo-á. Dovâytu'an inbí t'aywó'di dáyjoe'andi Jôesi Tádáví'piye dívíhâädi-i, hedá híwó dívítsiye'amí dáykeeyamídí ta'gendi inbí t'aywó'di dáyjoe'annin. 21 Gin dáy'odiho wên Hudíyodi i' méesate hay'i kó'hé díyâ' hedi díháji'in dívíkhääde'. 22 Hewänbo Jôesi Tádádí háädi wänbo t'ähki

naa díkhäge^odo^o, hedího náä náwe owindi in ta^ogen namuu^oin t'ähkí t'owa dovâytumáa, tobáháa he^oennin dimuu háa he^oennin dimuupí wänbo^o. Hääwí t'ähkí ná^oin t'owa dovâytumáa^oi-á, Moses-ádí in Jôesi Tádáví tukhe^omindádí ditú^oin napuwagí^oo^oinbá namuu, hedí wíyá hääwí wänbo wó^otú^opí. ²³ Indá ditú i^o to^owí Jôesi Tádáví óesóge^oi^o t'owa ovây^oaywoenídí it'ôephadekhây^omáa^oin nachuu píhay, hedí i-á i^o páadé^oi namúuní chuwa iwedi nawáywówápúuwídí, hedânho i^odi wí^ogín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí^oindá Jôesi Tádáví p'óegé ovâykeekankhây^omáa.

²⁴ Wa^odi Paul ná^oi hääwí ithaykw'óe^oó ihaydi Festus tsíkhagipí ituwínú, “Paul, Ư-á bondoe^oi-ân unmuu. Báyéki bihá^oan, hedânkun unbondoe^opuwamän.”

²⁵ Hebo Paul-di óetu^oan, “A^ogindi Festus, naa bondoe^oi wó^omuupí. Naa híwó donhangintanmáadi in ta^ogen namuu^oindá^o dáyhí^omáa. ²⁶ I^o tsondi Agrippa náwe na^oândí^o ûnhanginná ná^oi hääwí t'ähkí i^ogedí. Hedânkun iví páadépiye dáyhí^omáadi hääwí wänbo wídókaayohpí. Naa híwó dînhanginná t'ähkí ná^oi hääwí napóe i^ogedí Agrippa-á nat'oe^oin, gá kaadi wínapóepídân. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyunde^o háa in Jôesi Tádáví tukhe^omin ditú^oin? Dînhanginnân biwâyunde^oin” gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu^oan, “Ti un^oân gáhân Ư^odi wesebo wí Christian dípa^oi^oin?” ²⁹ Paul-di óetu^oan, “Hádéebá wesebo háa wíyá shánkí díhúuwí. Hebo naa Jôesi Tádáví^opiye dáyjúusu^oo^o Ư-ádi hedá t'ähkí ná^oin náä thaa dit'ôeyankw'ó^onindádí naa waagibá ípúuwí^oin. Hewänbo naa wó^oda^opí kadénadi íwhimúuní^oin, naa owhimuu waagibá.”

³⁰⁻³¹ Paul ihí^obowa ihaydi i^o tsondi Agrippa hedá i^o tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wé^ogen iwe dikw'ó^onindá díwíwínú, hedí oe já^owépiye dipeedí dívíhée^oan. Ditú, “Ná^oi sendá háawin wên wänbo wí^oi^oanpí óeháyjídí háa napanchanídí wänbo^o.” ³² Hedí Agrippa-di Festus óetu^oan, “Ná^oi sen dóma^op'áãdi-í^oin dînkodiwän, hewänbo náä wídînkodipí, gá Caesar-di ôntunjó^onamí^oin nada^opóedân.”

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-ídí

¹ Hedího in tsonnin di^oánshaapóe na^oin kophé iwedi oe Italy-piye dísaanídí, * hedího Paul hedá wây-á pandádí ovâyjoe^oan wí tágintä (100) sundado ovâytsónmáa^oiví mange. Ná^oi sendá Julius gin nakháwä, hedí in sundado i^o Rome-wi tsondi p'ó^odédí^oví^oin gin ovâykháyä^ode^oin diwedi^oi-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwä^oi wá^o na^oindádí nají^o, i-á Macedonia nangewi bú^o Thessalonica iwedi^oi namuu. Hedí wí kophé Adramyttium bú^o iwedi^oi^o ívítógi. Ná^oi kophé-á nakhây^omuu i^o bú^oây eeje oe Asia nange p'o kíngé i^ogepiye namú-ídí.

³ Wíyá tháwän oe Sidon bú^o iwe íwíwóyí^o. Julius-di Paul híwó óe^oandi iví k'ema^oin óepuwämági, indi hääwí ûntáy^oi^o óemäänídí. ⁴ Iwedá i^o kophé iwedi gimää, hewänbo i^o wáadi tí^oúupiye díchänuhúja^o, hedího oe Cyprus p'ojáadi shánkí nawaakaypí^oi^ogedí gimää. ⁵ Oe p'o^o p'änäpiye giphade, hedí Cilicia nange hedá Pamphylia nangá p'o kíngé i^oge gimää, hedáhá^o oe Lycia nange wí bú^o Myra gin dâytu^oo^o iwe gipówá. ⁶ Iwe i^o sundadoví tsondi wíyá pí^owí kophé Alexandria-wi namuu^oi^o ishaa. Ná^oi kophé-á Italy-piye namän, hedího ditú^oan iwe ívítôení^oin.

⁷ I^o wáa hânho nakaydi jóngída^o wí háyú thaa gipundee, hedá báyéká ívít'ôe^oandi Cnidus bú^o tsowa gipówá. I^o wáa kay^oi namuudi ee gimän diwepiye wíyá wígínpuhkodipí, hedího Crete k'áygé i^ogedí giphade, Salmone gin dâytu^oo^o iwe, hedá nawaakaypí^owe i^ogedá gimän. ⁸ Jóngída^o p'o kíngé i^oge gipundee, hedí wí bú^o Lasea gin dâytu^oo^o i tsowa gipówá. Náwe naná^o diwá dâytu^oo^o “Híwó naná i^o kophé díwíwóyí^onígí^o” gin.

* **27:1** Luke wíyá Paul-ádi nají^o.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamändi híwó wínamuupí wíyá shánkí gimú-ídí, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: ¹⁰ "K'ema'in, naa ochanpoe'o wíyá shánkí nãwedi gimäädá âyt'ôephadekhâymaa. Nã'i kophé-á hé wógebo gipedée-í, hedá wáy wên wá' díví'ot'aháanú-í." ¹¹ Hebo i' sundađoví tsondi Paul-ví hí' ônt'ôeyaaní'wedi i' sen i' kophé iví' ûnmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'ôeyan. ¹² Nã'i kophé nawhi'ân diwe wãhphade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hedího t'âhki waa díví'ánshaamági i' kophé iwedi wíyá bú'ay Phoenix gin dâytú'o'i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedí aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewa'á'ahkhánde'.

Hânho iwaa'andá ikwá'nan

¹³ Hedího aakonpha'gedi híyää iwaa'an dihaydi di'ân háa ditú waagi díví'amí'in, hedího iwedi gimäädí nã'i Crete p'ojâadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimän. ¹⁴ Hebo háy napóe ihaydi wí waa hânho kay'i nã'i Crete nange i'ge iwaa'an, i' waa-á p'inpiye thanpiye jáadi'i waa gin dâytú'o'. ¹⁵ I' waa hânho nakaydi i' kophé óenándí wíyá páadépiye wí'ûnpukodipí, hedího i' kophé dâybée, hedí wáy i' waađi díhon diwepiyeda' gimää. ¹⁶ Wí p'ojâadi'ay Cauda gin dâytú'o'i' tsowa giphade, i' waa wãhphade wínakaypí iwe, hedí báyéki ívít'ôe'an i' kophé'ay âywhimáa'i nã'i kophé gáhâyú'i' iwe kw'áye âytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay dâywhisóge ihaydá i' kophé gáhâyú'i' whihkannin kay'indi dâywhibuugi'an wínatha'dee-ípídí. Hedá i' te'aa i' waađi i' kophé óechånunde'i-á dâywáve, gá dikhunwóeda'dân oe Syrtis gin dâytú'o' iwe dikhãhkwođee-í'in, i' p'oe iwe wãhphade wínowä'ãnpídí. Hedího iwedi díwãnpip'omáa.

¹⁸ Wíyá tháwãn wá' i' waa hânho nakay, hedího in kophé'in sená' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychãnu, i' kophé wãhphade wínakháa-ípídí. ¹⁹ Hedá wíyá tháwãndá inbo i' kophé'i háäwí wá' p'oe iwe dâychãnu. ²⁰ Báyéki thaa agóyó wãbo than wãbo wí'âymu'pí, hedí i' waa nahánpídí kay'i iwaa'o'. Hedího gi'ân há'to wówá'in gipee-í'in.

²¹ Báyéki thaa wí'ívihúuyanpí. Hedí Paul inbí páadépiye nawindi ovâytú'an, "K'ema'in, shánkí híwó namúuniwãn naví tun dînt'ôeyaanídí Crete diwedi wígipee-ípí'in otú waa. Háy úvít'ôeyandáho há'to nã'i kây iwe gipóewiwãn hedá i' háäwí há'to gipedée-íwãn. ²² Hebo nãa wí'úv'âyîngimäänípi. Tobáháa nã'i kophé natha'dee wãbo há'to to'wí wãbo óep'oháyjí. ²³ Naa Jôesi Tádávî' omuu, hedá iví t'ôe-á dôn'o', hedí khu'di wêe iví makówáwi t'ôepa'aa'i dînpówá, ²⁴ i-á naví nú' nawindi ginnân ditú'an: 'Paul, wí'unkhunwóeda'ípi. Ú' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwînu'gí'o, hedí ú' unmuudí nã'in ú-áđi diji'in há'to wêe wãbo nachuu-í. ²⁵ Hedânho k'ema'in, wí'íkhunwóeda'ípi. Naa dâywâyunde nã'in Jôesi Tádá natú'inbo napuwagi'o'in. ²⁶ Hewãbo wí p'ojâadi eedi gikhãhkwođee-í."

²⁷ Wíje jáadi daphade, hedí wa'di i' waađi i' mâap'oe Adriatic gin dâytú'o' i'ge díchãnuhon. Khun pinudí háädi naná' dihaydi in kophé'in sená' ditú nan tsowa nú' gipowamännin. ²⁸ Dâywä'ãntaayan, hedí wétã'di jónu (24) kwi'óhpa taa nawä'ãn gin dâyshaa. Wíyá shánkí háy dimäädá wíyá dâywä'ãntaayan dihaydá tã'di kháve (18) kwi'óhpa taa-á nawä'ãn. ²⁹ Dikhunwóeda' i' kophé k'uu eedi óechånukhâymaa'in, hedího i' kophé tí'ûupha'gedi jónu kháa'i kwãk'u maayää'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayêenídí nathay píhay dívíjûusu'an.

³⁰ Nã'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iwedi diwhaveda' dijáanídí, hedího i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhâyú'i' páadépiyedi wíyá maayää'i dâywajekhâymaa waagibá díví'o'. ³¹ Hebo Paul-di in sundađo hedá inbí tsondi-á ovâytú'an, "Nã'in kophé'in t'ôe'in nã'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." ³² Hedího in sundađo i kophé'ay nawhi'ãndiví whihkannin dâyts'ã', hedí i kophé'ay nama'p'ã.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di ovâytu'an dívihúuyamí gin. Ovâytu'an, "Wíje jáadi t'âhkí hânho úví'ânshaamáadi húukanpí'inbo íji". ³⁴ Hediho náa naadi kay'indi wâytumáa, háawin wên híwóhpi'in wânbo wí'únpuwagí'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegí' úntáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává iké'di Jôesi Táa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemû'di shánkí híwó dichanpóedí in wá' dívihúuyan. ³⁷ Wégín tágintádáhá' tségintä'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'âhkí dívíshu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychänu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymû'i' wídâytaapí. Hewânbo na'okhânná hedá nap'oehángíná' diwe dâymû', hediho díví'ânshaamági dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwâk'u maayä'ä'i nawhi'wa'jendivi whihkannin dâyt'sâ', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedi ihaydibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i' whihkannin dâywhihsuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' wâadi i' kophé ee na'okhânná' diwepiye óechänuts'ûude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'nâpha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbóedí'ân, hedi iwe i' kophé páadépiye ichänudi nakhâhsogedeedi wínajâapóepí. Ihaydá i' kophé tí'ûupiye'i' i' p'oe oepiyá nääpiyá kaygindi na'a'yâpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ânshaamáa in pan ovâyháanu-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewânbo Paul-ví wówátsi ôn'aywoeni'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wânbo wí'ovâykhe'mägipi. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovâytu'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéhwhée óep'omáa'i'di dívítsahsaa-í'in. Handidânho t'âhkídíbo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'âhkídíbo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, ná'i p'ojâadi Malta gin dâyt'u'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísigí'an. Ikwâ'dodi nat'êe, hediho dâypa't'égi, hedi dítu'an i' phaa nú'piye ívîháadi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul iphé'âywé'ge'an ipha'kw'ôenídí, hedi ipha'kw'óe'ó ihaydi wí páäyu phaadi óesúwánándi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugeewhi'k'û'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' páäyu Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemû', hedi dívítu'an, "Ná'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wânbo', nanbí jôesi 'Ovây't'owatuhchänunde'i' gin gínkháwä'i'di há'to óewówápeemääni." ⁵ Hewânbo Paul iví man iwádâa'andi i' páäyu i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'únpoepí. ⁶ In t'owa di'ánde' i' páäyudi óekhuugee ee ûntee-í'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewânbo thaa t'âhkí dívítsíkha'andi Paul háabo wí'únpoepí, hediho inbí ánshaa dâ'yegó'andi dívítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

⁷ I' sen ná'i p'ojâadi ee natsonnándi' Publius gin nakháwä. Ívísúwá'o' iwe tsowa ûnnavakw'ó, hedi sígídí na'in díhógidi iví tewhá ûnná' diwe poje thaa dívóyí'mägi hedá híwó'dá dí'âyíngi'an. ⁸ Publius-ví tádá whohte eedi ûnhayk'óe. Natsáwäp'ide' hedá nasihaydi óe'ääde'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi iví mandi óetägedi ônjûusu'andi hehkháa óemägi. ⁹ Ná'in napóe ihaydi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-ví'piye di'ää, hedi in wá' hehkháa ovâymägi. ¹⁰ Indi báyéki dihääwímägi na'in, hedi poje p'oe naphade ihaydi iwedí gimän dihaydi i' gíntáy'i' t'âhkí dímägi.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojâadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-ádí Pollux-ádí gin dâyt'u'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje

* **28:11** Ná'i kophé páadépiye wíje p'ônbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owaví jôesi dínmuu, Castor-ádí Pollux-ádí gin dakháwä.

thaa iwe ívíwóyí? Iwedi p'lo kíngé i'geda' gimää, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwän aakonpha'gedi iwaa'an, hediho wíyá tháwändá Puteoli bú' gipówá. 14-15 Iwe wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in äyshaa, hedi indi kay'indi dítu'an indádí wêe jáadi ívíwóyí'ní'in. Iwedi wíyá gimändi oe Rome-piye wây-á tí'úuwín páadé'in Rome-wín dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ää. Dâyhääwíku'kw'óe'ó iwe Ap-pius gin dâytü'ó' iwehay wáy wên di'ää, wây-á wëndá wâhphade kayi' wídi'ähpídí oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytü'ó' iwe díjay. Paul-di ovâymû' ihaydi Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví pí'ná khó'jé-á shánkí nakaypóe. Han äyphade, ihaydáhá' wí háyú thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhí'máa

16 Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemägi, hewänbo wí sundadodi óe'âyíngimáa.

17 Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédí'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getü'an. Dipówá ihaydi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'ginkhanu naa wídáy'anpí wänbo', hedá nanbí t'owavi'piye wên yä'dâapi'in wänbo wídáy'anpí, in Jerusalem-wín p'ó'dédí'indi dípankê', hedi ná'in Rome-wínbí mange díkán. 18 In Rome-wíndi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwä, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháyjí'in wänbo wídáy'anpídí, hediho díma'p'äädi-í'in dida'wän. 19 Hewänbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-wíndi díma'p'äädi-í'in, hediho shánkí híwó dínpóe otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpide tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dovâyt'e'p'êede-ídí. 20 Hedânkun naadi wâytuhkánnan ná'i háäwí i'gedi wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-wín t'owadi óetsíkha'máa'iví'piyebá naa dáywäyundedânho ná'i kadénadi owhimuu."

21 Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wänbo uvi'gedi natü'nin oe Judea-di wí'âykê'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'i owedí na'ää'i wänbo wên híwóhpí'in nat'oe'in uvi'gedi wínatúhpí. 22 Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ähkí híwóhpí dívíhí'máa'in ná'in ts'aamin háhkan ní'gedi. Hedânho gida' u'di dítu'âamí'in háawi uvi wäyü úmuu'in."

23 Hediho in Hudíyo wí thaa dâyde'man wíyá di'ää-ígi', hedi i' thaa napówá ihaydi báyéki di'ää. Hédéndí hé'dibo iwedi nakin diwehay báyéki háäwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysíghóení'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ní'gedi hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ní'gedá ovâyt'ôe'andi ikhääde Jesus-ví'piye ovâywäyukannamídí. 24 Paul-ví hí' dâysígi'andi dívíwäyü wáy wên, wáy wëndá joe. 25 Hedi in Hudíyo handa' wídín'ánshaamuupídí iwedi dívíjâ'an, hewänbo wa' dipeepídíbo Paul-di ná'i t'ä'ge hí' ovâytu'an: "I' Yä'dâa'i P'oweahäadi hán'oe Isaiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'inbí'piye namú-ídí ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytu'âamídí:

26 Ihayda' it'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,
ihayda' bînmú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

27 Íp'óhkâymuudi wí'íka'póya'pí.

Úví'ojemankw'ódidáhá' úvítsíkhämu.

Gin úví'anpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá it'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví'piye í'ää-í yä'dâa'in wâypa'ídí, gin Jôesi Tádá natü.

Ná'i hí' natü'i-á ta'gen namuu. 28 Hedânho náa ná'in únkhây'ä' unhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dimuupí'in ovâysan ovây'aywoenídí. Innânkun dívít'ôeyaani." 29 Paul ihí'bowa ihaydi in Hudíyo dívítuhänbodi dipee.

30 Paul wíje paayo iwe na'än, hedi iwá'ää i' tewhá ee nachanídí. To'wên únpuwäpówá'in t'ähkí ovâysíghógi. 31 I'di Jôesi Tádáví khuu i'gedi ovâyt'ôe'an, hedá

Jesus Christ i' shánkí natsonji'iví'gedá ovâyhá'an. Khunwôeda'ginpídíbo ihée'an, hedi to'wídí wänbo wí'óekhâ'anpí.

In Ta'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i?, Jesus Christ-gi? dáy't'ôe'o'idi ná'in ta'nin wâysande' un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde'man hedá dísaanígi? dísoge iví híwó'di tuu t'owa dovâyt'ôe'amídí. ² Hân'oebo Yôesi natú ná'i híwó'di tuu na'in dímmáni'in, hedi iví tukhe'min iví ta'nin diwe i dâyta'nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'iví'gedi dâyta'nan. Na'aypuyä ihaydi nat'owasenpaa, hedi iví thehtáy pahpâa David i hân'oe'i tsondi namuu'iví tí'úuge kä'ää'inbí'wedihó na'aypuyä. Hedi Jesus nachuudi nawâywówapóe ihaydi i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádáví ay wá' ûnmuu'in. ⁵ Háa Jesus i'an waa namuudi Yôesi Tádá naví'piye' híwó'di namuu, hediho in Hudíyo dimuupí'in t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí'piyeho naa dísan dovâykhäge'namídí iví tuu ipiye' díviwhäyú-ídi hedá ôn'a'ginnamídá. Kin dáy'o' hedânho t'owadi ótege-ídi. ⁶ Hedá un wá' Yôesi Tádádí wovâytukánnan Jesus Christ-ví'in ímúnídi.

⁷ Hediho un t'ähki oe Rome íkw'ó'nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegi hedá wovâyde'man iví t'owa ímúnídi. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dídá séegísehkanä wovâymmáni hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwó'nídi.

Paul oe Rome-piye' napunda'

⁸ Hedi náa-á häädi Jesus Christ dóhee'an ginhay-á Yôesi naví Tádá dókú'daa'o' un t'ähki ímuudi, gá wéngé t'ähki t'owa dívíhí'máadân unbí whäyü i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná ná'i naa otú'di ta'gen namuu'in. Igí' pín ta'ge haydi dáy't'ôemáa t'owa dovâytu'odi i híwó'di tuu iví ay Jesus-ví'gedi, hedi häädi wänbo t'ähki wâyüusu'o'. Yôesi dóda'máa i-á natúdáho hanwaapídiibo unbí'piye' dípunmmáni, ¹¹ gá hânho o'ádâapunda'dân. Naa oda' hääwí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi naa díhá'andi' wâyphadé-í'in, hedânho unbí whäyü shánkiho únkay-ídi. ¹² Kinnân otú'da': Undádí naa-ádi wé'ge ívíkhäge'namí kwee waa sen waa gi'âanídí, handa' ívíwhäyundedi.

¹³ Tí'úuwín páadé'in, oda' ûnhanginnáni'in háyan wänbo dáy'ánshaamáa omú-ídi unbí'piye', hewänbo häädi waa hääwídi dí'ahkhánde'. Hânho oda' báyéki di unbí búu'úwín Jesus-ví'piye' dovâywhäyü'amí'in, in wé'ge'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâywhäyü'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'ähki t'owa hääwí ophaamuu waagibá ochaá, tobá háawín dímuní wänbo', in Greek tuudi dívíhée'o'indá in pí'wí tuudi dívíhée'o'indá, in hânho díhá'indá in díháhpí'indá, gá Yôesidi naa dísogedân iví híwó'di tuu t'ähki t'owa dovâyt'ôe'amídí. Hedânho shánki oda' un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá' wây't'ôe'amí'in.

Yôesi Tádáví híwó'di tuu-á ûnkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwó'di tuudi naa wídiwôeda'mähpi. Ná'i tuu-ân nakay, hedi i'gedi Yôesidi t'ähki t'owa in ipiye' díviwhäyunde'in ovây'aywonde', páadé in Hudíyo dímuu'indá, hedá in Hudíyo dimuupí'indá wá'. ¹⁷ Ná'i híwó'di tuudi díhá'andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychaamáa'in t'aywó'di dâymáapi waagi. Hewänbo inbí whäyü dínmuu'idída' kin i'o', hääwí híwó'di dívi'o'i namuudá yoe, iví ta'nin diwe ûnta'muu waagi:

Wí to'wí Yôesiví'piye' ta'gendi iwhäyundedáho', iví whäyü ûnmuudíbo Yôesidi óechaamáa t'aywó'di imáapi waagi,
hedi wówátsi óemáani.

Yôesi Tádádí wên t'owa ovây'tuchänukhâymáa

18 Yôesi Tádá oe makówá na'ändidi dínkeeyo' ovâyutuchänukhâymaa'in in to'wên óe'a'ginpí'indá hedá in yä'dâapí' díví'o'indá, háa díví'o'in namuudi nat'aydi. Hedí híwó'pí díví'odibo Yôesiví ta'gen ûnmuu'in ônkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wídâytaa-ípídí. 19 Dínkoedi híwó' dínhanginnánídí Yôesiví'gedi, gá idi ovâyhangin'annandân. 20 Yôesi Tádá pínán kay imáa hânhay wänbo nahánde'pí'in, hedí idá' Yôesi namuu hânhay nanân wänbo'. Tobá tséedí Yôesi âymúndepí wänbo', ná'i nan oepáa ikhíyé ihaydi waabo' thay'eedi ná'i hääwí gínhanginná iví'gedi i hääwí ipaa'idi. Hedânkun t'owa wídínkoedipi ditúnídí wídínhanginnáhpí'in.

21 Hewänbo tobá Yôesiví'gedi t'owa dínhanginnân wänbo', óe'a'ginnamíví'wedi hediháa óekú'daa'amíví'wedi dínkhây'ä' waagi, inbí ánskaa wídínchä'muupí hedá inbí hang-intandá dâymáapídí khuu i'gebo diyí'. 22 Báyéki dihá kin di'ánde', hewänbo hang-intáhpí'indá' dimuu. 23 Tobá Yôesi-á t'ähkívi kw'áye namuu wänbo', hedá iví wówátsi-á hânhay wänbo wí'ûnhánde'pí, ná'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmähpi; hedí tobá Yôesi nachu'pí wänbo hedá t'owa-á dit'ahánde wänbo', báyéki hääwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí, hedá báyéki wíyá hääwí-á dâypaa, tsidé-á p'oekanu-á hääpandá pääyu-á waagá dínchaa'i', hedí ná'i hääwí dâypaa'i wá' dâya'a'ginmä'.

24 Hedího Yôesidi ovâyoye'o' díví'amídí ná'i yä'dâapí' inbí pí'ná khor'yédí dikanda'i', hedí wôeda'ginpídí yä'dâapí' hääwí wí'ná táyedi inbí túu'údí dívítsiye'o'. 25 Wíyá wídívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, hedí i hôeyó namuu'idá' dívíwhâyunde'. I hääwí Yôesi ikhíyé'idá' dâya'a'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á ná'i hääwí ikhíyé'i namuu. Idá'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí ditúní'in. Hamân.

26 Hedí in t'owa ná'i yä'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá díví'âamídí. In kwiya' wänbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wídithaapí, hedá wây-á kwiya'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmáa. 27 Hedí in senä' wá' han waagibá dívikanhon. Inbí kweeyôe-ádí dívitháye'bé-iví'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wây-á senä'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmá've-í'in. Hedí ná'in senä' wôeda'wó'gí wí'ná táyedi dívítsiye'odi i tuchänu dín'ä'i ovâymä', hedí inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'e'o'.

28 Dichanpo' wínachä'muupí'in Yôesiví'gedi ta'ge díví'ánshaa'âamídí, hedího Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapí' ánskaa-ádí, i hääwí dínkankhây'ähpi' díví'amídí. 29 Yä'dâapí'-ádí híwó'pí-ádí' inbí pí'ná khor'yé dinto'on; hânho dihá't'aa; wây-á to'wëndádá háa'wänbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; häädi wänbo t'ähkí dit'owat'akhanuda'; hânho dívít'aymáa; häädi wänbo t'ähkí dívíhóeyómáa; wây-á t'owaví'gedi yanákí díví'ánshamáa hedá dívíhí'máa; 30 t'owa dâytusúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'âmägi' dâytumáa; dívíyengi; dívípiphuude'; wíyá shánkí t'aywó'di ts'aa'bi i'gedi díví'ánshamáa díví'amídí; inbí tádá-á yíyá-á wídây't'óyandepí; 31 inbí ánskaa-á wídínchä'muupí; háa dívítu'an waa wídíví'opí; inbí maatu'indá wídây'séegípí; wây-á to'wênbí'piye' wídi'iyapo'pí. 32 Yôesi natsonpóe in to'wên ha'wáa díví'o'indá dínkhây'ä' diháani'in, hewänbo ná'i dínhanginnân wänbo handá' dívikanhon, hedá há'ida'ba' yoe, ovâyhí'an wây-á to'wên hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídí t'owaví'gedi háa dín'ä'in

1 Hedího wí to'wídí wây-á t'owa ovâytuusúu'odi natú' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to ûnkoedí-í natúní'in wí'bo wí't'aywó'nánpí'in, tobá to'wí namúní wänbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waag-ibá it'aywó'dodân. 2 Hedí gínhanginná Yôesi híwó' i'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâyutuchänudi, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. 3 Ná'i to'wídí wây-á to'wên ovâytuusúu'odi hewänbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di ná'ánde Yôesidi há'to

óetuchänú-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wänbo hedá hânho nabo'atã wänbo-á, ma'di ná'i to'wí na'ánde háãbo wínamuupí'in. Ti wí'ûhanginnáhpí'an Yôesi i-áđi híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'dân ná'i to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'da' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'angepídi, iví tuchänu shánki pín'aywó'nin ûnmúni owáy Yôesidi t'owa ovâytechänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'ôení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wëndá híwó' íví'o', hedá wëndá híwó'pí íví'o', hedi Yôesidi na'in wí'inbo dímmáni háãwí gín'ã'i'. ⁷ Wáy wên t'owa-á háãdi wänbo t'ähki híwó' dívíkanhon, hedi dida' Yôesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâyma've-í'in, hedá dida' hânhay wänbo t'ähki diwówayêeni'in. Ná'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahánde'pí'in ovâymmáni. ⁸ Wây-á t'owa-á dihãkhãdá ingí'da' háãwí t'ähki dikanda', hedi Yôesivi ta'gen ûnmuu'in wí'ôn'a'ginpi, hewänbo shánkidí in yã'dãapí'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovâytechänukhãmáa, indádi nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähki dívíyã'dãapísiye'annindá wí'inbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâyma've-í, hedá híhchan ánsaa-á ovâymmáni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähki t'owa handa' ovâymaãdân.

Yôesi Tádáda'mân ûnk'ôe natúnídi t'owaví'gedi háa dín'ã'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wídyätaapí i tsontu Moses ita'nandi', hewänbo dívít'aywó'dodibo' ovâytechänú-í tobá i tsontu dâymáapí wänbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'i tsontu-á dâytaa wänbo', dívít'aywó'dodibo i tsontu dá inbí t'aywó'di dínmuu'i ovâykeekw'ôení. ¹³ In to'wên Yôesivi tsontu dâya'a'ginnannindáho Yôesidi ovâychãmáa t'aywó'di wídyãmáapí waagi, in to'wên diwãnpit'o'indá'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsontu dâymáapí wänbo', háa ná'i tsontu natú' waagi wí'bo díví'odá, kindidi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hediho háa díví'o'in namuudi nakeepo' i tsontu Moses ita'nandibá inbí ánsaa iwebo dâymáa'in, hedi inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hediho i thaa napówa-í Yôesi Tádádi t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo'. Hedi Christ Jesus-áho i namuu óesóge'i kin ovaytu'amídi. Kindá ihaydá' t'owa dovâytu'o', Yôesivi híwó'di tuu dovây't'ôe'odi.

In Hudíyo-áđi Yôesivi tsontu ûnmuu'i-áđi

¹⁷ Ma'di wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'máadi natú' wí kodí'di Hudíyo namuu'in, hedi na'ánde Moses-ví tsontu itaadibo' ôn'aywoeni'in, hedi iyêngihée'odi natú' Yôesi óe'a'ginmä'in. ¹⁸ I-á ûhanginná háa Yôesi nada'in i'amí'in, hedá ûhanginná wá' wé'i wí yã'dãa'i namuu'in wé'i wí yã'dãapí' namuu'indá gá Yôesivi tsontu iwedí naháhpóedân, ¹⁹ hediho na'ánde' ovâypahúuwí'in in to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesivi'gedi wídnhanginnáhpídi, hedá in to'wên phakhuu ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde'. ²⁰ Hedá wá' nada' in to'wên Yôesivi'gedi háãbo wídnhanginnáhpí'in ovâyháãwíthayyamí'in, hedá in to'wên áyyãã waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'amí, gá ná'i tsontu imáa'in diwedí ûhanginnândân t'ähki in ta'gen namuu'in. ²¹ Idi pí'wên t'owa ovâyhá'o', hedi háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovâytumakhe'o wídvísã'mamípidí, hedi háadan i isã'bo'? ²² Wây-á t'owa ovâytu'o wíyá to'wívi sedó-áđi háa kwiyó-áđi wídvíwíhohkwomá've-ípi gin, hedi háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natú' it'ay'in i háãwí t'owa dâykhiyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychã'i', hedi háadan i-á ná'i háãwíba isã'bo' i tewhá wáyýe nakw'ó' deeye? ²³ Iphuededi natú' Yôesivi tsontu itaa'in, hedi háadan ná'i tsontu i'a'gindopídi Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? ²⁴ Háa Yôesivi ta'nin diwe nata'muu waa napo', kinnân natú'di:

Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesivi'gedi yanáki dívíhée'o'.

In Hudíyoví k'ewe' taadibo há'to in ovây'aywoeni

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsontuú i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewe' taa imáa'indá ûnchâ'muu; hewänbo ná'i tsontuú i'a'gindopídá, tobá nataamuu wänbo' iví taa wí'ûnchâ'muupí. ²⁶ Hedi wí Hudíyo namuupí' Yôesiví tsontuú i'a'gindodi tobá in Hudíyoví k'ewe' taa imáapí wänbo', Yôesidi óechaa nataamuu waagibá. ²⁷ Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewe'taamuupídí hewänbo i tsontuú i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó' wí'úví'opídí, gá i tsontuú wíwîn'a'gindopídân, tobá ná'i tsontuú-á únta'muu wänbo hedá tobá ík'ewe'taamuu wänbo'.

²⁸⁻²⁹ To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuyädibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Hedi wí to'wí in ta'gennin k'ewe' taa wí'imáapí wên k'ewe' taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewänbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodí'di Hudíyo namúní'in hedânho ta'gendi ha'bi namúnídí, hedá in ta'gennin k'ewe' taa-á pí'ná khó'yéba imá've-í'indá ûnk'hây'ä'. Hedi kin waagi ûnpo' i tsontuú iwänpi'a'gindodida'ba yoe, hewänbo i Yä'dâa'i P'oewahâadi óetaa'an waagibá nakhây'ä'. Wí to'wí ha'biví'gedi Yôesi-ân híwó' ihé'e'o', t'owada'ba yoe.

3

¹ Ma'di to'wí na'âani, "Hää-an in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí'? Hedi háagí'innan nachâ'muu há'in Hudíyoví k'ewe' taa?" ² Gá báyéki'í'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuú ovâymägi dâ'yâyîngi'amídí. ³ Hedi tobá wáy wên in háa dínkhây'ä' waagi wídíví'opí wänbo', ti Yôesi wá' ûn'óde-í'í'amídí háa ituu'an waagi? ⁴ Yoe, há'to ûn'óde-í. Gínkhây'ä' gitúní'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opí'in tobá t'âhki' t'owa dihôeyó wänbo'. Yôesiví ta'nin diwe iví'gedi ûntû' waa:

Ihé'e'andá t'owa dínhanginnáni ta'ge ihí'máa'in.

Hedi t'owadi ônt'e'p'idénde wänbo dínhanginpúwí hânhay wänbo híwó'pí wí'i'opí'in.

⁵ Hewänbo ma'di wí to'wí t'owada' namuudibo kin na'ánde': "Naa dáyhíwó'pí'andá, Yôesi-á shánki híwó'dá i'o'in nakeepo'; hedânkun híwó' wínamuupí Yôesidi dítuchânú-í'in." ⁶ Hewänbo wígínkhây'âhpí kin waagi ívihé'e'amí'in. Yôesi wí'bo híwó' i'opídá, hândidan i-á ûnkoedí-í ta'ge natúní'in in t'owa dívít'aywó'nannin? ⁷⁻⁸ Hedi ma'di to'wí kinnân natúní: "Naa dáyhóeyó'andáho', iwedi nakeepo' Yôesi-á shánki hay'i namuu'in, gá i-á wínahôeyópídân. Hediho kin napo'di Yôesi wí'ûnk'óepí dítu'âamídí t'aywó'to'í omuu'in." Hewänbo to'wí kin ihé'e'andiví hí' ûntu'da' gínkhây'ä' ívít'aywó'nâamí'in, hedânho na'inbí t'aywó'di iwedi háäwí híwó'di napúwí. Wên t'owa yanáki naví'gedi dívíhóeyóhí'máadí dítu' kin waagi naa oháhkanyi'in. Ha'min t'owa-áho i tuchânu dín'ä'í' dâyhóní-áhe'.

T'âhkídíbo dívít'aywó'nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na'in Hudíyo shánki híwó'nin gimuu in wé'ge'in t'owaví'wedi? Hedân yoe. Naadi ho wâykeekw'ódi t'âhkídíbo t'aywó'to'indá' gimuu'in, na'in Hudíyo-á hedá in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Yôesiví ta'nin diwe kinnân únta'muu:

To'wí wänbo iví wówátsi ta'ge wí'ihonpí, wí' wänbo yoe.

¹¹ To'wí wänbo wínaka'póya'pí háa in yä'dâa'in namuu'in, to'wí wänbo wínada'pí Yôesi óetaa-í'in.

¹² T'âhkídíbo Yôesiví'wedi dívíhänge'an, inbí wówátsi-á háäbo wídínchâ'muupí, wí' wänbo wína'ânpí híwó' i'o'í'.

¹³ Wí penípho óehuudi nasuú waagibá inbí hí'-á tay'í dínmuu, hôeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó, háa dítu' waa whänpûuví só'p'oe waagi'ba dínmuu,

¹⁴ hedi inbí sóphogedi t'aywó'di hí'-á hedá hí' nawhâhkant'óe'í-á báyéki'ho dínpi'.

- 15 Häädi wänbo t'ähki dikhâymuu dâyt'owat'ahanú-ídi,
 16 wâhää dimää wänbo hääwi dâypedee'o', hedá t'owa-á ovâydaháachando?
 17 Haa inbí wówátsi tsaaginpidíbo dâyhúuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,
 18 hedi Yôesi-á háy wänbo-á wídây'a'ginpí.

Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waa inbí whäyu dínmuudibo', haa díví'o'in namuudá yoe

19 Gínhanginná t'ähki Yôesivi tsontuü natû'di-á in to'wên dâya'ginnamídi dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnipídi wídívít'aywó'nanní'in, hediho t'ähki t'owa dínhanginná Yôesivi'piye' dívít'aywó'nannin. 20 Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapí' waagi namuu iví tsontuü òn'a'ginnamídi iwänpisó'díndedibo', gá ná'i tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. 21-22 Hediho ná-áho ná'in nathaypóe haa t'ähki Yôesivi tã'nin diwe ûntû' waa: Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waagibá inbí whäyu Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i tsontuü dâya'ginnamídi dívísó'díndedida'ba yoe. Ná'i tuu-á t'ähki t'owagi' namuu, t'ähki t'owa há'minda' gimuudi, 23 gá t'ähkidíbo ívít'aywó'nandân, hediho to'wí wänbo yã'dâa'ida' wínamuupí Yôesi t'ähki yã'dâa'i namuu waagibá. 24 Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ûnp'oedi iwá'âa na'inbí t'aywó'di iwedí díma'p'ãdi-ídi, hedi ná'i namuudiho Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ûnmuudi díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagibá. 25-26 Hânwänbo Yôesi Tádá í'ánshaamägi Jesus ósaanídi, iví ûnp'oe ich'âanídi, hedânho iví'piye' ívîwhäyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýâa'amí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nann wänbo Yôesi Tádá nabo'atádi itsíkha'andi wesebo wí'ovâyütchänupí dín'ã waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapí kin i'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyçhaamáadân. Hediho ná-á híwó'da' i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovâyçhaamáadi t'aywó'di wídâyamáapí waagibá.

27 Hediho Yôesi Tádádí há'wâa na'ingí' i'andi, ti gínk'óe ívíyêngihée'amídi? Hedân yoe. Háadi? Gá Yôesi Tádádí díçhaamáadân t'aywó'di wí'âyamáapí waagi hääwi híwó'di íví'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívîwänpiwhäyundedân. 28 Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waagi inbí whäyu dínmuudibo', i tsontuü dâya'ginnamídi dívíkhäädedida'ba yoe.

29 Hedi ti gi'ãaní Yôesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, 30 gá wí'da' wí Yôesi na'ândân, hedi idáho ovâyçhaamáa in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in t'aywó'di wídâyamáapí waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. 31 Hedânho na'inbí whäyu gínmuudibo ti ná'i tsontuü-á äyyoegi'o'? Hedân yoe. Ná-á shánki gínkoedi äy'a'ginnamídi haa natû' waa.

4

Abraham-bí whäyu háawin ûnmuu'in

1 Náa wâyhí'khâymaa Abraham-bí'gedí haa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu. 2 Yôesi natúdáho idá Abraham-dá óeçhaamáa'in t'aywó'di imáapí waagi híwó' i'odibo', hedânho Abraham ûnkoedi-íwän iví híwó'di tsiyekan ni'gedí iyêngihée'amídi. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá ûnkoedi iyêngihée'amí'in. 3 Yôesivi tã'nin diwe kinnân nata'muupí'an:

Abraham Yôesivi'piye' iwhäyudânkun Yôesidi óeçhaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

4 Kin waagi namuupí'an: To'wí it'ôe'andi-á óewá'ánde', hedi iví wá'âa ûnt'anmuu háyú it'ôe'an waagidi, wí'óewänpidamâhpí. 5 Hewänbo to'wí wänbo híwó'di hääwi i'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedi-í natúnídi t'aywó'di wí'imáapí waagi'ba namuu. Yôesida'mân ûnk'óe wí to'wí óeçhaamá've-ídi t'aywó'di wí'imáapí waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedi kin óeçhaamáa iví whäyu ûnmuudibo', híwó' i'amídi

iwänpikhäädedidá yoe. ⁶ Hedânkun David hân'oe natú in to'wên Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wíðâyamáapí waagi dihíhchaa-í, hewänbo híwó' díví'amídí dívíkhääde'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân ita'nan:

In to'wên inbí yä'dâapí tsiyekan ovây'owóyé'indádí
in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâyâ'annindádí dihíhchaa.

⁸ I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhchaa.

⁹ Hedi to'gí'-an ná'i híhchan namúni? Ti in Hudíyogí'da'?? Yoe, in Hudíyo dimuupí'ingí' wá' namuupí'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe' taadi ho nataamuu ihaydân kin Yôesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'anpídíbo-ân. ¹¹ Tí'úugédân Yôesi natú Abraham in taa ikéyí'in nathaypúwídí Yôesidi ho óechaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudibo wa' in taa imáapídíbo'. Hedânkun Abraham-dá t'ähkí in to'wên ta'gendi Yôesiví'piye' dívíwhäyunde'inbí tádá waagi'ba dínmúni, tobá ná'in Hudíyoví k'ewe' taa dâymáapí wänbo', hedi in wá' Yôesidi ovâychaamáa t'aywó'di wíðâyamáapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tádá waagi'ba dínmuu, hewänbo in t'ähkíwí-á yoe. Abraham-bí äy waagi'in ta'gendi dimúnídí, indá dínáy iví ahtaa eeye díví'ah TUYÉ-ídí, i waagibá whäyü dâymá'vé-ídí, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadân wa' in taa iké'pídíbo'.

¹³ Yôesidi iví tuu Abraham óemägi idi Abraham-dádí iví äy iwedi'indádí ovâymääní'in hääwí t'ähkí náä oepáa k'aydiwi', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadân t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontuu i'a'ginnamídí ikhäädedidá yoe. ¹⁴ Yôesidi i hääwí ipäkhâyamáa'i' in to'wên i tsontuu dâya'a'ginnamídí dívisó'dinde'in ovâymäänídáho', in whäyü iví'piye' wínatâynípí, hedi i tuu Yôesi imägi'i-á hääbo wí'ûnmúnípi. ¹⁵ Hewänbo wí to'wí i tsontuu i'a'ginhánúdá Yôesidi óetuchänunde'. Tsontuu wänbo nayipídá há'to nakoeđí-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídí, hewänbo nayi-ákun ná'i tsontuu.

¹⁶ Hedânkun hääwí híwó'di iví'anpídíbo Yôesi iví tuu imägi t'ähkí in Abraham-bí äy iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkanä dâykéyí'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yôesidi ovây'âamí in to'wên i tsontuu dâymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähkí in to'wên dívíwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'ba gínmuu t'ähkí na'in ta'gendi Yôesiví'piye' ívíwhäyunde'ingí'. ¹⁷ Yôesiví ta'nin diwe ûnkw'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wísóge báyéki t'owagí' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yôesivípiye' iwhäyunde', hediho Yôesidi i-á ho óechaä hä'in t'owaví tádá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówápaa-ídí, hedá tobáháa hääwí wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yôesi natúdáho', napúwí-ákun.

Háa Abraham Yôesiví'piye' iwhäyü waa na'in wá' gínkhây'ä' ívíwhäyü-í'in

¹⁸ Hediho tobá whäyupíwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähkí dithaa'inbí tádá dínpuwagít'óe'in, gá Yôesidi óetu'andân báyéki tí'úuge ká'ää'in ûnkwó'gít'óe'in, hedi han ûnpóe. ¹⁹ Iví túu'ú i'gedi i'ánshaamáadí, há'to i'âykw'óeni waa nachaa, ma'di tägintä (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwiyo Sarah-á wäphade kwiyo náä ûnmuudiho', há'to nasáhpúwí i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ûnkay. ²⁰ Yôesiví tuu óemägi'in ônwhäyü, hedi iví whäyü ûnhááníví'wedi shánki ûnkaypóe, hediho Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Iví pí'ná khó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwí t'ähkí natú'i' i'amídí. ²² Hedânkun Yôesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ²³ Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedi Yôesi natú'i' Abraham-gí'da' wínatá'muupí, ²⁴ hewänbo na'ingí'-ân wá' nata'muu, gá Yôesi-á natúdan na'in wá' díchaa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi

iví'piye' ívíwhäyundedi, idá Jesus na'inbí tsondi shánki hay'i gínmuu'i' óewáywówápa. 25 Yôesi Tádádí Jesus óemági na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídi, hedá óewáywówápa nakeepúwídi díchaamáa'in t'aywó'di wí'âyamápi waagi. Jesus-ví'piye' ívíwhäyundedáho Yôesi Tádádí díchaamáa t'aywó'di wí'âyamápi waagi.

5

1 Hedího náa Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádá-ádí díwón, gá Yôesi Tádádá díchaamáadân t'aywó'di wí'âyamápi waagi na'inbí whäyü gínmuudi. 2 Hedí na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yôesi Tádáví'piye' díkán, iví séegísehkanä âytáa-ídi, hedi háädi wänbo t'ähki ná'i séegísehkanä-á âymá've-í. Hedí hânho ívihíhchando', gá gínhanginnândân wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádí gikwó'gít'óe'in. 3 Hewänbo háhaydi'dá'ba wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' âyt'ôephadende wänbo', gá tobáháa gínpóe wänbo ná'i t'ôephade namuu'ídi giháhpó'dân ívíyää'amídi. 4 Hedá ívíyää'andá shánki gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwedáho shánki gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípägít'óe'in. 5 Hedí kin ívíwhäyundedá há'to gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dâa'i P'oweahháa Yôesidi dímgí'i na'inbí pí'ná khó'yé âymáadân, hedi idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegí'in. 6 Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídi yä'dâa'in gimúnídi gínkoedipídíbo', híwó' naná' dihaydân Christ nachuu na'in gimuudi, in Yôesi ây'a'ginpí'in gimuu wänbo'. 7 Nabâapu'wan óeshaa-ídi wí to'wí nahíye-í'i wíyá to'wígí' nachúu-ídi, tobáháa i wíyá to'wí i tsontuü i'a'gindo wänbo'. Ma'dân wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí íví wówátsi ta'ge ihondi namuu'ígí' nachúu-ídi. 8 Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikw'ó' dihaydibo Christ na'ingí' nachuu. Kindidân Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegí'in.

9 Hedânkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoeni'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídi, gá na'ingí' ho nachuudi iví ûnp'oe ich'áadân, hedânho Yôesi Tádádí díchaamá've-ídi t'aywó'di wí'âyamápi waagi. 10 Yôesi Tádáví hânmin gimú'dewän, hewänbo náa-á i-ádí ívíwón iví ay na'ingí' nachuudi. Hedího náa Yôesi Tádá-ádí ívíwónídi gínhanginná ta'gendi dín'aywoeni'in gá iví ay wíyá ûnwówápóedân. 11 Hewänbo háhaydá'ba wínamuupí, náa-á gíhíhchan wá' gá Jesus Christ, i shánki natsonyi'i namuu'i hedá i Yôesi Tádá-ádí díwóní-á, idiho dínkeeyan háawi Yôesi Tádá namuu'in.

Háa Adam i'annin namuudi in chuwa na'in dínkán, hewänbo háa Christ i'annin namuudá wówátsi âymáa

12 Wí wí' to'wí Adam gin nakháwä'i' it'aywó'nán, hedi i-á it'aywó'nandi t'ähki t'owa t'aywó'di giyámu. Adam-dá it'aywó'nandi nachuu, hedi na'in wá' ívít'aywó'nandibo t'ähkídíbo git'aháani. 13 Wí tsontuü wänbo nayipídáho Yôesi há'to natúní t'owa wídyátsontuü'a'ginmáapi'in hediho wínatúnípi dívít'aywó'nannin. Hewänbo náa oepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó'doho wa'di Moses i tsontuü ita'nanpídíbo'. 14 Ná'in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'ähki t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó'di dínmuu'i Adam-bí t'aywó'di waagi wídnmuupí wänbo'. 15 Háa Adam ûnpóe'indi díhá'o Jesus-ví'gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa' náa oepáa k'aydi wínapówápi. Hewänbo háa Adam i'annindá hedá háa Jesus i'annindá handa' wídnmuupí. Háawí Yôesidi khägípi dímä'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánki nakay. Wí' wí sen Adam namuu'i Yôesiví p'óegédí ihänge'andibo t'ähki t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesiví séegísehkanä-á hedá háawí dímä'i-á shánki gáháyü'i ûnmuu Adam-bí t'aywó'di ûnmuu'iví'wedi, hedi t'ähki t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imä'i dâyhónídi, wí' wí sen Jesus Christ namuu'iví séegísehkanä ûnmuudi. 16 Hedí háa napóe'in i Yôesi Tádádí dímä' iwedi hedá háa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handa' wídnmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'ää-í, hewänbo tobá báyéki wáy-á t'owa báyéki t'aywó' dívít'ó wänbo', Yôesidi wí híwó'di háawí wá'âapídíbo na'in dímä' waagíba idi díchaamáa t'aywó'di wí'âyamápi waagi. 17 Hedânkun wí wí' sen

it'aywó' nandibo chuwadi na'in t'ähki díhógi. Hewänbo háa ná'i wíyá wí sen Jesus Christ namuu'i' i'annindá shánkí hay'in namuu. Idá hânho báyéki séegísehkanä-á dímä', hedí kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo', i-á natú' idi díchaamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagi, hedí wówátsi nahándepe'in âymá've-í, hedá iwe tsonnin waagi'inbá githáa-í.

18 Hedího ha'wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudiho tuchänu napówá t'ähki t'owagí', hedá han waagibá wí wí' ta'geda' hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'ähki t'owa ovâytu'amídí t'aywó'di dâymáapí'in waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahándepe'indá ovây máäní. 19 Wí wí' to'wí Adam namuu'i háa Yôesi Tádá dí óetu'an waa wí'i'a'gínpídího t'ähki t'owa dit'aywó'to'inpaa. Hanbá i wíyá wí' to'wí Jesus namuu'i' i'a'gínnandibo t'ähki t'owa díngoed dipúwí'in in Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wídây máapí waagi. 20 Yôesi iví tsonnu imägi t'owa ovâythayyamídí háyú hânho dívít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesivi séegísehkanä-á shánkí wänbo-á ûnkeepóe. 21 Hedího i t'aywó'di kay'i namuudibo t'owa ovây'tandânho chuwaho dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádá ví séegísehkanä-á t'aywó'divi shánkí ûnkay, hedího na'in díchaamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagi hedânho wówátsi nahándepe'in âykéyídí, háa Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'i na'ingí' i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówáyêeni

1 Báyéki t'aywó'di dîn'owóyéndediho Yôesivi séegísehkanä shánkí ûnkeepó'. Hedího hân gínkhây'ä' iví'amí'in? Ti in ta'gen gínk'óe ivít'aywó'kanhúuwídí wíyá shánkí iví séegísehkanä ûnkeepúwídíbo?? 2 Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopí, hedího t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä' gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ívíhúuwípídí. 3 Na'in díp'óp'oe'an âykeeyamídí Christ Jesus-ádi wí'da' gimuu'in. Ti wí'únhanginnáhpí'an díp'óp'oe'an dihaydi i-ádi gichuu waagibá âykeeyan. 4 Hedânkun díp'óp'oe'an dihaydi, i-ádi gichuudáhá' díkhä'kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yôesi Tádá ví pínán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá' wówátsi ts'aamin âymá've-í.

5 I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedího kindidi i-ádi wí'da' waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywówápóe waagibá na'in wá' díwáywówápaa-í. 6 Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádi phé'wan deedi gichuu waagibá gínpóe hedânho háa gimú'de waagi'in wíyá wígimúnípídí, hedá iwedá i t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-í, 7 gá to'wên dichuu'indá t'aywó' diwedi díma'pândân. 8 Ná'in ivíwhâyunde?: Christ-ádi gichuudá i-á dibá giwówáyêeni, 9 hedí gínhanginná Christ nawáywówápóedi hânhay wänbo wíyá wínachúu-ípí. Chuwadi há'to wíyá óet'aaní. 10 Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyí, hedí náä wíyá nawáywówápóedá hânhay wänbo t'ähki nawówáyêeni i Tádá óehíhchannámídí. 11 Hedí un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' í'âaní'in hedânho wí'úvít'aywó'kanhúuwípídí. Náä-á Jesus Christ-ádi ímuudi unbí wówátsi bîn'amí Yôesi Tádá bínhíhchannámídí.

12 Hedânkun wí'úvímäänípí i t'aywó'didi wovây'taanídí, hedí unbí túu'ú iwe háa íwänpichaa waagi wí'úvíkanhúuwípí, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. 13 Wáy wí wänbo' unbí túu'údí t'aywó'kan wänbo yä'dáapíkan wänbo wíwínkanmäänípí. Shánkídí kinnân úví'amí: Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bínmääní gá idân chuwa iwedi wovâywhahógidi wówátsi ts'aamin wovây mágidân, hedá unbí túu'ú t'ähkídá híwó'dida' Yôesi Tádá gí' bîn'amí. 14 Náä iwedi t'aywó'didi wíyá wíwovây'tankháymáapí gá wí'úvívänpisó'díndepídân híwó'nin ípúwídí i tsonnu bîn'a'gíndodibo', hewänbo Yôesivi séegísehkanädân wovâykhäge'do híwó' úvíkanhúuwídí.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhúuwí'in

15 Hediho kin napo⁷di hânnan nää íví⁷amí? Ti gínk⁷óe i tsontu⁷ ay⁷a⁷ginhánú-ídi hedi kin ívít⁷aywó⁷nâamí? Hedân yoe. 16 Únpihanginnáhpí⁷an wí to⁷wíví⁷piye⁷ úvímágidá igí⁷da⁷ úvít⁷óe⁷amídi hedá idá⁷ bín⁷a⁷ginnamídá, hedân ná⁷i to⁷wíví⁷ pant⁷óe⁷in waagi⁷inbá ímuu. Hediho hanbá úvívánpit⁷aywó⁷kanhondá kindidi t⁷aywó⁷diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewänbo Yôesiví⁷piye⁷ úvímágidá bín⁷a⁷ginnamídí, iví pant⁷óe⁷in waagi⁷in ímuu, hedi idá wovâyçhaamáa t⁷aywó⁷di wívínmáapí waagi. 17 Naadi Yôesi dókú⁷daa⁷o⁷, gá tobá úvít⁷aywó⁷dodi ná⁷i t⁷aywó⁷diví pant⁷óe⁷in waagi⁷in ímú⁷de wänbo⁷, nää-á pín ta⁷ge haydi in ta⁷gen háhkan wovây mági⁷in bín⁷a⁷gindodân. 18 Nää-áho t⁷aywó⁷di iwedi íma⁷p⁷á, hedi unbí wówátsi thaa úvímági híwó⁷dida⁷ úví⁷âamídi. 19 Yä⁷dâakan ni⁷gedá t⁷óedi íka⁷póya⁷, hedânho ná⁷in pant⁷óe⁷inbí⁷gedi naadi wâyhí⁷máa wâythayyamídi shánkí íka⁷pówa-ídi. Wáymûu-áho úvít⁷aywó⁷dodi wên pant⁷óe⁷in waagi⁷inbá ímuuwän, hediho unbí túu⁷ú t⁷âhkídi úvít⁷aywó⁷dowän, hedá háädi wänbo t⁷âhkí híwó⁷pí⁷ úví⁷owän. Hewänbo nää-á Yôesiví⁷piye⁷ úvípimääni iví pant⁷óe⁷in waagi⁷in ímúnídi, unbí wówátsi ta⁷ge bínhúuwídi, hedânho yä⁷dâa⁷inda⁷ ímúnídi háa Yôesi nada⁷ waagi.

20 T⁷aywó⁷diví pant⁷óe⁷in ímuu ihaydi wí⁷ída⁷píwän unbí wówátsi ta⁷ge bínhúuwídi. 21 I t⁷aywó⁷di háäwí úví⁷andidi nää wovâywóeda⁷má⁷, hedi hândidan ná⁷i t⁷aywó⁷didi wovâykhäge⁷nan? Wéngédi wänbo yoe. I t⁷aywó⁷di úví⁷o⁷i namuudi chuwa iwe ípowagít⁷óewän. 22 Hewänbo t⁷aywó⁷di iwedi íma⁷p⁷ándi nää-á Yôesiví pant⁷óe⁷in waagi⁷in ímuu, hedi idi wovâykhäge⁷do⁷ yä⁷dâa⁷in ípúwídi. Hedi Yôesiví⁷piye⁷ úvímágidihó wówátsi nahánde⁷pí⁷in bínkéyí. 23 T⁷aywó⁷digí⁷ ívít⁷óe⁷andá chuwa-ân na⁷inbí wá⁷âa-á gínmúni. Hewänbo Jesus Christ na⁷inbí tsondi hay⁷i-ví⁷in gimuu⁷dá, in wówátsi nahánde⁷pí⁷in Yôesi Tádádi dí⁷má⁷.

7

Paul kóhtsaq i⁷gedi ita⁷do⁷ hedânho wíyá háäwí giháhpúwídi

1 Tí⁷úuwin páadé⁷in, tsontu⁷ i⁷gedi únhanginná⁷nin ímuu, hediho wâyhí⁷khây⁷máa kinnân: Únhanginnáhpí⁷an únkhây⁷ä⁷ ná⁷i tsontu⁷ bín⁷a⁷ginnamí⁷in háyú wówátsi úntä⁷än diwe pu⁷wahayda⁷. 2 Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaq⁷ändi-á únkhây⁷ä⁷ iví sedó-ádí⁷da⁷ natháa-í⁷in háyú wówátsi thaa iví sedó úntä⁷än diwehay. Hewänbo iví sedó únchuu ihaydáho iví sedó-ádí wíyá wínawhi⁷änpí. Hannânho natú⁷ in kóhtsaq tsontu⁷. 3 Hedi wíyá pí⁷wí sendádi ithayedá wa⁷di iví sedó únwówayidibo⁷, iví sedóví⁷piye⁷ it⁷aywó⁷do⁷. Hewänbo iví sedó únchuudáho in kóhtsaq tsontu⁷ iwedi nawhima⁷p⁷á, hediho wíyá pí⁷wí sendádi íkhó⁷yä⁷dáho t⁷aywó⁷to⁷i wínamúnípi.

4 Un wá⁷ kin waagibá únpo⁷, naví tí⁷úuwin páadé⁷in. Christ-ví túu⁷ú únchuu ihaydá un wá⁷ íchuu waagibá únpo⁷e hedi kindidi ná⁷i tsontu⁷ Moses ita⁷nan diwedi wovâywiye. * Hediho nää-á únkoedi wíyá to⁷wíví⁷ ímúní⁷in, i to⁷wí nawáywówápóe⁷i-ân i namuu. Hediho nää-á iví⁷ gimuu⁷di gínkoedi híwó⁷di háäwí Yôesi Tádági⁷ íví⁷âamí⁷in. 5 Háa giwänpida⁷ waagi ívít⁷aywó⁷dodi na⁷inbí wówátsi áyhonwänho⁷, hedi ihaydá wíyá shánkí ívít⁷aywó⁷namí⁷in gida⁷po⁷ ná⁷i tsontu⁷ git⁷o⁷di, hedi chuwa iwe gipóya⁷wän ná⁷i t⁷aywó⁷didi na⁷inbí túu⁷ú dínsonmáadíbo⁷. 6 Hewänbo nää-á i tsontu⁷ iwedi gima⁷p⁷á. Nää-á Christ-ádí gichuu waagibá gínpo⁷di i tsontu⁷di wídítsonmáapí. Nää-á wíyá ts⁷aabi giháhpóe Yôesi áy⁷a⁷ginnmäänídi i Yä⁷dâa⁷i P⁷oewahâadi díhá⁷o waagi, háa íví⁷owän waagá yoe i tsontu⁷ nata⁷muu⁷i⁷ áy⁷a⁷ginnamídi ívisó⁷dinde ihaydi.

Wáyédi shánkí i tsontu⁷ gínhanginnâdi shánká ívít⁷aywó⁷do⁷

7 Hedi ti gitúní ná⁷i tsontu⁷-á t⁷aywó⁷di namuu gin? Hedân yoe. I tsontu⁷didá⁷mânho dínkeyan háäwí ta⁷gendi t⁷aywó⁷di namuu⁷in. Gá kinnân: I tsontu⁷-á natú⁷,

* 7:4 Ná⁷i hí⁷ wínatú⁷da⁷pí wígínkhây⁷ähpí i tsontu⁷ áy⁷a⁷ginnamí⁷in, hewänbo natú⁷da⁷-á, wígintáypí i áy⁷a⁷ginnamí⁷in hedânho Yôesidi díçhaamá⁷ve-ídi t⁷aywó⁷di wí⁷ây⁷máapí waagi, gá Jesus-ví⁷piye⁷ íví⁷wâyundeda⁷ han díçhaamáadân.

Hääwí wíyá to'wí ûnk'w'ó'di' wí'ída'ípi.

Han natúnipídá há'to naa dínhanginnáníwän wíyá to'wíwí hääwí odada'di dáyt'aywó'do'in. ⁸ Hewänbo hä'in tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá shánkí dáyt'aywó'nami'indá oda'póe, hedihó wíyá i hääwí naví' namuupi' shánkí owänpida'. Hewänbo i tsontuü nak'óepídá há'to ta'gendi dínhanginnáníwän dáyt'aywó'nannin. ⁹⁻¹⁰ Naa o'ân owówámuu'in wa' Yôesiví tsontuü oka'pówápi ihaydibo'. Hewänbo nä'in tsontuü natú'in wíðínkhây'ähpi wíyá to'wíwí hääwí oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáyt'aywó'nami'indá oda', hedí ochuu waagibá dínhanginpóe. Hedihó tobá na'in wówátsi áykéyídi Yôesidi iví tsontuü dímägi wänbo', naa-á in chuwaða' dínkán. ¹¹ I tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsontuü i'gedi namuu'in dínkaayan, hedí ná'i t'aywó'didibá díhay waagibá dínpóe.

¹² I tsontuü Moses ita'nandi-á Yôesiví'wedí na'ää, hedí t'ähkí i hí' iwe nata'muu'í yä'dâa'i-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di tsontuüdi wí'bo in chuwa dínkán? Hedân yoe. Naví t'aywó'didân in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsontuü-á híwó'di namuu wänbo', naa dáyt'aywó'nandânho i tsontuü natú chuwa iwe díkáani'in. Hedihó dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsontuüdan dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'dâapi' namuu'in.

Hääwídi na'inbí pí'nä khó'yé dínhanbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'owəəhəədi ná'i tsontuü dímägi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá t'aywó'diví pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wíðínhanginnáhpí háadi kin waagi dáyo'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wíday'opí, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihaydá' dáyo'. ¹⁶ Hedí híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáyo'dá, iwedi nakeepo' naa ochanpo'in i tsontuü-á híwó'di-ánkun namuu'in. ¹⁷ Hedihó nää-á naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wäagi dáyo'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dínkw'ôndidân kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuudi hääbo híwó'di naví pí'nä khó'yé wíðínkw'ôhpi. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wíðínkoedipídân. ¹⁹ Wíyá otúní: I híwó'di okanda'i-á wíday'opí, hewänbo i híwó'pí'-áho dáyo', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedí i okanda'pí'-á dáyo'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wäagi dáyo'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dínkw'ôndidân kin waagi díkando'.

²¹ Hedánkun kin waagi häädi wänbo t'ähkí dínpo' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánkí wíðínbâapu'wanpí dáyt'aywó'namidí. ²² Naví pí'nä khó'yé-á ochanpo' Yôesiví tsontuü-á híwó'dida' namuu'in. ²³ Hewänbo dínhanginná häädi wänbo t'ähkí naví túu'ú t'ähkí iwe wíyá pí'wí hääwí nayi', i-á naví híwó'di ánskaa-ádi ihänbo waagibá, hedí naví túu'ú iwedi owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'ôe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedí kindidiho naví pí'nä khó'yé-á ta'gendi Yôesigí'da' ot'ôeda'. Hewänbo naa t'owada' omuudi dáyt'aywó'do'. Ákhhi'yowän, to'dan díkhäge'namí naa, hedânho ná'i túu'údi chuwa iwe wíðíkáanípídi? Naadi Yôesi Tádá dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánkí natsonyi'í namuu'idáho díkhäge'dodân.

8

I Yä'dâa'i P'owəəhəədi na'in díkhäge'máa na'inbí wówátsi yä'dâa'i áyhúuwídi

¹ Hedihó nää-á in to'wên Christ Jesus-ádi dimuu'indá Yôesi Tádádi wí'ovâyutuchänú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádi wí'da' waagibá gimuudi i Yä'dâa'i P'owəəhəə i wówátsi napäyi'í' ûnkoedidân díma'p'ädi-ídi t'aywó'diwedi hedá chuwa iwedá. ³ Na'indá t'owada' gimuudi wígakaypí, hedihó Yôesiví tsontuü ihay wí'ây'a'gindopí hedânho t'aywó'diwedi dín'aywoenídi. Hewänbo Yôesi Tádá-ânho ûnkoedi dín'aywoenídi. Kin i'amídi iví ay dínsan wí t'owa napáa-ídi, na'in kaypí'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedí tobá t'aywó'di wí'i'anpí wänbo na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachuu. Handidiho ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedânho t'aywó'didi na'in wíyá wíðít'aanípídi. ⁴ Hedí kin i'an hedânho Yôesiví

tsontuú natú waa na'inbí wówátsi ta'ge áyhúuwí. Hedi náä-á háa giwänpida' waagida' wí'ívíkanhonpí, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natú íví'ami waagän.

⁵ In to'wên háa diwänpida' waagi díví'o'indá háädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o háäwí dikanda' i'gedida', hewänbo in to'wên háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada' waagi díví'o'indá háädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o i háäwí i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada'póe'i'. ⁶ Hedi háa giwänpida' waagi íví'ami'in ni'gedida' íví'ánshaamáadá chuwa iwe gipówá-í, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an waagi i'gedi íví'ánshaamáadá ta'gennin wówátsi-á híhchan ánshaa-á gin'ää-í. ⁷ Hedänkun wí to'wí háa nawänpida' waagi i'ami'inda' i'ánshaa'odi Yôesivi hänbi' waagi'ba namuu, gá Yôesivi tsontuú wí'i'a'gindopidän, hedi wí'ünkoedipi ön'a'ginnamídi. ⁸ Hedi ki'min t'owađa há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesivi P'oewaahâa ta'gendi unbí pí'ná khó'yé únthaadá háa i natú' waagi úvíkanhúuwí, háa íwänpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí íví pí'ná khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ônsandi' imáapíđa Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'ná khó'yébo bínmáadá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahändepi'in wovâyma', gá Yôesi Tádáđi wovâychaamáadän t'aywó'di wívinmáapi waagibá. ¹¹ Yôesi Tádáđi Jesus óewáywówápa, hedi íví Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádáđibá undá wíyá wovâywówápa-í, Christ Jesus óewáywówápa waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesivi P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymaäní.

¹² Hediho tí'úuwín páadé'in, náä-á háäwí giphaamuu waagibá háäwí híwó'di gínkhây'ä' íví'ami'in, háa giwänpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa íwänpida' waagida' unbí wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímágidáho wovâykhäge'namídi i t'aywó'di unbí túu'údi úví'o'i bínyâa'amídi, kindidänho in ta'gennin wówátsi bínkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesivi P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesivi áy dimuu. ¹⁵ Yôesivi P'oewaahâa bínkê' ihaydá pant'ôe'in dikhuwôeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédi íchaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyséegihógi Yôesi Tádávi áy ímúnídi, hedänho Yôesivi'piye' úvíyúusu'o' ihaydá wí'inbo bínkhây'ä'ní "Navi Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewaahâadänho na'inbí pí'ná khó'yé díhangin'ando' Yôesi Tádávi áy gimuu gin. ¹⁷ Hedi íví áyho gimuuđi i háäwí íví áygi' iwiyekw'ódi'i' áyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i háäwí áyhóní. Christ-ví'in gimuuđibo áyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hediho i-áđibá Yôesi Tádáđi he'ennin dípa-í.

Tobá náä t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo', wáy wí thaa-á háä t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di háäwí Yôesidi dínkhâymaa i'gedi dáy'ánshaamáadi, naa ochanpo' náä oepáa k'aydiwi t'ôephade-á háäbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Háä t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'ôenídi na'in ta'gendi íví áy gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Táa i'ánshaamági háäwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Ná'i háäwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-än natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'i háäwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedänho wínakhanmú-ípidí. Kindidi owáy Yôesi Tádávi áy chuwa iwedi dima'p'ändi háä t'ähki sa'wó' ingí' dínpóedí, ná'i háäwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytú' waagibá, ná'i háäwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napó', wa'di wíyá ts'aabi wínakhí'yenpídi. ²³ Hedi kin waagi wí'ünpo'pí ná'i háäwí nakhí'yendida'. Na'in wänbo gínhaytú' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsíkhakw'óndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in íví áy gipúwídi díséegihógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dínpáa-ídi wá' gitsíkhakw'ó. Hedi dínkeeyamídi han dínkhâymaa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa na'in dímagi. ²⁴ Yôesidi dín'aywon dihaydi waabo ná'i napúwídi ívítsíkhahon. Wí to'wí wí háäwí itsíkha'máa'i ho ikê'dáho', hedáho wa'di wínatsíkhapi. Háadan wí to'wí wíyá itsíkha'amí wí háäwí ho ikê'di?

²⁵ Hewänbo hääwí äykê'pí' wa'di äytsíkha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atä-í'in tobá wó'ondi äytsíkha'máa wänbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydi i Yä'dâa'i P'oewaahâadá díkhäge'do'. Kaypí'in gimuudi wáyýedí wígyiûsuhâhpí, hedi i hí' wí'âyshaadepídi gínwänpihaytû'. Hewänbo kin gínpo'di, na'inbí haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaahâadá na'ingí' Yôesi Tádá óhéé'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á ûnhanginná hääwí na'inbí pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hediho ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natu'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Yôesi Tádávi t'owagi' iyûusu'odân.

Yôesidi na'in díséegídiho hääwídi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi

²⁸ Nã'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo', nã'i hääwí napo'idího Yôesi-á híwó' ikhâymaa in to'wên i óséegí'ingí', innânkun iví'in ûnmúnídi ovâytukánnan, i'ánshamägi waagi. ²⁹ Hãn'oebo ûnhanginná to'wên dimúní'in in iví'in ûnpuwagít'óe'in, hedi iwéhpê'an indá iví ay Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidiho Jesus wí pá'dây waagibá namúni hedá na'indá báyéki tí'úuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên há'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpê'an dimuu'indá idi ovâytukánnan iví'in ûnmúnídi, hedi iví'in ûnmúnídi ovâytukánnandá natú t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu, hedi nã'in t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypáa-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedânkun, nã'i hääwí t'ähki í'gedi gínhanginnândi, nãä-á ta'gendi nã'in gínkoedi gitúnídi: Yôesi Tádá-á na'inbí'näpiye' namuudiho to'wídi wänbo há'to dí'taaní. ³² Yôesi Tádá-á wínakhâapóepídi iví ay Jesus imägi na'in t'owa t'ähkígi' nachúu-ídi. Hedi kin i'andânkun, nakhâapídi t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dí'määni. ³³ Yôesi Tádá-ân namuu i natú'di' in to'wên ovâyde'mannindá t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedipí ta'gendi dînt'aywó'dichänú-í'in. ³⁴ Hediho to'wí wänbo wí'ûnk'óepí natúnídi na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'ä' dí'tuchänú-í'in, gá Christ na'in gimuudi nachuudân, hedá wiyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawáywówápóe-á, hedi nãä-á Yôesi Tádávi kó'dínädá na'ân, hedi iwedi na'ingí' dînyûusu'odího Yôesi Tádá dînda'máa.

³⁵ Christ-di díséegídi to'wídi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi, tobá äyt'ôephadende wänbo', háa sehkanäwó' na'inbí thaa gínmuu wänbo', háa na'inbí whäyu gínmuudi t'owadi díyanäki'o wänbo', háa koegi'-á awegi'-á gíntáy wänbo', háa díwha'amí'indá dí't'ahänú-í'indá t'owa dida' wänbo'. ³⁶ Kin gínpo' háa Yôesivi ta'nin diwe nata'muu waagi: Na'inbí Sedó Yôesi, uví'in gimuudibo na'indá häädi wänbo t'ähki dí't'akhanukhây'o'.

Wên k'úwá ovây't'ahänú-í'in gimuu waagi t'owadi dí'máa.

³⁷ Hewänbo tobáháa nã'i t'ähki gínpo' wänbo', wéngédi wänbo wídí'taanípi, hewänbo na'indáho git'ampo', gá Christ i díséegí'i namuudân, hedi díkhäge'do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykoediwhâyunde hääwídi wänbo há'to díwiyé-í Yôesi Tádávi séegi iwedi, nã'i séegi-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'idi dí'mägi. Tobá giwówayidi háa gichuu wänbo', há'to iwedi giwiyedé-í. Makówáwin t'ôepa'aa'indi wänbo há'to iwedi díwiyé-í, háa p'oewaahâavi tsonnindi hediháa wáy wiyá to'wí tsonkhuu imáa'idi. Tobáháa napóe wänbo nãä háa páadépiye' gimän diwe, háa hääwí oepáa kw'áye hediháa nansoge núgé na'ändidi, háa wáy wiyá hääwí nakhí'yendidi há'to iví séegi iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádi in Israel t'owagi' ovây'an waa

¹ Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wíðâyhóeyómáapí, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadá navi pí'ná khó'yé donmáadi díhangin'ândo ta'ge dáyhí'máa'in. ²⁻³ Naa hânho ok'áykháa, hedá navi pí'ná khó'yé häädi wänbo

t'ähki otaachanpo' dáy'ánshaamáadi navi t'owavi'gedi, indá nää oepáa k'aydi navi maatu'in dimuu. Híhchangidi Christ-vi'wedá owiyedéé-í, kin naa dínpoé'indi ovâykhäge'namídáho'. ⁴ Indá Israel-vi'ây iwedi'inbá dimuu, hedi Yôesi Tádádi ovâyhógi ivi sówé'ây waagi'inbá dimúnídi, hedá idá ivi sa'wó'di kohthay ivi'wedi ún'ä'i' ovâykeeyan. Háa iwéhpêe'annin in Israel-'inbá ovâytu'an, hedá ivi tsontuu-á ovâymägi. Ovâyýeye háa óe'a'ginmäánídi, hedá háa ovâykhâymaa'in ovâytu'an. ⁵ In hán'oe'in se'daa-á ná'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínmuu, hedi Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedi'ibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedi t'owa dínkhây'ä' hánhay wänbo t'ähki óetége'bé-í'in. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel-'in t'owa ovâytu'an waaho i'an

⁶ Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá ná'i t'ähki dâymáa wänbo', Yôesi-ádi wídimuupídân. Naa wó'tú'pí Yôesi Tádá-á wí'i'a'ginpí'in ivi tuu imägi'in, hewänbo kinnân napo': Báyéki in Israel-vi'ây iwedi'indá kodi'nin Israel-'in wídimuupí, * ⁷ hedá wá' t'ähki in Hudíyo iwedi'indá Abraham-bí kodi'ninây iwedi'in wídimuupí ivi tûu ún'p'oe diwänpimuudibo', hewänbo kinnân Yôesi Tádádi óetu'an Abraham:

Uví ay Isaac úmuu'ivi'ây iwedi'indá'mânho ta'gendi uví tí'úugé kã'äã'in kin ovâytu'âamí.

⁸ Ná'i hí' kinnân natú'da': T'ähki Abraham-bí tûu ún'p'oe-á Yôesi Tádávi'ây wídimuupí, hewänbo in to'wên háa Yôesi Tádá ivi tuu imägi waa di'âypu'yä'in, inbí'gedida'mân gitúní ta'gendi Abraham-bíây iwedi'in dimuu. ⁹ Kinnânho Yôesi Tádádi ivi tuu Abraham óemägi háa ónkhâymaa'in:

Wí paayo nää iwedi uví'piye' owáy'äã-í, hedi ihaydá uví kwiyo Sarah wí enúkáy ho i'aypu'yäkhâymaa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yôesi wiyá shánki natú. Rebecca-di wên kwâati ovän'ayyan, hedi in áyyäã-á wí'da' tádá dänmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpáa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewänbo wa'di in áyyäã da'aypu'yäpídibo', wa'di háawên dän'anpídibo', háa híwó'di háa híwó'pí', Yôesidi Rebecca kinnân óetu'an:

I páadé'i-á i tí'úugé'igi' it'ôe'amí.

Hedi Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídi i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i', háawên díví'annin namuudida'ba' yoe, hewänbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. ¹³ Yôesi Tádá-á ivi ta'nin diwe kinnân natú':

Jacob-á dóde'man, hewänbo ivi pá'dây Esau-á dóyoegi'an.

Wíginkhây'ähpi gitúní'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

¹⁴⁻¹⁵ Hedân ti gitúní Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wiyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho únkoedi kin i'amídi, hediho Moses óetu'an,

To'wí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wí'piye' osehkanäkanda'i-áho dósehkanä'amí.

¹⁶ Hedânkun Yôesivi' iya únmuudibo wí to'wí ide'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawänpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe. ¹⁷ Yôesi Tádávi' ta'nin diwá ûnta'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naadi wínk'ú' untsonchã'nídi

hedânho háa wíkhâymaa'in namuudi navi kay dínmuu'in donkeeyamídi,

hedá nää oepáa k'aydi t'ähki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnání.

¹⁸ Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbí'piye' na'iyapo', hedá wây-á wëndá t'óyanpí'in dimúní gin ovâykannan.

¹⁹ Ma'di wí to'wídi ditsikáyí'ní naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovâyte'p'ídénde"? Tóebo wí'únkoedipí Yôesi óekhá'amídi i'amídi háa nada' waagi."

* **9:6** Wí to'wí kodi'di Israel-'i namúnídi únkhây'ä' ta'gendi Yôesivi'piye' iwhâyú-í'in.

²⁰ Hewänbo naadá i kin natû⁷di kinnân dótu⁷amí: “To-an unmuu Yôesi nâatuwähannamí⁷di, t'owa⁷ayda⁷ unmuudi? Ti wí nat⁷údí ùnk⁷óe i nat⁷úpa⁷i⁷ óetu⁷âamí⁷di, ‘Wí⁷úkhây⁷âhpi⁷ háa omuu waagi naa dípa*á*-í⁷in’? Hedân yoe. ²¹ I nat⁷úpa⁷i-á ùnk⁷óepí⁷an i pí⁷índi háäwí nada⁷i⁷ ipáa-í⁷di. Ná⁷i pí⁷in diwedibo⁷ ùnkoedi wên nat⁷ú sa⁷wó⁷gí⁷inda⁷ ipáa-í⁷di, hedá wáy-á háäháakangi⁷inda⁷.”

²² Hedânho Yôesi Tádá wá⁷ ùnk⁷óe kinnân i⁷amí⁷di: Tobáháa nada⁷ wänbo ikeeyamí⁷in hânho nat⁷ay⁷in t'owaví t'aywó⁷di dínmuudi, hedá iví kay ùnmuu⁷in âytáa-í⁷in nada⁷ wänbo-á, owáy oedi i-á nabo⁷atádi itsíkha⁷o⁷ ovây⁷tuchänú-í⁷di in to⁷wên inbí t'aywó⁷di dínmuudi nat⁷aydi, inbáho⁷ ovây⁷hänú-í⁷in dínkhây⁷ä⁷. ²³ Hedá wá⁷ nada⁷ in to⁷wên iví iya ônhógi⁷in ovây⁷hangin⁷ânnamí⁷in háa hay⁷i i namuu⁷in, inbá páadédi⁷bo⁷ ovây⁷de⁷man báyéki híwó⁷di háäwí dâyhóní⁷di. ²⁴ Hedi na⁷innân gimuu in Yôesi Tádá⁷di dítukánnannin iví iya âyhóní⁷di. Wáy wéndá Hudíyo gimuu, hewänbo wáy-á wí⁷gimuupí. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hedi Hosea-á hân⁷oe ita⁷nan:

In to⁷wên naví t'owa dínmuupí⁷indáho
naadi dovây⁷tu⁷amí naví t'owa gin.

In to⁷wên naadi wí⁷dovây⁷séegí⁷iwän,
indá nää-á in to⁷wên dovây⁷séegí gin dovây⁷tu⁷amí.

²⁶ Hedi wáy Yôesidi wáymûu ovây⁷tu⁷an diwe, “Undá naví t'owa wí⁷ímuupí” gin,
iwebáho nää-á ovây⁷tu⁷âamí “Yôesi i nawówáy⁷i⁷iví ây” gin.

²⁷ Hedá hân⁷oe Isaiah-á in Israel t'owaví⁷gedi kaygi⁷di natú:

Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyi wänbo⁷, háyú okhá i mâap⁷oe k'áygé i⁷ge
nakw⁷ó⁷ dihaybá,
wên háyú⁷dída⁷ ovây⁷aywoeni,

²⁸ gá Na⁷inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípí⁷di iví tuchänu ibowá-í⁷di nää oepáa k'aydi,
háa natú waagi.

²⁹ Isaiah wá⁷ natú kinnân napúwí gin:

Na⁷inbí Sedó i háäwí t'âhki itsonmáa⁷i namuu⁷idi wên tí⁷úugé kâ⁷äâ⁷in dín⁷yoe⁷anpí⁷dá,
giháaníwän in t'owa Sodom búu⁷úwindá⁷di Gomorrah-windá⁷di t'âhki dihán waagibá.

In Hudíyo Yôesiví⁷wedi dipedee

³⁰ Hediho háa ots⁷antú waa kinnân natu⁷da⁷: In t'owa Hudíyo dimuupí⁷in dívíwhâyundedi dipóe in to⁷wên Yôesi Tádá⁷di ovây⁷châamá⁷in t'aywó⁷di wí⁷dây⁷máapí waagi, tobáháa hádí⁷di kí⁷min dipúwí⁷in dâytuwämáapí wänbo⁷. ³¹ Hewänbo in Israel-⁷inda dâynu⁷wände hádí⁷di t'aywó⁷di wí⁷dây⁷máapí⁷in waagi⁷in dipúwí⁷in, hewänbo wí⁷dây⁷shaadepí. ³²⁻³³ Hedi háadan wí⁷dây⁷shaadepí? Gá dívíwänpiwhâyú-í⁷iví⁷wedi dívíkhädedän híwó⁷ díví⁷amí⁷di hedânho Yôesidi ovây⁷châamá⁷ve-í⁷di t'aywó⁷di wí⁷dây⁷máapí waagi. Wí k'uu Yôesi Tádá⁷di tã⁷nin diwe i⁷gedi nata⁷muu⁷i⁷ iwe dip⁷í⁷dedi dikanu waagibá dín⁷póe. Kinnân natú⁷:

Bít⁷óyan, oe Zion búu⁷ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu, t'owa iwe dip⁷í⁷dedi dikanunde⁷,
hewänbo to⁷wên iví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷inda há⁷to dichanpúwí híwó⁷pí⁷piye⁷
dívíwhâyunde⁷in. †

10

¹ Tí⁷úuwin páadé⁷in, pín ta⁷ge haydi Yôesi Tádá dóda⁷máa naví t'owa in Israel-⁷in dimuu⁷in ovây⁷aywoení⁷di. ² Ta⁷gendi wáytumáa, indá hânho dida⁷ Yôesi óehíhchanmääni⁷in, hewänbo piháa dívísó⁷dín⁷de díví⁷amí⁷di. ³ Ho wí⁷dínhanginnáhpí háa Yôesi i⁷o⁷in hedânho idi t'owa ovây⁷châamá⁷ve-í⁷di t'aywó⁷di wí⁷dây⁷máapí waagi, hediho indá dâytuwämáa hádí⁷di há⁷min wí⁷bo dívípí⁷páa-í⁷di, hediho háa Yôesidi kin ovây⁷amí⁷in

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedi iví⁷piye⁷ wí⁷dívíwhâyundepí⁷di dikanunde waagibá dín⁷póe.

widâyhóndepí. ⁴ Nääho t'ähki in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyunde'indá wiyá ho widíntáypí dívísó'dêe-ídí i tsonttuu dâya'a'ginnamídi hedânho dipúwídi in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaamáa'in t'aywó'di widâyamáapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó'dinde'in Yôesiví tsonttuu dâya'a'ginnamídi hedânho Yôesidi ovâyçhaamá've-ídi t'aywó'di widâyamáapí waagi, inbí'gedi Moses kinnân ita'nan: Wí to'wí t'ähki Yôesiví tsonttuu i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

⁶ Hewänbo kinnân nata'muu in to'wên inbí'gedi inbí whäyu dínmuudi Yôesidi ovâyçhaa'in t'aywó'di widâyamáapí waagi:

Wí'ítúnípi, "To'wí ûnkhây'ä' makówápiye' napée-í'in."

(Nä'indá natu'da', Christ óedaa'amídi makówádi nawhawe'ä-ídi.) Hedá wá' nata'muu:

⁷ Wí'ítúnípi, "To'wí ûnkhây'ä' in chu'in dikw'ó' diwepiye' nawhání'in."

(Nä'indá natu'da', in chuwa'inbí'wedi Christ óetegé-ídi óewówápaa-ídi.) ⁸ Hewänbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tuu-á undádího nayi',

unbí sóedi ítúni hedí unbí pí'nä khó'yé-á bînmáa.

Hedí ná'i tuu whäyu i'gedi namuu'i-á t'owa âyt'ôe'o'. ⁹ Hedânkun t'owavi páadépiye' ítúdi Jesus-á i shánki natsonyi'i namuu'in, hedá Yôesi Tádádí wiyá óewáywówápaa'indá unbí pí'nä khó'yé-á úvíwhäyundedi, wovây'aywoeni, ¹⁰ gá na'inbí pí'nä khó'yé Jesus-ví'piye' ívíwhäyundeda Yôesi Tádádí díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi, hedí iví'piye' ívíwhäyunde'in gitúda, dîn'aywoeni. ¹¹ Yôesiví ta'nin diwá ûntú',

In to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in.

¹² T'ähki t'owagi' handa' napo', in Hudíyogí'indá, in Hudíyo dimuupí'ingí'indá wá', gá t'ähki t'owagi' wí'da' wí shánki natsonyi'i na'ándân, hedí idá báyéki híwó'di ovâyma' in to'wên iví'piye' dívíyûusu'annin ovâykhäge'namídi. ¹³ Yôesiví ta'nin diwá ûntú' waagi:

To'wên i shánki natsonyi'iví'piye' dívíyûusu'andi di'aywonda'póedi

idá ovây'aywoeni-á kun.

¹⁴ Hewänbo hádídan iví'piye' kin dívíyûusu'amí iví'piye' wídívíwhäyundepídi, hedá hádídan dívíwhäyú-í iví'gedi wídínhanginnáhpídi, hedá hádídan dínhanginpúwí to'wídi iví tuu wí'ovâyt'ôe'anpídi, ¹⁵ hedá hádídan wí to'wídi ovâyt'ôe'amí Yôesidi wí'óesanpídi? Kinnân Yôesiví ta'nin diwe nata'muu:

In to'wên wí híwó'di tuu dâymáyä'inbí ahtaa-á sa'wó' dínkeet'óe.

¹⁶ Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähki in Hudíyo Yôesiví híwó'di tuu wídâyséegi'anpi. Kinnân ita'nan:

Na'inbí Sedó Yôesi, wên háyúhaydida' t'owa i háäwí naví'wedi dit'oe'i' dívíwhäyu.

¹⁷ Hedânkun Yôesiví'piye' ívíwhäyú-ídi, gíntáy iví tuu git'óe-ídi, hedá ná'i tuu-á git'o' wí to'wídi Christ-ví'gedi dit'óe'odi.

¹⁸ Héyâa in Israel-'in, ti Yôesiví tuu wídit'oepi'an? Dit'oe-á kun, Yôesiví ta'nin diwe ûntú' waa:

Yôesiví tuu-á náa oepáa k'aydi t'ähki ûntuümää,

hedího t'owa t'ähki wáyyé t'ähki dikw'ó'nin ná'i tuu dínpówá.

¹⁹ Hedânkun in Israel-'in dínhanginnándá kun háa Yôesi ikhâyamáa'in. Kin Moses páadé ita'nan háa Yôesidi ovâytu'an waa:

Wây-á pí'wên t'owa dimuu'in naadi dovây'aywondibo wâythúukannamí,

Háa há'in t'owa hangintan dâymáapí'ingí' dovâykhâyamáa'in namuudi wâyt'e'ya'namí.

²⁰ Hedá Isaiah-á shánki kay'indá ihí'máadi ná'i Yôesiví hí' ûntú':

In to'wên naa wídítuwämäapí'indi naa díshaa.

Inbí'piye' dáykeeyan, naví'gedi ditsikayipi wänbo'.

²¹ Hewänbo in Israel t'owaví'gedi Yôesi kinnân ihí'máa:

Häädi wänbo t'ähki okhóewaa'än ná'in t'owa dovâyséegi'amídi,

tobá wídi'a'ginnamáapí wänbo'

hedá naví t̄u d̄inyoegi'o wänbo-á.

11

Yôesidi in Israel-'in ovâységísehkanä'andihó wáy wên in ovâyde'man

¹ Hedího ti gi'âaní Yôesi Tádá iví Israel-'in t'owa iyoegi'annin? Hedân yoe. Naa wá' Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedi'ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedi'ibá omuu. ² Hedího Yôesi-á iví t'owa wí'iyoe'gí'anpí, indá hân'oebó ûnhanginná iví'in ûnmúní'in. Ta'gendi un ûnhanginnáhpí'an háa iví ta'nin diwe Elijah-ví'gedi ûntû'nin. Elijah-di in Israel-'inbí'gedi Yôesi óehí'máadi kinnân ovây't'e'p'íde:

³ Na'inbí Sedó, t'âhkí in wé'ge'in uví tukhe'min wônt'ahánú,

hedá t'âhkí uví antâa-á wônnayu.

Naada'mân ote'dee, hedi t'owa hádídí naa díhéyí'in dituwäyi'.

⁴ Hedi kinnân Yôesidi óetu'anpí'an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senä' dovây'âyîngimáa hedi wa'di naví'näpiyebo dimuu,

indá Baal-ví páadépiye' wídívíde'gendikw'ódipí óe'a'ginmäänídí. *

⁵ Nää wa'di hanbo napo'. Yôesi-á naséegísehkanät'óedí wa'di wên háyú haydi Israel-'in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. ⁶ Hewänbo iví séegísehkanä ûnwänpimuudibo Yôesidi ovâyde'man, háäwí híwó'di díví'andidida'ba yoe. Hedi háäwí híwó'di indá díví'andidibo idi ovâyde'mandáho', há'to iví séegísehkanä ûnmuu'idida' ovâyde'mamíwän.

⁷ Hedího kinnân napóe: T'âhkí in Israel-win t'owa wídínhanginpóepí hádídí dipúwí'in in to'wên Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídây máapí waagi, hewänbo in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedi in wé'ge'indá t'óyanpí'indá' dipóe. ⁸ Yôesi Tádáví ta'nin diwá ná'in wé'ge'in t'owaví'gedi kinnân nata'muu:

Yôesidi inbí hangintan ovâypede'an,

hedí tsée nakeet'óepí-á, oeyay nat'o'pí-á ovây mági,

hedí náa thaa pu'wahay kinbo dínpo'.

⁹ David wá' hân'oe inbí'gedibá natú,

Báyékí háäwí dínkw'ó'dibo dí'ánde híwó' dínpo'in, hewänbo Yôesi dóda'máa ná'i háäwí

dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhê'in waagibá dínpúwídí,

háa háäwí iwe dip'íde'edi waagibá dínpúwí iwe dikanú-ídí,

hedá iwebo inbí tuchänu dín'ä'i-á dâyhóní.

¹⁰ Ditsíkhämugi't'óe waagibá dínpúwí hedânho wídínkeet'óenípídí,

hedá háädi wänbo t'âhká inbí túu'ú-á dínbé'gayní dínhékháadi waagibá.

¹¹ Hedího hânnan natu'da' ná'i otú'i'? Ti natu'da' ná'in Israel-'in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwínudée-í waagibá dínpóe? Hedân yoe. In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudiho Yôesidi in Israel-'in dimuupí'in t'owa-áho ovây'aywon, hedi iwediho' in Israel-'in t'owa wá' hânho didá'í hanbá dínpúwí'in. ¹² In Israel-'in t'owa pedee iwe dipówádí Yôesiví'wedi dívíhänge'an, hebo iwedi t'âhkí in wé'ge'in t'owa Israel-'in dimuupí'in Yôesiví t̄u d̄âyhógi, hedi handidân dikodit'owapaa waagi'inbá dipóe. Hedího owáy in Israel-win dívíwhâyunde'in shánkí báyékí dipóe ihaydá, in wé'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpúwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in ovây'aywoeni

¹³ Un Hudíyo ímuupí'in, náa-á undá wâyhí'khây máa: Yôesi Tádádí naa unbí'piye' dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ôe-á báyékí dín'a'ginmuu'in. ¹⁴ Háäwên naadi wây'o'in namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-'in dimuu'in wá' hânho didá'í i t̄u un wây má'i dâyhónídí, hedi kindidi wáy wên in wá' ovây'aywoeni. ¹⁵ Yôesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wé'ge'in t'owa t'ämäpiye' náa oepáa k'aydi dithaa'in

* **11:4** Baal-á wí háäwí wí sen waagibá ûnçha'í namuu, i-á in wé'ge'in t'owa dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí.

ovâyk'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegí'an dihaydá, shánkí wänbo híwó' namúní, ihaydá indá chu'in diwáywówápóe'in waagi'inbá dimúní.

16 I páadé'i pává dâyhahkê'i Yôesi óemägidá, t'ähkí i wé'ge'i pává wá' iví'dá' ûnmuu. Hedá i tayıpúu Yôesi óemägidá, i wa'yáy khóe wá' iví'bá ûnmuu. † 17 In Hudíyo wên olive tay óekhähkídi'in waagi'inbá dimuu, hewänbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dâyts'â'i waagi'inbá dimuu, hedi un Hudíyo ímuupí'indá wên olive tay nawänpisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, nä'i wa'yáy dâyts'â'i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádí dâywänpit'ihśaa, hediho i tayıpúu iwediwi tayıp'oedi i wa'yáy khóe dâyt'ihśaa'i híwó' nasôemän waag-ibá, nää-á hanbá hääwí in Hudíyo iwedi na'ää'idi híwó' undá wá' únpó'. 18 Hediho nää-á wí'í'âanípí i wé'ge'i wa'yáyví shánkí híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyêngihée'amípí, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hediho nä'i tayıp'oe wíwînähpí i tayıpúu nawówámúnídí, i tayıpúudân un unbí wówátsi khóekhúu-á wovâymä'.

19 Hewänbo ma'di wí Hudíyo namuupí'-á kin natúní, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'á' hedânho na'in dít'ihśaa-ídí." 20 Nä'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'â' gá Christ-ví'piye' wídívíwhäyupídân, hedi undá unbí whäyü únmuudi wovâyts'ihśaa. Hewänbo úvíyêngihí'má've-íví'wedi únkhây'ä' hânho úví'áyîngi'amí'in. 21 Yôesidi in Hudíyo ovâyts'â' in tobá in tayıví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wänbo', hediho háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovâyts'â'.

22 Hediho iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewänbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhänge'annindá ovâyts'â' unde', hewänbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedi nä'i híwó'di wovây'o'i bînséegíkendedá kin waagibá wa'di ikanhúuwí. Hewänbo bînséegíhógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waag-ibá wovâyts'âa-í. 23 Hedi in Hudíyo ovâyts'â'in díví'egó'andáhá' wíyá dívíwhäyudá, Yôesi Tádádí ovâywáyt'ihśaa-í, gá i-á ûnkoedidân han i'amídí. 24 Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedi iwedi wovâyts'â'di wây-á olive tay óekoe'in deedi wovâyts'ihśaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wänbo'. Hediho shánkí wínabâapu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáyt'ihśaa-ídí, gá indá in tayıví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'ähkí t'owaví'piye' nasehkanäpo'

25 Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ni'gedi íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi wí'úvícháa'â'amípí. Näwehaydi nä'in ta'gen wa'di wínaka'powamuupí, hedi kinnân in namuu: Tähkí in Israel-win t'owa há'to häädí wänbo t'ähkí yoegikannin dimúní, hewänbo báyékí in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwhäyü iwéhaydá'mân hä'min dimúní. 26 Hedi owáy nä'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' dí'ää ihaydânho t'ähkí in Israel-'in wá' ovây'aywoení. Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakä'äägít'óe,

hedi in Israel-'inbí yä'dâapíkan ovâyya'a'amí.

27 Hedi owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí' dovây'amídí dówéhpêe'an waa napúwí.

28 Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi nää-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewänbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bîntáa-ídí. Hewänbo Yôesidi nä'in Hudíyo t'owa ovâytséegí gá iví hehääwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân.

29 Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedá i hääwí híwó'di ovâymägi'í wí'ovâykweedepí. 30 Wáymûu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wíwîn'a'ginmäapí, hewänbo nää in Hudíyodi óe'a'gindopídího' unbí'piye' na'iyapo'. 31 Hanwaagibá in Hudíyodi nää Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá'

† 11:16 I páadé'i pává-á in tayıpúu-á in Hudíyoví páadé kâ'ää'in t'owa Yôesidi ovâyde'mannin waagi'ibá namuu, hedi i wé'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánkí tí'úugé kâ'ää'in Hudíyo waagi'ibá-á namuu.

na'iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'ähki t'owadi wí'óe'a'gindopídí inbí t'aywó'di dínmuu'idiho pan waagi'inbá dipaa, hedi kindidi t'ähki t'owa handa' ovâymaadi t'ähkívi'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä' Yôesi Tádá âytegé-i'in

³³ Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyékí ûnmuudi há'to âytaayamí, hedi há'to gínhanginnáni háadi háa hândidi i'o' háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Iví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

To'wí wânbo wí'ûnhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in,
to'wí wânbo wí'ûnkoedipí óetumakhemääní.

To'wí wânbo wí'ûnkoedipí natúní, "Naadi háäwí Yôesi dómägi,
hedânho i-á ûnkhây'ä' díwáywá'âa-i'in."

³⁶ Yôesi-áho háäwí t'ähki ikhiyé. Háä t'ähki wa'di namän Yôesivi mange imáadi, hedá háä t'ähká iví-á ûnmuu. Hediho hânhay wânbo t'ähki kw'áayébo' âymá've-i. Hamân.

12

Yôesivi'piye' pín ta'ge haydi ívímääni

¹ Tí'ûuwín páadé'in, Yôesidi iví séegísehkanä wovâykeekw'ódi, hediho ná'in namuudi kaygi'di kinnân wâytumáa: T'owadi in animâa dâyt'ahanú'in Yôesi óemä', hedi han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewânbo wówá'innân, hedá wá' yä'dâa'inda' ímúni hedânho bínhíhchanmääní. Kindidân unbí pí'nä khó'yé Yôesi bín'a'ginmääni.

² Háa in t'owa Yôesi dâytaapi'in dívi'o waagibá wí'úvíkanhúuwípi, hewânbo binmää Yôesidi ánshaa ts'aabi wovâymaääní, hedi handidiho unbí wówátsi wovây'ego'amí. Kindidânho únhanginpúwí háa Yôesi nada'in úvi'amí'indá híwó'ninda' namuu'in, hedá óhíhchando'indá, hedá t'ähki ta'gennindá.

³ Hedi Yôesidi naa dínk'ú' un wí'inbo ná'in wâytumakhe'amí: Wí'í'âanípí he'ennin ímuu'in há'mín ímuupí, hewânbo ta'gendi unbí'gedi úvi'ánshaa'amí, hedânho únhanginnání háa únkoedi úvi'amí i whäyu Yôesidi wovâymagi'idi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á háyúdíbo gínpa'an, hewânbo ná'i háäwí-á handa' wí'it'ôe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa báyékídí giyi wânbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-ádi wí'da' gimuudân, hedá giwhi'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúní waagibá. ⁶ Yôesidi pí'dinbo magan dímägi, hewânbo t'ähki há'bidá' wíginmuupí. Wí to'wí ûnkoedidi wí Yôesivi tukhe'bi waagibá ihée'amí, i-á ûnkhây'ä' kin i'amí'in háyú iví whäyu ûnmuu ihay iwedi. ⁷ To'wí méesatewi khäge'di' namúní'in ûnkoedi-i-á ûnkhây'ä' híwó i'amí'in. To'wí Yôesivi tuu ovâyhá'amí'i namuu-i-á ûnkhây'ä' híwó' ovâyhá'amí'in. ⁸ To'wí natumakhehá'i-á ûnkhây'ä' iví tumakhe imääni'in. To'wí iví háäwí ûnk'w'ó'di iwiyendedi wé'ge'indádí, i-á pín ta'ge haydi ovâymaääní. To'wí óetsondisóge'i namuu-i-á ûnkhây'ä' hânho it'ôe'amí'in. To'wí in sehkanäwó' diwówayi'in ovâykhäge'do-i-á ûnkhây'ä' híhchangidi kin i'amí'in.

⁹ Un Únkhây'ä' ta'gendi bint'owaséegíhúuwí'in, wánpidida'ba' yoe. I háäwí t'aywó'di namuu-i-á bínýoe'amí hedá háäwí yä'dâa'i namuu eedá téegi t'aagá úvítsaasáa-i.

¹⁰ Wí'nä táye úvíséegíhúuwí tí'ûuwín páadé'in dínkhây'ä' waagi, hedá úvi'a'ginmá've-í háädi wânbo t'ähki. ¹¹ Wí'í'bâa-ípi, hewânbo pín ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yôesigí' úvit'ôe'amí. ¹² Yôesivi híwó'di háäwí wovâypagit'ôe'i bintsíkha'maadíbo' íhíhchaa-i. Bint'ôephadende wânbo bíyää'an. Háädi wânbo t'ähki úvíyúusu'âamí. ¹³ Yôesivi t'owa háäwí dínáy'indádí i háäwí ûnk'w'ó'di bínwiyé-í, hedá unbí k'aygipiyá bínséegí'amí.

¹⁴ Yôesi bínndaa'amí idi híwó'da' ovây'âamí in to'wén wovây't'ôephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pí-á yoe. ¹⁵ Wí to'wí nahíhchaa'i-ádíba íhíhchaa-í. Wí to'wí naséeyidá i-ádíba úvísíhtä-í. ¹⁶ T'ähkídí handa' úvímá've-í. Wí'úvíyêngi'ánshaamá've-ípi, hewânbo in wáhpade kw'áye'in dimuupi'indádí úvívóeni. Wí'í'âanípí háä t'ähki íhá'in.

17 Wí to'wídí yanákí wovây'odá yanákídíbá wívînwá'âa-ípí. I hääwí t'owa t'ähkí dínhanginná'dí híwó'dí namuu'indá bîn'âamí. 18 Unnânho únk'óe úvíkhäã-ídí hedânho nakoedíháho t'ähkí t'owa-ádí tsaaginpídíbo unbí wówátsi bínhûuwí. 19 Un wâyséegí'in, ná'in wâytu'amí. In t'owa un wovâywha'o'in wívînwha'amípí, hewänbo Yôesiví'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yôesiví ta'nin diwe kinnân ûnta'muudân:

“Naa-ân dínk'óe t'owa dovâyutuchänú-ídí,
naa-ân dínk'óe dovâymäänídí hääwí dín'ä'i’,”
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

20 Kin wá' nata'muu:

Uví hânbi nahâsêndi nákoegí'mää,
hedí nap'oesá'aadá náp'oemää.

Kin úví'odá i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'dí óephahánunde waagibá nachanpúwí.

21 Wívînmäänípí hääwí yä'dâapí' namuu'idi wovây'taanídí, hewänbo híwó' úví'odíbo yä'dâapí' hääwí namuu'i' bînt'aaní.

13

Gínkhây'ä' in tsonnin ây'a'geení'in

1 Na'in t'ähkí gínkhây'ä' in to'wên dítsonmää'inbí khómapho' ívíkw'ôení'in, gá Yôesi natúdího gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovây'mä'. 2 Hedânkun to'wídí in to'wên dâytsonkhuumää'in ovây'a'gindopídí, hääwí Yôesi ik'û'i wänbo wí'i'a'ginpí, hedí wí to'wí kin i'o'i-áho óetuchänú-í. 3 In to'wên híwó' díví'o'indá in tsonnin wíðâykhuwôeda'ípí, hewänbo in yanákí díví'o'indáho dikhuwôeda'í. Hedího i to'wí natsonnándi' wívínkhuwôeda'ípí'in ída'dáho', híwó'da' úvíkanhûuwí, hedí unbí'gedí híwó'da' ihée'amí. 4 I-á Yôesiví t'ôe'i waagí'ba namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úvíyä'dâapí'odá, íkhuwôeda'í, ná'i tsondi-á wên ta'gen únk'óedí wovâyutuchänú-ídí, gá Yôesiví t'ôe'i waagí'ba namuudího tuchänu imáyä'dân in to'wên dívíyä'dâapí'o'ingí'. 5 Hedího un únkhây'ä' in tsonnin dimuu'in bîn'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwôeda'dída'ba yoe. Shánkídí bîn'a'ginnamí gá unbí pí'ná kó'yé un únhanginnândân ná'indá in ta'ge'in namuu'in.

6 Hedího i tax chá' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ánde', gá indá inbí t'ôe dâyo'díbo Yôesigí' waagibá dívít'ôemáadân. 7 Hedího in t'ähkí bínmääní hääwí dín'ä'i'. Hääwí in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ähkí úvíwá'âa-í, hedá in to'wên in tsonkhuu dâymää'indá hânho-á bínpi'a'geení.

T'owa âyséegíhûuwí hedá híwó'dá íví'amí

8 Únkhây'ä' unbí séegí wí'ná táye häädi wänbo t'ähkí íphaamúni'in, hewänbo wíyá hääwí wänbo-á yoe. Wí to'wídí t'owa ovâyséegíhondáho', kindídi t'ähkí Yôesiví tsonttu ón'a'gindo'. 9 I tsonttu kinnân namuu:

Wíyá to'wíví sedó-ádí háa kwiyó-ádí wí'úvíwhqhwomá've-ípí,
wívînt'owat'ahánú-ípí,
wí'úvísä'mâamípí,

thúudí wíyá to'wíví hääwí wí'ída'ípí,

hedá wíyá ha'bi tsonttu wá' nakw'ó. Hewänbo t'ähkí ná'i tsonttu wé'ge wên wéhpêeda' tsonttu waagí'ba namuu, kinnân:

Háa un wí'bo úvípíséegí waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bînséegíhûuwí.

10 Wí to'wí t'owa t'ähkí iséegí'i-á há'to wíyá to'wí yanákí óe'amí. Hedího ta'gendi bînt'owaséegídá, kindídi t'ähkí i tsonttu bîn'a'gindo'.

11 Ná'i wâytu'andi-á úví'âamí, gá únhanginnândân häädi naná'nin. Nää-á shánkí tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídí dín'aywoenídí páadé iví'piye' ívits'anwhäyü ihaydiví'wedí, hedího nää-á ihaydího nanân íyósa'wó-ídí waagibá namuu. 12 Nää-á

wa' nawáypówápídíbo gínkhuná waagibá gínpuwamän, hewänbo i khü naphademän hedi nathay'ä' kin waagibá napo', hediho i t'aywó'di in t'owa nakhuná' dihaydi díví'o'i' äyoe'amí, hedi sundado inbí kwäk'u hän aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná' diwe ívíiyé-ídi. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi äyhüwí. Wáy dínshánkí'dipo'di dívít'aywó'do' eeye wí'ívímá've-ípi, wígisuwátsit'óenípi, tsé waagi'inbá wígiyêenípi, wí'ívít'aymá've-ípi, hedá wí'ívíthúumá've-ípi. ¹⁴ Hewänbo wí kwäk'u hän aadi wovây'áyíngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dän wí'bo wovây'áyíngi'amí, hedi i t'aywó'di kaygi'di ikanda' i'gedi wí'úví'ánshaamá've-ípi.

14

Wí'nä táye wí'ívítuúsúumá've-ípi

¹ Wí to'wí iví whäyü kay'in wí'ünmuupí wänbo binséegíke', hewänbo hääwí híwó' naka'póya'pí i'gedida' i-ádi úvítuhänmâmídá yoe. ² Gá kinnân: Ma'di wí to'wí iwhäyunde' hääwí koegi' namuu wänbo ik'oedi wí't'aywó'dopí'in, hewänbo wíyá to'wí iví whäyü kaypí'in ünmuu'i-á wí'ípívík'ohpi. * ³ I to'wí koegi' t'ähkí ik'o'i-á wí'ünkhây'ähpi na'âani'in i to'wí ipívík'ohpí'ví hânho shánkí híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ipívík'ohpí' wá' wínatúnípi ipívík'o'i-á yä'dâapi i'o'in, gá Yôesidi i wá' óeséegímáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepí wíyá to'wíwí t'ôe'i mântuúsúu'amídi. I t'ôe'ívi tson-dida'mân únk'óe óetu'amídi háa híwó' háa híwó'pí' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóví t'ôe'i híwó' i'amí, gá Na'inbí Sedó únkoedidân óekhäge'namídi.

⁵ Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánkí na'a'ginmuu wé'ge'i thaaví'wedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähkí thaa ha'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ívípi'ánshaamääni'in ná'in ni'gedi. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaaví shánkí i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídan i'o'. Hedi i to'wí t'ämägí' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídi kin i'o', gá i koegi' óemägiđi Yôesi óekú'daa'odân, hedi i to'wí wí hääwí ik'ohpí'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídi kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá giwówayidi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'íví'opí, gá giwówayidá Na'inbí Sedógi'-ân giwówayi', hedi gichuudá Na'inbí Sedógi'ba' gichu'. Hediho tobá giwówayidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóví'inda' gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywówápóe hedânho t'owa t'ähkígi' i shánkí p'ó'déđi' namúnídi, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówayi'ingí'-ádi. ¹⁰ Hediho wí' wänbo wí'únk'óepí unbí tí'úuwin páadé'in bîntuúsúu'amí'in, hedi wí'únk'óepí íchanpúwí'in undá inbí shánkí híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähkí Yôesivi páadépiye' gikwinudée-i, hedi ihaydi i-ânho natúní ta'gendi háawin gimuu'in. ¹¹ Kinnân Yôesivi ta'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówayi'” kin natú Na'inbí Sedó,

“hedi ta'gendibá t'ähkí t'owa naví páadépiye' dívíde'gendikwokhâymaa,

hedá t'ähkídiibo-á ditugít'óe naa-ânkun ta'gendi Yôesi omuu'in.”

¹² Hedi ná'i hí' natu'da' na'in t'ähkí gínkhây'ä' Yôesi äytü'amí'in háa íví'annin hedá háadi íví'annindá.

¹³ Hedânkun wíyá ívítuúsúu'âamíwí'wedi, íví'ánshaamääni hääwí wänbo wí'íví'amípi'in na'inbí tí'úu páadé'i' óet'aywó'kannamí'i'. ¹⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ádi omuudiho naa dînta'gendihanginná hääbo wí'bo wí'gínkhâak'óepí'in, hewänbo wí to'wí wí hääwí igí' únkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedân ta'gendi hä'i hääwí-áho únkhâak'óe-âkun.

¹⁵ Gá kinnân: Hääwí bînk'oe'i namuudi unbí tí'úu páadé'i bînháachanmáadiho', háa úví'o'indáho nakeepuwagit'óe ta'gendi wíwínséegíhonpi'in. I hääwí bînk'o'idân wíyá to'wíwí wówátsi wíwînpedee'amípi, igí' Christ nachuudi. ¹⁶ Tobáháa híwó'gí úví'o kin íchanpo' wänbo', hääwí úví'o'i yanákí namuu gin t'owa ditúdáho', wíyá wí'úví'âamípi.

* **14:2** Nää'i pívi'gedi íhí'máa'i-á t'owa inbí yôesi dâymägi.

17 Yôesigî' na'inbí wówátsi âyhondáho háäwí koegî'-á suwägî'-á namuu i'gedida' wí'ívi'ánshaamápi, hewänbo ná'i' i'gedân: I Yä'dâa'i P'oweahâadi na'in díkhäge'máa in ta'ge'in p'óegé i'ge gimú-ídí, hedá tsaaginpidíbo-á na'inbí wówátsi-á âyhon, hedá híhchanda' áymáa. 18 To'wí kî'bi namuu'i Christ-gî' it'ôe'o'idá Yôesi óehíhchanmä' hedi t'owa-á wá' ditúni híwó' i'o'in.

19 Hedânkun náä-á ívísó'dêe-í íví'amídí i háäwí díkhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gí âyhúuwídí, ná'i háäwídíba díkhäge'namí wí'ná táye na'inbí whäyu ívíkay'amídí. 20 Háäwí íwânpikoeda'dibo wíwînpedee'amípí háa Yôesi wí to'wígí' i'annin. Háäwí koegî' wänbo wínakhâak'óepí óek'oe-ídí, hewänbo híwó' wínamuupí wí háäwí to'wí ik'óe-ídí, han i'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédí óehänge'odi. 21 Shánkí híwó' namúni wíwînpívík'oe-ípí háa wíwînméenasuwá-ípí háa wíyá háäwí unbí tí'úu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úví'amípí.

22 Tobáháa háa ná'i háäwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo', i-ádí Yôesi-á dída' dânkhyä'ä dânhanginnáni'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ûnchanpo'di, hedá tí'úugédá híwó'pí i'annin wínachanpóepídí, i-á nahíhchaa. 23 Hewänbo wí to'wí wí háäwí ik'óedáho', hewänbo wí'ûnkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-ídí, Yôesi-á natúni híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ûnhanginnáhpídân háa híwó' i'annin háa yoe, hedi wí háäwí íví'odá hewänbo ta'gendi wígichanpo'pí híwó' namuu'in kin íví'amídí, há'indá t'aywó'nin namuu na'ingí'.

15

Wé'ge'in t'owa bînhíhchanmäáni, unda'ba yoe

1 Na'inbí whäyu kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wên inbí whäyu kay'in dínmuupí'in âykhäge'nâamí'in, wí to'wídí wíyá to'wíwí hé ôntegende waagibá, hedi háa giwânpida' waagida' wí'ívi'âamípí. 2 Gínkhây'ä' na'inbí tí'úuwîn páadé'inbí'gedi íví'ánshaa'âamí'in hedá ingí' híwó'dá íví'âamí hedânho inbí whäyu dínke'ennídí, 3 gá Christ wänbo-á wí'bo íví'gedida' wí'í'ánshaa'ânpídân. Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yôesi Tádá:

I yanáki hí' uví'gedi dívíhée'andi-á
naví'webá dînpówá.

4 Hedi ná'i háäwí Yôesi Tádávi ta'nin diwe hân'oe dâyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídí âytsíkha'amídí i háäwí híwó'di Yôesidi na'ingí' dínkhây'máa'i', gá i háäwí iwe nata'muu'idá na'in díkweeaaßenwaatumáadân hedá díkhäge'do' ívíyää'amídí.

5-6 Yôesidânho díkweeaaßenwaatumáa, hedi tobá háa gínpo' wänbo díkhäge'do' ívíyää'amídí, hedi idá wovâykhäge'namí wá' wí'da' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídí. Kindidího úví'âamí háa Christ i'an waagibá, hedânho t'âhkídíbo wé'ge Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yôesi Tádávi tuu dit'óe-í

7 Wí'ná táye bíséegíhó'gí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedânho t'owa Yôesi Tádá dâytegé-ídí. 8 Wí'ún'óde-ípí ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówá, t'owa ovâykeekw'ôenídí Yôesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí heháäwîn thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa íkhây'máa'in, 9 hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yôesi Tádá kw'áayébo' áymá've-ídí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe ûnta'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádí oyidi naadi wítegé-í,
hedá iwebá dókha'wodi uví kháwá wínkhây'ä'ní.

10 Wíyá wáyga kinnân nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-á dí bíhíhchanpuwave.

11 Hedá wíyá wáyga wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'ämäpiye' ówînge'indi báyéki bintégé.

12 Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví ây iwedi'i na'aypuyä'i-á
in Hudíyo dimuupí'ingí' òntsondisogekhâymaa,
hedi i-ân namuu i dâysíkha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amídí.

13 Yôesi Tádádá na'in díhangin'ândo' híwó'di dínkhâymaa'in, hediho' iví'piye' úvíwhâyundedi idibá báyéki wovâyhíhchanmääni hedá wovâykhäge'namí ánsaa iwe wí'ikwó'nípídí, hedânho i Yä'dâa'i P'oweahhâadi kay wovâymaa'ni häawí Yôesi Tádádí na'in dínkhâymaa'i' häadi wänbo t'ähki ítsikhakwó'nídí.

Paul-di ovâythayyo' háadi nä'i häawí i'gedi idi ovâyta'do'

14 Naví tí'úuwín páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yôesiví kuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úvítumakhe'amídí. 15-16 Hewänbo wáy wí häawí i'gedi wó'yoegipídí wâyta'nan hedânho ún'ánpówá-ídí. Kin waagi wâyta'nan gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí namuudi wên t'ôe dímgáidân dáy'amídí, hediho' nää Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wâykhäge'namídí. Wí owha' häawí Yôesi Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naadá Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dimuupí'in dovây't'ôe'o' hedânho indá Yôesi Tádáví'piye' dovâyhúuwídí, hedi idá ovâyseégihónde gá i Yä'dâa'i P'oweahhâadi ovâykhäge'nandân iví'in dimúnídí.

17 Hediho' Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigí' i'gedi híwó' dáyhée'amídí. 18-19 Hewänbo häawí Christ-di díkhäge'nán dáy'amí i'gedida'mânho wôeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Háa otú waagidá háa dáy'an waagidá, hedá i t'ämägi' pinnán t'ôe i Yä'dâa'i P'oweahhâadi díkhäge'nandi dó'amídí namuudá, in Hudíyo dimuupí'in t'owadi Yôesi óe'a'gindo'. Hediho' Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ämäpiye' omändi nä'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dovây't'ôekanhon. 20 Häadi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dinde nä'i Yôesiví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídí. Wáy wíyá to'wí naví páadébo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí häawí dópaa-í'in, 21 hewänbo háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

To'wên wa'di to'wídí wänbo Yôesiví'gedi ovây't'ôe'anpí'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'di iví'gedi dit'oe'pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

22 Hediho' kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wídkoedipí unbí'piye' omú-ídí. 23-24 Hewänbo nää-á naví t'ôe t'ähki nängé donbowa, hedi báyéki paayo wâymuní'in oda'di nää-á ma'di unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophaðemändibo' oda' wâymuní'in, hedá wí háyú yáadi undádí o'ádâacha'ni hedi ihaydi naa oda' undi díkhäge'namí'in eepiye' omú-ídí. 25 Hewänbo nää-á oe Jerusalem-piye' omän wí häawí in Yôesiví t'owa iwe'in dovâyhúuwídí, 26 gá in Macedonia-ádi Greece-ádiwin méesate'in t'owa wí chá' dáywé'ge'amídí díví'ánshaamägidân, in to'wên Yôesiví t'owa sehkanäwó' diwówayi'in oe Jerusalem dimuu'in ovâymaa'ní. 27 In Macedonia-windá in Greece-'indádí wí'bo ditú híwó' namúní kin díví'amídí, hewänbo ta'gendi häawí in Jerusalem-'in dínphaamuu'í' ovâywáywá'ánde waagibá díví'o', gá in Hudíyo dimuu'indi páadé in Hudíyo dimuupí'in ovây'ámúdan i híwó'di häawí Yôesi Tádádí inbí hâagi' ovây'mägi'i', hedi nää-á in Hudíyo dimuupí'indá dínkhây'ä' ovây'ámú-í'in i häawí in Hudíyo dimuu'in dín'táy'i híwó' ovâykhóekhúumääní. 28 Ná'i t'ôe dínbowadee ihaydi i chá' in Jerusalem-'inbí mange dovâykándí, iwedi oe Spain-piye' omän, hedi ihaydá dáywóyí'ni wâymunídí. 29 Naa díhanginná owáy unbí'we opówá ihaydá báyéki híwó'di häawí Christ-ví'wedi wâyyo'e'amí.

³⁰ Tí'ûuwín páadé'in, unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi hedá in séegí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in dímägi'in namuudá, kaygi'di naadi wâyda'máa Yôesi Tádáví'piye' pín ta'ge haydi dînyûusu'amídí, naa wí'bo wâyüusu'o waagibá. ³¹ Úvíyûusu'amí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi óe'a'gindopí'indi bahpíbo naa díphademääní, hedá Yôesi Tádáví t'owa oe Jerusalem-windá in khäge' dovâyhonnin híhchandi dâyséegí'amí. ³² Hedího Yôesi Tádá natúdáho unbí'we híhchandibo opówá-í, hedá undádí o'ân dihaydi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'amídí. ³³ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, ibá un t'ähkí-ádí nacha'ní. Hamân.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ovâysengitumáa

¹ Naa oda' na'inbí tí'ûu páadé'i Phoebe bîntáa-í'in, I-á i Cencrea búu'úwi méesate'i khäge'di namuu. ² I-á Na'inbí Sedóví' únmuudi binséegí'an, Yôesiví t'owa dínkhây'ä' waagibá, hedá hääwí i ûntáydá, hä'i únkwo' diwedi bînyámú-í, gá idá báyékí t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá' díkhäge'nan.

³ Priscilla-ádí Aquila-ádí naví sengitü-á dovânsan, indá naa-ádí Christ Jesus-gí' ívít'ôe'an. ⁴ Indá dakhâymuu inbí wówátsi dänmäänídí naa bahpíbo opúwídí. Hedího dovânkú'daa'o', hewânbo naadida'ba yoe, t'ähkí in Hudíyo dimuupí'in méesate'indi wá' ovânkú'daa'o'. ⁵ Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwé'ge'o'in Yôesi óe'a'ginmäänídí, in wá' bînsengitü'âamí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dînsengitü'âamí: Epanetus, naadi dóséegí'i', i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwhäyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungí' it'ôe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádí Junius-ádí naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádí indádí wé'ge gipankw'ônwân, hedí Yôesiví t'ôekhuwa'indi híwó' ovântaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye' dänwhäyü.

⁸ Hedá Ampliatus-á wá' dînsengitü'âamí, i-á dóséegí hedí i wá' Na'inbí Sedóví'piye' iwhäyunde', ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na'indádí Christ-gí' it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegí, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' únmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví'piye' dívíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá' dînsengitü'âamí Tryphena-ádí Tryphosa-ádí, indá Na'inbí Sedógi' hânho dânt'ôe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegí, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá' dînsengitü'âamí, i-á Yôesidi óede'mandi' namuu, hedá iví yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsengitü'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'ûuwín páadé'in indádí diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá' dînsengitü'âamí Philologus-ádí Julia-ádí, hedá Nereus-ádí hedá i kwee iví tí'ûu únmuu'i-ádí, hedá Olympas-á, hedá t'ähkí in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádí diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úvíséegísengitü'âamí. T'ähkí Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'ämäpiye' dikwo'níndí wovâysengitü'o'.

Paul-di ovâytumáa dívípi'áyîngi'amí'in

¹⁷ Tí'ûuwín páadé'in kaygi'di wâytumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedí úví'áyîngi'amí, indáho hääwí íhâhpóe'iví'wedi wíyá piháawi wovâyhá'o'. Inbí'wedi úvíyâa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'ôe'opí, hewânbo ingí'da' háa dida' waagi dívíwânpi'o'. T'owaví'gedí dívíhí'máadi inbí hí' sa'wó' dînt'oet'ôe, hewânbo kindidi in to'wên ihay ka'powa dâymáapí'in ovâyhóeyó'o'. ¹⁹ T'ähkí t'owa dínhanginná undi Yôesi bîn'a'gindo'in, hedího naa ohíhchaa han úví'odi. Hewânbo naa oda' in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídí wé'i wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípidí. ²⁰ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, hedí idibáho hây napóe

ihaydi Penísendiví kay ônhánú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádí Yôesigî' it'ôe'o'ídi wovâysengitu'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuu'indi wá' wovâysengitu'an.

²² (Naa Tertius omuu'i' dótá'do háa Paul natú'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitu'an. Naa iví k'aygi o'än, iwebá t'ähkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ná'i búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'i búu'úwi chä' i'âyí'do'ídi wá' wovâysengitu'an, hedá na'inbí tí'úu páadé'i Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmá've-í t'ähkídíbo'. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâytá'nannin

1 Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gí' änt'ôemáa. Nă'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dédí'indádí in khăge'nindádí hăă Philippi búu'ú íthaa'in, hedá t'ăhká un wé'ge'in Yôesi Tádávi t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

2 Yôesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkană wovâymaßnî hedá wovâykhăge'namí ánshaaginpidíbo' íkwô'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ô'nin ovâyyûusu'o'

3 Hăădi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi naví Yôesi donkú'daa'o' un ímuudi, 4 hedi hăădi wänbo un t'ăhkígí' dáyûusu'an ginhay-á híhchandi kin dáy'o', 5 gá i páadé'i thaa úvíwhăyü iwediibo năa pu'wahaydi na'in díkhăge'nandân i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa âyt'ôe'amídí. Páadé úvíts'anwhăyü ihaydi Yôesi Tádá unbí pí'nă khó'yé wí hăăwí híwó'di i'an, 6 hedi naa ta'gendi dínhanginná Yôesi Tádábá namuu nă'i ikhăymáa'i' năa iwedi páadépiye', hedi owáy i thaa Christ Jesus nawáypówa ihaydá nă'i híwó' wovây'o'i-á únbowadée-i.

7 Hedi híwó' namuu kin ochăa-ídí unbí'piye', hăădi wänbo t'ăhkí naví pí'nă khó'yé híhchandi unbí'gedi dáy'ánshaamáadí. Yôesi Tádá naví'piye' híwó' nachaadi wí t'ôe dímgí dôn'amídí, hedi undidá naa díkhăge'máa nă'i t'ôe dáy'amídí. Nă'in khăge' undi dímgí tobá opannăn wänbo háa hă'in tsonninbí páadépiye' owin wänbo Yôesi Tádávi híwó'di tuu dôn'âyînmá've-ídí hedá dovâythayyamídí ta'gen namuu'in. 8 Yôesi Tádá ûnhanginná in ta'gen naa otû'nin, unbí'piye' báyékí otaachanpo'. Háa Christ Jesus iví pí'nă khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ochăa.

9 Hediho nă'in namuudi naadi wâyûusu'o' kin únpúwídí: Shánkí wänbo unbí séegí únsôe-í, hedi iwedá wíyá shánkí híwó'di hangintandá ka'powa-á wovâymaßnî. 10 Kindidânho ûnhanginnání wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedânho i híwó'pí' namuu iwedi úvíyâa'amí, hediho owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi yă'dăa'indá' ímúní hedá to'wídí wänbo-á há'to wovây't'e'p'íde-í. 11 Jesus Christ-dânho wovâykhăge'namí báyékí híwó'di hăăwí úví'âamídí, hedânho t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá ditúní hay'i namuu'in.

Paul napannăn wänbo Yôesiví tuu t'owa ovâyt'ôe'o'

12 Tí'ûuwin páadé'in, naa oda' nă'in ûnhanginnání'in: Háa naa dînpóe waagidi shánkí báyékí t'owa i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dit'oe, 13 hediho t'ăhkí in áyí'nin sundado nă'i tsondiví tewhá iwe'in dimuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa năwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gí' dáywänpit'ôemáadíbo' opannännin. 14 Hedá naa opannännin dínhanginnândiho t'ăhkí waa in tí'ûuwin páadé'in năa Rome dithaa'inbí whăyü Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' shánkí dínkaymăn, hedá năa inbí khuwôeda' dínhandedi Yôesi Tádávi tuu in t'owa shánkí ovâyt'ôe'o'.

15-17 Wáy wên inbí ánshaa híwó'di dínmuudiho Christ-ví'gedá t'owa ovâyt'ôe'o', hedi indá naa díseegídí kin díví'o', dínhanginnândi Yôesi Tádádí naa dísóge'in i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dó'âyîngi'amídí. Hewänbo wây-á wëndá naa díwänpithúumáadí hedá dituhânt'ôedá in t'owa Christ-ví'gedi ovâyt'ôe'o', hediho pín ta'ge haydi wídíví'opí, indá ingí'dă'mân díví'o'. Dí'ände naa wa' năa pan dee o'ándí shánkí wänbo t'ôephade iwe dítôení'in.

18 Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídí'âyîngimăhpí. Háa híwó' háa híwó'pí diví'ánshaamáa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovâyt'ôe'odá híwó'di namuu, hediho shánkí wänbo naa díhíhchando'.

19 Hedi wa²di híhchandibo⁷ omúni. Un t'ähkídíbo naa dînyûusu⁷odi, hedá i Yä⁷dâa⁷i P'oewaahâa Jesus Christ-di dímä⁷idi naa díkhäge⁷dodá, handidi dînhanginná t'ähkí híwó⁷ naa dînpuwagít⁷óe⁷in. 20 Hânho wên häawên oda⁷, hedi dáywähayunde ná⁷in oda⁷in dînpuwagít⁷óe⁷in, hedi ná⁷innân in namuu: Há⁷to häawídí díwóeda⁷määni⁷i dá⁷amí. Nää pu⁷wahay khuwóeda⁷ginpídíbo⁷ oyi⁷, hedi nää hä⁷bibo omúni⁷in oda⁷, hedânho háa naví wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídí Christ hay⁷i namuu⁷in, tobáháa owówáyi⁷ háa díhay wänbo⁷. 21 Kinnân naagi⁷ namuu: Christ-ân naví wówátsi waagi⁷bá dînmuu, hedi ochuudáho shánki wänbo i-ádi ocha⁷ni. 22 Hewänbo wa⁷di nää oepáa k'aydíbo naví wówátsi dîntä⁷ándáho⁷, shánki wänbo híwó⁷di häawí naví t'oe iwedi dînpée-í, hediho naa wíđînhanginnáhpí wé⁷i wí dóde⁷mami⁷in, háa owówáyêeni⁷in háa ochúu-í⁷in. 23 Naa wêege⁷in ánskaa-á donmáa. Nää oepáa k'aydi⁷in wówátsi dóyoe⁷amí⁷in oda⁷ Christ-ádi ocha⁷nídí, gá han dînpóedáho shánki híwó⁷ naagi⁷ namúníđân. 24 Hewänbo ungi⁷-áho shánki natáy wa⁷di näädí dáywóyí⁷nídí. 25 Naa dînhanginná ná⁷in wâyümáa⁷in ta⁷gen namuu⁷in, hediho wá⁷ dînhanginná näädíbo dáywóyí⁷ní⁷in undádi owówáyêenídí, hedânho unbí whäyü únmuu⁷i shánki únkay-ídí hedá iwedá shánká íhíhchaa-í, 26 hedá owáy unbí⁷we wíyá opówá ihaydá Christ-di shánki báyéki wovâyhíhchanmääni naa omuudi.

27 Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó⁷nin wówátsi bînhúuwí, i híwó⁷di tuu Christ-ví⁷gedi natú⁷ waabá íthaa-ídí. Kin únkhây⁷ä⁷ úví⁷amí⁷in hedânho tobá unbí⁷piye⁷ opuwämää wänbo háa omääpí wänbo⁷, naa dînhanginnáni kay⁷indi íwinnin, hedá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa⁷di wêeda⁷ únmuu⁷indá, hedá i híwó⁷di tuu Jesus-ví⁷gedi t'owa dívíwhäyü-ídí un wé⁷ge úvísó⁷dinde⁷indá. 28 To⁷wên unbí⁷piye⁷ híwó⁷ dichapí⁷in háy wänbo wíwínkhuwóeda⁷ípi. Íkhuwóeda⁷pi⁷in wovâyümündedi bînkeekw'ôení indá dípedeemuu⁷in, hewänbo undá Yôesi Tádádânho wovây⁷aywoeni⁷in. 29 Yôesi Tádádí wovâymä⁷ Christ namuudi bînt'ôephadé-ídí, iví⁷piye⁷ úvíwhäyü-ídí⁷bá yoe. 30 Undídá naa ho dímu⁷ háa wí Yôesi Tádávi sunda⁷o waagibá dáyhänbo⁷in, hedá nää-á únhanginpóe wa⁷di hanbo dá⁷o⁷in. Hedá un wá⁷ nää hanbá bînphadende⁷.

2

Háa Christ í'an waabá na'in wá' gínkhây⁷ä⁷ íví⁷amí⁷in

1 Christ-ádi gimuudi gínkoedi wí⁷ná táye ívíkweewaasenwaatu⁷âamídí. Idi díséegídí gínkoedi wí⁷ná táye ívíbo⁷aawówá⁷amídí. I Yä⁷dâa⁷i P'oewaahâadi díwóndedi gínkoedi wí⁷da⁷ gimuu waabá gíchää-ídí. Na⁷inbí pí⁷ná khó⁷yé gitaachanpo⁷di gínkoedi wí⁷ná táye ívísehkanähúuwídí.

2 Hediho únkhây⁷ä⁷ wéhpêeda⁷ í⁷ánshaamúni⁷in hedá wí⁷ná táye-á úvíséegíhúuwí⁷in hedá t'ähkí unbí háa-á unbí taachandá handá⁷ únmuú⁷indá. Handidiho shánki wänbo naa díhíhchanmääni. 3 Wên háawên wänbo ungi⁷da⁷, háa úvípítegé-ídí⁷ wí⁷úví⁷âamí⁷pí, hewänbo áagé úvípikw'ôení hedá in wé⁷ge⁷in t'owa-á unbí shánki híwó⁷nin dimuu waagibá íchanpúwí. 4 Wây-á wé⁷ge⁷in t'owavi wówátsi bîn⁷áyîngimá⁷ve-í, unbí⁷da⁷bá yoe. 5 Háa Christ Jesus í⁷ánshaa⁷an waabá un wá⁷ únkhây⁷ä⁷ hanbá úví⁷ánshaa⁷amí⁷in. 6 Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagi⁷bá Christ wá⁷ häädi wänbo t'ähkí hä⁷bibá namuu wänbo⁷, wínachanpóepí únkhây⁷ä⁷in wa⁷di hä⁷bibo namúni⁷in, 7 hediho napida⁷di iví häawí t'ähkí iyoe⁷an wí pant'ôe⁷i waagibá napáa-ídí. Wí t'owa waagibá na⁷aypuyä hedá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho⁷. 8 Hedáhá⁷ Yôesi Tádá óe⁷a⁷ginnandi iví wówátsi imägidi wên phé⁷wan deedi nachuu.

9 Hedi han í⁷andi Yôesi Tádádí shánki kw'áye óesóge, hedá natú i-á to⁷wên t'ähkíwí shánki hay⁷i namuu⁷in, 10 hediho t'ähkídíbo dívíde⁷gendikw'ôení Jesus óe⁷a⁷ginmäänídí, t'ähkí oe makówá dikw'ó⁷nindá, nää oepáa k'aydi í⁷ge diyí⁷indá, hedá nan soje núgé

dikw'ó'nindádí, ¹¹ hedá t'ähkídíbo-á ditúní Jesus Christ i shánkí p'ó'dédí' namuu'in, hedi kindidi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ä' ívísó'dêe-í'in Yôesigí' githáa-ídí

¹² K'ema'in, undádí oyi' ihaydi häädi wänbo t'ähkí navi hí' dînt'óyande', hediho nää-á wá' tobá undádí wó'yipí wänbo shánkí dînt'óyaaní. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hediho ihayda' úvísó'dí'be-í hääwí únkhây'ä'í' úvíkanhúuwídí, hedânho t'owa bínkeeyamídí in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'ná khó'yé ún'ándí iwebá it'ôemáa, hedá idáho wovâykhäge'máa hedânho ídá'ídí háa i natsonpóe waa úvíkanhúuwí'in, hedá wá' wovâykhäge'do' kin úví'âmídí.

¹⁴ Tüt'ayginpídíbo tūwhānpídíbo hääwí t'ähkí bîn'amí. ¹⁵ Handidi t'owadi wíwovâytuusú'amípí, hedi unbí pí'ná khó'yé-á yä'dâa'indá' ímúní, hedânho úvípikeekw'ôení Yôesi Tádáví ây ta'gendi ímuu'in, hedá yä'dâa'indá unbí wówátsi-á bîn'húuwí tobá in híwó'pí'in t'owavi yâ íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'óegé namuupí i'gedá' dimän. Oe makówa in agóyódí dínko'o' waagibá nakhây'ä' nää oepáa k'aydibo un wá' wíko waagi'inbá ímúní'in, ¹⁶ i tū nawówátsipäyí'i' in t'owa ovâyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi naa dínkoedí-í híhchandi otúnídí híwó' dáy'annin, hedá wí ää'í' ikhääde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykhä'in, hediho hääwí dáy'andi' wídînpedeepí. ¹⁷ T'owadi animáa dâyt'ahanú'in Yôesi Tádá óemä' waagibá, undá iví'piye' úvíwhâyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvímägi hedá igí' úvít'ôemáa. Ma'di navi ún'p'oe donch'áaní hedânho unbí t'ôe Yôesigí' únbowadée-ídí, hebo tobá han dînpóe wänbo naa ohíhchanpo', hedá un wá' kí'min híhchan bînmá've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchaa waagibá un wá' únkhây'ä' íhíhchaa-í'in, hediho unbí híhchan oyämu-í.

Timothy-ví'gedí Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúdáho hanwaapídíbo Timothy unbí'piye' dósaaní hedânho háa íkw'ó'nin dínhanginpúwídí hedi kindidi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wänbo i waagi naa-ádi wína'ānpí. Idá'mân na'áyîngidi ta'gendi unbí'gedí i'ánshaa'o'. ²¹ T'ähkí in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedída' díví'ánshaamáa, Christ Jesus-ví t'ôe i'gedá yoe. ²² Unbo únpihanginná Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá ikhäge'do waagibá, idá naa báyéki dikhäge'nán i híwó'di tū Jesus-ví'gedí änt'ôe'amídí. ²³ Hediho owáy háa naa dînpuwagít'ôe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaaní, ²⁴ hedi navi pí'ná khó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yôesidi hanwaapídíbo naa wá' unbí'piye'ba dípuhpägít'ôe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhây'ä'in Epaphroditus unbí'piye' wesebo dówáysaaní. Dínkhäge'táy ihaydi undá navi'piye' i dînsan, hedi naagi' wí tí'úu waagi'ba namuu, naa-áda wé'gá änt'ôe'an, hedá wíye sundado wé'ge änhänbodi waagi'inbá gamuu. ²⁶ Nää hânho un napuwáda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedi hä'indá óe'áyîngimägi hediho unbí'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygého na'ānwän. Hewänbo Yôesi Tádá ún'iyapóedí óehekhámägi. Hedi han i'andi navi'piye' wá' na'iyapóe, hedânho wíyá shánkí wänbo wó'k'áykhaapúwípídí. ²⁸ Hediho wíyá shánkí wó'tsíkhada'pí unbí'piye' dówáysaaní, hedânho i bînmúnídí hedá íhíhchanpúwídí, hedi handidi naa-á ánshaa iwe wó'chä'nípí. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bînséegíkéyí. I-ádi hedá to'wên i waagi'ba dimuu'indádí bîn'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví t'ôe on'odi chuwa k'áygéhay napówadân, hedá hääwí naagi' i'andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imääní. Nä'í hääwí undá wí'únkoedipí dîn'amídí navi'wedí kayi' diwe íkw'ôndi.

3

Háa in ta'ge'in wówátsi ívîhúuwí'in.

1 Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wâytu'âamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho' úvíhíhchanmá've-í. Tobá ná'i háäwí i'gedi wâyta'nán wänbo', kaykhan wíđínpo'pí inho wâyta'nanniná náä wíyá wâyta'namíđi, hedí ná'i hí' wâyta'do'íđá wovây'aywoení.

2 Úví'áyíngi'âamí há'e'in hôeyó'in háhkannin dimuu'inbí'wedi, indá yä'dâapí'da' díví'o', indá in Hudíyoví k'ewe' taadi ovâytaa'an wänbo ná'in taa-á wên tsaanachä'muupí'indá'mân inbí túu'ú dínmuu. 3 Na'innân in ta'gen k'ewe' taa waagi'inbá âymáa'in gimuu, gá Yôesiví P'oweahâadi na'in díkhäge'dodân Yôesi Tádá ây'a'ginmääníđi, hedá na'indá híhchandi gitû' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'ívíwhâyundepí háäwí wí'bo íví'o'íđibo na'in dîn'owóyé-í'in.

4 Ma'di wí to'wí nachanpo' híwó'di háäwí i'odibo' ôn'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í íví shánki ochanpúwí'in i háäwí naa dáy'andibo dîn'owóyé-í'in. 5 Naa-á khâave thaa ihay'i omuudi in Hudíyoví k'ewe' taadi dítaa'an; naví tádá-á yíyá-á Israel-'in dínmuu; wí Benjamin-bí ây iwedi'i-ân omuu, hedânho wí kodí'di Hebrew omuu, hedí Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'ähki dônhon; 6 hedí pín ta'ge haydi naví whâyü khuu donhondi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in t'owa t'ôephade iwe dovâykw'óđi. I tsontuü Moses ita'nandi' t'ähki dó'a'gindodi to'wí wänbo wí'únkoedipí dînt'e'p'íde-íđi.

7 Ná'i háäwí namuudi naa dáyyengi'owän, hewänbo náä Christ dóséegíđi ná'i háäwí nachä'muupí waabá dínchanpo'. 8 Hedí ná'i háäwíđá'ba yoe, háäwí t'ähkân nachä'muupí waagibá dínchanpo', gá náä-á Christ Jesus naví p'ó'dédí' dínmuu'i don-taadân, hedí i-á shánki híwó'di namuu háäwí t'ähkíví'wedi. Hedí náä Jesus dótaadi ná'i wé'ge'i háäwí dínpedee waagibá dóchaa, hedí ná'i háäwí-á phé'yävi whée óecha'gít'óe'íđá' waagi'ba namuu gin otúní hedânho Christ shánki híwó' dótaa-íđi. 9 Naa oda' Christ-áđi wí'da' gamúní'in hedânho Yôesi Tádáđi dícháamá've-íđi t'aywó'di wíđómáapí waagi. Hewänbo há'to kin dícháa-í i tsontuü Moses ita'nandi' dó'a'ginnamíđi dáykhäädédibo', hewänbo Christ-ví'piye' dáywhâyundedân, gá Yôesi Tádá natû'dân in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'innân idi ovâycháamáa t'aywó'di wíđâyamáapí waagi. 10 Naa oda'ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa'in napäyi', hedí naa oda' ná'in kaybá dímmääní'in dómá've-íđi. Hedá i-á it'ôephade waagibá naa wá' hanbá dont'ôephade-í'indá oda', hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', 11 hedânho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwí.

Páadépiyeda' ívíkhäa-í

12 Naa wó'tú'pí Christ ho dótaa'in háa dínkhây'ä' waa, hedí naa wó'tú'pí ho opóe'in háa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo há'bi opúwíđi ihayda' dáykhääde' i dîntáy'i donhóníđi, gá hangí'-ân Christ Jesus-díđá ho naa díkê'dân. 13 Tí'úuwín páadé'in, wí'ochanpo'pí t'ähki há'i dîntáy'i ho donhógi'in, hewänbo ná'indá' dáyo': Háa ho dínpo'e'indá dá'y'annindá i'gedi wíđáy'ánshaa'opí, hewänbo shánkíđi háa dáykhây'máa i'gedân dá'y'ánshaakanhon. 14 Wí ää'i' páadébo napówa-íđi ikhääde waabá naa wá' dáykhääde hedânho háäwí Yôesi Tádáđi dímmääní'in ot'anpúwíđi. Hedí kinnân idi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yôesi Tádáđi makówápiye' dítukánkhây'máa.

15 T'ähkíđibo hangintan dâymáadi ta'gendi dikweesenpaa'indá dínkhây'ä' díví'ánshaamääní'in ná'i otú'i híwó'di namuu'in. Hedí wí to'wí háy piháa i'ánshaamáadá, Yôesi Tádáđi ná'in wänbo ônthayk'úwí. 16 Hedího in nahaydi giháhpóe'inbá ívíkanhondi, hanbá na'inbí wówátsi âyhúuwí. 17 Tí'úuwín páadé'in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá' t'ähki hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yä'dâa'in wówátsi dâyhonnin háa wâykeeyan waagibá híwó' bínmúní, hedí háa díví'o' waa un wá' hanbá úví'âamí. 18 Háyyän wänbo wâytu'an hedí náä-á sée'indíđá wíyá wâytumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dâyhon diwedi nakeepo' dâyyoegimáa'in háa Christ-di

na'ingí' dín'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimän. Yôesi dâý'a'ginmääníví'wedi húukandá suwä-á i'gedi shánkí díví'ánshaa'o'. Hääwí wôeda'wó'di díví'o' i'gedá dívíyêngihée'o'. Indá i hääwí nää oepáa k'aydiwi i'gedida' díví'anshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówa i'gedá íví'ánshaa'o', gá iwá na'inbí úwäná waagibá gínnândân, hedího pín ta'ge haydi áytsíkha'máa na'inbí aywondi gínmuu'i' iwedi gínwáy'ää-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadi na'inbí túu'ú kaypi' gínmuu'i gínchuwagít'oe wänbo dín'egókhây máadáhá' ts'áabi dínpakhây máa, háa iví' únmuu waagibá nawówápóe waabo'. I-áho hääwí t'ähkí i'gedi natsonyidi únkoedi kin i'amídi.

4

¹ Hedího naví tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' kay'indi úvíwhäyuhúuwí. Naadá un báyéki wáyséegídi wâymuní'in oda'. Undidá naa díhíhchando', hedi hääwí dáy'andi ot'anpóe'i waagi'inbá ímuu gin wâychaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygi'di dovântumáa dänwóení hedi wí' dänpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gín damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádi bit'ôe'o'i' unmuudi, wída'máa ná'in kwiyä' ovänkhäge'namídi wí' dapúwídi, indá dánt'ôe'o' i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa dánt'ôe'amídi. Hedá Clement-dádi wây-á wé'ge'indádi hanbá dívít'ôe'o', inbí kháwä-áho in ta'nin diwe dín'ta'muu, iwe natú' to'wên dimuu in wówátsi nahánde'pí'in dâymáa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi häädi wänbo t'ähkí úvíhíhchanmá've-í, hedá wíyá hanbá wâytu'âamí, úvíhíhchanmá've-í.

⁵ T'ähkí t'owa-ádi híwó'da' ímuní, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídi'bo na'ädi. ⁶ Báyéki ánshaa iwe wí'íkwó'nípi, hewänbo hääwí t'ähkí i'gedi úvíyúusu'âamí-á, hedá Yôesi Tádá-á hääwí úntáy'i bîndaa'amí, hedi kin úví'odi bînkú'daa'âamí wá'. ⁷ Yôesi Tádádí díkhäge'do' ánshaaginpídi'bo gikwó'nídi, tobá na'in t'owada' gímuudi wí'gínhanginnáhpí wänbo háa kin dín'o'in. Hedi kin wovây'odi t'ähkí unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i-á unbí hangintandá wovây'áyínmá've-í, Christ Jesus wé'ge ímuudi.

⁸ Tí'úuwín páadé'in, ná'i-á naví t'ä'gídi hí' unbí'piye dínmuu: Häädi wänbo t'ähkí ná'i hääwí i'gedi úví'ánshaa'âamí: hääwí ta'gen namuu'indá na'a'gínmuu'i-á, in ta'ge'in p'óege i'ge wovâyhondi-á, i yä'dâa'i namuu'i-á, naséegímuu'i-á, t'owa t'ähkí ovâyhi'andi-á, i shánkí híwó'di namuu'i-á, hedá i'gedi t'owa híwó' dívíhée'o'i-á. ⁹ Naví hí' ít'oe hedá naví tsiyekan dínmu', hedího t'ähkí naví'wedi íháhpóe'i-ádi i háhkan naví'wedi bînhógi'i-ádi ihayda' úvíkanhúuwí, hedi kin úví'odá Yôesi Tádá undádi nayëeni, idá díkhäge'do' ánshaaginpídi'bo gikwó'nídi.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo nää undi wíyá naa dí'ánshaamáa díkhäge'namídi, hedi handidân Na'inbí Sedódi báyéki híhchan naa dímägi. Naa dínhanginná ta'gendi naví'gedi ho úví'ánshaa'o'in, hebo nää pu'wahaydi wí'únkoedipi háa íchaa'in dínkeeyamídi. ¹¹ Naa dínhäwítáy'in wó'tú'pí. Oháhpóe ohíhchaa-ídi tobá háyú dínkw'ôn wänbo'. ¹² Naa dínhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanáwó' nawówáyí'i waagibá háa wí kodit'owa namuu'i waagibá. Naa oháhpóe hádidi ohíhchanpúwí'in, tobá híwó' dáyhúuyo háa oháhsên wänbo', tobá báyéki dínkw'ôn háa hääwí dín'táy wänbo'. ¹³ Christ-di in kay dímädiho ná'i hääwí t'ähkí dínkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewänbo tobá hääwí t'ähkí dín'táy'i dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkhäge'nandi wa' náwe dont'ôephadededibo'. ¹⁵ Un Philippians, unbo ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee ihaydi i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa dovây't'ôe'amídi, undida'mân hääwí naa díyámú, wây-á méesate iwe'indidá yoe, undida'mân dínchä'san. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wänbo o'ándí dínkhäge'táy ihaydi undi wáymúwí shánkí hääwí dínsan. ¹⁷ Wí'í'âanípi nää wâyda'máa'in wíyá hääwí dímäni'ídi, hewänbo oda' unnânho báyéki híwó'di bînhóní'in Yôesiví'wedi, wí to'wí iví

t'ôe iwedi báyéki wá'âa ihónde waagibá. ¹⁸ Nää-á hääwí dîntáy'i-á hedá shánki wänbo dîntáy'iví'wedi dómáa. Nää'i báyéki hääwí-á dómáa gá Epaphroditus-di hääwí undi dînsandi' dînkândân. T'owadi hääwí sa'wó' nasu'u'i-ádi hedá animâa dâyhânú'indádi Yôesi Tádá ônhon óemäänídi, hedí i-á iséegíhógidi nahíhchanpo'. Hedí hanbá nää'i hääwí undi naa dînsandídá wá' Yôesi Tádá óehíhchando'. ¹⁹ Hediho Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yôesidiho hääwí un úntáy'i wovâymääní iví báyéki híwó'di hääwí ûnk'ó' diwedi. ²⁰ Hânhay wänbo t'âhki na'inbí Yôesi kw'áayébo' âymá've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitu'an

²¹⁻²² Yôesi Tádávi t'owa t'âhki ovâysengitu'âamí, indá Christ Jesus-ví'in dimuudi. In tí'ûuwin páadé'in naa-ádi diyí'indá hedá t'âhki in wé'ge'in Yôesi Tádávi t'owa nää dikw'ó'nindá wovâysengitu'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánki wänbo'.

²³ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í.

In PáadÉ'IN Tə'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in wâyta'do', undá Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. Yôesiví séégísehkanä bînmá've-í, hedi idi wovâykhäge'nami ánsaaginpidíbo' íkwô'nídí.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu'ú dithaa'in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Häädi waa ívíyûusu'o' ihaydi Yôesi Tádá âykú'daa'o' un ímuudi, ³ hedi Yôesi na'inbí Tádáví'piye' ívíhádíndedi ívíyûusu'amídí häädi wänbo t'ähkí íví'ánshaa'o' háa úví'o'in Jesus-ví'piye' úvíwhâyundedi, hedá háa báyéki úvít'ôemáa'indá Jesus bînséegídí, hedá háa úvíyää'o'indá Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää-ídí úvítsíkha'máadí.

⁴ Tí'úuwín páadé'in, un Yôesi Tádádí wovâyséegí'in, gínhanginná idi wovâyde'mannin íví'in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwó'di tuu na'indi wây mági'i tuuda' wínamuupí, hewänbo hääwí kay'i namuu, hedi wây t'ôe'odi i Yä'dâa'i P'oweahhâa na'indádí nayi', hedi gínhanginná ná'i tuu-á ta'gen namuu'in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedi t'ähkí íví'andi-á ungi'da' namuu. ⁶ Hedi ihaydi úvísó'dêe na'in waagi'inbá hedá Na'inbí Sedó Jesus waagi'ba-á ímúnídí, hedi tobáháa báyéki t'ôephade únpowá wänbo', i Yä'dâa'i P'oweahhâadi híhchan wovây mági na'inbí tuu dínhógi ihaydi.

⁷ Hediho t'ähkí in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó'nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây'ä' dâyhúuwí'in. ⁸ I tuu Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi thay'eedi unbí'wedi napeedi oe Macedonia-piye' hedá Greece-piyá nawadedee, hewänbo iwepiyeda'ba yoe, wéngé t'ähkí t'owa ho dit'oe háa Yôesiví'piye' úvíwhâyunde'in, hediho wínatáypí wíyá háawên unbí whâyü i'gedi áytü'âamídí. ⁹ Hâ'in t'owabo unbí'gedi ditü' háa undi na'in díséegí'annin, hedá háa hääwí bínkhíyédí unbí yôesi waa bínchâa'i bínyoe'annin Yôesiví'piye' úvíwhâyü-ídí, hedá háa náä-á i kodí'di Yôesi bîn'a'ginmä'in, i-á i ta'gendi nawówayi'i namuu, ¹⁰ hedá wá' dit'oe háa náä íví ay únmuu'i bínstíkha'máa makówádí nawáy'ää-ídí, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádí óewáywówápaai', hedi idibá dín'aywonkhây máa owáy ihay thaa Yôesi Tádádí t'owa ovây tuchänu iwe, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu'ú Yôesigí' it'ôe'an waa

¹ Tí'úuwín páadé'in, únhanginná unbí'we giyi' ihaydi háa íví'an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí'we gipówápídíbo báyéki dít'ôephadekannannin hedá báyéki híwó'pí' na'in díhée'annindá oe Philippi búu'ú. Hewänbo tobáháa báyéki t'owadi dí'ähkhâa'amí'in dida' wänbo na'inbí Yôesidi khuwôeda' dínyâa'an íví híwó'di tuu wâytu'âamídí. ³ Na'indi wâywhâyü'amídí ívísó'dinde' ihaydi, in ta'gen namuu iwedi wí'ívíhänge'anpí, hedá na'inbí ánsaa-á yä'dâapi' wígínmuupí, hedi hääwí wänbo unbí'wedi wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayi', hedá dímü' ihay híwó'nin gimuu'in íví híwó'di tuu áyt'ôe'amídí. Hediho ívíhí'máadí wí'ívísó'dindepí t'owa áywänpihíhchannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân áyhíhchannamídan. I-áho hääwí t'ähkí na'inbí pí'ná khó'yé áymáa'i' imúnde'. ⁵ Un únhanginná sa'wó'gí unbí'gedi wí'ívíwänpihíe'anpí, hedá wá' wí'ívíhóeyó'anpí undi hääwí dímäänídí. Yôesi Tádá únhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undádí giyi' ihaydá wí'ívísó'dindepí

t'owa na'inbígedi híwó' dívíhée'amídí, un wänbo-á háa wây-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'òekhuwa'in gimuuđi gínk'òe wänbo he'ennin dípaa-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undádí giyi' ihayđi, wí yíyá iví áyyäã itsäã'odi ovây'áyinmáa waagibá wâysehkanä'an. ⁸ Na'indi báyéki wâyda', hedi na'inbí séegí unbí'piye' gínmuudânkun gikhâymuu Yôesi Tádáví híwó'di tuu wâymaa'ndíđá'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, ti wí'ún'ânshaapí'an, undádí gikw'ó' dihayđi báyéki ívít'òe'an. Yôesi Tádáví híwó'di tuu wâytuuphadende' ihayđibá khuu-á thaa-á ívít'òe'an wá' âychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntâynípí hääwí gintáy'i dímma'ndí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvíwhâyunde'indádí na'in gikw'ó' dihayđi, háa na'inbí wówátsi âyhon waagi yä'dâa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedipí wên háawên wänbo na'inbí'piye' dínt'e'p'íde-ídí. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá' únhanginná ná'in in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un únhanginná wí'inbo wâyhée'annin, hedi na'indi wâytumakhe'an wí tádá iví áyyäã ihée'o waagibá, hedá wâykweewaasenwaatu'an, hedá kaygi'didá wâyhée'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówâytukánnan iví'piye' í'ää-ídí makówápiye' ímu-ídí hedá iwá he'ennin ípúwídí.

¹³ Hedi wíyá hääwí namuudi wá' Yôesi Tádá hääđi wänbo t'ähki âykú'daa'o'. Ná'i tuu wâytumáa'i' un it'oedi hedá bínseegi'andá Yôesiví'wedi na'ää'in úvíwhâyü, t'owaví'wedíđá'ba yoe. Hedi ta'gendi Yôesiví' tuu-ân únmuu, hedi ná'i tuubá un ipiye' úvíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé it'òemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'ginmä'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhâyunde'in dínpóe waagibá un hanbá únpóe. Unbí ówinge'in t'owadibo wovây't'òephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ovây't'òephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodânkun hân'oe Yôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhepiye. Indíđá Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähki dâyyoegi'o'. ¹⁶ Dívisó'dée dí'ahkháa-ídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa hádíđi ovây'aywoeni'in wí'ây't'òe'âamípídí, hedi handíđi ná'in Hudíyoví t'aywó'di dínsômän, hediho Yôesi Tádá inbí'piye' nat'ayđi náa inbí tuchânu ho dínpówá.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovây'múni'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy tähki giwiyedee, hewänbo tobá undádí wígikw'óhpí wänbo wa'di na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedi wây'ânshaamáa, hediho hânho wíyá wây'múni'in gida', hedi unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dinde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dée wây'múni'dí, hewänbo i Penísendi'dí dí'ahkhánde'. ¹⁹ Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ääđi iví páadépiye' giwin dihayđi, gitsíkha unnân iwebá wây'múni'dí, hedá un ímuudá gihíhchangít'òe, hedá unbí'gedá ívíyêngihée'amí, wí hääwí git'anpóe'i' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudânkun na'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíhíhchando'.

3

¹⁻³ Na'in hânho gihangin'ânda' háa un únpo'in, hedi báyéki gitaachanpóedí wígitsíkhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gi'ân shánki híwó' namúni kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'ân dihayđi iwebo dáywóyí', hedi iwedi na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' âysan, i-á na'indádí it'òe'o' t'owa ovây't'òe'amídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu Christ-ví'gedi. Hediho unbí'piye' i wâysan wovâykweewaasenwaatu'âamídí hedá wovâykhäge'namídí shánki kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhâyü-ídí, hedânho i t'òephade únpóe'i' namuudi wí'úvíyâa'amípídí unbí whâyü iwedi. Unbo únpihanginná Yôesi Tádádí ná'i t'òephade dínpúuwí'in imä'. ⁴ Wa'di undádí giyi' ihayđibo wa' napóepíđibo' ihayđá wâytu'o' âyt'òephadegít'òe'in, hedi únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-di Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

5 Hedânkun báyékí otaachanpóedí wíđintsíkhakoedipí Timothy unbí'piye' dósaanídí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whäyü i'gedi háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyngi iwe o'ánwän gá o'ândân háđíwáy i Penísendiđi wovây't'annin, hedi wovây't'andá hääwí t'ähkí ungi' ív'andi pedee'in gínpuwí. 6 Hewänbo nää-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedi wí híwó'di tuu úvíkanhon ni'gedi dínkán. Idi dítu'an unbí whäyü wa'di únkay'in hedá séegi-á bínmáa'in, hedá hääđi wänbo t'ähkí na'inbí'gedi híwó'da' úví'ánshaamáa'in, hedá ta'gendá ida'in wíyá díwáymúni'in, na'indi wáymúni'in gida' waagibá. 7 Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhäyunde'in gínhanginpóe ihayđi báyékí gihíhchanpóe, tobáháa báyékí kây'i t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo'. 8 Nää gínhanginná unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hediho hânho sa'wó' na'inbí wówátsi áyhon. 9 Na'indi Yôesiví'piye' wáyyúusu'odi hânho gihíhchanpo', hediho un ímuuđi tobáháa háyú Yôesi Tádá áykú'daa'o wänbo', ihay kú'daa wänbo wa' wí'ây'ohpí. 10 Khuu-á thaa-á pín ta'ge hayđi Yôesi Tádáví'piye' ívíyúusu'o' idi dípunmäänídí unbí'piye', hedânho wíyá wáyhá'amídí, hedi handidí wíyá hääwí úntáy'i' íhâhpúwí shánkí híwó' úvíwhäyú-ídí.

11 Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'i-á áyda'máa unbí'piye' díhúuwídí. 12 Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wovâykhäge'namídí hedânho shánkí wänbo wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bínseegíhúuwí. 13 Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí pí'ná khó'yé shánkí wovâykaymääní, hediho owáy i nawáypówá ihayđi t'ähkí in wé'ge'in t'owa iví'in únmuu'in wóegé, undá yä'dâa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvíwínú-í, hedá wên háawin wên wänbo wovây't'e'p'íde-í'in wíwínmá've-ípi unbí pí'ná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi áyhúuwí'in Yôesi áyhíhchannamídí

1 Tí'úuwín páadé'in, nää ná'i wáytü'âamí: Háa unbí wówátsi bínhúuwí'in Yôesi Tádá bínhíhchannamídí wáyhá'anho', hewänbo Na'inbí Sedó Jesus-di dínk'ú' wáydáa'amídí hedá wáytumakhe'amídí shánkí wänbo úvísó'dêe-í'in kin úví'âamídí. 2 I tsontuü wáytü'andi' un únhanginnânho', hedi ná'i tsontuü-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'ää.

3 Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhúuwí'in: Yä'dâa'indá' unbí wówátsi bínhúuwí, hediho to'wí unbí sedó háa kwiyó wí'únmuupí'-adí wí'úvíwhohkwomá've-ípi. 4-5 Yôesi Tádá nada' un únhanginnání'in háa unbí túu'ú bínsonmá've-í'in, hedânho yä'dâa'in ímúni hedá t'owadá wovây'a'geeni, hedi unbí túu'údí háa íwänpichaa waagida' wí'úví'âamípi, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in dívíkanhon waagi wí'úví'âamípi. 6 To'wí wänbo wí'únkhây'âhpi wíyá to'wí Jesus-ví'piye' iwähäyunde'i híwó'pí óemá've-í'in háa iví kwee háa sen óekwee-í'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wáytü'an, Na'inbí Sedó Yôesidi in to'wên han díví'o'indá ováytuchänukhâyamá. 7 Yôesi Tádádí na'in dítukánnan iví'in gimúnídí hedânho yä'dâa'indá' gipúwídí, tsé waagi'inbá giyêenidá yoe. 8 Hediho to'wên ná'i híwó'di háhkan dâyyoegimáadáho wí hí' t'owaví'da' wí'ovâyyoegi'opí, hewänbo Yôesi Tádáví hí'-ân ônyoegi'o'. Yôesi Tádádânho iví P'oweahhâa dímagi, hedi ná'i P'oweahhâa-á yä'dâa'i namuu.

9 Wínatáypí naadi wáytü'namí'in háa únkhây'ä' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in bínseegíhúuwí'in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá'an kin úvíkanhúuwí'in. 10 Hedi ta'gendi undi t'ähkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in hää Macedonia nange dikw'ó'nin bínseegi, hewänbo kaygi'di wáytumáa wíyá shánkí wänbo bínseegíhúuwí.

11 Úvísó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpi híwó' bínhúuwídí, hedá ún'áyíngiwó'náhpí i'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'igí' úvít'ôe'âamí bínpichä't'aanídí, háa na'indi wáytü'an waagibá. 12 Kin úvíkanhondi t'owaví khäge' wí'úntâyínípi, hedá

háa unbí wówátsi bínhon waagidi t'owa Yôesiví'piye' dívíwhäyundepi'in dimuu'indá wovây'a'ginhûuwí.

Háa napuwagít'óe'in Jesus nawáy'ää ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un úhanginnání'in háa in to'wên inbí wówátsi dâybowa'in dínpuwagít'óe'in. Wáy wên t'owa-á i'gedi wíđínhanginnáhpí, hedânkun to'wí nachuu ihaydi dik'áykháapo'. Naa wó'da'pí íchanpúwí'in háa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívíwhäyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá, hedânkun kin wá' ívíwhäyunde': To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in inbí wówátsi dâybowa wânbo', Yôesi Tádádí ovâywáywówápa-í Jesus-ádí dikwo'nídí owáy nawáy'ää ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâytukankhâymáa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' únmuu: I nawáy'ää ihaydi in to'wên inbí wówátsi dâybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówayi'in ivi'piye' wígmänpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'óe-í wên tsontu kaygi nakeetú'nin waagi'inbá, hedá i p'ó'dédí makówáwi t'ôepa'aa'ivi tuu waagibá-á, hedá Yôesi Tádáví tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówáda' nawhání. Ihaydibá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye' dívíwhäyú'indá diwáywówápúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'di giwówayi'indá wé'ge in dihánnindádí oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegít'óe, hedí iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hedího i-ádí hánhay wânbo t'ähkí gikwo'ní. ¹⁸ Hedího únkhây'ä' ná'i hääwí i'gedi wí'ná táye úvíhí'má've-í'in hedânho wí'ik'áykháa-ípídí.

5

Gínkhây'ä' gikhâymuní'in Jesus nawáy'ää-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, häädi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ä' i'gedi wâyta'namí'in wínatáypí. ² Unbo ta'gendi únpíhanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ä'in, hewânbo wínahanginnáhpí häädi i thaa nanání'in. Wí sänbi tsíkhagipí khu'déedí na'ää waagibá, Jesus wá' tsíkhagipí napowagít'óe. ³ T'owa ditú'be-í, "Hääwí t'ähkí áyngipídíbo híwó' gínmán, hedího há'to hääwí wânbo híwó'pí' gínpúwí." Hewânbo wa'di há'wâa dívíhí'máadíbo t'ôephade dínpuwí, hedí há'to iwedi bahpíbo dipée-í. Tsíkhagipí ná'i dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewânbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuu ee dithaa'in waagi'in wí'ímuupí, undá híwó' únkeet'óe, hedího Jesus nawáy'ä'i thaadi áyngipídíbo wíwovâyhónípí, wí sänbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa hääwí t'ähkí thaadida' úví'o'in hedá nakohthayná' ni'ge ímännin waagi'inbá ímuu, in t'owa hääwí t'ähkí khuudi nakohkeet'óepí ee díví'o'in waagi'inbá wígmüupí. ⁶ Hedânho wígínkhây'áhpí t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúní'in, hewânbo giyósa'wo waagi gikwo'ní, hedá na'inbí tsiyekandá híwó'dá áy'áyingihûuwí. ⁷ Khu'déedân t'owa diyókhâyä' hedá dívísuwäyíyénde'. ⁸ Hewânbo na'in thaadi'in gimuu, hedího na'inbí tsiyekan gínkhây'ä' áy'áyingi'äämí'in. Yôesivípiye' ívíwhäyú-í hedá t'owa-á áyséegihûuwí, hedí kin íví'odá wên sundado dikhâywinnin waagi'inbá gimúní, inbí pihkhú iwe'i kwák'u aa dívípitógidi inbí túu'ú dâ'y'áyingi'ámí. Hedá pín ta'gedi gitsíkha-í Yôesidi dín'aywoenídí, hedí handidá in sundado inbí kwák'u p'ókhkändá inbí p'ôn dâ'y'áyingi'o'in waagi'inbá gimúní. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus na'ingí' i'annin namuudi Yôesi Tádádí díde'man dín'aywoenídí, t'aydi dítuchänú-ídá yoe. ¹⁰ Jesus na'ingí' nachuu, hedí owáy nawáy'ää ihaydi tobáháa na'inbí wówátsi áybowa wânbo háa wa' giwówayi wânbo' hánhay wânbo t'ähkí i-ádí gikwo'ní. ¹¹ Hedího wí'ná táye úvíkay'äämí hedá úvíkwee waasenwaatu'äämí, háa náä úvíkanhon waagibá.

Báyékí hääwí i'gedi ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bín'a'ginnamí in to'wên unbí'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yôesidi ovâykw'ódi'in wovâyphâuwídi hedá wovâyhá'ámí. Indá

kin dâý'ámídí báýékí dívít'ôemáa. ¹³ Hediho nã'i hääwí wovây'o'i namuudi báýékí bîn'a'ginhûuwí hedá bînséegihûuwí. Hedi t'ähkídíbo tsaaginpidíbo wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, nã'in tumakhe wá' wâymääni: In dit'ôeda'pí'in bîntu'âamí ha'min wídimúní. In dikhuwôeda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídkhuwôeda'-ípídí. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähkí t'owa-ádí úvíbo'atá'amí.

¹⁵ Wí to'wídí wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho', wíwínkanmääní i wí'dí híwó'píba ónwáybuunídí, hewänbo undá únkhy'ä' häädi wänbo t'ähkí úvísó'dêe-í'in wí'nã táye híwó'da' úvíkanhûuwídí, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bînhûuwí. ¹⁶ Häädi wänbo t'ähkí íhíhchaa-í. ¹⁷ Häädi wänbo t'ähkí íkhâymuní úvíyûusu'amídí. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wänbo'. Kinnânkun Yôesi Tádá nada' úví'âamí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudân.

¹⁹ I Yä'dâa'i P'oewahhâavi t'ôe wíwín'ahkhâa-ípí. ²⁰ Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'inbí hí' hääwí dínchä'muupí waagibá wíwínchanhûuwípí. ²¹ Hewänbo hääwí t'ähkí híwó' bîntayí'ní, hedá i híwó'dí namuu'idá' bînkhoñhûuwí. ²² T'ähkí yä'dâapí' namuu iwedi úviyâa'amí, tobáháa hääwí namúní wänbo'.

²³ Yôesi Tádádí díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, hedi idânho wovâykhäge'namí wá' yä'dâa'indá' ímunídí, hedi idá unbí wówátsi thaa t'ähkí wovây'áyíngi'amí, unbí p'oewahhâa-á unbí hâa-á hedá unbí túu'ú-á, hedânho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää ihaydi hääwídí wänbo wíwovây't'e'p'íde-ípídí. ²⁴ Hedi Yôesi Tádádí ta'gendi wovây'áyíngikhâymaa. Idá wovây'tukánnan iví'in ímunídí, hedi háa natû' waa ta'gendi i'o'.

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, dînyûusu'âamí.

²⁶ T'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegísengitu'âamí.

²⁷ Naadi wâytsónmáa, nã'in ta'nin t'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in dit'ôe-ídí bîntu'âamí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di iví séegísehkanä wovây'määni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovây máäní hedá wovâykhäge?namí ánsaaginpidíbo? íkwò'nídí.

Paul-di ovâyúusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'úuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä? häädi wänbo t'ähkí Yôesi Tádá äykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han iví'amí'in, gá unbí whâyü Jesus-ví'piye? shánkí kay'in únpuwamändân, hedá shánkí wänbo-á wí'ná táye-á úvíséegíkanhondá. ⁴ Hedánkun wähää wänbo t'ähkí Yôesi óe'a'ginmä? eeye híhchandi unbí'gedí ívihée'o', gá úvíyää'odân hedá úvíwhâyuhondá tobáháa unbí whâyü únmuudiho t'owadi wovâywha'o hedá wovây t'ôephadekandó wänbo?.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudíbo náäho un bînt'ôephadende?, hediho i-ânho natúní un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye? ímu-ídí. Hedi handídi idi na'in dínkeeyo híwó'da? i'o'in, i híwó'di ún'ä'i? wovây mádi. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge i'o', hediho in to'wèndi wovây t'ôephadekandó'iná idá hanbá ovây t'ôephadekankhây máa, ⁷ hewänbo un náä bînt'ôephadende?indá unbí t'ôephade iwedi wovây yâakankhây máa, hedá na'indá wá? hanbá díkhây máa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádí nawáy'ädi nakeepuwagít'óe iví kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'í'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba? wóegá. ⁸ Ihaydíba? in to'wèn i híwó'di tuu namuu'i? iví'gedí wíday'a? gínhonpí'indádí hedá in Yôesi Tádá óetaa'í'in wídida'pí'indádí idi ovây tuchänukhây máa. ⁹ Hedi kinnân inbí tuchänu dínmúni: Hânhay wänbo t'ähkí dipedeeyêní, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovây wiyekhây máadân, hedá iví kay báyéki únmuu'indá há'to dâymúni. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wèn iví'piye? dívímági'in he'ennin ovây páa-í, hedi ná'in iví'piye? dívíwhâyunde?indíba? óetegekhây máa. Hedá undá wá? na'inbí hí? wâyphade?andi? dínwhâyundedí indádíba? íkwò'ní.

¹¹ Hedi ná'i gínhanginnândiho?, häädi wänbo t'ähkí wâyúusu'o'. Na'inbí Yôesidi wovây tukánnan iví'in ímúnídí, hediho áyda'máa idi wovâykhäge?namídí híwó? unbí wówátsi bînhúuwídí hedânho i-á natúnídí ta'gendi iví'in ímuu waagi íthaa'in. Áyda'máa wá? in kay wovây máänídí hedânho háa ída? waagíba? híwó'nin ímúni, hedá iví kaydi wá? wovâykhäge?namí bînbowá-ídí hääwí t'ähkí úví'o'i Jesus-ví'piye? úvíwhâyundedí. ¹² Hedi owáy ná'i ívíúusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa ditúní Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí iví'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'óe gá Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi inbí séegísehkaná wovây mágidân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'äpidíbo?

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ä?, hedi i na'ân diwe díwé'gekhây máa, hedi náä i'gedí wâyhí'khây máa. ² Ma'dí wí to'wídí wovây tu'âamí Jesus-ví thaa ho ún pówá hediho nawáy'äá gin. Hedá wá? ma'dí wovây tu'âamí ná'i hääwí i'gedí únhanginná'nin gá wí p'oweahâadi óetu'andân, háa wí hí? i'gedí nat'oadá, háa wèn ta'nin dônta'nannin diwá kin nata'muudá. Hewänbo kin to'wídí wovây tu'andáho naadi kay'indi wây tumáa wesebo wí'íyashapúwípí háa báyéki áyngi-á wíwovây máänípí.

3 Wíwînäänpí to'wídí wänbo wovâyâa'amídí in ta'gen namuu iwedi, tobáháa dívíkhääde wänbo'. Wa' Jesus nawáy'äpídíbo ná'i wâytukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyéki t'owa Yôesi Tádáví'wedi dívíyâakankhâymáa hedá i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymáa'i nakesogegít'óe, i-á hã'bi namuu napedeegít'óe'i'. 4 Ná'i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymáa'i-á hääwí wänbo t'ähki t'owa inbí yôesi dínmuu waa kin dâychã'i hedá dâ'y'a'ginmä'i-á iyoeigkhâymáadáhá' i-áho ná'i hääwí t'ähkíví shánkí kw'áye ipitegekhâymáa, hedá Yôesi Tádáví méesate hay'i únmuu iwe wänbo wí'bo ipisogekhâymáa hedí natúní "Naa-áho Yôesi omuu."

5 Ti wí'ún'anshaapí'an wa' undádí oyi' ihaydibo ná'i hääwí t'ähki i'gedi naadi wâytu'annin? 6 Owáy ná'i yä'dâapíkan t'ähki ikhâymáa namuu'ivi thaa únpoé ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náä hääwídí óe'ahkhánde', hedí unbo únhanginná hääwí namuu'in. 7 Náäbo báyéki yä'dâapíkan kaadibo dâychanmáa, hewänbo wí to'wí náä ná'i yä'dâapíkan i'ahkhánde' hedí kin wa' ikanhúuwí óeyâ'an píhay. 8 Hedí owáy óeyâ'an dihaydânho i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymáa'i namuu'i nakeepúwí. Hewänbo owáy Na'inbí Sedó Jesus napówa ihaydi ná'i yä'dâapíkaníwí wówátsi óekwee-í óewänpisiphaydeedibo', Jesus-ví kohthay únmuu'idibo óehéyí. 9 Hewänbo óehaypídíbo' i Penísendídi kay óemääní t'ämägí' pínán t'óe i'amídí t'owa ovâyhóeyówhäyü'amídí, 10 hedí t'ämägí' yä'dâapí' namuu'i wógegé wá' nayëëní in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídí. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídâyséegíkhâymáapídân. 11 Hediho Yôesi Tádádí in ta'gen namuu'in diwedi dívíyâa'amídí ovâyääni, hediho hóeyóda' dívíwhäyukhâymáa. 12 Hedi ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupí'in dívíwhäyundedi híhchandi dívíyä'dâapítsiye'o'indáho Yôesi Tádádí ovây'tuchänukhâymáa.

Nakhây'ä' inbí whäyü kay'in dínmúni'in

13 Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yôesidi wovây'séegí'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'o', gá hán'oe naná' dihaydibo idi wovâyde'mandân wovây'aywoenídí. Hedí i Yä'dâa'i P'oewaahhãdi wovâykhãge'máadi Yôesi Tádáví'in ípúwídí hedá in ta'gen namuu'in bínwhäyundedi idi wovây'aywon. 14 Yôesiví híwó'di tütü ná'indi wây't'óe'andi' ít'oe ihaydi idi wovây'tukánnan iví'in ímúnídí, hedânho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enniná ímúnídí. 15 Hediho tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwînäänpí wovây'egó'amídí háa úvíwhäyunde waagi, hedá in khuu ná'indi ná'inbí hí'dá hedá ta'nindá wây'hã'annin wíwínyoe'amípí.

16-17 Yôesi ná'inbí Tádá gínmuu'idi dínkeeyan idi ná'in díséegí'in, hedí iví séegísehkaná únmuudibo ná'in díkhãge'nan häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'á'be-ídí hedá ta'gendi gínhanginnánídí hääwí natú'i dímäni'in äyhóni'in. Hediho Yôesi Tádá-á hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-á äyda'máa shánkí wovâykhãge'namídí un wá' kwee waa sen waa í'ãanídí, hedá äyda'máa in kay wovâyääniídí hedânho t'ähki híwó'di namuu'ida' úví'ãamídí hedá híwó'di i'gedída' úvíhée'amídá.

3

Paul-di ovâyda'máa ônyúusu'amídí

1 Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wâytu'ãamí: Na'in dínnyusu'amí, hedânho háa unbí'ge napóe waagibá Na'inbí Sedó Jesus-ví tütü únmuu'i' wesebo t'ämäpiye' t'owa dínhanginpúwídí, hedá t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídí. 2 Hewänbo to'wên t'ähki Jesus-ví'piye' wídívíwhäyundepí, hediho úvíyúusu'amí wá' Yôesi Tádádí hä'in t'owa hânho yä'dâapí'in dimuu'in ovây'ahkhã-ídí hedânho ná'in wídíwóyí'nípídí.

3 Na'inbí Sedó Jesus háa iví tütü imãgi waagi i'o', hedí idân in kay wovây'pãkhâymáa hedá i yä'dâapí' namuu'iví'wedi wovây'âyíngikhâymáa. 4 Hedá wá' Na'inbí Sedódí naa

díkhäḡe'máa ná'i dáywhäyú-ídí: Undá t'ähkí háa wâyÿôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu'wakhâymáa.

⁵ Na'inbí Sedó Jesus-di wovâypahûuwí hedânho Yôesi Tádáví séégi ûnmuu'in unbí pí'ná khó'yé bînmá've-ídí, hedá wá' háa Christ i'an waagibá un wá' hääwí t'ähkí i'gedí úvíyää'amídi.

Dínkhây'ä' wí'inbo híwó' dívít'ôe'amídi

⁶ Tí'ûuwín páadé'in, ná'in tsontu Na'inbí Sedó Jesus Christ-di dínk'û' wâymaa'nídi: Wí to'wí na'inbí tí'ûu páadé'ibá namuu'i bâa'in wówátsi ihondáho hedá na'indi wâyhá'an waagi wínathaapídá, undá wí to'wí kí'bi namuu'iví'wedí úvíyáa'amí. ⁷ Unbo únpihanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedího háa na'in íví'o waagibá un wá' únkây'ä' hanbá úví'amí'in. ⁸ Undádí giyi' ihaydi na'in wí'gibâakw'óhpi na'inbí wówátsi áy'amídi, hedá wá' wáymûu wânbo-á wá'âapídá wí'ívíhúuyánpi, hewânbo khuu-á thaa-á shánkí ívít'ôe'an hedânho un wí'úntâynípidí unbí chä' bínhánú-ídí hääwí dímaa'nídi. ⁹ Ha'wáa íví'an hedânho únkeepúwídi háa un wá' únkây'ä' waa unbí wówátsi bínhúuwí'in, hedí kin íví'an tobá wâydaa'amí'in díhääwímää'nídi gínk'ôe wânbo'. ¹⁰ Wa'dí undádí giyi' ihaydibo ná'in tsontu wâymagi: To'wí nat'ôeda'pí'-á wí'vínhúuyôenípi.

¹¹ Kin wâyhí'máa gínhanginpóedí wây wên un diwedí úvíbâawhaakwomáa'in. Báyéki dínwó'nân waagibá díví'o', hewânbo dín'áyîngiwó'náhpí i'gedá'mân dívíwânpitomáa. ¹² Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'in dínk'û' kí'min t'owa ná'in tsontu áymää'nídi hedá kaygi'di áytu'â'amídá: Hanginpi híwó' inbí wówátsi dâyhúuwí, hedá dívít'ôe'amí inbí wówátsigí' dâychä't'aanídi.

¹³ Hewânbo tí'ûuwín páadé'in, undá ihayda' híwó'da' úvíkanhúuwí, wí'úvíwóyí'nípi. ¹⁴ Wí to'wí ná'i hí' ná'in ta'nin diwe wâyta'nannin i'a'ginnanpídí, to'wí namuu'in bîn'áyîngi'amí, hedá i-áda' wí'íyêenípi hedânho nawôeda'púwídi. ¹⁵ Naa wó'tu'da'pí to'wí ha'bi' namuu'i' unbí hânbi' únmuu waagibá bînchâamá've-í'in, hewânbo shánkídi unbí tí'ûu bîntumakhe'o waagibá ná'i to'wí bîntumakhe'amí hedânho i-á ûnhanginpúwídi híwó' wí'ikanhonpi'in.

I t'ä'gi hí' Paul-di ovâyta'nandi'

¹⁶ Na'inbí Sedó Jesus-dân díkhäḡe'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídi, hedí tobáháa napóe wânbo' idáho häädi wânbo t'ähkí han wovâykhâymáa, hedá ibá undádá namú-í.

¹⁷ Hedí náa naa Paul omuu'idí naví mandibo wâysengituta'do', kinbá t'ähkí ta'di dósan deeye dáy'o'. Kinhêe dóta'do hedânho ûnhanginnánídi ta'gendi naví'wedí na'ä'i namuu'in.

¹⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'ähkídi íví séegísehkanä wovâymaa'ní.

In Páadé'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do?. Naa Christ Jesus-ví t'òekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi âytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'òe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in wínta'do?. U-á navi kodi'di ay waagi'ba unmuu, naa waagiba Christ-ví'piye' biwhâyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegísehkanä wóemääní hedá uvi'piye' da'iyapúwí hedá wóekhäge'namí ánsaaginpidíbo' uncha'nídí.

Paul-di ovâytumakhe'an díví'âyíngi'ámídí in hôeyó'in háhkanninbí'wedi.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omääpidíbo wítumakhe'an, hedí náä-á inbá wítumakhekhâymaa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ní, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedí udi ovâyôeni ha'wâa wídíví'âamí'ín. ⁴ Ovâytu'âamí wídívíhí'má've-ípi ná'i háäwí pehtsiyeda' waagi'ba namuu i'gedí hedá inbí hehäwin thehtáy pahpá'inbí kháwä háädíbo hânho báyéki dínatá'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwí i'gedida' dívíhí'máadáho dívíwänpit'aymaa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhäge'namí díví'ámídí háa Yôesi Tádá natsonpóe waa, hewänbo iví'piye' ívíwhâyundedá gínhanginná háa natsonpóe'in íví'ámídí. ⁵ Hedího oda' udi kin ovâyôeni'in hedânho in séegí dâymá've-í'in. Hedí híwó'dida' inbí ánsaa dínmuudáho', hedá háäwí híwó'di namuu'in dínhanginná'dida' díví'odá, hedá Yôesi Tádávi'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundedá, handidânho ná'in séegí dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídíví'opí, hewänbo háäwí nachä'muupí i'gedida' dívíhée'odi Yôesivi ta'ge'in p'óegédí dívíhänge'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádávi tsontu in t'owa ovâyhá'amídí, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá di'ánde' wänbo dínhanginná'nin háa dívíhí'máa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Gínhanginná Yôesi Tádávi tsontu-á híwó'dida' ûnmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'amí'in nakhây'ä. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'ä' gínhanginnáni'in: Yôesi Tádá-á iví tsontu wí'imägipi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningí', hewänbo t'owa kinnân díví'o'ingí'-ân: Tsontu dâya'gínhanúnde', t'óyanpí'indá dimuu, Yôesi Tádá-á wí'óe'a'ginmáhpí, dívít'aywó'do', Yôesi Tádá-á wídikw'óhpí, Yôesi Tádávi háäwí-á ûnchá'muupí waagá dâyo', inbí yíyá-á tádá-á báyéki ovâywhá'o', dâyt'owahanúnde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí', sená'dá wây-á sená'dádíbo dívíwhohkwomáa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'áanídí, hôeyó'indá dimuu, ovâytu'yó'dodá dívíwänpihóeyó'o', hedá wíyá háäwí ha'wâagi namuu'idá'ba dívíkanhondíbo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yôesi Tádá i âytegende'idá naa dísoge t'owa dovây't'òe'amídí háa iví hânho híwó'di tuu ûntú' waa ná'in háhkan ni'gedí.

Paul-di Yôesi Tádá óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedân naa híwó' dó'amí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísoge iví t'òe dôn'amídí, hedá dókú'daa'o wá' in kay dímägídi kin dáykanhúuwídí. ¹³ Hedí idá kin naagí' dín'an tobá a'gínháhpí waagi iví'gedí dáyhí'máawän wänbo', hedá yanáká dó'an, hedá iví t'owa-á dovâywhá'an. Hewänbo Yôesi Tádá navi'piye' nasehkanápóe wídínhanginnáhpídi ta'gendi háa dáy'o'in. Ná'i háäwí dáykanmáa wa'di Christ-ví'piye' dáywhâyundepídíbo'. ¹⁴ Hewänbo Na'inbí Sedódá hânho báyéki séegísehkanä dímägi. Náä-áho Christ Jesus-ví'piye' dáywhâyunde hedá dóséegí wá'.

* **1:4** In Huđíyo inbí hân'oe'in thehtáy pahpá'inbí kháwä dâyta'kw'ódi inbí'gedí wídín'óde-ípidí, hewänbo wá' inbí'gedí dâyo'ogédípaadi dívítuhkando ná'i ógédí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

15 Nă'i tuu naadi wâyukankhâymaa'i-áho whâyuwó'di namuu, hediho t'owa dínkhây'ă' t'ăhki dâyséegi'amí'in: Christ Jesus-á năa oepaa k'aydipiye' na'ăă na'in t'aywó'to'in gimuu'in dín'owóyé-ídi. Hedi náaho i shánki p'ándíki' omuu. 16 Hewänbo Yôesi Tádá naví'piye' na'iyapóe, hedânho in to'wên dívíwhâyukhâymaadi in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyi'indáho naa i shánki p'ándíki' omuu'i dímúni háa dînpóe waa, hediho indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho nabo'ată'in. 17 Hăădi wänbo t'ăhki Yôesi Tádá ây'a'ginhûuwí, hedá kw'áayébo' âymá've-í. I-ân i tsondi shánki hay'i namuu, i-ân wínachu'pí, i-ân wínakee'ănpí, i-ân i wí'ďa' Yôesi namuu. Hamân.

Háa Timothy ûnkhây'ă' i'amí'in

18 Timothy, u naví ay waagi'ba unmuu'i?, nă'i wítumaa'i-á oda' áyîngidi năa'amí'in, i-á háa in Yôesi Tádáví tukhe'mindi ho wóetu'an waa bí'amí'inbá namuu, hedi inbí hí'diho wóekhăge'namí Yôesi Tádáví t'ôe híwó' mân'amídi, wí híwó'di sundado híwó' ihänbo waagi'ba unmúnídi. 19 Biwhâyü'bé-í nă'in ta'gen háhkan, hedá hăăwí ûhanginná'di híwó'di namuu'indá bikanhûuwí. Wáy wên t'owa-áho nă'i híwó'di hăăwí dâyyoegi'an, hediho năa-á piháawi háhkan dívíwhâyunde'. 20 Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho ha'min damuu. Indáho Satan i Penísendivi mange naadi doványoe'an hedânho daháhpúwídi Yôesi Tádáví'gedi wíďányanăkíhí'má've-ípidí.

2

Háa in méesate'in t'owa dínkhây'ă' díví'amí'in dívíwé'ge'o' ihaydi

1 Páadé kaygi'di wítumaa, u-ádi hedá uví méesate'in t'owa-ádi úvíyûusu'amí t'owa t'ăhki'gi', hedá ingi'-á Yôesi Tádá-á bînhée'amí, hedá i-á bîndaa'amí hăăwí dîntáy'i' ovâymăänídi, hedá bînkú'daa'âamí. 2 Úvíyûusu'amí i nangewi tsondi hay'igi' hedá t'ăhki in wé'ge'in tsonningi'-á, hedânho khuwôeda'ginpídi'bo githáa-í hedá t'owadá t'ămăgá wídi'âamípi, hedá hăădi wänbo Yôesi Tádá-á hedá t'owa t'ăhka'ây'a'géeni. 3 Híwó' namuu kin ívíyûusu'amídi, hedi kin íví'odi Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'i' âyhîhchando'. 4 Yôesi Tádá-á nada' t'ăhki t'owa ovây'aywoeni'in hedá háa in ta'gen háhkan namuu'in diháhpúwí'indá. Hedi i-á t'ăhki t'owagi' namuu, 5 gá wí'ďa' wí Yôesi na'ândân, hedi i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudi wí'ďa' wí to'wí gínwin dívóeni'ídi, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedi t'owabá napóe. 6 I-á ipimăgidi iví wówátsidi iwá'âa hedânho t'ăhki t'owa wówátsi ovâymăänídi. Hedi Yôesi Tádá ide'man i thaa hăădi kin Jesus i'amí'in, na'in dínkeek'úwídi nada'in t'ăhki t'owa ovây'aywoeni'in. 7 Hedi Yôesidi naaho dísóge igi' dáyhée'amídi hedá iví t'ôekhuwa'i-á omúnídi, t'owa dovây't'ôe'amídi nă'i hăăwí i'gedi. In ta'gen wâyumaa, wíďáyhóeyómáapi, naaho dísóge'i-ân omuu nă'in Hudíyo dimuupi'in t'owa dovâyhá'amídi háa dívíwhâyü-i'in hedá hăăwí ta'gen namuu'i-á.

8 Naa oda' t'ăhki i méesate eeye in senă'inbí man dâytege-ídi dívíyûusu'amídi, hewänbo wídkhây'ăhpi nă'i mandibá dívít'aywó'năamí'in, hedá wé'ge'in t'owa-ádi wídit'áy-ípi, hedá wídivítukannăamípi.

9 Hedá in kwiyă' wá' oda' ha'minbá dímúni'in. Indá dínkhây'ă' híwó'da' díví'áwe'bé-i'in, dívíyengi'amí'ďa'ba yoe, hewänbo dívípi'a'gindo waa dínchaa-ídi díví'awé-í. Wídivíwänpiphóhkoedi'âamípi hedá wídivíwänpitôenípi báyéki óedo-á, sa'wó'di k'uu-á, aa hânho nachă'muu'i-á, dívíwänpichaa'âamídi. 10 Han díví'âamívi'wedi in kwiyă' dínkhây'ă' sa'wó'nin dívípipaa-i'in hăăwí híwó'di díví'o'ídi. Nă'i-ânho i hăăwí híwó'di namuu in kwiyă'gi', in Yôesi Tádá dâ'y'a'gin gin ditû'nin. 11 Kwiyă'dáho hândá'dibo-á a'gindi-á ee méesate dikwo'ni Yôesivi tuu diháhpúwídi. 12 Naa wó'da'pí kwiyă'di in senă' ovâyhá'amí'in háa ovâytsónmá've-i'in, hewänbo hândá'dibo dikwo'ni. 13 Háadan kin otû'? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihayďáhá' i kwee Eve-á óekhíyé, 14 hedá wá' i kwee Eve-á i Penísendidi iví hôeyó t'ăhki óedawhâyü'an, i sen Adam-dá yoe, hediho i kweedi Yôesi Tádáví tuu ôn'a'ginhánú. 15 Yôesi Tádáđáho kwiyă' ovây'áyîngi'amí díví'ayyo' ihaydi

iví'piye' dívíwhäyundedi, hedá t'owa-á dâyséegidá, hedá yä'dâa'in wówátsi-á dâyhondá hedá dívípi'a'gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'ä' dimúni'in

¹ Nă'i tuu t'owa ditû'di-á ta'ge'idá' namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúni'in nada'dáho', nă'i t'oe i'amí'in nada'i-á híwó'di-ânkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí'bi namúni'in ûnkhây'ä': Híwó' iví wówátsi ihúuwí hedânho to'wí wânbo há'to ûnkoedí-í iví'gedi natúnídí híwó' wí'i'opí'in, wí'da' kwiyó ûnchá'ní, háa i'o wânbo-á áyîngidá i'amí, híwó'nin nap'ônbaymúni, t'owa-áda híwó'di-á namúni, iví k'aygi ee-á in t'owa-á ovâyhéegi'amí, t'owagi'-á híwó'di háhkandi namúni, ³ wí sụwăto'i-á tsaa'i-á wínamúnípi, hewânbo ûnp'oe kháapi' namúni, wí t'aytuwä'i wínamúnípi, hedí chá' ni'gedá wâhphadá wí'i'ânshaamá've-ípi, ⁴ iví k'aygidá híwó'di tsondi-á namúni hedá iví áyyä-á háa díví'o wânbo t'oyannindá a'ginhá'indá dimúni. ⁵ I-á ûnkhây'ä' kí'bi sen namúni'in iví tewhá ee, gá wí sen iví k'aygidi híwó'di tsondi namuupídá Yôesi Tádávi méesate'in t'owa wânbo-á há'to híwó' ovây'áyîngi'amí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye' its'anwhäyü'i wínamúnípi, gá kí'bi namuudáho ma'di iyengi-í hedí kin i'andáho Yôesi Tádá iví'gedi natúni it'aywó'nan gin, háa Yôesi Tádá i Penísendiví'gedi natú waabá, iyêngimáadi it'aywó'nan. ⁷ Hedí nakhây'ä' wá' in t'owa méesate'in dimuupí'indi nă'i méesatewi tsondi óe'a'geeni'in, hedânho yä'dâapi iví'gedi wídívíhí'máve-ípi hedí Penísendidáho ônphayk'û' iwá wínavhêe-ípi.

In méesate'in khäge'nin háawin dínkhây'ä' dimúni'in

⁸ In senä' méesate'in khäge'nin dimuu'in wá' ha'minbá dimúni, hedânho ovây'a'ginhúuwídí, inbí hí' wídây'egó'âamípi, báyéki méena wídâysúwä'bé-ípi, chá' ha't'aa'in wídímúnípi, ⁹ hewânbo pín ta'ge haydi in háhkan Yôesi Tádádí na'in dínthayannin dívíwhäyü-í. ¹⁰ Wa' méesate khäge'gi'in ovâykw'ódipídíbo nakhây'ä' ovây'tayi'ní'in, hedí híwó'nin dipeedáho' ovâyde'mamí. ¹¹ Nakhây'ä' t'owadi nă'in méesate'in khäge'ninbí kwiyä' wá' ovây'a'geeni'in, hedá nă'in kwiyä'dá pi'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá sụwăto'indá wídímúnípi, hedá háadi wânbo t'âhkí dívíkanhúuwí háäwí dínkankhây'ä'i'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ûnkhây'ä' wí'da' ûnkweecha'nídí, hedá híwó'di tsondi-á namúni iví k'aygidi iví áyyä-ádi hedá in wé'ge'in ûnk'w'ó'nindáda. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí t'oe dâyo'dá t'owadi kw'áye ovâykw'ôeni, hedí dínkoedí-í khuwôeda'ginpídíbo dívíhée'amídí Christ Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde' i'gedi.

I háäwí Jesus-ví'gedi ívíwhäyunde'i'

¹⁴ Tobá o'ánde wânbo hanwaapídíbo uví'piye' omú-í'in nă'i háäwí-áho năäbo wînta'do', ¹⁵ hedího ohayyêepóedáho' ûhanginnání háa t'owa dínkhây'ä' dívíkanhúuwí'in in wé'ge'in Yôesi Tádávi k'aygi'indádí dívíwé'ge'an dihaydi. Nă'in t'owa-áho i nawówáyí'i Yôesiví kodí'nin méesate'in dimuu, hedí in ta'ge'in háhkan dâykéeyo' hedá dâ'yâyînmáa. ¹⁶ Hedí t'âhkídíbo dínkhây'ä' ditúni'in i háäwí Yôesiví'gedi ívíwhäyunde'i-á ta'gendi he'endi namuu, nă'i háäwí wígínhanginnáhpí idi na'in dínthayann píhay. Hedí kinnân namuu:

I-á wí t'owabáho napaadi năä oepáa k'aydi napówa.

Hedá iví wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dâa'i P'oweahhâadá dínkeeyan.

In makówáwin t'ôepa'aa'indidá óemû'.

In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á iví'gedá ovây't'ôe'an.

T'owa-á iví'piyá dívíwhäyü wa' năä oepáa k'aydi nayi' ihaydibo'.

Hedá oe kw'áye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wên hôeyó'in háhkannin dipowagít'óe

1 I Yä'dâa'i P'oewaahâho thay'eedi natú i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi wên t'owa inbí whäyu Yôesiví'piye dâyyoegikankhâymaa hedi kin díví'andiho ovâyt'óyankhâymaa in t'owa in dihôeyó'in p'oewaahâadi ovâymaa'in, hedá ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâavi háhkanho dâyséegí'amí. 2 Ná'i háhkandá wên hôeyó'in t'owa paa waagi'inbá dívíyánúmáa'in dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovâyhá'amí. Ná'in yä'dâapí'in háhkannindá wí to'wí iphahánudí na'ôepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá dimúní, indá yä'dâapí díví'o wänbo wíditaachanpúwípí. 3 Gá kinnân: T'owa ovâykhâakankhâymaa dívíkhó'yâa-ídí, hedá ovâytu'âamí wáy wí koegí'-á wídâyk'óe-ípí. Hewänbo Yôesi Tádá-áho ná'i háäwí imägi hedânho in to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'i háäwígí' óekú'daa'amí hedá dâyk'óe-í. 4 Háäwí t'ähki Yôesi Tádádí dímägi'i-áho híwó'di namuu, hedi äyyoegi'amíví'wedí äyhóní, igí' Yôesi Tádá äykú'daa'andi. 5 Hedi ná'i háäwí-á híwó'di namuu gá Yôesi Tádá han natúdân, hedá äyhónde' ihaydi ívíyúusu'o'.

Wí Jesus-ví híwó'di t'ôe'i háa unkhây'ä' í'amí'in

6 Ná'i háäwí udi in méesate'in t'owa ovâyhá'amí, hedi handídi Christ Jesus-gí' híwó' bit'ôe'amí, hedi ná'i Yôesi Tádáví hí' ívíwhâyunde'i-á hedá ná'i híwó'di háhkan nâa'a'ginnandi-á koegí' waagi'ba namúní wóekaymäänídí. 7 Hewänbo ná'i hí' pehtsiye waagi'ba namuu'i-á winâa'áyíngi'amípí, ná'i hí'dá t'owa-á Yôesi Tádáví'wedá ovâywänpiyâa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhâä-í'in uví wówátsi mánhúuwídí Yôesi Tádá nada' waabá. 8 Na'inbí túu'ú äykay'amídí ívíkhâädedáho', háyda' gínchä'púwí, hewänbo háa Yôesi Tádá natsonpóe waa na'inbí wówátsi äyhondáho háäwí t'ähkígí' gínchä'muu, hedi gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi nää nää oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'ä'indá wá' híwó' gínpúwí'in. 9 Ná'i tuu wítumáa'i-áho ta'gen namuu, hediho t'ähki nâaséegí'amí. 10 Hedânkun hânho ívít'ôemáa hedá ívíkhâäde', gínhanginnândi Yôesi nawówayi'i-áho íkhâymaa'in háa natú waa. I-á aywondi namuu t'ähki t'owagí', hedi in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho' ovây'aywonde'. 11 Nakhây'ä' udi t'owa ná'i háäwí j'gedí ovâyhá'amí'in, hedá ovayyôení kin dây'amídí.

12 Tobáháa ts'aabibo' unmuu wänbo híwó' uví wówátsi mánhúuwí hedânho t'owadi wíwóe'a'gínhanú-ípídí, hediho uví wówátsi híwó'di úmuudiho in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâykeeyamí háawin dínkhây'ä' dimúní'in. Háa dívíhée'amí waa ovâykeeyamí, hedá háa dívíkanhúuwí waagá, hedá háa t'owa ovâyséegíhúuwí'indá, háa Yôesi Tádáví'piye' dívíwhâyú'bé-í'indá, hedá háa yä'dâa'indá' dimúní'indá. 13 Hedi uví'we opówa píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee diwé'gekw'ó'nin Yôesi Tádáví ta'nin diwedi ovâytu'âamí'in, hedá ovâytumakhemá've-í'in, hedá ovâyhá'amí'in. 14 In Yôesi Tádáví tukhe'míndi wóehée'andi in méesate'in tsonnindá uví'di dívímankw'ódídi Yôesi Tádádí háawên híwó'nin wóemägi hedânho iví t'ôe mân'amídí, hediho nää-á ná'in wóemägi'indá úkhây'ä' híwó' mân'áyíngi'âamí'in. 15 Ná'i háäwí ipiye' bikhâä-í, hedá bipimääní kin nâa'amídí, hedânho t'owadi wóemúnídí háa thamuwaa u shánkí híwó' nâakanhondi. 16 Nakhây'ä' bí'áyíngi'amí'in háa uví wówátsi mánhon waa hedá háäwí ovâyhá'o'i-á. Kin bí'âamí hedânho wí'bo bí'aywoenídi hedá in to'wên wônt'óyande'indá wá' ovây'aywoení.

5

Háa Timothy-di in méesate'in t'owa ovâyamá've-í waa

1 In senä' uví shánkí saydôe dimuu'in udi ovâytumakhemáadá t'aygídi wí'ovâyhée'amípí, hewänbo shánkídí ovâyhée'amí uví tádá mánhée'o waagibá. Hedá in shánkí ts'aamin senä'dá uví tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí. 2 Hedi kweeyôe

ovâyhí?máadá uví yíyá mánhée?o waabá ovâyhée?amí, hedi shánkí ts'aamin kwiyä? unbí tí?úuwín mánhée?o waabá ovâyhée?amí, hedi ovâyhí?máadá yä?dâa?i? ánsaadä? mánmá?ve-í.

³ In kwiyä? inbí senä? dínhännin wíyá tóebo wídín?ánpídí ovây?áyíngi?amí. ⁴ Hebo wí kwee iví sen ûnhándi? ûn?âykw'ôndi háa ûnsa?yâa?âykw'ôndi, ná?in ây-á dínkhây?ä? páadé inbí k'aygi dithaa?in ovây?áyíngi?amí?in hedi handidiho dihâhpúwí Yôesi Tádá óe?a?ginhúuwídí. Kindidiho? inbí yíyá?indá sa?yâa?indá ovâywáywá?ánde waabá díví?âamí, hedá wá? Yôesi Tádá-á óehíhchannamí. ⁵ Wí kwee iví sen ûnhándi?, tóebo wí?ûn?ánpídí óe?áyíngi?amídí, hediho wí?bo namuu, i-áho pín ta?ge haydi natsíkha Yôesi Tádádí óekhâge?namídí hedi khuu-á thaa-á iyûusu?o Yôesi Tádá óekhâge?da?máadí. ⁶ Hewänbo i kwee iví sen ûnhándi-á igí?da? ipihíhchanmäänídí iví wówátsi ihondáho?, i-á ho nachuu waagi?bá namuu tobá wa?di nawówayi wänbo?. ⁷ Ná?i háäwí díví?amídí ovâyöeni hedânho to?wí wänbo há?to ûnkoedí-ídí natúnídí híwó? wídíví?opí?in. ⁸ T'âhkídíbo dínkhây?ä? inbí t'owa ovây?áyíngi?amí?in, shánkí wänbo inbí k'aygiwin. Wí to?wí kin i?opídá iví whäyü Christ-ví?piye? iyoegi?an waagibá i?o?, hedá wí to?wí hánhay wänbo iwhäyundepí?ví shánkí p'ándíkí?-á namuu.

⁹ In kwiyä? inbí senä? dínhännin diwedi wáy wênda? inbí kháwä? ovâyta?kw'ôení hedânho khâge? dâyhónídí, indá kí?minnânho dimúni: Sígintä (60) paayo iwedi diphademuu?in, hedá wa?di inbí senä? dínwówayi? ihaydibo? indádí híwó? dithá?de?in, ¹⁰ hedá inbí?gedá t'owa-á dínhanginná háäwí híwó?di díví?annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó?gí dâysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó?dá dâyséegí?an; tobá háäwí namúni wänbo-á Yôesi Tádávi t'owagí?-á ovây?an; in t'ôephade iwe dikw'ó?nindá ovâykhâge?nan; hedá háädi wänbo dívísó?dêe t'âmägi? híwó?di wé?ge?i háäwí díví?amídí.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánkí ts'aamin kwiyä? inbí senä? dínchuu?indá wí?ovâykháwäta?kw'ôenípí, indá wáy kay?i taachan inbí túu?ú dínmuu iwe dâymá?ve-í hedi wíyá dikhóhstsaada?púuwí, hediho háa Christ-gí? páadé dívítuu?an waa wídíví?opídí t'owa inbí?gedi ditúni híwó? wídíví?opí gin. ¹³ Háa ma?di wá? bâa?in dipúwí, hedá oepiyá náäpiyá diwänpiyêeni. Hedá iwedá ma?di shánkí p'ándíkí?indá dipúwí, t'owaví?gedi t'âmägi dihí?yêeni, hedá wídín?áyíngiwó?náhpí i?gá dívítomá?ve-í hedá háäwí dínkhây?âhpí? ditú?be-í. ¹⁴ Hedânho otú? shánkí híwó? namúni?in in shánkí ts'aamin kwiyä? inbí senä? dínchuu?indá dívíkhó?yâa-ídí hedá dâ?âykw'ôení, hedá inbí k'aygi dâ?áyíngi?amí, hedânho in to?wên na?inbí?piye? háa dichaa?in háabo yanákí tuu namuu?i wídâymá?ve-ípi na?inbí?gedi ditúnídí. ¹⁵ Wáy wên ná?in shánkí ts'aamin kwiyä? inbí senä? dínchuu?indá Yôesi Tádávi p'óegédí dívíyâa?an, hediho i Penísendi Satan-bí p'óegé i?gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví?piye? iwhäyundedi hedá ûnmaatut'owakw'ôndá wí?bo diyoe kandee?in, i-á ûnkhây?ä? ovây?áyíngi?amí?in. Kindidi in wé?ge?in méesate?in t'owa báyéki t'ôe wídínpúwípí ovâykhâge?namídí, hedá shánkí dínkoedí-í ovâykhâge?namídí in wé?ge?in kwiyä? inbí senä? dínchuu?in wíyá tóebo wídín?ánpí?in ovây?áyíngi?amídí.

Háa in méesate?in t'owadi inbí tsonnin ovây?má?ve-í waa

¹⁷ In méesate?in tsonnin dimuu?indá híwó? inbí t'ôe dívíkanmáadí híwó? ovâywá?âa-í?in nakhây?ä?, hedi in hânho dívít'ôe?o?in Yôesiví hí? ont'ôe?amídá ónhá?amídá shánká ovâywá?âa-í. ¹⁸ Yôesi Tádávi ta?nin diwe hanbá natú?. Kinnân nata?muu:

Wí wéyu itá?á?ts'áđinde?i-á wíwînsówhi?amípí hebo bînhúumääni. Hedá wá? natú?, nakhây?ä? wí to?wídí it'ôe?o?i-áho óewá?âa-í?in.

¹⁹ Wí?da? wí to?wídí wên háawên híwó?pí?in wí méesate?i tsondi ónchänundedi wínaat'óyaanípí. Hebo wên wíye háa poeye t'owa híwó?pí i?annin ditúdída?mânho ovây?t'óyaaní. ²⁰ Hewänbo ta?gendi wí méesate?i tsondi? it'aywó?kanhondáho?, in

méesate'in t'owa t'ähkíví páadépiyebo iví t'aywó'di nâatu'âamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwôeda'ídí dívít'aywó'namídí.

²¹ Yôesi Tádáví páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'ôepa'aa'in Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' nâa'a'ginnamí, hedi wí'bo wí'untúnípi wí to'wíwí'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo', hedi wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in nâawänpihídíbo'. ²² Wíwíwó'onnamípi wí to'wíwí'di bimank'úwídi méesate'i tsondigí' nâasóge-ídí. Kin bi'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bi'o'. Bipi'âyíngi'amí hedânho yä'dâa'ibo unmunídí.

²³ Hâyännanho unhaypóe, hediho nää p'oe'da' wínâasúwä'bé-ípi, hewänbo wí hýäã méena'ây wá' nâawóení hedânho wí'unsihaypúya'bé-ípidí. *

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee'eediho dívít'aywó'do', hediho ná'i hääwí díví'o'i-á nahanginpo' wa'di ovâytoyó'diwékánpídíbo'. Hewänbo wây-á wên t'owaví t'aywó'di-á tí'úugédânho nats'anhanginpo'. ²⁵ Hedi híwó'di hääwí t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewänbo tobá nää wesebo híwó' wínahanginnáhpí wänbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'ôe'in dínkhây'ä' díví'amí'in

¹ In to'wên pant'ôe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá häädi wänbo t'ähki dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanákí wídívihí'má've-ípidí Yôesi Tádáví'gedi hedá iví háhkan tuu únmuu i'gedá. ² Hedi inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundedáho', in pant'ôe'in wídínkhây'áhpí ovây'a'ginhánú-i'in tí'úuwín páadé'in diwänpimuudíbo', hewänbo dínkhây'ä' ingí' shánkí híwó' wänbo dívít'ôe'amí'in, gá ná'in tsonnin in panbí t'ôe iwedi híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudân, hedá Yôesidá ovâyséegí.

I chä' wähpade wí'âyséegí-ípi

³ Nakhây'ä' udi in t'owa ovâyhá'amí'in hedá ovâyöení'in ná'i hääwí dívíkanhúuwídi. Ma'di wáy wíyá to'widá piháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opí, hedá wá' wí'ovâyhá'opí háa Yôesi nada' waagi dívíkanhúuwídi. ⁴ Kí'min t'owa-á dívíwänpiphuude', hedá hääwí wänbo-á wídínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánskaa-á híwó'di wídínmuupídí t'ämägi' hääwí i'gedi ditsikayi' hedá tuu i'gedida'ba dituhányi'. Iwediho dithúupo' hedá t'ayda' dívímáa, hedá wí'ná táyeví'gedi yanákí dívíhí'máa, hedá di'ánde' in wé'ge'in t'owa-á yä'dâapí' ánskaa'dá' dínmuu'in. ⁵ Inbí ánskaa dínpedeemuudi hedá in ta'gen namuu'in dínyâapóedí dívíwänpit'aymáa. Indá di'ánskaapo' Yôesiví khuu ipiye' dívíwänpiwhâyundedíbo dikodit'owapáa-í.

⁶ Hewänbo in to'wên Yôesiví khuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhchaa i hääwí dínkw'ó'didíbo', hediho kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. ⁷ Gi'âyppuyä ihaydi hääwí wänbo wí'âymaapí nää oepáa k'aydipiye', hedi gichuu ihaydi wänbo-á nää oepáa k'aydi iwedi hääbo wí'âykhuwakhâymaapí. ⁸ Hediho koegí-á awegí-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. ⁹ Hewänbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwänpida'in dimuu'indá yä'dâapída' dívíkanhúuwí'in dichanpo', i hääwí dida'i dâyhónídí. Inbí t'aywó'di dínmúní'ídi wên phay ovâyku'ú' waabá dínpóe, hedi iwe diwhêe. Indá díví'ánskaa'anpídíbo' i hääwí ovâywänpiwháhkangít'óe'i dida', hedi ná'i hääwídá áagépiye' ovâywháve-i hedá pedee iwe ovâytoení. ¹⁰ T'owa-á dâychä'séegídí hääwí t'ähki híwó'pí'da' dívítsiye'o'. Wáy wëndáho' hânho dichä'da'diho' inbí whâyü Yôesiví'piye' dínmuu iwedi dívíhänge'an, hediho wí'bo báyéki dívípiwhá'an.

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyýedí suwägi' híwó'di wídínmuupí, hediho' iwe dâyméenawónde woegí' namúnídí.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'amídí

¹¹ Hewänbo Timothy, u-á Yôesi Tádáví' unmuu, hediho ná'i híwó'pí' hääwí namuu iwedi biyâatää-i. Shánkídí bikhää-i uví wówátsi ta'ge mänhúuwídí hedá háa Yôesi nada' waagá úvíkanhúuwí, hedá Yôesiví'piyá biwhäyuhúuwí, t'owa-á ovâyséegihúuwí, biyää'amí tobá úkháamän wänbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúní. ¹² Wí ää'i háa wí tsaa'i' ikhääde' waabá u wá' kay'indi bikhää-i híwó' uví wówátsi mänhúuwídí. Yôesi Tádádí wóetukánnan in wówátsi nahánde'pí'in mänkéyídí, hedi báyéki t'owaví páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhäyunde'in, hediho in wówátsi nahánde'pí'in iweho bitsaakéeni. ¹³ Nää hääwí Yôesi Tádáví páadépiye'bo wíyôeni, i-á hääwí t'ähki nawówámuu'i' nawówátsipäyi', hedá Christ Jesus-ví páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydi. Kinnân úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsonu wóetu'andi' nää'a'ginnamí, hedânho uví wówátsi híwó'ninda' úmúní hedá to'wídí wänbo-á hääwí i'gedá há'to wónchänú-i. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhay. ¹⁵ Häädi'i thaa ide'man dihaydiho Yôesi Tádádí Christ óekeesogekhâymaa. Yôesi Tádádáho namuu i na'indi äy'a'ginmäni'i', ibá t'ähkí shánki kay-á imáa, ibá-á shánki natsonyi' t'ähki wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedi, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánki kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Ida'mân hánhay wänbo há'to nachúu-i, ida' wí'bo nakohthayná' diwá na'än, ná'i ko-á hânho nakaydi tóebo há'to ee nú' iwepiye' ihádi-i. To'wídí wänbo wáymúu wänbo wí'óemú'pí, hedá to'wídí wänbo-á hánhay wänbo-á há'to únkoedí-i óemúní'in. Yaho kw'áye äytegé-i hedá häädi wänbo-á na'inbí tsondi-á gínmúní. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä' díví'amí'in

¹⁷ In to'wên kodit'owa dimuu'in báyéki nää oepáa k'aydiwi hääwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívíyengi'âamí'pí'in, hedá wídí'âanípí inbí chä'dá hääwí t'ähki i'gedá ovâykhäge'nâamí'in, gá inbí chä'dáho häädi nanân wänbo dínhâanídân. Hewänbo shánki dínkhây'ä' dívíwhâyú-i'in Yôesi Tádádânho ovâykhäge'namí'in. Idânho ná'i báyéki hääwí na'in t'owa díma' díhíhchannamídí. ¹⁸ Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dívíkanhúuwí'in. Indá báyéki hääwí híwó'di dínkw'ó, hediho dínkhây'ä' báyéki híwó'di-á díví'âamí'in, hedá inbí hääwí iwedá wídihääkhâa-ípí, hedá wé'ge'in t'owa-á dá dívíwiyé-i. ¹⁹ Kin dívíkanhondáho inbí híwó'di tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'ba namúní inbí wówátsigí', hedi hääwí shánki nachä'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá díví'amí, gá handidi in kodí'nin wówátsi namúní'in dâykéyídân.

I t'ä'gi hí' Paul-di Timothy ónta'nandi'

²⁰⁻²¹ Timothy, hä'in hähkan Yôesi Tádádí uví mange wônyoe'annin nää'âyîngi'amí. In to'wên Yôesi óe'a'ginpí waa dívíhée'o'in wí'ovây't'óyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchä'muupí. Hedá in to'wên háa dívíhée'o'in ihayda' dâye'gó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá di'ände' hääwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpí. Wáy wên ha'min t'owa-á in ta'gen whäyü namuu'in diwedi dívíyâ'an.

Yôesi Tádádí iví séegísehkanä-áho wovây'määni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsónpóedí kí'bi' omúní'in, hedânho t'owa dovâyt'ôe'âamídí Yôesi Tádá iví tuu imägi'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovâymaäní. ² Nă'in ta'nin naadi u Timothy wînta'do', u-á naví ay waagibá wíchaa hedí wíséegí. Yôesi na'inbí Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí séegísehkaná wóemääni, hedá uví'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhäge'namí ánsaaginpidíbo' uncha'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'ôe dônkanmáa'i', hedí dínhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in díví'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugí' dáyyúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wiyá wímúní'in hedânho ohíhchanpúwídí, uví'gedí báyéki ánsaa dínpóya'di háa bisíhtäa'in änwíye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uví sa'yâa Lois hedáhá' uví yiyá Eunice-á inbí pí'ná kó'yé-á dänwhâyü, hedá naa dínhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tuu t'owa híwó' ovâyt'ôe'amídí

⁶ Hedânkun u wí'ánshaakannamí, naa uví p'ó'dé dáyman'k'û' ihaydi Yôesi Tádádí wí háäwí wóeyôn mân'amídí. Năa wiyá bipimääni há'i t'ôe híwó' mân'âamídí, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádádí na'in khuwôeda' wídímägipi na'inbí pí'ná kó'yé, hewänbo kay-áho dímä', hedá díkhäge'do t'owa âyséegímá've-ídí, hedá hangintandá dímä' na'inbí wówátsi híwó' áyhúuwídí.

⁸ Hedího wí'unwôeda'ípí Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedá wídíwôeda'ípí tobá iví t'ôe dôn'odíbo dípansóge wänbo', hewänbo shánkídí naa t'ôephade iwe o'án waagibá un wá' unkhâyúní mânt'ôephadé-ídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedí Yôesi Tádádáho kay wóemääni kin bi'amídí. ⁹ Idânkunho na'in dín'aywon hedá iví'inda' gimúnídí dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên iví'annin namuudída'ba yoe, hewänbo báyéki séegísehkaná imáadân. Hân'oebo wa' háäwí nakhi'yenpidíbo wí'bo i'ánshaamági kin i'amídí, Christ Jesus-di dínkhâyamá'in namuudi. ¹⁰ Hedí năáho Yôesi Tádádí ná'i séegísehkaná na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dín'aywoenídí. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dínyâa'an, hedá handída dínkeekw'odi hádídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu áywhâyundedi ná'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyídí.

¹¹ Hedí Yôesi Tádádáho naa dísóge t'ôekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídí, iví híwó'di tuu únmuu i'gedí t'owa dovâyt'ôe'âamídí. ¹² Hedí ná'i t'ôe dáy'o'i namuudi naa t'ôephade iwe năa o'án. Hewänbo tobáháa kin dínpo' wänbo wó'wôeda'pí, dínhanginnândi to'wíwí'piye' naa dáyywhâyunde'in, hedá híwó'dá dínhanginná i-á únkoedi'in i háäwí iví mange dónyoe'andi' dín'áyíngi'amídí i t'ä'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wínthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hedího u-á úkhây'ä' ná'in háhkan diwebá bitsaakêeni'in. Hedí kin bi'odi in whâyü-á in séegí-á Christ Jesus napäyi'i nâahúuwí. ¹⁴ Nă'i híwó'di háäwí Yôesi Tádádí uví mange wónyoe'andi' mán'áyíngihúuwí. I Yä'dâa'i P'oewaahâa na'inbí pí'ná kó'yé gínthaa'idáho wóekhäge'namí kin bi'amídí.

Wáy wëndi Paul óeyoe'an hewänbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'ähkí in Asia nangewin t'owadi naa díyoe'an, Phygelus-ádí Hermogenes-ádí indi wänbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóví'piye' dáyyúusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídí, idá naa háyännanho

díbo'aawówá'an, hedá tobá nää pan tewhá ee owhi'än wänbo wídwîwêda'pí. 17 Nawôeda'íwí'wedí nää Rome-piye' na'ää, hedi napówá ihaydá ihe'yidibo naa dítuwämáa díshaa píhay. 18 Naa dáyyûusu'o' owáy i t'ä'gi thaa napówá ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanápúwí. Ubo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi idi báyéki díkhäge'nannin.

2

Timothy ûnkây'ä' híwó' Yôesigí' it'ôe'amí'in

1 Naví ay, Christ Jesus-di iví séegísehkanä ûnmuu'in dímägi, hedi ná'indibá wóekay'amí. 2 I hääwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedi nää ná'i unt'oe'ibá wáy-á t'owa ovâyháhphadé-í, indá dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki háa dínwó'nân waa dívíkanhûuwí'indá dimúní'in, hedáhá' indá wá' dínkoedí-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídí.

3 U-á wí sundado Jesus Christ-ví' waagi'ba unmuu, hediho naa dont'ôephadende waagibá u wá' úkhây'ä' unkhây'múní'in igí' mänt'ôephadé-í. 4 Wí sundado namuu'i-á wa'di háa ôeyôn waa i'odibo há'to iwedi iyâ'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédí' ihíhchannamí'in nada'dân. 5 Hedá to'wí i'ádâamáa'i-á háa ûnkây'ä' waa i'ádâ'opídá há'to hääwí in dit'anpo'in ovây'mä'i' óemääní. 6 Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'ôe'andi-á ûnkây'ä' i páadé'i namúní'in i hääwí napaa iwedi ihónídí. 7 Híwó' bi'ánshaa'amí ná'i wítumáa i'gedí, hedânho Na'inbí Sedódi híwó'di ka'powa wóemääní hääwí t'ähki útáy'i' unka'pówá-í. 8 Jesus Christ-ví'gedí bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví äy iwedi'ibá namuu. Ná'i-ân namuu i híwó'di tuu iví'gedí t'owa dovây't'ôe'o'. 9 Ná'i tuubá namuudi t'ôephade iwe o'än, hedi wí yanäkíkandi waagibá nää pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yôesi Tádáví tuu-á ûnkaydi wí'ûnwhimuupí. 10 Tobá háa naa dínpo' wänbo dáyyä'o' in Yôesi Tádáví ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namídí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hânhay wänbo t'ähki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. 11 Ná'i hí' nää otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-á díbá wáy na'än diwebá giwówákwo'ní. 12 Ívít'ôephadeyää'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyêení. Hewänbo i wí'âytaapí gin gitúdáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. 13 Tobáháa na'in háa gínkhây'ä' waa wí'íwí'anpí wänbo', i-áho häädi wänbo t'ähki háa ûnkây'ä' waa i'o', gá wí'ûnkoedipídân i'egó'amídí iví hí' natú'in.

8 Jesus Christ-ví'gedí bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví äy iwedi'ibá namuu. Ná'i-ân namuu i híwó'di tuu iví'gedí t'owa dovây't'ôe'o'. 9 Ná'i tuubá namuudi t'ôephade iwe o'än, hedi wí yanäkíkandi waagibá nää pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yôesi Tádáví tuu-á ûnkaydi wí'ûnwhimuupí. 10 Tobá háa naa dínpo' wänbo dáyyä'o' in Yôesi Tádáví ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namídí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hânhay wänbo t'ähki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. 11 Ná'i hí' nää otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-á díbá wáy na'än diwebá giwówákwo'ní. 12 Ívít'ôephadeyää'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyêení. Hewänbo i wí'âytaapí gin gitúdáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. 13 Tobáháa na'in háa gínkhây'ä' waa wí'íwí'anpí wänbo', i-áho häädi wänbo t'ähki háa ûnkây'ä' waa i'o', gá wí'ûnkoedipídân i'egó'amídí iví hí' natú'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihûuwí'in ûnkây'ä', hedi in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

14 U-á úkhây'ä' in méesate'in t'owa ná'i hääwí wítu'an ni'gedí ovây'ánshaakannamí'in, hedá Yôesi Tádáví páadépiye' kay'indídá ovâytu'â'amí tuu i'gedída' wídívítuhänmä've-ípi. Han dívítuhkanmáadáho' wídínchä'muupí, hedi in to'wên dívít'óyande'inbí ánshaa-á ovâywänpipedee'o'. 15 Häädi wänbo uví t'ôe áyíngídi män'â'amí hedânho Yôesi Tádá natúnídí híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwôeda'ípi, hedá Yôesi Tádáví ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ovây't'ôe'â'amí. 16 In t'owa Yôesi dâ'y'a'ginpí waa dívíhée'o'inbí'wedí hedá to'wên inbí hí' dínchä'muupí'inbí'wedí biyâ'amí. Ha'wâa'i hí'dí t'owa Yôesiví'wedí shánkí ovây'yâa'o'. 17 Wí phée nawówa'pí' nawadedí'dá i khowa óhá'dândo waagibá, ná'in t'owaví hí'-áho t'ämäpiye' dínwadedí', hedi handídi t'owa ovâyhá'dândo'. Hymenaeus-ádi Philetus-ádi wên wíye sená' damuu in ha'wâa dívíhée'o'in diwedí. 18 Indáho in ta'gen namuu'in diwedí dányâ'an. Kinnân datú': Christ-ví'piye' ívíwhäyu ihaydiho giwáywówápóe waabá ho gínpóe, hediho owáy gichuu ihaydáho na'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípí. Inbí tuudiho báyéki t'owa inbí whäyu iwedi ovây'yâakanhon. 19 Hewänbo Yôesi Tádáví tuu ûnmuu'i-áho wên kay'in tepú na'ingí' dínk'û' waagi'inbá namuu, hedi iví ta'nin diwe kinnân ûnta'muu: Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in. Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wên t'ähki ditû'nin Na'inbí Sedóví'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóyí'ní'in dínkhây'ä'.

²⁰ Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sã'áwé ûnsaa óedodi háa kwä' ts'ä'idi napa'andi', hedí ná'i sã'áwé-áho i háäwí shánki híwó'di namuu'i' óesaa'igí' namuu. Hewänbo wá' wiyá sã'áwé-áho phédá nap'odá napa'andi' nasaa, hedí i-áho i wähpade híwó' namuupí' háäwí óesaa-ígí'-á namuu. ²¹ Háäwí yä'dâapí' namuu'iví'wedí ívíyâa'andá, handídi i sã'áwé háäwí híwó'di óesandi waagi' bá gimúni, hedá Na'inbí Sedóví'indáho ta'gendá gipúwí, hedí idiho wí t'ôe dímä'ni igí' íví'amídi, hangí' ívíkhây'odi, hedí ná'i t'ôe dímä'i-á híwó' íví'amí.

²² Ná'i híwó'pí' taachan wáy wên e'nûn dâymáa'iví'wedí óyâa'an. Shánkidí bikhää-í uví wówátsi ta'ge mánhûuwídi, hedá Yôesiví'piye' biwhäyu'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyséegíhûuwídi, hedá indádá tsaginpídiibo-á untháa-ídi. Kin bí'andá in to'wên yä'dâa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yôesiví'piye' dívíyûsukanmáa'in waagi'inbá unmuní. ²³ T'owa ánsaapí'in dimuu'in hedá háäwí wänbo wídínhanginnáhpí'in dimuu'indá dívítuhkandodi wí'ovây't'óyaanípí. Ha'wâa'i hí' dâypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye dívíwänpit'ayyaa'o'. ²⁴ Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'ôe'o'indá wídínkhây'ähpí t'aytuhkannin dimúní'in, hewänbo shánkidí t'ähki t'owa-ádi híwó'nin dimúní, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atá'indá dimúní. ²⁵ Dínkhây'ä' in to'wên Yôesiví hí' ônséegí'opí'in ovâythayyamí'in piháa díví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpídiibo' ovâyhéé'âamí, hedí ma'dânho Yôesi Tádádi ovâykhäge'namí inbí t'aywó'di dâyyoe'amídi, hedânho in ta'gen namuu'in diháhpúwídi, ²⁶ hedí kindídháho inbí hangintan dâywáykéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyâa'amí. Idá wên phay ovâyk'û' waagibá i'andi iwe diwhêe, hedího iví pan waagi'inbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankhâyamáa'in úhanginnání'in: I t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi báyéki káy'in napuwagít'óe. ² T'owa-áho wí'bo dívípiséegíkhâyamáa hedá inbí chä' ní'gedída' díví'ánshaakhâyamáa. Indá dívíyêngíkhâyamáa, kw'áye-á dívípítegekhâyamáa, t'owa-á t'ämägi-á ovâytukankhâyamáa, inbí yiyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenípí, kú'daa-á wídívímäänípí, Yôesiví háäwí-á wí'ôn'a'geenípí. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyséegí-ípí, háädi wänbo t'ähki dívíyá'be-í'in didá'í, pí'wên t'owaví'gedá yanäki-á dihí'yêeni, háa diwänpichaa waagá dívíkhâyamáa, háa'wänbo dimúní, hedá i híwó'di háäwí namuu'i-á dâyt'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hánmin dínmuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'anpídiibo háäwí t'ähki dívíkhâyamáa, dívípíhúu-í, Yôesi Tádá dâyséegímá've-iví'wedí indá'ba dívípíhíhchannamí'indá didá'í, ⁵ indáho Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhûuwí, hewänbo háawin iví kay ûnmuu wänbo wídínhanginnánípí. Ha'wâa'in t'owaví'wedí biyâatä'á-í.

⁶ Wáy wên ha'wâa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánsaapí'in dimuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dâymáa'in hedá t'ämägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygimáa'in, hedí ná'in kí'min kwiyä' in dihôeyó'indá dívísó'dinde' inbí háhkan ovâywhäyu'amídi inbí'näpiye' ovâyamá'ídi. ⁷ Ná'in kwiyä'didá in hôeyó'in háhkannin ovây't'óyandedí háädi wänbo t'ähki wiyá shánki dida' diháhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwí. ⁸ Ha'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dâyyoegi'o', hán'oe Jannes-ádi Jambres-ádi Moses-ví hí' dânyoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánsaa yä'dâapí'da' dínmuudi inbí whäyu Yôesiví'piyeho wídínchä'muupí. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to híwó' dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánsaapí'in dimuu'in, in wíye senä' Jannes-ádi Jambres-ádi dánpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in ûnhanginnândi híwó' ikanhûuwí

¹⁰ Hewänbo uđá áyîngidi ho naa dímû' haa dáykanhon waa, hediho úhanginná hääwí in t'owa dovâyhá'o'i', hedá haa naví wówátsi donhon waagidá, hedá hääwí ipiye' dáykhäde'indá, hedá haa dáywhâyunde'indá, hedá haa dáybo'atá'o'indá, hedá haa t'owa dovâyséegí'indá, hedá haa dáyyäá'o'indá. ¹¹ Hedá dímû' haa t'owađi naví whâyü dînmuudi díyanáki'annindá, hedá haa indi dit'ôephadəkannannindá. I búu'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dînpóe. Hebo tobá díyanáki'an wänbo', Na'inbí Sedóđi ná'i hääwí t'ähki iwedi dîn'aywon. ¹² Hedá to'wên t'ähki dida'in inbí wówátsi dáyhúuwí'in Yôesi Tádá óehíhchanmäánidi, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudibo ovâyyanákikankhâymaa. ¹³ Hedi ná'in yä'dâapí'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dáyhóeyóhá'o'indáho shánki p'ándiki'inho dipuwagít'óe. Ná'indá wây-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyyâakankhâymaa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedibá dívípiyâakankhâymaa.

¹⁴ Hewänbo u-á úhanginná to'wíđi wóehá'annin. hediho téegi t'aagi haa unháhpóe'in diwe hedá haa biwhâyunde'in diwá bitsaakêeni. ¹⁵ Híyää'i unmuu ihayđi waabo ná'i ta'kan Yôesi Tádávi'wedi na'ää'i' úhanginná, hedi ná'i ta'kan namuu'idibá wóehá'o' haa Christ Jesus-ví'piye' biwhâyundedi wôn'aywoeni'in. ¹⁶ Hääwí t'ähki Yôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á i Yä'dâa'i P'oweahâaví'wedi na'äädidá' namuu, hediho báyéki nachá'muu díkhäge'namíđi in ta'gen namuu'in giháhpúwíđi, hedá haa híwó'pí' íví'o'in dînthayyamíđá, hedá in ta'ge'in p'óe namúni'in dînkeeyamíđá, hedá haa i'ge ívíhúuwí'in díhá'amíđá. ¹⁷ Hediho ná'in háhkan giháđiho na'in Yôesi Tádágí' ívít'óe'o'indáho hääwí t'ähki gíntáy'i' âymaa hedânho híwó' ígí' ívít'óe'amíđi, hedi hangí' wiyá hääbo wíginde'dée-ípi.

4

¹⁻² Yôesi Tádávi páadépiye' hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnân bí'amíđi: Yôesiví tuu t'owa ovâytuuphadé-í hedá hääđi nanân wänbo unkhâymuní kin bí'amíđi. Híwó'pí in t'owa díví'odá ovâythayyamí, hedi ovâytu'âamí ha'wâa wíđiví'âamípi'in, hewänbo i híwó'di namuu'idá' dívíkanhúuwí. Hääđi waa kin ovâyhá'odi indáđi bibo'atá'âamí. Ná'i kin wâytumáa gá Na'inbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídân haa híwó' haa híwó'pí díví'annin, in diwówayi'indá in ho dichuu'indáđi, hedi kin ikhâymaa owáy nawáypówáđi nap'ó'dédí'sogedee ihayđi. ³ Hediho náa úkhây'ä' Yôesi Tádávi tuu t'owa ovây't'óe'âamí'in, gá wáy wí thaa naná' diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dit'óyandá'í, hewänbo shánkiđi báyéki hôeyó'in háhkannin ovâytuwäkhâymaa, hedi dívíwänpihíhchannamíđi didá'í ná'in háhkannindi ovâytu'âamí'in hääwí dit'óeda'ida'. ⁴ Hedá in ta'gen namuu'in wíđit'óe-ípiđi díví'oyephohtidikhâymaa, hewänbo i hí' ta'gen namuupí' pehtsiye waagi'ba namuu'i' dit'óe-íđi díví'oyepohkhuukhâymaa. ⁵ Hewänbo u-á úkhây'ä' ta'gedá' bí'ánshaa'amí'in, hedá mänt'ôephadendedá biyää'âamí, hedá t'amäpiye' unyêeni Yôesiví híwó'di tuu in t'owa ovây't'óe'âamíđi, hedá in t'óe Yôesidi wóeyônin híwó'dá bikanhúuwí.

⁶ Ná'i hääwí wítu'an gá náaho Yôesigí' naví ûnp'oe donts'anča'khâymaadân, naví wówátsi dáypákhâymaa, ihayđiho naná náa oepáa k'ayđiđi dáyyâa'amíđi. ⁷ Wí tsaa'i haa wí ää'i hânho isó'dinde waagibá naa wá' dáysó'dêe Yôesiví híwó'di t'óe dôn'amíđi, hedá haa díyôn waagá dônbowa, hedá i hääwí ívíwhâyunde'i-á dó'áyîngi'an. ⁸ Hediho in to'wên díví'äädedi páadé dipówá'in wí hääwí dit'anpo' waabá, naa wá' hääwí naagi' dînte'kw'óđi'i' donkekhâymaa, gá naví wówátsi ta'ge donhondân. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâytukankhâymaa'i haa híwó' haa híwó'pí díví'annin, hedi idáho ná'i dînte'kw'óđi'i' naa dímäáni, hewänbo naada'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge hayđi óetsíkha'máa'in nawáy'ää-íđi, innân wá' hanbá ovâymäáni.

Wên t'owaví'gedi Paul ita'nan

⁹ Bisó'dêe-í hanwaapídíbo naví'piye' un'ää-ídí. ¹⁰ Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi hääwí shánkí iséegídího', hedího oe Thessalonica búu'úpiye' namää. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namää, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. ¹¹ Nää-á Luke-dá'mân naa-ádí na'än. Mark-á nâamá'í, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'namí'in. ¹² Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. ¹³ Hedí un'ädi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-ví'we donyoe'annin dînmá'í, hedá naví ta'di-á wá' dînmá'í, hewänbo shánkídá i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

¹⁴ Alexander i kwäk'udi ihäwípa'idá naa báyéki díyanákí'an, hedího i híwó'pí' dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchänukhâymaa. ¹⁵ U-áho hä'i senbí'wedi ó'áyîngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoe'andi.

¹⁶ Páadé naa dítuyó'diwekándí naa wí'bo dáy'aywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínúpi naa díkhäge'namídí. T'ähkídíbo díyoe'an. Naa oda' Yôesidi ovây'owóyé-í'in tobá han díví'an wänbo'. ¹⁷ Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádí nayidi idân díkhäge'nan, hedá in kay-á dímägi t'ähki iví tuu t'owa dovây't'ôe'amídí, hedího t'ähki in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedí Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wäi iwedí óewhakkê' waabá naa dí'an. ¹⁸ Hedí Na'inbí Sedódáho t'ähki i híwó'pí' t'owadi díkhâymaa'in dida' iwedí díwhakkéyi, hedá idá oe makówá wáy i natsonnân diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähki t'owa dínkhây'ä' kw'áayébo' óemá've-í'in. Hamân.

Wí sengituu namuu'i'

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovãnsengituu'âamí, hedá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá'. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí', hedí Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. ²¹ Bisó'dêe-í wa'di nate'núpóepídíbo' unpówá-ídí. Eubulus-dá wóesengituu'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähki in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu wônsan.

²² Na'inbí Sedó Jesus uví pí'ná khó'yé mänmä've-í, hedá iví séegísehkanä-á wóemääni.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do?. Naa Yôesi Tádávi t'ôe'i hedá Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí'piye', hedânho dovâykhäge'namídí shánkí iví'piye' dívíwhâyú-ídí, hedá in ta'gendá dovâyhá'amídá, hedânho háa Yôesi nada' waagi inbí wówátsi dâyhûuwídí. ² In wówátsi nahándepí'in gín'ä'in âytsíkha'máa âykéyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedi hân'oebo iví tuu imägi kí'min wówátsi dímmánídí, ³ hedi híwó' naná' dihaydi i'gedi díhangin'ânnan. Yôesi na'inbí aywondidi naa díyôn hedá dísóge ná'i tuu t'owa dovâytuuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wínta'do?, u-á naví ta'gendi ay waagibá wíchaa, naa dâyhâyunde'ibá u wá' biwhâyundedi. Yôesi i Tádá-ádí hedá Christ Jesus na'inbí aywondi-ádí séegísehkaná wóemääní hedá wóekhäge'namí ánsaaginpidíbo' uncha'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyâadi i'amí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyâadi iwe wíyoe'an hedânho hääwí iwe wa'di natáy'i bí'amídí, hedá méesate'in tsonnin t'ähki búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wí'ônsháa-ípi' namúní'in. I-á ûnkây'ä' wí' kwee-ádída' nakhótsaacha'ní'in, hedá iví ây-á whâyú'inda' dimúní, hedá ná'in âyví'gedi t'owa wídítúnípi háa diwänpida' waagi díví'o'in hediháa t'óyanpí'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondidá Yôesiví t'ôe ôn'âyínmáa, hedânho otú waa ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wänbo wí'ônsháa-ípi' namúní'in. I-á wína'âanípí ida'mân in ta'gen imáa'in, hedá wesebo wínat'ayyaapúya'be-ípi, hedá suwäto'i' háa tsäato'i' háa nachä'ha'taa'i' namúní'in wí'ûnkây'ä'hpí. ⁸ Shánkídí ûnkây'ä' iví k'aygidi nat'owaséegít'ôení'in, i yä'dâa'i namuu'i-á iséegí-í, hanginta'di-á namúní, iví wówátsi-á ta'ge ihûuwí, hääwí Yôesi natsonpóe'i-á häädi waa i'âamí, hedá áyíngidi iví wówátsi ihûuwí'in ûnkây'ä'. ⁹ Yôesiví hí' whâyuwó'di ûnmuu, hediho i méesate'i tsondi-á háa naháhpóe waa ná'i hí' ipiye' iwhâyuhûuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhäge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye' shánkí dívíwhâyú-ídí, hedá in to'wên ná'in háhkan dâyséegí'angepí'indá piháa di'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhûuwí gá báyéki t'owa-á t'óyanda'pí'inda' dimuudân, hedi inbí hí'-á wídínchá'muupí, hedi inbí hí'dí wây-á t'owa-á piháa ovây'ánshaakando'. In Hudíyo dimuu'in shánkí wänbo há'min dimuu. ¹¹ Nakhây'ä' ná'i kí'bi hí' ây'ahkhâa-í'in, gá hääwí dínkhây'ä'hpí' dâyhá'o'dân hôeyó'dí dâywänpichä't'aanídí, hediho báyéki tádá'indá yíyá'indá inbí ây wóegé ovâypedee'o'. ¹² Wí Crete-wi sen wänbo, i-á inbí khuu i'gedi itumakhe'o'i' namuu'i natú, "In Crete-win häädi wänbo t'ähki dihôeyó, khän t'ayyaa'in waagi'inbá dimuu, baa'in de'de'in dimuu." ¹³ Ná'in inbí'gedi natú'indá ta'gen namuu. Hediho u-á úkhây'ä' kaygi'di ovâytumakhe'amí'in hedânho inbí whâyú Yôesiví'piye' ta'ge dínmúnídí, ¹⁴ hedá wídayt'óyaanípídí in Hudíyoví pehtsiye-ádí hedá i tsontuu in t'owa in ta'gen namuu iwedi dívíyâa'annin dâypipaa'i-ádí. ¹⁵ In to'wên yä'dâa'in dimuu'ingí' hääwí t'ähki híwó'di namuu, hewänbo in yä'dâapí'in dimuu'in hedá wídívíwhâyundepí'ingí'-á hääbo híwó'di wídínmuupí. Ná'inbí ánsaa wänbo yä'dâapí' dínmuudi wídínhanginnáhpí wé'i wí híwó'di namuu, wé'i wí híwó'pí' namuu'indá. ¹⁶ Yôesi dâytaa gin ditú', hewänbo háa dívíkanhon waagidi nakeepo' ta'gendi wídaytaapí'in. Daháa díví'o', wídi'a'ginháhpí, hedá hääwí híwó'di namuu wänbo díví'amí'in wídínkoedipí.

2

In ta'gen háhkan namuu'in

¹ Hewänbo uví'wân úk'ôe t'owa ovâyhá'amídí háa inbí wówátsi dâyhûuwí'in, in ta'gen namuu'in dívíwhâyumá' dihaydi. ² Saydôe ovâyhá'amí wídisuwät'ôenípídí, hedá híwó'dá inbí wówátsi-á dâyhûuwídí hedânho t'owadi ovây'a'geenídí. Ovâyhá'amí hang-inta'nin dimúnídí, hedá in ta'gendi whâyü-ádi séegi-ádi dâymá've-ídí, hedá tobáháa napo' wänbo dívíyää'amídí. ³ Hedá kweeyôe-á wá' ovâyhá'amí háa inbí wówátsi dâyhon waagidi dâykeeyamídí Yôesi dây'a'ginhonnin. Wây-á t'owaví'gedi yanäkiwó' wídiví'má've-ípi, hedá sūwäto'in wídimúnipi. Indá dínkhây'ä' hääwí híwó'di namuu'i dâyhá'amí'in, ⁴ hedânho in shánki ts'aamin kwiya' ovâyeyeye-ídi inbí senä'dádi inbí ây-ádi dâyséegihûuwídí, ⁵ hedá hanginta'nindá dimúni, yä'dâa'in wówátsi-á dâyhûuwí, inbí k'aygi-á híwó'dá dây'âyíngi'amí, diséegit'ôeni, hedá inbí senä'dá dây'a'ginnamí. Han díví'odi to'wí wänbo há'to ûnkoedí-í híwó'pi ihée'amídí Yôesivi tuu i'gedi.

⁶ Hanwaagibá in senä' shánki ts'aamin dimuu'in kaygi'di ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídí. ⁷ T'ähki u bi'o'i híwó'da' bi'âamí, hedí handidi ná'in shánki ts'aamin dimuu'indi wóemündedi udi ovâykeeyamí háa indá dínkhây'ä' díví'âamí'in. Ovâyhá'odi in ta'genda'ba bihée'amí, hedá ovâykeeyamí pín ta'ge haydi biwhâyunde'in. ⁸ Uví hí' ta'ge'ida' úmúni hedânho tóebo wí'ûnkoedí-ípidí wóetuusú'amídí. Handidi to'wí uví'näpiye' namuupi' nawôeda'púwí, hääwí wänbo híwó'pi' wí'ishaadepídi na'inbí'gedi natúnídí.

⁹ In pant'ôe'in dimuu'in ovâytu'âamí inbí tsonninbí tuu dâyt'óyaani, hedá i t'ôe dây'o'idi inbí tsonnin ovâyhíhchannamí, hedá wá' wídivítuwhännâamípi, ¹⁰ hedá wídivísä'mâamípi. Shánkídí dâykeeyamí sähto'indá hōeyó'indá wídimuupi'in, hedânho háa inbí wówátsi dâyhon waagidi nakeepúwídi i hääwí Yôesi na'inbí aywondiví'gedi âyhá'andi' sa'wó'di namuu'in.

¹¹ Yôesi Tádádi iví séegísehkanä na'in dínkeeyan, hedí ná'i séegísehkanä-á ûnkoedí t'ähki t'owa ovây'aywoenídí. ¹² Hedí iví séegísehkanä iwedi giháhpoe ná'i a'ginháhpí hääwí Yôesivi'piye' íví'o'i' âyoe'amídí, hedá i híwó'pi hääwí in t'owa Yôesi dâytaapi'in kay'indi dikanda'i-á âyoe'ge'amí, hedí náa oepáa k'aydi na'inbí wówátsi ta'gá hedá hanginta'dída âyhûuwí, háa Yôesi nada' waa. ¹³ Hedí gitsíkha i hääwí híwó'di Yôesidi dípägít'ôe'i', hedí kinnân namúni: Jesus Christ nakeepúwí iví sa'wó'di kohthay wóegé, i-á i hay'i Yôesi-á hedá i dín'aywondi-á namuu. ¹⁴ I-á na'ingí' ipimägi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'âdi-ídi hedá ná'i t'aywó'di dînyâa'amídá, hedânho ta'gendi iví t'owa gimúnídí, hedí pín ta'ge haydi gida'ídi híwó'da' ívíkanhûuwídí.

¹⁵ Ná'i hääwí i'gedi t'owa ovâyhée'amí. Kaygi'di ovâytu'âamí háa díví'âamí'in, hedá in to'wên híwó'pi dívíkanhonnin ovâyta'gep'ôegésaani. U-á úk'ôe kin bi'amídí, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedípidí wóe'a'ginhánú-ídi.

3

Háa Titus-di in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâyhá'amí waa

¹ Ihayda' in t'owa ovây'ánshaakannâamí t'ähki in nange'in tsonkhuu dâymáa'inbí khómapho' dívíkw'ôeni. Dínkhây'ä' di'a'gint'ôeni'in, hedá dikhâymuní hääwí t'ähki híwó'di namuu'i' díví'âamídí. ² Ovâytu'âamí wây-á to'wênbí'gedi yanäki wídivíhí'má've-ípi, hedá wídivítuhkanmá've-ípi. Shánkídí ûnp'oe kháapi'in dimúni hedá t'ähki t'owa-ádi a'gindibo dívíhûuwí. ³ Gínkhây'ä' kin waagi íví'âamí'in, gá wáymûu na'in wá' hanginta'hpí'in gimú'dedân, hedá t'óyanpi'indá gimuuwän, in ta'gen namuu iwedi gihängepóewän, háa na'inbí túu'ú iwe gichaa waagida' íví'odi wí'bo ívipihíhchanmädi ná'i híwó'pi' hääwídi na'in dípanhógi waa gínpóe, na'inbí wówátsi-á t'ähki yä'dâapída' íví'owän, githúut'óewän, wây-á t'owadá dí'taywän hedí na'indi wá' indá âyt'aywän. ⁴ Hewänbo Yôesi na'inbí aywondída dínkeeyan i-á t'owa-ádi híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegi-á imáa'indá, ⁵ hedího dín'aywon, hewänbo na'in híwó'di hääwí íví'annin

namuudá yoe, iví sehkanä ûnmuudân dîn'aywon. Dí'owídidí waagibá wówátsi ts'aamin dí mági, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadâ ts'aamin waagi'inbá dí paa. ⁶ Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingí' i'annin namuudi, Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'oewaahâa báyéki dí mági. ⁷ Hediho Yôesi Tádá iví séegísehkanä ûnmuudi dí chaamáa t'aywó'dí wí'ây máapi waagi, hediho in wówátsi nahánde'pí'in gitsíkha'in âykéyí. ⁸ Ná'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihaydá' i'gedi ovâyhí'má've-í'in, hedânho in Yôesiví'piye' ho dí víwhâyunde'in hâädi wänbo t'âhkí híwó'dá' dí ví'âami.

Ná'i otú'i-á híwó'dida' namuu, hedá in t'owa t'âhká ovâykhäge'do'. ⁹ Hewänbo in to'wên hangintâhpí tsika dí vítsika'máa'in wí'ovâyt'óyaanípí, hedá to'wên inbí thehtáy pahpá'inbí kháwä i'gedi ihaydá' dí víhé'e'o'indá, * hedá to'wên Moses-ví tsontu i'gedi dí víwänpítuhkando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopí hedi wínachä'muupí. ¹⁰ Wí to'wí piháa iwhâyundedi nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádí nayidá nâatü'amí han wí'i'amípí, hedi natáydá wiyá hanbá nâatü'amí, hedi it'óyanpídá nâayoegi'amí. ¹¹ Úhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'ida' namuu'in hedá in ta'ge'in p'ôe i'gá wínamänpí. I-á wí'bo ûnpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ônta'nandi'

¹² Háa Artemis háa Tychicus uví'piye' dósankhâymáa, hedi owáy wé'i wí napówá ihaydá, bisó'dêe-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídí. Naa dáy'ánshaamägi nää te'nú iwebo dáywóyí'nídí. ¹³ Zenas i sen i tsontu itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypiye' damän. Bisó'dêe-í ovânkhäge'namídí hedânho hâäwí wänbo wídântâynípí. ¹⁴ Na'inbí t'owa dí nkây'ä' dihâhpúwí'in híwó'dá' hâädi wänbo t'âhkí dí víkanhúuwídí, hedânho in to'wên hâäwí díntáy'in ovâykhäge'namídí. Han dí ví'opídá inbí wówátsi wídínchä'púwípí.

¹⁵ In näwe naa-ádí dikw'ó'nindi inbí sengitü wônsan. Udá in to'wên Christ-ví'piye' dí víwhâyundedi na'in dí séegi'in ovâysengitü'âami. Yôesi Tádáví séegísehkanä t'âhkídíbo bînmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykangí hí' 1 Timothy 1:4 iwe natá'muu'i'.

In Ta'nin Paul-di Philemon Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i' opannän Christ Jesus-gi' dáy't'ôe'odi. Naa-ádi hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Timothy-ádi u Philemon wínta'do', u-á na'inbí tí'ûu wíséegí'i hedá na'inbí t'ôe iwe díkhäge'do'i-á unmuu.

² Hedá in méesate'in t'owa uví k'aygi díwíwé'ge'o'in wá' änta'do', hedá na'inbí tí'ûu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado na'inbí hänge nawindi díkhäge'namídi waagi'ba namuu.

³ Yôesi na'inbí Tádáda hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkanä wovâymaa'ni hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwô'nídi.

Philemon-bí séegí ûnmuu i'gedi ônta'do'

⁴ Philemon, häädi wänbo wínyûusu'an ginhay Yôesi igi' dáy't'ôemáa'i dókú'daa'o',
⁵ dínhanginpóedí uví whäyü Na'inbí Sedó Jesus-vi'piye' úmuu i'gedi, hedá wá' dínhanginpóe Yôesi Tádávi t'owa t'ähki udi ovâyséegí'in. ⁶ U-ádi naa-ádi handa' änhäyunde', hedí naa dáyyûusu'o' ná'in whäyü gänmuu'indi wóekhäge'namídi shánki wänbo úhanginnánídi t'ähki i híwó'di hääwí änmáa'i' Christ wé'ge gamuudi. ⁷ Naví tí'ûu páadé'i', udi Yôesi Tádávi t'owa inbí pí'nä khó'yé ovâyhíhchannan, hedího uví séegí mänmáa'ídi naa wá' díhíhchannan, hedá báyéki díkhäge'nan sen waa o'âanídi.

Paul-di Philemon óedaa'an Onesimus óeséegíkéyídi

⁸⁻⁹ Hedího wí'nä táye änséegíhondi hääwí bí'amídi wída'khâymaa. Tobá Christ-di dínk'ú' wänbo thay'eedi wíyôenídi háa úkhây'ä' bí'amí'in, wên tsontuü wímääníví'wedí naadi wíwänpida'khâymaa. Wí'ú'óde-ípi naa Paul sedó omuu'in, hedá Jesus Christ-vi' omuudiho' opannän. ¹⁰ Wí hääwí Onesimus-gi' mân'amídi kaygi'di wída'máa. I-á naví e'nú waagi'ba dínmuu, naa wa' náa opannän dihaydibo' iví tádá waagi'ba opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadédí ugí' úchä'póepí wänbo', náa-áho wí'gíndígí' ugí'-ádi naagi'-ádi gänchä'póe. * ¹² Náa-á i uví'piye' dówáysankhâymaa, hedí báyéki dóseegídi naví pín wá' i-á díbá ihon waagibá ochanpo'. ¹³ Yôesi Tádávi híwó'di tuü t'owa dovây't'ôe'o'in namuudi náa wa'di opannändí naa oda'wän Onesimus náwe naa-ádi dówóyí'ní'in, hedânho ídi uví'gedí naa díkhäge'namí. ¹⁴ Hewänbo naa wó'da'pí uví päpidíbo dówóyí'ní'in. Naa wó'da'pí wí'kaygi'amí'in hääwí híwó'di bí'amídi, shánkídi oda' u wí'bo kin bí'amí'in.

¹⁵ Ma'di Onesimus uví'wedí wí hây tähkída' nawiyedee hedânho uví'piye' nawáymu-ídi hedá u-á díbá häädi wänbo t'ähki nacha'nídi. ¹⁶ Páadédí pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupí, náa-á wí panbí shánki hay'i namuu, náa-á na'inbí tí'ûu páadé'i' gänpóe änséegíhúuwígi'. Hedího naadi hânho dóseegí, hewänbo udi shánká náaséegíhúuwí, t'owa namuudi hedá náa-á Na'inbí Sedó Jesus-vi' namuudá.

¹⁷ Hedí u-ádi naa-ádi wé'ge änt'ôe'o waagibá unchäqááho', Onesimus náséegíke' naa díseegíkéyí waagibá. ¹⁸ Hedí uví'piye' it'aywó'nandáho', háa uví'piye' hääwí naphaa-muudáho', naa díphahsaaní. ¹⁹ Nábâa naabo ná'i hí' dótá'kankhâymaa: "Naa Paul omuu'ídi wíwá'âa-í." Hewänbo náa wó'da'pí wí'ánsaakannamí'in, u-á uví wówátsi-ân naa unphaamuu'in. ²⁰ Tí'ûu páadé'i', Na'inbí Sedó Jesus-ádi wé'ge gamuu, hedího oda' udi ná'i híwó'di hääwí wídaa'andi' naa dín'amí'in. Handídi Christ-vi'in gamuudi naví pí'nä khó'yé naa díhíhchannamí. ²¹ Ná'in ta'nin wínta'do' dínhanginnândí i hääwí oda'póe'i' náa'a'gínkhâymaa'in, hedí shánki wänbo hääwí wá' náakhâymaa.

Wí sengituü namuu'i'

* **1:11** In kháwä Onesimus-á natq'da' "To'wí nachä'muu'i'" gin.

²² Hedi nää wa'di wíyá háäwí wídaa'ámí: Ti wííve dínkhây'ámí dáywhonwóyí'nídí? Undi dínyûusu'odiho naa ochaa hanwaapídiibo Yôesi Tádádí díwáypunmääni'in unbíwepiye'.

²³ Epaphras-di iví sengituu wônsan, i-á wá' Christ Jesus-gí' it'ôemáadiibo naa-ádíba napannán. ²⁴ Hejá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hejá Luke-á naa-ádí wé'ge dívít'ôemáa'indi wá' wóesengitu'an.

²⁵ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'nă khó'yé mänmá've-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yôesi Tádáví t'ôe'i hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'ívi'-á. Naadi un tã'di wêege'in Israel t'owa t'ãmäpiye íwadekw'ó'nin wâysengitã'tã'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi itã'do'

² Tí'úuwín páadé'in, hânho bíhíhchanpuwave tobáháa bînt'ôephadende wänbo', ³ gá úhanginnândân unbí whäyu wovâytyayindedá shánkí iyääkanháhpúwí'in. ⁴ Hewänbo háädi wänbo t'ähkí úvíyää'ãmí ta'gendi íkweesenpáa-ídí, hedânho wíyá háäwí wänbo wí'unte'dee-ípi kí'mín ímúnídí.

⁵ Hedí wénä wí wänbo un diwedi úhanginnáhpídí háa kin i'ámí'in, i-á únkháy'ä' Yôesiví'piye' iyúusu'ámí'in, hedího in hangintan óemääní úhanginnánídí. Na'inbí Sedó Yôesi khäagipí t'owa t'ähkí báyéki háäwí napäyi', hedí wí'ovâyte'yopí dida'póedí. ⁶ Hewänbo bîndaa'andi, pín ta'ge haydi úvíwhäyú-í wovâymääní'in. Wí'úví'áyîngimäänípi háa wovâymääní'in háa wovâymäänípi'in. Wí to'wí pín ta'ge haydi iwhäyundepí'-á wí p'oe oepiyá nääpiyá wãadi óechänumáa'i waagi'ba namuu. ⁷⁻⁸ Wí to'wí kí'bi namuu'ívi ánskaa wí'únta'gemuupí, hedí tobá háäwí i'an wänbo híwó' wí'i'ähkéé-ípi. Hedího i-á wí'únkháy'ähpí na'ãaní'in háäwí nada'póe'i Na'inbí Sedó Yôesidi óemääní'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu'

⁹ Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhäyunde'i namuu'i sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá únkháy'ä' nahíhchanpúwí'in, gá Yôesi Tádádí kw'áye óesógedân. ¹⁰ Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhäyunde'i kodit'owa namuu'i-á wá' únkháy'ä' nahíhchanpúwí'in Yôesi Tádádí áagépiye' óesógedí, gá in kodit'owa dimuu'indá háä ahkónu i'gewi póvi'ây nasaa'i waagibá dihäänídan. ¹¹ I than napeedi natsáwãpóe ihaydi, i tãa t'ähkí óet'awende', hedá i póvi-á t'ähká nathanändedá wíyá sa'wó'di wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'i-á wá' hanbá únpó'. Wa'di wíyá shánkí chã' it'andedibo nahääní.

Híwó'di-á híwó'pí'-á, wãhãadan na'ã'?

¹² Wí to'wí óetayinde'i' it'ôephadeyää'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' ívi tayí' diwedi napee ihaydi wówátsi nahándepí'in úntsãwhihkedée-í, wí ää'i páadé napówá'i háäwí híwó'di ikénde waagibá. Yôesi Tãa ívi tũ imãgi kin ovâykhâymaa'in in to'wëndi óeséegí'ingí'in.

¹³ Hewänbo wí to'wí óetayinde' ihaydi wên t'aywó'nin nakanda'dá wí'únkháy'ähpí Yôesi Tádá ónchänú-í'in. Háäwí yã'dãapí' namuu'i há'to únkoedí-í Yôesi Tádá óekannamídí nat'aywó'kandá'-ídí, hedí Yôesi Tádádí wänbo-á to'wí wänbo wí'óet'aywó'dikanyómã'pí. ¹⁴ Hewänbo wí to'wí háäwí hânho nada'dibo t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídí. ¹⁵ Hedí ívi pí'nã khó'yé nat'aywó'kandá'di, iwedi t'aywó'diho napuyã, hedá shánkí wänbo wíyá it'aywó'dodi pedee iwe napóyã'.

¹⁶ Hedânho naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, piháa wí'úví'ánshaamá've-ípi ná'i háäwí i'gedí. Yôesidá wídítumáapí git'aywó'dikandá'-ídí. ¹⁷ Háäwí t'ähkí híwó'di namuu'i dímägi'i-ádi, hedá háäwí ta'gendi yã'dãa'ida' namuu'i dínmáyã'dádí, makówádí gínpóyã'. Yôesi Tádá t'ähkí i kohthay oe makówá nasaa'i ikhíyé, hedí ná'i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo' hedá dâý'óhkhũ'o', hewänbo Yôesi-á wína'egópo'pí. ¹⁸ I-ân napida'di wówátsi ts'aamin dímägi, ívi ta'gen tũ únmuu'i íviwhäyu ihaydi. Kin i'an hedânho t'ähkí ts'aabi háäwí ipakhâymaa iwedi na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu'in waagi'inbã gípúwídí.

Háa Yôesidi na'in dítumáa waa wígiwãnpídat'óe-ípi, hewänbo ívi'ámí-á

19 Naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, ná'i háäwí wâytu'andi' únhanginnânho'. Hedânho háädi waa íkhâymúní Yôesiví tuu úvít'óyaanídí. Wí'úvívó'onnamípí úvihée'amídí, hedí háäwí hí'índidibo wí't'ayyaapúya'bé-ípi. 20 Git'ayyaapóedá Yôesiví tuu wí'ây'a'gindopí, hedího i háäwí i natú' híwó'di namuu'in wí'ây'opí. 21 Hedího t'ähkí i híwó'pí' namuu'i' úvíkanmáa'i bînyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó'di namuupí' unbí pí'ná khó'yé úkw'ó'di-á bînyâa'amí. Yéngipídibo Yôesiví tuu bînkéyí. Ná'i tuu-á unbí pí'ná khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedí nasôedi in kay imáa unbí háä wovây'aywoenídí.

22 Hewänbo iví tuu bîn'a'ginnamí, wí'íwänpit'óe-ípi. Yôesiví tuu ít'oedi hewänbo í'ándedi wí'únhây'ähpí háa natú waa úvív'ami'in, unbí ánshaa-á piháa únmuu. 23 Wí to'wí Yôesi Tádáví tuu nat'oedi hewänbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'ba namuu ip'oetsíwhayedí iví ts'ay háa únchaa waa imúnde'i', 24 hewänbo tobá ipimú' wänbo', i p'oetsíwhaye namuu iwedi iyâa'an dihaydi, wesebo' ún'ódénde' háa únchaa waagi. 25 Hewänbo wí to'wí Yôesi Tádáví tsontuu híwó' ónt'óyandedí, hedí wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewänbo háa Yôesidi óetu'o waagi i'odi, t'ähkí iví tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontuu-á t'ähkí híwó'dida' namuu, hedí t'owa ovâyma'p'ädinde' inbí t'aywó'di iwedi.

26 Wí to'wí ná'ándedi Yôesi óe'a'ginmä'in, hewänbo háhsó'yó'i namuudá, wí'bo ip-ihôeyó'o', hedí iví tsiyekandá háagi' wänbo wí'únchä'muupí. 27 Hewänbo wí to'wídí Yôesi ná'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginmä'i-á kinnân íkhâymáa: In to'wên yíyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyä' inbí senä' dínchuu'in dimuu'indá idi ovâypuwäkhâymaa ovâykhäge'namídí inbí t'ôephade iwedi ovâyya'a'amídí, hedá wá' ipi'âyíngi'amí hedânho ná'i yä'däapíkan in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'in díví'o'i namuu'idi wí'ôepepede'amípídí.

2

Wígínkhây'ähpí git'owayoegit'ôeni'in

1 Tí'úuwín páadé'in, Ná'inbí Sedó Jesus Christ i shánkí hay'iví'piye' úvíwhâyunde'. Hedího wáy wên t'owa shánkí híwó' wívîn má've-ípi in wé'ge'inbí'wedi. 2 Ma'dí kinbáho namúní: Wíye senä' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá ná'aamuu, hedí i wí'-á sehkanäwó'dá ná'aamuu, 3 hedí ma'dí i shánkí sa'wó'di ná'aamuu'i bîn'a'gindi bîntumáa, "Hä'i shánkí híwó'di púwédé eedi ósoge," hewänbo i sen híwó' ná'aamuupí'-á bîntumáa, "Ówáy hângedibo ówínú, háa naví ân nú'bo ósoge," 4 hedáho kin úvív'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánkí híwó'di namuu'in i wí'ví'wedi, hedânho unbí ánshaa híwó'pí únmuudibo t'owaví'gedí úvív'ánshaamá' háawin dimuu'in.

5 Bít'óyanbe naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, Yôesi Tádádí in t'owa ovâyde'man in wé'ge'in t'owadi ovâytumáa'in sehkanäwó' diwówayi'in dimuu'in, hewänbo shánkí kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whâyü Jesus-ví'piye dínmuudi. Yôesi Tádá iví tuu imági in to'wêndi óeséegí'in i-ádíba oe makówa dikwó'ní. 6 I sehkanäwó' nawówayi'i namuu'i-á bînháawaagimáa. Hewänbo ti wí'únhanginnáhpí'an in kodit'owa dimuu'indidânho wovây't'äämáa, hedá wovây'tuyó'diwékáyä'. 7 Christ-ví kháwä ún'a'ginmuu, hedí t'owadi in Christ-ví'in ímuu gin wovâykháyä'de', hewänbo in kodit'owa dimuu'indidá iví kháwä-á ón'a'ginhánúnde'.

8 Ná'in tsontuu Yôesiví ta'nin diwe nak'óe'in in shánkí'in namuu:

Un úvívíséegí waabá, to'wên t'ähkí bînséegíhúwí.

Hedí ná'in tsontuu bîn'a'gindodáho', híwó' úvíkanhon. 9 Hewänbo wáy wên t'owada' in wé'ge'inbí shánkí híwó' bînmáadá, handídi úvít'aywó'do', hedí Yôesi Tádá t'aywó'kannin wovâyshaa, gá iví tsontuu únmuu'in bîn'a'ginhánúndedân. 10 Wí to'wí wên wéhpí'indá Yôesiví tsontuu únmuu'in i'a'ginnanpídá, tobá i wé'ge'i tsontuu i'a'gindo wänbo', hanbá namuu t'ähkí tsontuu i'a'ginhánú waabá. 11 Kinho namuu: Yôesi Tádá natú, Wíyá to'wíví kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhqhkwoamá've-ípi. Hedá Yôesi Tádábá natú,

Wíwînt'owat'ahánu'bé-ípi.

Hedânho tobá wíyá to'wíwí kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhqhkwoamápi wänbo?, wí to'wí bînhaydi Yôesiví tsontuu t'âhki bîn'a'ginhánú waagibá úví'an. ¹² Yôesi Tádádí dítukankhâymáa háa híwó'ây'a'ginnin háaây'a'ginpí'in iví tsontuu, ná'i tsontuu-á ûnkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'âdi-ídi. Hedânho úví'âyîngi'amí háa ítû'indá úví'o'indá. ¹³ Nää-á t'owavi'piye' na'in gisehkanápóepídi, owáy i thaa Yôesi Tádádí t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanápuwagít'óepí; hewänbo gisehkanápóedáho?, há'to dítuchänú-í.

Na'inbí whäyü-ádí hedá na'inbí tsiyekandádí

¹⁴ Navi tí'úuwîn páadé'in, tobá wí to'wí natû' wänbo in whäyü Jesus-ví'piye' imáa'in, wây-á t'owa idi híwó' wí'ovây'ohpídáho?, tí ná'i to'wíwí hí' ûnchä'muu? Ti Yôesi Tádádí ôn'aywoení wí to'wí kí'min whäyü ûnmuudibo?? Yoe, há'to? ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i koegi-á awegi-á ûntáy, hedi bînwänpitumáa, "Sengidi ópûn, Na'inbí Sedó Yôesidânho wóekhäge'namí uví awegi-ádí koegi-ádí mánhónídi." Kin úví'odi hebo undi wí'bo i háäwí ûntáy'i wíwînmähpída, unbí tuu háagi' wänbo wí'unchä'muupí. ¹⁷ Hediho whäyüda' bînmaadi hewänbo wây-á t'owagi' híwó' wíwîn'ohpídi, unbí whäyü-á wí'unchä'muupí.

¹⁸ Hewänbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wên t'owa in whäyüda' dâymáa, híwó'di tsiyekandá yoe, hedá wây-á wëndá híwó'di tsiyekanda' dâymáa, whäyü-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'âamí, "Wí'úkoedipi dînkeeyamí'in Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in híwó'gí háäwí bikanhonpídi, hewänbo naadá wínkeeyamí naa dáwhâyunde'in i híwó'gí háäwí dáyo'idibo?" ¹⁹ Untû' wí'da' Yôesi na'an gin biwhâyunde'. Híwó' namuu há'wâa biwhâyundedi, hewänbo in yä'dâapi'in p'oweahhâa wänbo wá' hanbá díwíwhâyunde', hebo híwó' díví'âamí'wedi diwänpithathapo' dikhuwôeda'di.

²⁰ U' ánschapí' unmuu'i', naadi wítu'anpí'an, tobáháa Christ-ví'piye' biwhâyunde wänbo?, híwó'gí háäwí bikanhonpída uví whäyü-á wí'unchä'muupí. Ti wíyá wínthaykw'ôení'in unda?? ²¹ Ti wí'ú'ánschapí'an, na'inbí hehäwí thehtáy pahpâa Abraham nakhâyumuuwän iví ay Isaac ipihéyídi i antâa k'éwé, háa Yôesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâyumuudânho?, Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi. ²² Úhanginná háa ûnpóe'in. Yôesiví'piye' iwhâyü, hedá wá' háa Yôesi natsónpóe waa i'an. Hediho háa Yôesi natsónpóe waagi i'andibo' ikeeyan ta'gendi Yôesiví'piye' iwhâyunde'in, ²³ hediho iwedi nathaypóe háa Yôesiví' tã'nin diwe Abraham-bí'gedi nata'muu waa, kinnân:

Abraham-di Yôesi Tádáví hí' ônwhäyü,

hedi iví whäyü ûnmuudi Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi, hedá Yôesiví' k'ema ûnmuu kin óetu'an. ²⁴ Hediho ûnhanginná Yôesi Tádádí wí to'wí óechäämáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví híwó'di tsiyekandi iwhâyükeeyodi, in whäyü imáa'in nawänpitúdída'ba yoe.

²⁵ Hedi hanbá ûnpóe ná'i kwee Rahab wänbo?, i-á senä'bí'piye' iku'p'áy'é'i namuu. Hebo tobá há'bi namuu wänbo?, in wíye Hudíyo senä'kaadi dapówá'in i búu'ú dänmúnídi ovänkhäge'nan, hedi wây-á pí'wên p'óegé i'gedi dawâymu-í kin ovântu'an hedânho in búu'úwîn t'owadi wí'ovänhéyípidí. Hedáho kin ovänkhäge'nandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

²⁶ Wí to'wí iví túu'údi i p'oweahhâa ûnpeeda' chu'i namuu. Hedi hanbá namuu wí to'wí iwhâyunde'i hewänbo híwó'gí háäwí wí'i'opídi. Iví whäyü-á chu'in waagi'inbá ûnmuu.

3

Na'inbí hân ni'gedi James itã'nan

¹ Tí'úuwín páadé'in, báyéki un diwedi wí'únkhây'ähpí ída'í'in háhkannin íkwodee-í'in Yôesiví tuu in t'owa ovâyhá'amídí, gá gínhanginnândân Yôesidi na'in háhkannin gimuu'in háa íví'o'in shánki áyíngidi dinnúni'in in wé'ge'in t'owa háa díví'o'inbí'wedi.

² T'ähkídiibo háyän wänbo piháa íví'o'. Wí to'wí piháa natuhipi'-á t'ähki yä'dâa'i namuu, i-á iví wówátsi t'ähki itsonmáa. ³ In kwäyêe âysówhi'opi'an, hedânho háa gida' waa díví'amídí. Handidi inbí túu'ú t'ähki âybéede'. ⁴ Bí'ánshaa'an wá' wí p'oe iwe nayi'i kophênbay i'gedi. Tobáháa gáhâyú'i namuu wänbo', hedá wí wä kay'idi óesayhúya' wänbo-á, i to'wí isanhondi' wên phéphá'ay híyää'inda' tí'úupiye' nachá'nin namuu'indidiibo hanginpi' ibéede' háa nada' waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na'inbí hân. Tobáháa na'inbí túu'ú eedi in hân híyää'inda' namuu wänbo', báyéki ívíyêngihée'o', hääwí t'ähki gihä waabá.

Wí te'k'ayáa iwe nakoye'di nakopí'áa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyää'i namuu wänbo'. ⁶ Hedi hanbá na'inbí hân gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó'didá na'inbí hân dínphaa'o' waagibá gínpo', hedi wí phaa waagibá na'inbí händibá na'inbí wówátsi t'ähki dínpedee'o'. Báyéki híwó'pí' na'inbí hân diwedi gínpi', hedi wíyá hääwídi wänbo na'inbí túu'ú iwe gínkw'ó'didi yä'dâapi'in wídípa'pí in händi dí'o waagi. ⁷ T'owa ho dâysahánú hedá nää wa' dâysahánúnde' t'ämägi'in animáa dimúni'in, tsidé hääwéndá, páäyu hääwéndá, hedá mâap'oe iwe dívíkohsaimáa'in dimuu'indá. ⁸ Hewänbo to'wí wänbo wí'únkoedipi' iví hân isahánú-ídi. Na'inbí händá nää'i yä'dâapi' tuu wínahí'wóyí'di'pí, hedá whänpüuví só'p'oe waagi'badá napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesiví'gedi híwó'gí ívíhée'o', hewänbo na'inbí händibá t'owaví'gedá híwó'pí' namúni'-á ívíhée'o', tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyê wänbo'. ¹⁰ Hedi kindidi ná'in sóphogedá wí'gíndí híwó'di-á híwó'pí'-á gíntuhipi' tobá wéhpí'inda' gisóphomuu wänbo'. Naví tí'úuwín páadé'in, kindá wí'gínkhây'ähpí íví'âamí'in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wége'i p'oe napée-í, suwägi' híwó'di-ádí híwó'pí'-ádí? Yoe, há'to. ¹² Naví tí'úuwín páadé'in, ti wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wên úuva áaphäa iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá' wí p'ohpee ähsää'i' iwedi híwó'di p'oe suwägi' namuu'i há'to napée-í.

In kodi'nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to'wí un diwedi báyéki ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi ihúuwí'in, hedá híwó'dá íkanhúuwí, hedi iyêngi'anpídí ikeeyâamí ta'gendi ihangintanmáa'in. ¹⁴ Hewänbo unbí pí'ná khó'yé wây-á t'owa bínkaygi'amí'in ída'di, hediháa shánki kw'áye úvípitége-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyêngihée'amípi báyéki íhá waagi. Han úví'odáho' úvíwänpíhóeyómáa. ¹⁵ Yôesidi ta'gennin hangintan dímgídá kí'mín wí'gímúnípi, hewänbo in to'wên han dívíkanhonnindáho i hääwí nää oepáa k'aydi namuu i'gedida' díví'ánshaa'o', hedá háa inbí pí'ná khó'yé diwänpichaa waagida' díví'o', hedá hääwí i Penísendi na'ä'i-á dâyhon. ¹⁶ Hedi to'wêndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánki dívípitége-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwänpit'aypa', hedá hääwí t'ähki híwó' namuupi' dívíkhây'máa. ¹⁷ Hewänbo i to'wí oe kw'áye na'ändidi híwó'nin hangintan dímgídá, na'in pí'ná khó'yé híwó'dida' gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-ípi, hedá ûnp'oe kháapi'in gímúni, hedá wé'ge'inbí'ánshaa-á äy'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephadehonninbí'piyá gisehkanápúwí hediho báyéki híwó'di ingí' äy'âamí, hedá t'ähki t'owa handa' äymá've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-ípi. ¹⁸ Hedi wên to'wên dívít'aymáadi na'indi äywóyí'dáho', kindidi na'in wá' wí'ívit'aymá've-ípi, hediho iwedi báyéki híwó'di napi', wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahäapayedí' waabá.

4

Háadan i hääwí ída'i' wí'ún'ähpí?

¹ Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde? hedá úvít'aymáa? Hääwídi unbí pí'ná khó'yé wovâyhánbo waa íchaa, gá häädi wánbo t'ähki únwánpihéegínání'inda? ída'dân. ² Ihaykanpí'inda? ímuu, hewánbo hääwí ída'i wí'úkw'óhpi, hedánkun idakhâymuu bînt'owat'ahanú-ídí inbí hääwí dínmuu'i bînhónídi. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owaví hääwí ída?, hewánbo wíwínhóndepídi indádi úvíyánde hedá úvít'e'yo?. Hewánbo hääwí wí'úkw'óhpi gá Yôesi wíwíndaa'opídân. ³ Hedi bîndaa'odá wíwovâymahpí, híwó'di ánskaa únmuudibo wíwíndaa'opídi, wí'bo wovâywánpihíhchannamídi ná'i hääwí bînhóní'in ída'di.

⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapí'inbí tsiyekan óhí'andá Yôesiví hánbi' waagi'bá napaa. Undá ha'wâa úvíkanmáa, hedi handídi ná'i hääwí Yôesiví shánkí bînséegídiho?, wên kwiyä' waagi'inbá ípaa inbí senä' dâyyoe'andi wây-á pí'wên senä'dádí dívíthayé-ídí. ⁵ Wí'í'âanípí piháa natú'nin ná'i hí' Yôesiví ta'nin diwe nata'muu'i?, "I p'oewâahâa Yôesidi dîntógi'i nathúupo'di hânho nahääwída?" ⁶ Hewánbo Yôesi-á báyéki na'inbí'piye' nakhäge'pä't'ôe. Hedánkun iví ta'nin diwe úntú':

To'wên diyêngit'ôe'in dimuu'in Yôesi Tádádí ovâyyoegi'o'.

Hewánbo to'wên diyêngit'ôepí'in dimuu'indá Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ovâyma'.

⁷ Hedáho Yôesi Táaví'piye bípimää hedânho i-á unbí tsondi únmuúndí, hedá bíkay'an Penísendi bînyoetu'amídi, hedânho i-á unbí'wedi nashání. ⁸ Yôesiví nú'piye bíhadi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká íhádi-í. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bînyä'dâapítsiyekanwóyí'. Un to'wên unbí ánskaa wí'únta'gemuupi'in, binyâ'an hä'i t'aywó'di unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i'. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwave, hedá bí'áykhaápuwave, hedá bísíltää. Íséeyêení'in únkhây'ä' íp'âyêeníví'wedi. Íhíhchaa-íví'wedi, bînkeeyamí ík'áykhaápóe'in. ¹⁰ Yôesiví páadépiye' áagé'in bípuwave, hedi idáho shánkí kw'âyay wovâytegé-í.

Wây-á t'owaví'gedi híwó'pí wí'úvîhéé'amípí

¹¹ Tí'úuwín páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuúsúumá've-ípi. Wí to'wídi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâytuúsúu'odi háa inbí'gedi natú' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yôesiví tsontuu únmuu'in ón'o', gá Yôesidá dítumáadân na'inbí tí'úuwín páadé'in han wí'ây'amípí'in. Hediho wí to'wí na'ándedi wí'únkhây'áhpí'in i'âamí'in háa Yôesiví tsontuu úntú' waa, i-á i'a'ginnâamíví'wedi iwánpikeeyo' nachanpo'in ná'i tsontuu-á híwó'di wínamuupí'in. ¹² Yôesidá'mân tsontuupä'i namuu, hedi idá'bá únkoedi natúnídi háaây'a'gindo' háa yoe. Idá'mân únkoedi na'inbí wówátsi dîn'aywoenídi háa díkwee-ídí. Hedânho ti unbí'we únk'ôe wí to'wí bînt'aywó'dichánú-ídí? Yoe, há'to'.

Wí'úvîpíhúu-ípi

¹³ Bít'óyan un kin úvîhéé'o'in, "Nää thaa háa ma'di thá'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimán, hedi i búu'ú iwebo wí paayo gikwo'ní, áyhääwíkumä-ídí áyku'ch'âanídá, báyéki wíyá chä' áyt'aanídí." ¹⁴ Wí'únhanginnáhpí háa unbí wówátsi thá'di únmuúni'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy táhki nakeepo'i hedi wesebo nahánde'i waagibá únmuu. ¹⁵ Shánkí híwó' namuu kinnân ítúnídi: "Yôesi natúdáho giwówáyêení, hedi kindá kindá ívíkhâymaa." ¹⁶ Hewánbo náä íyêngídi úvíwánpihuude' háa úvíkhâymaa i'gedi. Hedi kin úvíhí'máadi, t'ähki yä'dâapl'da' namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnândi únkhây'ä'in híwó' i'amí'in hewánbo i'anpídá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Nää bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsí'p'oe únmuúni'i bínch'a' hedá bísítuwínú, gá báyéki t'ôephade ún'ädân. ² I báyéki hääwí únkw'ó'di únpedeepuwamán, hedá unbí aa hääwí únmuúni-i-á kha'nindídá wovâykha'hon. ³ Unbí óedo-á kwä' ts'ä'i-á t'ähki únphênpeemán bînwánpite'kw'ódídi, hedi iwediho nakeepuwagít'ôe íkhâ'in, hedi han

úví'andibo bînt'ôephadekhâymáa, unbí túu'ú únmuu'i phaadi wovâyphakhanukhâymáa waagibá. Unbí hääwí báyéki únmuu'i bînte'kw'ódi hewänbo i t'ä'gi thaa-áho napowa'ä'.
 4 Bít'óyan, in táhtsaa'in unbí nava i'ge dívít'ôe'anninbí kã'ää wíwínwá'âapí, hedi i chá' wí'ovâymgipí-á Yôesi imúnde hedi únhanginná in t'ôe'in bîn'âywannin. Hewänbo Yôesi oe makówa t'ähki itsonmáa'i nat'oe in dívít'ôe'annin diphahsanyidi dívítuwínúnde'.
 5 Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa'wó'gi bînphadende', hedi t'ähki úntáy'i hedá ída'i-á bînkumände' únwänpihéeginánídí. Wên wáasí túu'in waagi'inbá ímuu, hewänbo kí'min wáasí ovâyhánúnde waagibá i thaa napówa Yôesi Tádádí wovâyutuchänú-ídí.
 6 Undi hä'in híwó'nin t'owa bînpankw'ôe'ó hedá bînt'ahánúnde', hedi indá wídínkoedipí wovây'ahkhâa-ídí.

Bo'atä i'gedi James ita'nan

7 Hedáho tí'úuwín páadé'in, bo'atädí bítsíkhakw'o' i shánki natsonyi'i namuu'i nawáy'ää pí'wehaydi. Un únhanginná háa wí to'wí iko'yiko'i namuu'i bo'atädí itsíkha'o'in iví híwó'di hääpaye iví nava iwe únkhâymuu pí'wehay. I-á únkhây'ä' itsíkha'amí'in i páadé'i kwandá i tí'úugé'i kwandádí napówa pí'wehay. 8 Un wá' hanbá bo'atädí úvítsíkha'äämí. Unbí pí'ná khó'yé bikay'an, gá i shánki natsonyi'i namuu'i hanwaapída'dibo na'ädân.

9 Tí'úuwín páadé'in, bînt'ôephadendedá wí'ná táye wí'úvíchänu'äämípí. Wí'ná táye úvíchänu'andá Yôesi natúní híwó'pí úví'annin. Christ-ân namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'ôeni'i háa híwó' háa híwó'pí dívít'annin, hedi i-á hanwaapídiibo na'ää-í.

10 Tí'úuwín páadé'in, hádídí úvíyää'amí'in únhanginnánídí, bí'ánshaa'an in hán'oe'in Yôesiví tukhe'minbí'gedi, indá Na'inbí Sedó Yôesigí' dívíhé'e'an, hedi t'ôephade iwe ovâykw'ódi wänbo dívíyää'an. 11 In diyää'indá híhchannin dimuu gin äytu'o'. Ít'oe háa hán'oe Job iyää'annin it'ôephadende wänbo', hedá háa Na'inbí Sedó Yôesidi äägéwän híwó'di igí' ôn'annindá. Kindidiho gínhanginná Na'inbí Sedó Yôesi hânho naséegísehkanät'ôe'in.

Ta'geda' ívîhé'e'amí

12 Tí'úuwín páadé'in, háa nää wâytukankhâymáa'indá báyéki nachä'muu. Unbí tųú úvímädi wí'ítúnípi, "Ta'gendi ná'i oepáa k'aydi háa makówa nanân waagibá, ta'genbá naví hí' dînmuu." Nää'i tųú háa wíyá tųú kí'bi wí'ítúnípi. * Hewänbo "haa" gin ítúdáho', haä in namúní, hedá "yoe" gin ítúdá, yoe indáho namúní, hedânho Yôesidi wíwovâytu'äämípídi híwó'pí úvíhé'e'annin.

Yûusu i'gedi James ita'nan

13 Wéná wên un bînt'ôephadendedi únkhây'ä' úvíyûusu'amí'in; hedi íhíhchandidá bînkha'wamí Yôesi bîntegé-ídí. 14 Wí to'wí nahaydá in méesatewin tsonnin ovâytukánnamí, hedi indá Na'inbí Sedó Jesus-ví kháwä' ónkháyä'dedi ná'i nahay'iví nú' diwindi ónyûusu'amí, hedá wí olive ka'p'oadá óe'äyú-í. 15 Úvíyûusu'odi Yôesiví'piye úvíwhâyundedá, i nahay'i nawówa-í unbí yûusu únmuudi. Kindidi Yôesidi i nahay'i hekháa óemääni, hedi it'aywó'nandáho', iví t'aywó'di-á ôn'owóyé-í. 16 Hedânho wí'ná táye úvít'aywó'dihäätsi'amí, hedá wí'ná táyegí-á úvíyûusu'äämí, hediho handidi wovâyhekháa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondiví yûusu-á únkaydi báyéki únkankoedi. 17 Yôesiví tukhe'bi únmuu'i', Elijah gin nakháwä'i' t'owada'ba namuu, i-á na'in waagi'ba namuu. Hewänbo kaygi'di iyûusu'andi nada'póe wí'ikwä'namípídi, hedi poyedá pí'ge paayo ee nange kwan wänbo wídiyemupí. 18 Hedi wíyá iyûusu'an dihaydá, Yôesidi báyéki kwan ovâyemuu, hedi wíyá dínhääwípayedee inbí nan diwe.

* 5:12 In Hudíyo wídida'pí Yôesiví kháwä' ditúní'in, hewänbo Yôesi-á hää t'ähki ikhíyé'i namuu, hediho makówa-á ná'i oepáa k'aydá i'gedi dívíhí'máadi ta'gendi Yôesiví'gedi dívíhí'máa'in nathayk'óe.

19-20 Naví tí'úuwín páadé'in, ná'in ní'gedi úví'ánshaa'ámí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedi ihänge'andi, hedi wiyá to'wídí óebundá, i to'wídí ná'i it'aywó'nandi' óebundi óekhäge'nán ivi hâa ûnmuu'i péyégepiye wí'ûnmú-ípídí, hedá Yôesidá ivi báyékí t'aywó'di ûnmuu'i' ônyâa'ámí.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i', hedì nǎ'in ta'nin wáyta'do' un t'owa Jòesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in nǎ'i wé'ge'i nange eeje: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedi t'owađi wovâykhèpiye, hedì nǎa nǎ'i nan deeje íwadekw'ó. ² Jòesi Tádá hǎn'oebo ho ûnhanginnândi undá ivi'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedì ivi Yǎ'dâa'i P'oewaahâđá wovâykhège'do yǎ'dâa'in ípúuwídí. Wovâyde'man hedânho Jesus Christ bîn'a'ginnamídí hedá ivi ûnp'oe ich'áa'i'dá wovây'owêedi-ídí. Jòesi Tádádá ivi sígísehkaná báyéki'bo wovâymaáni hedá wovâykhège'namí ánsahaaginpídíbo' íkwonídí.

Gínhanginná háäwí hânho híwó'di namuu'i' dípákhâymáa'in

³ Gínkhây'ǎ' báyéki'bo Jòesi Tádá áykú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ óewáywówapaadi na'in wá' wówátsi ts'aamin dímagi. Hedího nǎa-á nǎ'in wówátsi áymáadi na'in giwó'onpoe'odi gitsíkha háa Jòesi Tádádí dín'amí waa. ⁴ Wí tádá ivi áy wí háäwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówá Jòesi Tádádí háäwí na'ingí' dínkenkw'ódi'i' dípákhâymáa, hedì nǎ'i-á hǎnhay wánbo wínakayjee-ípí, háa wínapedee-ípí, háa wínaháanípí. ⁵ Jòesiví'piye' úvíwâyundediho ivi kay ûnmuu'i'di wovây'áyíngikhâymáa owáy i' t'ǎ'ge'i thaa napówá píhay. Hedì i' thaa-á hádídi i'di wovây'aywonkhâymáa'in nakeepúuwí. ⁶ Hedího nǎa úvíhíhchanmá've-í tobáháa t'ámáge háäwí únpoe'o wánbo wovâytoyí'nídí, hedì iwediho wí háy táhki bînt'òephadende wánbo'.

⁷ T'owa wí óedo phaadi dáytoyinde', dínhanginpúuwídí háa háäwí híwóhpí' i-áđi nawóemuu háa joe. Hedì hanbá nǎ'i háäwí kháa'i-á únpoe'o unbí wâyü wovâytoyí'nídí, hedânho nakeepúuwídí háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewánbo unbí wâyü-á nǎ'i óedoví shánki wánbo únchǎ'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháani. Hewánbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan dihaydáho unbí wâyü únmuu'i' únta'yíndi i'di wovâytu'amí híwó' úví'annin, hedá he'ennindá wovâypa'í, hedího kw'áye wovâykw'óeni. ⁸ Undi Jesus bînsígí tobá wáymûu wánbo bînmû'pí wánbo'. Hedì tobá nǎa bînmúndepí wánbo' ivi'piye úvíwâyunde', hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchandá báyéki' únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuudi ihay hí'-á wí'únkw'óhpi bînthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedì unbí wâyü únmuudiho ûnhanginná wovây'aywoeni'in.

¹⁰ Hǎn'oe in Jòesi Tádáví tukhe'min áyíngidi dívíhá'o shánki dínhanginnáanídí háa Jòesi Tádádí t'owa ovây'aywonde i'gedi, hedì i' háäwí híwó'di Jòesi Tádádí wovâyppági'o i'gedá dívíhée'o'. ¹¹ Christ-ví P'oewaahâđá inbí pí'nǎ khó'jé dáyma'a'i'diho ovâytu'an Christ-ví'gedi háa ûnpuwagí'o'in wa'di únpóepídíbo'. Ovâytu'an Christ it'òephadekhâymáa'in, hewánbo tí'úgedí báyéki' hay'i napuwagí'o, hedího hânho dívísó'dinde dínhanginpúuwídí háädi hedá hádídi nǎ'i háäwí napuwagí'o'in. ¹² Hewánbo Jòesi Tádádí ovâythayyan nǎ'i háäwí i'gedi dáyta'nândi-á ingí' wídínmuupí'in, hewánbo ungi'-ân. Nǎ'i háäwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'òepa'aa'in wánbo hânho dida' i'gedi shánki dínhanginpúuwí'in. Hedì nǎa nǎ'i thaa eeje i' Yǎ'dâa'i P'oewaahâđá makówádí dínsandi'di wáy-á to'wên wá' ovâykhège'nan Jòesi Tádáví híwó'di tun wovây't'òe'amídí, hedì indá hanbá wovâyttumáa háa Jòesiví hǎn'oe'in tukhe'min ditú waagibá.

Jòesidi díttumáa gínkhây'ǎ' yǎ'dâa'in wówátsi áyhúuwí'in

¹³ Hedího un únkhây'ǎ' íkhâymúuní'in ta'ge úví'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bîn'áyíngi'amí, hedá pín ta'gedi ítsíkhakwoní i híwó'di háäwí bînhóeni'i' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'äädi nakeepóe ihaydi. ¹⁴ Undá Jòesi Tádáví áy ímuu, hedího háa natsonpóe waagi úvíkanhúuwí. Wa' Jòesi Tádá bîntaapídíbo háa íwánpicháa waa úví'an,

hebo nää-á ha'wâa unbí wówátsi wíwînhûuwípi. ¹⁵ Jôesi Tádá yä'dâa'ida' namuu, hedi i'di wovâytuhkánnan iví'in ímúunídí, hediho nää-á häädi wänbo t'ähki yä'dâa'ida' úvíkanhûuwí. ¹⁶ Iví ta'nin diwe iví hí' únmuu'i ginnân ûnta'muu: Naa yä'dâa'ida' omuudi un wá' únkây'ä' yä'dâa'inda' ímúuni'in.

¹⁷ Jôesi Tádávi'piye úvíjûusu'odi bîntu'o "Nanbí Tádá" gin, hedi i-ân namuu i' ûnhanginná'di' háa na'in t'owa wí'inbo iví'o'in, hediho handa' dímaadi wí'inbo ta'gendi dítu'o' háa híwó háa híwóhpí iví'annin. Hedânho wa'di nää oepáa k'aydi íkw'ôndibo únkây'ä' unbí wówátsi bînhûuwí'in i' bîn'a'ginmáadi. ¹⁸ Unbí hehääwin thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dâyhonnin wídínchä'muupí, hedi iwedibáho un íhâhpóe unbí wówátsi hanbá bînhûuwí'in. Hewänbo híwó únhanginná hääwídi nawá'âamuu'in unbí t'aywó'di iwedi íma'p'ânídí hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wíwînhûuwípidí. I' hääwí nawá'âamuu'i-á kwäk'u ts'ä'i háa óedo wínamuupí. Ha'bi hääwí-áho hanwaapídi'bo nahánde'. ¹⁹ Hewänbo Christ-á iví ûnp'oe únchä'muu'i' ich'áa'i'di iwá'âa. I-á wí k'úwá'ay ts'ä'ida' nataamuupí' waagi' bá namuu. * ²⁰ Wa'di Jôesi Tádá ná'i nan oepáa íkhjépidíbo Christ óede'man nachuu-ídí, hewänbo nää i' t'ä'ge'i thaa napowa'ä' ihaydiho nää oepáa k'aydi napówa' gin ungi' i'amídi. ²¹ Hedi Christ i'annin namuudânho Jôesi Tádávi'piye úvíwâyunde'. I'dá Christ nachuu wänbo óewâywówapaa hedá hay'i namúunídí óesóge. Hediho nää-á Jôesi Tádávi'piye úvíwâyunde hedá ítsikha háa i'di ungi' wovâykhâymaa'in.

²² In ta'gen háhkan namuu'in ho bîn'a'ginnandi unbí t'aywó'di únmuu'i' wovâyjâ'an, hediho nää-á únkodi ta'gendi unbí tí'úuwîn páadé'in bînsígí-ídí. Hediho úvíkhä-í pín ta'gedi bînsígíhûuwídi. ²³ Wíyá í'âypu'yä waagibá ípóe, hediho nää-á i' to'wí hânhay wänbo nachuu-í'pí'ví áy ípóe, wí to'wí nachuu'uví'indá joe. Ginho únpóe Jôesi Tádávi' tun bînwâyundedíbo'. Ná'i tundá wówa'i-á hedá na'egópoe'opí'-á namuu, Jôesi Tádávi' ta'nin diwe nata'muu waagi. Ginnân natû'?

²⁴ I' ahkónuwi táa nakhangí'o waagibá, t'ähki t'owa-áho diháani, hedá t'owaví sa'wó'di hääwí-á wá' dínkhangí'o, i' póvi táa jáa nasô'i' naháani waagi' bá,

gá i' táa-á nat'a'dân, i' póvi-á nawänpithanände'.

²⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jôesiví tundá há'to hânhay wänbo ûnháani.

Hedi iví hí'-á wovây't'ôe'andi-ânho namuu.

2

¹ Hedânkun, t'ähki yä'dâapíkan bînjoe'amí. Wí'úvíhójo'amípi, paa dívíjánúmáa'in waaginbá wí'ímúunípi, wí'íthúut'ôenípi, hedá pí'wênbí'gedá wí'úvíjänákíhí'má've-ípi. ² Wí hínchä'i ay nats'an'aypu'yä'i nawâap'oda' waagibá, un wá' únkây'ä' hânho ída'í'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in. Iví tundá yä'dâa'ida' únmuu, hedá ná'i tundá unbí pí'ná khó'jé únk'w'ôndi wovâykhóekhúumä', hediho bînhógídá unbí wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây'aywoení. ³ Hääwí nak'âagi'i bîndäädi híwó'di namuu'in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe wá' háa Nanbí Sedó Jesus unbí'piye hânho híwó'di namuu'in.

Háawin Jôesi Tádávi' t'owa dimuu i'gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówa'i k'uu waagi' bá namuu, hedi tobá t'owadi óejoegi'an wänbo Jôesi Tádádi óede'man, hedá Jôesi Tádági'-á báyéki nachä'muu. ⁵ Un wá' wówátsi wovâymagídiho wówa'i k'uu waaginbá ípóe. Hediho Jesus-ví'piye úvíhâadi-í, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa iwe ithaayé-ídí. Hedi iwe un Jôesi Tádávi'piye úvípimági'indá owha' waaginbá ímuu, hedi in Hudíyo owha' hääwí Jôesi Tádá óemá' waagibá, undá hääwí unbí pí'ná khó'jé bînmáa'i-á bînmá', hedi Jesus Christ-di wovâykhäge'dodi ná'i bînmá'i'dá Jôesi Tádá óehíhchando'. ⁶ Jôesi Tádávi' ta'nin diwe ná'i tun ûnta'muu háa i' Christ-ví'gedi natú waa:

* **1:19** Wên k'úwá'ây gi'min in Hudíyo t'owa dâyhánunde Jôesi Tádá óemäänídí hedânho inbí t'aywó'di dínmuu'i' ovây'owóje-ídí.

Bít'ôeyan, naadi wí to'wí dóde'man,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymáa. *

I-á wí k'uu tehpaá bé'dí shánkí natáy'i' waagi'ba namuu.

To'wên iví'piye dívíwâyunde'indá há'to dichanpúuwí híwóhpi'piye dívíwâyunde'in.

⁷ Hedího un iví'piye úvíwâyunde'ingi' i-á báyéki nachä'muu, hewänbo in to'wên dívíwâyundepí'ingi'-á ná'in iví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaa'in waaginbá-á dimuu.

Hedí tobá ná'i k'uu dâyjoegi'an wänbo

i-á i' k'uu ee tehpaá bé'dí shánkí natáy'i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná'in wá' Jesus-ví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

t'owa iwe dip'íde'dedi dikanunde'.

Ha'wâa dínpo'e Jôesi Tádáví tun únmuu'in wíðây'a'gindopídí, hedího i-áho natú nakhây'ä' gin dínpuuwí'in.

⁹ Hewänbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin ímuu. Undá owha' i' tsondi hay'ídi wovâykw'ódi'in waaginbá ímuu. Undá in to'wên Jôesi Tádádí in wé'gen t'owaví'wedi wovâywije'in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádáví'indá' ímuu, hedânho i' shánkí he'endi háäwí i'an ní'gedi wé'gen t'owa bînhangin'ânnamídí. Jôesi Tádádânkun wovâytuhkânnan iví'in ímúunídí, hedí khun diwedi wovâywhahógídi iví sa'wó'di kohthay iwe wovâykw'ódi. ¹⁰ Wáymûu Jôesi Tádáví t'owa wí'ímuupíwän, hebo náä-áho iví'in ímuu. Wáymûu-á Jôesiví sehkanä wívîntapíwän, hewänbo náä-áho únhanginná iví sehkanä wovâymägi'in.

Unbí wówátsi Jôesigí'dá' bînhûuwí

¹¹ Un naadi wâysigí'indá, náä oepáa k'aydi unbí k'aygi ta'gendi wí'únmuupí, náwe háy táhkída'mân ípíyéthaa. Hedânho kay'indi wâytumáa, ná'i yä'dâapíkan in wé'gen t'owa inbí tú' iwe dichaa'di hânho dikanda'i-áho wí'úví'âamípi. Gi'bi háäwí-á unbí háä-á'dí ihänbo'. ¹² Undá ná'in t'owa Jôesiví'piye dívíwâyundepí'inbí jáa íji', hedího yä'dâa'i wówátsida' bînhûuwí'in únkhây'ä'. Gindídiho tobáháa híwóhpi' úví'o'in ditú' wänbo', in híwó'nin úvíkanhonnin dâymúuní, hedího owáy Jôesi dínpówá ihaydáho indi kw'áayébo óemá've-í.

¹³ T'ähki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwoní'in únkhây'ä', hedí gindídi Nanbí Sedó Jesus bînhíhchannamí. Háa i' nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' natsonpoe'o waa úvíkanhûuwí, ¹⁴ hedá in wé'gen tsonnin wá' bînt'ôeyaaní, gá indáho ná'i kw'áyewi tsondidi ovâykw'ódidân in t'owa yä'dâapíkan díví'o'in ovâytuhtchäänú-ídi hedá in t'owa yä'dâa díví'o'inbí'gedá híwó dívíhée'amídá. ¹⁵ Jôesi nada' híwó úví'âamí'in hedânho t'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá háa dívíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpi' wíðâyamá've-ípi unbí'gedi ditú'unídí. ¹⁶ Undá pan wí'ímuupí, hedího pan dimuupí'in waagi'in unbí wówátsi bînhûuwí. Hewänbo íma'p'ä'nin íwänpimuudibo wí'í'âamípi únkodi'in áyîngipídibo yä'dâapíkan úví'âamídí. Náä-á Jôesiví t'ôe'in ímuu, hedího i'gí'dá' unbí wówátsi bînhûuwí. ¹⁷ T'ähki t'owa bîn'a'ginhûuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bînsíghûuwí. Jôesi-á bîn'a'ginmäáni. Hedá i nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' wá' bîn'a'geeni.

In pant'ôe'in Christ-ví t'ôephade iwedi diháhpúuwí

¹⁸ Un pant'ôe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'ôení tobáháa wovâytsomáa wänbo'. In t'ähki bîn'a'geeni, in híwó'nin dimuu'in hedá in ún'p'oe kháapí'in dimuu'indá'ba joe, hewänbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. ¹⁹ Tobá wên háawên híwóhpi'in wí'úví'anpí wänbo wovây't'ôephadekannandáho', Jôesiví'gedi úví'ánsaamáadí

* 2:6 Zion-dá Jerusalem bú'-ân namuu.

nã'i wãhkan wovây'andi' úvíyãã'andá, Jôesi-á undádí nahíhchanpúuwí. ²⁰ Yã'dâapíkan úví'odi wovâywhãdidi úvíyãã'andáho', i'gedi wí'úvíjêngihée'amípi. Hewänbo tobá híwó úví'o wänbo wovây't'ôephadekandodáho', hedá úvíyãã'andá, Jôesi Tádá undádí nahíhchanpúuwí.

²¹ Jôesi Tádádí wovây'tuhkännan ivi'in ímúunídí hedânho bînt'ôephadende wänbo úvíyãã'amí'in íhãhpúuwí, gá Christ wá' ungi' it'ôephadedân. Gindidi wovâyjéye háa únkây'ã' úví'ã'amí'in, hedí iví ahtaa i'gebá ímú-í. ²² Christ wáymúu wänbo wí'it'aywó'nãpi, hójo wänbo iví sóphogedi wí'únpeepí. ²³ Jänákí óehée'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ovây'tunsúu'anpi. Óet'ôephadekännan dihaydá wínatúhpi t'ôephadedíbá ovây'wáywá'ãa-í'in, hewänbo Jôesi Tádáví mange wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáda'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpi wí to'wí i'o'in. ²⁴ Christ-dá phé'win deedi óet'óhtãgek'ú'di iví tú'dí nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu ihaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-ídi, hedího nãa-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'in gínkhây'ã'. Christ-ví wãhkandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'úwá dipedeji'in waaginbá ímuuwän, hebo nãa-á unbí áy'í'diví'piyebá íwáypówá, i'dá unbí háa wovây'áyi'do'.

3

Háa in dikhóhtsaakw'ó'nin dínkhây'ã' dithaaní'in

¹⁻² Un kwiyã' íkhóhtsaakw'ó'nindá wá' wáytu'amí, únkây'ã' unbí senã'bí khómapho'di íkwoní'in. Maði wáy wên senã'dá Jôesi Tádáví tun wí'ônwâyundepí, hewänbo Jôesi bîn'a'gindodi yã'dâa'in ímuudá, unbí wówátsi wovây'múuní, hedí gindidi tobá undá háabo Jôesiví'gedi ítúhpi wänbo in wá' maði iví'nãpiye dívíjãanú-í. ³ Wí'úvíkhãã-ípi shánkí sa'wó'nin ímúunídí unbí phó hânho bînkodi'odibo', háa báyéki háãwí óedodi napa'andi úvítóe'odibo', háa nachã'muu'i' aadi úví'awendedibo'. ⁴ Gin úví'ã'amívi'wedi unbí pí'nã khó'jé nakeet'óepí iwe yã'dâa'in ímúuní. Gindidân shánkí sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jêngiginpídibo hedá hanginpi híwó bînhondi, gindidá háãdi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, nã'i-á shánkí igí' únchã'muu. ⁵ Gindidãnkun in hãn'oe'in kwiyã' Jôesiví'piye dívíwâyunde'in sa'wó'nin waaginbá dimuu, inbí senã'bí khómapho' dikw'ondi. ⁶ Sarah wá' ha'wãa ikanhon. Ivi sedó Abraham ónt'ôeyande', hedí óetu'o' iví tsondi gin. Hedí nãa undá yã'dãada' úvíkanhondáho hedá khunwôeda'ginpídibo jashaginpídibo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yûn ímuu waagibá napúuwí.

⁷ Un senã' íkhóhtsaakw'ó'nin wá' únkây'ã' híwó'di hangintandi unbí kwiyã'dádí íthaaní'in. Indá un waagi wídikaypi, hedá wá' in wówátsi nahãndepí'in Jôesi imã'in indádí wé'ge bînkonkhây'mãa, hedího únkây'ã' bîn'a'geení'in. Híwó bînmã've-í hedânho híwó únkoedí-ídi wé'ge indádí úvíjûusu'amídi.

Híwó íví'ã'amí tobáhãa dít'ôephadekando wänbo'

⁸ Hedá nãa-á t'ãhkídibo-á wáytuhkankhây'mãa, únkây'ã' wéhpêe ánsaa'inda' ímúuní'in, wí'nã táyeví'piye ítaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'in ímuu'in waagibá úvímã've-í, wí'nã táye úvísehkanãhúuwí, hedá wí'íjêngit'ôenípi. ⁹ Wí to'wídí jänákí wovây'andi háa wovây'tunsúu'andi, híwóhpi'dibá wíwínwáywá'ãa-ípi, hewänbo Jôesi bîndaa'amí híwó ón'amídi. Hannãnkun Jôesidi wovây'tu'an úví'ã'amídi, iví'in ímúunídí wovây'tuhkännan dihaydi, hedânho un wá' híwó i'di wovây'ã'amídi. ¹⁰ Ivi ta'nin diwe ginnân únta'muu: Wí to'wí iví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'í'

hedá híwó'di thaa nada'dá,
wí'únkhây'ã'hpí yã'dãapi tun ihée'amí'in
hedá wínahójot'ôenípi.

¹¹ I' yã'dãapi' namuu iwedi ijãa'amí'in únkây'ã' hedá i' yã'dãa'i namuu'ida' i'ã'amí.
Pín ta'gedi íkhãã-í háãdi wänbo t'ãhki tsaaginpídibo iví wówátsi ihúuwídi,

12 gá Nanbí Sedó Jôesidi in to'wên in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännin ovây'áyí'dodân, hedá inbí jûusu-á hãädi wänbo t'ähká ovây't'ôeyande', hewänbo in yä'dâapí díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

13 Ta'gendi úvíkhãädedi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovâywa'amí? Hedân joe.

14 Hewänbo tobá híwó'di namuu'ida' bîn'o wänbo t'owadi wovây't'ôephadekandodáho', undáho híhchan bînshaa-í. Hediho ha'min t'owa wíwínkhunwôeda'ípi hedá wãhphade wí'úví'áyíngimãänípi. 15 Hewänbo unbí pí'nã khó'jébo Christ bîn'a'ginmãäní, hedânho i-á unbí tsondi únmuunídí. Hedi to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in, únkhây'ä' íkhâymuuní'in bínthayyamídí. Hewänbo t'ayginpídíbo-á a'gindibo-á bínhée'amí. 16 Hãädi wänbo t'ähki únkhây'ä' unbí pí'nã khó'jé únhanginnáaní'in yä'dâada' úvíkanhonnin, hedânho wí to'wí jänákí unbí'gedi ihée'an wänbo nawôeda'púuwí iví hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye úvíwâyundedi yä'dâa'in wówátsi bínhondân. 17 Tobá híwó úvíkanhon wänbo t'ôephade únpúuwí'in Jôesi natúdáho', nã'indá shánkí híwó'nin namuu bín't'ôepaadé-íví'wedí yä'dâapí úví'o'in namuudi.

18 Wí'ún'ôede-ípi Christ wá' ôet'ôephadekannannin. I-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpi'in t'owa dimuu'ingí' nachuu. Wáymûuda' nachuu nanbí t'aywó'di gínmuudi hedânho Jôesi Tádáví'piye díkäänídí. Hewänbo tobá iví tú' ônhay wänbo iví p'oweahãä-á wówá'i únmuu. 19 Iví p'oweahãä-á in wé'gen hân'oe dihänninbí p'oweahãäví'piyebá namää, indá dipankw'ôn waaginbá dimuu, hedi Jôesi Tádáví hí' ovâyhangin'ännan. 20 Hä'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah i' kophé hay'i' ipa' ihaydi, Jôesi Tádá in t'owa-ádi báyéki iyää'odi ovâytsíkha'máa iví'piye dívíwäyú-ídi, hewänbo wídívít'ôeyandepí. Hedânkun wên chãädidá' t'owa i' kophé iwe dívíkuu. I' kophé óep'oe'kê' ihaydi kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. 21 Hedi hä'i p'oe-á i' p'oe wovây'óp'oe'andi' waagi'ba namuu. Nää-á wovây'aywonde nã'i p'ó'p'oe'kandi unbí tú' khãäpí wovây'owídindedidá'ba joe, hewänbo Jôesi Tää bînda'máadan wovâykhãge'namídí únhanginnáanídí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjãa'annin, hedi Jesus Christ nawáywówápóedího wovây'aywonde'. 22 I-á nawáywówápóe ihaydá makówápiye napee, hedi nää-á Jôesi Tádáví ko'díngedí na'än. Iwedího t'ähki in makówáwin t'ôepa'aa'indá hedá in to'wên tsonkhuu dâymáa'indá t'ähká ovâytsionmáa.

4

Gínkhây'ä' Jôesigí'da' nanbí wówátsi áyhúuwí'in

1 Hediho Christ iví tú' iwe it'ôephadedi, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'ä' í'ánshaamúuní'in hedânho shánkí íkay-ídi, hedá íkhâymuuní bín't'ôepaadé-ídi. Wí to'wí Christ-ví'piye iwâyunde'i' iví tú' iwe it'ôephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. 2 Hediho nää iwedi wa'di nää oepáa k'aydi unbí wówátsi bínhon dihaydi, i' t'aywó'di in wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'i wí'únkhây'ãhpi úví'ãamí'in, hewänbo háa Jôesi Tádá nada' waagân úvíkanhúuwí. 3 Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen t'owa Jôesi dâytaapí'in díví'o waagibá úví'owän. Wên tsé waagibá íjiwän, hedáhá' háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owän. Íháapoe'owän, hedá wé'gen t'owa-áda' úvíwé'ge'owän bínwãnpisúuwä-ídi hedá wíyá ha'wãagi'i t'aywó'di úví'ãamídí. Hãäwí bínkhíjé'i' unbí jôesi únmuu waa bínchãä'i-á unbí a'gin bínmãwän, nã'i-á Jôesi Tádá nakhãapóe. 4 Hedi nää-á in t'owa Jôesi Tádá dâytaapí'indádíba wíyá wí'úví't'aywó'dopídí, indá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedânkunho jänákí t'ãmäge unbí'gedi dívíhée'o'. 5 Hewänbo wáy wí thaa-áho Jôesi Tádáví páadépiye diwin dihaydi i'di ovâytsika'yãamí háadi gin díví'o'in. Háa napóe ihaydi i-áho t'ähki t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpi díví'o'in, in diwówáji'indá in ho dichuu'indádí. 6 Jôesi Tádáví híwó'di tundá in ho dichuu'in wänbo ovây't'ôe'an, hediho tobá ovây'tuhchãnuudi inbí tú'

dínchumuu wänbo?, t'ähki t'owa dínpo'e o waagibá, inbí p'oewāahāa-áho dínwówayēeni, Jōesi Tádá nawówaji' waagibá.

Gínkhây'ä' hääwi Jōesi Tádádí dímä'i' äy'âyíngi'amí'in

⁷ Hanwaapídíbo ná'i nan oepáa nakhangí'o. Hedánkun t'ähki háa úvíkanhonnin úví'âyíngi'amí, hedá íkhây múuní híwó úvíjúusu'âamídí. ⁸ Ná'indá shánki nachä'muu: Pín ta'gedi wí'ná táye úvísígihúuwí, gá t'owa bín sígídá báyéki inbí t'aywó'di bín'owójededân. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí'ná táye úvísígihóeni. ¹⁰ Jōesi Tádádí t'ähkidíbo wí'inbo magan wovây mági, hediho ná'i magandi wí'ná táye úvíkhäge'húuwí. Gindidiho ná'i wovây mági'i'di híwó úvíkanhúuwí, tobá hääwi namúuní wänbo?. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahi'hádí, Jōesi Tádáví tunnân t'owa ovây t'ôe'amí. Wí to'wí nat'owakhäge'há'i-á únkây'ä' ovâykhäge'nami'in gá Jōesi Tádádân kay óemädân gin i'amídí. Gin úvíkanhúuwí t'ähki t'owa dínhanginnáanídí Jesus Christ namuudánkun gin úví'o'in, hediho Jōesi Tádá-á kw'áayébo dâymá've-í. I-á ta'gendi hay'i namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedi iví tsonkhuu-á hânhay wänbo há'to únháani. Hamân.

In to'wên Christ-ví'in únmuu'in dâyt'ôephadékhây máa

¹² Un naadi wâysígí'in, tobáháa báyéki bînt'ôephadendedi phaa i'ge imân waagibá íchā wänbo?, wí'ítsikapúuwípí, “Háadan naa gin dínpo'e o?” Wí'ítúunípí, “Naa o'ân ná'i dínpo'e o'i-á há'to dínpuwí'in.” Ná'i-á wovây tayi'nídânho únpo'e o. ¹³ Undá wí'inbo hí'íngin bînt'ôephadende Christ it'ôephade waagibá, hediho bíhíhchanpuwave gin únpo'e odi. Hedânho wáy wí thaa háyú hay'i i-á namuu'in nakeepóe ihaydiho shánki wänbo íhíhchanpúuwí. ¹⁴ Christ-ví'in ímuudíbo t'owa jänáki unbí'gedi dívíhí'máa wänbo bíhíhchanpuwave, gá Jōesiví P'oewāahāa i' shánki hay'i namuu'i-á undádíba häädi wänbo t'ähki najidân. ¹⁵ T'owat'akhanu'in, háa sänmin, háa yä'dâapikannin wí'imúunípí, hedá wáy-á t'owaví áyíngi wí'únwó'náhpí eeje wí'úvítomá've-ípí, hedânho wíwovây tuhchānut'ôephadékan namípídí. ¹⁶ Hewänbo Christ-ví'piye úvíwây undedíbo wovây t'ôephadé kandodá, wí'íwōeda'-ípí. Shánkidí Jōesi Tádá bínkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-ví t'owa ímuu gin wovây tu'andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jōesi Tádádí t'owa háawin dimuu'in ovâykeekw'ôenídí, hedi iví t'owa únmuu'in páadé gin ovâykhây máa, indá iví k'aygiwin waaginbá dimuu. Hedi in iví'in únmuu'in t'owa wänbo gin ovâykhây máadá, in to'wên iví híwó'di tun ónwây undepí'in dimuu'in shánki báyéki kháa'in dínpuwí. ¹⁸ Jōesi Tádáví ta'nin diwe úntú':

To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon wänbo kháa'in dínpuwí,

hediho to'wên Jōesi Tádá dâya'gin máhpí'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánki p'ándíki wänbo dâypaadé-í.

¹⁹ Hedánkun tobá Jōesi Tádá natú wänbo bînt'ôephadé-í gin, häädi wänbo t'ähki híwó úvíkanhúuwí, hedá iví mangá pín ta'gedá úvímääní. I-á i' wovâykhíjé'i' namuu, hedi háa iví tun imági waa häädi wänbo t'ähki i'o'.

5

Peter-di ovây tumakhe'o' in méesate'in tsonnindádí in e'nündádí

¹ Náa-á un méesate'in tsonnindá wâyhée'amí. Naa wá' méesate'i tsondi'bá omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómú' it'ôephadendedi, hedi naa wá' i' sa'wó'di hääwi Christ-di dípākhây máa'i' donkhonkhây máa. Hedânho pín ta'gedi ná'in wây tukankhây máa: ² Jōesi Tádáví t'owa unbí mange bín máa'indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áyí'nin waaginbá-á ímuu. Hedânho bín'âyíngihúuwí únwānpikhây'ādídá'ba joe, hewänbo ída'dân. Wí'íchā'hat'aa-ípí, hewänbo híhchandi bínkhäge'nami. ³ In to'wên unbí mange wovây mági'in bín'âyíngi'amídí wíwíntsonchānumá've-ípí, hewänbo un wovây mündedi háa íthaa waagidi bínjâyye-í híwó inbí wówátsi dâyhúuwídí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áyí'di p'ó'dédí' waagi'bá

namuu. Hedi híwó igí' úvít'ôemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'i' bínhóení, há'i-á hánhay wänbo sa'wó'di namúuní hedá há'to naháani. ⁵ Hedi un wé'gen méesate'in shánkí ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'ôeyaaní. T'ähkídíbo háa wí'ná táye úví'o'in jêngiginpídíbo bín'amí, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûntû'dân:

In dijêngit'ôe'indá Jôesi Tádádí ovâyjoegi'o',

hewänbo in dijêngit'ôepí'in dimuu'indá iví sígísehkanä-á ovâyma'.

⁶ Hedânkun Jôesi Tádáví páadépiye áagé úvípikw'ôení, gá iví tsonkhuu-á báyéki hay'in ûnmuudân, hedi híwó' dihaydi ûnnândiho i'díbo kw'áye wovâykw'ôení. ⁷ Báyéki áyîngi bînmáadá wí hé un bîn'íhon waagi'ba namuu. Hewänbo ná'i áyîngi-á Jôesi Tádáví mange bînjo'e'amí, hedânho i'di wovâyjâa'amídí, gá i'dá wovây'áyîngi'amí'in nada'dân.

⁸ Häädi waa áyîngidi íyêení, yó'in waagin wí'ímúunípí, gá i' Penísendi-á unbí hânbi ûnmuudân hedi häädi wänbo t'ähkí itséemáa wovâywa'amídí. Wí khân nahâhsêndi wí to'wí óek'o'ídí natuwâyí'i waagi'ba namuu. ⁹ Wíwînäänípí i'di wovây't'aanídí, hewänbo pín ta'gedí Jôesi Tádáví'piye úvíwâyü'bé-í. Wí'ún'ôede-ípí náä oepáa k'aydi t'ähká wây-á tí'ûuwín páadé'in únk'w'ó'nin un waagibá t'ôephade dâypfadende'in dimuu. ¹⁰ Wí hây t'ähkída'mân bînt'ôephadekhâymaa, ihaydáhá' Jôesi Tádádíbo hääwí úntáy'i t'ähkí wovâyääní, i'di wovây'téegíkwínukhäge'námí, wovâykay'amí, hedá wên tepú waagi'ba unbí wówátsigí' wovâyääní. Jôesi Tádá-áho t'ähkí iví sígísehkanä na'in dímä'i namuu, hedi idá wovây'tuhkännan iví'in ímuunídí he'ennin wovây'paa-ídí, i-á hánhay wänbo t'ähkí báyéki hay'i namuu waagibá. Christ-ádí wí'da' ímuudího ná'in únpoe'o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, hedi iví kay-á hánhay wänbo wí'ûnhándepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitu'an

¹² Silas-dá naa díkhäge'nân ná'in ta'nin'ay wâyta'námídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí'ûu páadé'i gínmuu'in häädi waa háa ûnk'hây'ä' waa ikanhondi'. Naadi wâyta'do wâykweewaasenwaatu'amídí, hedá háyú naa dînhanginná'nin Jôesi Tádáví ta'gennin sígísehkanä i'gedí wâytu'âamídá, hediho téegí t'aagi iwe úvítsaasa'í.

¹³ In Babylon bú' iwe'in méesate'in t'owadi inbi sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádádí ovâyde'man. Mark-di wá' wovâysengitu'an, i-á naví ay dînmuu waagibá dóchaa. ¹⁴ Wí'ná táye úvísígí'sengitu'âamí. Un Christ-ví'in ímuu'indá ánshaaginpídíbo' íkwoní.

In Páadé'in Ta'nin John Ita'nannin

John ita'do' i to'wí In Tuu kin nakháwä'iví'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayi'iví'gedi naadi wáyta'do', i-á in Tuu kin nakháwä, hedá in wówátsi napäyi'i-ân namuu. Háa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á áypimû', hedá na'inbí mandidá áytäge. ² Ná'i nawówátsipäyi'i' nakeepóe ihaydi áymû', hedá háa iví'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa áyt'óe'o'. Ná'i in wówátsi nahándepe'in napäyi'iví'gedi wáytumáa, i-á Yôesi Tádá-ádí na'ân, hedá na'inbí'piyá ipikeeyan. ³ Háa áymû'in hedá háa iví'wedí git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedânho un wá' úhanganpúwídí, hedá undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge áyhúuwídí. Hedi ta'gendi Yôesi Tádá-ádí hedá iví ay Jesus Christ-ádí na'inbí wówátsi áyhon. ⁴ Hediho ná'i háäwí i'gedi unbi'piye' wáyta'do' hedânho un wá' t'ähki híhchan bînmá've-ídí.

Yôesi Tádá-ádí gimuudá há'to ívít'aywó'kanhúuwí

⁵ Ná'i hí' náä wáytukankhâymaa'i-á Yôesi Tádáví ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yôesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wänbo wí'únkhúunáhpí. ⁶ Yôesi Tádá-ádí na'inbí wówátsi áyhondi gitúdáho', hewänbo wa' t'aywó'di i'gebo gimändáho', ívívánpihóeyó'o', hedi khuu eedi waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'áyhonpí. ⁷ Hewänbo nakohthayná' ni'ge Yôesi Tádá na'ân diwe giyidáho', undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá iví ay Jesus-ví ún'p'oe ich'áa'idá dí'owídí na'inbí t'aywó'di t'ähki dînyâa'o'.

⁸ Na'in wên t'aywó'nin wänbo wí'âymaa'pí gin gitúdáho wí'bo ívívihóeyó'o', hedá na'inbí pí'ná kó'yé-á in ta'gendá wí'âymaa'pí. ⁹ Hewänbo Yôesi Tádáví'piye' ívít'aywó'dihäätsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dîn'owóyé-í, hedi i yä'dâapíkan íví'andi' dînyâa'amí, gá iví tuu imági waa i'odân, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yôesi Tádá ho natú na'in t'owa t'ähki ívít'aywó'do', hediho wáymûu wänbo wí'ívít'aywó'nánpi gin gitúdáho', kindidá Yôesi Tádá ihóeyó'an waagibá gitú', hedá iví hí' na'inbí pí'ná kó'yé wí'âymaa'pí.

2

¹ Naví áyyää, ná'i háäwí i'gedi wáyta'do' hedânho wí'úvít'aywó'nâamípidí. Hewänbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ún'ân Yôesi Tádáví páadépiye' igí' i'aywondaa'amídí, i-á Jesus Christ i t'ähki híwó'di namuu. ² Hedi i-ân iví wówátsi imági na'inbí t'aywó'di dîn'owóyé-ídí, hewänbo na'inbí'da'ba yoe, t'ähki t'owaví t'aywó'di dínmuudân.

Yôesi Tádá áytaadá iví tsontuu áy'a'ginnamí

³ Hándidan gínhanginnání ta'gendi Yôesi Tádá áytaa'in? Gá iví tsontuu únmuu'i' áy'a'gindodân. ⁴ Wí to'wí Yôesi Tádá óetaa gin natúdí hewänbo iví tsontuu wí'ôn'a'gindopídá, i-áho wí hóeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'ná kó'yé wí'imáapí. ⁵ Hewänbo to'wídí Yôesi Tádáví tuu únmuu'i' ón'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegi, hedi kindidân gínhanginná i-ádí gimuu'in. ⁶ Hewänbo to'wên ditú'nin Yôesi Tádá-ádí dimuu'in, indá dínkhây'ä' inbí wówátsi dâyhúuwí'in Christ iví wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wâyséegi'in, ná'in tsontuu natú'nin ívíséegihúuwí i'gedi wáyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bînmáa'in namuu, i hí' ho ít'oe'ibá namuu. ⁸ Hewänbo ná'in tsontuu náä wíyá wáyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá áy'a'gindodáho i khuu nakhanmán waagibá gínpo'dân, hedá i kodí'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ ná'in tsontuu-á i'a'ginnan, hedá un wá' bîn'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohtayná' ni'ge iví wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo iví tí'úu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khuu i'gebo nayi'. ¹⁰ To'wên ná'in tí'úuwín páadé'in dâyséegí'in, indáho nakoná' ni'ge diyí', hedího inbí pí'ná khó'yé háäbo in ta'ge'in p'öe iwedi ovâyhänge'amí'i' wíðây máapí. ¹¹ Hewänbo wí to'wí iví tí'úu páadé'i' it'aydá khuu iwebo na'än. I-á khuu i'ge nayidi wí'ünhanginnáhpí wépiye' namännin, gá wí tsí't'aa'i waagibá ünkhünândân.

Háa in wé'ge'in t'owa Yôesi dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí'in wíðínkhây'ähpí ovâyhi'amí'in

¹² Naví áyyää, naadi wâyta'do gá Christ i'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i wovây'owóyédân. ¹³ Un tádá'indá, naadi wâyta'do' gá i to hân'oe ts'anpáadébo nayi'i' bîntaadân. Un e'nündá, wâyta'do' gá i Penísendi ho bînt'andân.

¹⁴ Un áyyää ímuu'in, wâyta'nán gá Yôesi Tá dá bîntaadân. Un tá dá'indá, naadi wâyta'nán gá i to hân'oe ts'anpáadébo nayi'i' bîntaadân. Un e'nündá, wâyta'nán gá undá íkaydân, hedá unbí pí'ná khó'yé-á Yôesi Tá dá ví hí'-á kay'indidá bînmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípi unbí wówátsi bînhúuwídí háa in t'owa Yôesi Tá dá dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yä'dâapí' háäwí indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípi. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehí'andáho Yôesi Tá dá pín ta'ge haydi wí'óeséegípi. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tá dá dâytaapí'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwânpichaa waagi kaygi'di díví'amí'in dida', hedá háäwí t'ähki dâymû'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí háäwí shánki híwó'di dínmuu waagi díchaaqi dívíyengi'o'. In Yôesi Tá dá dâytaapí'innânho ha'wâa díví'o', hewänbo kí'bi tsiyekandá Yôesivi'wedi wína'ähpí. ¹⁷ Háa ná'in Yôesi Tá dá dâytaapí'in díví'o' waa dínkhangít'óe, hedá t'ähki ná'i híwó'pí' háäwí kaygi'di dida'i-á wá' nakhangít'óe. Hewänbo to'wên háa Yôesi Tá dá natsopó' waa díví'o'indá hânhay wänbo t'ähki diwówayéeni.

Christ-ví hânbi ho na'ä'

¹⁸ Naví áyyää, náäho i t'ä'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hânbi na'ä', hedí náäbo báyéki kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná náäho i t'ä'gi thaa tso'wa naná'nin. ¹⁹ Ná'in t'owadá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wídimuupídí na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dimuudáho', na'indádíbo dívíwóyí'níwän. Hewänbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí' wänbo in diwedi na'inbí'näpiye' wínamuupí'in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi'in wí'ímuupí. I to'wí shánki híwó'di namuu'idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa wovây mági, hedího un t'ähki in ta'gen namuu'in únhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nín wâyta'do gá in ta'gen namuu'in únhanginnândân, únhanginnáhpí dá yoe, hedá wá' únhanginná wí to'wí in ta'gen natú'di-á wí'ihôeyó'opí'in. ²² To-an wí hôeyó'i namuu? Gá wí to'wí natú'di-ân Jesus-á wínamuupí'in i to'wí Yôesi Tá dá dí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wí to'wí ha'wáagi'i namuu'idá wí'gíndíbo Yôesi i Tá dá-á dí hedá iví ay-á dí ovâynoegi'o', hedího Christ-ví hânbi' namuu. ²³ Wí to'wí natú'dí Jesus-á Yôesi Tá dá ví ay wí'únmuupí'in, i-á Yôesi Tá dá wänbo iví pí'ná khó'yé wí'imáapí. Hewänbo wí to'wí natú'dí Jesus-á Yôesi Tá dá ví ay únmuu'indá Yôesi Tá dá wá' iví pí'ná khó'yé imáa.

²⁴ Hewänbo undá háäwí páadé úvít's'anwhäyü ihaydibo' ít'oe'i' únkhây'ä' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í'in. Han úví'odáho Yôesi Tá dá-á dí hedá iví ay-á dí wé'ge ímúní. ²⁵ Hedí Yôesi Tá dá ví ay-á iví tuu imági in wówátsi nahánde'pí'in na'in dípägít'óe'in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedi wovây yâ'amí'in, hedánkun ná'in ta'nín wâyta'do'. ²⁷ Hewänbo Yôesi Tá dá dí i Yä'dâa'i P'oewaahâa wovây mági, hedá unbí pí'ná khó'yébo bînmáa, hedího wí'úntáypí wíyá to'wí dí Yôesivi'gedi wovây há'amídí, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa dá háäwí t'ähki wovây há'odân, hedí i háäwí wovây há'o'i-á ta'gen namuu, wên hôeyó wänbo wínamuupí. Hedího únkhây'ä' Christ-á dí wé'ge ímúní'in, háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa di wovây há'an waabá.

28 Naví áyyäã, háa otú waa Christ-ádí wé'ge únkhây'ä? ímúní'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'íkhuwôeda'ípídí, hedá wôeda'di iví'wedí wí'úvíkaakwomá've-ípí. 29 Únhanginná Christ-ân híwó'da? i'o'in, hediho únhanginná wá? t'ähki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádáví'wedí di'âypuýä'in.

In Jesus-ví'piye? dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádáví ây dimuu

3

1 Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádí na'in báyéki díséegí'in, hedi báyéki díséegídânkun iví ây kin dítu'o?. Hedi ta'gendi iví ây-ânkun gimuu. Hediho in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá wídínhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídínhanginnáhpídí. 2 Un wâyséegí'in, tobá nää Yôesi Tádáví ây gimuu wânbo?, wa'di wínahanginnáhpí háawin gipuwagít'óe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'ää ihaydá i waagi'iná gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi âymúnídân. 3 To'wên t'ähki ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dâytsíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'ähki iwedi dívíyâa'o?, háa Christ iwedi iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádáví ây ûnmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

4 To'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádáví tsontuu dâyyoegi'o?, hedi iví tsontuu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. 5 Únhanginná Christ ho nää oepáa k'aydipiye? na'ää'in t'owa t'ähkíwí t'aywó'di ovâyâa'amídí, hedi i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imáapí. 6 To'wí wânbo Christ-ádí nayi'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pídá ta'gendi wí'óetaapí.

7 Naví áyyäã, to'wên háädi waa in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännindá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi ûnmuu waagibá. Hediho wí'úvímäänípí to'wídí wânbo in ta'gen namuu iwedi wovâyâa'amídí. 8 Penísendi páadé iwedibo? it'aywó'kanhon, hediho to'wên háädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendiví'in dimuu. Hedi Penísendiví tsiyekan ônhánú-ídí-ânkun Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye? na'ää. 9 Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádáví'wedí na'aypuýä'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, gá Yôesi Tádáví'wedí wówátsi ts'aamin ikê'dân, hediho Yôesi Tádáví'wedí na'aypuýädi wí'únkoedipí háädi waa it'aywó'dikanhúuwídí. 10 To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídí háa inbí tí'úuwín páadé'in dâyséegípídí Yôesi Tádáví'in wídímuupí. Hedi kindidânho nahanginná wé'in t'owa Penísendiví ây ûnmuu'in hedá wé'in Yôesi Tádáví ây ûnmuu'indá.

Yôesi Tádáví ây ûnmuu'in dívíséegímáa

11 Ná'innân namuu in hí? ít'oe'in páadé iwedibo?: Gínkhây'ä? wí'ná táye ívíséegíhúuwí'in. 12 Wígínkhây'ähpi Cain waagi'iná gimúní'in. I-á i Penísendiví' ûnmuu, hedânkun iví tí'úu ihay. Hedi háadan Cain-di óhay? Gá iví tí'úu-á iyä'dâakanhondân, hewânbo i-á híwó'pídá? i'o?.

13 Hediho tí'úuwín páadé'in, in Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovây'taydáho?, wí'ítsika'yêenípí, "Háadan hêe dít'ay?" 14 Na'inbí tí'úuwín páadé'in âyséegídího gínhanginná chu'in waagi'iná gimú'de wânbo nää-á in wówátsi ts'aamin âymáa'in. Wí to'wí iséegímáapí'-á wa? chu'i waagi'iná namuu. 15 To'wên inbí tí'úuwín páadé'in dínmuu'in dâyt'ayhonnindá t'owa t'akhânu'in waagi'iná dimuu, hedi un únhanginná wí to'wí nat'owat'akhânut'óe'i-á in wówátsi nahândepí'in wí'imáapí'in. 16 Christ iví wówátsi na'in gimuu'di imági, hedânkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegí namuu'in. Hediho na'in wá? gínkhây'ä? gikhây'múní'in na'inbí tí'úuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi âymäänídí.

17 Wí to'wí híwó? hay háäwí iví wówátsi i'amígí? ûnk'ôndá, hedi iví tí'úu páadé'i háäwí ûntáydi imúndedi, hewânbo wa'di iví pí'ná khó'yé wínasehkanätaachanpo'pídí

óekhäge?namídí, ti ná?i to?wí ta?gendi Yôesi Tádáví séegí iví pí?ná khó?yé imáa? Hedân yoe. 18 Naví áyyäã, séegí i?gedi wí?íwíwänpidahí?má?ve-ípi, hewänbo híwó?di häãwí iví?odibo? äykeeyami in ta?gennin séegí äymáa?in.

19-20 Hedi in séegí äymáadáho gínhanginná in ta?gen namuu?in wá? äymáa?in, hedá häãdi wänbo Yôesi Tádáví?piye? ívibée ihaydá áyîngipídibo na?inbí pí?ná khó?yé gicháa-í. Ma?di wáyyedí gicháa idi díjuhchänukhâymaa waagi, hewänbo Yôesidá na?inbí shánkí hay?i namuudi na?inbí ánshaa ûnhanginná, hediho i-á ûnhanginná ná?in séegí äymáa?in, i-á häãwí t'ähkí ûnhanginná.

21 K'ema?in, Yôesidi wídítuchänukhâymaa?in na?inbí pí?ná khó?yé gicháadáho?, iví?piye? ívibeedí há?to gikhuwôeda?í, 22 hedi häãwí namúni wänbo äydaa?andi-á äyhónde?, gá iví tsontuu äy?a?gindodân hedá háa íví?o?indidá äyhíhchandóá. 23 Hedi ná?innân iví tsontuu ûnmuu: Gínkhây?ä? iví ay Jesus Christ-ví?piye? ívíwhâyú-í?in, hedá idá díyôn waagibá wí?ná táye-á íviséegíhúuwí. 24 To?wên Yôesi Tádáví tsontuu ôn?a?ginhonnindá i-ádí wé?ge dimuu, hedá i-á indádí bá namuu, hedi ná?in gínhanginná gá iví Yä?dâa?i P'oewáahâa dímgidân.

In to?wên ditû?nin i Yä?dâa?i P'oewáahâa dâymáa?indá bîntayí?ní

4

1 Un wâyséegí?in, t'ähkí to?wên ditû?nin Yôesigí? dívíhée?o?in wí?úvíwhâyú-ípi. Páadé bîntayí?ní ûnhanginpúwidí tigú ta?gendi Yôesiví P'oewáahâa dâymáa?in, gá báyéki dihôeyó?in wáyyé t'ähkí dikw'ôndân, indá Yôesi Tádáví tukhe?min dimuu gin ditû?. 2 Wâytukankhâymaa hádídi ûnhanginnání?in háa Yôesiví P'oewáahâa dâymáa?in háa yoe: To?wên t'ähkí t'owaví páadépiye? ditû?nin Jesus Christ i nat'owapaa?iví?piye? dívíwhâyunde?indáho Yôesiví P'oewáahâa dâymáa. 3 Hewänbo to?wên t'ähkí Jesus-ví?gedi han wídívíhí?máapí?indá Yôesiví P'oewáahâa wídâymaa?in. In to?wên kí?min dimuu?in Christ-ví hânmin waagi?in bá dimuu. Ho wovâytu?an ná?in kí?min dikä?äggít?óe?in, hedi náá wéngé t'ähkí diyího?.

4 Naví áyyäã, undá Yôesi Tádáví?in ímuu, hedi to?wên hôeyódi ditû?nin Yôesi Tádáví tukhe?min dimuu?indá bînt'anho?, gá i Yä?dâa?i P'oewáahâa unbí pí?ná khó?yé bînmáadân hedi i-á shánkí nakay i Penísendiví?wedí, ná?i Penísendi-á in Yôesi Tádá dâytaapí?inbí pí?ná khó?yé dâymáa. 5 Ná?in hôeyó?in dimuu?indá Yôesi Tádá dâytaapí?indá? dimuu, hedânho in wé?ge?in Yôesi Tádá dâytaapí?in dimuu?in waagibá dívíhée?o?, hedá in t'owa dâyt'óyande?indá Yôesi Tádá dâytaapí?in wá? dimuu. 6 Hewänbo na?indá Yôesi Tádáví?in gimuu, hediho in to?wên i dâytaa?indi na?in dînt'óyande?, hewänbo in to?wên iví?in dimuupí?indá wídînt'óyandepí. Handidân gínhanginná wé?in in ta?gen dívíhée?o?in dimuu?in hedá wé?in in hôeyóda? dívíhée?o?in dimuu?indá.

Yôesi Tádá iví äy ûnmuu?in iséegí, hedânho indá wá? dínhây?ä? wí?ná táye dívíséegíhúuwí?in

7 Un wâyséegí?in, wí?ná táye íviséegíhúuwí, gá in séegí Yôesi Tádáví?wedí na?ädân, hedi to?wên t'ähkí in séegí dâymáa?inda Yôesi Tádáví?wedí di?âypuýä, hedá Yôesi Tádá-á dâytaa. 8 Yôesi Tádá-á naséegít?óe?i namuu, hediho to?wên dâyséegíhonpí?indá Yôesi Tádá wídâytaapí. 9 Kinnân Yôesi Tádádí dínkeeyan díséegí?in: I-á iví wí? ayda? ûn?ändi? isan náá oepáa k'aydipiye? hedânho in kodí?nin wówátsi dímgánídí. 10 Kindidân gínhanginná háawin in séegí namuu?in: Tobá na?indi Yôesi Tádá wí?âyséegípí wänbo?, idá na?in díséegídí iví ay náá oepáa k'aydipiye? isan iví wówátsi imáänídí na?inbí t'aywó?di gínmuu?i dîn?owóyé-ídí.

11 Un wâyséegí?in, ha?wâagidi Yôesi Tádádí na?in díséegídânho na?in wá? gínkhây?ä? wí?ná táye íviséegíhúuwí?in. 12 To?wídí wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wí?óemû?pi, hewänbo wí?ná táye íviséegídá i-á na?indádí namuu, hedá iví séegí idi dímgá?i-á na?inbí pí?ná khó?yé gínsômä?.

13 Kindidân gínhanginná Yôesi Tádá-ádí wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa dímägi. 14 Hedá wá' âymû' iví ay isannin t'ähki t'owaví aywondi dínmúnídí, hedího í'gedí t'owa t'ähki âyt'ôe'o'. 15 T'ähki to'wên in t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, Yôesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. 16 Hedího giháhpóe hedá ívíwhäyunde Yôesi Tádádí díséegí'in. I-ân naséegít'óe, hedí to'wên in séegí dâyhonnindá Yôesi Tádá-ádí dimuu hedá i-á indádá. 17 Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, in séegí na'inbí pí'ná khó'yé ho gínsôedá wíghuwôeda'ípí, gá wa' nää oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. 18 Yôesi Tádá âyséegídáho wí'âykhuwôeda'ípí, hedí ta'gendi pín ta'ge haydi i âyséegídí na'inbí khuwôeda' gínyâapo'. Hewänbo âykhuwôeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'âyséegípí, hedího tuchänu í'gedí íví'ánshaa'o'.

19 Yôesi Tádádí páadébo na'in díséegí, hedánkun in séegí âymáa. 20 Wí to'wí natúdí, "Naadi Yôesi Tádá dóséegí," hewänbo iví tí'ûu páadé'i' it'aydáho', wí hôeyó'i namuu. Iví tí'ûu páadé'i' imunde'i' iséegípídí, há'to Yôesi Tádá óemúndepí' wänbo-á óeséegí-í. 21 Hedí ná'in in tsontu Christ-di dímägi'in namuu: To'wên Yôesi Tádá dâyséegí'indá dínkhây'ä' inbí tí'ûuwín páadé'in wá' dâyséegíhúuwí'in.

5

1 Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in dívíwhäyunde'indá Yôesi Tádáví'wedí ho wíyá di'âypuýä, hedí to'wên i Tádá dâyséegí'indá, iví ây wá' dâyséegí. 2 Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontu ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegí'in. 3 Hedího iví tsontu ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegí'in. Iví tsontu-á wähpade wí'ûnkháapí ây'a'ginnamídí, 4 gá to'wên t'ähki Yôesi Tádáví'wedí wíyá di'âypuýä'indá dínkoedidân i yä'dâapí' nää oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedí na'inbí whäyü gínmuu'idânho git'ampo'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedí dítu'an

5 To'wí iwähäyundedi Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, idá'mânho i nää oepáa k'aydiwi yä'dâapí' namuu'i' óet'ande'.

6-8 Jesus Christ-ân nää oepáa k'aydipiye' na'ää'i' namuu, hedí p'oedi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ää iví ûnp'oe ich'âanídí, p'oedi óep'ó'p'oe'amídída'ba yoe. I Yä'dâa'i P'oewaahâadân dítu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natukanyidi. Hedího ná'in poeyedi wéhpêe tuüda' dâymáa: I Yä'dâa'i P'oewaahâa-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedí indídá Jesus Christ-ví'gedí na'in dínhangin'ândo'. 9 Háa t'owadi dítu'o waa ívíwhäyunde', hewänbo háa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánki gínkhây'ä' ívíwhäyü-i'in, iví hí'-á shánki ûnchá'muudi, hedí idânho iví ay Jesus-ví'gedí dítu'o'. 10 To'wên Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhäyunde'indá inbí pí'ná khó'yé dínhanginná háa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví hí' wí'ônwhäyundepí'indá wí hôeyó'i waagibá óepa', háa idi iví ayví'gedí dítu'annin wídívíwhäyundepídí. 11 Hedí kinnân Yôesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahándepí'innânho dímägi, hedí iví ay âytaadiho kí'min wówátsi âymáa. 12 To'wên Yôesi Tádáví ay Jesus inbí pí'ná khó'yé dín'ännindáho kí'min wówátsi dâymáa. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví ay inbí pí'ná khó'yé wídín'ánpí'indáho kí'min wówátsi-á wídâyamáapí.

Yôesi Tádádí wówátsi nahándepí'in dímägi

13 Naadi un Yôesi Tádáví ayví'piye' úvíwhäyunde'in ná'i t'ähki wáyta'do' hedânho ta'gendi unhanginnánídí in wówátsi nahándepí'in ho bínmáa'in. 14 Hedí háädi Yôesi Tádáví'piye' ívíbéedí ívíyûusu'amídí, háa nada' waagi'i háäwí gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dín'tóyande'in. 15 Hedí háäwí gida'po'di dín'tóyande'in gínhanginnâdi, gínhanginnân wá' háäwí âydaa'andi' ho dímä'in.

16 Wí to'wí iví méesatewi tí'ûu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewänbo in t'aywó'nin i'o'indá hã'min wínamuupídi in wówátsi nahándepe'i'n diwedi óeyâa'amídi, ná'i to'wí k'i'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesivi'piye' ônyûusu'amí, hediho in wówátsi óemääní. Hewänbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahándepe'i'n diwedi wovâyâyâa'amí'in namuu, hedi naa wó'tû'pí wí to'wí hã'min t'aywó'nin i'andi bînyûusu'amí'in. 17 T'ähkí yä'dâapí tsiyekan ívi'o'i-á t'aywó'didä' namuu, hewänbo wên t'aywó'nin nayi' hã'min wínamuupí in t'owa in wówátsi nahándepe'i'n diwedi ovâyâyâa'amí'in.

18 Gínhanginná to'wên Yôesi Tádávi'wedi di'âypuyä'indá häädi wänbo wídivít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádávi ay Jesus-di ovây'âyînmáadân, hediho i Penísendi wí'ûnkoedipí ovâyhónídi. 19 Gínhanginná na'indá Yôesi Tádávi'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ähkí in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá i Penísendidi ovâytsomáa. 20 Hedá wá' gínhanginná Yôesi Tádávi ay náä oepáa k'aydipiye' na'ää'in, hedi idi ka'powa dímgá hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i âytáa-ídi. Hediho ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-ádi wé'ge ívihon, iví ay Jesus Christ-ádá wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedi íbá in wówátsi nahándepe'i'n napäyi'i namuu.

21 Naví áyyää, i hääwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychaamáa'iví'wedá bí'âyîngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâyta'nannin ovâysengitu'an

¹ Naa wí méesatewí p'ó'dédi' omuu'idi wâyta'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóede'mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'ähki wâyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'ähki in to'wên in ta'gen namuu'in dâytaa'indida wá' wovâyséegí. ² Na'indi wâyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wänbo t'ähká âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádáví ay ûnmuu'ida ta'gendi díséegí na'inbí'piye' gínsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dímäáni, hedá díkhäge'namí ánsaaginpidíbo gikwo'nídi.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'ähki in to'wên inamuu'in bînhûuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegíhûuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dínhanginpóedí wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsonpóe waagibá. ⁵ Hedí náä kó'ôe, naadi wên tsontu'u namuu i'gedí wînta'do', indá páadé iwedíbo' âymá'in. Ná'in tsontu'u-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegíhûuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádáví tsontu'u ûntú' waagibá âyhondáho', kindidi âykeeyo' in séegí âymá'in. Hedí ná'in tsontu'u páadé iwedíbo' it'o': Iví séegí wóegé unbí wówátsi bînhûuwí.

⁷ Náä-á t'ämäpiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí ovâyyâa'o', indá wídívíwhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yôesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí dâyyâa'o'indá hedá Christ-ví hánmindá dimuu. ⁸ Hedího bípi'âyíngi'an hedânho hääwí úví'andi wí'únpedéé-ípídi, hedá t'ähká Yôesidi wovâymäänídi wovâykhây'o'i bînhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedí dívíhänge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídâymäapí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'än. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádi wovâyhá'amídi hewänbo Christ-ví háhkan ûnmuu'in imáapídi, wívîntsudemäänípí wovâyhá'amídi, hedí namän dihaydá wívîntu'âamípi, "Yôesidi wóepahûuwí." ¹¹ To'wên kin óetu'annindá óekhäge'máa iví yä'dâapíkan i'amídi.

I t'ä'gi hí' John-di ovâyta'nandi'

¹² Wa'di báyéki wíyá hääwí wâytu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótá'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opuwämú-í'in, hedí ívímú' ihaydi wé'ge ívíhée'amí, hedí handidi shánki gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'ûu úmuu'i Yôesi Tádádí óede'mandiví âydi wóesengitu'an. †

* **1:1** Wáy wên t'owa dí'ände ná'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínmuupí, hewänbo wí méesate-ân namuu, hedá iví ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † **1:13** Iví tí'ûu-á ma'di wíyá méesate-ân namuu, hedá in áyyä-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di i to'wí ònta'nandi' óesengitù'an

¹ Naví híwó'di k'ema Gaius, ta'gendi wíséegí'i' unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu'idi ná'in ta'nin wínta'do'.

² Ụ wíséegí'i', dáyyúusu'ò háäwí t'ähkí híwó' úpúwídí, hedá uví túu'údá híwó'dá unchaa-ídá uví pí'ná k'ó'yé híwó' unchaa waagibá. ³ Wên méesate'in tí'úuwín páadé'in naa dínpówádí dín't'òekán in ta'gen namuu'in nâamâa'in hedá nâahonnindá, hedi ná'idi hânho díhíhchannan. ⁴ In to'wên naví ây waagi'nbá dimuu'in in ta'gen namuu'in dâyhondi naa dínhanginpo'di, hânho ohíhchanpo', hedi wíyá háäwídí wânbo shánkí wídíhíhchandopí.

Gaius híwó' i'an

⁵ Ụ wíséegí'i', háädi wânbo t'ähkí háa úkhây'ä' waa bikanhon in méesate'in tí'úuwín páadé'in híwó' ovây'âyíngi'odi, tobáháa ovâytaapí'in dimuu wânbo'. ⁶ Ná'in tí'úuwín páadé'indi in méesate iwe'in t'owa náwe dikw'ó'nin uví séegí úmuu i'gedi ho ovây't'òe'an. Híwó' bikanhon inbí p'óegé dimän dipiye' ovâykhäge'dodi, hedi kin bikanhondi Yôesi Tádá nâahíhchando'. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví'gedi ovâyhangin'ânnamídí, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepí'inbí'wedi wídâyhóndepí. ⁸ Hediho na'indá gínkhây'ä' ná'in tí'úuwín páadé'in âykhäge'namí'in, hedi handidi wé'ge ívít'òe'amí in ta'gen namuu i'gedi t'owa âyhangin'ânnamídí.

Diotrephes híwó'pí i'an, hewänbo Demetrius-á híwó'di-á i'o'

⁹ Naadi wên háawên uví méesate'in t'owa dovâyta'nan, hewänbo naví hí' dínmuu'in Diotrephes-di wídínséegí'anpí. I-á inbí p'ó'dédí' namúní'in óehí'an. ¹⁰ Hediho owáy naa opówá ihaydi t'ähkí háa i'an ni'gedi wây'ánshaakannamí. I-á na'inbí'gedi yanákí ihée'o', hewänbo iví hí' únmuu'i wí'unchä'muupí. Hewänbo kin i'o'in wa'di ihay wí'únmuupí, shánkí wânbo p'ándíkí' ikanhon, in méesate'in tí'úuwín páadé'in Yôesi Tádáví tuu wóegé dipóya'nin wí'ovâyséegí'hóndepí, hedá in wé'ge'in méesate'in ná'in dipóya'nin ovâyséegí'amí'in dida'in wânbo-á idi ovâykhâa'o', hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèhpiyende'.

¹¹ Ụ wíséegí'i', in to'wên híwó' dívítsiyekanhonnin waagi'ba unmúní, in híwó'pí' dívítsiyekanhonnin waagá yoe. To'wên híwó' dívítsiyekanhonnindá Yôesi Tádáví'in dimuu, hewänbo in to'wên híwó'pí' dívítsiyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu'in.

¹² T'ähkídíbo Demetrius-ví'gedi híwó'da' dívíhée'o', hedi nakeepo' in ta'gen namuu'in imáa'in. Na'in wá' hanbá híwó' iví'gedi ívíhée'o', hedi ụ úhanginná ná'i gitú'di-á in ta'genbá namuu'in.

I t'ä'gi hí' John-di ònta'nandi'

¹³ Wa'di báyéki wíyá háäwí wítu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dóta'namí'in. ¹⁴ Hewänbo naa ochanpo' hanwaapídíbo wímúní'in hedi ihaydá wé'ge ánhée'amí.

¹⁵ Ánshaaginpídíbo' íkwó'ní. Uví k'ema'in náwe diyí'indi wóesengitù'an. Ụdá naví k'ema'in owe diyí'indá wí'íngin ovâysengitù'âamí.